

O P R O E P I N G
voor de op woensdag 19 april 2023 vanaf 19.30 uur
te houden vergadering
van de Raad der gemeente Hengelo

AGENDA:

		zaak- nummer	port. houder
A Algemeen			
A01	Opening		
A02	Vaststellen agenda		
A03	Vragenkwartier (zie art. 46 Reglement van Orde voor de gemeenteraad)		
A04	Bestuurlijke actualiteiten (van het college)		
A05	Benoeming fractievertegenwoordiger GroenLinks	3573926	Schelberg
B Hamerstukken			
B01	Nota Investerings- en activeringsbeleid m.i.v. begrotings-boekjaar 2024	3546128	Steen
B02	Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo	3509875	Steen
B03	Controleverordening (artikel 213 Gemeentewet) gemeente Hengelo 2023	3559273	Steen
C Voorstellen met tussenkomst van de Politieke Markt			
C01	Warmteprogramma	3564068	Bruggink
D Voorstellen zonder tussenkomst van de Politieke Markt			
D01	2e verzamelwijziging Beleidsbegroting 2023-2026	3542980	Steen
D02	Subsidieplafond Uitvoeringsregeling regentonvouchers Hengelo 2023	3570155	Bruggink
D03	5 ^e wijziging Algemene plaatselijke verordening 2019 (APV 2019)	3549224	Schelberg
D04	Financiële bijdrage IJsbaan Twente	3575064	Bruggink

Hengelo, 29 maart 2023

De voorzitter van de raad,

De heer S.W.J.G. Schelberg

RAADSBSLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3573926	GRI – Hartendorp	GRI	Schelberg
ONDERWERP			
3573926 - Benoeming fractievertegenwoordiger GroenLinks			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGELO BESLUIT:

De heer R. Wolters (GroenLinks) te benoemen als fractievertegenwoordiger.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Binnen de fractie van GroenLinks is een vacature ontstaan voor de positie van fractievertegenwoordiger. Met dit besluit wordt de heer R. Wolters voor de resterende raadsperiode voorgedragen als fractievertegenwoordiger van GroenLinks.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGELO,

DATUM

De griffier

De voorzitter

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	AFDELING	PORT. HOUDER
3573926	GRI – Hartendorp	GRI	Schelberg
ONDERWERP			
3573926 - Benoeming fractievertegenwoordiger GroenLinks			

BESLUIT

Aan de raad wordt voorgesteld om de heer R. Wolters (GroenLinks) te benoemen als fractievertegenwoordiger.

INLEIDING

Aanleiding

Binnen de fractie van GroenLinks is in maart 2023 (benoeming de heer Pen als tijdelijk raadslid) een vacature ontstaan voor de positie van fractievertegenwoordiger.

Doel

Met het voorliggende besluit wordt de heer R. Wolters voor de resterende raadsperiode benoemd als fractievertegenwoordiger van GroenLinks.

ARGUMENTEN

Krachtens artikel 6b van het reglement van orde voor de vergaderingen en andere werkzaamheden van de raad en de politieke markt van de gemeente Hengelo kan elke fractie maximaal twee fractievertegenwoordigers voor benoeming voordragen. De artikelen 10, 11, 12, 13 en 15 zijn van overeenkomstige toepassing op een fractievertegenwoordiger.

Binnen de fractie van GroenLinks is er in maart 2023 een vacature voor de positie van fractievertegenwoordiger ontstaan door de benoeming van de heer Pen (voorheen fractievertegenwoordiger) als tijdelijk raadslid. GroenLinks heeft voor deze vacante positie de heer Wolters voorgedragen.

De burgemeester informeert de raad en overhandigt de geloofsbrieven van de kandidaat aan de onderzoekscommissie. Deze commissie onderzoekt tijdens de raadsvergadering de documenten en beoordeelt of aan de benoemingseisen wordt voldaan. Zij doet vervolgens verslag aan de raad en bij een positief advies kan de benoeming direct plaatsvinden.

KANTTEKENINGEN

De fractievertegenwoordigers vergaderen in de Politieke Markt volwaardig mee en hebben dezelfde "rechten en plichten" als de raadsleden. Daarom is ervoor gekozen om de fractievertegenwoordigers de eed of belofte te laten afleggen. Na benoeming wordt deze dan conform artikel 14 van de gemeentewet afgelegd in handen van de voorzitter van de raad.

BIJLAGEN

Ten behoeve van de benoeming van de heer R. Wolters als fractievertegenwoordiger:

- Uittreksel bevolkingsregister
- Verklaring openbare betrekkingen
- Uittreksel kieslijst

De bijlagen zijn ter vergadering beschikbaar voor de onderzoekscommissie.

Behandelvoorstel

Onderwerp	a. Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo b. Nota Investerings- en activeringsbeleid m.i.v. begrotingsboekjaar 2024 c. Verordening artikel 213 Gemeentewet		
Zaaknummer	3509875 / 3546128 / 3559273	Portefeuillehouder	Hanneke Steen-Klok
Belangrijkste beslis/-bespreekpunten	De gemeenteraad wordt voorgesteld om: a. Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo: 1. In te stemmen met de Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo (Financiële Verordening). 2. De reserve decentralisatie-uitkeringen aan te passen in de reserve nog uit te voeren werken/activiteiten. b. Nota Investerings- en activeringsbeleid m.i.v. begrotingsboekjaar 2024: 1. De Nota Investerings- en activeringsbeleid m.i.v. begrotingsboekjaar 2024 vast te stellen; 2. Te besluiten dat deze nota in werking treedt per begrotings-/boekjaar 2024; en 3. Te bepalen dat de Nota Investerings- en activeringsbeleid m.i.v. begrotingsboekjaar 2024 van 4 april 2017 nog van toepassing is tot en met het begrotings-/boekjaar 2023. c. Verordening artikel 213 Gemeentewet 1. De Verordening controle op het financiële beheer en op de inrichting van de financiële organisatie (artikel 213 Gemeentewet) gemeente Hengelo 2023 vast te stellen.		
Historie	Ten behoeve van deze drie voorstellen is er voor de raadsleden en fractievertegenwoordigers een technisch beraad georganiseerd op maandag 27 maart 2023.		

Politieke Markt	28 maart 2023			
Voorzitter	Griffiemedewerker	Zaal	Domein	Duur
Vincent Mulder	Coen Hartendorp	Vergaderkamer 5	Bestuur	75 min
Doel van de sessie	Oordeelsvormend			
Behandeladvies	De drie zaken worden in deze politieke markt gezamenlijk behandeld. De opzet van de politieke markt is als volgt: - De voorzitter opent de vergadering en inventariseert welke fracties op welke zaak het woord willen voeren. - De voorzitter geeft per agendapunt de aangemelde sprekers namens de fracties het woord. Hierbij is er ruimte voor debat tussen de aanwezige leden. - Daarna is het woord aan het college voor een reactie op de inbreng uit de fracties. - Aan het eind van de sessie inventariseert de voorzitter of én de wijze waarop de voorstellen geagendeerd worden voor de eerstvolgende raadsvergadering Maximaal 2 woordvoerders per fractie toegestaan.			
Spreekrecht publiek	ja ☒ nee ☐		duur: maximaal 5 minuten	

Raad	Datum	
Doel van de sessie		
Behandeladvies		
Spreekrecht publiek	nee	

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	AFDELING	PORT. HOUDER
3546128	Peper, Marianne	FAC-FIN	Hanneke Steen-Klok
ONDERWERP			
3546128 - Nota Investerings- en activeringsbeleid m.i.v. begrotings-boekjaar 2024			

BESLUIT

De gemeenteraad besluit:

1. De Nota Investerings- en activeringsbeleid m.i.v. begrotings-/boekjaar 2024 vast te stellen;
2. Te besluiten dat deze nota in werking treedt per begrotings-/boekjaar 2024; en
3. Te bepalen dat de Nota Investerings- en activeringsbeleid *van 4 april 2017 nog van toepassing is* tot en met het begrotings-/boekjaar 2023.

INLEIDING

Toekomstbestendige actualisering beleidsregels investerings- en activeringsbeleid

In de Financiële Verordening is bepaald dat minimaal eens per vijf jaar een herijking (actualisatie) van de beleidsregels over het investerings- en activeringsbeleid plaatsvindt. Dit wordt ter vaststelling voorgelegd aan de raad.

De (verdere) uitwerking en uitvoering van de strategische agenda zal in de toekomst gepaard gaan met diverse investeringsimpulsen. Hierbij is een toekomstbestendig investerings- en activeringsbeleid van belang om een financieel gezonde gemeente te blijven. Het activabeleid heeft invloed op de vermogenspositie en de exploitatie van de gemeente. Een transparant activabeleid vormt een van de onderdelen voor het bepalen van de financiële positie en het financiële vermogen van de gemeente.

Doel nota: heldere kaders investerings- en activeringsbeleid

Het doel van deze nieuwe nota is heldere kaders te scheppen voor het investerings- en activeringsbeleid van de gemeente Hengelo met ingang van het begrotings-/boekjaar 2024. Het gaat om het (her)formuleren van beleid en de vastlegging van uniforme regels voor het activeren, waarderen en afschrijven van activa, het toerekenen van rente en de spelregels rondom investeringen. Daarbij hebben wij ons te houden aan hogere wet- en regelgeving, zoals de Gemeentewet en het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

De vorige nota Investerings- en activeringsbeleid was op 4 april 2017 vastgesteld door de gemeenteraad. Deze nota trad met terugwerkende kracht in werking op 1 januari 2017 door het toen gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Actualiseringstermijn iets naar achteren geschoven

We zijn ons terdege bewust dat de we ons niet hebben gehouden aan de gestelde actualiseringstermijn in de Financiële Verordening. Door onderbezetting en daardoor bewuste prioritering in personele activiteiten is de actualisering van deze beleidsnota iets naar achteren geschoven.

ARGUMENTEN

1.1 De geactualiseerde nota sluit weer aan bij wet- & regelgeving en het te voeren eigen gemeentelijk beleid.

Grotendeels gaat het om het continueren van het bestaand beleid. De nota bevat vrij veel technische informatie. Dit komt door de complexe financiële wet- en regelgeving.

Wijzigingen in deze nieuwe nota ten opzichte van de vorige nota zijn met name:

- De interne beleidsregels voor investeringen zijn globaler beschreven in deze nota en de investeringsregels zijn aangepast naar de 'dagelijkse praktijk' (hoofdstuk 2); de interne projectrapportages zijn qua rolverantwoordelijkheid bedoeld voor de interne organisatie (bedrijfsvoering hoort bij de interne organisatie); afwijkingen worden aan de raad, zoals gebruikelijk, gemeld in de betreffende planning en control-documenten;

- Het aanscherpen van de regels wanneer kosten van onderzoek en ontwikkeling wel of niet worden geactiveerd (paragraaf 3.1)
- De ondergrens om activa niet te activeren te verhogen van € 10.000 naar € 15.000 (zie paragraaf 3.2);
- De activa met een levensduur van 3 jaar of minder worden om efficiencyredenen direct ten laste van de exploitatie gebracht; voorheen was dit 2 jaar (zie paragraaf 3.2); veelal is bij deze activa sprake van een ideaalcomplex: ieder jaar wordt een gelijk bedrag uitgegeven. Dit geldt met name bij smartphones.
- Extra toelichtingen op wanneer iets klein onderhoud, groot onderhoud of achterstallig onderhoud is (zie paragraaf 3.3);
- Het hanteren van de onderhoudsmethode voor vastgoed, waarvoor de gemeente zelf de onderhoudsverantwoordelijkheid heeft (zie paragraaf 5.5);
- De actualisering van de afschrijvingstermijnen (bijlage 3 van de nota).

In de betreffende paragrafen is toegelicht waarom hier wijzigingen hebben plaatsgevonden.

De afschrijvingstermijnen zijn in samenspraak met de specialisten in de organisatie opnieuw beoordeeld. Er zijn een paar nieuwe, actuele items toegevoegd en bij enkele activa zijn de afschrijvingstermijnen in jaren aangepast. Hierbij gaat het o.a. om een bandbreedte qua afschrijvingstermijn per soort actief, bijv. bij duurzaamheidsinvesteringen, om zo flexibiliteit te kunnen bewerkstelligen bij nieuwe investeringsaanvragen. Uitgangspunt is dat bij nieuwe investeringsaanvragen de afschrijvingsduur maximaal gelijk is aan de technische levensduur van het betreffend actief.

Vanuit het oogpunt van gedegen financieel beleid gaat voor alle nieuwe en uitbreidingsinvesteringen de voorkeur uit naar het toepassen van de reguliere lineaire afschrijvings- en rentesystematiek ten laste van de exploitatie. Na afloop van de gebruiksduur van het actief vallen de kapitaallasten vrij in de exploitatie en ontstaat er ruimte om een nieuwe vervangingsinvestering met bijbehorende kapitaallasten te ramen. Dit een voorzetting van het huidige beleid.

Het activabeleid zien we in de exploitatie terug in de vorm van kapitaallasten (rente en afschrijving). De kapitaallasten van investeringen vormen ongeveer 4,8% (bijna € 16,8 miljoen) van de primitieve begrotingsomzet 2023 (€ 347 miljoen).

2.1+3.1 De (nieuwe) beleidsregels zijn van toepassing op het begrotings-/boekjaar 2024 en verder. De (nieuwe) regels worden voor het eerst toegepast op investeringen/activa die in het begrotings-/boekjaar 2024 worden gedaan. Dit betekent dat deze (nieuwe) nota voor de nieuwe Zomernota 2023-2027 moet worden vastgesteld om zodoende de nieuwe regels te kunnen hanteren in de Zomernota voor de jaren 2024 e.v. De Zomernota is het geëigende P en C-document waarover de integrale afweging ieder jaar besluitvormend plaatsvindt in de gemeenteraad. Dit geldt ook ten aanzien van de nieuwe of uitbreidingsinvesteringen. In de Zomernota worden deze investeringen uitgebreid toegelicht en verwerkt in het meerjarig investeringsoverzicht van de Beleidsbegroting. In het programmaplan van de Beleidsbegroting vindt de toelichting op de nieuwe investeringen per beleidsprogramma plaats.

Uit pragmatische overwegingen geldt de nota Investerings- en activeringsbeleid van 4 april 2017 nog tot en met het begrotings-/boekjaar 2023.

KANTTEKENINGEN

VERVOLG

Met ingang van het begrotings-/boekjaar 2024 gaat de nieuwe nota in.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Nota investerings- en activeringsbeleid

RAADSBESLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3546128	peper, marianne	FAC-FIN	Hanneke Steen-Klok
ONDERWERP			
3546128 - Nota Investerings- en activeringsbeleid m.i.v. begrotings-boekjaar 2024			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGELO BESLUIT:

De gemeenteraad besluit:

1. De Nota Investerings- en activeringsbeleid m.i.v. begrotings-/boekjaar 2024 vast te stellen;
2. Te besluiten dat deze in werking treedt per begrotings-/boekjaar 2024; en
3. Te bepalen dat de Nota Investerings- en activeringsbeleid van 4 april 2017 nog van toepassing is tot en met het begrotings-/boekjaar 2023.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

De Nota Investerings- en activeringsbeleid m.i.v. begrotings-boekjaar 2024 stelt de kaders rondom het investerings- en activeringsbeleid. Het doel van deze nota is heldere kaders te scheppen voor het investerings- en activeringsbeleid van de gemeente Hengelo met ingang van het begrotingsjaar 2024. Het gaat om het (her)formuleren van beleid en de vastlegging van uniforme regels voor het activeren, waarderen en afschrijven van activa, het toerekenen van rente en de spelregels rondom investeringen.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGELO,

DATUM

De griffier

De voorzitter

Nota investerings- en activeringsbeleid

m.i.v. begrotings-/boekjaar 2024

www.hengelo.nl

Gemeente
Hengelo

Inhoudsopgave

Pag.:

1.	Inleiding	3
2.	Investeren	4
2.1	Inleiding	4
2.2	Doel spelregels voor investeringen	4
2.3	Toelichting op het begrip 'investeren'	4
2.3.1	Het begrip 'investeren'	4
2.3.2	Soorten investeringen	5
2.4	Uitgangspunten en spelregels investeringsbeleid	6
2.4.1.	Uitgangspunten	6
2.4.2	Bevoegdheden	6
2.5	Het proces investeringsbeleid	8
2.5.1	Planning en control	8
2.5.2	Vereisten ten aanzien van investeringsbesluiten	9
2.5.3	Realisatie van investeringen	10
3.	Activeren	11
3.1	Soorten vaste activa	11
3.2	Criteria voor het niet activeren van activa	12
3.3	Onderscheid tussen investeringen en onderhoud	13
3.4	Soorten vlottende activa	15
4.	Waarderen	16
4.1	Waarderingsgrondslagen	16
4.2	BTW	17
4.3	Duurzame waardeverminderingen van vaste activa	17
4.4	Desinvesteringen activa	18
5.	Afschrijven	19
5.1	Inleiding	19
5.2	Methoden van afschrijven	19
5.3	Afschrijvingstermijnen	19
5.4	Aanvang moment van afschrijven	21
5.5	Onderhoudsmethode versus componentenmethode	21
6.	Rente	23
6.1	Inleiding	23
6.2	Afwijkende rente grondexploitaties	23
6.3	Renteomslag	23
6.4	Aanvang moment van rentetoerekening	24
7.	Kapitaallasten	25
7.1	Inleiding	25
7.2	Nieuwe investeringsaanvragen	25
	Bijlagen:	26
1.	Wettelijk kader en regelgeving	27
2.	Begripsbepaling	30
3.	Afschrijvingstermijnen	33
4.	Meerjarig investeringsoverzicht	36
5.	Voorbeelden groot onderhoud vastgoed	37

1. Inleiding

Aanleiding

In de Financiële Verordening is bepaald dat minimaal eens per vijf jaar een herijking van de beleidsregels over het investerings- en activeringsbeleid plaatsvindt. Dit wordt ter vaststelling voorgelegd aan de raad. De nu voorliggende nota behelst de actualisering van deze beleidsregels.

De vorige nota Investerings- en activeringsbeleid was op 4 april 2017 vastgesteld door de gemeenteraad. Deze nota trad met terugwerkende kracht in werking op 1 januari 2017 door het toen gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Deze vastgestelde nota uit 2017 geldt tot het moment dat de nieuwe nota in gaat.

Wijzigingen

Wijzigingen in deze nieuwe nota ten opzichte van de vorige nota zijn met name:

- De interne beleidsregels voor investeringen zijn globaler beschreven in deze nota en de investeringsregels zijn aangepast naar de 'dagelijkse praktijk' (hoofdstuk 2); de interne projectrapportages zijn qua rolverantwoordelijkheid bedoeld voor de interne organisatie (bedrijfsvoering hoort bij de interne organisatie); afwijkingen worden aan de raad, zoals gebruikelijk, gemeld in de betreffende planning en control- documenten;
- Het aanscherpen van de regels wanneer kosten van onderzoek en ontwikkeling wel of niet worden geactiveerd (paragraaf 3.1)
- De ondergrens om activa niet te activeren te verhogen van € 10.000 naar € 15.000 (zie paragraaf 3.2);
- De activa met een levensduur van 3 jaar of minder worden om efficiencyredenen direct ten laste van de exploitatie gebracht; voorheen was dit 2 jaar (zie paragraaf 3.2); veelal is bij deze activa sprake van een ideaalcomplex: ieder jaar wordt een gelijk bedrag uitgegeven. Dit geldt met name bij smartphones.
- Extra toelichtingen op wanneer iets klein onderhoud, groot onderhoud of achterstallig onderhoud is (zie paragraaf 3.3);
- Het hanteren van de onderhoudsmethode voor vastgoed, waarvoor de gemeente zelf de onderhoudsverantwoordelijkheid heeft (zie paragraaf 5.5);
- De actualisering van de afschrijvingstermijnen (bijlage 3 van de nota).

Doel van de nota

Het doel van deze nieuwe nota is heldere kaders te scheppen voor het investerings- en activeringsbeleid van de gemeente Hengelo met ingang van het begrotings-/boekjaar 2024. Het gaat om het (her)formuleren van beleid en de vastlegging van uniforme regels voor het activeren, waarderen en afschrijven van activa, het toerekenen van rente en de spelregels rondom investeringen. Daarbij hebben wij ons te houden aan hogere wet- en regelgeving, zoals de Gemeentewet en het BBV.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de belangrijkste spelregels rondom investeringen geschetst. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 en 4 ingegaan op het activeren en waarderen van aangeschafte of vervaardigde zaken. In hoofdstuk 5 en 6 wordt de wet- en regelgeving rondom afschrijven en rente geschetst. In hoofdstuk 7 kapitaallasten wordt ingegaan op de kapitaallasten en hoe wordt omgegaan met nieuwe investeringsaanvragen.

In de bijlagen treft u informatie aan over de letterlijke teksten van de van toepassing zijnde wettelijk kader en regelgeving (bijlage 1), de uitleg van de begrippen (bijlage 2), de afschrijvingstermijnen (bijlage 3), het meerjarig investeringsoverzicht (bijlage 4) en voorbeelden van groot onderhoud vastgoed (bijlage 5).

2. Investeren

2.1 Inleiding

Een belangrijk onderdeel van de kader stellende rol van de gemeenteraad is de Beleidsbegroting. Een voornaam bestanddeel van de Beleidsbegroting betreft de investeringen.

Gemeenten investeren, bijvoorbeeld, in de wettelijke en noodzakelijke instandhoudingstaak (vervangingen in de openbare ruimte), in maatschappelijk vastgoed, in sociaal-culturele en maatschappelijke voorzieningen, in duurzaamheidsmaatregelen en in infrastructuur. Ook worden investeringen gedaan in de bedrijfsvoering van de gemeente, zoals huisvesting en informatietechnologie. Een aparte categorie betreft de investeringen in de grondcomplexen.

De impact van de investeringen op de Beleidsbegroting en de bedrijfsvoering is groot. Investeren leggen voor meerdere jaren een beslag op de schaarse begrotingsruimte, maar belangrijker nog, investeringen die niet het verwachte rendement leveren, hebben een negatieve impact op de begroting en de bedrijfsvoering, met een mogelijk aanvullende bezuinigings-taakstelling als bijkomend gevolg.

Daarom zijn de volgende aspecten bij besluitvorming van groot belang.

Keuzes: wel of niet investeren;
Prioriteren: investeren in alternatief A of alternatief B;
Fasering: op welke termijn moet worden geïnvesteerd of vervangen.

2.2 Doel spelregels voor investeringen

Het doel van spelregels voor investeringen is om de volgende ontwikkelingen mogelijk te maken:

- De kaderstelling voor integrale afweging en besluitvorming vindt in de Zomernota voor nieuwe en uitbreidingsinvesteringen door de gemeenteraad plaats. Een P en C-instrumentarium dat recht doet aan zowel de behoefte om de beheersing van de investeringen te verbeteren als aan de behoefte om de wendbaarheid van de organisatie te verbeteren.
- Een eenduidige beoordeling (toetsing, prioritering) van investeringen op zoveel mogelijk gekwantificeerde en geobjectiveerde criteria waardoor een verbeterd en vereenvoudigd en minder subjectief besluitvormingsproces wordt gerealiseerd.

2.3 Toelichting op het begrip 'investeren'

2.3.1 Het begrip 'investeren'

Investeren is het vastleggen van vermogen in een object waarvan het nut zich over meerdere jaren uitstrekt (definitie BBV). In de regel worden deze objecten als bezitting/activum op de balans opgenomen. Door het doen van investeringen ontstaan dus meerjarige bezittingen, in vaktermen: 'activa'. Deze leiden tot lasten doordat de waarde van deze activa afnemen in de loop van de tijd. Deze 'afschrijvingslasten' zijn gebaseerd op het veronderstelde aantal jaren dat de bezitting nut genereert, de zogenaamde economische levensduur. Deze afnemende waarde van de investering wordt 'boekwaarde' genoemd. Als voorbeelden worden genoemd: een investering in een gebouw en een investering in hardware.

Voorbeeld 1: Een gemeentelijk gebouw wordt gerealiseerd voor € 30 miljoen. De uitgave is € 30 miljoen (o.a. de inkomende facturen van de aannemer). Er wordt een bedrag van € 30 miljoen op de balans geactiveerd. De economische levensduur is 40 jaar. Veertig jaar lang neemt de waarde met € 750.000 (€ 30 miljoen/40 jaar) per jaar af. Deze waardedaling komt als afschrijvingslast ten laste van de exploitatie. De afschrijvingslasten zijn dus jaarlijks € 750.000. De boekwaarde is één jaar, na het jaar van in gebruik name van het gebouw, op het eind van het jaar € 29.250.000 (€ 30 miljoen -/- € 750.000); de boekwaarde is halverwege de looptijd van de economische levensduur (20 jaar) € 15 miljoen, etc.

Voorbeeld 2: Er wordt € 900.000 geïnvesteerd in hardware. De uitgave is € 900.000 (de factuur van de ICT leverancier). Er wordt een bedrag van € 900.000 op de balans geactiveerd. De economische levensduur is 5 jaar. Vijf jaar lang neemt de waarde met € 180.000 ($€ 900.000 / 5$ jaar) per jaar af. Deze waardedaling komt als afschrijvingslasten ten laste van de exploitatie. Deze afschrijvingslasten zijn dus jaarlijks € 180.000. De boekwaarde is één jaar, na het jaar van in gebruik name van de hardware, op het eind van het jaar € 720.000 ($€ 900.000 - € 180.000$); de boekwaarde na 3 jaar afschrijving is € 360.000, etc.

Naast deze jaarlijkse afschrijvingslasten worden er ook rentelasten berekend over de boekwaarde. Hoe de renteberekening plaats vindt wordt toegelicht in hoofdstuk 6. De jaarlijkse afschrijvings- en rentelasten (kapitaallasten) uit de investeringen vormen samen met bijvoorbeeld de onderhoudslasten en verzekeringen de jaarlijkse exploitatielasten in de Beleidsbegroting en Jaarstukken.

Verderop in deze nota worden de regels ten aanzien van waardering en afschrijving van investeringen toegelicht.

2.3.2 Soorten investeringen

Voor de investeringen wordt een onderscheid gemaakt in de volgende categorieën:

- **Nieuwe - of uitbreidingsinvesteringen**
Dit zijn investeringen ten behoeve van de ontwikkeling van nieuwe activiteiten of uitbreiding van de huidige activiteiten (zgn. intensivering van beleid). Bijvoorbeeld een nieuw schoolgebouw of respectievelijk de uitbreiding van een bestaand schoolgebouw. Nieuwe investeringen zijn de aanleg van een nieuw kunstgrasveld, het aanleggen van een nieuwe brug etc.
Deze investeringen maken in principe onderdeel uit van nieuw beleid in de Zomernota. Voor de grondexploitaties geldt een apart regime. Zie de toelichting iets verder op.
- **Vervangingsinvesteringen**
Dit zijn investeringen ten behoeve van de vervanging van een oud (bestaand) actief als gevolg van economische veroudering of slijtage. Bijvoorbeeld het vervangen van de top laag van een kunstgrasveld, het vervangen van speeltoestellen. De afschrijvingslasten van deze investeringen zijn daarom opgenomen in de begroting. Dit betekent overigens niet dat alle investeringen zonder meer vervangen worden.
Zoals gebruikelijk worden de nieuwe vervangingsinvesteringen geïndexeerd. De toegepaste jaarlijkse index is opgebouwd uit de gemiddelde prijsindex van de afgelopen 10 jaren.
- **Levensduur verlengende investeringen en/of investeringen met significante kwaliteitsverbetering en/of aanpassingen betreffen om te voldoen aan wet- en regelgeving (bijv. veiligheidsvoorschriften).**
Dit zijn o.a. investeringen die worden gepleegd ten behoeve van een bestaand actief en expliciet leiden tot bijv. een substantiële levensduur-verlenging van het actief. Bijvoorbeeld de renovatie van het stadhuis, rioolrenovatie zoals het relinen van de riolering. Dit soort investeringen verschilt van onderhoud. Dit wordt uitgebreid toegelicht in paragraaf 3.3.

Voor de (exploitatie)lasten van nieuwe - of uitbreidingsinvesteringen moet eerst ruimte in de begroting worden gevonden. Voor levensduur verlengende investeringen zal per investering worden bekeken of (aanvullende) dekking moet worden gezocht.

Bouwgrondexploitaties

Daarnaast zijn er investeringen die de gemeente doet in bouwgrondexploitaties. Deze uitgaven moeten passen binnen de door de gemeenteraad vastgestelde kaders van een financieel sluitende grondexploitatie. De gemeenteraad geeft invulling aan de controlerende taak door vast te stellen dat de grondexploitatie een sluitend dekkingsverhaal heeft.

2.4 Uitgangspunten en spelregels investeringsbeleid

2.4.1 Uitgangspunten

In dit onderdeel worden de algemene uitgangspunten van het investeringsbeleid opgesomd.

De algemene uitgangspunten zijn de volgende:

1. De gemeente voert een gezond financieel beleid. Het investeringsbeleid sluit daarop aan.
2. Structurele lasten van lopende en voorgenomen investeringen moeten structureel worden gedekt.
3. Het investeringsbeleid moet bestaan uit heldere werkbare afspraken.

Vervolgens gaat het om de spelregels, om de vraag hoe wij deze uitgangspunten denken te realiseren.

Traditioneel concentreert de aandacht zich op de exploitatiebegroting en worden geen normatieve grenzen gesteld aan de omvang van balansposten en het balanstotaal. In de gemeente Hengelo bestaan hierop twee uitzonderingen. De eerste uitzondering hierop is dat in de nota/omgevingsprogramma grondbeleid/grondexploitaties waarin een maximum is gesteld aan de omvang van de grondexploitaties (het onderhanden werk). De tweede uitzondering is de omvang van de algemene reserve. Bij raadsbesluit van 1 februari 2023 is vastgesteld dat de algemene reserve minimaal 50% van het totale risicoprofiel moet afdekken (Beleidsnota integraal risicomanagement en weerstandsvermogen 2023-2027).

Tijdens de realisatie van investeringen kunnen diverse meevallers of tegenvallers ontstaan, onder andere door calculatieverschillen, aanbestedingsresultaten, resultaten uit subsidiebeschikkingen en uitvoeringsresultaten (meer- en minderwerk, onvoorziene situaties). Hierover wordt altijd gerapporteerd in de eerstvolgende (interne) projectrapportage. Daarin wordt dan ook aangegeven welk effect dit heeft op het totale investeringsbudget en leidt dit (waar mogelijk) tot bijstelling van het investeringsbudget.

Meevallers worden ten gunste van de 'bron' gebracht; dat wil zeggen:

- a. De betreffende reserve/voorziening als het investeringen betreft in de 'gesloten circuits' zoals afval, riolering en grondexploitaties.
- b. Bij combinatiefinancieringen worden meevallers ten gunste gebracht aan de bronnen naar rato van de financiële omvang, tenzij vooraf andere afspraken zijn gemaakt. De afspraken moeten natuurlijk wel passen binnen de wet- en regelgeving.
- c. In overige gevallen ten gunste van de algemene middelen, zodat de meevaller betrokken kan worden bij de integrale afweging van de eerstvolgende Zomernota of bij de Beleidsbegroting.

2.4.2 Bevoegdheden

Bij het investeringsbeleid horen bevoegdheden die overeenkomstig het gestelde in het organisatie- en mandaatbesluit worden uitgevoerd. Op ambtelijk niveau zijn bovendien de beginselen van kracht die door middel van een Directiebesluit zijn vastgesteld in de Handleiding Projectmatig Werken.

Het proces investeren kent de volgende fasering: vaststellen van het investeringsbudget, het vrijgeven van het investeringsbudget, de uitvoering van investeringen en de autorisatie van facturen conform het gestelde in de budgethouderregeling. Ook kan door omstandigheden - doorschuiven van investeringen aan de orde zijn. Hieronder worden deze elementen nader toegelicht.

De algemene bevoegdheidsregels zijn als volgt:

Bevoegdheden bij investeringen:	Bevoegd orgaan:
A. Vaststellen	Gemeenteraad
B. Vrijgeven	College
C. Uitvoeren	College
D. Aanwenden	Budgethouders
E. Doorschuiven	College

De raad stelt op basis van het budgetrecht de investering eenmalig vast.

Het college legt verantwoording af over de investeringen aan de raad middels de herziening grondexploitatie en/of planning - en control documenten (de Beleidsrapportages en de Jaarstukken).

A. Vaststellen van investeringen

Investeringen worden geautoriseerd door de gemeenteraad en daarmee zijn ook de financiële effecten van de investeringen in de Beleidsbegroting (of bij urgente tussentijdse investeringen in een begrotingswijziging daarop) vastgesteld.

Als een investering is vastgesteld zijn de (budgettaire) randvoorwaarden, waaronder een investering kan worden vrijgegeven, bepaald. Aan de investering voor vervanging van een auto van 8 jaar oud, worden andere eisen gesteld dan aan een investeringskrediet voor de realisatie van een nieuw zonnepark.

In de (nieuwe) Financiële Verordening 2023 is bepaald dat bij de begrotingsbehandeling nieuwe investeringen in het meerjarig investeringsoverzicht worden geautoriseerd door de gemeenteraad. De gemeenteraad kan, eventueel op voorstel van het college, besluiten dat het college op een later tijdstip een apart voorstel voor autorisatie van een specifiek investeringskrediet aan de raad doet (bijv. bij een oorspronkelijke globale kostenraming van de investering).

Voor de autorisatie van investeringen in bouwgrondexploitaties stelt de raad jaarlijks de herzieningen grondexploitaties vast. Door bij vaststelling van de jaarlijkse herzieningen het krediet binnen de eerstvolgende vier jaarschijven van de geactualiseerde, vastgestelde grondexploitaties vrij te geven, wordt het budgetrecht van de raad ingevuld. De jaarschijven omvatten diverse kosten- en opbrengstenposten.

Voor de autorisatie van investeringen in de riolering en andere voorzieningen t.b.v. de riolering en de waterhuishouding stelde de raad voorheen elke 4 jaar een Gemeentelijk rioleringsplan (GRP) vast. Kredieten die binnen de kaders van dit plan vallen worden vrijgegeven door het college door het nemen van een besluit over kredietaanvragen per project. Op het moment dat de Omgevingswet wordt ingevoerd is een formeel GRP niet meer als zodanig vereist, maar maakt dit onderdeel uit van het omgevingsplan als "programma Water en Riolering". De gehanteerde werkwijze blijft ongewijzigd. Budget wordt vrijgegeven door het college door het nemen van een besluit over kredietaanvragen per project.

B. Vrijgeven van investeringen

Geautoriseerde investeringen worden in principe automatisch door de gemeenteraad vrijgegeven.

Vrijgeven wil zeggen dat het college van B en W de uitbreidings- of vervangingsinvestering kan gaan uitvoeren.

De vaststelling van de herzieningen grondexploitaties en de daarmee verbonden investeringen vragen wel om een separaat raadsvoorstel.

De kaderstelling voor de integrale afweging en besluitvorming vindt al in de Zomernota voor nieuwe - en uitbreidingsinvesteringen plaats door de gemeenteraad. De uitwerking hiervan is vertaald in de Beleidsbegroting in het meerjarig investeringsoverzicht (zie ook 2.5.1.1 Beleidsbegroting: investeringsplan). Vervangingsinvesteringen worden zoals gebruikelijk meegenomen in de Beleidsbegroting. Hierbij wordt wel kritisch gekeken of deze activa vervangen moet worden of deze nog langer mee kan.

C. Uitvoeren van investeringen (het realiseren)

Het college is belast met de uitvoering van de Beleidsbegroting en dus ook met de uitvoering van investeringen.

Over de resultaten van de uitvoering van de begroting wordt, voor wat betreft de investeringen, verantwoording afgelegd door middel van de interne projectrapportages, Beleidsrapportages en de Jaarstukken.

D. Aanwenden van investeringsbudget (het besteden)

Op ambtelijk niveau is de bevoegdheid tot het aanwenden van de gevoteerde kredieten neergelegd bij budgethouders.

De daadwerkelijke uitvoering is veelal de bevoegdheid van de daar toe gemandateerde projectleiders. De regels hierover zijn vastgelegd in de 'Budgethoudersregeling gemeente Hengelo' van 1 juli 2021.

E. Doorschuiven van investeringen

Het kan voorkomen dat geplande investeringen niet, of later dan gepland, doorgaan. De middelen voor investeringen die in een jaar niet zijn gerealiseerd, vervallen niet maar blijven beschikbaar in het volgende jaar.

In de Jaarstukken wordt aangegeven en gemotiveerd of en waarom van uitstel sprake is, als onderdeel van de verantwoording over het investeringsplan (zie paragraaf 2.5.1.4.).

2.5 Het proces investeringsbeleid

In deze paragraaf wordt het proces rondom investeringen toegelicht. Er wordt zoveel mogelijk aangesloten bij het bestaande planning- en control instrumentarium. Daarbij wordt wel rekening gehouden met de gewenste grotere aandacht voor investeringen.

2.5.1 Planning en control

2.5.1.1 Beleidsbegroting: investeringsplan

De Beleidsbegroting bevat een gedetailleerd meerjarig investeringsoverzicht van alle lopende en voorgenomen investeringen. In bijlage 4 is het voorbeeld meerjarig investeringsoverzicht zoals in de Beleidsbegroting 2023-2026 als voorbeeld opgenomen.

De nieuwe of uitbreidingsinvesteringen worden ook toegelicht in de beleidsprogramma's van de Beleidsbegroting.

2.5.1.2 Voortgang investeringsplan

De verschillende interne projectrapportages geven de stand van zaken ten aanzien van investeringen. De opdrachtgevers (na overleg met de projectleiders) c.q. budgethouders zijn eindverantwoordelijk voor het tijdig en volledig aanleveren van deze interne projectrapportages. Daarnaast zorgen de opdrachtgevers gezamenlijk voor een integrale oplegnotitie met daarin de belangrijkste aandachtspunten en knelpunten. Het team Projecten, vastgoed en grondzaken coördineert dit, de inhoudelijke verantwoordelijkheid ligt bij de opdrachtgevers. Het doel hiervan is: de CMT-leden informeren over doel, risico's en de voortgang van de investeringen, en het bevorderen van een integrale (concern)visie op de investeringen. Tenminste komen aan de orde de stand van zaken in investeringen en/of al het overige dat in relatie tot (voorgenomen) investeringen van belang is.

2.5.1.3 Beleidsrapportage: voortgang investeringsplan

Onderdeel van de Beleidsrapportage is een toelichting op de belangrijkste ontwikkelingen binnen de investeringsprojecten. Afwijkingen worden toegelicht in de beleidsprogramma's, zowel waar het de omvang van bedragen betreft als wanneer het om fasering (dus uitstel of verlengde doorlooptijd) gaat. Hiervoor kan de integrale oplegnotitie van de opdrachtgevers als input dienen.

2.5.1.4 Jaarstukken: verantwoording investeringsplan

De Jaarstukken bevatten een verantwoording van het investeringsplan. Hierin wordt de opzet van het investeringsplan gevolgd, waarbij wordt gerapporteerd op afwijkingen in het verslagjaar. Dat wil zeggen dat, daar waar de plannen zonder verdere bijzonderheden zijn gerealiseerd, in beginsel niet inhoudelijk wordt gerapporteerd. Afwijkingen ten opzichte van het investeringsplan worden toegelicht in de beleidsprogramma's van de Jaarstukken. De opdrachtgevers zijn verantwoordelijk voor het tijdig en volledig aanleveren van de benodigde informatie. Daarbij kan het gaan om financiële afwijkingen, uitstel, afstel of vertraging. In alle gevallen wordt aangegeven wat de actuele stand van zaken is en wat de meerjarige financiële gevolgen voor de begroting zijn.

Als er vertragingen, afwijkingen of andere bijzonderheden optreden bij grote projecten, zal hierop vanzelfsprekend in de Jaarstukken worden ingegaan, voor zover deze bijzonderheden niet al in een Beleidsrapportage of op andere wijze zijn gemeld.

2.5.2 Vereisten ten aanzien van investeringsbesluiten

Een raadsvoorstel voor een investering voldoet aan de volgende vereisten:

1. Nut en noodzaak zijn aangegeven, evenals de relatie met het vastgesteld beleid;
2. De verantwoordelijkheden zijn benoemd en duidelijk (bijv. opdrachtgever, afdelingsmanager en projectleider, in overeenstemming met afspraken over Projectmatig Werken);
3. Het voorstel geeft inzicht in de totale omvang van de investering én inzicht in de financiering daarvan. Indien er sprake is van subsidie en/of samenwerking dient ook te worden ingegaan op de cofinanciering en de daarmee verbonden afspraken en voorwaarden;
4. Het voorstel is voorzien van een deugdelijk onderbouwde voorcalculatie, geeft inzicht in de hoogte van de post onvoorzien, en benoemt de risico's en bijbehorende maatregelen;
5. Soberheid, functionaliteit en duurzaamheid zijn de uitgangspunten bij het ontwerp en de uitvoering van investeringen;
6. Het voorstel geeft inzicht in samenhang met andere (raads-)besluiten, waaronder de financiële samenhang;
7. Het voorstel geeft een beeld van de structurele (exploitatie)kosten die voortvloeien uit de investering en van de wijze waarop deze worden gedekt.

2.5.3 Realisatie van investeringen

Gedurende de realisatie van de investering, gelden de volgende uitgangspunten en voorwaarden:

1. Aanbestedingsvoordelen worden nooit aangewend om af te wijken van oorspronkelijke ontwerp- en materiaalkeus. Dit kwalificeert als nieuw beleid en vraagt om een raadsvoorstel. Aanbestedingsvoordelen leiden daarom tot voordelen ten opzichte van de voorcalculatie en over de aanwending daarvan, na afronding van het project, gelden de al genoemde afspraken (zie paragraaf 2.4). Over aanbestedingsvoordelen in projecten wordt tijdig gecommuniceerd in de eerstvolgende interne projectrapportage. Indien er zich een aanbestedingsvoordeel voordoet, wordt deze tijdelijk geparkeerd op de post onvoorzien binnen het project. Deze post kan worden ingezet indien zich elders in het project tegenvallers voordoen. Dit dient altijd expliciet te worden gerapporteerd in de interne projectrapportages.
2. Verkregen subsidies die niet of voor een lager geraamd bedrag in de cofinancieringsparagraaf zijn opgenomen leiden eveneens tot verlaging van het investeringsbedrag en daarmee tot voordelen waarover eveneens de eerdere genoemde afspraken van toepassing zijn.
3. Omdat het team Projecten, vastgoed en grondzaken een centrale en coördinerende rol heeft in de uitvoering van Projectmatig Werken behoeven wijzigingen in de cofinanciering en/of subsidie goedkeuring van dit team.
4. Gedurende (realisatie van) de investering vindt maandelijks rentetoerekening plaats; grondslagen hierbij zijn de geïnvesteerde bedragen aan het begin van de maand (inclusief vermeerderingen en verminderingen in de betreffende maand) en het geldende interne rentepercentage per jaar. Indien een investeringsproject volledig wordt afgedekt door een subsidie of bijdrage uit een voorziening (bijvoorbeeld riolering) dan wordt er tussentijds geen rente toegerekend. Zie verder hoofdstuk 6 voor de rente(toerekening).
5. Financiële tegenvallers op onderdelen van het project of investering leiden niet vanzelf tot een financiële overschrijding op het project als geheel. Ze worden in beginsel opgevangen door te sturen op onderbesteding op andere onderdelen van het project of de investering. Hierover wordt tijdig en actief gecommuniceerd in de interne projectrapportage.
6. Uiterlijk twee (boek)jaren na het raadsbesluit tot investering wordt de investering afgesloten als de investering nog niet is begonnen. Dit betekent dat dan een nieuw raadsbesluit noodzakelijk is.

3. Activeren

Activeren is het als bezitting op de balans opnemen van aangeschafte of vervaardigde zaken die langer dan één jaar tot de beschikking van onze gemeente staan. In het BBV zijn verschillende regels opgenomen over waardering, activeren en afschrijven. Enkele regels zijn algemeen, maar er zijn ook specifieke regels die gelden voor de verschillende categorieën vaste activa. Op de balans worden de activa onderscheiden in vaste en vlottende activa.

3.1 Soorten vaste activa

In de artikelen 33 tot en met 36 en 59 tot en met 65 van het BBV wordt nader ingegaan op de vaste activa (zie bijlage 1). Als gevolg van het doen van investeringen ontstaan bezittingen, ofwel de vaste activa. Vaste activa worden naar hun aard in het BBV onderscheiden in drie soorten:

1. immateriële vaste activa;
2. materiële vaste activa;
3. financiële vaste activa.

1. Immateriële vaste activa

Immateriële vaste activa zijn die vaste activa waar geen fysieke bezittingen tegenover staan. De immateriële vaste activa bestaan volgens artikel 34 van het BBV uit:

- a. kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van (dis)agio;
- b. kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief;
- c. bijdrage aan activa in eigendom van derden.

Ad a) Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van (dis)agio

Het (dis)agio is het verschil tussen het bedrag waarvoor een lening wordt aangegaan en het bedrag dat aan de geldnemer wordt uitgekeerd.

Op basis van de BBV kunnen kosten van het afsluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio worden geactiveerd, dan is de afschrijvingsduur maximaal gelijk aan de looptijd van de lening.

Vanwege het voorzichtigheidsprincipe en het “goed koopmansgebruik” wordt verlies genomen in het jaar waarin het verlies zich daadwerkelijk voordoet, worden deze kosten en de kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen direct ten laste van de exploitatie gebracht. Agio wordt direct ten gunste van de exploitatie gebracht.
Het uitgangspunt in Hengelo is dat deze kosten niet worden geactiveerd.

Ad b) Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief

De kosten van onderzoek en ontwikkeling (voorbereidingskosten) kunnen volgens artikel 60 van het BBV alleen worden geactiveerd wanneer het voornemen bestaat:

- het actief te gebruiken of te verkopen;
- de technische uitvoerbaarheid om het actief te voltooien vaststaat;
- het actief in de toekomst economisch of maatschappelijk nut zal genereren en;
- de uitgaven die aan het actief zijn toe te rekenen betrouwbaar kunnen worden vastgesteld.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling voor plannen kunnen maximaal in 5 jaar worden afgeschreven (artikel 64 lid 5 BBV), indien deze kosten niet direct toerekenbaar zijn aan een actief of dat later blijkt dat de totstandkoming van het actief (in ontwikkeling) niet meer door gaat. Echter in de gemeente Hengelo zullen conform de bestendige gedragslijn deze kosten in één keer ten laste van de exploitatie worden gebracht.

Indien de kosten van onderzoek en ontwikkeling leiden tot de totstandkoming van een actief, op basis van de hiervoor genoemde voorwaarden, dan kunnen deze kosten worden geactiveerd. Dit maakt dan wel onderdeel uit van de te nemen besluitvorming.

De salariskosten die direct aan een actief zijn toe te rekenen worden geactiveerd. De indirecte salariskosten (die behoren tot de toe te rekenen overhead) worden ook geactiveerd.

Ad c) Bijdrage in activa in eigendom van derden

Bijdragen in activa in eigendom van derden kunnen volgens artikel 61 van het BBV worden geactiveerd indien wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:

- er sprake is van een investering door een derde;
- de investering bijdraagt aan de publieke taak van de gemeente;
- deze derde zich verplicht heeft tot het daadwerkelijk investeren, op een wijze zoals overeengekomen;
- de gemeente de bijdrage kan terugvorderen indien de derde in gebreke blijft of anderszins recht kan doen gelden op de activa die samenhangen met de investering.

2. Materiële vaste activa

Materiële vaste activa zijn investeringen met een meerjarig nut. Alle materiële vaste activa moeten worden afgeschreven. Een uitzondering op deze regel vormen de kunstvoorwerpen met cultuurhistorische waarde (bijvoorbeeld een schilderij van een beroemd kunstenaar). Deze investeringen worden niet geactiveerd.

Volgens artikel 35 van het BBV bestaan er drie soorten materiële vaste activa, welke afzonderlijk in de balans van de gemeente moeten worden opgenomen:

- a. investeringen met een economisch nut;
- b. investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;
- c. investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Ad a/b) Investerings met een economisch nut

Dit zijn investeringen die bijdragen aan de mogelijkheid middelen te verwerven en/of verhandelbaar zijn. Voorbeelden hiervan zijn: investeringen in gebouwen, vervoermiddelen, hardware, software, maar ook in investeringen op het gebied van afval en riolering. Deze laatste investeringen vallen onder de categorie 'investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.'

Ad c) Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut

Dit betreft investeringen in de openbare ruimte, zoals wegen, bruggen en openbaar groen. Deze investeringen genereren geen middelen en er is geen markt voor. Dit soort investeringen moeten met ingang van 2017, door de toen gewijzigde BBV, ook worden geactiveerd.

3. Financiële vaste activa

Financiële vaste activa zijn activa die een financiële waarde vertegenwoordigen of een bezit. Te denken valt hierbij aan verstrekte geldleningen en deelnemingen in de vorm van aandelen.

Financiële vaste activa moeten altijd worden geactiveerd, maar worden gezien de aard niet afgeschreven. In bijlage 1 artikel 36 van het BBV staat precies aangegeven welke onderdelen afzonderlijk in de balans moeten worden opgenomen onder de financiële vaste activa.

3.2 Criteria voor het niet activeren van activa

Het is niet praktisch om alle investeringen die in aanmerking komen voor activering daadwerkelijk te activeren.

Sinds de nota Activabeleid uit 2012 worden activa met een aanschafwaarde/verkoopprijs van minder dan € 10.000 in beginsel niet geactiveerd. Gelet op met name de indexeringen over de afgelopen jaren stellen we voor de ondergrens te verhogen naar € 15.000 met ingang van het begrotings-/boekjaar 2024. Het activeren brengt immers extra administratieve werkzaamheden met zich mee. Geringe bedragen hebben nauwelijks invloed op het exploitatiesaldo.

Daarnaast willen we het mogelijk maken om activa met een beperkte levensduur (3 jaar of korter) niet meer te activeren. Veelal is bij deze activa sprake van een ideaalcomplex: ieder jaar wordt een gelijk bedrag uitgegeven. Dit geldt met name bij smartphones. Vandaar dat wordt voorgesteld om de levensduur van activa van 3 jaar of minder (in plaats van voorheen 2 jaar) niet meer te activeren met ingang van het begrotings-/boekjaar 2024. De jaarlijkse bedragen worden dan direct in het jaar van aanschaf ten laste van het exploitatiesaldo gebracht.

Met ingang van het begrotings-/boekjaar 2024 worden om efficiencyredenen de volgende activa in het jaar van aanschaf ten laste van de exploitatie gebracht:

- activa met een aanschafwaarde/verkoopsprijs van minder dan € 15.000
- of
- activa met een levensduur van 3 jaar¹ of minder.

3.3 Onderscheid tussen investeringen en onderhoud

In de praktijk blijkt dat het lastig is een onderscheid te maken tussen investeringen en onderhoud.

Investerings

In paragraaf 2.3.2 is het begrip 'investeren' beschreven. Investeren is het vastleggen van vermogen in een object waarvan het nut zich over meerdere jaren uitstrekt (definitie BBV). In de regel worden deze objecten als bezitting/activum op de balans opgenomen. Door het doen van investeringen ontstaan dus meerjarige bezittingen, in vaktermen: 'activa'. Deze leiden tot lasten doordat de waarde van deze activa afnemen in de loop van de tijd. Deze 'afschrijvingslasten' zijn gebaseerd op het veronderstelde aantal jaren dat de bezitting nut genereert, de zogenaamde economische levensduur. Deze afnemende waarde van de investering wordt 'boekwaarde' genoemd.

Bij een bestaand actief is sprake van een investering indien de gemaakte kosten:

- leiden tot een levensduurverlenging; en/of
- leiden tot een significante kwaliteitsverbetering; en/of
- aanpassingen betreffen om te voldoen aan wet- en regelgeving (bijv. investeringen in gebouw om te voldoen aan veiligheidsvoorschriften).

Kosten van levensduur verlengende renovaties en/of (vervangings-)investeringen in de openbare ruimte die het gebied een vernieuwende functie geven (bijv. reconstructies/herinrichtingen) worden geactiveerd en afgeschreven. Hierbij kan gedacht worden aan het vervangen van complete brugdekken. Ze leiden namelijk tot een substantiële levensduurverlenging van het actief als geheel.

Onderhoud

Het is niet toegestaan kosten van onderhoud te activeren en vervolgens af te schrijven. Onderhoud is niet levensduur verlengend (stellige uitspraak van de commissie BBV), maar dient om het actief gedurende de levensduur in goede staat te houden en wordt daarom niet geactiveerd.

Bij klein onderhoud gaat het om dagelijkse reparaties die noodzakelijk zijn om het object in goede werkende en veilige staat te houden tegen een van tevoren vastgesteld kwaliteitsniveau. Hierbij moet worden gedacht aan maatregelen die noodzakelijk zijn om het object blijvend naar behoren te laten functioneren of haar representativiteit te laten behouden. Klein onderhoud is het onderhoud dat vanaf het eerste of het lopende planjaar op een klein gedeelte van het object wordt uitgevoerd. Klein onderhoud komt dus jaarlijks terug en wordt daarom uit de jaarlijkse exploitatiebudgetten bekostigd.

¹Informatie & IT: Mobiele telecom apparatuur (smartphones) hebben een levensduur van 3 jaar of korter.

Lasten van groot onderhoud ontstaan na een langere periode van gebruik van een object als gevolg van slijtage. Groot onderhoud is in de regel gepland onderhoud van veelal ingrijpende aard als gevolg van slijtage, dat op een substantieel deel van het object wordt uitgevoerd en na een langere periode van gebruik moet worden verricht.

Groot onderhoud betreft zaken die eens in de zoveel jaar moeten gebeuren. Voor de dekking van deze lasten bestaat de keuze uit het vormen van een voorziening of dekking via de exploitatie. Bij de laatste methode is in veel gevallen sprake van onderhoud kapitaalgoederen in de openbare ruimte.

Het is toegestaan om voor de kosten van groot onderhoud een voorziening te vormen en deze aan te vullen op basis van onderhoudsplannen, waarbij de werkelijke kosten onttrokken worden aan de voorziening. De laatste methode sluit aan bij de huidige vorm van beheersing van bijvoorbeeld het (groot) onderhoud van vastgoed in onze gemeente.

Voorzieningen die worden gevormd om lasten van groot onderhoud gelijkmatig te verdelen over meerdere begrotingsjaren en worden gevoed op basis van een recent door de raad vastgesteld onderhoudsplan. Onder recent onderhoudsplan wordt een onderhoudsplan verstaan van maximaal vijf jaar oud ten opzichte van het verslagleggingsjaar. Deze vijf jaar dient te worden gehanteerd als richttermijn waar gemotiveerd van kan worden afgeweken. Een gemotiveerde afwijking houdt in dat deze motivatie is geautoriseerd door de raad en verantwoord is in de paragraaf 'Onderhoud kapitaalgoederen' van de Beleidsbegroting en de Jaarstukken. Tussentijdse bijstelling van het onderhoudsplan binnen de vijf jaar is verplicht, indien een belangrijke afwijking is opgetreden in de staat van het onderhoud.

Voorbeelden van grote onderhoudswerkzaamheden, die vanuit de voorziening vastgoed worden bekostigd, worden weergegeven in bijlage 5.

Er kan sprake zijn van achterstand of achterstallig onderhoud als onderhoud niet tijdig volgens het onderhoudsplan wordt uitgevoerd. Bij achterstand is de kwaliteit van het betreffende object (nog) niet aangetast. Bij achterstallig onderhoud is dat wel het geval: er wordt niet (meer) wordt voldaan aan het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau of wettelijke normen. Achterstallig onderhoud kan mede ontstaan door een onvoldoende financiële vertaling in de begroting van het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau. Achterstallig onderhoud vanwege niet tijdige uitvoering van onderhoud, eventueel door onvoldoende beschikbaar gesteld budget, geeft aanleiding voor herstel en kan leiden tot schade (hogere herstelkosten = kapitaalvernietiging) en/of onveilige situaties. In dat geval is er een zodanig slechte onderhoudstoestand dat de waarde, het gebruik en/of de levensduur van het investeringsgoed wordt aangetast.

Achterstallig onderhoud waarmee onveilige situaties worden gecreëerd en waarbij sprake is van kapitaalvernietiging, is onaanvaardbaar en dient zo spoedig mogelijk doch uiterlijk binnen een redelijke termijn hersteld te worden. Dit herstel van het achterstallig onderhoud wordt aangemerkt als een verplichting waarvan de omvang, door middel van een inventarisatie en een financiële vertaling van het achterstallig onderhoud, redelijkerwijs in te schatten is. Op basis van artikel 44 lid 1a BBV wordt daartoe een voorziening gevormd. Het achterstallig onderhoud wordt vervolgens ten laste van deze voorziening gebracht.

Er kan ook sprake zijn van achterstallig onderhoud zonder dat dit leidt tot kapitaalvernietiging en/of onveilige situaties. Daar is sprake van wanneer de onderhoudstoestand van een kapitaalgoed lager is dan het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau. Wanneer dit veroorzaakt wordt door onvoldoende beschikbaar gesteld budget door de raad, is het noodzakelijk dat de raad een besluit neemt om óf meer budget beschikbaar te stellen óf het gewenste kwaliteitsniveau naar beneden bij te stellen zonder dat dit leidt tot kapitaalvernietiging en/of onveilige situaties.

Achterstallig onderhoud kan ook worden verholpen door het gehele investeringsgoed (versneld) te vervangen. In dat geval hoeft geen voorziening voor achterstallig onderhoud te worden getroffen. In de praktijk komt dit voor bij de investeringsgoederen in de openbare ruimte, zoals bruggen,

kademuren e.d. De eventuele restantboekwaarde dient bij de vervanging dan direct volledig te worden afgeboekt.

3.4 Soorten vlottende activa

Het kenmerkende aan vlottende activa is dat de investeringen normaliter binnen een jaar weer in geld worden omgezet.

Soorten vlottende activa betreffen:

- Voorraden, zoals grond- en hulpstoffen, bouwgronden in exploitatie;
- Uitzettingen met rentetypische looptijd korter dan een jaar, zoals vorderingen op openbare lichamen, rekening courant verhoudingen met niet financiële instellingen, overige vorderingen;
- Liquide middelen: de kas- en banksaldi;
- Overlopende activa, zoals de vooruitbetaalde bedragen evenals de nog te ontvangen bedragen.

Deze nota zal verder geen aandacht besteden aan de vlottende activa, behalve in hoofdstuk 4 Waarderen. De bouwgronden in exploitatie is een item voor de nota/omgevingsprogramma grondbeleid/grondexploitatie. De andere zaken spelen met name op het gebied van het treasurybeleid.

4. Waarderen

4.1 Waarderingsgrondslagen

Bij de waarderingsgrondslagen gaat het om de waardebepaling van activa en de regels die daarvoor gelden. Het gaat hierbij om de waardering van balansposten (bezittingen), om een reëel beeld te krijgen van de vermogenspositie van de gemeente. Het BBV geeft strikte regels voor de waardering van activa. Hiermee wordt voorkomen dat financiële resultaten kunnen worden beïnvloed en anderzijds wordt bereikt dat financiële gegevens in de loop der tijd vergelijkbaar blijven.

Alle vaste activa worden voor het bedrag van de investering geactiveerd (artikel 62 BBV), waarbij de bijdragen van derden die in directe relatie staan met het actief op de waardering daarvan in mindering worden gebracht. Dit wordt de netto methode genoemd. Het gewijzigde BBV sinds 2017 heeft in het kader van de uniformiteit, transparantie en vergelijkbaarheid tussen gemeenten, het zogenaamde netto activeren verplicht gesteld.

Het direct verrekenen van bijdragen uit reserves ten gunste investeringen/activa is met ingang van 2017 (door het toen gewijzigde BBV) niet meer toegestaan. Reserves mogen alleen worden ingezet ter dekking van de kapitaallasten, die voortvloeien uit de investering. D.w.z. indien voor de dekking van de kapitaallasten van een investering een reserve is opgebouwd. Deze reserve mag niet meer in mindering worden gebracht op het bedrag van de investering. De opgebouwde reserve mag jaarlijks worden aangewend ter (gedeeltelijke) dekking van de kapitaallasten conform de afschrijvingstermijn van het bijbehorende actief (investering).

In de BBV regelgeving is opgenomen dat spaarbedragen uit de inkomsten rioolheffing in mindering moeten worden gebracht op de geactiveerde investering. In Hengelo wordt gespaard in de voorziening rioleringen om toekomstige vervangingsinvesteringen te dekken uit deze voorziening. De vervangingsinvesteringen rioleringen worden geactiveerd en de bijdrage van de voorziening wordt in mindering gebracht op de investering. De commissie BBV ziet de uit de ontvangen heffingen gespaarde bedragen als bijdragen van derden die in mindering moeten worden gebracht op de investering.

De hoofdregel voor waardering van activa is opgenomen in artikel 63 van het BBV: de (oorspronkelijke) activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

In Hengelo worden de (oorspronkelijke) activa gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, inclusief de toegerekende uren van het gemeentelijk apparaat en de overige indirecte kosten (bijv. overhead) aan het betreffend actief. Voorgesteld wordt dit uitgangspunt te continueren.

Uitzonderingen gelden voor:

- Kunstvoorwerpen met een cultuurhistorische waarde (worden niet geactiveerd).
- In erfpacht uitgegeven gronden. De uitgifteprijs van eerste uitgifte geldt als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde;
- Activa waarvan de bestemming verandert, tenzij de nieuwe bestemming een maatschappelijke functie is, wordt de actuele waarde van de nieuwe bestemming in de toelichting op de balans opgenomen;
- Activa van de Nazorgfondsen bedoeld in artikel 15.47 van de Wet milieubeheer, waarbij waardering tegen actuele waarde is toegestaan.

Vlottende activa:

- Voorraden en deelnemingen worden tegen de marktwaarde gewaardeerd indien de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs.
- De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde onder aftrek van de in de voorziening dubieuze debiteuren opgenomen bedragen tot het totaal van de vorderingen die niet volwaardig zijn.
- De liquide middelen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Zij zijn direct opvraagbaar.

4.2 BTW

Er wordt geen BTW geactiveerd voor zover deze compensabel (BTW-compensatiefonds) of verrekenbaar (ondernemers BTW) is. Compensabele BTW wordt niet als last beschouwd. Niet compensabele of verrekenbare BTW verhoogt de verkrijgings- of vervaardigingsprijs en daarmee ook de waardering van het actief. Dus wordt de niet compensabele of niet verrekenbare BTW opgeteld bij de verkrijgings- of vervaardigingsprijs van het actief en geactiveerd.

4.3 Duurzame waardeverminderingen van vaste activa

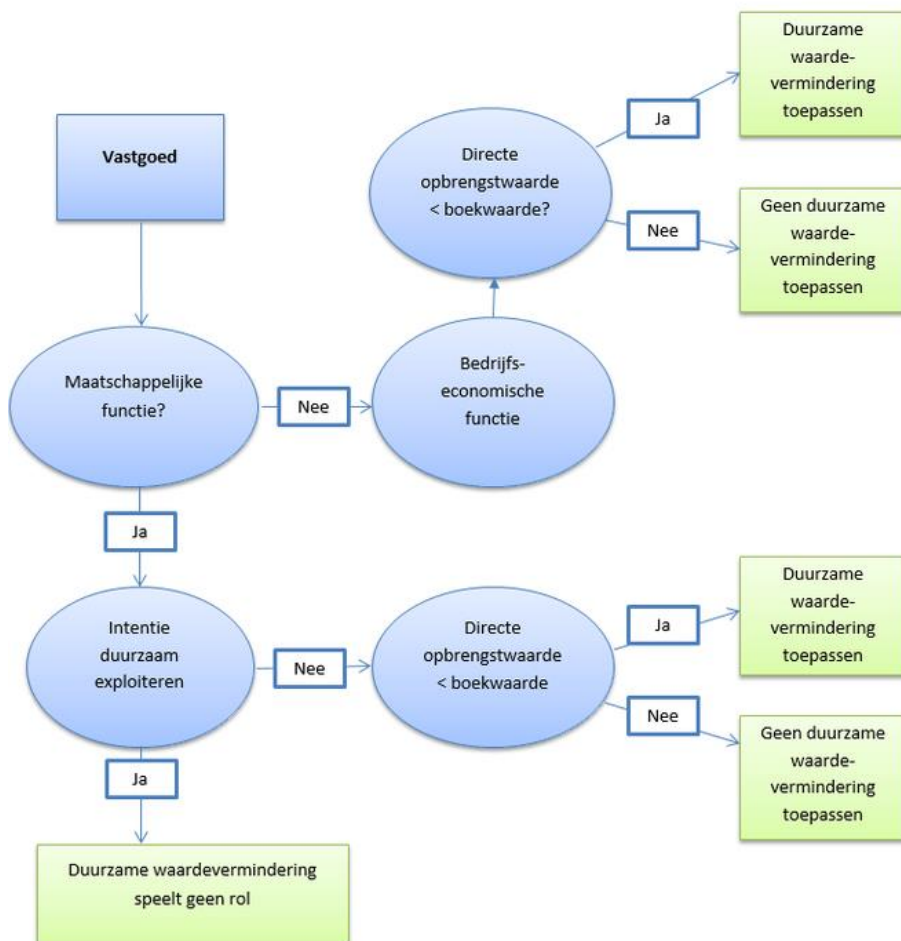
In de loop der tijd kan de waarde van een actief zijn veranderd ten opzichte van de boekwaarde ervan op de balans. Herwaardering van activa (naar een hogere waarde) is niet toegestaan, omdat winst pas bij realisatie mag worden genomen. Afwaardering van activa wordt in de meeste gevallen eveneens niet toegestaan, waardering geschiedt immers tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs.

Onder bepaalde voorwaarden zijn bijzondere waardeverminderingen wel toegestaan. Het betreft hier bijvoorbeeld waardeverminderingen als gevolg van wijzigingen in de levensduur als gevolg van schade of milieuvervuiling, wijziging van de bestemming en functie van het vastgoed. Een duurzame waardevermindering kan worden verwerkt in de balans middels een extra afschrijving of door het treffen van een voorziening. De afwaardering vindt plaats onafhankelijk van het resultaat.

Onze voorkeur gaat bij duurzame waardevermindering uit van het treffen van een voorziening, want in geval van hogere herwaardering van het actief op termijn dan kan deze eerder gevormde voorziening worden ingezet. Dan wordt het actief weer tegen een hogere waarde op de balans gewaardeerd.

Indien waardevermindering plaats vindt via extra afschrijving dan mag in de toekomst, in geval van een hogere herwaardering van het actief, de waarde van het actief op de balans niet meer worden verhoogd.

Hoe met duurzame waardeverminderingen in vastgoed moet worden omgegaan wordt schematisch in de afbeelding weergegeven:

Bij vervanging van een niet afgeschreven investering, wordt de restant boekwaarde afgeboekt op het moment van vervanging.

Vastgoed met intentie tot verkoop wordt overgeheveld van activa naar voorraden.

4.4 Desinvesteringen activa

Op het moment dat een desinvestering plaatsvindt (bijvoorbeeld de verkoop van een auto), wordt de boekwinst of het boekverlies in het resultaat van het betreffende jaar verwerkt en niet verrekend met de verkrijgingsprijs van een nieuw actief. Het verrekenen is niet toegestaan op grond van het BBV.

5. Afschrijven

5.1 Inleiding

Als een investering is geactiveerd dient op grond van artikel 64 lid 3 BBV daarop te worden afgeschreven. Het gebruik van vaste activa strekt zich uit over meerdere jaren. Door technische slijtage of economische veroudering daalt de waarde. Het zichtbaar maken van de waardevermindering in de jaarlijkse exploitatie wordt afschrijven genoemd. De hoogte van de afschrijving wordt bepaald door de economische gebruiksduur en de methode van afschrijven.

5.2 Methoden van afschrijven

In de gemeentelijke overheid worden hoofdzakelijk 2 afschrijvingsmethoden gehanteerd, te weten lineair en annuïtair. Voor het onderscheid tussen deze 2 afschrijvingsmethoden wordt verwezen naar bijlage 2 Begripsbepaling.

De gemeente Hengelo werkt hoofdzakelijk met de lineaire afschrijvingsmethode. In uitzonderlijke gevallen, bijvoorbeeld wanneer de kapitaallasten onderdeel uitmaken van een kostprijsberekening voor te verlenen diensten kan worden gekozen voor de annuïtaire afschrijvingsmethode.

5.3 Afschrijvingstermijnen

Materiële vaste activa

Alle materiële vaste activa worden voor het bedrag van de investering geactiveerd, waarbij de bijdragen van derden die in directe relatie staan met het actief op de waardering daarvan in mindering worden gebracht. De gebruiksduur wordt bepaald door de technische en economische levensduur. De afschrijvingen geschieden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar. Slechts om gegronde redenen mogen de afschrijvingen geschieden op andere grondslagen dan die welke in het voorafgaande begrotingsjaar zijn toegepast. De reden van de verandering wordt in de toelichting op de balans uiteengezet. Tevens wordt inzicht gegeven in haar betekenis voor de financiële positie en voor de baten en de lasten aan de hand van aangepaste cijfers voor het begrotingsjaar of voor het voorafgaande begrotingsjaar.

Immateriële vaste activa

Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en/of het saldo van (dis)agio worden niet geactiveerd en direct ten laste of ten gunste van de exploitatie gebracht.

De kosten van onderzoek en ontwikkeling voor plannen kunnen maximaal in 5 jaar worden afgeschreven (artikel 64 lid 5 BBV), indien deze kosten niet direct toerekenbaar zijn aan een actief of dat later blijkt dat de totstandkoming van het actief (in ontwikkeling) niet meer door gaat. Echter in de gemeente Hengelo zullen conform de bestendige gedragslijn deze kosten in één keer ten laste van de exploitatie worden gebracht. Indien de kosten van onderzoek en ontwikkeling leiden tot de totstandkoming van een actief, op basis van de hiervoor genoemde voorwaarden, dan kunnen deze kosten worden geactiveerd. Dit maakt dan wel onderdeel uit van de te nemen besluitvorming.

De salariskosten die direct aan een actief zijn toe te rekenen worden geactiveerd. De indirecte salariskosten (die behoren tot de toe te rekenen overhead) worden ook geactiveerd.

Voor bijdragen aan de activa in eigendom van derden (artikel 34 BBV) is de afschrijvingsduur maximaal gelijk aan die van de activa waarvoor de bijdrage aan derden wordt verstrekt.²

² Indien de activa in eigendom van derden niet wordt afgeschreven, dan mag de gemeente deze bijdragen aan derden ook niet afschrijven. Deze bijdrage dient in dat geval direct ten laste van de exploitatie te worden gebracht.

Gronden

Er dient onderscheid te worden gemaakt tussen de wijze waarop de grond wordt gebruikt:

A) Grond als vaste materiële activa

Over grond als vaste materiële activa kan worden gesteld, dat deze grond een vaste bestemming heeft en niet in een transformatieproces (bouwgrond in exploitatie) zit.

Veelal zal er sprake zijn van ondergrond van gebouwen, wegen, parken, pleinen of van land-/bosbouwgronden. Er is dus geen sprake van een vervaardigingsprijs, maar van een verkrijgingsprijs. Op de boekwaarde van deze grond mogen daarom ook geen kosten, zoals rente, worden bijgeschreven. De activering van alle soorten grond geschiedt in de eerste plaats steeds tegen (historische) verkrijgingprijs (artikel 63 lid 1 BBV) en bijkomende kosten. Grond wordt wel afgewaardeerd tot de marktwaarde indien sprake is van een (duurzaam) lagere marktwaarde (artikel 65 leden 1 en 2 BBV).

Veelal dienen gronden wel als aparte component van de betreffende investering te worden geactiveerd. Zie voor een uitwerking van de componentenbenadering paragraaf 5.5. Uitgangspunt is dat dergelijke grond niet aan slijtage onderhevig is en geen waardevermindering ondergaat. Daarom bestaat er geen noodzaak tot afschrijving.

Op grond kan dus niet worden afgeschreven, omdat grond geen slijtend actief is en daarom een eeuwigdurende gebruiksduur heeft. Dit geldt ook voor grond die in gebruik wordt genomen als begraafplaats. Grond die in erfpacht is uitgegeven wordt in dit kader niet anders behandeld. Er is namelijk geen sprake van een slijtend actief en/of een beperkte gebruiksduur.

In het geval van grond met daarop een openbare weg is de toekomstige waarde van de grond nihil. De weg is onlosmakelijk verbonden met de grond en rekening houdend met de onderliggende infrastructuur in de vorm van riolering en bekabeling is het onwaarschijnlijk dat deze grond ooit zelfstandig weer beschikbaar komt. De investering die gepaard gaat met de aanleg van de weg wordt, inclusief de aankoopkosten van de grond, over de levensduur van de weg afgeschreven.

B) Grond als bouwgrond in exploitatie

Grond in het kader van de bouwgrond in exploitatie (BIE) wordt gebruikt als productiemiddel. Het startpunt van BIE is het raadsbesluit met de vaststelling van het grondexploitatiecomplex, inclusief grondexploitatiebegroting. Vanaf dat moment wordt de BIE geopend en kunnen kosten worden geactiveerd en bijgeschreven op de voorraadpositie op de balans. Van afschrijven hierbij is dus geen sprake.

Grond wordt hierbij beschouwd als voorraad. Investerings in deze grond worden direct bijgeschreven op de boekwaarde van deze voorraden. Deze boekwaarde wordt idealiter terugverdiend door verrekening in de m2 prijs die in rekening wordt gebracht bij de grondverkoop en bijdragen. Als dit ideaal niet bereikt wordt, wordt een (verlies)voorziening getroffen die ten laste van de exploitatie wordt gebracht. Voor de dekking hiervan wordt een beroep gedaan op de algemene reserve grondexploitatie. Dit verloopt budgettair neutraal voor het begrotings-/jaarrekeningsaldo, omdat bij grondexploitaties sprake is van een 'gesloten circuit'.

C) Warme gronden

Warme gronden zijn gronden die worden verworven met het oog op een gebiedsontwikkeling, maar waarvoor nog geen operationele grondexploitatie is vastgesteld. Tijdens het opstellen van de nu voorliggende nota werkt de commissie BBV nog aan een actualisering van de Notitie grondbeleid in het kader van de Omgevingswet. De voorwaarden wanneer sprake is warme gronden wordt aangepast. Deze nieuwe ontwikkeling zal worden betrokken in het grondbeleid/herzieningen grondexploitaties en valt buiten de reikwijdte van deze nota.

Richtlijnen

Voor het afschrijven van activa gelden de volgende afschrijvingsrichtlijnen:

- afschrijvingstermijnen mogen nooit langer, maar wel korter zijn dan de economische c.q. technische levensduur;
- afschrijvingstermijnen mogen nooit langer, maar wel korter, zijn dan de in bijlage 3 opgenomen afschrijvingstabel vermelde termijnen;

Te hanteren afschrijvingstermijnen

Om te komen tot een uniform afschrijvingsbeleid is in bijlage 3 Afschrijvingstermijnen een overzicht opgenomen waarin per activasoort de levensduur wordt weergegeven waarover wordt afgeschreven.

Deze termijnen zijn gebaseerd op eigen ervaringscijfers en ervaringen van andere gemeenten. Er zijn objecten toegevoegd en van een aantal objecten is de termijn aangepast.

Activa met een levensduur van 3 jaar of minder worden direct ten laste van de exploitatie gebracht (zie paragraaf 3.2).

De afschrijvingstabel is van toepassing op nieuwe investeringskredieten die beschikbaar zijn/worden gesteld met ingang van 1 januari 2024. De opsomming in de tabel is niet uitputtend. Voorts blijft het in incidentele gevallen, bijvoorbeeld indien de werkelijke levensduur sterk afwijkt, mogelijk beargumenteerd af te wijken van de genoemde afschrijvingstermijnen. Voor materiële vaste activa die niet in deze tabel zijn opgenomen, stelt het college alsnog de afschrijvingstermijn vast.

5.4 Aanvang moment van afschrijvingen

De afschrijving start op 1 januari van het jaar ná ingebruikname van een goed c.q. na afronding van een investering. Dit betekent dat er niet wordt afgeschreven in het jaar van afronding c.q. ingebruikname van een investering. Dit is conform de huidige gedragslijn.

5.5 Onderhoudsmethode versus componentenmethode

In gemeenteland worden 2 verschillende methoden gehanteerd hoe wordt omgegaan met investeringen en groot onderhoud in vastgoed. Hieronder worden eerst deze 2 methoden weergegeven:

Onderhoudsmethode	Componentenmethode
• Bij aanschaf worden alle investeringen in één pand gezamenlijk geactiveerd. • Het pand wordt in zijn geheel afgeschreven op basis van de economische levensduur van de 'stenen'. • De vervanging van de overige delen (dak, kozijnen, installaties, etc.) worden als onderhoud aangemerkt. • Voor het onderhoud van het vastgoed is reeds een (meerjaren)onderhoudsplan met de voorziening onderhoud vastgoed opgesteld.	• Bij aanschaf van het pand wordt het actief administratief gesplitst in componenten (bijv. gebouw, installaties, dak, etc.). • Per component wordt de levensduur bepaald en de componenten worden afzonderlijk afgeschreven.

Onderhoudsmethode

Door de instelling van het 'vastgoedbedrijf' is een aantal jaren geleden gekozen voor de onderhoudsmethode voor gebouwen waarvoor de gemeente zelf de onderhoudsverantwoordelijkheid heeft. Om deze methode volledig in te voeren met ingang van het begrotings-/boekjaar 2024 (conform het bovenstaand overzicht) is het noodzakelijk dat we voor deze categorie gebouwen niet meer bij de nieuwbouw/aanschaf van een gebouw rekening houden met de verschillende componenten (bijv. installaties, dakbedekking) met verschillende afschrijvingstermijnen, maar dat bij aanschaf alle investeringen in één pand gezamenlijk worden geactiveerd.

De onderhoudsmethode begint met lagere kapitaallasten dan de componentenmethode, omdat alle investeringen over een langere periode worden afgeschreven. Door de lagere kapitaallasten wordt er een onderhoudsvoorziening gevormd. Jaarlijks wordt een gelijk bedrag in de voorziening gestort o.b.v. het (meerjaren)onderhoudsplan (MJOP). Dit zijn dan begrote of werkelijke lasten die van invloed zijn op het begrotings- of rekeningsaldo.

Wanneer op termijn de installatie moet worden vervangen dan wordt dit in één keer ten laste van de voorziening gebracht. Dit heeft dan niet direct invloed op het begrotings- en rekeningsaldo. Het voordeel van de onderhoudsmethode is de overzichtelijkheid, dat alles in één onderhoudsplan staat. Bij de actualisatie van het (meerjaren)onderhoudsplan wordt bekeken of de voorziening nog op niveau is d.w.z. dat er jaarlijks algemene middelen moeten worden bijgestort in de voorziening of dat er jaarlijks middelen kunnen vrijvallen.

Voor alle overige activa blijven we de componentenmethode hanteren.

Componentenmethode

De componentenbenadering houdt in dat verschillende samenstellende delen van een materieel vast actief afzonderlijk worden gewaardeerd en afgeschreven op basis van het waardeverloop van die individuele delen. Per samenstellend deel kunnen de economische gebruiksduren namelijk verschillen. Bij toepassen van deze benadering, worden afzonderlijke vervangingen opnieuw geactiveerd.

De toepassing van de componentenbenadering kan worden geïllustreerd aan de hand van een nieuw voetbalkunstgrasveld, waarvoor ook grond is verworven.

• grond	→	niet op afschrijven;
• onderlaag	→	afschrijving in 30 jaar;
• hybride topplaat	→	afschrijving in 15 jaar;
• hekwerk (afscheidings)	→	afschrijving in 30 jaar;
• etc.		

De kosten voor de te onderscheiden samenstellende delen worden op basis van bovenstaande opdeling afzonderlijk verwerkt en afgeschreven. In het voorbeeld kan na 15 jaar de hybride topplaat worden vervangen en opnieuw worden geactiveerd.

Het voordeel van deze benadering is dat de waardevermindering van elke afzonderlijke component in de afschrijvingslasten tot uitdrukking wordt gebracht en dat voorkomen wordt dat aan het einde van de gebruiksduur van de component, een boekwaarde resteert die ineens als verlies moet worden genomen. In bovenstaand voorbeeld kan de onderlaag na 30 jaar worden vervangen. Bij het toepassen van de componentenbenadering is de boekwaarde van de topplaat na 15 jaar afschrijving nihil.

Bij het niet toepassen van de componentenbenadering resteert er een restant-boekwaarde overeenkomende met 15/30e deel van de aanschafwaarde van de topplaat. Dit deel dient als verlies in zijn geheel in één keer ten laste van de exploitatie te worden gebracht.

6. Rente

6.1 Inleiding

Met ingang van 2017 is met het toen gewijzigde BBV bewerkstelligd dat het inzicht in de hoogte en de wijze van het gebruik van de rente is vergroot in de gemeenten. Het toerekenen van rente aan de diverse taakvelden vindt plaats via het taakveld treasury. De zogenaamde omslagrente is verplicht voorgeschreven met ingang van het begrotingsjaar 2018. In Hengelo gebruiken we deze systematiek al langer.

Directe rentelasten vloeien voort uit de financiering van de investeringen. Over alle geactiveerde activa worden de rentelasten berekend al dan niet via het renteomslag-percentage. De combinatie van de rente en afschrijving vormen de kapitaallasten, die zowel in de begroting dan wel in de jaarrekening ten laste van de exploitatie worden gebracht.

6.2 Afwijkende rente grondexploitaties

Voor de boekwaarde van de eigen gemeentelijke grondcomplexen wordt een afwijkende rente gehanteerd. Dit is een andere verplichte berekeningsopzet in het kader van het BBV dan de omslagrente. Deze rente wordt jaarlijks door de gemeenteraad bij de uitgangspunten voor het opstellen van de nieuwe herzieningen grondexploitaties bepaald.

De werkelijke rentelasten moeten aan de grondcomplexen worden toegerekend en worden jaarlijks berekend bij de Jaarstukken.

Voor de niet eigen gemeentelijke grondexploitaties worden jaarlijks afspraken over de te hanteren rentepercentages gemaakt met onze samenwerkingspartners.

6.3 Renteomslag

Om ervoor te zorgen dat in de begroting en verantwoording de totale rentelasten en de daaraan gekoppelde financieringsbehoefte inzichtelijk zijn, wordt in artikel 13 van het BBV voorgeschreven dat de paragraaf Financiering in ieder geval inzicht moet geven in de rentelasten, het renteresultaat, de financieringsbehoefte en de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend. Een voorbeeld van dit renteschema is te vinden op pagina 167 van de Beleidsbegroting 2023-2026 (laatste tabel in paragraaf 6.5 Financiering).

Omdat de onderlinge vergelijking tussen gemeenten het uitgangspunt was voor de aanpassingen van het BBV, is het verplicht om de rentekosten aan de betreffende taakvelden toe te rekenen met behulp van een (rente-)omslag.

De omslagrente wordt in de begroting berekend door de aan de taakvelden toe te rekenen rente te delen door de boekwaarde per 1 januari van de vaste activa, die integraal zijn gefinancierd. De omslagrente moet vervolgens op consistente en eenduidige wijze worden toegerekend aan de individuele activa. Het is niet toegestaan om per investering of taakveld te differentiëren in het toe te rekenen rentepercentage. Voor de rentetoerekening wordt dus een vast rentepercentage (omslagrente) gehanteerd. Deze rente wordt jaarlijks bij het opstellen van de Zomernota en/of Beleidsbegroting vastgesteld. Deze moet voldoen aan de gewijzigde BBV-regelgeving, namelijk het percentage mag niet meer afwijken dan 0,5% van de gemiddelde rente over de opgenomen geldleningen.

Vaste activa die op basis van annuïteiten worden afgeschreven en doorbelast aan taakvelden bevatten een rentecomponent die in het verleden is bepaald. Indien deze rentecomponent meer dan 25% afwijkt van het (voor)gecalculeerde omslagrentepercentage, dan zullen deze annuïteiten moeten worden herzien (commissie BBV).

6.4 Aanvang moment van rentetoerekening

Investeringsprojecten die meerjarig worden afgeschreven brengen naast afschrijvingslasten ook rentelasten met zich mee. Samen zijn dit de kapitaallasten van de investering.

In 2014 is besloten om vanaf de start van een investering op maandelijkse basis rente toe te rekenen. In het geval van een 'budgettair neutraal' investeringsproject is dit niet reëel. Indien een investeringsproject volledig wordt afgedekt door een subsidie of bijdrage uit een voorziening (bijvoorbeeld riolering) dan wordt er tussentijds geen rente toegerekend.

Op begrotingsbasis wordt al vanaf 2015 voor de geraamde investeringen in de eerste jaarschijf een half jaar rente als exploitatielast meegenomen. Daarna wordt telkens over het gehele jaar rente toegerekend. Deze beleidslijn willen we continueren.

7. Kapitaallasten

7.1 Inleiding

De combinatie van de rente en afschrijving vormen de kapitaallasten, die zowel in de Beleidsbegroting dan wel in de Jaarstukken ten laste van de exploitatie worden gebracht.³

7.2 Nieuwe investeringsaanvragen

Bij uitbreidings- en vervangingsinvesteringen wordt uitgegaan van het toepassen van de reguliere lineaire afschrijvings- en rentesystematiek in de exploitatie. Na afloop van de gebruiksduur van het actief vallen de kapitaallasten vrij in de exploitatie en ontstaat er ruimte om een nieuwe vervangingsinvestering met bijbehorende kapitaallasten te ramen.

Alle vaste activa worden voor het bedrag van de investering geactiveerd. Een uitzondering hierop vormt de bijdragen van derden (provincie, rijk, particulier etc.), die in directe relatie staan met het actief (de investering). Deze bijdrage wordt (conform het BBV) in mindering gebracht op het actief, zodat een netto-investering ontstaat. Op deze netto-investering wordt dan afgeschreven. Over de (restant) boekwaarde wordt in werkelijkheid maandelijks de rente ten laste van de exploitatie gebracht.

Voor alle nieuwe en uitbreidingsinvesteringen is de Zomernota jaarlijks het geëigende moment voor de integrale afweging in de gemeenteraad. In geval van nieuwe en uitbreidingsinvesteringen ontkomen we er niet aan ook oog te hebben voor de structurele onderhouds- en/of beheerskosten, die uit een investering voortvloeien, ook al wordt de investering zelf volledig gefinancierd uit middelen van derden (rijks- en provinciale subsidies e.d.). Dit betekent dat we bij elk nieuw project alle structurele kosten direct helder in beeld brengen, zodat het college en uiteindelijk de gemeenteraad de juiste afweging kan maken bij een investeringsaanvraag.

Reserve dekking kapitaallasten

Door de wijziging van de BBV-systematiek met ingang van 2017 is het niet meer toegestaan om vanuit reserves rechtstreeks een bijdrage te doen om het investeringsbedrag te verlagen, om vervolgens dit nettobedrag (investering +/- reserve) af te schrijven. Met ingang van 2017 moet de volledige investering worden geactiveerd voor investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut. Voor de oude 'probleemgevallen' in deze overgangsfase zijn toen de eerder gereserveerde middelen uit andere reserves gestort in de reserve dekking kapitaallasten. De jaarlijkse afschrijvings- en/of rentelasten van deze specifieke investeringen worden dan jaarlijks gedekt uit de reserve dekking kapitaallasten. Door deze constructie vallen op termijn geen middelen in de begroting vrij (afschrijving en rente zijn lasten waar een reserveonttrekking tegenover staat als bate), als de afschrijvingsduur is afgelopen. Er is dan geen vrijvallende ruimte in de begroting om nieuwe vervangingsinvesteringen (of eventueel levensduur verlengende investeringen) te dekken.

Vanuit het oogpunt van gedegen financieel beleid gaat voor alle nieuwe en uitbreidingsinvesteringen de voorkeur uit naar het toepassen van de reguliere lineaire afschrijvings- en rentesystematiek ten laste van de exploitatie. Na afloop van de gebruiksduur van het actief vallen de kapitaallasten vrij in de exploitatie en ontstaat er ruimte om een nieuwe vervangingsinvestering met bijbehorende kapitaallasten te ramen.

³ N.B. De investeringen in de grondexploitaties worden hierbij buiten beschouwing gelaten. Hiervoor geldt een apart regime.

Bijlagen

Bijlage 1 - Wettelijk kader en regelgeving

Gemeentewet

Artikel 186

1. De begroting, de begrotingswijzigingen, de meerjarenraming, de jaarrekening en het jaarverslag worden ingericht overeenkomstig bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te geven regels.

Artikel 212

1. De raad stelt bij verordening de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie vast. Deze verordening waarborgt dat aan de eisen van rechtmatigheid, verantwoording en controle wordt voldaan.

2. De verordening bevat in ieder geval:

- a. regels voor waardering en afschrijving van activa;
- b. grondslagen voor de berekening van de door het gemeentebestuur in rekening te brengen prijzen en van tarieven voor rechten als bedoeld in artikel 229b, alsmede, voor zover deze wordt geheven, voor de heffing bedoeld in artikel 15.33 van de Wet milieubeheer;
- c. regels inzake de algemene doelstellingen en de te hanteren richtlijnen en limieten van de financieringsfunctie.

Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten

Artikel 13

De paragraaf betreffende de financiering bevat in ieder geval de beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille en geeft inzicht in de rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de financieringsbehoefte.

Artikel 20

2. Afzonderlijke aandacht wordt ten minste besteed aan:

- b. de investeringen; onderscheiden in investeringen met een economisch nut en investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut;

Artikel 31

Op de balans worden de activa onderscheiden in vaste en vlottende activa, al naar gelang zij zijn bestemd om de uitoefening van de werkzaamheid van de provincie onderscheidenlijk gemeente al dan niet duurzaam te dienen.

Artikel 33

Onder de vaste activa worden afzonderlijk opgenomen de immateriële, de materiële en de financiële vaste activa.

Artikel 34

In de balans worden onder de immateriële vaste activa afzonderlijk opgenomen:

- a. kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio;
- b. kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief;
- c. bijdragen aan activa in eigendom van derden.

Artikel 35

1. In de balans worden onder de materiële vaste activa afzonderlijk opgenomen:

- a. investeringen met een economisch nut;
 - b. investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;
 - c. investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.
2. Van de materiële vaste activa wordt aangegeven welke in erfpacht zijn uitgegeven.

Artikel 36

In de balans worden onder de financiële vaste activa afzonderlijk opgenomen:

- a. kapitaalverstrekkingen aan:
 1. deelnemingen;
 2. gemeenschappelijke regelingen;
 3. overige verbonden partijen;
- b. leningen aan:
 1. openbare lichamen als bedoeld in artikel 1, onderdeel a, van de Wet financiering decentrale overheden;
 2. woningbouwcorporaties;
 3. deelnemingen;
 4. overige verbonden partijen;
- c. overige langlopende leningen;
- d. uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;
- e. uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met een rentetypische looptijd van één jaar of langer;

f. overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer.

Artikel 51

In de toelichting op de balans wordt aangegeven volgens welke methoden de afschrijvingen worden berekend.

Artikel 52

1. In de toelichting op de balans worden onder de materiële vaste activa afzonderlijk opgenomen:
 - a. gronden en terreinen;
 - b. woonruimten;
 - c. bedrijfsgebouwen;
 - d. grond-, weg- en waterbouwkundige werken;
 - e. vervoermiddelen;
 - f. machines, apparaten en installaties;
 - g. overige materiële vaste activa.
2. In de toelichting op de balans wordt het verloop van de activa, als bedoeld in het eerste lid, gedurende het begrotingsjaar, in een sluitend overzicht weergegeven. Daaruit blijken, voor zover van toepassing:
 - a. de boekwaarde aan het begin van het begrotingsjaar;
 - b. de investeringen of desinvesteringen;
 - c. de afschrijvingen;
 - d. bijdragen van derden direct gerelateerd aan een actief;
 - e. afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen;
 - f. de boekwaarde aan het einde van het begrotingsjaar.

Artikel 59

1. Alle investeringen worden geactiveerd.
2. In afwijking van het eerste lid worden kunstvoorwerpen met een cultuurhistorische waarde niet geactiveerd.

Artikel 60

Kosten van onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief kunnen worden geactiveerd indien:

- a. het voornemen bestaat het actief te gebruiken of te verkopen;
- b. de technische uitvoerbaarheid om het actief te voltooien vaststaat;
- c. het actief in de toekomst economisch of maatschappelijk nut zal genereren en;
- d. de uitgaven die aan het actief zijn toe te rekenen betrouwbaar kunnen worden vastgesteld.

Artikel 61

Bijdragen aan activa in eigendom van derden kunnen worden geactiveerd, indien:

- a. er sprake is van een investering door een derde;
- b. de investering bijdraagt aan de publieke taak;
- c. de derde zich heeft verplicht tot het daadwerkelijk investeren, op een wijze zoals is overeengekomen en;
- d. de bijdrage kan worden teruggevorderd, indien de derde in gebreke blijft of de provincie onderscheidenlijk gemeente anders recht kan doen gelden op de activa die samenhangen met de investering.

Artikel 62

1. Alle vaste activa worden voor het bedrag van de investering geactiveerd.
2. In afwijking van het eerste lid worden de bijdragen van derden die in directe relatie staan met het actief op de waardering daarvan in mindering gebracht.
3. In afwijking van het eerste lid moeten de voorzieningen, bedoeld in artikel 44, eerste lid, onder d, in mindering gebracht worden op de investeringen, bedoeld in artikel 35, eerste lid, onder b.

Artikel 63

1. Activa worden gewaardeerd op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs.
2. De verkrijgingsprijs omvat de inkoopprijs en de bijkomende kosten.
3. De vervaardigingsprijs omvat de aanschaffingskosten van de gebruikte grond- en hulpstoffen en de overige kosten, welke rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. In de vervaardigingsprijs kunnen voorts worden opgenomen een redelijk deel van de indirecte kosten en de rente over het tijdvak dat aan de vervaardiging van het actief kan worden toegerekend; in dat geval vermeldt de toelichting dat deze rente is geactiveerd.
4. Voor in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde.
5. Van activa waarvan de bestemming verandert, wordt de actuele waarde van de nieuwe bestemming in de toelichting op de balans opgenomen.
6. In afwijking van het eerste lid is waardering tegen actuele waarde toegestaan voor de activa van de Nazorgfondsen bedoeld in artikel 15.47 van de Wet milieubeheer.
7. Passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde, met uitzondering van voorzieningen die tegen contante waarde zijn gewaardeerd.
8. Eventuele voorzieningen wegens oninbaarheid worden met de boekwaarde van leningen en vorderingen verrekend.

Artikel 64

1. De afschrijvingen geschieden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar.
2. Slechts om gegronde redenen mogen de afschrijvingen geschieden op andere grondslagen dan die welke in het voorafgaande begrotingsjaar zijn toegepast. De reden van de verandering wordt in de toelichting op de balans uiteengezet. Tevens wordt inzicht gegeven in haar betekenis voor de financiële positie en voor de baten en de lasten aan de hand van aangepaste cijfers voor het begrotingsjaar of voor het voorafgaande begrotingsjaar.
3. Op vaste activa met een beperkte gebruiksduur wordt jaarlijks afgeschreven volgens een stelsel dat is afgestemd op de verwachte toekomstige gebruiksduur.
4. In afwijking van het derde lid is de afschrijvingsduur voor de immateriële vaste activa, bedoeld in artikel 34 onder a, maximaal gelijk aan de looptijd van de lening.
5. In afwijking van het derde lid is de afschrijvingsduur voor de immateriële vaste activa, bedoeld in artikel 34 onder b, ten hoogste vijf jaar.
6. Voor bijdragen aan de activa in eigendom van derden, bedoeld in artikel 34, onderdeel c, is de afschrijvingsduur maximaal gelijk aan die van de activa waarvoor de bijdrage aan derden wordt verstrekt.

Artikel 65

1. Naar verwachting duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.
2. Voorraden en deelnemingen worden tegen de marktwaarde gewaardeerd indien de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs.
3. Een actief dat buiten gebruik wordt gesteld wordt afgewaardeerd op het moment van buitengebruikstelling, indien de restwaarde lager is dan de boekwaarde.

Bijlage 2 – Begripsbepaling

Onderstaand wordt een aantal begrippen nader gedefinieerd:

Achterstallig onderhoud	Onderhoud dat niet op tijd is uitgevoerd, waardoor een onderhoudsrichtlijn is overschreden en niet (meer) wordt voldaan aan het door de raad vastgestelde kwaliteitsniveau. Achterstallig onderhoud kan leiden tot schade en/of onveilige situaties, hetgeen vaak leidt tot hogere herstelkosten. In dat geval is er een zodanig slechte onderhoudstoestand dat de waarde, het gebruik en/of de levensduur van het investeringsgoed wordt aangetast
Activeren	Het op de balans presenteren van de financiële waarde van het aangeschafte of vervaardigde bezit/kapitaalgoed met meerjarig nut dat vanaf dat moment als bezitting kan worden beschouwd.
Aflossen	Het terugbetalen van geleend geld. De aflossingsbedragen worden in de balans opgenomen onder de passiva. De plek waar de geldleningen onder het vreemd vermogen worden verantwoord.
Afschrijven	Jaarlijks vermindert de waarde van een investering. Deze vermindering wordt afschrijving genoemd. Deze waardedaling wordt veroorzaakt door technische slijtage (technische levensduur) en/of economische veroudering (economische levensduur). Het af te schrijven bedrag hangt af van de gebruiksduur van de investering. Deze gebruiksduur bepaalt dan ook de afschrijvingstermijn en dus ook de hoogte van de afschrijvingslasten. Deze afschrijvingslasten zijn exploitatielasten.
Afschrijvingsmethode	Bij de overheid worden hoofdzakelijk 2 verschillende afschrijvingsmethoden gebruikt, te weten lineair en annuïtair. De gemeente Hengelo hanteert als hoofdregel de lineaire afschrijvingsmethode. De lineaire afschrijvingsmethode houdt in afschrijven volgens een vast percentage van de aanschafprijs. Uitsluitend het tijdsverloop is bepalend voor de waardevermindering van het actief. Het jaarlijkse afschrijvingsbedrag is gelijk, terwijl de rentelasten jaarlijks afnemen. Dit laatste betekent dat de kapitaallasten (afschrijving + rente) jaarlijks een dalend verloop laten zien. De annuïtaire afschrijvingsmethode is erop gericht dat de kapitaallasten (afschrijving en rente) jaarlijks gelijk zijn. Daarbij neemt, in meerjarig perspectief, de afschrijvingscomponent toe en de rentecomponent af. De methode komt erop neer dat de afschrijvingsbedragen in de eerste jaren van de gebruiksduur lager zijn dan in de latere jaren. De boekwaarde daalt daardoor in vergelijking met de lineaire methode in een langzamer tempo. De rentelasten vallen daardoor hoger uit. Deze methode wordt vooral toegepast bij kostprijs- en tariefberekeningen om een gelijkmatig verloop daarvan te bevorderen. In Hengelo wordt deze afschrijvingsmethode ook alleen bij uitzondering en om deze reden toegestaan.
Afschrijvingstermijn	De periode waarover een investering wordt afgewaardeerd.
Componentenbenadering	De componentenbenadering houdt in dat verschillende samenstellende delen van een materieel vast actief afzonderlijk worden gewaardeerd en afgeschreven op basis van het waardeverloop van die individuele delen. Per samenstellend deel kunnen de economische gebruiksduren namelijk verschillen. Bij toepassen van deze benadering, worden afzonderlijke vervangingen opnieuw geactiveerd.
Dekken	Heeft betrekking op de middelen die worden gevonden om de lasten in de begroting op te vangen. Het kan gaan om bijvoorbeeld om nieuwe baten te genereren, lasten aan derden door te berekenen, lasten te verlagen of bestaande baten te verhogen.
(Dis)agio	(Dis)agio is het verschil tussen het bedrag waarvoor een lening wordt aangegaan en het bedrag dat aan de geldnemer wordt uitgekeerd.
Financiële vaste activa	Financiële vaste activa is een groep van activa die een financiële waarde of bezit vertegenwoordigen (bijvoorbeeld deelnemingen en aandelen).
Financieren	Heeft betrekking op de wijze waarop de geld- en kapitaalmarkt in de behoefte geld en kapitaal wordt voorzien. Dit heeft betrekking op de wijze waarop (geld) middelen worden ingezet om activa aan te schaffen. Financiering kan met eigen financieringsmiddelen (bijv. reserves), dan wel met externe financieringsmiddelen (opgenomen geldleningen).

Groot onderhoud	Uitvoering van correctieve maatregelen, als gevolg van slijtage na een langere periode van gebruik, om een object in goede staat (op een vooraf bepaald kwaliteitsniveau) te houden of te brengen. Groot onderhoud dient zich in de regel aan, is daarom vaak gepland, is veelal ingrijpend van aard en betreft een groot of belangrijk deel van het object.
Immateriële vaste activa	Immateriële vaste activa zijn uitgaven waar geen gemeentelijke bezittingen tegenover staan. Dit zijn die activa die niet stoffelijk van aard zijn en die niet onder de financiële vaste activa worden begrepen (bijvoorbeeld kosten sluiten geldleningen).
Investing	Het op de balans presenteren van de financiële waarde van het aangeschafte of vervaardigde kapitaalgoed, vanaf het moment dat de gemeente het economisch risico loopt en dat een meerjarig nut heeft. Een andere benaming hiervoor die vaak gebruikt wordt, is kapitaaluitgave of actief. Investerings zijn uitgaven waarvan het nut zich over meerdere jaren uitstrekt.
Investerings met economisch nut	Investerings hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn en/of kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Het gaat hierbij nadrukkelijk om de mogelijkheid middelen te verwerven. Voorbeelden van investeringen met economisch nut zijn rioleringen (verwerving middelen d.m.v. rioolheffing) en gebouwen (verwerving middelen d.m.v. verhuur en/of verkoop).
Investerings met maatschappelijk nut	Dit betreft investeringen die geen mogelijkheid hebben middelen genereren maar wel duidelijk een publieke taak vervullen. Voorbeelden van investeringen met maatschappelijk nut zijn investeringen in wegen en groenvoorzieningen.
Investerings: Nieuwe of uitbreidings-investerings	Investerings ten behoeve van nieuwe activiteiten of ten behoeve van de uitbreiding van bestaande activiteiten. Bijvoorbeeld een nieuw gebouw respectievelijk een uitbreiding van een bestaand gebouw.
Investerings: vervangingsinvesteringen	Investerings ten behoeve van de vervanging van een bestaand actief als gevolg van economische veroudering of slijtage.
Kapitaallasten	Het totaal van de afschrijvings- en rentelasten.
Klein onderhoud	Preventieve maatregelen en dagelijkse reparaties die noodzakelijk zijn om het object in goede werkende en veilige staat te houden tegen een van tevoren vastgesteld kwaliteitsniveau.
Krediet	Aan de raad wordt toestemming gevraagd voor het doen van uitgaven in het kader van een investering.
Levensduur	De levensduur van een actief wordt onderscheiden in economische en technische levensduur. De technische levensduur van een actief is de maximale periode waarover dat actief een bijdrage aan de productie kan leveren. De economische levensduur is de maximale periode waarover het economisch verantwoord is van een actief gebruik te maken.
Materiële vaste activa	Materiële vaste activa zijn investeringsuitgaven waar tegenover bezittingen staan, waarvan de gebruiksduur gedurende meerdere jaren kan worden toegepast.
Nominale waarde	Waarde zoals die staat aangegeven op een waardepapier.
Reserves	Onder reserves worden afgezonderde vermogensbestanddelen verstaan die al dan niet met het oog op het realiseren van een vooraf bepaald doel zijn gevormd. In artikel 43 van het BBV is aangegeven welke reserves er worden onderscheiden: a. De algemene reserve. b. Bestemmingsreserves. De algemene reserve 'sec' is vrij besteedbaar eigen vermogen. Ook de bestemmingsreserves vallen onder het eigen vermogen. Echter bij de vorming van een bestemmingsreserve is al een specifiek doel ingesteld waarvoor de reserve ingezet gaat worden.
Vastgoed	Een onroerend goed of een onroerende zaak dat zich kenmerkt door vereniging met de grond. Vastgoed omvat de grond en de opstal.
Vastgoed met bedrijfs-economische functie	Bij vastgoed met een bedrijfseconomische functie gaat het om vastgoed dat door de decentrale overheid wordt aangehouden om bewust winst te realiseren en/of waardestijgingen te realiseren.

Vastgoed met maatschappelijke functie	Maatschappelijk vastgoed is vastgoed: • Maatschappelijke functie waarin maatschappelijke diensten aan burgers worden verleend of door burgers zelf worden gecreëerd, • Waarvan de exploitatie (gedeeltelijk) door publieke middelen mogelijk wordt gemaakt, • Waarin vraag (burgers) en aanbod (instellingen) fysiek bij elkaar komen en • Waar iedereen (voor wie het bedoeld is) toegang heeft.
Voorzieningen	Een voorziening behoort tot het vreemd vermogen. Voorzieningen zijn gelden waarop een (min of meer onzekere) verplichting rust. Een voorziening geeft een schatting van de voorzienbare lasten in verband met risico's en verplichtingen, waarvan de omvang en/of het tijdstip van optreden per de balansdatum min of meer onzeker zijn, en die oorzakelijk samenhangen met de periode voorafgaande aan die datum.
Waarderen	De waarde die toegekend wordt aan het geactiveerde kapitaalgoed c.q. de investering op basis van de verkrijgings- of vervaardigingsprijs.

Bijlage 3 - Afschrijvingstermijnen

Soort actief:	Afschrijvingstermijn in jaren:
1. Immateriële vaste activa	
Kosten verbonden aan het sluiten geldleningen en het saldo van (dis)agio	Geen afschrijving; direct t.l.v. de exploitatie
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	Geen afschrijving indien deze kosten niet direct toerekenbaar zijn aan een actief of dat later blijkt dat de totstandkoming van het actief (in ontwikkeling) niet meer door gaat. Dan direct t.l.v. de exploitatie. Indien de kosten van onderzoek en ontwikkeling leiden tot de totstandkoming van een actief, op basis van de voorwaarden genoemd in paragraaf 3.1, dan kunnen deze kosten worden geactiveerd. De salariskosten die direct aan een actief zijn toe te rekenen worden geactiveerd. De indirecte salariskosten (die behoren tot de toe te rekenen overhead) worden ook geactiveerd.
Bijdrage aan activa in eigendom van derden	Conform afschrijvingstermijn activa derden
2. Materiële vaste activa met een economisch nut	
Informatie & IT:	
- Mobiele telecomapparatuur (smartphones)	< 3 jaar (jaarlijks t.l.v. exploitatie) ⁴
- Overige IT-apparatuur:	4
- Programmatuur (software)	4
- Netwerkbekabeling	10-15
Begraafplaats (aanleg, uitbreiding en urnenmuur)	30
Bodycams	3
Duurzaamheidsinvesteringen:	10-40 ⁵
Gebouwen:	
- nieuwbouw	40
- renovatie	25
- uitbreiding/verbouw (levensduur verlengend)	25
- semipermanent-/noodgebouw	15
- hekwerken	10 t/m 15
- inventaris (geen onderhoud)	10 t/m 15
Gronden (aankoop):	in principe geen afschrijving ⁶ Gronden worden tegen de marktwaarde gewaardeerd indien de marktwaarde lager is dan de verkrijgingsprijs

⁴ Zie paragraaf 3.2

⁵ Afhankelijk van soort actief. Nu nog niet exact vastleggen gelet op de ontwikkelingen op het gebied van duurzaamheid. Moet bij elk actief afzonderlijk worden besloten.

⁶ Indien bijv. grond wordt aangekocht voor de aanleg van een weg, dan wordt de investering die gepaard gaat met de aanleg van de weg (inclusief de aankoopkosten van de grond) over de levensduur van de weg afgeschreven. Zie paragraaf 5.3 van de nota voor een uitgebreide toelichting m.b.t. gronden.

Havenvoorzieningen:	30 t/m 50
---------------------	-----------

Machines/gereedschappen/tractiemiddelen:

- aanhangwagen	5 t/m 8
- gereedschappen	10
(voor zover niet t.l.v. exploitatie < € 15.000)	
- gladheidsbestrijdingsmiddelen	6 t/m 10
- maaimachine (kleine tractor), tractor	5 t/m 10
- machines	7 t/m 15
* compressor, hogedrukrioolreiniger, legesmachine, knipper, motormaaier, onkruidspuitmachine, stamper, stroomgenerator, trilplaat e.d.	
- vrachtauto, schaftwagen, diverse auto's	6 t/m 10

Parkeervoorzieningen	10 t/m 15
----------------------	-----------

Riolering:

- bezinkbassin	30 t/m 50
- drukriolering:	30 t/m 50
* leidingwerk	30 t/m 50
* pompunits: bouwkundig onderdeel, pompen/elektromechanisch onderdeel	15 t/m 30
- randvoorzieningen/rioolgemalen	
* bouwkundig onderdeel	50
* pompen/elektromechanisch delen	15
- vrijvervalleidingen	30 t/m 50

Scholen:

- grond	Geen afschrijving
- nieuwbouw	60 ⁷
- aanpassingen, verbouwingen	25
- centrale verwarming, brandmeldinstallaties	15
- noodlokalen	15
- semipermanent/noodgebouw	15

Sportvoorzieningen:

- natuurgrasvelden (inclusief drainage)	30
- kunstgrasvelden (inclusief drainage)	
o voetbal	
▪ toplaag (inclusief sporttechnische tussenlaag)	
➤ hybride	15
➤ kurk	10
➤ rubber	10
▪ onderlaag	30
o hockey	
▪ toplaag	
➤ water	10
➤ semi	10
➤ zand	15
▪ onderlaag	30
o korfbal	
▪ toplaag – zand	15
▪ onderlaag	30
o honk-/softbal	
▪ toplaag	
➤ natuurgras	30
➤ gravel	15
▪ onderlaag	30

⁷ De vergoedingen in het gemeentefonds voor onderwijshuisvesting zijn door het Rijk ook gebaseerd op 60 jaar. De huisvestingsverordening kent ook een levensduur van 60 jaar voor een permanent gebouw.

- sportpark hekwerken	
o omheining (gaas)	15
o omheining (staafmat)	30
o afscheidingen/leunhekken	30
o ballenvangers (constructie)	30
o ballenvangers (netten)	10
- beregeningsinstallatie	
o buizen	30
o installatie	15
o sproeikoppen	8
- sporthallen/sportzalen inventaris	15
- gymlokale inventaris	15
- inventaris – losse materialen	5

3. Materiële vaste activa met een maatschappelijk nut

Bruggen:

- nieuwbouw	30 t/m 50
- reconstructie en verbetering	30

Openbaar groen:	25
* aanleg	

Openbare speeltuinen/speelplaatsen:	10
* vervanging speeltoestellen	

Openbare verlichting:	25
* armaturen, lichtmasten	

Recreatievoorzieningen:	30
* aanleg, uitbreiding en renovatie	

Straatmeubilair:	10 t/m 15
* abri's, bewegwijzering, straatnaamborden, verkeersborden	

Wegen:

- aanleg, reconstructie, kunstwerk	30
- verkeersregelininstallaties	15

4. Financiële vaste activa

Aandelen /deelnemingen:	Geen afschrijving (worden tegen de marktwaarde gewaardeerd indien de marktwaarde lager is dan de verkrijgings- of vervaardigingsprijs)
-------------------------	---

8.6 Meerjarig investeringsoverzicht

Taakveld (bedragen x € 1.000)	Totaal kredieten	Werkelijke kosten en opbrengsten t/m 2021	Beschikbaar krediet 2022	Beschikbaar krediet 2023	Beschikbaar krediet 2024	Beschikbaar krediet 2025	Beschikbaar krediet 2026
Programma 1. VEILIGHEID:							
1.2 Openbare orde en veiligheid	12	0	0	0	0	12	0
Programma 2. VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT:							
2.1 Verkeer en vervoer	39.588	6.401	12.394	4.624	5.656	5.192	5.321
2.2 Parkeren	634	158	476	0	0	0	0
2.4 Economische havens en waterwegen	4.750	193	4.557	0	0	0	0
Programma 3. ECONOMIE:							
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	30.373	47.431	-9.131	-3.002	-1.492	-1.368	-2.065
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	298	0	298	0	0	0	0
Programma 4. ONDERWIJS:							
4.2 Onderwijshuisvesting	9.554	5.298	3.041	985	130	50	50
Programma 5. SPORT, CULTUUR EN RECREATIE:							
5.2 Sportaccommodaties	3.773	91	2.465	50	147	215	806
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	2.760	2.484	276	0	0	0	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	4.830	638	842	2.333	415	265	337
Programma 6. SOCIAAL DOMEIN							
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	131	71	60	0	0	0	0
Programma 7. VOLKSGEZONDHEID, MILIEU EN DUURZAAMHEID:							
7.2 Riolering	9.441	0	2.959	1.681	2.057	1.809	936
7.3 Afval	80	0	80	0	0	0	0
7.4 Milieubeheer	255	0	255	0	0	0	0
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	133	0	38	95	0	0	0
Programma 8. VOLKSHUISVESTING, LEEFOMGEVING EN STEDELIJKE VERNIEUWING:							
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	38.046	49.262	-4.591	437	-165	-5.665	-1.231
8.3 Wonen en bouwen	11.266	3.666	7.109	623	-44	-44	-44
Programma 9. BESTUUR EN ONDERSTEUNING:							
0.1 Bestuur	147	0	147	0	0	0	0
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	8.966	11.021	-2.055	0	0	0	0
0.4 Overhead	21.414	3	7.133	1.619	6.016	3.706	2.936
Geheel - Totaal	186.452	126.717	26.353	9.445	12.719	4.173	7.046

Bijlage 5 – Voorbeelden groot onderhoud vastgoed

Onderstaande onderhoudswerkzaamheden zijn voorbeelden van werkzaamheden die vanuit de voorziening onderhoud vastgoed worden bekostigd:

- Vervangen verwarmingsinstallatie
- Vervangen brandmeldinstallatie
- Reviseren lift
- Vervangen lift
- Vervangen lichtinstallatie
- Vervangen luchtbehandelingsinstallatie
- Vervangen sanitair en tegelwerk
- Vervangen dak
- Vervangen gevelbekleding
- Vervangen kozijnen
- Vervangen HWA (HemelWaterAfvoer)
- Buiten schilderwerk

Bezoekadres stadhuis
Burgemeester van der Dussenplein 1

Postadres
Postbus 18, 7550 AA Hengelo

Telefoonnummer
14-074

E-mail
Gemeente@hengelo.nl

www.hengelo.nl

Gemeente
Hengelo

Behandelvoorstel

Onderwerp	a. Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo b. Nota Investerings- en activeringsbeleid m.i.v. begrotingsboekjaar 2024 c. Verordening artikel 213 Gemeentewet		
Zaaknummer	3509875 / 3546128 / 3559273	Portefeuillehouder	Hanneke Steen-Klok
Belangrijkste beslis/-bespreekpunten	De gemeenteraad wordt voorgesteld om: a. Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo: 1. In te stemmen met de Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo (Financiële Verordening). 2. De reserve decentralisatie-uitkeringen aan te passen in de reserve nog uit te voeren werken/activiteiten. b. Nota Investerings- en activeringsbeleid m.i.v. begrotingsboekjaar 2024: 1. De Nota Investerings- en activeringsbeleid m.i.v. begrotingsboekjaar 2024 vast te stellen; 2. Te besluiten dat deze nota in werking treedt per begrotings-/boekjaar 2024; en 3. Te bepalen dat de Nota Investerings- en activeringsbeleid m.i.v. begrotingsboekjaar 2024 van 4 april 2017 nog van toepassing is tot en met het begrotings-/boekjaar 2023. c. Verordening artikel 213 Gemeentewet 1. De Verordening controle op het financiële beheer en op de inrichting van de financiële organisatie (artikel 213 Gemeentewet) gemeente Hengelo 2023 vast te stellen.		
Historie	Ten behoeve van deze drie voorstellen is er voor de raadsleden en fractievertegenwoordigers een technisch beraad georganiseerd op maandag 27 maart 2023.		

Politieke Markt	28 maart 2023			
Voorzitter	Griffiemedewerker	Zaal	Domein	Duur
Vincent Mulder	Coen Hartendorp	Vergaderkamer 5	Bestuur	75 min
Doel van de sessie	Oordeelsvormend			
Behandeladvies	De drie zaken worden in deze politieke markt gezamenlijk behandeld. De opzet van de politieke markt is als volgt: - De voorzitter opent de vergadering en inventariseert welke fracties op welke zaak het woord willen voeren. - De voorzitter geeft per agendapunt de aangemelde sprekers namens de fracties het woord. Hierbij is er ruimte voor debat tussen de aanwezige leden. - Daarna is het woord aan het college voor een reactie op de inbreng uit de fracties. - Aan het eind van de sessie inventariseert de voorzitter of én de wijze waarop de voorstellen geagendeerd worden voor de eerstvolgende raadsvergadering Maximaal 2 woordvoerders per fractie toegestaan.			
Spreekrecht publiek	ja ☒ nee ☐		duur: maximaal 5 minuten	

Raad	Datum	
Doel van de sessie		
Behandeladvies		
Spreekrecht publiek	nee	

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	AFDELING	PORT. HOUDER
3509875	Peper, Marianne	FAC-FIN	Hanneke Steen-Klok
ONDERWERP			
3509875 - Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo			

BESLUIT

De gemeenteraad besluit:

1. In te stemmen met de Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo (Financiële Verordening).
2. De reserve decentralisatie-uitkeringen aan te passen in de reserve nog uit te voeren werken/activiteiten.

INLEIDING

Wettelijke invoering rechtmatigheidsverantwoording door college

Door de wettelijke invoering van de rechtmatigheidsverantwoording door het college met ingang van de Jaarstukken 2023 is een actualisatie van de Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo (kortom: Financiële Verordening) noodzakelijk. De reden voor deze wetswijziging is dat dit een kwaliteitsimpuls kan geven aan de interne processen en beheersing, zodat het college kan steunen op een adequaat functionerend systeem. Ook is de verwachting dat er meer vooruitgekeken gaat worden naar het oplossen van onrechtmatigheden, omdat het college (eventueel) beheersmaatregelen moet formuleren. De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording is mede bedoeld om het gesprek te ondersteunen tussen de gemeenteraad en het college, over de (financiële) rechtmatigheid. Het doel hiervan is om de kaderstellende en controlerende rol van de raad op dit vlak te versterken.

Overige landelijke en (gewenste) lokale regelgeving

Tevens is de Verordening aangepast aan overige landelijke en (gewenste) lokale regelgeving. Er wordt bijvoorbeeld een aanpassing van het proces met betrekking tot de budgetoverheveling voorgesteld. Dit is verwerkt in de bijgevoegde Financiële Verordening.

De Financiële Verordening van de gemeente Hengelo behelst veelal beleidsregels op hoofdlijnen.

Gedetailleerde beleidsregels worden in kaderstellende beleidsnota's aan de gemeenteraad aangeboden.

ARGUMENTEN

- 1.1 De rechtmatigheidsverantwoording door het college vereist een aanpassing van de Financiële Verordening
- Deze verantwoording geeft inzicht in hoeverre de gemeente rechtmatig heeft gehandeld. Hiermee wordt door het college verantwoording aan de gemeenteraad afgelegd over de naleving van de regels, die relevant zijn voor het financiële reilen en zeilen van de gemeente. Kortom, of het geld rechtmatig is uitgegeven. Bijvoorbeeld over de naleving van de voorwaarden voor subsidies en Europese bestedingen, maar ook over misbruik en oneigenlijk gebruik en lasten waarvoor geen voorafgaande dekking opgenomen was in de begroting.

In de huidige situatie geeft de accountant deze verklaring nog af. Deze verklaring wordt afgegeven in de Jaarstukken. In de nieuwe situatie moet het college dit dus zelf doen. Voor de rechtmatigheidsverantwoording wordt vanuit de raad het normenkader en de verantwoordingsnorm vastgesteld. Daarmee wordt de reikwijdte en diepgang van de controles en verantwoording bepaald. Dit wordt de verantwoordinggrens genoemd. Met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording toetst de accountant uitsluitend of de jaarrekening getrouw is, maar toetst daarbij ook of de rechtmatigheidsverantwoording dat is. De accountant geeft vanaf dit moment dus geen afzonderlijk oordeel meer over de rechtmatigheid. Dit betekent onder meer dat afwijkingen van rechtmatigheid (voor zover deze niet tevens van invloed zijn op het getrouwe beeld), geen invloed hebben op de strekking van de controleverklaring. Hierdoor kan het bijvoorbeeld voorkomen dat er omvangrijke afwijkingen van rechtmatigheid opgenomen zijn in de rechtmatigheidsverantwoording van het college, terwijl de strekking van de controleverklaring toch goedkeurend is, omdat de omvangrijke rechtmatigheidsfouten getrouw opgenomen zijn in de rechtmatigheidsverantwoording.

Op deze ontwikkeling bereiden we ons al enige tijd voor door de jaren 2021 en 2022 als oefenjaren te gebruiken. Diverse grote processen zijn middels interne controles beoordeeld op rechtmatigheid. De uitkomsten zijn gerapporteerd in de rechtmatigheidsverantwoording en ter kennisname besproken in ons college.

- 1.2 De Verordening wordt aangepast aan overige landelijke en (gewenste) lokale regelgeving. Naast de rechtmatigheidsverantwoording is de Financiële Verordening op diverse onderdelen aangepast naar nieuwe landelijke en (gewenste) lokale regelgeving. In de Toelichting op de Verordening (bijlage 1, pagina 11) worden de wijzigingen ten opzichte van de Verordening uit 2021 aangegeven.
- 1.3 De regels voor budgetoverheveling zijn aangepast en opgenomen in de Financiële Verordening. In artikel 5 lid 6 van de Verordening zijn de (deels aangepaste) regels voor budgetoverheveling opgenomen. De voorstellen voor budgetoverheveling zullen in het vervolg in de 2e Beleidsrapportage worden verwerkt in plaats van na afloop van het boekjaar. We hebben in onze P en C-cyclus twee Beleidsrapportages om afwijkingen/ontwikkelingen te melden. Wanneer er op een budget sprake is van een onderschrijding (onderuitputting), dan kan in de 2e Beleidsrapportage bekeken worden of het werk/activiteit in het betreffende begrotingsjaar nog tot uitvoering komt of dat dit budget alsnog moet worden overgeheveld naar een komend begrotingsjaar. Vandaar dat we middels deze proceswijziging een stap naar verbetering in de planning en control cyclus zetten. Bij de Jaarstukken wordt achteraf getoetst of er hierdoor geen budgetoverschrijding ontstaat op het betreffend taakveld. Indien er alsnog sprake is van budgetoverschrijding in de Jaarstukken, dan worden de beschikbare middelen niet meer beschikbaar gesteld in het komende jaar. Voor dit onderdeel wordt de begroting in het komende jaar dan gecorrigeerd.

Er worden de volgende aanpassingen in de oorspronkelijke criteria voor budgetoverheveling doorgevoerd, namelijk

- voor hetzelfde onderwerp (doel) mag het budget maximaal 2 keer worden overgeheveld;
- in geval van politiek bestuurlijke belangen kan hiervan worden afgeweken.

In de afgelopen jaren is het voorgekomen dat incidentele budgetten meermaals zijn overgeheveld. De huidige spelregels geven daarvoor ook de ruimte. We willen voorkomen dat incidentele budgetten continue doorschuiven, terwijl er ook (voor bredere doeleinden) structurele middelen beschikbaar zijn. Daarom stellen we voor budgetten maximaal 2 jaar over te hevelen. Alleen in geval van politiek bestuurlijke belangen kan hiervan worden afgeweken.

- 2.1 De reserve wordt breder ingezet
In de 2^e Beleidsrapportage 2022 was al bekend dat diverse activiteiten/budgetten in 2022 niet tot uitvoering zouden komen. Deze budgetten zijn in deze 2^e Beleidsrapportage 2022 al toegevoegd aan de reserve decentralisatie-uitkeringen. Gelet op het feit dat deze reserve in het verleden gevoed werd met incidentele middelen uit het gemeentefonds, stellen wij voor om de benaming van deze reserve aan te passen in "reserve nog uit te voeren werken/activiteiten". De oorspronkelijke aard en reden van de reserve decentralisatie-uitkering was: "Vanuit de algemene uitkering afgezonderde middelen ter dekking van uitgaven die gemoeid zijn met decentralisatie-uitkeringen. Het gaat om incidentele middelen voor een beperkte periode. Voorgesteld wordt om deze aan te passen in: "Via deze reserve kunnen nog niet bestede (restanten van) incidenteel beschikbaar gestelde gelden, waarvoor geen afzonderlijke reserve is/wordt ingesteld, tijdelijk worden geparkeerd voor omschreven doelen die nog steeds actueel zijn."

Door de nieuwe werkwijze verloopt de budgetoverheveling 2023-2024 en verder via de reserve nog uit te voeren werken/activiteiten in plaats van via de algemene reserve 'sec'. Hierdoor wordt de algemene reserve minder beklemd en daardoor (meer) vrij aanwendbaar. Dit geeft ook een zuiverder beeld voor de bepaling van het beschikbaar weerstandsvermogen, waarvan de algemene reserve 'sec' het grootste deel is.

KANTTEKENINGEN

Minder aanvragen

Er komen hierdoor minder aanvragen voor budgetoverheveling in aanmerking door het maximaal van twee keer overhevelen van budgetten. In geval van politiek bestuurlijke belangen kan hiervan worden afgeweken.

VERVOLG

Communicatie/Juridische zaken

Publicatie van de Verordening vindt plaats na vaststelling.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo

RAADSBESLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3509875	Peper, Marianne	FAC-FIN	Hanneke Steen-Klok
ONDERWERP			
3509875 - Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGELO BESLUIT:

De gemeenteraad besluit:

1. In te stemmen met de Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo (Financiële Verordening).
2. De reserve decentralisatie-uitkeringen aan te passen in de reserve nog uit te voeren werken/activiteiten.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Door de wettelijke invoering van de rechtmatigheidsverantwoording door het college met ingang van de Jaarstukken 2023 is een actualisatie van de Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo (kortom: Financiële Verordening) noodzakelijk. Tevens is de Verordening aangepast aan overige landelijke en (gewenste) lokale regelgeving.

De Financiële Verordening van de gemeente Hengelo behelst veelal beleidsregels op hoofdlijnen. Gedetailleerde beleidsregels worden in kaderstellende beleidsnota's aan de gemeenteraad aangeboden.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGELO,

DATUM

De griffier

De voorzitter

Domein: Bedrijfsvoering
Nr.: 3509875

De raad van de gemeente Hengelo;
gelet op artikel 212 Gemeentewet;
gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 7 maart 2023, nr. 3509866

b e s l u i t :

vast te stellen de volgende

Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo

Hoofdstuk 1	Definities
Artikel 1	Definities
Hoofdstuk 2	Begroting en Verantwoording
Artikel 2	Zomernota
Artikel 3	Beleidsbegroting
Artikel 4	Uitvoering begroting
Artikel 5	Beleidsrapportages
Artikel 6	Jaarstukken
Artikel 7	Planning
Hoofdstuk 3	Rechtmatigheidsverantwoording
Artikel 8	Verantwoordings- en rapportagegrens rechtmatigheidsverantwoording
Artikel 9	Voorwaardencriterium
Artikel 10	Begrotingscriterium en -rechtmatigheid
Artikel 11	Misbruik en oneigenlijk gebruik
Hoofdstuk 4	Financieel beleid
Artikel 12	Reserves en Voorzieningen
Artikel 13	Investerings- en activeringsbeleid
Artikel 14	Grondbeleid/grondexploitaties
Artikel 15	Financieringsfunctie/treasuryfunctie
Artikel 16	Verbonden partijen
Artikel 17	Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen
Artikel 18	Onderhoud kapitaalgoederen openbare ruimte
Artikel 19	Kostprijsberekening
Artikel 20	Prijzen economische activiteiten
Hoofdstuk 5	Paragrafen in Beleidsbegroting en Jaarstukken
Artikel 21	Paragrafen
Hoofdstuk 6	Financiële organisatie en financieel beheer
Artikel 22	(financiële) administratie
Artikel 23	(financiële) organisatie
Artikel 24	Interne controle
Hoofdstuk 7	Slotbepalingen
Artikel 25	Inwerkingtreding
Artikel 26	Citeertitel

Hoofdstuk 1 Definities

Artikel 1 – Definities

In deze Verordening wordt verstaan onder:

- a. administratie: het systematisch verzamelen, vastleggen, verwerken en verstrekken van informatie ten behoeve van het besturen, het functioneren en het beheersen van (onderdelen van) de organisatie van de gemeente Hengelo en ten behoeve van de verantwoording die daarover moet worden afgelegd.
- b. financiële administratie: de financiële administratie is een onderdeel van de administratie en omvat het systematisch maken en verwerken van aantekeningen betreffende de financiële gegevens van (onderdelen van) de organisatie van de gemeente Hengelo, teneinde te komen tot een goed inzicht in:
 - de financieel-economische positie;
 - het financieel beheer;
 - de uitvoering van de begroting;
 - het afwikkelen van vorderingen en schulden;
 - het afleggen van rekening en verantwoording.
- c. administratieve organisatie: het stelsel van organisatorische maatregelen gericht op het tot stand brengen en het in stand houden van de goede werking van de bestuurlijke en ambtelijke informatieverzorging ten behoeve van de verantwoordelijke leiding.
- d. financieel beheer: het uitoefenen van bestuur en toezicht op het beheer van middelen en het uitoefenen van rechten van de gemeente Hengelo.
- e. rechtmatigheid: het in overeenstemming zijn met geldende wet- en regelgeving, waaronder gemeentelijke Verordeningen en raadsbesluiten.
- f. doelmatigheid: de mate waarin de gewenste prestaties worden gerealiseerd met een zo beperkt mogelijke inzet van middelen.
- g. doeltreffendheid: de mate waarin met de geleverde prestaties de beoogde maatschappelijke effecten worden bereikt.
- h. Zomernota: de kaders voor beleid en financiën voor de Beleidsbegroting van het volgende begrotingsjaar en de meerjarenramingen en de actualisatie van beleid en financiën van het lopende begrotingjaar; door de kaderstelling worden op hoofdlijnen de beleidsmatige en financiële keuzes gemaakt door de gemeenteraad. Deze kaders worden vervolgens verwerkt in de Beleidsbegroting.
- i. Beleidsbegroting: de stukken als bedoeld in artikel 189 van de Gemeentewet.
- j. Jaarstukken: de stukken als bedoeld in artikel 197 van de Gemeentewet.
- k. taakvelden: eenheden waarin de programma's zijn onderverdeeld, als bedoeld in artikel 66 van het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV).
- l. rechtmatigheidsverantwoording: de rapportage van het college waarin aangegeven wordt in welke mate de totstandkoming van de financiële beheershandelingen en de vastlegging daarvan overeenstemmen met de relevante wet- en regelgeving.

Hoofdstuk 2 Begroting en Verantwoording

Artikel 2 – Zomernota

1. Jaarlijks wordt in het voorjaar door het college een Zomernota (of Zomerbrief in een verkiezingsjaar) ter vaststelling aangeboden aan de raad. De belangrijkste elementen erin zijn een actueel financieel meerjarenbeeld, eventuele voorstellen voor nieuw beleid, eventuele bezuinigingen en de verwachte ontwikkeling van de lokale woonlasten.

2. Het college doet in de Zomernota tevens voorstellen aan de raad over de in acht te nemen financieel beleidsmatige kaders bij de voorbereiding van de Beleidsbegroting. Daarbij wordt in ieder geval ingegaan op de systematiek ter bepaling van de indexerings- en rentepercentages.

Artikel 3 – Beleidsbegroting

1. De Beleidsbegroting is, in overleg met de raad, ingedeeld in door de raad aangewezen programma's en bevat per programma de beleidsdoelstellingen en maatschappelijke effecten die worden nagestreefd, alsmede de middelen die daarvoor beschikbaar zijn, één en ander zo mogelijk uitgedrukt in relevante prestatiecijfers en kengetallen.
2. Met het vaststellen van de begroting autoriseert de raad het college tot het doen van uitgaven per programma tot de bedragen van het overzicht van baten en lasten voor het betreffende begrotingsjaar.
3. Bij de begrotingsbehandeling worden de nieuwe investeringen in het meerjarig investeringsoverzicht geautoriseerd door de raad. De raad kan, eventueel op voorstel van het college, besluiten dat het college op een later tijdstip een apart voorstel voor autorisatie van een specifiek investeringskrediet aan de raad doet.
4. Het college draagt er zorg voor, dat al het beleid waartoe de raad heeft besloten in de Beleidsbegroting is opgenomen.
5. De Beleidsbegroting bevat voorstellen voor tarieven van de lokale heffingen.
6. Wijzigingen in de toedeling van taakvelden aan de programma's worden in de Beleidsbegroting c.q. in de Beleidsrapportages expliciet vermeld en gemotiveerd.
7. In de Beleidsbegroting worden afwijkingen in de ramingen van de baten en/of lasten van taakvelden (groter of gelijk aan € 50.000 of 10% van het budget) van het eerste begrotingsjaar ten opzichte van de actuele ramingen van het voorgaande begrotingsjaar toegelicht.
8. In de Beleidsbegroting worden fluctuaties in de meerjarenramingen van de baten en/of lasten van taakvelden (groter dan € 50.000 of 10% van het budget) ten opzichte van het eerste begrotingsjaar toegelicht.

Artikel 4 - Uitvoering begroting

1. Het college draagt zorg voor dat, er in overeenstemming met wet- en regelgeving, de uitvoering van de Beleidsbegroting rechtmatig, doelmatig en doeltreffend verloopt.
2. Het college draagt er zorg voor dat:
 - a. de uit te voeren activiteiten en te leveren prestaties worden gerealiseerd conform de Beleidsbegroting (inclusief de vastgestelde begrotingswijzigingen);
 - b. de lasten en baten per programma eenduidig worden toegedeeld aan de taakvelden.
3. Het college kan besluiten tot het doen van eenmalige niet begrote uitgaven die onvoorzien zijn en brengt deze ten laste van de post onvoorzien incidenteel. Deze onvoorziene uitgaven (onvermijdelijk, onuitstelbaar, niet voorzien) moeten binnen het door de raad vastgestelde budget van de post onvoorzien incidenteel blijven. Het college informeert de raad daarover.
4. Het college kan besluiten tot het doen van kleine structurele niet begrote uitgaven die onvoorzien zijn en brengt deze ten laste van de post onvoorzien structureel. Deze onvoorziene uitgaven (onvermijdelijk, onuitstelbaar, niet voorzien) moeten binnen het door de raad vastgestelde budget van de post onvoorzien structureel blijven. Het college informeert de raad daarover.

Artikel 5 - Beleidsrapportages

1. Het college rapporteert twee keer per jaar over de realisatie van de Beleidsbegroting aan de raad. De 1^e Beleidsrapportage maakt onderdeel uit van de Zomernota of Zomerbrief als bedoeld in artikel 2 lid 1.
2. De Beleidsrapportage bevat een rapportage op afwijkingen voor wat betreft beleid, de ontwikkeling van lasten, baten en investeringen.
3. In de Beleidsrapportage worden afwijkingen op de actuele ramingen van de baten en/of lasten van taakvelden, groter of gelijk aan € 50.000 of 10% van het budget, toegelicht.
4. In de Beleidsrapportage worden de uiteindelijk verwachte totale afwijkingen op het totale investeringskrediet, groter of gelijk aan € 50.000, toegelicht.
5. Het college neemt in de Beleidsrapportage een overzicht op van de besluiten als bedoeld in artikel 4 leden 3 en 4.
6. Het college doet in de 2^e Beleidsrapportage voorstellen voor budgetoverheveling van een begrotingsjaar naar een volgend begrotingsjaar. De criteria voor budgetoverheveling zijn:
 - er is sprake van een incidenteel budget;
 - het gaat om bedragen groter of gelijk aan € 25.000;
 - een voorstel m.b.t. budgetoverheveling mag uiteindelijk niet leiden tot budgetoverschrijding op het betreffende taakveld in het begrotingsjaar;
 - de gelden worden besteed overeenkomstig het doel van de oorspronkelijke bestemming;
 - er moet een concreet plan ten grondslag liggen aan de budgetoverheveling waardoor er concreet aangegeven kan worden wanneer de besteding in het volgend begrotingsjaar zal plaatsvinden;
 - hetzelfde onderwerp mag maximaal twee keer worden overgeheveld;
 - in geval van politiek bestuurlijke belangen kan het college een gemotiveerd afwijkend voorstel aan de gemeenteraad doen om het budget vaker dan twee keer over te hevelen.
7. Het college doet, gelet op art. 4 lid 2 van deze Verordening, bij de Beleidsrapportage de raad een voorstel tot vaststelling van een wijziging van de Beleidsbegroting.
8. Het college geeft in de 2^e Beleidsrapportage een stand van zaken van de budgetoverheveling van het voorgaande jaar naar het lopende jaar.

Artikel 6 - Jaarstukken

1. De Jaarstukken bevatten een verslag van het college en vormen de verantwoording van het financieel beleid en beheer, per programma de maatschappelijke effecten, activiteiten en prestaties die in het verslagjaar zijn gerealiseerd, alsmede de middelen die daarvoor zijn ingezet, mede in relatie tot de voornemens uit de Beleidsbegroting.
2. De indeling van de Jaarstukken is identiek aan de indeling van de Beleidsbegroting.
3. In de Jaarstukken worden afwijkingen van de werkelijke uitgaven ten opzichte van de actuele ramingen van de baten en/of lasten van taakvelden, groter of gelijk aan € 50.000 of 10% van het budget, toegelicht.
4. In de Jaarstukken worden de uiteindelijk verwachte/werkelijke totale afwijkingen op het totale actuele investeringskrediet, groter of gelijk aan € 50.000, toegelicht.

Artikel 7 – Planning

Het college stelt jaarlijks een planning op voor de behandeling van de Zomernota of Zomerbrief als bedoeld in artikel 2 van deze Verordening, de Beleidsbegroting, de tarieven van belastingen en heffingen, de Beleidsrapportages en de Jaarstukken in de vergaderingen van de raad.

Hoofdstuk 3 - Rechtmatigheidsverantwoording

Artikel 8 Verantwoordings- en rapportagegrens rechtmatigheidsverantwoording

1. Het college legt verantwoording aan de raad over rechtmatigheid, conform de geldende wet- en regelgeving verplichte onderdelen, in de paragraaf bedrijfsvoering van de Beleidsbegroting en de Jaarstukken. Het college voldoet daarbij ook aan de regels als bedoeld in artikel 21 onderdeel E voor deze Verordening.
2. In de rechtmatigheidsverantwoording bij de Jaarstukken rapporteert het college aan de raad over afwijkingen met een verantwoordingsgrens, zoals vastgesteld in het controleprotocol.
3. In de paragraaf bedrijfsvoering worden de geconstateerde afwijkingen (fouten of onduidelijkheden) groter dan de rapporteringsgrens, zoals vastgesteld in het controleprotocol, nader toegelicht.
4. Voor de uitvoering van de interne controles hanteren we de uitvoeringstolerantie van de accountant voor getrouwheid.

Artikel 9 - Voorwaardencriterium

1. Het voorwaardencriterium is het criterium van rechtmatigheid, dat betrekking heeft op de eisen die worden gesteld bij de uitvoering van de financiële beheers handelingen. De eisen/voorwaarden zijn afkomstig uit diverse wet- en regelgeving en hebben betrekking op aspecten als doelgroep, termijn, grondslag, administratieve bepalingen, normbedragen, bevoegdheden, bewijsstukken, recht, hoogte en duur.
2. Het college biedt de raad jaarlijks ter vaststelling een normenkader rechtmatigheid aan, uiterlijk 31 januari na afloop van het boekjaar. Dit kader bestaat uit alle relevante (interne) wet- en regelgeving waaruit financiële beheershandelingen kunnen voortvloeien.

Artikel 10 – Begrotingscriterium en -rechtmatigheid

1. Het begrotingscriterium is een criterium van rechtmatigheid dat betrekking heeft op de grenzen van de baten en lasten in de door de raad geautoriseerde Beleidsbegroting van exploitatie en investeringskredieten en de hiermee samenhangende programma's, waarbinnen de financiële beheershandelingen tot stand moeten zijn gekomen.
2. De begrotingsrechtmatigheid wordt beoordeeld op het niveau waarop de begroting door de raad is geautoriseerd als bedoeld in artikel 3 lid 2.
3. Bij investeringsprojecten wordt de begrotingsrechtmatigheid beoordeeld op het niveau van het totaal gevoteerde kredietbedrag. Een overschrijding van het jaarbudget, passend binnen het totaal bedrag van het krediet, wordt daarmee als rechtmatig beschouwd.
4. Uitgangspunt is dat iedere afwijking van de begroting als onrechtmatig wordt beschouwd. Afwijkingen worden als acceptabel (en daarmee rechtmatig) aangemerkt in de volgende situaties:
 - a. Er is sprake van een overschrijding waarbij direct gerelateerde inkomsten de overschrijding compenseren;
 - b. Er is sprake van een overschrijding op een open-einde regeling;
 - c. De overschrijding van een budget is geautoriseerd door middel van de vaststelling van een tussentijdse rapportage.

Artikel 11 - Misbruik en oneigenlijk gebruik

1. Het misbruik en oneigenlijk gebruik-criterium is het criterium van rechtmatigheid, dat betrekking heeft op het voorkomen, detecteren en corrigeren van misbruik en oneigenlijk gebruik van overheidsgelden en gemeentelijke eigendommen bij financiële beheershandelingen.
2. Van misbruik is sprake bij het opzettelijk niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig verstrekken van gegevens met als doel ten onrechte overheidssubsidies of -uitkeringen te verkrijgen of niet dan wel een te laag bedrag aan heffingen aan de overheid te betalen.
3. Van oneigenlijk gebruik is sprake indien bij het aangaan van rechtshandelingen, al dan niet gecombineerd met feitelijke handelingen, het verkrijgen van overheidsbijdragen of het niet dan wel tot een te laag bedrag betalen van heffingen aan de overheid, in overeenstemming met de bewoordingen van de regelgeving is, maar in strijd met het doel en de strekking daarvan.
4. Het college zorgt voor en legt vast de regels voor het voorkomen van misbruik en oneigenlijk gebruik van gemeentelijke regelingen en eigendommen.

Hoofdstuk 4 Financieel beleid

Artikel 12 - Reserves en Voorzieningen

Het college legt jaarlijks in de Jaarstukken een herijking van beleidsmatige en financiële regels inzake reserves en voorzieningen voor aan de raad.

Artikel 13 - Investerings- en activeringsbeleid

Minimaal een keer per vijf jaar legt het college (een herijking van) beleidsregels in de Nota investerings- en activeringsbeleid ter vaststelling voor aan de raad.

Daarin is opgenomen:

- het beleid ten aanzien van activeren, waarderen en afschrijven en de toerekening van rente;
- de duur van de afschrijving naar soort, die is vastgelegd in de afschrijvingstabel;
- de wijze van afschrijven.

Artikel 14 – Grondbeleid/Grondexploitaties

Minimaal een keer per vijf jaar legt het college een nota/omgevingsprogramma Grondbeleid/Grondexploitaties ter vaststelling voor aan de raad. Daarin is opgenomen de strategische visie op het grondbeleid van de gemeente in relatie met de programma's in de Beleidsbegroting.

Artikel 15 - Financieringsfunctie/treasuryfunctie

1. Het college draagt bij de uitoefening van de treasuryfunctie zorg voor:
 - a. het aantrekken van voldoende financiële middelen en het uitzetten van overtollige gelden om de programma's binnen de door de raad vastgestelde kaders van de begroting uit te kunnen voeren;
 - b. het verzekeren van een duurzame toegang tot financiële markten tegen acceptabele condities;
 - c. het beheersen van de risico's verbonden aan de treasuryfunctie, zoals renterisico's, koersrisico's, liquiditeitsrisico's en kredietrisico's;

2. Het college stelt regels op ter uitvoering van het gestelde onder lid 1 en legt deze regels, alsmede de regels voor taken en bevoegdheden, de verantwoordingsrelaties en de bijbehorende informatievoorziening, vast in een treasurybesluit. Het college zendt het besluit ter kennisgeving aan de raad.
3. Het college evalueert de bepalingen inzake de treasuryfunctie minimaal één keer per vijf jaar en doet van het resultaat daarvan melding aan de raad.

Artikel 16 - Verbonden partijen

Minimaal een keer per vijf jaar legt het college een nota Verbonden partijen ter vaststelling voor aan de raad. De nota bevat de beleidskaders voor het aangaan, beheren en beëindigen van een relatie met een verbonden partij. In de nota worden de rollen van ambtelijke organisatie, het college en de gemeenteraad verduidelijkt. Er wordt aangegeven hoe we risico's beheersen, hoe we toezicht houden en welke middelen de gemeenteraad heeft om te kunnen sturen op verbonden partijen.

Artikel 17 - Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen

Minimaal een keer per vijf jaar legt het college een nota Integraal risicomanagement en weerstandsvermogen ter vaststelling voor aan de raad. De nota bevat een beschrijving van het risicomanagementbeleid en het daaraan gerelateerde weerstandsvermogen.

Artikel 18 – Onderhoud kapitaalgoederen openbare ruimte

Het college legt minimaal eens per vijf jaar beheerplannen voor het "Onderhoud van kapitaalgoederen openbare ruimte" ter vaststelling voor aan de raad. Daarin is opgenomen:

- a. het beoogde kwaliteitsniveau voor de inrichting en onderhoud van de kapitaalgoederen;
- b. het meerjarig financieel kader waarbinnen het onderhoud aan de kapitaalgoederen gerealiseerd wordt, alsmede de relatie met de programma's in de Beleidsbegroting.

Artikel 19 - Kostprijsberekening

1. Voor het bepalen van de geraamde kostprijs van rechten en heffingen waarmee kosten in rekening worden gebracht, en van goederen, werken en diensten die worden geleverd aan overheidsbedrijven en derden, wordt een extracomptabel stelsel van kostentoerekening gehanteerd. Bij deze kostentoerekening worden naast de directe kosten, de overheadkosten en de rente van de inzet van vreemd vermogen, reserves en voorzieningen voor de financiering van de in gebruik zijnde activa betrokken.
2. Bij de directe kosten worden betrokken de bijdragen aan en onttrekkingen van voorzieningen voor de noodzakelijke vervanging van de betrokken activa en de afschrijvingskosten van de in gebruik zijnde activa. Voor de rechten en heffingen waarmee kosten in rekening worden gebracht, worden daarbij ook de compensabele belasting over de toegevoegde waarde (BTW) en de gedeelde inkomsten van het kwijtscheldingsbeleid betrokken.
3. Voor de toerekening van de overheadkosten worden de overheadkosten die kunnen worden betrokken in de aangifte vennootschapsbelasting, binnen het taakveld overhead apart geadministreerd en voor de belastingaangifte aan de kostprijs van de vennootschapsbelastingplichtige activiteiten toegerekend.

4. Voor de toerekening van de overheadkosten aan de kostprijs van rechten en heffingen waarmee kosten in rekening worden gebracht, en van goederen, werken, diensten die worden geleverd aan overheidsbedrijven en derden, voor zover dat niet activiteiten als bedoeld in het derde lid betreffen, wordt de toedelingssytematiek in de Beleidsbegroting toegelicht.
5. Het percentage van de omslagrente voor de toerekening van rente voor de financiering van de in gebruik zijn de activa, bedoeld in het eerste lid, wordt jaarlijks met de Beleidsbegroting vastgesteld.

Artikel 20 - Prijzen economische activiteiten

1. Voor de levering van goederen, diensten of werken door de gemeente aan overheid-bedrijven en derden waarbij de gemeente in concurrentie met marktpartijen treedt, wordt ten minste de geraamde integrale kostprijs in rekening gebracht.
2. Bij afwijking vanwege een publiek belang doet het college vooraf voor elk van deze activiteiten afzonderlijk een voorstel voor een raadsbesluit, waarin het publiek belang van de levering van de desbetreffende goederen, diensten of werken wordt gemotiveerd.

Hoofdstuk 5 Paragrafen in Beleidsbegroting en Jaarstukken

Artikel 21 – Paragrafen

In aanvulling op titel 2.3, artikel 10 tot en met 16 van het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt bepaald:

A. Paragraaf Lokale heffingen

Het college draagt er zorg voor dat er een actueel overzicht is van de tarieven, heffingen, prijzen en kosten per verstrekte dienst bij de aanvang van het begrotingsjaar.

B. Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

1. Het college geeft in de paragraaf risico's en weerstandsvermogen in de Beleidsbegroting en in de Jaarstukken inzicht in de risico's van materieel belang en stelt hiertoe een risico-inventarisatie op. Deze inventarisatie geeft inzicht in de omvang van de risico's en de kans dat risico's zich voordoen.
2. De risico-inventarisatie wordt geconfronteerd met het aanwezige weerstandscapaciteit, zodat inzicht ontstaat in hoeverre schaden en verliezen als gevolg van de risico's met het weerstandsvermogen kunnen worden opgevangen.

C. Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen

Bij de Beleidsbegroting en de Jaarstukken doet het college in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen verslag over de planning en de voortgang van het onderhoud aan openbaar groen, water, wegen, kunstwerken, straatmeubilair, riolering, haven en gebouwen.

D. Paragraaf Financiering

Bij de Beleidsbegroting, respectievelijk de Jaarstukken doet het college in de paragraaf financiering verslag o.a. over:

1. de kasgeldlimiet;
2. de renterisiconorm.

E. Paragraaf Bedrijfsvoering

In de paragraaf bedrijfsvoering van de Beleidsbegroting en/of de Jaarstukken wordt in ieder geval ingegaan op:

1. het te voeren c.q. gevoerde beleid inzake personeel, organisatie, informatie en informatietechnologie, informatiebeveiliging en privacy, inkoop en aanbesteding, audit en control en huisvesting van het gemeentelijk apparaat.
2. alle afwijkingen in rechtmatigheid, zoals die in de rechtmatigheidsverantwoording is vermeld, voor zover deze de rapportagegrens, zoals bedoeld in artikel 8 overschrijden.
3. welke eventuele maatregelen worden genomen om deze afwijkingen in de toekomst te voorkomen.
4. een overzicht van en toelichting op niet-financiële onrechtmatigheden in verband met het niet naleven van bepalingen in de Wet financiering decentrale overheden en de bijbehorende ministeriële regelingen, als deze voorkomen.
5. een rapportage van het veelvuldig niet naleven van normen uit de gids proportionaliteit en/of slechte documentatie of naleving hiervan, als deze voorkomen.
6. geconstateerde fraude door medewerkers, als dit voorkomt.

F. Paragraaf Verbonden Partijen

In de Beleidsbegroting en de Jaarstukken wordt in de paragraaf verbonden partijen ingegaan op nieuwe participaties, het beëindigen van bestaande participaties, het wijzigen van bestaande belangen en het aanwezig zijn van problemen bij bestaande participaties. Van elk van de verbonden partijen wordt bij de Beleidsbegroting en de Jaarstukken een opgave verstrekt van:

- a. het openbaar belang
- b. het financieel belang en de zeggenschap.

G. Paragraaf Grondbeleid

In de paragraaf grondbeleid in de Beleidsbegroting en de Jaarstukken wordt ingegaan op de uitvoering van het grondbeleid en de financiële ontwikkelingen zoals de financiële positie van het grondbedrijf en de winst / verlies verwachtingen en de verwerving en uitgifte van gronden.

H. Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid

In de Beleidsbegroting en de Jaarstukken wordt in de Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid respectievelijk ingegaan op de beleidsvoornemens inzake de uitvoering van deze wet en in de jaarlijkse verantwoording wordt verslag gedaan van de uitvoering ervan, mede in relatie tot de beleidsvoornemens.

I. Paragraaf Subsidieplafonds

Jaarlijks worden in de Beleidsbegroting de subsidieplafonds voor de diverse uitvoeringsregelingen ter vaststelling aan de raad worden voorgelegd.

Hoofdstuk 6 Financiële organisatie en financieel beheer

Artikel 22 - (financiële) administratie

Het college draagt zorg voor een zodanige inrichting en werking van de (financiële) administratie, dat deze de grondslag is voor:

1. het verstrekken van informatie aan de raad over de financiële positie van de gemeente;
2. het afleggen van verantwoording aan de raad over de rechtmatigheid, doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde beleid.
3. het verstrekken van informatie aan de Europese Unie, het Rijk, de Provincie, alsmede aan andere instellingen die specifieke verantwoordingsplichten opleggen aan gemeenten.

Artikel 23 - (financiële) organisatie

1. Het college draagt zorg voor een adequate scheiding van functies en taken, alsmede voor een adequate mandatering van verantwoordelijkheden en bevoegdheden, zodanig dat de rechtmatigheid van (financiële) beheershandelingen en de betrouwbaarheid van de verstrekte (financiële) informatie geborgd worden.
2. Het college draagt zorg voor een eenduidige indeling van de gemeentelijke financiële organisatie.
3. Het college draagt zorg voor het beleid en de interne regels voor de inkoop en de aanbesteding van goederen, werken en diensten.

Artikel 24 - Interne controle

1. Het college draagt zorg voor systematische interne controle van de getrouwheid (de juistheid, volledigheid en tijdigheid) van de (bestuurlijke) informatievoorziening en van de rechtmatigheid van de beheerhandelingen.
2. Bij afwijkingen rapporteren het college daarover in de rechtmatigheidsverantwoording, zoals beschreven in artikel 21 onderdeel E. Daarnaast informeert het college de raad over eventueel genomen maatregelen tot herstel van de tekortkomingen.

Hoofdstuk 7 Slotbepalingen

Artikel 25 - Inwerkingtreding

1. Deze Verordening treedt in werking per 1 mei 2023 onder gelijktijdige intrekking van de voorgaande verordening, met dien verstande dat de artikelen 8 tot en met 11 en artikel 21, onderdeel E, de leden 2 tot en met 6, en artikel 24, lid 2 treden in werking per 1 januari 2024.
2. De voorgaande Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo, die door de raad is vastgesteld op 14 april 2021, wordt per 1 mei 2023 ingetrokken.

Artikel 26 - Citeertitel

Deze Verordening wordt aangehaald onder de naam "Financiële Verordening gemeente Hengelo".

Deze Verordening is vastgesteld door de raad van de gemeente Hengelo in zijn openbare vergadering van 19 april 2023.

de voorzitter,

de griffier,

Toelichting op de Verordening:

“De raad stelt bij Verordening de uitgangspunten voor het financiële beleid, alsmede voor het financiële beheer en voor de inrichting van de financiële organisatie vast. Deze Verordening waarborgt dat aan de eisen van rechtmatigheid, verantwoording en controle wordt voldaan.” Zo luidt artikel 212 van de Gemeentewet. De Financiële Verordening is het laatst geactualiseerd in 2021.

De invulling van artikel 212 Gemeentewet heeft vooral betrekking op het vaststellen van de financiële kaders door de gemeenteraad. In concreto gaat het daarbij om het vaststellen van de planning- en controlcyclus, de kaderstelling voor het financieel beleid en de inrichting van de financiële organisatie.

In hoofdstuk 2 (de artikelen 2 t/m 7) wordt ingegaan op de instrumenten van de planning- en controlcyclus (Zomernota, Beleidsbegroting, Beleidsrapportage en Jaarstukken).

Hoofdstuk 3 bevat de nieuwe artikelen over de rechtmatigheidsverantwoording (artikelen 8 tot en met 11).

Hoofdstuk 4 verplicht het college de kaderstelling voor het financieel beleid, zoals het reservebeleid, investeringsbeleid en het financieringsbeleid, periodiek tegen het licht te houden en, waar nodig, voorstellen tot wijziging te doen aan de raad.

Hoofdstuk 5 bevat de gewenste lokale aanvullingen op de voorgeschreven paragrafen in Beleidsbegroting en Jaarstukken.

Hoofdstuk 6 gaat tenslotte in op de financiële organisatie en financieel beheer.

T.o.v. de Financiële Verordening 2021 zijn met name de volgende wijzigingen doorgevoerd:

- de naamswijziging van de P en C documenten Kadernota en 1^e Beleidsrapportage in Zomernota;
- het opnemen van een toelichting in de Zomernota, Beleidsbegroting, Beleidsrapportage en Jaarstukken indien afwijkingen in de ramingen van de baten en/of lasten van taakvelden groter of gelijk aan € 50.000 of 10% van het budget is (artikel 3 leden 7 en 8; artikel 5 lid 3; artikel 6 lid 3);
- het opnemen van een toelichting in de Beleidsrapportage of Jaarstukken indien de uiteindelijke verwachte/werkelijke totale afwijkingen op het totale actuele investeringskrediet groter of gelijk aan € 50.000 is (artikel 5 lid 4 en artikel 6 lid 4);
- het opnemen van de (gebruikelijke) criteria voor budgetoverheveling (artikel 5 lid 6) met de volgende aanpassingen:
 - hetzelfde onderwerp mag maximaal twee keer worden overgeheveld;
 - een uitzonderingssituatie bij politiek bestuurlijke belangen;
- de nieuwe artikelen c.q. aanvullingen over de rechtmatigheidsverantwoording (artikelen 8 tot en met 11; aanvullingen artikel 21 Paragrafen onderdeel E Paragraaf Bedrijfvoering, leden 2 tot en met 6 en artikel 24 lid 2; deze onderdelen met betrekking de rechtmatigheidsverantwoording treden pas in werking per 1 januari 2024 (artikel 25), zodat deze onderdelen op de Jaarstukken 2023 voor het eerst van toepassing zijn;
- het opnemen van de beleidsnota's over (omgevingsprogramma) Grondbeleid (artikel 14), Verbonden partijen (artikel 16), Integraal Risicomanagement en Weerstandsvermogen (artikel 17) en Onderhoud kapitaalgoederen openbare ruimte (artikel 18);
- het opnemen van de Openbaarheidsparagraaf Wet open overheid (artikel 21 onderdeel H); dit wordt een nieuwe verplichting in de Jaarstukken 2022 en wordt geformaliseerd bij de volgende wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten.

Behandelvoorstel

Onderwerp	Warmteprogramma		
Zaaknummer	3564068	Portefeuillehouder	Claudio Bruggink
Belangrijkste beslis/- bespreekpunten	De gemeenteraad besluit: 1. in te stemmen met de behandeling van de zienswijzen, zoals opgenomen in de 'Nota behandeling Zienswijzen Warmteprogramma' en de bijbehorende 'Staat van wijzigingen'; 2. het Warmteprogramma (gewijzigd) vast te stellen, inclusief het daarin nu opgenomen logisch alternatief per buurt; 3. de indieners van de zienswijzen hiervan op de hoogte te brengen middels bijgaande brieven.		
Historie	Op 18 november 2020 heeft de raad de kaders en aandachtspunten vastgesteld (3120526), waarbinnen het Warmteprogramma (voorheen de Transitievisie Warmte) wordt opgesteld. Het college heeft op 7 oktober 2021 besloten conditioneel in te stemmen met het ontwerp van de Transitievisie warmte en deze ter inzage te leggen van 8 september 2021 tot en met 26 oktober 2021. Hierop zijn vier zienswijzen ontvangen. Op 13 oktober 2021 heeft de gemeenteraad besloten (3316558) kennis te nemen van de ontwerp Transitievisie warmte en het college verzocht met de definitieve visie terug te komen wanneer het Rijk de condities heeft ingevuld. Nu er hierover duidelijkheid is gekomen is de definitieve visie, inmiddels Warmteprogramma genaamd, in procedure gebracht. Vanwege de noodzakelijke aanvullingen is de visie nogmaals ter inzage gelegd. Ook hebben er in totaal 7 participatie- en informatiebijeenkomsten plaatsgevonden. In het voorliggende document zijn de op het eerdere ontwerp ingediende zienswijzen verwerkt conform de Nota behandeling zienswijzen van destijds (3440135); evenals de nieuwe ingediende zienswijzen conform de Nota behandeling Zienswijzen Warmteprogramma (bijlage in deze zaak). In het nu voorliggende Warmteprogramma zijn de op het eerste ontwerp (Transitievisie Warmte) ingediende zienswijzen verwerkt (conform de Nota behandeling zienswijzen Transitievisie Warmte - 3440135) alsmede de op het tweede ontwerp (Warmteprogramma) ingediende zienswijzen (conform de Nota behandeling zienswijzen Warmteprogramma). Het college organiseert op maandag 27 maart (19.00 – 20.30 uur) een technisch beraad (inloop) voor raadsleden/fractievertegenwoordigers waarbij zij de mogelijkheid hebben om, in de voorbereiding op de oordeelsvormende politieke markt, technische vragen te stellen aan de betrokken ambtenaren.		

Politieke Markt	28 maart 2023			
Voorzitter	Griffiemedewerker	Zaal	Domein	Duur
Bernadette Morskieft	Anke Haarhuis	Raadzaal	Fysiek	120 min
Doel van de sessie	Consulterend / oordeelsvormend			
Behandeladvies	Aan het begin van de sessie is er de gelegenheid voor de sprekers om de raad hun standpunt mee te geven over het voorliggende stuk. Er hebben zich vooraf in ieder geval 10 sprekers aangemeld. Daarna volgt een oordeelsvormende ronde langs de fracties en kan de raad met elkaar in debat over het voorliggende Warmteprogramma.			
Spreekrecht publiek	ja	Maximaal 5 minuten per spreker. De voorzitter bewaakt de tijd en de orde van de vergadering.		

Raad	19 april 2023	
Doel van de sessie	Tweede termijn behandeling en daarna besluitvorming over het Warmteprogramma en de voorgestelde wijze van beantwoording van de zienswijzen.	
Behandeladvies	Op 28 maart zijn er 10 insprekers geweest bij de oordeelsvormende behandeling van het warmteprogramma in de politieke markt. U heeft daar in een uitvoerige eerste termijn gesproken over de inspraakreacties, de communicatie, de beantwoording van de zienswijzen, het participatieproces, draagvlak, en vooral de betaalbaarheid en de keuzevrijheid voor de inwoners. De behandeling in de raad zal verder gaan met de tweede termijn uit de politieke markt waarbij op de laatste twee thema's mogelijk een amendement of motie is aangekondigd. Na het debat wordt uw raad gevraagd om te besluiten: 1. in te stemmen met de behandeling van de zienswijzen, zoals opgenomen in de 'Nota behandeling Zienswijzen Warmteprogramma' en de bijbehorende 'Staat van wijzigingen'; 2. het Warmteprogramma (gewijzigd) vast te stellen, inclusief het daarin nu opgenomen logisch alternatief per buurt; 3. de indieners van de zienswijzen hiervan op de hoogte te brengen middels bijgaande brieven.	
Spreekrecht publiek	nee	

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	AFDELING	PORT. HOUDER
3564068	cremers, remko	SBO-SR	Claudio Bruggink
ONDERWERP			
Vaststellen definitief warmteprogramma			

BESLUIT

De gemeenteraad besluit:

1. In te stemmen met de behandeling van de zienswijzen, zoals opgenomen in de 'Nota behandeling Zienswijzen Warmteprogramma' en de bijbehorende 'Staat van wijzigingen';
2. Het Warmteprogramma (gewijzigd) vast te stellen, inclusief het daarin nu opgenomen logisch alternatief per buurt;
3. De indieners van de zienswijzen hiervan op de hoogte te brengen middels bijgaande brieven.

INLEIDING

In 2016 is het mondiale klimaatakkoord (van Parijs) vastgesteld, waarin afspraken zijn gemaakt over CO₂-reductie om de opwarming van de aarde tegen te gaan. Samen met bedrijven en maatschappelijke organisaties heeft de overheid de doelstellingen voor Nederland opgenomen in een Klimaatakkoord (2019) en het Regeerakkoord (2022). Hierin is afgesproken dat er in 2050 7 miljoen woningen en 1 miljoen andere gebouwen van het aardgas af moeten zijn. Dat betekent dat de komende jaren woningen en gebouwen beter geïsoleerd moeten worden en over zullen gaan naar duurzame warmte en elektriciteit. In Hengelo is dit ingebed in de Duurzaamheidsvisie. Er wordt op dit vlak onder andere samengewerkt met externe partners als Twence (Duurzaamheidsbevorderaar door bv: CO₂ afvanginstallatie met een capaciteit van 100.000 ton per jaar vanaf 2024, Bio-energie, Zonne-energie, Pyrolyse), Enexis (aanleggen, onderhouden, beheren, verzwaren en/of verwijderen van de aardgas- en elektriciteitsinfrastructuur) en Welbions (aanbieden van duurzame, betaalbare en aardgasvrije woningen waarbij Welbions recent –zie bijlage 5- haar visie op aardgasvrij wonen heeft gepresenteerd en Warmtenet als goed alternatief heeft benoemd.)

In 2030 moeten de eerste 1,5 miljoen bestaande woningen verduurzaamd zijn, zo is afgesproken. In de aanpak naar een aardgasvrij Nederland hebben de gemeenten de regierol. Zij bepalen - samen met belanghebbenden, bewoners en gebouweigenaren - wat de beste oplossing is per buurt en leggen daarbij ook het tijdspad vast waarin buurten worden aangepakt.

In dit Warmteprogramma wordt antwoord gegeven op de vraag welke technische alternatieven voor aardgas logisch zijn voor de 63 Hengelose buurten en circa 39.000 huishoudens, wat het gemiddeld kost en wanneer er met welke buurten gestart wordt. Drie studies naar welke alternatieven hiervoor in aanmerking komen, liggen hieraan ten grondslag. Dit Warmteprogramma bouwt voort op het eerdere Ontwerp Transitievisie Warmte, en de in dit kader door de gemeenteraad vastgestelde kaders en aandachtspunten.

Achtergrond

Op 18 november 2020 heeft de raad de kaders en aandachtspunten vastgesteld (3120526), waarbinnen het Warmteprogramma (voorheen de Transitievisie Warmte) wordt opgesteld. Het college heeft op 7 oktober 2021 besloten (3316162) (...) conditioneel in te stemmen met het ontwerp van de Transitievisie warmte en deze ter inzage te leggen van 8 september 2021 tot en met 26 oktober 2021. Hierop zijn vier zienswijzen ontvangen. Op 13 oktober 2021 heeft de gemeenteraad besloten (3316558) (...) kennis te nemen van de ontwerp Transitievisie warmte en het college verzocht met de definitieve visie terug te komen wanneer het Rijk de condities heeft ingevuld. Nu er hierover duidelijkheid is gekomen is de definitieve visie, inmiddels Warmteprogramma genaamd, in procedure gebracht. Vanwege de noodzakelijke aanvullingen is de visie nogmaals ter inzage gelegd.

Ook hebben er in totaal 7 participatie- en informatiebijeenkomsten plaatsgevonden. In het voorliggende document zijn de op het eerdere ontwerp ingediende zienswijzen verwerkt conform de Nota behandeling zienswijzen van destijds (3440135); evenals de nieuwe ingediende zienswijzen conform de Nota behandeling Zienswijzen Warmteprogramma (bijlage in deze zaak).

In het nu voorliggende Warmteprogramma zijn de op het eerste ontwerp (Transitievisie Warmte) ingediende zienswijzen verwerkt (conform de Nota behandeling zienswijzen Transitievisie Warmte - 3440135) alsmede de op het tweede ontwerp (Warmteprogramma) ingediende zienswijzen (conform de Nota behandeling zienswijzen Warmteprogramma).

ARGUMENTEN

1. In te stemmen met de behandeling van de zienswijzen, zoals opgenomen in de 'Nota behandeling Zienswijzen Warmteprogramma' en de bijbehorende 'Staat van wijzigingen'.
 - 1.1 **Inspraak leidt tot een kwalitatief beter stuk**

Bij de voorbereiding van dit besluit is de ontwerp visie conform Afdeling 3.4 Algemene wet bestuursrecht (Awb) gedurende een periode van zes weken ter inzage gelegd. Dit zorgt voor een zorgvuldige belangenafweging, een betere kwaliteit van voorstellen, draagvlakvergroting en democratische betrokkenheid.

Inspraak op Ontwerp Transitievisie Warmte
Het ontwerp van de Transitievisie warmte heeft ter inzage gelegen van 8 september 2021 tot en met 26 oktober 2021. Hierop zijn vier zienswijzen ontvangen. Deze zijn destijds opgenomen en verwerkt in de 'Nota behandeling zienswijzen Ontwerp Transitievisie Warmte', welke is uitgewerkt in het 'Ontwerp Warmteprogramma'. De indieners van deze zienswijzen zijn vervolgens actief op de hoogte gehouden van het verdere verloop rondom besluitvorming van het Warmteprogramma en zijn in de gelegenheid gesteld hun zienswijze, in te trekken, waar nodig, aan te passen of aan te vullen.

Inspraak op Ontwerp Warmteprogramma
Het 'Ontwerp Warmteprogramma' heeft ter inzage gelegen van 19 januari 2023 tot en met 2 maart 2023. Hierop zijn negen zienswijzen ingediend. Deze zijn opgenomen en verwerkt in de 'Nota behandeling zienswijzen Warmteprogramma' en de bijbehorende 'Staat van wijzigingen Warmteprogramma'.

Staat van wijzigingen Warmteprogramma
Hierin zijn de wijzigingen opgenomen die naar aanleiding van de inspraak op het 'Ontwerp Warmteprogramma' zijn uitgewerkt in het uiteindelijke 'Warmteprogramma'.
 - 1.2 **Wettelijke verplichting Afdeling 3.4 Awb en Omgevingswet**

Door de inspraak te organiseren en op deze wijze te betrekken bij de besluitvorming wordt voldaan aan de wettelijke bepalingen van afdeling 3.4 Awb (de uniforme openbare voorbereidingsprocedure) en wordt vooruitgelopen op de inwerkingtreding van de omgevingswet.
2. Het Warmteprogramma (gewijzigd) vast te stellen, inclusief het daarin nu opgenomen logisch alternatief per buurt.
 - 2.1 **Uitvoering afspraken Klimaatakkoord**

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat alle gemeenten een Warmteprogramma opstellen (voorheen: transitievisie warmte geheten) om Hengelo te voorzien van een alternatief voor het gebruik van aardgas en daarmee de CO₂-uitstoot te reduceren.
 - 2.2 **Invulling condities door het Rijk**

In navolging van de brief van de gemeenteraad inzake het Ontwerp Transitievisie Warmte en het recente Regeerakkoord heeft het Rijk de condities – betaalbaarheid en compensatie uitvoeringslasten – op orde gebracht en hier (subsidie)regelingen voor. Sommige regelingen, zoals de warmtenet investeringssubsidie, zijn pas aan te vragen nadat het Warmteprogramma door de gemeenteraad is vastgesteld. Dit vergroot de betaalbaarheid en organiseerbaarheid voor inwoners.
 - 2.3 **Afspraken met de Raad**

Er is afgesproken dat het College met een definitieve visie terug zou komen bij de Raad nadat de condities op orde zijn. De uitwerking van het Hengelo-brede Warmteprogramma naar uitvoeringsplannen per buurt volgt in een later stadium in zelfstandige procedures. Hierover zal opnieuw participatie, inspraak en besluitvorming door de raad plaatsvinden.
 - 2.4 **Logisch alternatief**

Per buurt is op basis van drie studies bepaald welke technische alternatieven op dit moment geschikt zijn. Deze resulteren voor bepaalde buurten in één alternatief. Dit geeft kader voor de buurtaanpak en duidelijkheid aan inwoners welk alternatief door de gemeente verder uitgewerkt gaat worden. Door de uitvoeringsplannen wordt duidelijkheid gecreëerd door in te gaan op de alternatieven, welke keuzes mogelijk zijn en wanneer. Voor de inwoners blijft keuzevrijheid voor een eigen gekozen alternatief.

3. De indieners van de zienswijzen hiervan op de hoogte te brengen middels bijgaande brieven.

3.1 Indieners zienswijze informeren

In de raadsbehandeling rondom de Nota Behandeling zienswijzen Transitievisie Warmte op 20 september 2022 is afgesproken dat deze indieners actief in kennis worden gesteld bij de ter inzagelegging van het Warmteprogramma. Hiermee zijn deze mensen in de gelegenheid gesteld om hun eerdere zienswijze in te trekken, aan te passen of aan te vullen. Drie van de vier indieners van een zienswijze op het Ontwerp Transitievisie Warmte hebben opnieuw een zienswijze ingediend. De vierde inwoner heeft na verwerking in het ontwerp Warmteprogramma geen nieuwe zienswijze ingediend. Aanvullend hebben vijf nieuwe inwoners en partijen een zienswijze ingediend. Beoogd is om alle negen indieners van een zienswijze per brief te informeren over wat er met hun zienswijze is gebeurd.

KANTTEKENINGEN

1. In te stemmen met de behandeling van de zienswijzen, zoals opgenomen in de 'Nota behandeling Zienswijzen Warmteprogramma' en de bijbehorende 'Staat van wijzigingen'
 - 1.1 Omvangrijke inhoud zienswijzen

De indieners van zienswijzen zijn zeer betrokken bij de materie en de stad. De energie die zij in de door hun ingediende zienswijzen hebben gestopt is enorm en levert waardering op. Het is echter ondoenlijk om op alles dat is aangedragen in detail te reageren. Daar waar concreet is verwezen naar delen van het Warmteprogramma, is ook concreet aangegeven of, en zo ja hoe, de opmerkingen verwerkt zijn.
 - 1.2 Opiniërende delen buiten beschouwing gelaten

Enkele zienswijzen gaan verder dan het geven van een visie op het voorliggende Warmteprogramma. Deze zijn op die onderdelen eerder aan te merken als opiniërend. Daar waar relevant en nodig is hierop gereageerd. Daar waar noodzakelijk zijn deze delen buiten beschouwing gelaten.
2. Het Warmteprogramma (gewijzigd) vast te stellen, inclusief het daarin nu opgenomen logisch alternatief per buurt.
 - 2.1. Grote impact voor de burger

Ondanks de gemaakte afspraken in het Klimaatakkoord en de rol van de gemeente hierin heeft het uiteindelijke besluit van de vaststelling van dit Warmteprogramma in de gemeenteraad verregaande consequenties voor de burger. Het uitvoeren van de visie heeft tot gevolg dat iedereen over moet stappen op een alternatief voor aardgas.
 - 2.1.1. Keuze voor aardgas vervalt

Het Rijksbesluit om te stoppen met aardgas, uiterlijk in 2050, stelt beperkingen aan de keuzemogelijkheden van inwoners. De keuze om woningen tot in de eeuwigheid op aardgas aangesloten te houden wordt uitgebannen. Dit heeft consequenties voor de huidige infrastructuur. Netbeheerders hebben de taak en verantwoordelijkheid om de gasinfrastructuur o.a. te onderhouden, vervangen en verwijderen. Er wordt hierbij rekening gehouden met de leeftijd en veiligheid van materialen als ook met het logisch alternatief.
 - 2.1.2. Condities voor individuele situaties niet gegarandeerd op orde

Ondanks dat de Rijksoverheid de condities op orde heeft gebracht voor de overgrote meerderheid is dit niet gegarandeerd voor individuele situaties (bijvoorbeeld betaalbaarheid). Het gevolg kan zijn dat dit dus niet in alle gevallen geborgd is.
 - 2.2. Getrapte besluitvorming: nog geen definitieve keuze

In navolging van de vaststelling van het Warmteprogramma, logische alternatieven per buurt, worden definitieve keuzes pas echt gemaakt op buurtniveau bij de vaststelling van uitvoeringsplannen c.q. omgevingsplannen. Tegelijkertijd blijkt uit dit Warmteprogramma dat warmtenet voor veel buurten een kansrijk alternatief is. Dit Warmteprogramma geeft nog geen definitieve invulling op buurtniveau.
 - 2.3. Toekomstige oplossingen zijn (nog) niet in beeld

Ondanks de roep om oplossingen die nog niet marktrijp en/of grootschalig toegepast zijn (o.a.

waterstof en kernenergie), is deze wens in de samenleving wel aanwezig. Deze oplossingen maken nu nog geen deel uit van de voorgestelde alternatieven. Echter is er wel ruimte in de updates van dit Warmteprogramma (eens per vijf jaar) om deze toekomstige ontwikkelingen mee te nemen.

2.4. Gelimiteerde keuze in alternatieven

Het gevolg van de inventarisatie welk alternatief per buurt geschikt is resulteert bij bepaalde buurten in één enkele optie. Dit betekent dat andere alternatieven op dit moment niet geschikt worden geacht en dus niet worden meegenomen als vertrekpunt in de buurtaanpak. Desondanks blijft er voor de woningeigenaren keuzevrijheid om van dit aanbod gebruik te maken of zelf een alternatieve oplossing te realiseren.

3. De indieners van de zienswijzen hiervan op de hoogte te brengen middels bijgaande brieven.

3.1 N.v.t.

VERVOLG

Bestuurlijk vervolg

Na vaststelling in de Gemeenteraad wordt het Warmteprogramma nader uitgewerkt in uitvoeringsplannen op wijk- en buurtniveau. Besluitvorming, participatie en inspraak over deze uitvoeringsplannen volgt in zelfstandige procedures. Dit geldt als eerste voor de Nijverheid, waarbij rekening wordt gehouden met de businesscase, de inzet van PAW-bijdragen en de risico's.

Nadat het Warmteprogramma is vastgesteld volgt ook de verdere uitwerking van de verschillende warmtenet varianten (regionaal warmtenet – lokaal warmtenet). Onderdeel hiervan is ook de verdere uitwerking van de governance, de businesscase en de risico's die de gemeente loopt.

Financiën

Het Rijk heeft circa 1,5 miljoen euro beschikbaar gesteld vanaf 2023 (oplopend bedrag naar volgende jaren) ten behoeve van de uitvoering van deze werkzaamheden (compensatie uitvoeringslasten Klimaatakkoord). Voor de betaalbaarheid van het alternatief warmtenet stelt het Rijk een subsidieregeling van 200 miljoen euro in 2023 beschikbaar (maximaal 20 miljoen euro per project). De deadline voor de aanvraag staat op 1 mei 2023.

Communicatie

Indieners van zienswijzen op het Ontwerp Warmteprogramma krijgen een brief.

Juridische zaken

Deze visie is de Hengelse uitwerking van afspraken in het Klimaatakkoord om te stoppen met aardgas en op die wijze te komen tot CO₂ –reductie. De visie wordt gebruikt en uitgewerkt onder de vigeur van toekomstige wetgeving (onder andere: Omgevingswet, Wet Collectieve Warmtevoorziening, Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie, Warmtewet). Hierin worden naar verwachting zaken als kostprijs +, de mate van publiek eigendom en einde levering aardgas geregeld.

Uitvoering

Zie voorgaande.

Evaluatie

Het Warmteprogramma zal eens per vijf jaar geactualiseerd worden.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Nota behandeling zienswijzen Warmteprogramma geanonimiseerd

Bijlage 2: Nota behandeling zienswijzen Warmteprogramma niet geanonimiseerd

Bijlage 3: Staat van wijzigingen Warmteprogramma

Bijlage 4: Warmteprogramma

Bijlage 5: Visie Welbions op aanleg Warmtenet als alternatief voor aardgas

Bijlage 6: (6.1 t/m 6.9) Uitgaande brieven aan indieners zienswijzen

RAADSBESLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3564068	cremers, remko	SBO-SR	Claudio Bruggink
ONDERWERP			
3564068 - Vaststellen Warmteprogramma			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGELO BESLUIT:

De gemeenteraad besluit:

1. in te stemmen met de behandeling van de zienswijzen, zoals opgenomen in de 'Nota behandeling Zienswijzen Warmteprogramma' en de bijbehorende 'Staat van wijzigingen';
2. het Warmteprogramma (gewijzigd) vast te stellen, inclusief het daarin nu opgenomen logisch alternatief per buurt;
3. de indieners van de zienswijzen hiervan op de hoogte te brengen middels bijgaande brieven.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Vanaf 2050 gebruiken we in Nederland geen aardgas meer om gebouwen te verwarmen, te koken of om te douchen. Dit is afgesproken in het landelijk Klimaatakkoord. De overstap naar duurzame en aardgasvrije warmte heet de warmtetransitie. In het Warmteprogramma staat aangeven hoe de verschillende buurten in Hengelo van het aardgas af gaan. De gemeenteraad heeft besloten tot vaststelling van dit Warmteprogramma.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGELO,

DATUM

De griffier

De voorzitter

Nota behandeling zienswijzen

Warmteprogramma

Na digitale publicatie op de pagina van de gemeente Hengelo Beleid en regelgeving 'Ter inzage' op 19 januari en publicatie in het Hengelo's Weekblad op 24 januari heeft het ontwerp Warmteprogramma van 19 januari tot en met 2 maart 2023 ter inzage gelegen. Binnen de termijn van terinzagelegging zijn 9 zienswijzen ingediend door:

Indiener 1.	
Indiener 2.	
Indiener 3.	
Indiener 4.	
Indiener 5.	
Indiener 6.	
Indiener 7.	
Indiener 8.	
Indiener 9.	

Datum: 7 maart 2023

Inhoud

I Inleiding	3
II Samenvatting van de zienswijzen	5
INDIENER 1.....	7
Reactie op indiener 1.	8
INDIENER 2.....	10
Reactie op indiener 2.	13
INDIENER 3.....	19
Reactie op indiener 3.	39
INDIENER 4.....	49
Reactie op Indiener 4.	54
INDIENER 5.....	59
Reactie op Indiener 5.	61
INDIENER 6.....	64
Reactie op Indiener 6.	67
INDIENER 7.....	69
Reactie op Indiener 7.	71
INDIENER 8.....	76
Reactie op Indiener 8.	77
INDIENER 9.....	78
Reactie op Indiener 9.	114

I Inleiding

Aanleiding

In het Klimaat Akkoord zijn afspraken gemaakt dat iedere gemeente een Transitie Visie Warmte (TVW) opstelt. Dit heet in verband met de ophanden zijnde Omgevingswet vanaf heden een Warmteprogramma. In het Warmteprogramma wordt per wijk het tijdspad aangegeven - van isoleren en aardgasvrij maken met het oog op het CO₂-arm maken van de gebouwde omgeving -, en voor wijken die in de periode t/m 2030 gepland zijn wordt per wijk aangegeven:

- hoeveel woningen en andere gebouwen (uitgedrukt in woningequivalenten) geïsoleerd en/of aardgasvrij worden gemaakt;
- welke alternatieve betaalbare, betrouwbare en duurzame energie infrastructuur potentieel beschikbaar zijn (warmtenet, all electric, hybride technieken die veel minder (duurzaam) gas verstoken als (tussen)oplossing, etc.);
- welk van die alternatieven de laagste maatschappelijke kosten heeft, bijvoorbeeld op basis van de Leidraad.

De optelsom uit de visies/programma's van alle Nederlandse gemeenten moeten optellen tot minimaal 1,5 miljoen woningequivalenten die voor 2030 verduurzaamd en aardgasvrij worden gemaakt. Hiermee wordt invulling gegeven aan de nationale doelstelling en afspraken voor het verduurzamen van de gebouwde omgeving. De bijdrage vanuit de gemeente Hengelo dient in dit kader gezien te worden.

Waar het warmteprogramma de logische alternatieven voor aardgas per wijk aangeeft, wordt in het wijk uitvoeringsplan de definitieve keuze bepaald. Hierin wordt aangegeven wanneer en hoe de wijk (stapsgewijs) van het aardgas afgaat en voor welk alternatief voor aardgas is gekozen. Goede participatie en expliciete motivering – wanneer wordt afgeweken van het alternatief met de laagste maatschappelijke kosten - worden als randvoorwaarden bij deze besluitvorming gesteld.

In dit Warmteprogramma wordt antwoord gegeven op de vraag welke technische alternatieven voor aardgas logisch zijn voor de 63 Hengelose buurten en circa 39.000 huishoudens, wat het gemiddeld kost en wanneer er met welke buurten gestart wordt. Drie studies naar welke alternatieven hiervoor in aanmerking komen, liggen hieraan ten grondslag. Dit Warmteprogramma bouwt voort op het eerdere Ontwerp Transitievisie Warmte, en de in dit kader door de gemeenteraad vastgestelde kaders en aandachtspunten.

Procedure en voorlopig besluit

Op 18 november 2020 heeft de raad de kaders en aandachtspunten vastgesteld (3120526), waarbinnen het Warmteprogramma (voorheen de Transitievisie Warmte) wordt opgesteld. Het college heeft op 7 oktober 2021 besloten (3316162) (...) conditioneel in te stemmen met het ontwerp van de Transitievisie warmte en deze ter inzage te leggen van 8 september 2021 tot en met 26 oktober 2021. Hierop zijn vier zienswijzen ontvangen. Op 13 oktober 2021 heeft de gemeenteraad besloten (3316558) (...) kennis te nemen van de ontwerp Transitievisie warmte en het college verzocht met de definitieve visie terug te komen wanneer het Rijk de condities heeft ingevuld. De gemeenteraad heeft de minister een brief gestuurd met het verzoek om deze condities te organiseren. Nu er hierover duidelijkheid is gekomen is de definitieve visie, inmiddels Warmteprogramma genaamd, in procedure gebracht. Hierin zijn de eerste vier zienswijzen conform de eerdere Nota behandeling Zienswijzen Transitievisie Warmte (3440135) verwerkt. Vanwege de noodzakelijke aanvullingen is de visie nogmaals ter inzage gelegd. Ook hebben er in totaal 7 participatie- en informatiebijeenkomsten plaatsgevonden.

Kaders

Algemene kaders:

- Iedereen gaat van het gas af (vroeger of later)
- We doen dit in samenwerking met de inwoner (participatie)
- De haalbaarheid en betaalbaarheid;
- Vanuit een integrale gebiedsgerichte benadering.

Technische kaders:

Als technische kaders hanteren we de volgende criteria om het voorkeursalternatief te bepalen:

- Duurzame energie is schaars. We streven naar het meest duurzame alternatief en efficiënte inzet van bronnen;
- Het beste alternatief heeft de laagste maatschappelijke kosten;
- Als een collectieve oplossing mogelijk is, heeft dat de voorkeur (ontzorging);
- Het alternatief is toekomstbestendig.

Aandachtspunten

Communicatie en participatie

- Uiteindelijke doelstelling is heel Hengelo aardgasvrij in 2050;
- De gemeente informeert inwoners en bedrijven over de warmtetransitie en de gevolgen binnen hun woning of bedrijf. Bewoners en bedrijven moeten duidelijkheid krijgen over wat voor hen verstandige (geen spijt) investeringen zijn;
- De gemeente doet een oproep en uitnodiging aan de samenleving om bestaande gasaansluitingen af te koppelen, tenzij de continuïteit en veiligheid (zwaar wegende redenen) in het geding komen.

Techniek

- Energie die niet wordt gebruikt hoeft ook niet te worden opgewekt: de gemeente zet in op energiebesparing (waarbij kosten en baten in verhouding moeten zijn);
- De laagste maatschappelijke kosten vormen het uitgangspunt voor de technische keuze van het alternatief voor aardgas;
- Onderzocht wordt wat de transitie betekent voor de bestaande (energie)netwerken;
- De gemeente heeft aandacht voor de nabijheid van vraag tot aanbod van warmte en hernieuwbare elektriciteit zowel in ruimte als in tijd;
- Nieuwbouw is aardgasvrij en energieneutraal.

Organisatie (o.a. besluitvorming)

- De transitie visie warmte wordt in de omgevingsvisie en de wijk uitvoeringsplannen worden in omgevingsplannen juridisch verankerd;
- De gemeente sluit aan bij lopende ontwikkelingen in de wijk, buurt of straat, zowel sociaal, technisch als fysiek. Daarbij wordt gekozen voor maatwerk;
- De transitie visie warmte is een dynamisch product. Zowel technische als sociale innovaties kunnen leiden tot toekomstige oplossingen die nu nog niet te overzien zijn en die wel van invloed zijn op de alternatieve warmtevoorziening. Daarom wordt de visie elke 5 jaar geüpdatet. Hiermee wordt de samenhang met de Regionale Structuur Warmte uit de RES Twente geborgd;
- Er is nog geen doorzettingsmacht. De keuze voor het alternatief kan (op dit moment) nog niet worden afgedwongen bij inwoners na een gedegen proces (participatie en technisch onderzoek). We proberen zo veel mogelijk te verleiden, maar uiteindelijk is er een stok achter de deur nodig;
- Het besluit over welk logisch technisch alternatief voor aardgas voor welke wijk het meest geschikt is, wordt genomen door de raad op voorstel van het college.

Deze Nota behandeling zienswijzen, op het tweede ontwerp (Warmteprogramma), bevat de zienswijzen en reactie op de negen ingediende zienswijzen. De ingekomen zienswijzen worden conform de nota behandeling van zienswijzen beantwoord. Dit gebeurt individueel gericht aan de indieners van de zienswijzen, waarbij de nota behandeling als bijlage wordt meegestuurd. Tevens wordt de nota behandeling van zienswijzen gebruikt bij de raadsbehandeling van de definitieve versie van het Warmteprogramma (beoogd 28 maart en 19 april 2023). Op deze manier neemt de raad (nogmaals) kennis van de zienswijzen en kan zij deze in haar besluitvorming op het definitieve stuk betrekken.

Participatieproces

In totaal hebben er vijf warmtewerkplaatsen en twee informatiebijeenkomsten plaatsgevonden:

Van de warmtewerkplaatsen is verslag gemaakt en tevens zijn de presentaties online gezet op www.hengelo.nl/aardgasvrij. Tijdens de informatiebijeenkomsten zijn presentaties gehouden, welke online zijn gezet en is ruimte geboden voor vragen. Zowel de gestelde vragen als antwoorden zijn eveneens online gezet op www.hengelo.nl/aardgasvrij.

Vervolgonderzoek naar effecten op de omgeving

De energietransitie-opgaven van de RES Twente hebben effect op de omgeving, de mensen en de natuur die er leven. Om de impact op de omgeving in kaart te brengen zal er vanuit de RES Twente een milieueffectrapportage (MER) worden opgesteld. Hierbij wordt breder gekeken dan alleen de milieueffecten. Ook andere omgevingseffecten worden betrokken. De MER kijkt op dit moment nog niet naar de warmteopgave. Dit zal in een later stadium, op projectniveau, plaatsvinden.

II Samenvatting van de zienswijzen

Uit de negen ingediende zienswijzen komt naar voren dat een aantal vragen nog onbeantwoord is en dat het niet voor iedereen duidelijk is op welk schaalniveau (stad of buurt en visie of uitvoeringsplan buurt) dit besluit betrekking heeft en welke implicaties dit besluit heeft. In diverse zienswijzen is aangegeven dat een groeiende behoefte aan afvalverbranding voorkomen moet worden om hiermee een afhankelijkheid van een volgens sommigen niet-duurzame bron te minimaliseren. De zienswijze van Twence voorziet hierin met antwoorden. Ook is aanbevolen om een controleerbare CO₂ footprint-berekening toe te passen, die voor Hengelo toerekenbaar is en waar verantwoording op kan worden afgelegd. Tegelijkertijd wordt geconstateerd dat dit onderhevig is aan zowel landelijke als mondiale invloeden en dat verschillende sectoren hier een aandeel in hebben en hun

verantwoordelijkheid in moeten nemen. Er is aangegeven dat meer inspanning en een hoger tempo noodzakelijk is om de doelstellingen te bereiken waarbij een ondergeschoven kindje en nadelige gevolgen voor de burger voorkomen moeten worden. Hierbij hoort een passende communicatieboodschap die de context op een juiste manier weergeeft en waarin een handelingsperspectief mag doorklinken. En tegelijkertijd dat een bredere insteek (bebouwde omgeving, industrie, transport, wereldschaal, benodigde menskracht) gewenst is. In deze context is het van belang dat er in verschillende sectoren verschillende (verduurzamings)programma's lopen die in totaliteit bijdragen aan de CO₂ reductie. Ook is het van belang dat er een systeemontwerp komt van de toekomstige infrastructuur als onderdeel van de transitievisie. Tot slot zijn er opmerkingen geplaatst over de termijn van uitvoering. Algemene tendens: het duurt te lang.

INDIENER 1.

Datum: 2023-02-27

Aan: Gemeente Hengelo

Email: gemeente@hengelo.nl

Van: [REDACTED]

Zaaknummer: 3532600

Betreft: ` Zienswijze op het Ontwerp Warmteprogramma

cc.: de gemeenteraad van Hengelo raadsgriffie@hengelo.nl

de provinciale staten van Overijssel cdk.secretariaat@overijssel.nl

Geacht college,

Onderstaand mijn zienswijze op het Ontwerp Warmteprogramma van de gemeente Hengelo.

Voorwaarde voor de realisatie en/of uitbreiding van het warmtenet in Hengelo, op basis van de (rest) warmte van de verbranding van afval bij Twence, is een door Twence en de overige bij het warmtenet betrokken partijen, op te stellen publiekelijk toegankelijk businessplan.

Hierin moet voor de periode 2025 – 2040 ten minste staan aangegeven hoelang en met welke volumes afval nog verbrand blijft worden voor de opwekking van energie voor het warmtenet, hoe groot de CO₂-footprint per jaar is en welk deel daarvan wordt afgevangen en tegen welke kosten.

Ook zal worden aangegeven hoe de uitfasering van de verbranding van afval zal worden uitgevoerd, volgens welk tijdpad en op welke manier dan met het afval, is reststof, zal worden omgegaan.

Tevens zal parallel aan het voorgaande traject worden beschreven op welke wijze en tegen welke kosten de leveringszekerheid van warmte zal worden gegarandeerd voor de consumenten.

[REDACTED]

[REDACTED]

Reactie op indiener 1.

Geachte [REDACTED]

U heeft een zienswijze ingediend op het voorliggende Ontwerp Warmteprogramma. Wij hebben uw zienswijze beoordeeld en hebben het Warmteprogramma vastgesteld. Uw zienswijze is bij de besluitvorming meegenomen. U geeft (samengevat) aan:

Voorwaarde voor de realisatie en/of uitbreiding van het warmtenet in Hengelo, op basis van de (rest)warmte van de verbranding van afval bij Twence, is een door Twence en de overige bij het warmtenet betrokken partijen, op te stellen publiekelijk toegankelijk businessplan.

Reactie: Twence is een bedrijf waarvan het aandeelhouderschap is verdeeld over de Twentse gemeenten en een gemeente uit de achterhoek. Deze gemeenten kunnen via de Algemene Leden Vergadering invloed uitoefenen op de bedrijfsvoering van Twence. Echter is Twence zelf verantwoordelijk voor haar bedrijfsvoering, net als elk ander bedrijf. Dat het aandeelhouderschap van Twence bij deze gemeenten ligt, wil niet zeggen dat Twence een publiek businessplan op hoeft te stellen. Overigens is het de vraag of dat nodig is om betaalbaarheid voor de eindgebruiker te garanderen. Wat relevant is, is inzicht in de prijs voor de eindgebruiker en de duurzaamheid van de warmte. Deze informatie wordt door het Regionaal Warmtenet (RWT)-consortium verstrekt wanneer deze gereed is.

Daar komt bij dat de nieuwe warmtewet (Wcw) die in ontwikkeling is, uitgaat van een kostprijs+ model in plaats van het NMDA-principe welke gekoppeld is aan het aardgastarief. Wanneer de nieuwe warmtewet van kracht is, is het warmtebedrijf verantwoordelijk voor de kostprijs en een redelijk rendement. De Autoriteit Consument & Markt (ACM) houdt hier toezicht op. Het warmtebedrijf moet hierover jaarlijks rapporteren aan de ACM en dit is publiek toegankelijke informatie. Het uitgangspunt is en blijft dat de investering voor woningeigenaren marktconform moet zijn in vergelijking met andere alternatieven om aardgasvrij te worden.

Hierin moet voor de periode 2025 – 2040 ten minste staan aangegeven hoelang en met welke volumes afval nog verbrand blijft worden voor de opwekking van energie voor het warmtenet, hoe groot de CO₂-footprint per jaar is en welk deel daarvan wordt afgevangen en tegen welke kosten.

Reactie: Twence gaat er van uit dat binnen de periode 2025-2040 het beschikbare restafval voldoende is om de dan aangesloten woningen te voorzien van warmte. Twence biedt een garantie op in ieder geval 30 jaar warmtelevering, waarbij tevens rekening wordt gehouden met een toekomstig dalend volume aan afvalverbranding als gevolg van toenemende circulariteit. Het warmtenet levert bij toepassing voor 100.000 woningequivalenten een jaarlijkse besparing van 125 miljoen m³ fossiel aardgas en 225.000 ton CO₂ op. Deze potentie wordt behaald door opwek van duurzame warmte uit anderszins onbruikbaar brandbaar restafval en niet anderszins toepas- of herbruikbare biomassa uit afvalhout, zoals vergane kozijnen. De duurzaamheidsprestaties (EOR) van het warmtenet worden vastgesteld door het Bureau CRG. Al een aantal jaren heeft het bestaande warmtenet in Enschede, waar de warmte van Twence de energiebron is, de prijs voor het duurzaamste warmtenet van Nederland gewonnen. Ook het bestaande warmtenet in Hengelo heeft een goede duurzaamheidsscore en een prijs gewonnen als meest innovatieve warmtenet van Nederland vanwege de warmtecascadering.

Het warmtenet is echter in de toekomst geenszins beperkt in de aansluiting van andere duurzame energie bronnen. Het gaat om een open net. Middels een bronnenstrategie zal voor de lange termijn worden bepaald hoe een eventueel lager aanbod van restafval wordt gecompenseerd door alternatieve, duurzame bronnen. Op deze manier kunnen in latere jaren ook alternatieve energietechnologie toegepast worden die we nu nog niet kennen of die nu nog niet op de markt beschikbaar zijn. Denk hierbij aan aardwarmte, aquathermie, zonthermie, warmtebuffers, energiedragers als waterstof en elektrische boilers. Twence zal aangeven hoe duurzaam de

opgewekte warmte is, conform de wettelijke uitgangspunten die daarvoor gelden. De kostprijs voor het afvangen van CO₂ bij Twence is voor de opgave van de warmtetransitie, de overstap naar aardgasvrije woningen en andere gebouwen, niet zo relevant. Ondanks dat werkt Twence volop aan het realiseren van een CO₂-afvanginstallatie. Vanaf 2024 wordt hier 100.000 ton CO₂ (per jaar) afgevangen welke onder andere aan de glastuinbouw geleverd gaat worden als nieuwe grondstof. Ook de komende jaren wil Twence nieuwe CO₂ afvanginstallaties realiseren om de totale CO₂ uitstoot af te vangen en daarmee netto leverancier te worden.

Ook zal worden aangegeven hoe de uitfasering van de verbranding van afval zal worden uitgevoerd, volgens welk tijdpad en op welke manier dan met het afval, is reststof, zal worden omgegaan.

Reactie: Ondanks dat verwacht wordt dat de hoeveelheid afval op termijn zal afnemen, zien we dat de nationale Nederlandse volumes brandbaar restafval redelijk gelijk blijven. In 2021 steeg, voor het eerst sinds 2017, de hoeveelheid bedrijfs- en industrieel afval zelfs met 2%. Verwacht wordt dat de komende jaren grote restafval stromen blijven bestaan. Echter, door de komst van een warmtenet zal de afvalverbrandingscapaciteit van Twence niet toenemen.

Getoetste berekeningen tonen aan dat tegen 2035, 142 miljoen ton verwerkingscapaciteit voor Europees restafval nodig zal zijn om de huidige EU-doelstellingen voor stedelijk afval te halen, ervan uitgaande dat ambitieuze recyclingdoelstellingen voor bedrijfs- en industrieel afval worden gehaald. De huidige Waste-to-Energy capaciteit is 90 miljoen ton en de capaciteit voor meeverbranden is ongeveer 11 miljoen ton. Dit laat een gat van ongeveer 40 miljoen ton en toont de ondercapaciteit in de Europese Unie aan. Aangetoond is dat de afvalenergiecentrales (AEC) van Twence behoren tot de top van Nederland qua duurzaamheid en technische staat. Daarmee is het aannemelijk dat de AEC's van Twence niet op korte termijn zullen sluiten. De duurzaamheidsprestaties zullen door de te realiseren CO₂-afvang én een warmtenet zelfs verder verbeteren.

Zoals hierboven is aangegeven is er voor de periode tot 2040 voldoende beschikbaar restafval aanwezig om het warmtenet te voeden. Twence garandeert 30 jaar warmtelevering en dit is in de Warmtewet ook vastgelegd. Zij kijken naar alternatieve duurzame warmtebronnen om (op termijn) in het open warmtenet te voeden ter aanvulling op het verminderende aanbod restafval.

Tevens zal parallel aan het voorgaande traject worden beschreven op welke wijze en tegen welke kosten de leveringszekerheid van warmte zal worden gegarandeerd voor de consumenten.

Reactie: Leveringszekerheid is een uitgangspunt voor het warmtenet, echter is hieraan niet direct een kostprijs te verbinden. De kosten maken onderdeel uit van de warmteprijs. Leveringszekerheid is bij wet geregeld, juist omdat warmtenetten veelal een lokaal karakter hebben. De Warmtewet geeft hiervoor de uitgangspunten en de ACM ziet hierop toe.

De leveringszekerheid van het warmtenet van Twence wordt voorzien door het realiseren van een open net, waar verschillende duurzame warmtebronnen en leveranciers op aangesloten kunnen worden. Twence houdt in de plannen voor het Regionaal warmtenet dus rekening met een bronnenstrategie, zoals ook hierboven beschreven.

We bedanken u voor uw inbreng. Bijgaand ontvangt u het definitieve warmteprogramma. Wij adviseren u om de communicatiekanalen van de gemeente Hengelo in de gaten te houden over het verdere verloop van de warmtetransitie.

Mvg,

INDIENER 2.

Zienswijzen, Warmteprogramma Hengelo

Opmerkingen vooraf

- Dat de uitstoot van broeikasgassen naar nul moet, staat wat mij betreft niet ter discussie. Dat dit betekent dat er geen aardgas meer wordt verbrand – voor verwarmen, koken, enzovoorts – ook niet.
- Dat er – grote – investeringen nodig zijn om dat doel te bereiken is een onontkoombaar gegeven.
- Als mijn opmerking als vraag is geformuleerd, betekent dit dat ik van mening ben dat het antwoord in het Warmteprogramma had moeten staan.
- In de begeleidende brief die ik ontving, staat dat mijn zienswijzen over de Transitievisie Warmte zijn verwerkt. Ik zie daar niets van terug. Die zienswijzen zijn daarom onverkort van toepassing op het Warmteprogramma.

Inhoudelijk

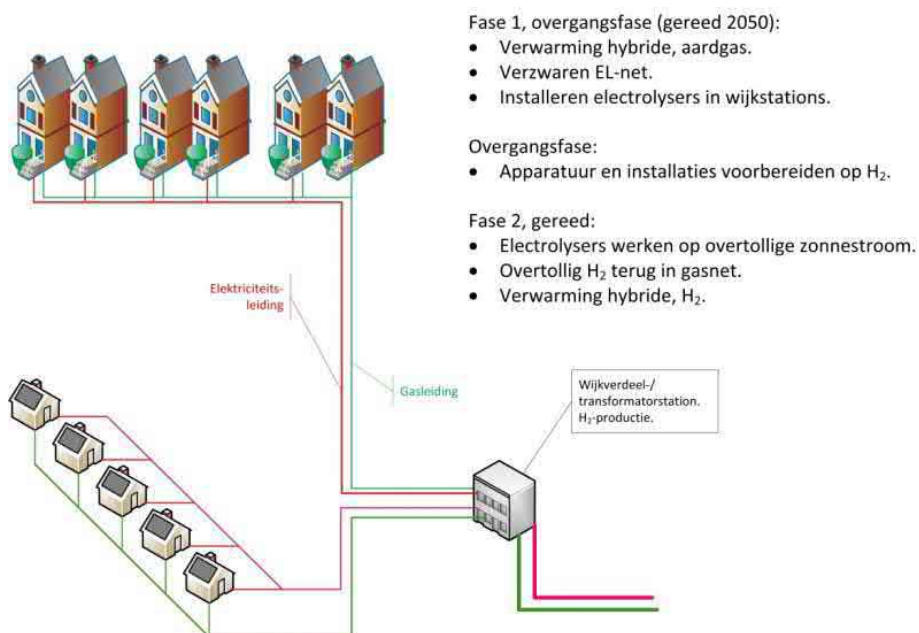
- Ik mis waar de warmte klimaatneutraal vandaan komt. Met name na 2050, omdat (§ 2.2) Twence maar 30 jaar warmtelevering garandeert. Maar ook voor de periode voor 2050 mis ik de cijfers.
- Hierbij aansluitend: het hele programma is er op gebaseerd dat warmte van voornamelijk Twence en Nobian beschikbaar is (§ 2.2, fig 8). Met mogelijk, op termijn, andere bronnen.
 - Hoeveel warmte komt van welke bron?
 - Wat gebeurt er, respectievelijk wat zijn de gevolgen als een bron wegvalt? Dat is niet ondenkbaar; hetzij door overheidsmaatregelen, of door het wegvallen of verminderen van bronnen (de EU wil afval verminderen, de Nederlandse overheid streeft naar een zoveel mogelijk circulaire¹ economie)?
- Bij all-electric (§ 2.1) wordt als – kennelijk – nadeel het verzwaren van het elektriciteitsnet genoemd.
 - Dit moet sowieso gebeuren? Geen gas meer gebruiken voor koken betekent meer (piek)elektriciteitsgebruik². Daarnaast zullen er meer elektrische auto's komen. En de verplichting bij vervanging van de CV-ketel (zie hierboven) over te gaan op hybride, dus een warmtepomp, vergt een verzwaring van het elektriciteitsnet. Al binnenkort.
 - Bij een LT warmtenet komt daar elektriciteit voor de warmwatervoorziening bovenop.
 - Dan is de vraag: waarom twee netten aanleggen/verzwaren? Bij all-electric en/of hybride op basis van biogas (daar is dan minder van nodig dan van aardgas; dit in verband met de opmerking over het alternatief biogas), synthetisch methaan of groene waterstof, volstaat een verwaard elektriciteitsnet. Het gasnet is er al.
- Als geen of onvoldoende (rest)warmte voor een warmtenet beschikbaar is (zie ook hiervoor) is de investering daarin waardeloos geworden. Ik mis de economisch/financiële afweging, respectievelijk een risico-analyse. Die moet er toch zijn voordat met de uitvoering wordt begonnen. Dat lijkt me niet iets wat per wijk bekeken kan worden. Daarbij: dat elektriciteit klimaatneutraal beschikbaar komt, daar zorgt een hogere macht wel voor. Heeft Hengelo de macht om klimaatneutrale warmte te garanderen?

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/circulaire-economie/nederland-circulair-in-2050>

² Een huidig rekenprogramma voor het ontwerp van elektriciteitsnetten gaat uit van een piekbelasting van 2,6 kW per aansluiting (woning) en een gelijktijdigheidsfactor van ongeveer 0,5 (bij 100 woningen of meer). Voor zover ik weet was dit vroeger lager en zou die lagere piekbelasting dus van toepassing zijn op het oudere woningbestand. Ik verwacht dat de piekbelasting sowieso hoger wordt (auto laden en koken) en de gelijktijdigheidsfactor (in het spitsuur aan het einde van de middag en het begin van de avond) dicht tegen de 1 aan komt. Enexis bevestigde dit. Voor wie dit te abstract is: als een stuk net waarop 100 woningen zijn aangesloten, is gemaakt om maximaal 130 kW te transporten (gebaseerd op gelijktijdigheidsfactor 0,5), maar de gelijktijdigheidsfactor wordt 1 (iedereen kookt tegelijkertijd) zou het 260 kW moeten leveren.

- Het (enige) argument voor een warmtenet schijnt te zijn dat er *nu* (rest)warmte beschikbaar is. Hiervoor impliceerde ik al dat niet is aangetoond dat dit ook in de toekomst zeker het geval is. Maar afgezien daarvan: het is een verkeerd uitgangspunt of argument. Het uitgangspunt moet een financieel zo gunstig mogelijke oplossing zijn. In het programma ontbreekt de onderbouwing dat een warmtenet de goedkoopste oplossing is.
- Er wordt kennelijk uit gegaan van wat er nu beschikbaar is. In 2050 moet het doel bereikt zijn: klimaatneutraal. We werken nu aan hoe het er na 2050 uit ziet, niet aan wat we voor 2050 kunnen doen. Met andere woorden, in 2050 moet er een infrastructuur zijn die vanaf dan zorgt voor een klimaatneutrale warmtevoorziening tegen de laagst mogelijke kosten.
- Wat betreft het aspect 'kosten', in § 3.2 wordt een verkeerde vergelijking gemaakt. Er staat: 'Een alternatief dat voor de bewoner het goedkoopst is, kan bijvoorbeeld voor de netbeheerder het duurst zijn, en andersom'. Uiteindelijk worden de kosten van de netbeheerder door de consument (bewoner) betaald! De vraag die aan de orde is, is: wie moet welke investering doen, hoe worden de kosten omgeslagen en welke 'mix' is daarbij het best?
- Ter verduidelijking. Er wordt de komende tijd geïnvesteerd, door alle partijen. Dat zijn geen kosten. De afschrijvingen op die investeringen zijn een deel van de kosten. Welke investeringen waarin worden gedaan, is bepalend voor de hoogte van die kosten en voor de operationele kosten. Die komen – linksom of rechtsom – ten laste van de consument, via de tarieven (of heffingen). Afschrijving en operationele kosten binnen de woning komen vanzelfsprekend al voor rekening van de consument.
- Het criterium voor de investeringsbeslissing moet zijn: zo laag mogelijke kosten. Dat overgaan op een warmtenet – ook, of met name, na 2050 – leidt tot zo laag mogelijke kosten is niet aangetoond.
- Nog steeds is niet duidelijk wat onder maatschappelijke kosten wordt verstaan.
- Er moet een vergelijking komen van de alternatieven, voordat een beslissing mag worden genomen over welke techniek(en) worden ingezet. Daarvoor moeten die alternatieven volledig zijn uitgewerkt. Dus niet, bijvoorbeeld, er voetstoots vanuit gaan dat als een warmtenet wordt toegepast, er niets aan het elektriciteitsnet hoeft te gebeuren. Dus ook hier: scenario's, die verder gaan dan 2050. Waarmee ik niet wil zeggen dat een warmtenet niet kan of mag, maar wel dat er – in een van de scenario's – rekening mee wordt gehouden dat (als het in 2050 eindelijk af is) het warmtenet moet worden afgeschreven omdat er geen of onvoldoende warmtebronnen beschikbaar zijn.
- De geciteerde rapporten gaan over alternatieven. Maar scenario's ontbreken in het Warmteprogramma (en al eerder in de transitievisie, waar ze in hadden moeten staan). Als de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie wordt aangenomen, heeft de gemeente zijn zo gewenste 'instrument', maar dat geeft de gemeente geen absolute macht. In het wetsvoorstel staat dat een gemeente iemand die een gelijkwaardig alternatief heeft, niet kan dwingen mee te doen met het gemeentelijke plan. Stel, de gemeente komt bij mij met het voorstel voor een aansluiting op het warmtenet en ik heb daar geen zin in. Ik ga over op duurzame olie (van Empyro!). En zo nog twee burens, een paar anderen gaan 'all-electric' en nog een gaat over op pellets. Wat betekent dit voor de financiële haalbaarheid van een warmtenet? Of andersom, voor de tarieven van het warmtenet?
- Empyro staat in figuur 8. Waarom is olie niet als brandstof in de afweging meegenomen?
- Ik stel voor het hieronder beschreven alternatief in aanmerking te nemen.
 - Dit alternatief gaat uit van een overgangsperiode van ongeveer twintig jaar. Het begint met verwarmen op basis van 'hybride', met aardgas. Dat geeft al direct een vermindering van het aardgasgebruik (en dus van CO₂-uitstoot).
 - *Door de komende verplichting³ om bij de vervanging van de CV-ketel een hybride installatie te plaatsen, zal dit 'vanzelf' gaan gebeuren.*

- Dit betekent tevens dat het elektriciteitsnet aangepast moet worden (of er later een warmtenet komt of niet).
- In de tussentijd worden de verdeel- en transformatorstations (van het elektriciteitsnet) voorzien van electrolyzers⁴ voor het maken van waterstof. Het idee hierachter is dat het bestaande gasleidingnet gebruikt gaat worden voor levering van waterstof in dat net, als het aanbod van zonnestroom (van de inmiddels toegenomen hoeveelheid zonnepanelen) groot genoeg is (of te veel). Die waterstof fungeert dan als 'buffer/opslag'.
- Uiteindelijk is de verwarming hybride op basis van waterstof.

15 februari 2023.

³ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/publicaties/2022/05/23/qena-hybride-warmtepomp-standaard-in-2026>

⁴ Tijdens de eerste bijeenkomsten over de energietransitie was er sprake van de Twentse industrie daarbij te betrekken. Misschien is het een idee om hiermee te beginnen.

Reactie op indiener 2.

Geachte [REDACTED]

U heeft een zienswijze ingediend op het voorliggende Ontwerp Warmteprogramma. Wij hebben uw zienswijze beoordeeld en hebben het Warmteprogramma vastgesteld. Uw zienswijze is bij de besluitvorming meegenomen. U geeft (samengevat) aan:

“Ik mis waar de warmte klimaatneutraal vandaan komt. Met name na 2050, omdat (§ 2.2) Twence maar 30 jaar warmtelevering garandeert. Maar ook voor de periode voor 2050 mis ik de cijfers.”

Reactie: Binnen het bestaande warmtenet gaat warmte van de afvalverbranding naar Nobian waarna de restwarmte via de Decentrale Energiecentrales (DEC's) naar huishoudens gaat. De DEC's boosten de laag temperatuur warmte tot midden temperatuur warmte. Dit wordt gedaan d.m.v. warmtepompen maar tijdens piekbelastingen en in het geval van back-up voorziening wordt voornamelijk aardgas gebruikt. Dit aandeel wisselt jaarlijks afhankelijk van verschillende factoren. Zo bestond de energiemix afgelopen jaar voor 34% uit aardgas en 66% uit warmte uit de industrie¹. Het aandeel aardgas wordt lager als de DEC's voor 2050 geen aardgas meer gebruiken, deze vervangen wordt voor duurzaam gas of als hoge temperatuur warmte direct vanuit Twence geleverd wordt. Verder kan er weinig gezegd worden over de periode na 2050 omdat de situatie op verschillende manieren kan veranderen, denk aan:

1. Nieuwe warmtebronnen op het netwerk kunnen zijn aangesloten.
2. De hoeveelheid aangeboden warmte van afvalverbranding kan hoger of lager zijn.
3. De gemiddelde isolatiewaarde van gebouwen kan flink verbeterd zijn waardoor er minder warmte wordt gebruikt en het netwerk mogelijk op een lagere temperatuur kan functioneren.
4. Nieuwe onderdelen van energiesystemen zoals energieopslag kunnen in 2050 marktrijp en toegepast zijn terwijl ze dat nu nog niet zijn.

“Hierbij aansluitend: het hele programma is er op gebaseerd dat warmte van voornamelijk Twence en Nobian beschikbaar is (§ 2.2, fig 8). Met mogelijk, op termijn, andere bronnen.

- Hoeveel warmte komt van welke bron?
- Wat gebeurt er, respectievelijk wat zijn de gevolgen als een bron wegvalt? Dat is niet ondenkbaar; hetzij door overheidsmaatregelen, of door het wegvallen of verminderen van bronnen (de EU wil afval verminderen, de Nederlandse overheid streeft naar een zoveel mogelijk circulaire² economie)?”

Reactie: De vorige reactie lichtte toe dat alle warmte, op de restwarmte van Nobian, de warmtepomp en het aardgas voor piek en back-up van de DEC's na, van de afvalverbranding van Twence komt. Het is daarom terecht dat u vraagt wat er gebeurt als de toevoer van afval verminderd i.v.m. ontwikkelingen in de circulaire economie. Allereerst, er blijft altijd afval dat niet meer hergebruikt kan worden. Denk hierbij aan geleverd of verlijmd afvalhout dat niet meer hoogwaardig hergebruikt kan worden, of papier dat na enkele gebruikscyclussen een te lage kwaliteit heeft om te recycleren. Ten tweede is de toevoer van afval (nog) niet ontkoppeld van economische groei waardoor een groeiende economie dus ook meer afval produceert.

Als de warmtevraag dan toch groter wordt dan het aanbod, dan kunnen er meerdere acties ondernomen worden. Op korte termijn kan de elektriciteitsproductie verlaagd worden t.b.v. de warmteproductie omdat de elektriciteitsmix van Nederland duurzamer wordt en de duurzame warmte een hogere prioriteit heeft. Op lange termijn blijft het goed om huizen verder te isoleren zodat de warmtevraag minder wordt. Bovendien is het belangrijk om te weten dat het warmtenet een 'open' warmtenet is waardoor er in de toekomst andere bronnen kunnen worden toegevoegd, denk hierbij aan warmte uit de grond (geothermie), uit oppervlaktewater (aquathermie), uit zonne-energie (zonthermie) of industriële processen (restwarmte).

“Bij all-electric (§ 2.1) wordt als – kennelijk – nadeel het verzwaren van het elektriciteitsnet genoemd.

- Dit moet sowieso gebeuren? Geen gas meer gebruiken voor koken betekent meer (piek)elektriciteitsgebruik³. Daarnaast zullen er meer elektrische auto's komen. En de verplichting bij vervanging van de CV-ketel (zie hierboven) over te gaan op hybride, dus een warmtepomp, vergt een verzwaring van het elektriciteitsnet. Al binnenkort.
- Bij een LT warmtenet komt daar elektriciteit voor de warmwatervoorziening bovenop.
- Dan is de vraag: waarom twee netten aanleggen/verzwaren? Bij all-electric en/of hybride op basis van biogas (daar is dan minder van nodig dan van aardgas; dit in verband met de opmerking over het alternatief biogas), synthetisch methaan of groene waterstof, volstaat een verwaard elektriciteitsnet. Het gasnet is er al.”

Reactie: Het klopt dat er bij elke warmteoplossing een netverzwaring nodig is, maar bij een all-electric warmteoplossing is de netverzwaring van een grotere schaal dan bij de alternatieven. Tabel 1 laat de aanpassingen aan de wijkinfrastructuur zien zoals dat door Netbeheer Nederland is uitgerekend voor een referentiewijk van 1200 woningen met een goede isolatiegraad⁴. Daarnaast is het gasnetwerk voornamelijk in de jaren 50, 60 en 70 aangelegd en zal dit in de komende decennia vervangen moeten worden als gevolg van ouderdom en veiligheid. Dit betekent dat wanneer er gebruik wordt gemaakt van duurzaam gas (bio-/synthetisch/waterstof) of wanneer hele wijken niet op tijd over kunnen gaan tot all-electric warmtepompen, dan zullen de netbeheerders (Enexis en/of Cogas) onverhoopt kostbare investeringen in het gasnet moeten doen. Hoewel het aanleggen van een warmtenet kostbaar is, betekent dit dat huizen, zonder op korte termijn grondig te isoleren, relatief snel een alternatief voor aardgas krijgen en dat extra investeringen in het elektriciteits- en gasnet vermeden kunnen worden.

Tabel 1: De impact van warmtealternatieven op de bestaande infrastructuur

Warmteoplossing	Rol gasnet	Extra transformator-stations	Extra MS-kabels	Extra LS-kabels
All-electric warmtepompen	Geen rol voor gas als de hele wijk overstapt op een all-electric oplossing	6-8	700-1000 meter	4000-6500 meter
Hybride warmtepompen	Het onderhouden van het gasnet gaat door en moet aangepast worden als er waterstof wordt gebruikt	4-6	500-700 meter	3500-4000 meter
HT/MT warmtenet	Geen rol voor gas	2-4	250-500 meter	1500-3500 meter

Daarnaast is het de vraag of de opwekking van biogas op een schaal kan plaatsvinden die voldoet aan de energievraag. Voor de andere synthetische gassen zoals synthetisch methaan en waterstof geldt dat er (duurzame) energie nodig is om ze te produceren. Dit betekent dat er in Nederland fors meer duurzame energiebronnen gerealiseerd moeten worden. Wanneer daardoor ook de lokaal beschikbare restwarmte niet wordt gebruikt, zullen er dus nóg meer duurzame energiebronnen gerealiseerd moeten worden. Bovendien kunnen de geproduceerde synthetische gassen beter gebruikt worden voor activiteiten waar enkel moeilijk te realiseren duurzame alternatieven voorhanden zijn, denk aan langeafstandstransport of hoge temperatuur industriële processen. Dit betekent dat een transitie scenario met bio-/synthetisch gas meer maatschappelijke kosten met zich meebrengt omdat er dan meer duurzame energiebronnen gerealiseerd moeten worden.

“Als geen of onvoldoende (rest)warmte voor een warmtenet beschikbaar is (zie ook hiervoor) is de investering daarin waardeloos geworden. Ik mis de economisch/financiële afweging, respectievelijk een risico-analyse. Die moet er toch zijn voordat met de uitvoering wordt begonnen. Dat lijkt me niet iets wat per wijk bekeken kan worden. Daarbij: dat elektriciteit klimaatneutraal beschikbaar komt, daar zorgt een hogere macht wel voor. Heeft Hengelo de macht om klimaatneutrale warmte te garanderen?”

Reactie: Zoals eerder toegelicht kan Twence de leveringszekerheid van warmte voor de komende 30 jaar garanderen. Los van de buurtaanpak voor het aardgasvrij maken, zijn er ook buurten aangewezen om op korte termijn beter te isoleren. Door extra te isoleren ontstaan er meer toekomstbestendige huizen die ook op lagere temperatuur warmtenetten of all-electric oplossingen kunnen aansluiten. Na 30 jaar zijn verschillende onderdelen van het warmtenet vervangen of staan ze op de planning om vervangen te worden. Dit betekent dat er dan een geschikt moment is om de techniek aan te passen op nieuwe ontwikkelingen, zoals het aanbieden van nieuwe (bijvoorbeeld lagere temperatuur) warmtebronnen. Dus, de aanpak van Hengelo garandeert duurzame warmte voor de komende 30 jaar en sorteert voor op een toekomstbestendige warmtevoorziening na 2050. De bovenstaande beredenering is nog niet doorslaggevend omdat hier niet de economische afweging is gemaakt, maar het is wel de reden om warmtenet als een toekomstbestendige warmteoplossing te zien. Voor de drie momenteel haalbaarste warmtealternatieven is op buurniveau een economische analyse gemaakt welk alternatief de laagste maatschappelijke kosten heeft. Om precies te zijn is het de Startanalyse aardgasvrije buurten in 2020, waar ook een openbaar achtergrondrapport voor beschikbaar is⁵. *De laagste maatschappelijke kosten worden in dit rapport ook wel de laagste nationale kosten per buurt genoemd.* De berekening hiervan houdt rekening met de kosten en baten van: energiebronnen, isolatiewaardes, infrastructuur en individuele voorzieningen. De economische analyse is dus wel gemaakt en deze houdt rekening met de ligging en eigenschappen van individuele buurten.

Bovendien moet de opgave om genoeg hernieuwbare elektriciteit op te wekken niet onderschat worden. Gemeenten hebben vanuit het Klimaatakkoord de taak gekregen om genoeg duurzame elektriciteit op te wekken. Het Warmteprogramma moet energie-efficiënt ontworpen zijn om te voorkomen dat de opgave voor duurzame elektriciteitsopwek via windturbines en zonnenvelden nog groter wordt. Als gemeenten niet genoeg duurzame elektriciteit opwekken dan kan een hogere overheidslaag, zoals de Provincie en het Rijk, besluiten om alsnog extra klimaatneutrale energiebronnen in te passen.

Kortom, als antwoord op uw zienswijze: Hengelo heeft niet de macht om klimaatneutrale warmte te garanderen. Wat er wel is, is een onderbouwde strategie van de mogelijke warmtealternatieven en een economische berekening van de kosten hiervan.

“Het (enige) argument voor een warmtenet schijnt te zijn dat er nu (rest)warmte beschikbaar is. Hiervoor impliceerde ik al dat niet is aangetoond dat dit ook in de toekomst zeker het geval is. Maar afgezien daarvan: het is een verkeerd uitgangspunt of argument. Het uitgangspunt moet een financieel zo gunstig mogelijke oplossing zijn. In het programma ontbreekt de onderbouwing dat een warmtenet de goedkoopste oplossing is.”

Reactie: Zoals eerder onderbouwd is het warmtenet voor veel Hengelose buurten het minst kostbare aardgasalternatief. Bovendien betekent het niet-gebruiken van de bestaande restwarmte dat de energievraag uit nieuwe windmolens en zonnepanelen moet worden gehaald. Ook dit heeft een ruimtelijke inpassingscomponent en implicaties op draagvlak.

“Er wordt kennelijk uit gegaan van wat er nu beschikbaar is. In 2050 moet het doel bereikt zijn: klimaatneutraal. We werken nu aan hoe het er na 2050 uit ziet, niet aan wat we voor 2050 kunnen

doen. Met andere woorden, in 2050 moet er een infrastructuur zijn die vanaf dan zorgt voor een klimaatneutrale warmtevoorziening tegen de laagst mogelijke kosten.”

Reactie: Inderdaad, dat betekent dat onnodige verzwaringen van het elektriciteitsnet en vervangingen van het gasnet voorkomen moeten worden door gefaseerd warmtenetten aan te leggen. Verder zet het Warmteprogramma ook in op het isoleren van woningen om energie(kosten) te besparen.

“Wat betreft het aspect ‘kosten’, in § 3.2 wordt een verkeerde vergelijking gemaakt. Er staat: ‘Een alternatief dat voor de bewoner het goedkoopst is, kan bijvoorbeeld voor de netbeheerder het duurst zijn, en andersom’. Uiteindelijk worden de kosten van de netbeheerder door de consument (bewoner) betaald! De vraag die aan de orde is, is: wie moet welke investering doen, hoe worden de kosten omgeslagen en welke ‘mix’ is daarbij het best?”

Reactie: Het uitgangspunt is inderdaad dat de consument betaald, echter ervaart niet iedereen de kosten en baten in dezelfde mate en op hetzelfde moment. Om afwenteling van de lasten naar andere consumenten in plaats en tijd te voorkomen wordt eerst ingezet op het alternatief met de laagste maatschappelijke kosten. Daarna wordt er tijdens de uitwerking daarvan gekeken naar de verdeling van kosten en baten tussen betrokken partijen. Deze kosten en baten kunnen echter op woningniveau verschillen en daarom kan er pas na verdere uitwerking op in gegaan worden.

“Ter verduidelijking. Er wordt de komende tijd geïnvesteerd, door alle partijen. Dat zijn geen kosten. De afschrijvingen op die investeringen zijn een deel van de kosten. Welke investeringen waarin worden gedaan, is bepalend voor de hoogte van die kosten en voor de operationele kosten. Die komen – linksom of rechtsom – ten laste van de consument, via de tarieven (of heffingen). Afschrijving en operationele kosten binnen de woning komen vanzelfsprekend al voor rekening van de consument.”

Reactie: Inderdaad, het geïnvesteerde geld betreft niet alleen maar kosten omdat er over de economische levensduur ook baten aan vast zitten. Echter moet ook opgemerkt worden dat de netto kosten om huizen klimaatneutraal te verwarmen voor (minimaal) de komende 30 jaar zo laag mogelijk gehouden moeten worden. Dit vraagt om een systeemanalyse omdat de consument het uiteindelijk betaalt en er rekening moet worden gehouden dat niet elke partij evenveel draagkracht heeft.

“Het criterium voor de investeringsbeslissing moet zijn: zo laag mogelijke kosten. Dat overgaan op een warmtenet – ook, of met name, na 2050 – leidt tot zo laag mogelijke kosten is niet aangetoond.”

Reactie: Rond 2050 moeten verschillende technische onderdelen van het warmtenet vervangen worden. Afhankelijk van de hoeveelheid en temperatuur van de aangeboden (mogelijke) warmte en de hoeveelheid en temperatuur van de gevraagde warmte, kunnen er tijdens geplande vervangingen voordelig systeemaanpassingen plaatsvinden. Denk hierbij aan het overgaan tot een lagere temperatuur en het aansluiten van meer lagere temperatuur bronnen.

“Nog steeds is niet duidelijk wat onder maatschappelijke kosten wordt verstaan.”

Reactie: In bovenstaande reacties hebben we dit toegelicht. Wat onder maatschappelijke en verborgen kosten wordt verstaan is toegelicht in Bijlage 3.

“Er moet een vergelijking komen van de alternatieven, voordat een beslissing mag worden genomen over welke techniek(en) worden ingezet. Daarvoor moeten die alternatieven volledig zijn uitgewerkt. Dus niet, bijvoorbeeld, er voetstoots vanuit gaan dat als een warmtenet wordt toegepast, er niets aan het elektriciteitsnet hoeft te gebeuren. Dus ook hier: scenario’s, die verder gaan dan 2050.

Waarmee ik niet wil zeggen dat een warmtenet niet kan of mag, maar wel dat er – in een van de scenario's – rekening mee wordt gehouden dat (als het in 2050 eindelijk af is) het warmtenet moet worden afgeschreven omdat er geen of onvoldoende warmtebronnen beschikbaar zijn."

Reactie: Er zijn te veel onzekerheden om voor het hele energie- en warmtesysteem meer dan 30 jaar vooruit te kijken. Bovendien bepalen de keuzes die in de komende 30 jaar genomen worden het speelveld voor toekomstige keuzes. M.b.t. de keuze tot het warmtenet is het voor de komende 30 jaar de minst kostbare keuze en door in de komende 30 jaar te investeren in het isoleren van huizen kan het warmtenet daarna, hetzij op een lagere temperatuur, functioneel en toekomstbestendig zijn. Verder kunnen in de toekomst nieuwe warmtebronnen worden aangesloten op een warmtenet, zoals geothermie en aquathermie. Dit kan echter alleen wanneer er al een warmte-infrastructuur beschikbaar is.

"De geciteerde rapporten gaan over alternatieven. Maar scenario's ontbreken in het Warmteprogramma (en al eerder in de transitievisie, waar ze in hadden moeten staan). Als de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie wordt aangenomen, heeft de gemeente zijn zo gewenste 'instrument', maar dat geeft de gemeente geen absolute macht. In het wetsvoorstel staat dat een gemeente iemand die een gelijkwaardig alternatief heeft, niet kan dwingen mee te doen met het gemeentelijke plan. Stel, de gemeente komt bij mij met het voorstel voor een aansluiting op het warmtenet en ik heb daar geen zin in. Ik ga over op duurzame olie (van Empyro!). En zo nog twee burens, een paar anderen gaan 'all-electric' en nog een gaat over op pellets. Wat betekent dit voor de financiële haalbaarheid van een warmtenet? Of andersom, voor de tarieven van het warmtenet."

Reactie: Als iemand een gelijkwaardig alternatief heeft dan is de verduurzamingsdoelstelling voor die woning gehaald. Er zal door de betreffende bewoners niet ingegaan worden op het aanbod voor warmtenet. Voor het warmtenet betekent dit dat dichtheid van aansluitingen daardoor daalt en deze collectieve oplossing relatief duurder wordt. Dit wordt echter uitgewerkt in de businesscase en is slechts één van de verschillende onzekerheden. Aan de andere betekent dit ook dat er meer warmte voor andere huishoudens overblijft.

"Empyro staat in figuur 8. Waarom is olie niet als brandstof in de afweging meegenomen?"

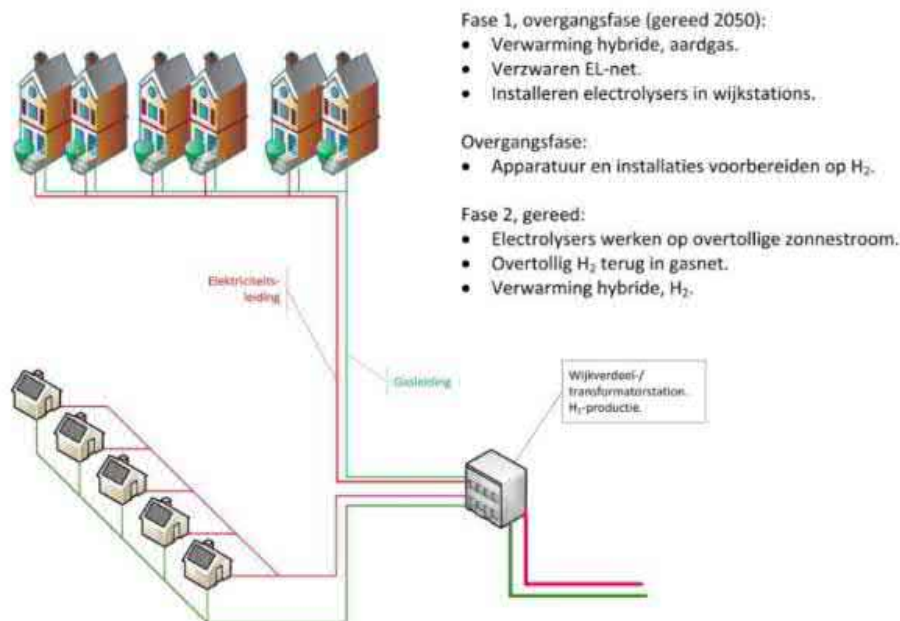
Reactie: Figuur 8 laat de mogelijke bronnen zien die samen een toekomstbestendig warmtenet kunnen maken. Hierbij worden producten zoals biobrandstoffen, pyrolyse-oliën en andere grondstoffen voor andere doelen dan het verwarmen van huizen gebruikt. De restwarmte van Empyro kan dan wel gebruikt worden als onderdeel van de warmtemix. De olie wordt dus niet als brandstof voor huizen gebruikt omdat het beter ingezet kan worden om andere activiteiten, waar weinig duurzame alternatieven voor zijn, te verduurzamen.

"Ik stel voor het hieronder beschreven alternatief in aanmerking te nemen.

- Dit alternatief gaat uit van een overgangsperiode van ongeveer twintig jaar. Het begint met verwarmen op basis van 'hybride', met aardgas. Dat geeft al direct een vermindering van het aardgasgebruik (en dus van CO₂-uitstoot).
- Door de komende verplichting⁶ om bij de vervanging van de CV-ketel een hybride installatie te plaatsen, zal dit 'vanzelf' gaan gebeuren.
- *Dit betekent tevens dat het elektriciteitsnet aangepast moet worden (of er later een warmtenet komt of niet).*
- In de tussentijd worden de verdeel- en transformatorstations (van het elektriciteitsnet) voorzien van electrolyzers⁷ voor het maken van waterstof. Het idee hierachter is dat het bestaande gasleidingnet gebruikt gaat worden voor levering van waterstof in dat net, als het aanbod van zonnestroom (van de inmiddels toegenomen

hoeveelheid zonnepanelen) groot genoeg is (of te veel). Die waterstof fungeert dan als 'buffer/opslag'.

- Uiteindelijk is de verwarming hybride op basis van waterstof."

Figuur 1: Bijgevoegde afbeelding over een mogelijk nieuw warmtealternatief

Reactie: De analyse van het PBL houdt al rekening met het verwarmen van huizen op waterstof-gestookte hybride warmtepompen. De kanttekening is en blijft echter de (mate van) beschikbaarheid en de termijn waarop. Dit is dus meegenomen in de studies. Echter, de relatief hoge prijs per kg H₂ maakt het niet een aantrekkelijke energiedrager voor de verwarming van huizen. Deze variant brengt nieuwe kansen en risico's met zich mee die nader onderzocht moeten worden. Aangezien dit alternatief afhankelijk is van goedkope productie van waterstof en dat nu nog niet beschikbaar en marktrijp is, nemen we dit mee in de volgende update van het Warmteprogramma (over vijf jaar). Op die manier kan er beter gebruik worden gemaakt van nieuwe inzichten in katalysatoren en bedrijfsmodellen voor waterstof.

We bedanken u voor uw inbreng. Bijgaand ontvangt u het definitieve warmteprogramma. Wij adviseren u om de communicatiekanalen van de gemeente Hengelo in de gaten te houden over het verdere verloop van de warmtetransitie.

Mvg,

INDIENER 3.

Zienswijze in pdf.

Zienswijze ontwerp Warmteprogramma Hengelo, d.d. 30 december 2022

Door: [REDACTED]

16 februari 2023

ZIENSWIJZE

Deze zienswijze betreft het ontwerp Warmteprogramma Hengelo dat op 17 januari 2023 door B&W voor inzage is vrijgegeven. De uitgebreide analyses in de bijlagen maken daar integraal onderdeel van uit. Deze zienswijze en bijlagen bevatten veel stof en veel kritische opmerkingen en vragen voor nadere reflectie en heroverweging van het ontwerp Warmteprogramma. Ik heb er veel tijd en moeite ingestoken en zou het op zeer op prijs stellen als er serieus naar gekeken wordt en ik op zijn minst een gedegen inhoudelijke terugkoppeling ontvang over wat er concreet mee gedaan gaat worden.

Klimaatverandering is een ernstige bedreiging voor de mensheid op de gehele wereld. Wat echt van belang is dat de accumulatieve uitstoot van broeikasgassen tot 2050 zo snel mogelijk worden afgebouwd en beperkt. Maar Helaas hebben we nog steeds geen geschikte oplossingen om fossiele brandstoffen op korte termijn volledig te kunnen elimineren. Zeker niet in de winterperiode. Door de urgentie zijn er veel verschillende initiatieven, maar deze zijn vaak zeer risicovol en niet succesvol. De vaak hoge subsidies zijn dan regelmatig weggegooid belastinggeld.

De vraag is of een warmtenet wel de beste oplossing is. De ervaringen met warmtenetten in den lande zijn vaak verre van positief. Het ontwerp Warmteprogramma Hengelo biedt inhoudelijk volstrekt onvoldoende informatie om tot een afgewogen oordeel te kunnen komen. De invloeden van Twence, Welbions en subsidies lijken onevenredig groot en de vele risico's zijn onvoldoende in beeld gebracht. De zeer gerechtvaardigde vraag is dan:

“waarom gaat het in Hengelo wel een succes worden?”

Wat betreft de accumulatieve CO₂ uitstoot is de implementatie van een warmtenet vanaf 2030 en 2040 feitelijk veel te laat.

Essentiële voorwaarde voor een warmtenet is dat dan de genoemde HT van 70 °C de garandeerde minimale aflevertemperatuur is bij elke woning. Dit zonder voor- en/of tussen bijverwarming met aardgas. Voor warmwater zou deze HT dit zelfs hoger moeten zijn. Bij een te lage temperatuur worden de benodigde aanpassingen aan de woningen veel ingrijpender en extreem duur. Voor warmwater moeten dan extra voorzieningen worden getroffen. De LT van Nobian zou door Twence opgehoogd moeten worden tot HT, zonder gebruik van aardgas.

Het ontwerp warmteprogramma is mijns inziens vooral een politieke doelredenering. Zowel op de presentatie als de inhoud valt veel aan te merken. Het is onvoldoende geanalyseerd en doordacht, zowel technisch, politiek als financieel. Het is kwalijk dat niet duidelijk wordt gemaakt dat het alleen gaat om Enschede, Hengelo en Borne. De gemeenten Almelo, Oldenzaal en Haaksbergen maken pas op de plaats of hebben mogelijk reeds afgehaakt. Ook over de jarenlange perikelen met deze gemeenten wordt niets vermeld. Over keuzevrijheid wordt tegenstrijdig gesproken. De buurten de Nijverheid en het Genseler zijn tegen, maar de gemeente zet door. Het monopolie probleem blijft onbeantwoord. De kosten voor de benodigde aanpassingen door de afnemers worden groots onderschat en de financiering daarvoor gebagatelliseerd. Informatie ontbreekt over hoe de restwarmte wordt gegenereerd, over wat het betekent voor de aanleg van het distributienetwerk, over de benodigde investeringen en subsidies, over de risico's, over de betrokken partijen en expertises en over de af- en instemming met alle andere betrokkenen.

Van belang zijn de echte verschillen in besparingen van het aardgas verbruik en de totale accumulatieve CO₂ uitstoot tussen elk van de alternatieven. En t.o.v. het vereiste reductieprofiel van de CO₂ uitstoot.

Met hybride warmtepompen kunnen we op korte termijn veel sneller een grote reductie in de accumulatieve CO₂ reductie realiseren. Dit kan zelfs met gebruik van een bestaande CV ketel, elektrische of warmtepomp boiler en een aparte lucht-lucht warmtepomp voor met name buiten de winterperiode. De investeringen daarvoor kunnen relatief beperkt blijven. Gebruikers behouden de keuzevrijheid van energieleveranciers. Dit is ook het beleid van de overheid die hybride warmtepompen verplicht heeft gesteld vanaf 2025. De planning van het Warmtenet biedt hier sowieso de nodige ruimte voor.

Twence heeft diverse andere mogelijkheden om te vergroenen. De focus moet verder vooral ook liggen op het gasverbruik door bedrijven. Hengelo vergroent dan sneller en in totaliteit meer. Ondertussen moet voortvarend worden gewerkt aan verdere realistische stappen om geheel van het aardgas af te gaan. Waaronder het gebruik van groene waterstof.

Ondanks deze kritische zienswijze ben ik niet op voorhand tegen een Warmtenet, maar wel tegen de overduidelijke politieke doelredenering en de volstrekt onvoldoende inhoudelijke voorbereiding en communicatie daarover. Op basis van wat er nu ligt kan geen keuze worden gemaakt en zeker geen verantwoord besluit over worden genomen. Een gedegen herziening en bijstelling zijn absoluut vereist. Deze moet in alle opzichten eerlijk, transparant, volledig, professioneel en duidelijk zijn.

Uiteindelijk gaat het om het hebben van breed gedragen vertrouwen in de juiste oplossing. Om daarvoor draagvlak te creëren en weerstanden weg te nemen is de juiste informatie nodig en vooral deskundige en open communicatie, waarbij burgers ook echt gehoord worden.

Bijlagen:

- 1 Verantwoording
- 2 Brede context
- 3 Warmteprogramma

Website gemeente Hengelo

Hengelo aardgasvrij, wij zijn erbij!

<https://www.hengelo.nl/aardgasvrij>

Om te openen, klik op de link en sta toe

Download hier het Warmteprogramma (lage resolutie)

2,14 MB

<https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/themasite-aardgasvrij/Brochure%20Warmteprogramma%20WEB.pdf>

Kennelijk is het ontwerp Warmteprogramma slechts een Brochure.

Download hier het Warmteprogramma (hoge resolutie)

17,3 MB

<https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/themasite-aardgasvrij/Ontwerp%20Warmteprogramma.pdf>

Ook in de hoge resolutie versie zijn alle figuren slecht tot niet leesbaar.

Deze zienswijze is tijdig en aangetekend onder begeleidende brief schriftelijk ingediend bij het college van B en W van Hengelo Ov. Tevens digitaal als pdf gestuurd aan de gemeente secretaris Dhr Jan Eshuis, wethouder duurzaamheid Dhr. Claudio Bruggink en meerdere andere partijen.

BIJLAGE 1

VERANTWOORDING

De zienswijze is slechts een beknopte samenvatting van mijn uitgebreide analyses in bijlagen 2 en 3. Bijlage 2 schetst mijn analyse in een veel bredere context met vele verschillende invalshoeken. Bijlage 3 bevat mijn opmerkingen op het Warmteprogramma in het algemeen en per pagina.

Deze zijn opgesteld op basis van mijn brede expertise als werktuigbouwkundig ingenieur Meet & Regeltechniek, mijn brede onderzoekservaring, als creatieve concept en systeem engineer bij Shell International en als VWO bovenbouw docent natuurkunde, wiskunde en wetenschap. Tevens vanuit mijn hobby als professioneel doe het zelfder.

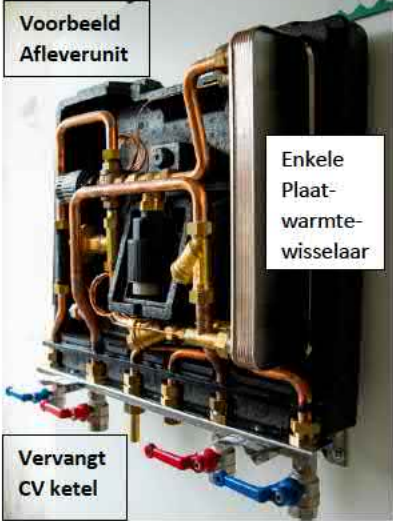
Daarbij heb ik mij uitsluitend beperkt tot de informatie in het ontwerp Warmteprogramma en zoals gepresenteerd in de twee bijeenkomsten. Hier wordt tenslotte een zienswijze voor gevraagd.

Ik heb heel bewust geen gebruik gemaakt van verdere informatie op de website van Hengelo. Wel van bredere informatie op het internet, in kranten en televisie uitzendingen. Tevens van mijn eerder analyses in 2018. De vele verschillende aspecten maken deze snelle analyses wellicht wat onoverzichtelijk. Veel informatie is slechts indicatief en op hoofdlijnen. Dit is wellicht nog niet volledig en uitputtend. Wellicht is ook nog niet alles geheel correct. Maar dat hoor ik dan graag.

De zienswijze en de bijlagen verschaffen sowieso meer dan voldoende aandachtspunten voor een uiterst kritische herevaluatie, zowel technisch, politiek als financieel. Op zijn minst de primair verantwoordelijken zullen er grondig kennis van moeten nemen en mee aan der slag moeten. Vervolgens kunnen deze een duidelijk, volledig en professioneel rapport opstellen. Om te overtuigen moet de informatie transparant, volledig en gedegen zijn.

Het is aan politici om deze zienswijze te gebruiken voor de juiste politieke vragen en antwoorden. En vervolgens om namens alle burgers de juiste keuze te maken.

Uiteraard ben ik graag bereid dit kosteloos nader toe te lichten en zo nodig bij te stellen. Ook verdere hulp en advies zijn gratis voor iedereen die daar prijs opstelt.

TER INFO VAN HET INTERNET

Er zijn kennelijk verschillende uitvoeringen van de AU.
Hoe worden bij deze CV en warmwater gerealiseerd?
Hoe wordt verbruik van beiden precies gemeten?
Hoe snel warmwater en hoeveel liter per minuut?
Hoe zijn circuits warmtenet en woning gescheiden en beveiligd?
REGELING STROOMSNELHEID HT voor retour van ca 35 °C?
ISOLATIE & WARMTEAFGIFTE van de AU?

Het gebruik van stadswarmte is vaak gemiddeld duurder dan het gebruik van gas.
Met stadswarmte kun je niet je eigen leverancier kiezen.
Per net is er maar één aanbieder. ...
Stadsverwarming is niet de meest duurzame optie.
Er zijn betere alternatieven.
Warmtenet leveranciers maken meer kosten, omdat warmte vaak tegelijk met gas en elektriciteit wordt opgewekt.

Klimaatverandering

Als docent wetenschap gaf ik o.a. les over de klimaatverandering, de vele bewijzen daarvoor en de toekomstscenario's. De snelle stijging van de temperatuur werd en wordt veroorzaakt door de mens door de sinds de industriële revolutie exponentieel toenemende uitstoot van broeikasgassen. De zonenergie die gedurende miljarden jaren in fossiele brandstoffen is opgeslagen werd en wordt in enkele eeuwen vrijgelaten. De toekomstverwachtingen zijn gebaseerd op de relatie tussen de temperatuurstijging en het CO₂ niveau in ppm vanaf 1880 tot heden. Na mijn pensionering heb ik in 2018 deze brondata zelf diepgaand geanalyseerd. De klimaatwetenschappers en het IPCC veronderstellen een zogenaamde logaritmische correlatie, maar naar mijn overtuiging betreft het een lineaire correlatie. Tot nu toe is er weinig verschil tussen die twee correlaties, maar bij extrapolatie naar de toekomst ontstaat wel degelijk een groot verschil. Bij een lineaire correlatie gaat de toekomstige opwarming zelfs circa twee keer sneller dan tot nu toe veronderstelt. Namelijk met circa 1 °C/100 ppm in plaats van circa 0,5 °C/100 ppm CO₂. Wat de juiste correlatie is zal pas in de toekomst duidelijk worden, maar de data van de afgelopen jaren wijst reeds meer richting een lineaire correlatie. Daarbovenop komt de 23 keer sterkere invloed van methaan (CH₄), in grote mate veroorzaakt door het smelten van de permafrost in toendra's, het uitdrogen van veengebieden, het oplossen van hydraten op de bodem van de warm wordende zee, de huidige menselijke levensstijl, de veeteelt en economie. De waterdamp in de atmosfeer neemt 7%/°C toe en versterkt tevens de invloed van de atmosferische rivieren op het smelten van gletsjers en ijskappen. Klimaatverandering veroorzaakt/is een wereldwijde crisis met ernstige weersextremen van droogte en wateroverlast en een zeer grote stijging van de zeespiegel. De stikstof crisis is daar feitelijk aan ondergeschikt.

Vaak wordt gedacht en gezegd dat we de tijd hebben tot b.v. 2050, maar dit is een grote misvatting. Waar het echt om gaat is het uitstootprofiel en de accumulatieve uitstoot tot die tijd. De reductie moet nu reeds plaats vinden. De recente jaarlijkse toename is met circa 2 ppm/jaar echter nog steeds onverminderd hoog en de noodzakelijk onmiddellijke sterke reductie is nog steeds niet ingezet. Plannen die pas starten in 2030 of 2040 zijn feitelijk veel te laat.

Er moet steeds zorgvuldig onderscheid worden gemaakt tussen de referentie jaren 1880 en 1990. Daartussen zit namelijk een temperatuurverschil van circa 0,25 °C. In 2022 was het temperatuurverschil t.o.v 1880 circa 1,15 °C en het CO₂ niveau circa 420 ppm. Dit datapunt ligt zelfs ruim boven de hogere lineaire correlatielij. Voor maximaal 1,5 °C stijging mag de accumulatieve uitstoot bij een lineaire correlatie nog slechts 35 ppm zijn. Met een doorgaande 2 ppm/jaar zou dit binnen 17 jaar bereikt kunnen zijn. Met een lineaire afname naar nul binnen ca. 35 jaar. De jaarlijkse uitstoot en het uitstoot profiel moeten dus snel omlaag. Naar ik verwacht zullen de stijgingen veel groter zijn, vooral in het hoger noordelijke halfmond.

Ook de variaties in temperatuur en ppm t.o.v. hun trendlijnen in de tijd kunnen tegen elkaar worden uitgezet. Daarbij worden meerdere specifieke patronen zichtbaar voor o.a. de grote depressie, de 1^e en 2^e wereldoorlogen en de oliecrisis in 1973. Het hoge datapunt voor 2022 wordt mogelijk veroorzaakt door de vele bosbranden wereldwijd in het afgelopen jaar en de economie expansie na Covid. De grote invloed van de mens wordt hiermee op een unieke en overtuigende wijze bevestigd. Tot nu toe heeft een toenemende economie voortdurend een toenemende negatieve invloed gehad op de klimaatverandering. Dit wisten we al heel lang, maar we willen het nog steeds niet weten. Er is een ander bijzonder patroon als gevolg van een grote uitbarsting van vulkaan Mount Pinatuba in 1991, met twee grote negatieve variaties en grote schommelingen in de jaren daarna. Een vulkaan-uitbarsting kan de temperatuur sterk doen dalen met een jarenlange grote invloed op het klimaat.

Energie en vermogen

Voor veel mensen zijn dit vaak lastige begrippen, maar het is echt niet zo moeilijk. Energie wordt gemeten in Joule (J) of kWh. Vermogen is de hoeveelheid energie per seconde en wordt uitgedrukt in Watt ($W=J/s$). Daarmee is een Wh gelijk aan 3,6 kJ en $1\text{ kJ} \sim 0,28\text{ Wh}$ en $1\text{ MJ} = 0,28\text{ kWh}$.

De volgende voorbeelden zijn slechts indicatief, ter illustratie en voor de beeldvorming: Een combi ketel heeft een vermogen van 24 tot 42 kW, vooral benodigd voor warmwater met ca 7 tot 12 liter per minuut. Afhankelijk van de woning is het benodigde vermogen voor verwarming bij -20 °C bijvoorbeeld rond de 10 kW. Een coëfficiënt of performance (COP) van 3 betekent dat de warmtepomp 3 delen warmte uit de lucht haalt t.o.v. het verbruik. Een warmtepomp haalt warmte uit de lucht en heeft dan een vermogen nodig van zeg 3 tot 5 kW. Een enkele elektriciteitsgroep van 230/240 Volt vereist dan 16 tot 21 ampère. Bij continue gebruik op dit niveau zou het energieverbruik dan maximaal 72 tot 120 kWh/dag zijn. Dit is dan meer dan een droger die de gehele dag aanstaat. Door de verdeling van de buitentemperatuur over het jaar komt dit echter bijna nooit voor. Het energieverbruik van een warmtepomp ligt veelal in de buurt van een airco die voor verwarming wordt gebruikt. Met een vermogen van zeg 1 kW zeg maximaal 24 kWh. Bij extreme koude kan dan het beste de lifestyle worden aangepast. Bij lagere temperaturen neemt de COP af en laat de warmtepomp het wellicht al bij een niet al te lage buitentemperaturen reeds afweten. Daarom is een hybride warmtepomp veel beter geschikt voor extreme koude perioden.

Verbruikskosten en CO₂ (Indicatief)

Een particulier heeft een aansluiting met een bepaald vermogen en betaalt voor de gebruikte energie. Een kubieke meter gas levert circa 10 kWh aan energie. Met het huidige prijsplafond kost gas dan 1,45 €/m³ en 0,145 €/kWh, elektriciteit 0,4 €/kWh en stadsverwarming met 47,39 €/GJ omgerekend 0,17 €/kWh. Elektriciteit is daarmee 2,8 keer duurder dan gas! Dit was in het verleden ook steeds circa een factor 3 en met de huidige grootverbruikstarieven ook. Dit heeft twee oorzaken. Het elektriciteitssysteem is gecompliceerder en duurder dan dat voor gas. Het rendement van een elektriciteitscentrale is slechts 33 tot 40%. Daar komen leidingverliezen nog bij. Met een COP (Coëfficiënt Of Performance) van 2,8 is het verbruik met een warmtepomp dus even duur als met een CV ketel. Maar het gaat niet om de kosten, want we doen het voor het milieu toch? Maar dit blijkt niet echt substantieel te zijn. Het rendement van een HR ketel is hoger dan 95% en van een energiecentrale slechts 33 tot maximaal 40%. Een grijze energiecentrale stoot daardoor 2,5 tot 3 keer zoveel CO₂ uit als een hoge rendementsketel. Dus de warmtepomp bespaart zeg een factor 3 en de grijze centrale stoot 3 keer zoveel CO₂ uit. Met een grijze centrale is de besparing in CO₂ uitstoot dus vrij gering en mogelijk zelfs groter. Verwarmen met een warmtenet is 17 % duurder dan met gas of een warmtepomp met een COP van 2,8.

Een warmtepomp is alleen gunstig als je kunt garanderen dat de elektriciteit is opgewekt met groene energie. In de zomer kan dit overdag met zonnepanelen voor de warmwaterproductie. In de winter leveren de zonnepanelen weinig op en draaien warmtepompen grotendeels op grijze stroom en slechts in geringe mate op windenergie. Hier komen de hogere milieubelasting voor de productie, de installatie en het onderhoud van de veel complexere warmtepompsystemen nog bovenop. En ook de kosten voor de eventueel benodigde verzwarende van het elektrische systemen en netwerken.

Bovendien zijn AE WPn uitsluitend geschikt voor zeer goed geïsoleerde niet al te grote woningen. Vooral noodzakelijk geworden door de politieke slogan "van het gas af". Maar kritisch beschouwd zijn AE WPn op grijze stroom geen echte oplossing voor het klimaatprobleem. Veel installateurs raden dit dan ook af, tenzij je geen keus hebt in een aardgasvrije wijk.

Een hybride warmtepomp is milieutechnisch absoluut niet slechter en veel goedkoper. Tevens geschikt voor schillabel B en C woningen, Zoals ik in 2018 al concludeerde en adviseerde:

“Niet van het gas af, maar snel minder aardgas gebruiken”

Dit alles heb ik uitvoerig geanalyseerd met mijn zelfontwikkeld geavanceerd warmtepompmodel. (Zie onderaan deze bijlage). Er moet meer realistisch gekeken worden naar oplossingen op de korte termijn en parallel daaraan naar de langere termijn oplossingen om geheel van het aardgas af te gaan. Rond het midden van het jaar kan de besparing op de warmwaterenergie eenvoudiger gerealiseerd worden met elektrische boilers op zonnepanelen, of in combinatie met zonneboilers. Voor de winter zal toch gekeken moeten worden naar waterstof of moderne wel veilige kernenergie. In plaats van de aanleg van een warmtenet kan dan beter het elektriciteitsnet worden verzwaaard.

Elektrisch rijden op grijze stroom is evenmin milieuvriendelijk. Daar komt de hoge milieubelasting voor het wereldwijd winnen en verwerken van de vele zeldzame mineralen nog bovenop. Er komt zelfs snel een tekort aan koper. De huidige energietransitie is vooral commercieel en onvoldoende. De documentaire “The dark side of green energies” is hier volstrekt duidelijk over. (zie internet)

Energielabels

Het voorlopige energielabel kan een onjuist beeld geven voor de warmteweerstand van de woning. Van twee identieke woning kreeg er een label B, maar de tweede label A omdat deze enkele zonnepanelen op het dak had. Kennelijk wordt de warmteweerstand nu aangeduid als der schillabel. In het warmteprogramma wordt dit onderscheid echter niet gemaakt en alleen over energielabels gesproken. Op basis van jaarlijks verbruik en met infrarood camera's kunnen de schillabels vrij nauwkeurig worden vastgesteld. Bij kwalitatief goede nieuwbouw is schillabel A vereist. Alle bestaande woningen moeten eerst zo goed mogelijk worden geïsoleerd. Isoleren moet weloverwogen en deskundig gedaan worden. En kan niet als een loze opmerking/advies gegeven worden aan de burger. Een niet al te oude woning met schillabel B kun je nagenoeg niet verder isoleren. Het zal nooit schillabel A worden. Niet technisch en ook niet economisch. Isoleren is overigens niet altijd goed. Het kan tot houtrot en schimmels leiden. PUR isolatie is uiterst brandbaar en moet niet worden toegepast (Grenfelltoren UK). PIR is duurder, maar veilig en isoleert veel beter. Bij het schillabel zouden de grootte van de woning en levensstijl een grotere rol moeten spelen.

Levensstijl

Voor zowel de energietransitie als de woningbouwbehoefte zouden we onze levensstijl drastisch moeten aanpassen. Warmer kleden, minder vertrekken verwarmen, met meer mensen in zelfde vertrek, kleinere huizen bouwen, zorgen voor een goede doorstroming van ouderen naar prettige kleinere woningen. Daarvoor zou inwoning en splitsen eenvoudiger gemaakt moeten worden.

Met minder mensen minder uitstoot. De natuur regelt zichzelf, vooral zonder de mensheid.

Geothermie

In principe is geothermie de beste oplossing. Maar de boringen zijn extreem duur en daardoor veelal alleen geschikt voor collectieve toepassing. Niet alle ondergronden zijn geschikt, er is ook een grens aan de gebruiksdiepte. In waterwingebieden is het niet toegestaan. In o.a. het Westland is daarin wel reeds veel geïnvesteerd voor het verwarmen van de kassen. Vervuiling van het water is echter een groot probleem. In Deventer mag je niet dieper boren dan 50 meter. De ondergrond van Hengelo schijnt niet geschikt te zijn voor geothermie. In de ruimere omgeving schijnen er wel mogelijkheden te zijn. De afstanden worden dan snel een probleem. De boosterpompen moeten 24/7 draaien, in hoge mate op grijze stroom.

Warmtenetten in den lande

Het voorstel is een warmtenet in Hengelo te realiseren, maar in den lande zijn hier geen positieve ervaringen mee. Informatie hierover is eenvoudig te vinden op het internet. Hieronder meerdere voorbeelden en overwegingen:

- Warmtenetten-dilemma door Duurzaam gebouwd in 2021: Hoe kom je aan voldoende warmtebronnen met restwarmte van voldoende hoge temperatuur.
- Mei 2020: Nieuwbouw aansluiten op heet warmtenet is zeer onverstandig.
- Er is jarenlang gestudeerd op warmtenetten voor gebruik van restwarmte uit o.a. het Rijnmond gebied. Met leidingen naar de overkant van de Nieuwe Waterweg, Den Haag en Leiden. Hier is weinig tot niets van terecht gekomen. In 2021 dreigde het faillissement van Warmtebedrijf Rotterdam en de gemeente wilde geen leiding richting Leiden. De investeringen en risico's werden te groot geacht. In Januari 2022 meldt AD "Onzekerheid rond warmtebedrijf treft Rotterdam-Zuid: projecten 'van het gas af' liggen stil."
- In Rotterdam en omgeving zijn er meerdere warmtebedrijven. Halen deze hun restwarmte van dezelfde bron. Wat betekent dit voor de consument?
- Wat als door de transitie de raffinaderijen gaan sluiten?
- Toen minister Rob Jetten aankondigde dat de overheid een grote invloed wil hebben op de warmtenet bedrijven legde deze met onmiddellijke ingang de lopende werkzaamheden in Schiedam stil. De straten liggen reeds geruime tijd open en er wordt niet langer gewerkt.
- Kunstmestfabriek Yara in Zeeland verbruikte zeer veel gas en moest vergroenen. Daartoe is een warmtenet aangelegd voor de tuinbouw in Zeeuws Vlaanderen. Tuinders uit het Westland zijn daar toen naar toe verhuist. In 2019 werd de warmtelevering als betrouwbaar bestempeld. Nu is Yara (grotendeels?) gesloten en zit de tuinbouw letterlijk in de kou. Op 13-10-2022 diende hierover een rechtszaak in Rotterdam.
- Problemen door slecht geïsoleerde stadverwarming (binnen de woning).
- Rapport verkenning veiligheid verbruikers warmte: vervuiling door water uit het warmtenet en van CV installatie kan storingen veroorzaken in de afleverunit. De warmteoverdracht wordt dan minder. (Dit probleem komt door de smalle doorgangen in de warmtewisselaar. (Het probleem doet zich inderdaad al regelmatig voor. Met een plaatwisselaar mogelijk ook door vervuiling in het CV circuit.)
- Meerdere TV uitzendingen paar jaar geleden: Warmtenet afnemers zitten regelmatig in de kou en hebben regelmatig onvoldoende of geen warmwater.
- Gebruikers warmtenet betalen de hoofdprijs en hebben geen keuzevrijheid van leverancier.

Gerelateerde onderwerpen (voornamelijk recente koppen van krantartikelen)

- FD 28 jan 2023: Nederland start riskant avontuur met waterstof. Betreft specificaties landelijk waterstof netwerk door de Gasunie. (Net komt er)
- FD 1feb 2023: Gelderse biomassa-fabriek dicht. Niet meer rendabel door wegvallen subsidie. Biomassa krijgt steeds meer kritiek en er zijn zorgen over de CO₂ uitstoot.
- Tubantia 3 feb 2023. Afvalverbranding Twence zou duur zijn. Gemeenten Almelo, Oldenzaal en Twenterand zijn ontevreden. Rechtszaak verloren. Hoger beroep niet uitgesloten.
- FD 7 feb 2023: Pas op de plaats is nodig bij grootschalige inzet waterstof. Negatief voor klimaat. (Niet duidelijk waarom)
- FD 8 feb 2023: Warmtenet Mijnwater heeft geld nodig. Provinciale staten aarzelen.
- FD 11 feb 2023 Westlandse tuinbouw 9% van NL gasverbruik. Grootste aardwarmtenetwerk van Nederland. (3 km diep). In toekomst restwarmte uit Rotterdamse haven?.

Waarom in Hengelo een warmtenet?

De genoemde voorbeelden zijn niet volledig noch uitputtend. Zo is er nog veel meer te vertellen over Twence wat betreft de hoeveelheid afval in de toekomst, import van afval uit het buitenland, de uitstoot van stikstof en ammoniak, de geringe afval scheiding, de extra kosten voor de gemeenten, de intentieverklaring met de Provincie, de antwoorden op statenvragen aan de Provincie over het nascheiden van afval voor een circulaire economie en de vervolgvragen daarover. Ook Vereniging eigen huis schreef kritisch over warmtenetten. Dit alles noodzaakt zeker tot kritisch en diepgaand nader onderzoek en heroverweging, zowel politiek, technisch als financieel. Gemeente Hengelo is voor tenminste 5% aandeelhouder in het Warmtebedrijf Hengelo. Naar verluidt zijn bij het Warmtebedrijf Hengelo vele hoofden van dienst/directeuren vertrokken met hoge vertrekregelingen, heeft het LT warmtenet van Warmtebedrijf Hengelo tenminste 20 miljoen verlies geleden, de provincie 4 miljoen compensatie gegeven en heeft Hengelo zelfs een beroep moeten doen op de algemene middelen. Dit betreft hoe dan ook zeer veel belasting geld.

- De eerste kernvraag is waarom een HT warmtenet in Hengelo dan wel een succes gaat worden?
- De tweede wie er financieel verantwoordelijk is als de reeds nu voorziene serieuze risico's zich inderdaad wederom gaan manifesteren?

Warmteprogramma toont leidingen naar Almelo, Oldenzaal en Haaksbergen. Deze gemeenten hebben er echter al in 2021 voor gekozen om pas op te plaatst te maken, of hebben wellicht zelfs reeds afgehaakt. Het is misleidend en tekenend dat het warmteprogramma hier niets over zegt.

Hengelo heeft het ontwerp Warmteprogramma nu ter inzage vrijgegeven, maar worden de genoemde gemeenten hier ook reeds bij betrokken? Gaan de 14 gemeenten die aandeelhouder zijn van Twence hier wel mee akkoord? Wat betekent dit voor het algehele besluitvormingsproces?

Zie ook kritiek in Rotterdam: <https://www.versbeton.nl/2022/12/worstelen-met-warmtenetten/>

Restwarmte (indicatief)

Restwarmte is de warmte die overblijft aan het eind van een proces en waar het bedrijf niets meer mee kan doen. Vaak wordt deze afgekoeld en geloosd in de omgeving. Het lozen daarvan wordt echter verboden, waardoor Twence alleen daarom al een direct commercieel belang heeft bij een warmtenet. Bij de LT van 40 °C van Nobian is sprake van restwarmte, maar bij de HT van 70 °C is in feite niet echt sprake van restwarmte. Twence gebruikt de warmte uit de ovens voor het opwekken van elektriciteit. Stoom onder hoge druk wordt gebruikt om een turbine aan te drijven die op zijn beurt een generator laat draaien. Daarbij neemt de temperatuur van het stoom af tot het niet langer bruikbaar is. Dan moet het worden gecondenseerd zodat de druk van het water kan worden verhoogd voor hergebruik in de ketel. Daarvoor is koelwater nodig dat resulteert in de restwarmte. De stroomsnelheid van het koelwater bepaald mede de eindtemperatuur van de restwarmte. Om geschikt te worden voor een HT warmtenet moet dit vervolgens worden bijverwarmd. Als het koelwater afkomstig is uit een rivier of kanaal is dit koelwater vaak vervuild en niet direct geschikt voor een warmtenet. Voor een warmtenet moet de restwarmte een voldoende hoge temperatuur en omvang hebben. Door verliezen in de hoofdleidingen, verdeelstations en fijnere distributie systemen neemt de temperatuur steeds sneller af. Het is essentieel dat de gegarandeerde minimale afleverings HT bij alle woningen voldoende hoog is. Dit zonder bijstoken met aardgas aan de bron en zonder gasgestookte tussenstations om de temperatuur onderweg te verhogen. Dit moet dan uitsluitend gebeuren in de afvalverbranding installaties. Twence moet duidelijk maken hoe dit totale systeem en proces er precies uit gaat zien.

Vanuit mijn vroegere projecten heb ik veel ervaring met dikke en lange geïsoleerde leidingen, maar helaas beschik ik niet langer over het rekenprogramma's en files. De ervaring, deskundigheid en restenergie om het te beoordelen bezit ik nog wel.

Afleverunit (AU) (Zie afbeelding onder bijlage 1)

Het Warmteprogramma zegt hier niets over, maar op het internet geeft DHC Holland een overzicht van verschillende afleverunits. Dit heb ikzelf nog niet uitvoerig bestudeerd. Naar verluidt heeft het Genseler hier wel onderzoek naar gedaan.

Het hart van de afleverunit is een warmtewisselaar met veel kleine kanaaltjes. Deze vormt een scheiding tussen het water van warmtenet en het water in de CV installatie van de gebruiker. Zowel voor de verwarming als warmwater. Het water van het warmtenet stroomt dus niet door de CV leidingen. Wel lopen er warmtenet leidingen door de woning van en naar de afleverunit. Deze moeten buiten de woning worden beveiligd tegen lekkage en overdruk.

Naar aanleiding van onjuiste opmerkingen tijdens de presentaties het volgende: Warmte loopt altijd alleen vanzelf van een hoge naar een lagere temperatuur. Hoe groter het temperatuurverschil hoe groter de warmteoverdracht. Voor de omgekeerde richting is een warmtepomp nodig. Een AU kan niet zomaar ergens in een kelder worden geplaatst en mag wettelijk niet in een meterkast.

Alleen bij voldoende hoge aflever HT kan de afleverunit de CV ketel vervangen zonder noodzakelijke verdere aanpassingen aan woning en het CV systeem. De warmwater productie zal ongetwijfeld beperkt worden in de het aantal liters per minuut. Anders is een aanvullende boiler of warmtepomp voor warmwater vereist. Hoe wordt de doorstroomsnelheid van het warmtenet geregeld in relatie tot de vereiste retour temperatuur van naar verluidt 35 °C? Het is nog onduidelijk hoe dit wordt gerealiseerd of kan worden. Dit kan niet aan de woning zijde.

In principe moet de afleverunit dan geplaatst worden op de dezelfde plek als de huidige CV ketel. Staat de ketel op zolder, dan de afleverunit ook op zolder. Staat de ketel beneden dan de AU ook beneden. Dit i.v.m. een directe aansluiting op de huidige voedingspunten van de CV en warmwaterleidingen. Bij een afwijkende locatie moet zorgvuldig gekeken worden naar de veranderde distributie binnen de CV en de warmwater leidingen. Met name naar de toevoertijden en dynamiek van het warmwater in de badkamer en de keuken. Er zou gekeken moeten worden of een boiler op afstand van de AU geplaatst kan worden. Het uit het zicht aanleggen van de WN leidingen naar zolder of in een flatgebouw zal niet overal eenvoudig en mogelijk zijn. Bij mijn hoekwoning zouden ze diep onder de betonnen fundering door moeten naar de kruipruimte en dan omhoog.

Bij de aanleg moet afstand worden gehouden van de andere nutsvoorzieningen (gas, elektriciteit, water en glasvezelkabel). Tevens moet rekening worden gehouden met de veiligheid binnen de woning i.v.m. mogelijke lekkage van zeer heet water onder hoge druk.

Bij lage warmtenet temperatuur (LT) ontstaat een geheel andere situatie. Bij nieuwbouw woningen zou dit nog voldoende kunnen zijn. Bij bestaande woningen zijn dan ingrijpende en zeer dure aanpassingen noodzakelijk, zoals verder gaande isolatie, (meer) LT-radiatoren en vloerverwarming. Daarbovenop komen de kosten voor o.a. schilderwerk en eventueel nieuwe vloerbedekking. Een juiste totale installatie vereist een systeembenadering die slechts weinig installateurs goed kunnen waarmaken.

Verbruiksmeter

Verbruik gaat gemeten worden in Giga Joule (GJ). Er moet duidelijkheid komen hoe precies gemeten wordt, zowel voor CV als warm water. En ook hoe nauwkeurig en hoe betrouwbaar deze metingen zijn. Veronderstel dat dit op afstand uitgelezen kan worden. Kan de afnemer dit ook zelf monitoren, bijvoorbeeld zoals bij slimme meters voor elektriciteit?

Warmtenet Hengelo

In Hengelo zouden momenteel twee bronnen bestaan voor restwarmte, zijnde Twence afvalverwerking en zoutproducent Nobian. De restwarmte van Twence wordt aangeduid als HT van 70 °C en die van Nobian als LT van 40 °C. Twence stelde tijdens de presentatie dat ze het warmtenet richting Enschede voeden met 100 tot 120 °C en dat deze in de regio wordt terug geregeld naar 70 °C. Feitelijk is dit dus geen restwarmte. De HT van Twence moet kennelijk worden geïnterpreteerd als aflevertemperatuur bij elke woning. Zie ook onder restwarmte hiervoor.

Bij de genoemde HT van 70 °C was ik uitermate pessimistisch, omdat de implementatie daarvan in de woningen extreem complex en duur zou worden. Als dit de garandeerde aflevertemperatuur is, ben ik iets minder pessimistisch. Het Warmteprogramma had hier reeds duidelijk over moeten zijn.

Voor de LT is er reeds sprake van warmtebedrijf Hengelo in samenwerking met Nobian. De concessie is kennelijk alleen voor nieuwbouw. Voor het HT warmtenet geheel nieuwe HT leidingen worden aangelegd.

Het is allereerst van groot belang dat deze HT voor alle aangesloten bestaande woningen gegarandeerd wordt, tegen een voor de consument markconforme prijs. Zonder gas gestookte temperatuur verhoging aan de bron op locatie Twence en zonder naverwarming in de regio zoals aan de Decentrale Energie Centrale (DEC) Noord, op de hoek Laan van Zuid en Langeremaatweg. Deze DEC's gebruiken water-water warmtepompen op veelal grijze stroom en daarna aardgas. Twence moet uitleg geven over hoe de voldoende hoge bron temperatuur wordt gegenereerd. Mogelijk moet Twence aan de bron wel degelijk bijverwarmen met aardgas. Hier moet volstrekte duidelijkheid over komen.

Andere belangrijke vragen betreffen dan de betrouwbaarheid en leveringszekerheid van Twence zelf, het distributie netwerk en de aansluitingen, voor de geplande levensduur duur van het warmtenet. Voor de leveringskosten zie onder monopolie. Wat is het risico van brand en langdurige storingen bij Twence en het warmtenet? Hoe lang duurt het opwarmen van het netwerk na een langdurige storing? Naar verluidt zou Twence boven een instabiele zoutcaverne gebouwd zijn. Wat is het risico op ernstige verzakkingen en uitval? Wat als minder afval? Waarom import uit het buitenland? Wat betekent dit voor het milieu doelstellingen in Nederland en wereldwijd?

Nobian krijgt reeds stoom van Twence dat na gebruik resulteert in restwarmte met een lage temperatuur (LT) van 40 °C. In feite is deze minder geschikt of zelfs ongeschikt voor het warmtenet in Hengelo. Een betere optie is deze restwarmte terug te voeren naar Twence om weer verhoogd te worden voor het HT net. Dit roept de vraag op of deze restwarmte schoon is en niet vervuild met zout e.d. Een andere belangrijke vraag is de leveringszekerheid op lange termijn.

De zoutholtes in Hengelo en Beckum schijnen zo goed als leeg te zijn. Haaksbergen heeft de zoutwinning geblokkeerd zodat geen vergunning kan worden afgegeven. Tevens bestaat er instabiliteit een instortingsgevaar van zoutcavernes, waar Nobian dan claims voor kan verwachten. Wat is dan het risico dat Nobian de productie in de (nabije) toekomst gaat beëindigen? De vraag is ook of de huidige LT leidingen wat betreft capaciteit, isolatie en druk kunnen worden gebruikt voor een HT warmtenet.

De gemeente en Twence hadden ervoor moeten zorgen dat al deze vragen reeds duidelijk waren beantwoord en verwerkt in het Warmteprogramma. Een vertegenwoordiger van Twence stelde dat het niet hun Warmteprogramma is, maar op de achtergrond drukt Twence er beslist een disproportionele stempel op. Weest dan eerlijk, leg uit hoe het echt zit en neem je eigen verantwoordelijkheid.

Welbions heeft eveneens een grote invloed gehad op het ontwerp Warmteprogramma. Niet duidelijk wordt gemaakt wat de alternatieven zijn voor de huurwoningen en ook niet waarom Welbions gekozen lijkt te hebben voor een HT warmtenet. Waarom zouden particuliere bewoners daar in moeten meegaan?

Kosten aanleg en aanpassingen

Bij andere warmtenetten wordt gesproken over investeringen van vele miljoenen. Wat is daarbij de verdeling tussen Twence en de deelnemende gemeentes? Wat is de verdeling van de kosten voor een aansluiting tussen het warmtenet en de burger? Voor de aansluiting en voor het gebruik erna? Wat zijn de risico's voor de burgers? Komen deze straks terug in de vorm van een verhoogde WOZ?

Bij een gegarandeerde voldoende hoge aanlever temperatuur zijn de benodigde aanpassingen in de woningen relatief gering. Bij te lage aanlevertemperatuur worden deze zeer ingrijpend en extreem duur. Wie betaald het standpijsstelsel in appartementsgebouwen?

Huurders zouden een gratis inductieplaat krijgen, maar particulieren kennelijk niet. Een inductieplaat vereist minimaal 2 groepen en bij voorkeur 3 fasen. De meterkast, bedrading en wellicht ook de aansluiting moeten hier op worden aangepast. Dit is op zich al een ingrijpende en kostbare zaak. Vele malen duurder dan de inductieplaat zelf. Een inductieplaat heeft een vermogen van 3,5 tot 7 kW, het dubbele van een LL-warmtepomp. Mogelijk moet geregeld worden ze niet tegelijk aan kunnen.

Er zijn overigens reeds warmtepompen die met een veilige gasvulling hoge temperaturen realiseren. Ook daarbij blijven de aanpassingen in de woning beperkt. De investeringskosten voor een particulier worden hoger, maar hij behoudt zijn keuzevrijheid van energieleverancier. Mijn inschatting is dat de investering redelijk snel wordt terugverdiend.

Tijdsperiodes

Er zou scherp onderscheid gemaakt moeten worden tussen de verschillende bedrijfssituaties in de winter en zomer, dag en nacht, voor verwarming en voor warmwater. Verwarming is alleen nodig rond het begin van het jaar. Rond het midden van het jaar moet het warmtenet echter ook 24/7 in dienst blijven voor de warmwatervoorziening. Elektrische boilers op zonnepanelen zijn dan milieuvriendelijker. De combinatie van Hybride warmtepompen met zonnepanelen dekt voor een groot deel van het jaar zowel de verwarmings- als de warmwater behoefte, zonder gas en gedurende dag en nacht. Gebruik van gas wordt zo tot een minimum beperkt. Dit heb ik uitvoerig geanalyseerd met mijn zelfontwikkeld warmtepomp model.

Monopolie

Dit is een ingewikkeld spel dat veelal gewonnen wordt door de slimste speler. Alle anderen zijn verliezers.

Voor het warmtenet in Hengelo lijkt de rol van Nobian ondergeschikt aan die van Twence. Er is dan duidelijk sprake van een monopolie door private onderneming die wat afvalverbranding al geen goede reputatie heeft. Hengelo zal dan hopelijk opkomen voor haar bewoners, maar de niet aangesloten aandeelhouders zullen er ongetwijfeld aan willen verdienen. De gebruikers zijn met handen en voeten gebonden en hebben geen keuzevrijheid meer van energieleverancier.

Bij wet heeft de ACM reeds een toezichhoudende rol op het prijsniveau. Recent hebben ze een maximum gesteld op basis van het prijsplafond. Toch is de brede beleving en ervaring dat gebruikers de hoofdprijs bepalen. Het is essentieel dat Twence zich vooraf expliciet vastlegt m.b.t de uitgangspunten voor het verwachte prijsniveau gedurende de gehele looptijd. Minister Rob Jetten wil meer invloed op de warmtenetten. Wat is de positie van Twence en haar aandeelhouders in deze?

Met een warmtenet wordt de afhankelijkheid van Twence veel groter dan als Twence alleen elektriciteit zou produceren. Laat Twence privaat en maak deze niet nog een grotere semi-overheid waar je niet langer omheen kunt.

Keuzevrijheid deelname

Tijdens de presentatie werd meermaals gesteld dat particuliere bewoners keuzevrijheid hebben om deel te nemen of niet. In het Warmteprogramma staat echter dat uiteindelijk iedereen van het gas af moet (vroeger of later). En dat er juridisch instrumentarium komt om mensen verplicht van het gas af te halen. Daarbij wordt alleen gesteld dat de gemeente daar voorlopig nog geen gebruik van gaat maken.

Tijdens de presentatie werd ook gesteld dat later aansluiten ongetwijfeld duurder wordt. En dat als er slecht enkele niet mee wensen te doen deze toch moeten aansluiten. Ook dat bij te weinig gebruikers Enexis het gas netwerk niet blijft onderhouden en dat de gemeente de gas leidingen niet ongebruikt laat liggen.

Deze beweringen zijn op zijn minst tegenstrijdig.

Van echte keuzevrijheid is feitelijk nu al geen sprake meer.

Voor deelname hangt veel af van de gegarandeerde HT aflevert temperatuur, de werkelijke kosten op moment van eventuele aansluiting en wat afnemers op dat moment reeds zelf hebben geïnvesteerd.

Mijn inschatting is dat over dit alles de nodige rechtszaken gevoerd gaan worden.

Hoogbouw

Bij appartementsgebouwen moeten dikkere of meerdere standpijpen worden aangebracht, met onderaan pompen en veiligheidsvoorzieningen. Dit geldt als renovatie. Binnen VVE's moet dan 70 tot wel 85 % voor deelname stemmen. Hoeveel keuzevrijheid behouden de VVE's?

Bovendien is vraag wie het benodigde standpijpsysteem gaat betalen. Is dit het warmtenet of de VVE? En indirect de bewoners?

Nijverheid en Genseler

Volgens bewoners van deze buurten heeft de meerderheid tegen het warmtenet gestemd. Naar verluidt in de Nijverheid is ruim 70% tegen. De daar gehouden enquête is door de lage deelname daarvoor niet representatief. In het Genseler is naar verluidt zelfs 80% tegen. Het is kwalijk dat in het warmteprogramma en in de presentaties hier niets over wordt gezegd. Integendeel, deze proeftuin wordt desondanks steeds als de beste optie waarmee begonnen gaat worden. Hoe verhoudt zich dit ten aanzien van democratie waar keuzevrijheid hoog in het vaandel staat? De verdere wijken hebben in het geheel niet mogen stemmen en daarvoor kan niet zonder meer worden besloten. Wordt er inderdaad echt naar de burgers geluisterd? Ook zelf heb ik daar slechte ervaringen mee. Over dit alles moet snel eerst volledige duidelijkheid komen!

Zie ook <https://denijverheid.nl/> en <https://www.1twente.nl/artikel/1871447/proeftuin-twekkelveld-roept-enschedese-politiek-op-stop-met-wijk-voor-wijk-aardgasvrij-maken>

Reductie accumulatieve CO₂ uitstoot

Er moet veel kritischer gekeken worden naar de verschillen in accumulatieve CO₂ uitstoot. Voor de vereiste transitie snelheid verwijs ik terug naar de aan het begin genoemde klimaatanalyses. Het doel is niet “van het gas af” en ook niet “van het aardgas af”. Het feitelijke doel is “met onmiddellijke ingang zo snel mogelijk de verdere accumulatie CO₂ uitstoot te beperken”

We kunnen niet tot 2050 onverminderd blijven uitstoten want dan is de temperatuur al veel te hoog opgelopen. Een significante reductie moet met onmiddellijke ingang worden ingezet.

Gezien het voorgaande is dit het snelst realiseerbaar met hybride warmtepompen. De overheid ziet hybride warmtepompen dan ook terecht als een geschikte tussenoplossing op de korte termijn en heeft deze niet voor niets vanaf 2025 verplicht gesteld. Velen zien dit zelfs nu al reeds als de eindoplossing. De ontwikkelingen daarvoor gaan bijzonder snel, met vele nieuwe typen.

De installatie van vele afzonderlijke buitenunits zal echter niet altijd eenvoudig zijn. Het is esthetisch soms ook niet mooi. Er moet goed gekeken worden naar het totale geluidsniveau in elke wijk. Maar daar zijn reeds oplossingen voor die toegepast kunnen worden.

Met een verstandig gebruik zou het huidige elektriciteitsnet het relatief geringe elektrische vermogen gemakkelijk aan moeten kunnen. De groter verwarmingsvraag kan dan geleverd blijven door het bestaande gasnet. Tegelijkertijd kan worden gewerkt aan de verdere afbouw van het aardgas. Wellicht middels waterstof of middels moderne en wel veilige kernenergie. Bij de planning voor het warmtenet gebeurt er pas iets vanaf 2030 en 2040. Ondertussen gaat de uitstoot van CO₂ onverminderd door. Bovendien ontstaat er veel CO₂ uitstoot bij de aanleg van het warmtenet en blijft Twence al die tijd en ook erna CO₂ uitstoten. Voor een juiste keuze moet er eerst een nauwkeurige analyses worden gemaakt van de verschillen in totale accumulatieve CO₂ uitstoot bij de verschillende scenario's. Dit vereist meer dan blind achter “gratis” restwarmte aanlopen.

Bovendien zullen in 2030 en zeker in 2040 ongetwijfeld reeds veel (hybride) warmtepompen zijn geïnstalleerd en zullen die bewoners minder of niet geneigd zijn zich te laten aansluiten op een warmtenet.

Afvangen CO₂ voor producten nog lang niet zeker

Sinds 01-02-2023 slaat een Belgisch bedrijf CO₂ op onder een boorplatform in Denemarken, waar het in een leeg olieveld wordt gepompt. In Rijnmond spreekt men al jaren over ondergrondse opslag in Barendrecht en onder de Noordzee, maar dit komt maar niet van de grond. Er zijn pilots om CO₂ uit de atmosfeer te halen. Wat zijn de realistische opties voor Twence? Naar het afvangen van CO₂ en het omzetten naar producten voor de b.v. de industrie wordt veel onderzoek gedaan, maar is vooralsnog onbewezen en zonder veel succes. Waarom worden dan niet reeds elders dergelijke producten geproduceerd. Wat zijn de potentiële markten voor dergelijke producten? Wat als velen dat gaan produceren? Wat is de uitstoot van stikstof en ammoniak? Vooralsnog onbewezen utopie?

Elektriciteit of warmtenet

Momenteel gebruikt Twence de warmte uit de verbrandingsovens kennelijk voor het opwekken van elektriciteit, voor warmte en stoom voor de industrie en het warmtenet Enschede. Onduidelijk is hoe de restwarmte precies ontstaat en hoe deze vereiste voldoende hoge temperatuur verkrijgt om geschikt te zijn voor een HT warmtenet. Dit moet zonder bijverwarmen met aardgas. Volgens directeur innovatie & projecten van Twence kunnen ze die temperatuur kiezen. Dan is dit geen restwarmte. De vraag is ook wat hiervan dan de invloed is op de totale elektriciteitsproductie. Wellicht is een HT warmtenet voor Twence commercieel aantrekkelijker. Twence moet hier volstreekte duidelijkheid over geven.

Waterstof overwegingen

Naar waterstof moet genuanceerder worden gekeken dan geschetst in het Warmteprogramma en de presentaties. Waterstof is inderdaad iets kleiner en lichter dan methaan in aardgas en gaat iets makkelijker door cracks. Dit wil echter niet zeggen dat bestaande gasleidingen niet geschikt zouden zijn, of gemaakt kunnen worden, voor waterstof. Hier is al veel onderzoek naar gedaan en deze bevestigen dat het huidige fijnmazige gasnetwerk in Nederland uitstekend geschikt is voor transport van groene waterstof, als brandstof voor bijvoorbeeld hybride warmtepompen.

Het argument dat als Tata Steel in IJmuiden zou overstappen van cokes naar waterstof ze vijf keer meer windmolens nodig hebben dan er nu in de Noordzee staan, snijdt geen hout. Dan moeten ze hun elektriciteit op ander wijze generen of waterstof importeren. Dat is hun probleem, niet dat van Hengelo.

Waterstof is wel degelijk in opmars. In Groningen wordt gewerkt aan een grote waterstoffabriek. Shell bouwt bij Pernis een waterstoffabriek voor eigen gebruik. De Gasunie plant de aanleg van een landelijk waterstof netwerk. Australië levert groene waterstof aan Duitsland, maar mij is nog niet duidelijk hoe dit geproduceerd wordt. Ook Nederland heeft kort geleden een contract gesloten met Australië. Ook Oekraïne is van belang voor zon- en windenergie, productie van waterstof en de winning van zeldzame mineralen. Waterstof kan ook goed worden geproduceerd met elektriciteit door moderne wel veilige kernenergie, op kleine of grotere schaal.

Het rendement bij het omzetten van elektriciteit naar waterstof is 75% (omgekeerd 55%) en dit kan uitstekend met het overschot aan elektriciteit in de zomer opgewekt met zonnepanelen en windmolens. Dit zou regionaal gerealiseerd kunnen worden om het netwerk te ontlasten. Twence zou beter het gehele jaar door meer elektriciteit kunnen gebruiken voor de productie van waterstof.

Dit kan worden opgeslagen in lege zoutcavernes voor gebruik in de winter. In Groningen is hiervoor succesvol het pilot project HyStock uitgevoerd. Rond de nabije grens wordt er ook aan gewerkt. Twence kan dit dan mooi combineren met eventuele producten uit de opvang van CO₂.

Waterstof heeft zeker een grote toekomst, maar dit alles wil niet zeggen dat we er al zijn. Er moeten ongetwijfeld nog de nodige onderzoeken plaatsvinden en het moet per situatie zorgvuldig beoordeeld worden. Het is echter niet aan het Warmteprogramma om waterstof nu al reeds uit te sluiten als een geschikt alternatief voor de nabije toekomst. Zeker niet op basis van de aangevoerde onheuse argumenten.

Biogas

Ook groene biogas is een optie. Hiervoor bestaan verschillende typen vergisters, zowel vuile als schone. Naar verluidt gebruikt Twence in Zenderen dit nu voor de productie van elektriciteit, maar gaan ze dit in de toekomst direct als biogas leveren.

Warmtepompmodel

Mijn zelfontwikkeld geavanceerde warmtepompmodel legt een relatie tussen de warmtevraag en de warmteopbrengst van de WP versus de buitentemperatuur. Daarbij wordt rekening gehouden met de verdeling van de buitentemperatuur gedurende het jaar, de COP variatie, het type woning, warmwaterafname en het opgenomen vermogen door de WP. Daarmee kunnen verschillende schillabels en WPn uitvoerig worden geanalyseerd. Alle Electric warmtepompen blijven beperkt tot schillabel A. Hybride WPn zijn nuttig voor schillabel B en zelfs niet al te grote woningen met schillabel C.

Geluidseisen buitenunits

Het ministerie van binnenlandse zaken heeft een wettelijke regeling opgesteld m.b.t de maximale geluidseisen voor buitenunits (1-3-2022) . Met verwijzing naar het rekentool van LPG Sight. De toestemming en handhaving is neergelegd bij de gemeenten. VVE's moeten zich beperken tot de geldende reglementen wat betreft buitenwerk. Gebruik van een balkon is verder aan de bewoners en plaatsing van een staande buitenunit is geen aantasting van de constructie.

Bij meerdere units moet bovendien gerekend worden met hun onderlinge opstelling en afstand. Bij veel buitenunits zullen wellicht maatregelen genomen moeten worden om het omgevingsgeluid acceptabel te houden. Hiervoor bestaan reeds meerdere afschermingsmethodes. Om het geluid verder te reduceren zijn er reeds nieuw buitenunits die op of in het dak naar boven blazen. En ook warmtepompen die als een koelkast geheel binnen komen te staan, met alleen dikke aan- en afvoerbuizen door de muur of het dak. Hierop kan zelfs de mechanische ventilatie worden aangesloten.

Vooraf bij oude huizen moet de warmtepomp op een stevige ondergrond worden geplaatst. Op een houten zolder of in het dak kan resonantie en geluidsoverlast veroorzaken.

BIJLAGE 3

WARMTEPROGRAMMA

Volgens de officiële bekendmaking is dit vrijgegeven voor inzage en niet vastgesteld. Opmerkingen zijn uitsluitend op basis van de lage resolutie versie en de presentaties daarover.

Ben mij ervan bewust dat het warmteprogramma is geschreven voor een breed publiek. Daarvoor is het goed geschreven, goed leesbaar en mooi vormgegeven. Echter voel ik mij genoodzaakt om vele kritische kanttekeningen te plaatsen, zowel op de presentatie als inhoudelijk. Dit eerst algemeen en vervolgens per pagina.

Algemeen

Meerdere figuren en schema's zijn helaas niet leesbaar, niet digitaal en niet geprint. De achtergrond kaart had duidelijker gekund. Bovendien hadden buurten, wijken en wijkindeling eenvoudiger kunnen worden gepresenteerd, zowel in de figuren als in een enkele tabellen. Dit had beslist anders en beter moeten. Naar ik heb begrepen was de oorzaak dat er was gekozen voor een lage resolutie om het bestand niet te groot te maken. Ondertussen is er een hoge resolutie naast gezet, maar de resolutie van de figuren zelf is nog steeds veel te laag.

Inhoudelijk is het uitermate zwak. Het noemt de algemeen bekende noodzaak en vele opties voor de energie transitie. Deze zijn mijns inziens onvoldoende kritisch uitgediept en toegespitst op de gemeente Hengelo. Mijn indruk is dat het warmteprogramma een politieke doelredenering is, door personen met onvoldoende deskundigheid. Daarbij ben ik ook uitermate kritisch over de wijze van communicatie. Subsidies door de overheid en provincie lijken daarbij een grote rol te spelen. De invloed van Twence en Welbions lijken daarbij onevenredig groot.

Er zou over alles goed zijn nagedacht, maar dat vind ik in dit warmteprogramma niet gereflecteerd. Een kritische evaluatie van ervaringen bij andere warmtenetten ontbreekt, evenals een gedegen onderbouwing voor de keuze voor een warmtenet en welke aanpassingen nodig zijn voor het aansluiten van woningen.

Het valt ernstig te betwijfelen of een warmtenet wel het beste alternatief is. Deze zienswijze stelt daarbij sowieso een groot aantal zeer kritische vragen. Vergezeld van argumenten waarom en suggesties voor betere alternatieven. Deze omvangrijke zienswijze is het gevolg van, en tekenend voor, het gebrek aan inhoudelijke kwaliteit van het warmteprogramma. De CO₂ uitstoot moet met onmiddellijke ingang snel omlaag. Met de keuze voor een warmtenet en de huidige planning haalt Hengelo de klimaatdoelstellingen niet. Namen noemen mag wellicht niet, maar het zou goed zijn geweest als alle betrokken partijen en expertises duidelijk genoemd waren.

Nu de gemeente het warmteprogramma heeft ter inzage heeft vrijgegeven vastgesteld zal er formeel ook overeenstemming moeten worden bereikt met Twence en gemeenten die wel en niet worden aangesloten. Met vooraf transparante en concrete afspraken m.b.t. verantwoordelijkheid voor alle investeringen. Gezien de reeds jarenlang lopende spanningen en perikelen met verschillende omliggende gemeenten kon dit wel eens heel moeilijk en zelfs een showstopper worden. Gezien de inflatie en de hogere rentes worden ook de zeer hoge investeringen meer problematisch.

Gemeente Hengelo is kennelijk voor tenminste 5% aandeelouder in het Warmtebedrijf Hengelo. De aandeelhouders van Twence bestaan uitsluitend uit 14 gemeenten. Munster zou daar nog bij kunnen komen. Enschede, Hengelo en Borne schijnen 40% te hebben en Almelo, Oldenzaal en Haaksbergen slechts een klein percentage. Dit moet goed worden meegewogen.

Het is kwalijk dat niets is gezegd over de drie gemeenten die reeds pas op de plaats maken en ook niet over het halen en verbranden van afval uit het buitenland. Dit is niet in belang van het milieu in Nederland en ook niet wereldwijd.

De benodigde investeringen zijn nog onbekend. Met een investering van wellicht 500 miljoen en 100 duizend woningen kost dit 5000 euro per woning. Hier komen de aanpassingen van een woning nog bovenop. Uiteindelijk gaat de gebruiker dit alles betalen.

Het warmteprogramma is sterk beleidsmatig en conceptueel. Wat nu allereerst nodig is zijn gedegen pre-engineering, detailed engineering and a project execution plan (with detailed planning and financial plan). Deze moeten worden opgesteld door een onafhankelijke professional die goed opgewassen is tegen "de slimme heren van Twence." En Welbions. Vervolgens moet hiervoor goedkeuring worden gegeven door de verantwoordelijke partijen voordat tot implementatie kan worden overgegaan. Zonder dit is er een groot risico van ernstige budget overschrijdingen en debacles. Zoals maar al te vaak bij vooral publieke werken:

Er zijn altijd tegenvallers en het wordt vaak veel duurder dan aanvankelijk begroot.

Een ding weet ik zeker, zelf zou ik voor een dergelijk onprofessioneel plan nooit groen licht hebben gekregen. En zelf ook niet hebben gegeven.

Op de volgende bladzijden mijn opmerkingen per pagina en over de bijeenkomsten.

Ter overdenking en verdere overweging:

Warmtepompen zijn alleen milieu vriendelijk bij gebruik van groene stroom.
Warmtenetten zijn duurder en niet echt milieu vriendelijk.

Er zijn tenminste twee problemen:

1. Het klimaatprobleem
2. Dat we daarvoor nog geen echte oplossing hebben

Nu het hoofd in het zand, straks onder water.

Een gewaarschuwd en wijs man is voorzichtig en bedachtzaam
en durft op zijn schreden terug te komen.

<https://www.warmtenetwerkwestland.nl/#>

<https://fd.nl/opinie/1217438/met-warmtenetten-dreigt-nederland-een-stap-terug-in-de-tijd-te-doen>

<https://nl.linkedin.com/pulse/effici%C3%ABnt-energiesysteem-alternatief-voor-ouderwets-patrick-lammers>

<https://energiestrategietwente.nl/bouwstenen/geothermie>

<https://grijsnaargroen.nl/warmtepomp-binnenopstelling-vincent>

Hieronder mijn opmerkingen per pagina aangegeven met P en nummer.

Opening

P2 Inhoud Richting elke 5 jaar herzien?

P3 Voorwoord Klimaatverandering gaat supersnel, maar langzaam 30k woningen in 27 jaar?

Over lessen vanuit landelijke aardgas vrije wijken vind ik niets terug. Of de participatie door particuliere burgers zorgvuldig genoeg is geweest valt te betwijfelen. Ik doe graag mee, maar van de eerder door mij in de warmtewerkplaatsen aangeboden gratis advisering is geen gebruik gemaakt. De politiek wil de burgers niet horen.

Hoofdstuk 1 Waarom

P4 Het gaat niet allen om 95% reductie in 2020, maar om het zo snel mogelijk minimaliseren van de uitstoot tot die tijd. In 2021 77% door bedrijven en 23% door woningen. Wat doet Hengelo aan het verbruik door bedrijven?

P5 PAW slechte ervaringen? Veel programma's. Niet praten maar doen?

P6 Belang gemeente gaat voor dat van de burger?

P7 Geen echte keuzevrijheid maar uiteindelijk wel degelijk gedwongen van het gas af!!!!.

Samenwerking met de burger? Noemt toch windmolen en zonnepanelen terwijl Hengelo daarvoor geen ruimte heeft. Burgers wensen niet voor de gek gehouden te worden. Het kabinet en de rijksoverheid doen dit al meer dan genoeg.

Hoofdstuk 2 Gekozen alternatief

P8 Alternatieven eerder besproken. Als dit de brontemperaturen zijn is nog steeds veel gas nodig om dit op te hogen. Hier moet expliciete duidelijkheid over komen!

P9 Figuur volstrekt onleesbaar. Zie bij p8. Hout en pellet kachels zouden verboden moeten worden.

Mijn woning uit 1999 met energielabel B kan ik niet verder isoleren. 20 ZP en LT radiatoren.

Offerte AE WP 25 k€. Oplossing CV ketel met aparte WP in woonkamer. Voldoet zeker zolang ik leef.

P10 Figuur 4 maar net leesbaar en 5 niet. Blauwe balk voor WN is alleen juist als 70 °C de minimale aflevert temperatuur is. Anders hetzelfde als voor AE. Dan wordt hybride de noodzakelijke en beste oplossing. Er wordt hard aan gewerkt, maar er zijn nog geen echte alternatieven om volledig van het aardgas af te gaan. Zeker niet gedurende de winter periode.

P11 Fig 6 vaag leesbaar. Wijzen groene ballonnen naar vooropgezet doel? Mis o.a. keuzevrijheid en risico. Het Hengelo onderzoek moet breder. Nu richt het zich uitsluitend op warmtenetten. Dan is het meer een conceptueel plan. Opwaarderen LT gebruikt gas!

P12 Fig 7 is conceptplan warmtenet.

P13. Elektriciteitsproductie ontbreekt. 60% van plastic afval is vervuult en wordt verbrand. Wat is de CO₂ uitstoot van de vier ovens. CO₂ afvang en het maken van methanol en andere producten is niet bewezen en onzeker. Bij de rode lijnen zou Nobian LT richting Twence moeten gaan om opgehoogd te worden tot HT. Een warmtebuffer heeft beperkte capaciteit en is niet voor opslag gedurende de zomer en gebruik in de winter. Het schetst alternatieve bronnen die in Hengelo er nauwelijks zijn. (weinig windmolens en zonnepanelengroen en amper geothermie verder weg) Bij andere energiedragers lees ik i.p.v. H₂ voorlopig vooral AARDGAS. Schema is niet overtuigend.

P14 Op basis van 3 onafhankelijke onderzoeken. Kaart lijkt vooral toegewerkt naar warmtenetten. Dots warmtenet zijn in de meerderheid en zelfs groter weergegeven. Vanuit mijn expertise en de kennis van de woningen stel ik grote vraagtekens bij deze invulling. Groene dots voor Hybride WPN kunnen in veel meer wijken, zeker op de korte termijn. Krijgt WUP wel keuzevrijheid?

Isoleren moet en is bijna altijd goed.

P15 Vaag. Verwijzing naar bijlage met wijknummers? Energielabel of schillabel? D+ is zeer laag en dan wordt elke verwarming extreem duur. B wordt nooit A.

P16 Samenvatting ongenueanceerd richting warmtenet. DEC voor opwarming met AARDGAS.

Hoofdstuk 3 Kosten?

P17 Het moet betaalbaar blijven. Kosten + moet aan een maximum gebonden worden. Alle kosten moeten transparant zijn. Dit mag niet leiden tot verhoging van de gemeentelijke belastingen.

P18 Het aardgasverbruik per type woning en buurt moet nauwkeurig vast te stellen zijn. Hoe kun je anders vaststellen hoeveel we gaan besparen. De kosten lijken te laag t.o.v. die voor mijn eigen hoekwoning met schillabel B. Kennelijk zijn deze gebaseerd op aansluiting op het MT warmtenet. Dan worden mijn benodigde aanpassingen veel complexer en omvangrijker en de kosten veel hoger. Een hybride oplossing is dan veel goedkoper. Gezien de inflatie en de personeelstekorten zijn de kosten indicaties reeds achterhaalt. DE BEPERKTE BASIS VOOR DE GENOEMDE KOSTEN EN DE DISCLAIMER BEVESTIGT DAT DE WERKELIJK KOSTEN NOG ZEER ONZEKER ZIJN. Wat wordt precies bedoeld met het ruime aanbod van regelingen? DUIDELIJK VERWIJZEN NAAR BIJLAGE 6! Veel burgers hebben geen spaargeld en kunnen ook niet een hogere hypotheek krijgen. Leningen moeten wel worden terugbetaald. Subsidies dekken slechts een klein deel van de kosten. Met MT is er niet meer comfort. Met HT zijn er geen echte baten en is er geen extra comfort. Wel het risico van hogere energie rekeningen. De genoemde duidelijke regie door de gemeenten beloofd weinig goeds en is in strijd met de individuele keuzevrijheid. Ik zou wel eens een echte vaste prijs offertes willen zien voor de verschillende woningtypen.

P19 Van kosten naar woningbouw is wat verwarrend. Duidelijker aangeven dat dit gaat om het aantal woningen en niet om de kosten. De kosten zullen sterk verschillen per type woning. Niet de WUP maar de particulier bepaald zijn keuze. Zie verder onder p18.

P20 Zie onder p18. HOOFDSTUK 3 SCHIET ERNSTIG TE KORT EN IS VOLSTREKT ONVOLDOENDE. DE ECHTE KOSTEN EN RISICO'S ZIJN ONVOLDOENDE NAUWKEURIG EN REALISTISCH IN BEELD. HET DRAAGVLAK, DE HAALBAARHEID, BETAALBAARHEID EN DE POTENTIELE DEELNAME WORDEN DAARMEE ONDERMIJND. Burgers zijn niet gek en geen Dagobert Duck.

Hoofdstuk 4 Planning

P21 De Nijverheid 2018 en we zijn nu 2023. Wat wordt er precies gedaan wanneer? Wat is precies het verschil tussen urgentie energie besparing en aanpak aardgasvrij? Wat betekent dit voor een eventuele aanleg van een warmtenet? Hoe weet je het percentage gasverbruik als je niet zegt te weten wat het gasverbruik is per woning? Scoren de de andere buurten dan echt zoveel anders? Of is de volgorde simpelweg dat we beginnen dicht bij Twence? En in aansluiting met de plannen van Enexis en Welbions. De eerder genoemde criteria zijn dan van geen betekenis.

PP22 Verwijzing naar bijlage voor buurtnummers? Is start voor 2040 na 2030? De woningen in de Vinex wijk Hasseler ES en Roershoek hebben op zijn hoogst schillabel B.

P23 De Nijverheid is door het college aangewezen als eerste aardgas vrije buurt. De meerderheid van de bewoners is tegen een warmtenet. HOE ZIT HET PRECIES MET DE KEUZEVRJHEID?

Hoofdstuk 5 Aanpak

P24 Aanpak die aansluit bij de wensen. Volgend? Collectief regie versus individuele autonomie en keuzevrijheid respecteren. Nijverheid voelt vooral regie en voelt zich niet gehoord.

P25 Uitgangspunten zijn geweldig. Het komt nu aan om daar invulling aan te geven.

P26 Aan het werk.

B1 P27 **V**loertype. Minimaal 7 cm geeft geen streefwaarde 3,5 m²K/W

B2 P28 Vaag. Beter is een enkele tabel onderverdeeld in buurt, wijk en bouwjaar

B3 P29 Prima

B4 P30+P31 Vaag. Concessie LT NIEUWBOUW voor Nobian? DEC Noord staat meer rechts. Waarom Twence niet aangegeven. Hoe zit het met bestaande bouw? Hoe met HT door Twence?

B5 P32 Zie onder B2 p28

B6 P33+P34 Zie onder p17

P34 Slot Noem betrokken partijen en expertises waarmee dit warmteprogramma tot stand is gekomen. Zoals Twence, Nobian, Welbions, de drie bureaus, expertise projectleider etc.

Enkele namen zijn reeds bekend via het gemeente nieuws en de presentaties. Deze zouden hierbij dus gewoon genoemd kunnen worden.

Presentaties bijeenkomsten

De warmtewerkplaatsen heb ik ervaren als eenrichting verkeer, waarbij niet echt geluisterd werd naar de burgers. Daarop heb ik indertijd besloten er geen tijd en energie meer in te steken.

De presentaties op 31 jan en 7 feb 2023 waren van dezelfde matige kwaliteit als het warmteprogramma zelf. In feite werd er niets verduidelijkt noch extra's verteld. De opmerking om LT te verhogen met een warmtewisselaar was tekenend voor het gebrek aan technische kennis.

De tweede presentatie was een mindere herhaling van de eerste. Het zou gaan om "wat gaat het kosten", maar dit kwam in het geheel niet aan de orde. Geen modelwoningen, geen installatievoorbeelden en geen kostenberekeningen. Zelf werd ik niet in de gelegenheid gesteld om ook maar een enkele vraag te stellen. De opzet om in kleine kringen na te praten was niet in het belang van alle aanwezigen. En ook niet om meer duidelijkheid en draagvlak te creëren.

Naar ik heb begrepen zijn ook de bijeenkomsten in de Nijverheid ervaren als slecht georganiseerd en onvoldoende. Burgers voelen zich niet gehoord noch serieus genomen. Hier moet echt grote verbetering in komen!

Politieke gang van zaken	College stelt Warmteprogramma vast	?
	Voordat beleid wordt vastgesteld kan het ter inzage liggen.	

In de verschillende communicatie en tijdens de presentaties werden begrippen als ter inzage vrijgegeven, vastgesteld door B&W, nog vast te stellen door de Raad en besluit genomen slordig door elkaar gebruikt. Het zou goed zijn dit proces helder aan de burgers uit te leggen en scherp te communiceren. Zonder een gedegen voorbereiding kan sowieso niet op een verantwoorde wijze iets worden vastgesteld en zeker geen besluiten worden genomen.

Als een volgende stap zouden de bewoners een brief krijgen en met hen in gesprek worden gegaan. Dit lijkt mij een niet uitvoerbare werkwijze. De gemeente heeft blijk gegeven niet over de benodigde expertise te beschikken om voldoende duidelijkheid te kunnen bieden. Het is te arbeidsintensief en tijdrovend. Bovendien zijn de meeste bewoners niet technisch onderlegd en kunnen deze dit niet zelf beoordelen. Daardoor wordt het waarschijnlijk een politieke schijnvertoning die het vertrouwen en draagvlak verder gaat ondermijnen. Dit moet anders en beter georganiseerd worden.

Het is kwalijk dat alleen is gezegd dat het ter inzage was gelegd, maar daarbij niet expliciet is vermeld dat tot 2 maart een zienswijze kon worden ingediend. U zou echt moeten luisteren naar uw burgers.

Reactie op indiener 3.

Geachte [REDACTED]

U heeft een zienswijze ingediend op het voorliggende Ontwerp Warmteprogramma. Wij hebben uw zienswijze beoordeeld en hebben het Warmteprogramma vastgesteld. Uw zienswijze is bij de besluitvorming meegenomen. U geeft (samengevat) aan:

Uw zienswijze bestaat uit vier onderdelen (zienswijze, verantwoording, brede context, warmteprogramma). Een zienswijze is bedoeld om een persoonlijke visie te geven op een voorliggend document. Een deel van uw zienswijze is van algemene beschouwende aard, zoals de verantwoording en brede context. Hoewel dit relevante achtergrond is, is dit geen reactie op het voorliggende stuk. Ook het stellen van vragen maakt geen onderdeel uit van een zienswijze. Dit is onderdeel van de participatieprocedure. Wij kunnen uw verantwoording en brede context niet aanmerken als een zienswijze. Hierin zit immers geen visie op het document gevat. We zullen hier dan ook niet schriftelijk op reageren. We staan als voorheen open om hierover verder met u in gesprek te gaan.

Hieronder volgt de reactie op de onderdelen zienswijze en warmteprogramma. Wij geven puntsgewijs uw reactie weer en geven daar vervolgens reactie op:

Zienswijze

Het ontwerp Warmteprogramma Hengelo bied inhoudelijk volstrekt onvoldoende informatie om tot een afgewogen oordeel te kunnen komen. De invloeden van Twence, Welbions en subsidies lijken onevenredig groot en de vele risico's zijn onvoldoende in beeld gebracht.

Reactie: In dit warmteprogramma worden er nog geen definitieve keuzes gemaakt en de uitwerking van de uitvoering volgt in de buurtaanpak. Op deze manier kan er op buurt- en huishoudniveau gekeken worden naar de nodige maatregelen en de bijbehorende risico's. Bij deze buurtaanpak zijn Twence, Welbions en subsidies nodig om informatie te leveren en investeringen te doen. Echter blijft gemeente Hengelo de regisseur van de lokale energietransitie en kan de samenstellingen van participerende partijen veranderen afhankelijk van de behoeften.

Wat betreft de accumulatieve CO₂ uitstoot is de implementatie van een warmtenet vanaf 2030 en 2040 feitelijk veel te laat.

Reactie: Gemeente Hengelo probeert om zo snel mogelijk aardgasvrij te worden. Het probleem is echter dat elk aardgasalternatief, dus ook het gebruik van duurzaam gas, grote investeringen in het uitbreiden of het behouden van infrastructuur voor de komende decennia. Het warmteprogramma kijkt naar de lange termijn doelstelling om Hengelo aardgasvrij te krijgen omdat de focus op enkel korte termijn reducties van CO₂-uitstoot kan leiden tot investeringen die op langer termijn tot een te kostbare of niet-duurzame transitie leiden.

Het is kwalijk dat niet duidelijk wordt gemaakt dat het alleen gaat om Enschede, Hengelo en Borne. De gemeenten Almelo, Oldenzaal en Haaksbergen maken pas op de plaats of hebben mogelijk reeds afgehaakt. Ook over de jarenlange perikelen met deze gemeenten wordt niets vermeld.

Reactie: Dit warmteprogramma schetst een visie over een mogelijke regionale verdeling van hoge temperatuur warmte. De rol van deze verdeling is om vóór de uitwerking van de buurtaanpak tot een overeenkomst te komen hoe de schaarse, breed-inzetbare energiebronnen over Twente verdeeld worden.

Over keuzevrijheid wordt tegenstrijdig gesproken. De buurten de Nijverheid en het Genseler zijn tegen, maar de gemeente zet door.

Reactie: De buurtaanpak in de Nijverheid en het Genseler loopt nog en hier zijn nog geen definitieve keuzes gemaakt. Bewoners hebben een keuze tussen gelijkwaardig warmtealternatieven. Dus als bewoners al een warmtealternatieven hebben uitgevoerd, dan hoeven ze niet op andere (aangeboden) warmtealternatieven aan te sluiten.

Het monopolie probleem blijft onbeantwoord.

Reactie: Warmtenetten hebben een monopolistisch karakter maar de ACM ziet toe dat warmteleveringen gegarandeerd worden en dat de gevraagde prijzen binnen de kaders van de wet blijven.

De kosten voor de benodigde aanpassingen door de afnemers worden groots onderschat en de financiering daarvoor gebagatelliseerd.

Reactie: Het warmteprogramma maakt een inschatting van de investeringskosten per woning per buurt. Dit zijn inschattingen van landelijke kengetallen maar de werkelijke kosten kunnen per buurt en per woning sterk variëren. Een gedetailleerde uitwerking volgt in de buurtaanpak aangezien dit van belang is voor definitieve keuzes.

Informatie ontbreekt over hoe de restwarmte wordt gegenereerd, over wat het betekent voor de aanleg van het distributienetwerk, over de benodigde investeringen en subsidies, over de risico's, over de betrokken partijen en expertises en over de af- en instemming met alle andere betrokkenen.

Reactie: De genoemde aspecten zijn belangrijk en worden in de buurtaanpak uitgewerkt. Hier valt in een Hengelo-brede visie zoals dit Warmteprogramma weinig over te zeggen omdat dit per buurt kan verschillen. Dit geldt ook voor de opwekking van restwarmte: afhankelijk of er gebruik wordt gemaakt van het bestaande warmtenet of van een nieuw aan te leggen HT-warmtenet kan de manier van warmte genereren verschillen.

Van belang zijn de echte verschillen in besparingen van het aardgas verbruik en de totale accumulatieve CO₂ uitstoot tussen elk van de alternatieven. En t.o.v. het vereiste reductieprofiel van de CO₂ uitstoot.

Reactie: De accumulatieve CO₂-uitstoot is een belangrijk onderwerp maar er zijn te veel onzekerheden in de uitvoering om hier een accurate inschatting van te maken. De gemeente Hengelo maakt daarom o.a. gebruik van een analyse waarin de laagste nationale kosten per bespaarde ton CO₂ wordt uitgerekend en heeft de doelstelling om in 2030 50% en in 2050 100% CO₂-uitstoot te verminderen.

Met hybride warmtepompen kunnen we op korte termijn veel sneller een grote reductie in de accumulatieve CO₂ reductie realiseren. Dit kan zelfs met gebruik van een bestaande CV ketel , elektrische of warmtepomp boiler en een aparte lucht-lucht warmtepomp voor met name buiten de winterperiode. De investeringen daarvoor kunnen relatief beperkt blijven. Gebruikers behouden de keuzevrijheid van energieleveranciers. Dit is ook het beleid van de overheid die hybride warmtepompen verplicht heeft gesteld vanaf 2025. De planning van het Warmtenet biedt hier sowieso de nodige ruimte voor.

Reactie: Hybride warmtepompen kunnen inderdaad helpen om op korte termijn met relatief lage investeringskosten aardgas en CO₂-uitstoot te besparen. Echter is dit geen eindoplossing omdat er nog steeds gebruik wordt gemaakt van aardgas. Hybride warmtepompen lenen zich wel voor duurzaam gas als warmtealternatief. Het probleem hiervan is dat duurzaam gas beperkt beschikbaar is, beter voor andere doelen ingezet kan worden en dat dit voor slechts enkele buurten het warmtealternatief met de laagste maatschappelijke kosten is. Hierdoor worden er meer maatschappelijke kosten gemaakt door onverhoopte vervangingen van het gasnet, de relatief dure opwekking van duurzaam gas en vervoegde afschrijving van de hybride warmtepompen.

Twence heeft diverse andere mogelijkheden om te vergroenen. De focus moet verder vooral ook liggen op het gasverbruik door bedrijven. Hengelo vergroend dan sneller en in totaliteit meer.

Reactie: Bedrijven zijn een belangrijke doelgroep om het aardgasverbruik te verminderen. Dit wordt echter in een ander programma aangepakt. Gezien de lange doorlooptijden van het verduurzamen van gebouwen en het aanleggen en aanpassen van infrastructuur, is het noodzakelijk dat alle sectoren zo vroeg mogelijk aangepakt worden.

Ondertussen moet voortvarend worden gewerkt aan verdere realistisch stappen om geheel van het aardgas af te gaan. Waaronder het gebruik van groene waterstof.

Reactie: We delen uw conclusie om voortvarend en realistisch aan de energietransitie te werken maar waterstof zal echter een minimale rol spelen bij het verwarmen van huizen. Dit komt omdat waterstof in ieder geval tot 2030 nauwelijks beschikbaar is en daarna is het onzeker hoeveel waterstof er in totaal opgewekt kan worden. Verder vraagt de opwekking van waterstof veel energie en heeft het mede daardoor een hoge kostprijs per kilogram H₂. Gezien de extra maatschappelijke kosten en de benodigde uitbreiding van duurzame energiebronnen, zullen andere warmtealternatieven in de meeste buurten tot een voortvarender energietransitie leiden.

Ondanks deze kritische zienswijze ben ik niet op voorhand tegen een Warmtenet, maar wel tegen de overduidelijke politieke doelredenering en de volstrekt onvoldoende inhoudelijke voorbereiding en communicatie daarover. Op basis van wat er nu ligt kan geen keuze worden gemaakt en zeker geen verantwoord besluit over worden genomen.

Reactie: Inderdaad, er kunnen nog geen definitieve besluiten over maatregelen genomen worden en dat is dus nog niet aan de orde. Dit warmteprogramma geeft een visie van met welke aspecten er rekening gehouden moeten worden; een visie van welke technische alternatieven voor de hand liggen; een inschatting wat de kosten van de energietransitie zijn en hoe en wanneer dit traject wordt uitgevoerd.

Warmteprogramma

Opening

Inhoud Richting elke 5 jaar herzien?

Reactie: Ja, dit klopt. We doen dit zodat rekening gehouden kan worden met innovaties/ontwikkelingen die nu nog niet marktrijp zijn. De huidige versie van het Warmteprogramma bevat de actuele stand van de techniek c.q. oplossingen voor aardgasvrij.

Voorwoord Klimaatverandering gaat supersnel, maar langzaam 30k woningen in 27 jaar?

Over lessen vanuit landelijke aardgas vrije wijken vind ik niets terug. Of de participatie door particuliere burgers zorgvuldig genoeg is geweest valt te betwijfelen. Ik doe graag mee, maar van de eerder door mij in de warmtewerkplaatsen aangeboden gratis advisering is geen gebruik gemaakt. De politiek wil de burgers niet horen.

Reactie: De opgedane lessen in het Programma Aardgasvrije Wijken inclusief de proeftuin Nijverheid aardgasvrij staan onder andere beschreven in hoofdstuk 5.3 en 5.4 van het Warmteprogramma. Overige opmerkingen zijn geen visie op het voorliggende stuk.

Hoofdstuk 1 Waarom

Het gaat niet allen om 95% reductie in 2020, maar om het zo snel mogelijk minimaliseren van de uitstoot tot die tijd. In 2021 77% door bedrijven en 23% door woningen. Wat doet Hengelo aan het verbruik door bedrijven?

Reactie: Waarschijnlijk bedoelt u 2050? Het Warmteprogramma beschrijft de wijze waarop we in Hengelo gaan stoppen met het gebruik van aardgas voor het verwarmen van woningen, het gebruik van warm tapwater en koken. Deze afbakening staat in het voorwoord en in hoofdstuk 1.3 gegeven. Hoewel uw vraag over het verminderen bij bedrijven zeer terecht en relevant is maakt dit geen onderdeel uit van de reikwijdte van dit Warmteprogramma.

PAW slechte ervaringen? Veel programma's. Niet praten maar doen?

Reactie: Op pagina 5 is de samenhang en context beschreven.

Belang gemeente gaat voor dat van de burger?

Reactie: Getracht is aan te geven dat er een spanning zit tussen het niveau van het individu (burger) en dat van de gemeente (publiek belang) en dat dit niet per definitie met elkaar overeenkomt.

Geen echte keuzevrijheid maar uiteindelijk wel degelijk gedwongen van het gas af!!!!.
Samenwerking met de burger? Noemt toch windmolen en zonnepanelen terwijl Hengelo daarvoor geen ruimte heeft. Burgers wensen niet voor de gek gehouden te worden. Het kabinet en de rijksoverheid doen dit al meer dan genoeg.

Reactie: De keuze om te stoppen met het gebruik van aardgas is van Rijksweg gemaakt. De gemeenteraad van Hengelo heeft met het vaststellen van dit kader (op pagina 7 samengevat weergegeven) dit rijksbesluit bekrachtigd. Samenwerking met de burger staat verderop onder de participatie uitgangspunten, in hoofdstuk 5.4, beschreven. Overige opmerkingen zijn geen visie op het voorliggende stuk.

Hoofdstuk 2 Gekozen alternatief

Alternatieven eerder besproken. Als dit de brontemperaturen zijn is nog steeds veel gas nodig om dit op te hogen. Hier moet expliciete duidelijkheid over komen!

Reactie: Op pagina 8 is in algemene zin beschreven welke technische alternatieven er voor aardgas zijn. Hierbij is met betrekking tot warmtenetten onderscheid gemaakt tussen (Z)LT, MT en HT en is gesteld dat deze (bron)temperatuur afhankelijk is van de betreffende bronnen die lokaal beschikbaar zijn. Afhankelijk van het temperatuurregime van de 'vraagzijde' (lees: afnemers) kan de brontemperatuur direct of na ophoging toegepast worden. Er zijn meerdere manieren om de temperatuur op te hogen, bijvoorbeeld met boosters of warmtepompen. Dit hoeft niet altijd met gas te gebeuren. Bovendien kan het mogelijk in de toekomst zelfs met waterstofgas opgehoogd worden.

Figuur volstrekt onleesbaar. Zie bij p8. Hout en pellet kachels zouden verboden moeten worden. Mijn woning uit 1999 met energielabel B kan ik niet verder isoleren. 20 ZP en LT radiatoren. Offerte AE WP 25 k€. Oplossing CV ketel met aparte WP in woonkamer. Voldoet zeker zolang ik leef.

Reactie: In de hoge resolutie versie is het Figuur op pagina 9 leesbaar. Er is een fundamenteel verschil van inzicht in de manier waarop met hout- en pelletkachels moet worden omgegaan. Wij zien op dit moment geen noodzaak tot verbod hiervan en adviseren om die reden verstandig gebruik inachtneming de omgeving en gezondheidsaspecten.

Figuur 4 maar net leesbaar en 5 niet. Blauwe balk voor WN is alleen juist als 70 °C de minimale aflevert temperatuur is. Anders hetzelfde als voor AE. Dan wordt hybride de noodzakelijke en beste

oplossing. Er wordt hard aan gewerkt, maar er zijn nog geen echte alternatieven om volledig van het aardgas af te gaan. Zeker niet gedurende de winterperiode.

Reactie: In de hoge resolutie versie zijn de figuren op pagina 10 leesbaar. Dit figuur is afkomstig uit de studie van de Raad voor de Leefomgeving zoals in de bronvermelding weergegeven. Een hybride oplossing maakt vooralsnog gebruik van aardgas en valt om die reden niet aan te merken als beste oplossing voor aardgasvrij. Het is correct dat vooral het winterseizoen een grote uitdaging vormt bij het vinden van geschikte alternatieven.

Fig 6 vaag leesbaar. Wijzen groene ballonnen naar vooropgezet doel? Mis o.a. keuzevrijheid en risico. Het Hengelo onderzoek moet breder. Nu richt het zich uitsluitend op warmtenetten. Dan is het meer een conceptueel plan. Opwaarderen LT gebruikt gas!

Reactie: In de hoge resolutie versie is het Figuur op pagina 11 leesbaar. Dit is een goed punt. De groene tekstvakken zijn gewijzigd in transparante tekstvakken. De tekstvakken wijzen echter niet naar een vooropgezet doel, maar laten zien dat de keuze integraal gemaakt moet worden. In dit figuur staat draagvlak opgenomen als factor van invloed. Dit draagvlak kan gezien worden als resultaat van keuzevrijheid. Risico's maken onderdeel uit van de factoren marktrijpheid, businesscase, betrouwbaarheid bronnen, toekomstbestendigheid en juridisch kader; maar zijn niet als zodanig expliciet benoemd. Het opwaarderen van LT kan ook zonder gas, namelijk door de inzet van (all electric) warmtepompen.

Fig 7 is conceptplan warmtenet.

Reactie: Dit klopt, zoals ook in de bronvermelding op pagina 11 (voetnoot 8) gemeld.

Elektriciteitsproductie ontbreekt. 60% van plastic afval is vervuild en wordt verbrand. Wat is de CO₂ uitstoot van de vier ovens. CO₂ afvang en het maken van methanol en andere producten is niet bewezen en onzeker. Bij de rode lijnen zou Nobian LT richting Twence moeten gaan om opgehoogd te worden tot HT. Een warmtebuffer heeft beperkte capaciteit en is niet voor opslag gedurende de zomer en gebruik in de winter. Het schetst alternatieve bronnen die in Hengelo er nauwelijks zijn. (weinig windmolens en zonnepanelengroen en amper geothermie verder weg) Bij andere energiedragers lees ik i.p.v. H₂ voorlopig vooral AARDGAS. Schema is niet overtuigend.

Reactie: Het klopt dat de (huidige) electriciteitsproductie ontbreekt in dit figuur, aangezien dit de visie van Twence is op een toekomstbestendig warmtenet. Het laat zien dat een open warmtenet het uitgangspunt is waar meerdere bronnen op aangesloten kunnen gaan worden. Volgens de Renewable Energy Directive (RED II) wordt restwarmte uit een AEC (Afval Energie Centrale) aangemerkt als 53% duurzaam. De Bio Energie Centrale en de Empyro-installatie worden in de RED II als 100% duurzaam aangemerkt. Voor de AEC's wordt stapsgewijs gewerkt aan volledige CO₂-afvang en om deze te gebruiken als grondstof voor andere processen. Met betrekking tot de recyclebaarheid van plastics is de constatering terecht dat deze plastics slechts ten dele hergebruikt kunnen worden. Ondanks de ambitie van een afvalloos Twente en de circulaire economie is de huidige realiteit dat aan het einde van de levensduur van plastics, energieproductie door middel van afvalverbranding een laatste mogelijke toepassing is.

Op basis van 3 onafhankelijke onderzoeken. Kaart lijkt vooral toegewerkt naar warmtenetten. Dots warmtenet zijn in de meerderheid en zelfs groter weergegeven. Vanuit mijn expertise en de kennis van de woningen stel ik grote vraagtekens bij deze invulling. Groene dots voor Hybride WPn kunnen in veel meer wijken, zeker op de korte termijn. Krijgt WUP wel keuzevrijheid? Isoleren moet en is bijna altijd goed.

Reactie: Het is niet de bedoeling om op basis van deze kaart, en de dikte van de stippen, toe te werken naar enkel een warmtenet. Deze kaart is bedoeld als totaalweergave van de drie onafhankelijke studies met betrekking tot de technische mogelijkheden. De dikte van de stippen is aangepast op de kaart.

In het Warmteprogramma is gekeken naar technische alternatieven als eindoplossing. In het geval van hybride warmtepompen is dan een duurzaam gas, zoals groen gas, benodigd. Dit is echter schaars en als gevolg van het verdeelvraagstuk (nationaal en lokaal) zal dit eerder in het landelijke gebied van Twente ingezet worden dan in binnenstedelijke woongebieden. Hoewel hybride warmtepompen ook als tijdelijke oplossing ingezet kunnen worden op korte termijn, in meerdere buurten zal dit dus veelal niet de eindoplossing zijn voor die buurten. Isoleren is altijd goed. Bij nadere uitwerking van de uitvoeringsplannen op buurt en wijkniveau wordt nader ingezoomd op de technische mogelijkheden voor de betreffende buurt. Het vertrekpunt voor de buurtaanpak is de kaart. Inwoners krijgen keuzevrijheid om op het aanbod in te gaan of dit naast zich neer te leggen en een eigen (eind)oplossing te realiseren.

Vraag. Verwijzing naar bijlage met wijknummers? Energielabel of schillabel? D+ is zeer laag en dan wordt elke verwarming extreem duur. B wordt nooit A.

Reactie: Er is een bijlage met de wijknummers beschikbaar. De kaart met minimale energielabels zijn volgens de nieuwe normering eigenlijk schillabels. De gangbare term waarmee inwoners bekend zijn is energielabel. De komende jaren zal dit waarschijnlijk zo blijven. Echter krijgen de energielabels achter de schermen een update conform de nieuwe rekenmethodiek. Dit kan mogelijk een devaluatie van de huidige energielabels tot gevolg hebben, vanwege de in het verleden toegepaste maatregelen die niet hebben bijgedragen aan het verlagen van de warmtevraag (zoals opwek en installatie). De benodigde energielabels D+ en B+ zijn gebaseerd op het dashboard eindgebruikerskosten waarmee voor de verschillende technische oplossingen een minimaal energielabel (indien gewenst, lees: schillabel) aangegeven is. Afhankelijk van het technische alternatief per buurt is een minimaal energielabel benoemd. Beter isoleren kan altijd.

Samenvatting ongenueanceerd richting warmtenet. DEC voor opwarming met AARDGAS.

Reactie: In het warmteprogramma is geen keuze gemaakt voor het type warmtenet per buurt. In een aantal buurten zal het bestaande warmtenet doorgetrokken worden, waarbij mogelijk aanvullende DEC's benodigd zijn. Voor andere buurten is een Regionaal Warmtenet gevoed vanuit Twente met Hoog Temperatuur meer voor de hand liggend. Hiervoor zijn geen DEC's benodigd.

Hoofdstuk 3 Kosten?

Het moet betaalbaar blijven. Kosten + moet aan een maximum gebonden worden. Alle kosten moeten transparant zijn. Dit mag niet leiden tot verhoging van de gemeentelijke belastingen.

Reactie: De kostprijs+ methode wordt door de wetgever nader ingevuld in de nieuwe warmtewet. Deze taak is niet bij de gemeente belegd.

Het aardgasverbruik per type woning en buurt moet nauwkeurig vast te stellen zijn. Hoe kun je anders vaststellen hoeveel we gaan besparen. De kosten lijken te laag t.o.v. die voor mijn eigen hoekwoning met schillabel B. Kennelijk zijn deze gebaseerd op aansluiting op het MT warmtenet. Dan worden mijn benodigde aanpassingen veel complexer en omvangrijker en de kosten veel hoger. Een hybride oplossing is dan veel goedkoper. Gezien de inflatie en de personeelstekorten zijn de kosten indicaties reeds achterhaalt. DE BEPERKTE BASIS VOOR DE GENOEMDE KOSTEN EN DE DISCLAIMER BEVESTIGT DAT DE WERKELIJK KOSTEN NOG ZEER ONZEKER ZIJN. Wat wordt precies bedoeld met het ruime aanbod van regelingen? DUIDELIJK VERWIJZEN NAAR BIJLAGE 6! Veel burgers hebben geen spaargeld

en kunnen ook niet een hogere hypotheek krijgen. Leningen moeten wel worden terugbetaald. Subsidies dekken slechts een klein deel van de kosten. Met MT is er niet meer comfort. Met HT zijn er geen echte baten en is er geen extra comfort. Wel het risico van hogere energie rekeningen. De genoemde duidelijke regie door de gemeenten beloofd weinig goeds en is in strijd met de individuele keuzevrijheid. Ik zou wel eens een echte vaste prijs offertes willen zien voor de verschillende woningtypen.

Reactie: Het doel van het Warmteprogramma is niet om aardgas te besparen. Het doel van het Warmteprogramma is om tot een alternatief op aardgas te komen voor alle woningen. Daarmee is het niet relevant wat het aardgasverbruik per buurt is in het kader van besparing. De investeringskosten die gepresenteerd zijn, zijn berekend op basis van landelijk geverifieerde gemiddelden en kengetallen. Deze zijn niet representatief voor individuele casussen. De gebruikte gemiddelden en kengetallen zijn publiekelijk toegankelijk via de bron die in het Warmteprogramma is opgenomen. Ook in de tekst is deze verwijzing gemaakt. Het klopt dat werkelijke investeringskosten per individuele casus zullen verschillen en onder andere afhankelijk zijn van het aanbod van de markt. Onder hoofdstuk 3.5 is duidelijk verwezen naar de financieringsmogelijkheden voor bewoners in bijlage 6. De genoemde regie door de gemeente slaat op het feit dat bij de ontwikkeling van een collectieve oplossing, welke voor Hengelo voornamelijk neerkomt op een warmtenet, veel regie vanuit de gemeente nodig is. Het aanleggen van een warmtenet vraagt om een intensief participatie- en communicatieproces, waar de gemeente een regierol in vervult. Ieder bewoner heeft de individuele keuze om wel niet aangesloten te worden op een warmtenet. Het is niet mogelijk om in dit Warmteprogramma, welke voor 5 jaar wordt vastgesteld, offertes op te nemen. Dit vanwege het feit dat offerteprijzen in de tijd kunnen fluctueren en dus snel gedateerd zijn, als ook sterk zullen verschillen van woning tot woning.

Van kosten naar woningbouw is wat verwarrend. Duidelijker aangeven dat dit gaat om het aantal woningen en niet om de kosten. De kosten zullen sterk verschillen per type woning. Niet de WUP maar de particulier bepaald zijn keuze. Zie verder onder p18.

Reactie: Onder 3.4 in het Warmteprogramma kan inderdaad een inleidende zin worden geplaatst die de context van het volgende stuk tekst en de gepresenteerde tabel beter inzichtelijk maakt. In de buurtaanpak wordt een aanbod gedaan voor het logische technische alternatief. Dit aanbod kan iedere woningeigenaar accepteren of afwijzen. Wanneer een woningeigenaar het aanbod afwijst, dient hij/zij ervoor te zorgen dat een eigen alternatief gerealiseerd wordt.

Zie onder p18. HOOFDSTUK 3 SCHIET ERNSTIG TE KORT EN IS VOLSTREKT ONVOLDOENDE. DE ECHTE KOSTEN EN RISICO'S ZIJN ONVOLDOENDE NAUWKEURIG EN REALISTISCH IN BEELD. HET DRAAGVLAK, DE HAALBAARHEID, BETAALBAARHEID EN DE POTENTIELE DEELNAME WORDEN DAARMEE ONDERMIJND. Burgers zijn niet gek en geen Dagobert Duck.

Reactie: Hoofdstuk 3 wat het gaat kosten. Zoals ook in dit hoofdstuk staat vermeld betreft dit een indicatie van de gemiddelde kosten per woning per buurt. In dit stadium van visievorming op het niveau van heel Hengelo volstaat deze uitwerking. Immers worden hier geen definitieve keuzes aan verbonden, zo ook geen concrete aanbiedingen richting bewoners ten behoeve van een alternatief. Een hoger detailniveau volgt later in uitvoeringsplannen op buurt- en wijkniveau. Zo ook het organiseren van draagvlak en bereidheid. Er is geen enkele intentie tot ondermijning in welke mate dan ook.

Hoofdstuk 4 Planning

De Nijverheid 2018 en we zijn nu 2023. Wat wordt er precies gedaan wanneer? Wat is precies het verschil tussen urgentie energie besparing en aanpak aardgasvrij? Wat betekent dit voor een eventuele aanleg van een warmtenet? Hoe weet je het percentage gasverbruik als je niet zegt te weten wat het gasverbruik is per woning? Scoren de de andere buurten dan echt zoveel anders? Of is

de volgorde simpelweg dat we beginnen dicht bij Twence? En in aansluiting met de plannen van Enexis en Welbions. De eerder genoemde criteria zijn dan van geen betekenis.

Reactie: De Nijverheid is één van de landelijke proeftuinen en loopt daarmee in het proces om aardgasvrij te worden voorop. Het doel daarvan is om ervaring op te doen in dit complexe proces, zoals ook in de andere proeftuinen. De urgentiebuurten voor energiebesparing zijn bepaald op basis van de in het Warmteprogramma benoemde indicatoren. Dit zijn buurten waar wij verwachten dat er een grote opgave en urgentie voor het besparen van energie ligt. Aan deze buurten wordt aandacht besteed in het Stimuleringsplan energiebesparing, welke in ontwikkeling is. Energiebesparing heeft een link met de aardgasvrij opgave, maar is niet hetzelfde. Je kan ook energie besparen zonder aardgasvrij te worden en andersom.

PP22 Verwijzing naar bijlage voor buurtnummers? Is start voor 2040 na 2030? De woningen in de Vinex wijk Hasseler ES en Roershoek hebben op zijn hoogst schillabel B.

Reactie: In paragraaf 4.2 is de verwijzing naar de buurtnummers en buurtnamen opgenomen. De buurten in het gebied tussen het spoor en A1 zullen vermoedelijk na 2030 starten, afhankelijk van de snelheid die gemaakt wordt en de beschikbare capaciteit van diverse partijen. In een volgende update van het warmteprogramma kan de planning mogelijk worden bijgesteld. De energielabels voor de wijken Hasseler Es en Roershoek zijn niet weergegeven op deze kaart. Dat is ook niet de intentie van deze kaart.

P23 De Nijverheid is door het college aangewezen als eerste aardgas vrije buurt. De meerderheid van de bewoners is tegen een warmtenet. HOE ZIT HET PRECIES MET DE KEUZEVRIJHEID?

Reactie: De gemeente heeft tot op heden geen onderzoek gedaan naar de interesse in warmtenet onder de eigenaren van de Nijverheid. Er is nog geen concreet aanbod gedaan welke eigenaren hebben kunnen accepteren of weigeren. Of en in welke mate er bereidheid is voor aansluiting op warmtenet en welke keuze men hier als eigenaren in wil maken, volgt pas nadat dit is gebeurd.

Hoofdstuk 5 Aanpak

Aanpak die aansluit bij de wensen. Volgend? Collectief regie versus individuele autonomie en keuzevrijheid respecteren. Nijverheid voelt vooral regie en voelt zich niet gehoord.

Reactie: Dat bewoners binnen de Nijverheid die de voorkeur hebben tot een individuele oplossing zich niet gehoord voelen betekent niet dat een collectieve oplossing niet aansluit bij de wensen van de rest van de buurt.

Uitgangspunten zijn geweldig. Het komt nu aan om daar invulling aan te geven.
Aan het werk.

B1 P27 Vloertype. Minimaal 7 cm geeft geen streefwaarde 3,5 m²K/W

Reactie: Dat is afhankelijk van het type isolatiemateriaal en het type vloer.

B2 P28 Vaag. Beter is een enkele tabel onderverdeeld in buurt, wijk en bouwjaar

Reactie: Deze kaart bevat ongeveer 39.000 woningen en een tabel zou de inhoud niet beter presenteren.

B3 P29 Prima

B4 P30+P31 Vaag. Concessie LT NIEUWBOUW voor Nobian? DEC Noord staat meer rechts. Waarom Twence niet aangegeven. Hoe zit het met bestaande bouw? Hoe met HT door Twence?

Reactie: Dit is het bestaande concessiegebied van Warmtebedrijf Hengelo. Niet in alle deelgebieden binnen het concessiegebied liggen warmteleidingen waardoor nieuwbouw in het bestaande concessiegebied mogelijk is. In HT-warmteleiding vanuit Twence valt buiten de scope van dit concessiegebied.

B5 P32 Zie onder B2 p28

Reactie: Dit zou de inhoud niet beter presenteren.

B6 P33+P34 Zie onder p17

Reactie: Zie bovenstaande toelichting onder p17.

P34 Slot Noem betrokken partijen en expertises waarmee dit warmteprogramma tot stand is gekomen. Zoals Twence, Nobian, Welbions, de drie bureaus, expertise projectleider etc. Enkele namen zijn reeds bekend via het gemeente nieuws en de presentaties. Deze zouden hierbij dus gewoon genoemd kunnen worden.

Reactie: Het Warmteprogramma is een beleidsdocument van de gemeente Hengelo.

Presentaties bijeenkomsten

De warmtewerkplaatsen heb ik ervaren als eenrichting verkeer, waarbij niet echt geluisterd werd naar de burgers. Daarop heb ik indertijd besloten er geen tijd en energie meer in te steken.

De presentaties op 31 jan en 7 feb 2023 waren van dezelfde matige kwaliteit als het warmteprogramma zelf. In feite werd er niets verduidelijkt noch extra's verteld. De opmerking om LT te verhogen met een warmtewisselaar was tekenend voor het gebrek aan technische kennis.

De tweede presentatie was een mindere herhaling van de eerste. Het zou gaan om "wat gaat het kosten", maar dit kwam in het geheel niet aan de orde. Geen modelwoningen, geen installatievoorbeelden en geen kostenberekeningen. Zelf werd ik niet in de gelegenheid gesteld om ook maar een enkele vraag te stellen. De opzet om in kleine kringen na te praten was niet in het belang van alle aanwezigen. En ook niet om meer duidelijkheid en draagvlak te creëren.

Naar ik heb begrepen zijn ook de bijeenkomsten in de Nijverheid ervaren als slecht georganiseerd en onvoldoende. Burgers voelen zich niet gehoord noch serieus genomen. Hier moet echt grote verbetering in komen!

Reactie: De warmtewerkplaatsen waren participatief van opzet en dat is door verschillende aanwezige inwoners ook zo naar tevredenheid ervaren. Deze werkplaatsen zijn gebruikt om reactie en suggesties op te halen op de verschillende onderwerpen. Dit is vervolgens ook verwerkt in het Ontwerp Warmteprogramma. De informatiebijeenkomsten op 31 januari en 7 februari waren nadrukkelijk anders van opzet en informerend van aard. We hebben om die reden ook een andere naam en uitnodiging verstuurd. Deze informatiebijeenkomsten waren bedoeld om te informeren en het Ontwerp Warmteprogramma toe te lichten. Wij hebben hier ook verschillende positieve reacties op ontvangen. Wij betreuren het dat het niet aan uw wensen heeft voldaan en danken u voor uw feedback. Voor het organiseren van volgende bijeenkomsten in het kader van het Warmteprogramma voor Hengelo en/of de verschillende buurten zullen wij bekijken wat passend is qua aard, opzet en inhoud van de bijeenkomsten, passend bij de doelen die we daarmee willen bereiken.

Politieke gang van zaken

In de verschillende communicatie en tijdens de presentaties werden begrippen als ter inzage vrijgegeven, vastgesteld door B&W, nog vast te stellen door de Raad en besluit genomen slordig door elkaar gebruikt. Het zou goed zijn dit proces helder aan de burgers uit te leggen en scherp te communiceren. Zonder een gedegen voorbereiding kan sowieso niet op een verantwoorde wijze iets worden vastgesteld en zeker geen besluiten worden genomen.

Als een volgende stap zouden de bewoners een brief krijgen en met hen in gesprek worden gegaan.

Dit lijkt mij een niet uitvoerbare werkwijze. De gemeente heeft blijk gegeven niet over de benodigde expertise te beschikken om voldoende duidelijkheid te kunnen bieden. Het is te arbeidsintensief en tijdrovend. Bovendien zijn de meeste bewoners niet technisch onderlegd en kunnen deze dit niet zelf beoordelen. Daardoor wordt het waarschijnlijk een politieke schijnvertoning die het vertrouwen en draagvlak verder gaat ondermijnen. Dit moet anders en beter georganiseerd worden. Het is kwalijk dat alleen is gezegd dat het ter inzage was gelegd, maar daarbij niet expliciet is vermeld dat tot 2 maart een zienswijze kon worden ingediend. U zou echt moeten luisteren naar uw burgers.

Reactie: De procedure van besluitvorming is niet voor iedere inwoner evengoed te volgen. Om die reden is de gemeente hier zorgvuldig in en proberen we de communicatie helder te houden. Dit leidt er over het algemeen juist toe dat het door inwoners beter begrepen wordt.

U schrijft dat als volgende stap een brief volgt naar de bewoners. Dit is onjuist. Na vaststelling van het warmteprogramma volgt er geen brief van de gemeente aan alle bewoners. De volgende stap die na vaststelling van het warmteprogramma volgt is de uitwerking op buurniveau tot uitvoeringsplannen. In dat proces wordt nadere communicatie en participatie met inwoners opgestart.

Het is onjuist dat er niet vermeld is dat de inzagetermijn tot en met 2 maart opstond. Dit is zowel op de website van de gemeente hengelo.nl/terinzage vermeld als in de gemeenteadvertentie gepubliceerd.

We bedanken u voor uw inbreng. Bijgaand ontvangt u het definitieve warmteprogramma. Wij adviseren u om de communicatiekanalen van de gemeente Hengelo in de gaten te houden over het verdere verloop van de warmtetransitie.

Mvg,

INDIENER 4.

Zienswijze in pdf

Twence / Regionaal Warmtenet Twente (RWT)
Postbus 870
7550 AW Hengelo

College van Burgemeester en Wethouders
Gemeente Hengelo
Postbus 18
7550 AA Hengelo

Hengelo, 1 maart 2023

Betreft: Zienswijze Warmteprogramma Hengelo

Geacht college,

Op 17 januari 2023 heeft uw college van B&W het ontwerp-Warmteprogramma voor de gemeente Hengelo vastgesteld.

Twence verwelkomt het ontwerp-Warmteprogramma van Hengelo. Allereerst willen wij onze oprechte en grote waardering uitspreken vanwege de hoeveelheid werk die is verzet en de op vitale onderdelen reeds zeer doordachte en hoge kwaliteit. Voorwaar geen gemakkelijke opgave in het krachtenveld van de vele belanghebbenden.

Twence steunt namens het RWT-**consortium** van harte het warmteprogramma. Het RWT-consortium bestaat uit Cogas, Twence en Ennatuurlijk. Bij de verschillende informatiebijeenkomsten voor inwoners bleek dat ook bij burgers duidelijk het besef bestaat dat we aan het begin staan van een grote opgave: de warmtetransitie. Ons gezamenlijk streven moet zijn om zo min mogelijk fossiele brandstoffen te gebruiken en broeikasgasemissies drastisch te verminderen. Dat doel van het Warmteprogramma wordt integraal ondersteund door de RWT-Alliantie (bestaande uit Consortium met deelnemende gemeenten en de RES). De transitie kan alleen slagen als eenieder zijn steentje bijdraagt. Twence steunt namens de RWT-Alliantie de prioritering van haalbaarheid, betaalbaarheid en keuzevrijheid naast duurzaamheid in de aanpak van het ontwerp-warmteprogramma.

De gemaakte keuze om te starten in de buurten waar alternatieve warmtebronnen nabijgelegen zijn en waar woningen een lagere isolatiewaarde hebben, is volgens Twence en het consortium een logische. Met de beschikbare warmte en de ruimtelijke beperkingen voor alternatieven is het noodzakelijk om nu reeds een aanvang te maken met de inzet van alle beschikbare (rest)warmte. In deze zienswijze gaan we daarom hierna graag in op de onderdelen haalbaarheid, leveringszekerheid, betaalbaarheid, duurzaamheid en keuzevrijheid in relatie tot het warmtenet binnen het Warmteprogramma.

Haalbaarheid

Bij Twence, centraal gelegen in het stedelijk kerngebied van Twente, is voor circa 100.000 woningequivalenten in de omgeving aan restwarmte (hoogtemperatuur) beschikbaar, welke ook zeer geschikt is voor minder geïsoleerde woningen. Bewoners kunnen na aansluiting in eigen tempo hun woningen verder isoleren. Er ligt reeds sinds 2009 een warmtenet in de gemeente Enschede, met aansluiting op een kleine 10.000 huishoudens en 150 bedrijven. Dit warmtenet fungeert naar tevredenheid, en behoort al meerdere jaren tot de top 5 duurzaamste warmtenetten van Nederland. Per jaar wordt er meer dan 600.000 GJ warmte geleverd.

In het licht van de investeringszekerheid voor ondernemingen en particulieren is verwerving van de Warmteinfrastructuursubsidie (WIS) van belang. Vaststelling van het Warmteprogramma is voor deze Rijkssubsidie waarschijnlijk een vereiste. De exacte vereisten moeten nog worden vastgesteld door de rijksoverheid (d.d. 1 maart 2023). Wij wijzen er als consortium op dat niet-vaststelling van het voorliggende ontwerp-Warmteprogramma, Hengelo en de regio op cruciale achterstand zal plaatsen, vooral waar het gaat om keuzesopties voor energie- en warmtetransitie in de toekomst. Dit raakt dan niet slechts huishoudens, maar ook ondernemingen.

Leveringszekerheid

Twence biedt een garantie op in ieder geval 30 jaar warmtelevering. Waarbij tevens rekening is gehouden met een toekomstig dalend volume aan afvalverbranding als gevolg van toenemende circulariteit. Het consortium is nu al bezig een bronnenstrategie te ontwikkelen om bij een lager aanbod van restafval in de toekomst, de warmtelevering te garanderen.

Betaalbaarheid

Voor woningeigenaren moet de investering marktconform zijn in vergelijking met alternatieven om aardgasvrij te worden. Als voordeel van een warmtenet zien wij dat er meer vrijheid is wanneer isolerende maatregelen worden toegepast in de tijd. Isolerende maatregelen achten wij nodig om de gehele energievraag te kunnen verduurzamen, maar er is, bij een aansluiting op een warmtenet, geen noodzakelijkheid dat deze al volledig zijn uitgevoerd voorafgaand aan aansluiting. Bij het volledig elektrificeren van de warmtevoorziening is dit, in tegenstelling tot de situatie van een warmtenet, wel een voorwaarde om een gebouw/woning comfortabel te kunnen verwarmen.

Onder de vigerende wetgeving moet de warmteprijs nog gekoppeld worden aan de gasprijs, waarbij het niet-meer-dan-anders (gasprijs) de referentie is. De ACM ziet erop toe dat de gehanteerde warmteprijs aan dit criterium voldoet. De doelstelling voor het RWT is om, zo lang deze koppeling nog verplicht is, een warmteprijs te berekenen aan consumenten die in ieder geval lager is dan de gasprijsreferentie.

Als wettelijk de mogelijkheid wordt geboden om van de koppeling met aardgas af te wijken, zal zo snel mogelijk invulling gegeven worden aan een andere systematiek van prijsvorming. Hierbij zal dan kostprijs+ het uitgangspunt zijn.

Duurzaamheid

Het warmtenet levert bij toepassing voor alle genoemde woningequivalenten een jaarlijkse besparing van maar liefst 125 miljoen m³ fossiel aardgas en 225.000 ton CO₂ op. Deze enorme potentie wordt behaald door opwek van duurzame warmte uit anderszins onbruikbaar brandbaar restafval en niet anderszins toepas- of herbruikbare biomassa uit afvalhout, zoals vergane kozijnen. Het warmtenet is echter in de toekomst geenszins beperkt tot deze bronnen van duurzame energie. Het gaat om een open net, waarbij op termijn aansluiting van andere alternatieve energiebronnen op de hoofdinfrastructuur mogelijk is. Op deze manier kunnen we in de latere jaren ook alternatieve energietechnologie toepassen die we nu nog niet kennen of die nu nog niet op de markt beschikbaar is. Denk hierbij aan aardwarmte, aquathermie, zonthermie, warmtebuffers, energiedragers als waterstof, elektrische boilers. Door een open net wordt een toekomstbestendige ontwikkeling van warmtevoorziening en energiehubs voor de regio

mogelijk gemaakt. Uitbreiding met andere bronnen zal leiden tot een degelijk en betrouwbaar systeem voor de verdere toekomst. Tevens worden verzekeringen en forse investeringen in het elektriciteitsnetwerk door inzet van een warmtenet voorkomen.

Door de komst van het warmtenet zal de afvalverbrandingscapaciteit van Twence niet toenemen. Terecht merkt het warmteprogramma op dat de afvalenergiecentrales van Twence behoren tot de top van Nederland qua duurzaamheidsprestaties en technische staat. De duurzaamheidsprestaties zullen door de te realiseren CO₂-afvang én een warmtenet verder verbeteren.

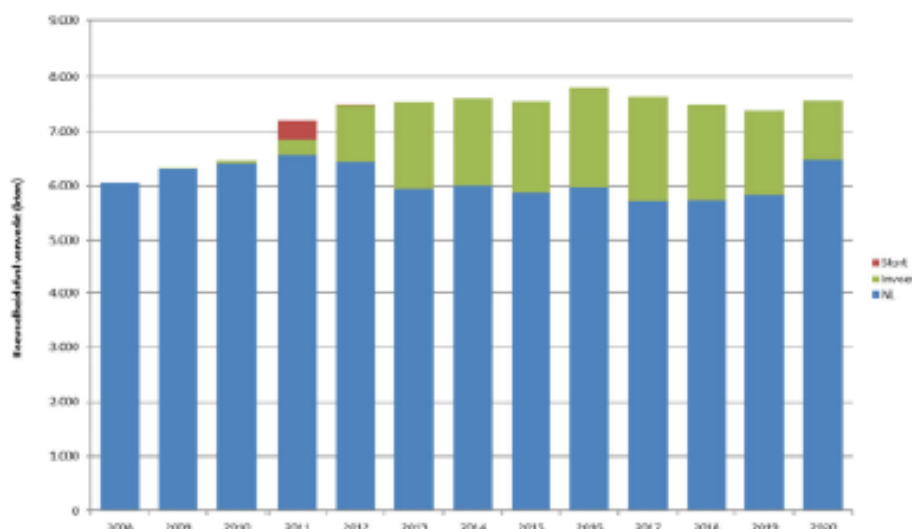
Om echter een misverstand weg te nemen, willen wij erop wijzen dat restafvalstromen zullen blijven bestaan die uitsluitend thermisch verwerkt kunnen worden: óók in de circulaire economie van de toekomst.

Getoetste berekeningen tonen aan dat tegen 2035, 142 miljoen ton verwerkingscapaciteit voor Europees restafval nodig zal zijn om de huidige EU-doelstellingen voor stedelijk afval te halen, ervan uitgaande dat ambitieuze recyclingdoelstellingen voor bedrijfs- en industrieel afval worden gehaald. De huidige Waste-to-Energy capaciteit is 90 miljoen ton en de capaciteit voor meeverbranden is ongeveer 11 miljoen ton. Dit laat een gat van ongeveer 40 miljoen ton en toont de ondercapaciteit in de Europese Unie aan. In de EU-lidstaten met goed ontwikkelde circulaire economiestructuren (zoals Nederland) vormt thermische afvalverwerking een belangrijke pijler van milieuvriendelijke, betrouwbare afvalverwerking en levert een belangrijke bijdrage aan de milieudoelstellingen. Het behandelt het afval dat ondanks alle inspanningen niet kan worden vermeden en niet kan worden gerecycleerd. Door zijn hygiëniserende en volumeverminderende functie en zijn functie als verwijdering van verontreinigende stoffen, levert afvalverbranding ook een belangrijke bijdrage aan de preventie en bestrijding van milieuverontreiniging en helpt het om recyclingkringen in een circulaire economie schoon te houden.

We zijn de komende decennia helaas nog ver verwijderd van een wereld zonder enig restafval dat om bovengenoemde redenen thermisch behandeld moet worden. Voor circulaire economie en recycling is ook afvalverbranding nodig voor de juiste afvoer van reststromen van sorteer- en recyclinginstallaties. In heel Europa worden nog steeds enorme hoeveelheden huishoudelijk afval gestort. Een veel betere oplossing dan storten is het omzetten in energie, omdat het storten van afval leidt tot methaanemissies, een broeikasgas met een veel grotere bijdrage (circa 25x groter) aan het broeikaseffect dan de emissies van CO₂.

Ondanks dat we verwachten dat de hoeveelheid afval op termijn zal afnemen, zien we bovendien dat de nationale Nederlandse volumes brandbaar restafval redelijk gelijk blijven. In 2021 steeg, voor het eerst sinds 2017, de hoeveelheid bedrijfs- en industrieel afval zelfs met 2 %.

Figuur 6: Herkomst van afval dat verbrand is in AVI's (2008-2020)

Bron

figuur:

<https://www.afvalcirculair.nl/onderwerpen/linkportaal/publicaties/downloads/downloads-0/afvalverwerking-nederland-gegevens-2020/>

In een gezamenlijke intentieverklaring omtrent de verduurzaming van Nobian¹, dat in 2030 volledig klimaatneutraal wil zijn, verklaarden staatssecretaris Heijnen namens het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en minister Adriaansens namens Economische Zaken en Klimaat op 12 december 2022 met andere regionale partners een onderzoek te gaan uitvoeren naar optimaal gebruik van warmtepomptechniek en verhoogde stoomaanvoer uit de afvalverbrandingsinstallatie van Twence, voor de zoutfabriek Nobian op de locatie Hengelo. Dit onderzoek omvat het beoordelen van de verschillen in implementatietijd voor de verschillende opties en besluitvorming over de voorkeur voor partijen, gezien het langetermijnperspectief van afvalverbranding en het potentieel van het verhogen van de cascade van warmte naar gebruik voor verwarming van woonhuizen in stedelijk gebied.

Het toont aan dat met betrekking tot de concrete rol van Twence bij de energie- en warmtetransitie in de regio van de zijde van het Rijk en het bedrijfsleven over de komende tientallen jaren geen misverstanden bestaan, ondanks de ontwikkelingen van de verschillende visies op afvalverbrandingscapaciteit op nationaal niveau.

Ook buurland Duitsland beschouwt afvalverbranding in de komende decennia als essentieel voor klimaatbescherming, circulariteit en warmtetransitie. Thermische afvalverwerking is en blijft een belangrijk onderdeel van een moderne circulaire economie. Daarom zal Duitsland er volgens het Duitse milieuministerie op EU-niveau op aandringen ervoor te zorgen dat thermische afvalverwerking als duurzaam wordt geclassificeerd binnen het kader van de EU-taxonomie. De Europese taxonomieverordening definieert de voorwaarden waaronder een economische activiteit ook ecologisch duurzaam is. Warmte van afvalverbrandingsinstallaties moet worden geclassificeerd als onvermijdelijke

¹ Nobian is een Europese leider in de productie van essentiële chemicaliën voor industrieën variërend van bouw en schoonmaak tot farmaceutische producten en waterbehandeling.

restwarmte en moet dienovereenkomstig worden meegenomen bij het verbruik van energie, zegt het Duitse ministerie voor Economische Zaken en Klimaat dat sinds 8 december 2021 wordt geleid door bondsminister Robert Habeck (Groenen).

Graag wijzen wij uw College en uw Raad erop dat deze duurzaamheidspotentie voor de toekomst ook internationaal-wetenschappelijk wordt bevestigd en uitgedragen. Volgens de Intergouvernementele VN-Werkgroep inzake Klimaatverandering (IPCC) kan "de integratie van afvalenergiecentrales en CO₂-afvang en -opslag (CCS) ervoor zorgen dat afval een energiebron met netto nul- of zelfs netto negatieve emissies wordt." (IPCC, 2022, Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change, Paragraaf 6.4.2.10 'Waste-to-energy', p. 650.) In het licht hiervan is de decennialange rol van Afvalenergiecentrales met CO₂-afvang, zoals bij Twence (CCU), in de energietransitie overduidelijk en kansrijk.

Gezien de huidige energiecrisis moet onvermijdelijke warmte door afvalverwerking in aanmerking worden genomen als een belangrijke binnenlandse energiebron. Afvalverbranding is een belangrijke bron van hernieuwbare energie met het oog op een snelle warmtetransitie waarvan de potentie nog meer benut moet worden dan voorheen.

Keuzevrijheid

In het warmteprogramma zijn 3 onderzoeken meegenomen. Hierbij is zijn de maatschappelijke kosten als belangrijke factor meegenomen. Het consortium zal alleen daar warmtenetten voorstellen waar deze vanuit kostenooipunt een logische keuze is. In alle gevallen geldt dat iedere woningbezitter zelf kan bepalen of gebruik wordt gemaakt van de optie om aan te sluiten op het warmtenet.

Wij vertrouwen er als Twence namens de RWT-Alliantie op dat uw College met de Raad de in deze zienswijze benoemde overwegingen en elementen en ons positieve advies zorgvuldig zal meewegen bij zijn uiteindelijke besluitvorming over het Warmteprogramma voor Hengelo en daarmee de (infrastructurele) voortgang van de energie- en warmtetransitie in de gemeente en de gehele regio Twente.

Wij zijn gaarne bereid onze zienswijze en verdere aspecten nog nader mondeling toe te lichten en verder bij te dragen aan een goede en gedragen besluitvorming.

Met vriendelijke groeten,

Namens het consortium,

Twence / RWT Consortium

Reactie op Indiener 4.

Geachte [REDACTED]

U heeft een zienswijze ingediend op het voorliggende Ontwerp Warmteprogramma. Wij hebben uw zienswijze beoordeeld en hebben het Warmteprogramma vastgesteld. Uw zienswijze is bij de besluitvorming meegenomen. U geeft (samengevat) aan:

U spreekt uw grote waardering uit voor het warmteprogramma vanwege de hoeveelheid werk die is verzet, het complexe krachtenveld en de hoge kwaliteit op vitale onderdelen. U geeft aan dat u, als Regionaal Warmtenet (RWT) consortium, het warmteprogramma van harte steunt. Ook steunt u de prioritering van haalbaarheid, betaalbaarheid en keuzevrijheid naast duurzaamheid in de aanpak van het warmteprogramma. In uw bijdrage gaat u nader in op deze vier onderdelen: haalbaarheid, betaalbaarheid, keuzevrijheid en duurzaamheid.

“Bij Twence, centraal gelegen in het stedelijk kerngebied van Twente, is voor circa 100.000 woningequivalenten in de omgeving aan restwarmte (hoogtemperatuur) beschikbaar, welke ook zeer geschikt is voor minder geïsoleerde woningen. Bewoners kunnen na aansluiting in eigen tempo hun woningen verder isoleren.”

Reactie: [De beschikbaarheid van hoogtemperatuur restwarmte voor 100.000 woningequivalenten biedt een substantieel deel van Hengelo en de regio Twente de mogelijkheden om hier gebruik van te maken. Met name ook voor de minder goed geïsoleerde/te isoleren woningen biedt een hoog temperatuur warmtenet een interessant alternatief.](#)

“Er ligt reeds sinds 2009 een warmtenet in de gemeente Enschede, met aansluiting op een kleine 10.000 huishoudens en 150 bedrijven. Dit warmtenet fungeert naar tevredenheid, en behoort al meerdere jaren tot de top 5 duurzaamste warmtenetten van Nederland. Per jaar wordt er meer dan 600.000 GJ warmte geleverd.”

Reactie: [Het sinds 2009 leveren van zo'n 600.000 GJ duurzame warmte per jaar aan 10.000 tevreden huishoudens en 150 bedrijven laat zien dat u een degelijke partij met ervaring bent.](#)

“In het licht van de investeringszekerheid voor ondernemingen en particulieren is verwerving van de Warmteinfrastructuursubsidie (WIS) van belang. Vaststelling van het Warmteprogramma is voor deze Rijkssubsidie waarschijnlijk een vereiste. De exacte vereisten moeten nog worden vastgesteld door de rijksoverheid (d.d. 1 maart 2023). Wij wijzen er als consortium op dat niet-vaststelling van het voorliggende ontwerp-Warmteprogramma, Hengelo en de regio op cruciale achterstand zal plaatsen, vooral waar het gaat om keuzeopties voor energie- en warmtetransitie in de toekomst. Dit raakt dan niet slechts huishoudens, maar ook ondernemingen.”

Reactie: [Het vaststellen van het warmteprogramma is om meerdere redenen gewenst. Een voorname reden is dat inwoners hiermee een duidelijk beeld krijgen van de mogelijke alternatieven voor aardgas voor hun buurt; als ook de gewenste mate van isolatie \(energielabel\) die daarbij past. Nadat het ontwerp transitievisiewarmte eerder door de raad niet conditioneel is vastgesteld omwille het ontbreken van invulling van die condities, is er sindsdien op verschillende niveaus gewerkt aan het op orde krijgen van de condities en verdere uitwerking van het warmteprogramma. Nu de condities voor de betaalbaarheid door het rijk georganiseerd zijn, o.a. compensatie uitvoeringslasten](#)

en de door u benoemde warmtenetinvesteringsubsidie, is dit warmteprogramma ter besluitvorming aangeboden. Om deze subsidie te bemachtigen is een vastgesteld warmteprogramma benodigd. Het niet vaststellen hiervan zet de regio op achterstand. Er is dan ook geen aannemelijke reden om het warmteprogramma niet vast te stellen.

“Twence biedt een garantie op in ieder geval 30 jaar warmtelevering. Waarbij tevens rekening is gehouden met een toekomstig dalend volume aan afvalverbranding als gevolg van toenemende circulariteit. Het consortium is nu al bezig een bronnenstrategie te ontwikkelen om bij een lager aanbod van restafval in de toekomst, de warmtelevering te garanderen.”

Reactie: Het stelt gerust dat Twence minstens 30 jaar garantie geeft op de levering van warmte; waarbij er reeds rekening is gehouden met een dalend volume van afvalverbranding in de toekomst. Dat er wordt gewerkt aan een bronnenstrategie geeft vertrouwen in de robuustheid en degelijkheid van de organisatie en voor de technische keuze van warmtenet.

“Voor woningeigenaren moet de investering marktconform zijn in vergelijking met alternatieven om aardgasvrij te worden. Als voordeel van een warmtenet zien wij dat er meer vrijheid is wanneer isolerende maatregelen worden toegepast in de tijd. Isolerende maatregelen achten wij nodig om de gehele energievraag te kunnen verduurzamen, maar er is, bij een aansluiting op een warmtenet, geen noodzakelijkheid dat deze al volledig zijn uitgevoerd voorafgaand aan aansluiting. Bij het volledig elektrificeren van de warmtevoorziening is dit, in tegenstelling tot de situatie van een warmtenet, wel een voorwaarde om een gebouw/woning comfortabel te kunnen verwarmen.”

Reactie: Het alternatief voor woning- en andere gebouweigenaren moet betaalbaar zijn. Een marktconforme investering in relatie tot andere alternatieven voor de woningeigenaren past hier waarschijnlijk goed bij. Wij zijn het met u eens dat isolatiemaatregelen meer in de tijd kunnen worden uitgesmeerd bij de overstap op warmtenet. Hoewel isoleren altijd goed is om te doen, om de warmtevraag naar beneden bij te stellen, biedt dit inwoners ruimere keuzemogelijkheden dan in het geval van de toepassing van all electric warmtepompen waar in veel gevallen eerst fors geïsoleerd moet worden.

“De doelstelling voor het RWT is om, zo lang deze koppeling [red. Niet Meer Dan Anders] nog verplicht is, een warmteprijs te berekenen aan consumenten die in ieder geval lager is dan de gasprijsreferentie ... Als wettelijk de mogelijkheid wordt geboden om van de koppeling met aardgas af te wijken, zal zo snel mogelijk invulling gegeven worden aan een andere systematiek van prijsvorming. Hierbij zal dan kostprijs+ het uitgangspunt zijn.”

Reactie: De minister heeft ondanks herhaaldelijke oproepen vanuit o.a. gemeente Hengelo (G4/G40) er voor gekozen de ontkoppeling van de NMDA kostprijsmethodiek pas in de nieuwe warmtewet te regelen. Ondanks het bestaan van deze prijsmethodiek, die overigens ook iets goed in zich heeft met betrekking tot consumentenbescherming, is de warmteleverancier in staat om nu al zo laag mogelijke warmtetarieven in rekening te brengen. Dit kan door ruim onder de door de ACM vastgestelde maximale tarieven te gaan zitten. U geeft aan de doelstelling te hebben om zo lang de koppeling er is lagere tarieven dan de aardgasprijsreferentie te berekenen aan consumenten. Dit draagt zowel bij aan het draagvlak als aan de betaalbaarheid voor inwoners.

"Het warmtenet levert bij toepassing voor alle genoemde woningequivalenten een jaarlijkse besparing van maar liefst 125 miljoen m³ fossiel aardgas en 225.000 ton CO₂ op."

Reactie: Dat de toepassing van warmtenet bij 100.000 woningequivalenten een jaarlijkse besparing van maar liefst 125 miljoen m³ aardgas en 225.000 ton CO₂ tot gevolg heeft is substantieel. Dit draagt niet alleen bij aan de duurzaamheid voor de lange termijn, maar ook voor de korte termijn. Het betekent een reductie 1250 m³ fossiel aardgas en 2250 kg CO₂ per woningequivalent per jaar.

"Het warmtenet is echter in de toekomst geenszins beperkt tot deze bronnen van duurzame energie. Het gaat om een open net, waarbij op termijn aansluiting van andere alternatieve energiebronnen op de hoofdinfrastructuur mogelijk is. Op deze manier kunnen we in de latere jaren ook alternatieve energietechnologie toepassen die we nu nog niet kennen of die nu nog niet op de markt beschikbaar is. Denk hierbij aan aardwarmte, aquathermie, zonthermie, warmtebuffers, energiedragers als waterstof, elektrische boilers. Door een open net wordt een toekomstbestendige ontwikkeling van warmtevoorziening en energiehub voor de regio mogelijk gemaakt. Uitbreiding met andere bronnen zal leiden tot een degelijk en betrouwbaar systeem voor de verdere toekomst."

Reactie: De structuur van een open net biedt veel mogelijkheden. Op deze manier kunnen verschillende bestaande en nog in ontwikkeling zijnde bronnen worden ingepast in de toekomst. Dit maakt het systeem robuust, betrouwbaar en toekomstbestendig.

"Tevens worden verzwaringen en forse investeringen in het elektriciteitsnetwerk door inzet van een warmtenet voorkomen."

Reactie: Dit is bevestigd door Enexis die aangeeft in het geval van grootschalige toepassing van all electric oplossingen mogelijk tot wel 75 transformatorhuisjes met een ruimtelijk beslag van zo'n 8 km² hiervoor nodig te hebben en 75 km kabel in de ondergrond te moeten vervangen. De toepassing van warmtenet zorgt ervoor dat er fors minder verzwaringen van elektriciteitsnetten benodigd zijn.

"Door de komst van het warmtenet zal de afvalverbrandingscapaciteit van Twence niet toenemen. Terecht merkt het warmteprogramma op dat de afvalenergiecentrales van Twence behoren tot de top van Nederland qua duurzaamheidsprestaties en technische staat. De duurzaamheidsprestaties zullen door de te realiseren CO₂-afvang én een warmtenet verder verbeteren. Om echter een misverstand weg te nemen, willen wij erop wijzen dat restafvalstromen zullen blijven bestaan die uitsluitend thermisch verwerkt kunnen worden: óók in de circulaire economie van de toekomst.

Getoetste berekeningen tonen aan dat tegen 2035, 142 miljoen ton verwerkingscapaciteit voor Europees restafval nodig zal zijn om de huidige EU-doelstellingen voor stedelijk afval te halen, ervan uitgaande dat ambitieuze recyclingdoelstellingen voor bedrijfs- en industrieel afval worden gehaald. De huidige Waste-to-Energy capaciteit is 90 miljoen ton en de capaciteit voor meeverbranden is ongeveer 11 miljoen ton. Dit laat een gat van ongeveer 40 miljoen ton en toont de ondercapaciteit in de Europese Unie aan."

Reactie: De nabijheid van een technisch en duurzaam goed presterende afvalverbrandingsinstallatie biedt vertrouwen in deze bron van het regionale warmtenet. Gezien het blijven bestaan van een restafvalstroom die alleen thermisch verwerkt kan worden, de Europese ondercapaciteit aan afvalverbrandingsovens en de hoogwaardige kwaliteit van de ovens bij Twence is het zeer aannemelijk dat deze ovens nog lange tijd meegaan. Zeker wanneer er, zoals Twence doet,

geïnvesteed wordt in het afvangen van CO₂ en deze ook als nieuwe grondstof te leveren aan partijen zoals bijvoorbeeld de glastuinbouw.

“Ondanks dat we verwachten dat de hoeveelheid afval op termijn zal afnemen, zien we bovendien dat de nationale Nederlandse volumes brandbaar restafval redelijk gelijk blijven. In 2021 steeg, voor het eerst sinds 2017, de hoeveelheid bedrijfs- en industrieel afval zelfs met 2 %.”

Reactie: Het is gezien de circulaire economie en ambities zoals afvalloos Twente realistisch om te verwachten dat de hoeveelheid afval zal afnemen. Dat Twence tegelijkertijd in praktijk een tamelijk stabiel volume aan brandbaar restafval waarneemt betekent dat er nog een weg te gaan is om ook deze ambitie gerealiseerd te krijgen. Dat u bij uw uitwerking van plannen en bronnenstrategie rekening mee houdt met een afnemend volume aan restafval geeft vertrouwen.

“In een gezamenlijke intentieverklaring omtrent de verduurzaming van Nobian¹, dat in 2030 volledig klimaatneutraal wil zijn, verklaarden staatssecretaris Heijnen namens het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en minister Adriaansens namens Economische Zaken en Klimaat op 12 december 2022 met andere regionale partners een onderzoek te gaan uitvoeren naar optimaal gebruik van warmtepomptechniek en verhoogde stoomaanvoer uit de afvalverbrandingsinstallatie van Twence, voor de zoutfabriek Nobian op de locatie Hengelo. Dit onderzoek omvat het beoordelen van de verschillen in implementatietijd voor de verschillende opties en besluitvorming over de voorkeur voor partijen, gezien het langetermijnperspectief van afvalverbranding en het potentieel van het verhogen van de cascade van warmte naar gebruik voor verwarming van woonhuizen in stedelijk gebied.

Het toont aan dat met betrekking tot de concrete rol van Twence bij de energie- en warmtetransitie in de regio van de zijde van het Rijk en het bedrijfsleven over de komende tientallen jaren geen misverstanden bestaan, ondanks de ontwikkelingen van de verschillende visies op afvalverbrandingscapaciteit op nationaal niveau.”

Reactie: Dat Twence mogelijk een nog grotere rol kan spelen bij de verduurzaming van Nobian en de energie- en warmtetransitie in Hengelo en de regio Twente bevestigt de eerder vastgestelde rol van Twence als duurzaamheidsbevorderaar. Dat ook het Rijk deze rol voor Twence weggelegd ziet benadrukt het belang van de bijdrage die Twence kan leveren.

“Ook buurland Duitsland beschouwt afvalverbranding in de komende decennia als essentieel voor klimaatbescherming, circulariteit en warmtetransitie. Thermische afvalverwerking is en blijft een belangrijk onderdeel van een moderne circulaire economie. Daarom zal Duitsland er volgens het Duitse milieuministerie op EU-niveau op aandringen ervoor te zorgen dat thermische afvalverwerking als duurzaam wordt geclassificeerd binnen het kader van de EU-taxonomie. De Europese taxonomieverordening definieert de voorwaarden waaronder een economische activiteit ook ecologisch duurzaam is.”

Reactie: Het is bekend dat de EU in het kader van de energieopgave in de breedte kijkt naar de huidige EU-taxonomie. De classificatie van thermische afvalverwerking als duurzaam in dit kader is aan de EU. De zienswijze van grote landen zoals buurland Duitsland heeft hier ongetwijfeld invloed op. Dat er afval blijft bestaan welke in de toekomst enkel thermische verwerkt kan worden – en dat dit beter is dan het storten van afval (zoals u elders in uw zienswijze schrijft) - blijft een belangrijk aandachtspunten. Dit biedt dan ook kansen voor een moderne circulaire economie.

“Gezien de huidige energiecrisis moet onvermijdelijke warmte door afvalverwerking in aanmerking worden genomen als een belangrijke binnenlandse energiebron. Afvalverbranding is een belangrijke bron van hernieuwbare energie met het oog op een snelle warmtetransitie waarvan de potentie nog meer benut moet worden dan voorheen.”

Reactie: De reeds aanwezige beschikbaarheid van restwarmte biedt vandaag de dag en voor de langere termijn een enorme potentie voor het aardgasvrij maken van Hengelo en de regio Twente. Het niet benutten hiervan legt een nog grotere opgave bij het elektrificeren en duurzaam opwekken van deze elektriciteit. Bovendien legt dit ook een ruimtelijk beslag op de toch al schaarse gronden, om bijvoorbeeld 50 windmolens en 75 transformatorhuisjes extra te moeten plaatsen.

“In het warmteprogramma zijn 3 onderzoeken meegenomen. Hierbij is zijn de maatschappelijke kosten als belangrijke factor meegenomen. Het consortium zal alleen daar warmtenetten voorstellen waar deze vanuit kostenooipunt een logische keuze is. In alle gevallen geldt dat iedere woningbezitter zelf kan bepalen of gebruik wordt gemaakt van de optie om aan te sluiten op het warmtenet.”

Reactie: Betaalbaarheid en keuzevrijheid zijn erg belangrijk voor woningeigenaren om een keuze voor het alternatief voor aardgas te kunnen maken. De keuze voor warmtenet vanuit het financieel oogpunt van de investeerder gaat hand-in-hand met de keuze vanuit het financiële oogpunt van de woningeigenaar. Op het moment dat er voldoende acceptatie voor warmtenet is bij woningeigenaren is het voor de organisatie van het warmtenet ook financieel haalbaar om dit warmtenet aan te leggen. Er is dus een wederzijds belang om warmtenet als alternatief beschikbaar te krijgen, waarbij het 100.000 woningeigenaren in de regio enorm kan helpen aan een laagdrempelig alternatief voor aardgas.

U vertrouwt erop als Twence namens de RWT-alliantie dat de door uw benoemde overwegingen en elementen uit uw positieve advies meegewogen dienen te worden bij uiteindelijke besluitvorming over het warmteprogramma en daarmee de (infrastructurele) voortgang van de energie- en warmtetransitie in de gemeente Hengelo en de gehele regio Twente.

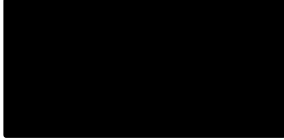
We bedanken u voor uw inbreng. Bijgaand ontvangt u het definitieve warmteprogramma. Wij adviseren u om de communicatiekanalen van de gemeente Hengelo in de gaten te houden over het verdere verloop van de warmtetransitie.

Mvg,

INDIENER 5.

Zienswijze in pdf ingediend

Zienswijze op ontwerp Warmteprogramma Hengelo, d.d. 30 december 2022.

01-03-2023

ZIENSWIJZE

Deze zienswijze betreft het ontwerp Warmteprogramma Hengelo dat op 17 januari 2023 door B&W voor inzage is vrijgegeven. Deze zienswijze vraagt om een heroverweging van het ontwerp Warmteprogramma. Ik dien deze zienswijze mede in namens het Bewonersoverleg Nijverheid en het Wijkcomité 't Genseler. Gezamenlijk hebben wij sinds 2018 veel tijd en moeite gestoken in het onderzoeken van verschillende oplossingen en op basis daarvan een visie en plan voor onze buurten opgesteld.

Energie van de toekomst:

De Stuurgroep RES Twente heeft onlangs bij monde van bestuurslid Hans van Agteren, de volgende oproep gedaan: "Het belang om zo snel mogelijk zelfvoorzienend te zijn, is nog nooit zo actueel geweest". Om zelfvoorzienend te kunnen zijn, is lokale productie van energie noodzakelijk, maar door het fluctuerende karakter van wind- en zonne-energie is opslag van energie cruciaal. Het produceren en leveren van warmte kan dus niet los gezien worden van de productie en opslag van energiedragers zoals elektriciteit en waterstof.

Uit sectie 2.1 van het Warmteprogramma blijkt dat duurzaam gas en elektriciteit gezien worden als belangrijke energiedragers voor nu en in de toekomst. In de door de wijkcommissies van de Nijverheid en 't Genseler georganiseerde enquêtes komt duidelijk naar voren, dat de bewoners belang hechten aan lokale energieopwekking en opslag bv. d.m.v. buurtbatterijen en waterstofproductie. Veel bewoners hebben al geïnvesteerd in zonnepanelen en warmtepompen en zijn ook bereid te investeren in lokale energieproductie en opslag.

Vraag:

Gegeven het bovenstaande: waarom wordt er in het warmteprogramma niet de mogelijkheid genoemd voor Hengelo om te investeren in productie en opslag van elektriciteit en waterstof om op die manier zelfvoorzienend te worden voor zowel de warmte als de elektrische energiebehoefte.

Investeringskosten:

In sectie 3.4 op pagina 19 staat dat de sociale huurwoningen buiten beschouwing zijn gelaten voor de kostenberekening. Voor de Nijverheid wordt zo bijna de helft van het woningbestand buiten beschouwing gelaten, wat van essentieel belang kan zijn voor de uitvoering van het warmteprogramma voor deze wijk.

Op dezelfde pagina 19 staat: "Er is gekozen voor het meest logische alternatief op basis van die drie studies (het dikste bolletje). Daarmee wordt verondersteld dat alle woningen in een buurt op

hetzelfde alternatief overgaan.”. Nergens wordt echter aangegeven hoe de kosten zijn berekend bij buurten, waarvoor in de kaart van de technische alternatieven op pagina 13 twee of drie gelijkwaardige alternatieven zijn aangegeven. In de kaart op pagina 18 met de gemiddelde investeringskosten per woning per buurt is dan ook niet duidelijk van welk alternatief is uitgegaan voor de Nijverheid.

De tabel van sectie 3.4 bovenaan pagina 19 met woningtypen en energielabels is gebaseerd op het energielabel van een woning. Daarentegen is het dashboard eindgebruikerskosten onderaan deze pagina gebaseerd op het schillabel. Het schillabel is gebaseerd op het energielabel van het gebouw, maar dan exclusief de warmtevoorziening en eventuele opwek, zoals zonnepanelen. Er kan dus een groot verschil zitten deze twee labels met bv. als gevolg, dat de investeringskosten bij een kostenberekening uitgevoerd op basis van energielabels veel te laag worden ingeschat voor woningen met zonnepanelen. Sectie 2.4 op pagina 14 en de kaart op pagina 15 over minimaal energielabel voor logisch aardgasalternatief hebben hetzelfde probleem. Omdat sectie 2.4 alleen over isolatie gaat, worden hier waarschijnlijk schillabels bedoeld.

Op basis van het bovenstaande kan geconcludeerd worden, dat in elk geval voor de Nijverheid de kaart op pagina 18 met de gemiddelde investeringskosten per woning per buurt geen goed beeld geeft van de investeringskosten per woning en op basis hiervan ook geen goede keuze voor een alternatief gemaakt kan worden.

Advies:

Pas het ontwerp Warmteplan aan door de hierboven genoemde onvolkomenheden te herstellen en meer duidelijkheid te verschaffen over de gemaakte keuzes voor elke wijk en deze keuzes te onderbouwen met degelijke business cases.

Reactie op Indiener 5.

Geachte [REDACTED]

U heeft een zienswijze ingediend op het voorliggende Ontwerp Warmteprogramma. Wij hebben uw zienswijze beoordeeld en hebben het Warmteprogramma vastgesteld. Uw zienswijze is bij de besluitvorming meegenomen. U geeft (samengevat) aan:

“Gegeven het bovenstaande: waarom wordt er in het warmteprogramma niet de mogelijkheid genoemd voor Hengelo om te investeren in productie en opslag van elektriciteit en waterstof om op die manier zelfvoorzienend te worden voor zowel de warmte als de elektrische energiebehoefte.”

Reactie: Voorop: het doel van een stuurgroep lid van de RES Twente om zelfvoorzienend te zijn vertaald zich niet naar het Warmteprogramma. Het doel om zelfvoorzienend te zijn zegt namelijk niets over de uitvoering op de ruimtelijke schaal (buurt, gemeente, regionaal of landelijk) en de temporale schaal (seconden, uren, seizoenen). Het is dan ook de vraag of het logisch is om deze maatregelen op buurtniveau te realiseren. Dit staat nog los van het gegeven dat het Warmteprogramma niet over de opwek en opslag van elektriciteit gaat. Hiervoor is er een omgevingsprogramma Nieuwe Energie 2021-2030 opgesteld. De RES Twente ziet waterstof overigens niet als bron/energiedrager die ingezet wordt voor gebouwverwarming.

Het is een goed signaal dat buurtbewoners bereid zijn om te investeren in lokale energieproductie en opslag. Echter zet gemeente Hengelo in op een energietransitie met de laagste maatschappelijke kosten voor de komende decennia. Hier is o.a. de Startanalyse aardgasvrije buurten van het PBL voor gebruikt waarin rekening wordt gehouden met verschillende warmtealternatieven, waaronder huizen verwarmen op waterstof¹. Als er besloten wordt om all electric/waterstof te gebruiken waar het warmtenet een logisch alternatief is, dan brengt dat extra kosten met zich mee. Deze kosten komen onder andere doordat het gasnet de komende decennia vervangen moet worden en grotere netverzwaringen die moeten plaatsvinden (zie Tabel 1). Bovendien kunnen zonnepanelen in de wijk niet de hele vraag van het hele jaarrond voorzien en zouden er extra zonnelvelden en windparken rond Hengelo aangelegd moeten worden. Op die manier is het minder kostbaar om investeringen in waterstof te mijden.

Tabel 1: De impact van warmtealternatieven op de bestaande infrastructuur per buurt van 1200 bewoners²

Warmteoplossing	Rol gasnet	Extra transformator-stations	Extra MS-kabels	Extra LS-kabels
All-electric warmtepompen	Geen rol voor gas als de hele wijk overstapt op een all-electric oplossing	6-8	700-1000 meter	4000-6500 meter
Hybride warmtepompen	Het onderhouden van het gasnet gaat door en moet aangepast worden als er waterstof wordt gebruikt	4-6	500-700 meter	3500-4000 meter
HT/MT warmtenet	Geen rol voor gas	2-4	250-500 meter	1500-3500 meter

“Nergens wordt echter aangegeven hoe de kosten zijn berekend bij buurten, waarvoor in de kaart van de technische alternatieven op pagina 13 twee of drie gelijkwaardige alternatieven zijn

aangegeven. In de kaart op pagina 18 met de gemiddelde investeringskosten per woning per buurt is dan ook niet duidelijk van welk alternatief is uitgegaan voor de Nijverheid.”

Reactie: U heeft gelijk dat de berekende investeringskosten niet goed zijn uitgelegd in het geval er nog geen logisch technisch (voorkeurs)alternatief is. In het geval van de Nijverheid is er bij de berekening vanuit gegaan dat er geïnvesteerd wordt in een warmtenet. Dit komt omdat veel huizen slechte isolatiewaarden hebben, moeilijk te isoleren zijn en veel bewoners niet op voorhand kunnen isoleren door een gebrek aan financiële draagkracht of door het wonen in een sociale huurwoning. Dit betekent niet dat andere warmtealternatieven niet mogelijk zijn, maar wel dat de gemiddelde investeringskosten hoger zullen zijn en het verschil tussen investeringskosten op woningniveau groter zullen zijn.

“De tabel van sectie 3.4 bovenaan pagina 19 met woningtypen en energielabels is gebaseerd op het energielabel van een woning. Daarentegen is het dashboard eindgebruikerskosten onderaan deze pagina gebaseerd op het schillabel. Het schillabel is gebaseerd op het energielabel van het gebouw, maar dan exclusief de warmtevoorziening en eventuele opwek, zoals zonnepanelen. Er kan dus een groot verschil zitten deze twee labels met bv. als gevolg, dat de investeringskosten bij een kostenberekening uitgevoerd op basis van energielabels veel te laag worden ingeschat voor woningen met zonnepanelen. Sectie 2.4 op pagina 14 en de kaart op pagina 15 over minimaal energielabel voor logisch aardgasalternatief hebben hetzelfde probleem. Omdat sectie 2.4 alleen over isolatie gaat, worden hier waarschijnlijk schillabels bedoeld.”

Reactie: De energielabels zijn in ontwikkeling. Er komt meer focus op de energetische kwaliteit van de schil (schillabel) dan in de oude energielabel-methodiek het geval was. Door nieuwe normen wordt de warmtevoorziening en opwek niet meer in dezelfde mate meegewogen in het nieuwe energielabel. Dit kan mogelijk tot tijdelijke verwarring leiden omdat de naam ‘energielabel’ niet wijzigt én dus mogelijk door elkaar heen gebruikt gaat worden. Wij gaan er echter (ook om communicatieve redenen) vanuit dat energielabel de gangbare term blijft de komende 27 jaar.

Het klopt dat de berekeningen voor de gemiddelde investeringskosten gebaseerd zijn op de ‘schillabels’ terwijl er voor het bepalen van de woningvoorraad per buurt (woningtype en energielabel) gebruik is gemaakt van gegevensbestanden waar slechts energielabels in zitten. Dit komt doordat er op dit moment geen gegevensbestanden beschikbaar zijn over de woningvoorraad met ‘schillabels’. Dit zal de komende jaren veranderen nadat woningeigenaren nieuwe energielabels conform de nieuwe normen opvragen.

Het klopt daardoor ook dat de mate van benodigde investering in praktijk anders kan liggen dan op de kaart met gemiddelde investeringskosten per woning per buurt geprojecteerd om te komen tot een goed geïsoleerde woning (voor het benodigde warmtealternatief). Het argument dat u noemt inzake de toegepaste zonnepanelen kan hierbij als verklaring gelden. Er is immers de afgelopen jaren aanzienlijk geïnvesteerd in energiemaatregelen die niet bijdragen aan de verlaging van de warmtevraag, zoals zonnepanelen, waardoor wel een beter energielabel is verkregen.

Kortom, in de basis geldt hoe slechter het schillabel hoe hoger de benodigde investering om een woning geschikt te maken voor lagere temperatuur oplossingen. Dit geldt echter niet voor hoog temperatuur oplossingen zoals een warmtenet. Het betekent inderdaad dat er mogelijk extra investeringen nodig kunnen zijn om huizen voldoende te isoleren.

“Op basis van het bovenstaande kan geconcludeerd worden, dat In elk geval voor de Nijverheid de kaart op pagina 18 met de gemiddelde investeringskosten per woning per buurt geen goed beeld geeft van de investeringskosten per woning en op basis hiervan ook geen goede keuze voor een alternatief gemaakt kan worden.”

Reactie: Wij delen uw conclusie niet dat er geen keuze kan worden gemaakt voor een (logisch technisch) alternatief/alternatieven op buurtniveau (voor deze Hengelo-brede visie). Het is immers niet de insteek om op basis van dit warmteprogramma met de daarin weergegeven gemiddelde investeringskosten per woning per buurt een definitieve keuze te maken voor het alternatief per buurt (bijvoorbeeld de Nijverheid). Dit gebeurt pas na verdere detaillering en uitwerking in een uitvoeringsplan c.q. omgevingsplan.

“Advies: Pas het ontwerp Warmteplan aan door de hierboven genoemde onvolkomenheden te herstellen en meer duidelijkheid te verschaffen over de gemaakte keuzes voor elke wijk en deze keuzes te onderbouwen met degelijke business cases.”

Reactie: U adviseert om het ontwerp Warmteplan te herstellen op de door u genoemde onvolkomenheden, meer duidelijkheid te verschaffen over de gemaakte keuzes voor elke wijk en deze keuzes te onderbouwen met degelijke business cases. Conform bovenstaande reactie op uw zienswijze zullen wij het ontwerp Warmteprogramma aanpassen o.a. door meer duidelijkheid te geven over de gehanteerde uitgangspunten bij het maken van (initiële) keuzes voor de technische alternatieven per buurt. Hoewel wij onderschrijven dat uw laatste advies gewenst is, zullen wij in dit stadium van het Warmteprogramma de initiële keuzes per buurt niet verder onderbouwen met degelijke business cases. Dit gebeurt in de verdere uitwerking van het Warmteprogramma naar uitvoeringsplannen op buurtniveau.

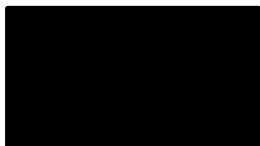
We bedanken u voor uw inbreng. Bijgaand ontvangt u het definitieve warmteprogramma. Wij adviseren u om de communicatiekanalen van de gemeente Hengelo in de gaten te houden over het verdere verloop van de warmtetransitie.

Mvg,

INDIENER 6.

Zienswijze in pdf ingediend.

Zienswijze op ontwerp Warmteprogramma Hengelo, d.d. 30 december 2022

26 februari 2023

ZIENSWIJZE

Deze zienswijze betreft het ontwerp Warmteprogramma Hengelo dat op 17 januari 2023 door B&W voor inzage is vrijgegeven. Deze zienswijze en bijlagen vragen om een heroverweging van het ontwerp Warmteprogramma. Ik dien deze zienswijze mede in namens het Bewonersoverleg de Nijverheid en het Wijkcomité 't Genseler. Gezamenlijk hebben wij sinds 2018 veel tijd en moeite gestoken in het onderzoeken van verschillende oplossingen en op basis daarvan een visie en plan voor onze buurten opgesteld. **Daarom stel ik voor om voor alle buurten de hybridewarmtepomp als technisch alternatieve warmtebron toe te voegen** (pagina 13: 2.3. Kaart van de technische alternatieven).

Algemeen:

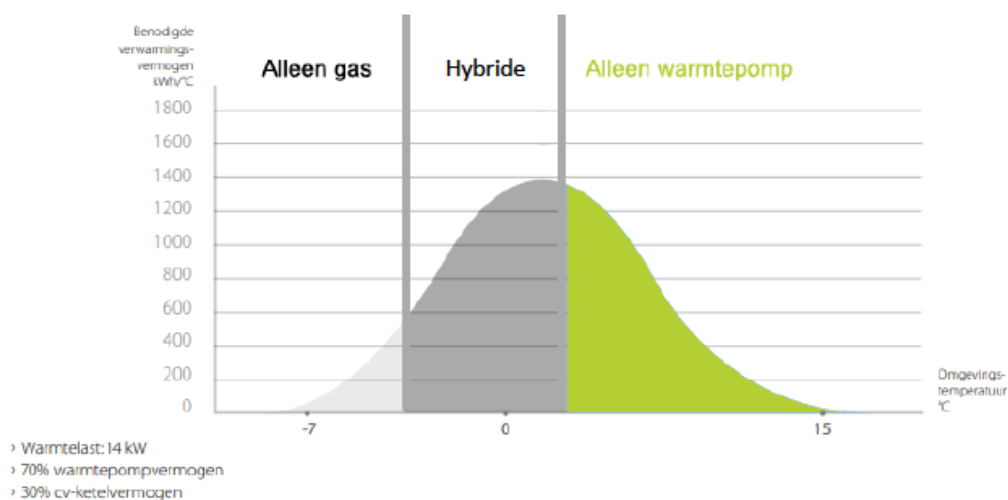
Op pagina 14 wordt gesteld "De kaart met warmtealternatieven per buurt geven slechts een globale richting weer. De definitieve keuze per buurt wordt in nadere besluitvorming op buurtniveau genomen." Dit is echter niet richtinggevend bedoeld, maar kaderstellend: wethouder Bruggink en de betrokken ambtenaren hebben duidelijk gesteld dat alleen uit de alternatieven die op de kaart van een buurt aangegeven staan gekozen kan worden. Als een alternatief voor een buurt niet ingetekend is, komt het ook niet in de wijkuitvoeringsplannen (WUP).

Dit is ook de reden waarom ik voorstel om voor alle buurten de hybridewarmtepomp als technisch alternatieve warmtebron toe te voegen, zodat deze bij het opstellen van de wijkuitvoeringsplannen nog als alternatief in beeld is.

1) Hybride warmtepomp:

Op pagina 8 wordt gesteld "De hybride warmtepomp ... Dit is veelal een tijdelijke oplossing, een tussenoplossing."

De eerste vraag is of een hybride warmtepomp altijd een goede oplossing is voor een huis dat nu nog alleen op aardgas gestookt wordt. Het antwoord is in bijna alle gevallen: JA. Om dat inzichtelijk te maken kijken we naar de werking van de hybridewarmtepomp als functie van de buitentemperatuur.

Figuur 1: benodigd vermogen als functie van de buitentemperatuur (voorbeeld)¹

Zolang de buitentemperatuur boven de $\sim 3^\circ\text{C}$ is wordt alle warmte geleverd door de warmtepomp. Onder de $\sim -4^\circ\text{C}$ wordt alle warmte geleverd door de gasketel. Daartussenin werken de warmtepomp en de gasketel samen om de benodigde warmte te leveren. Waar deze (temperatuur)grenzen precies liggen hangt af van de mate van isolatie, de grootte en het verwarmingssysteem van het huis (vloerverwarming/radiatoren). Ook het type hybridewarmtepomp en het benodigde vermogen hangen hier van af (lage of hoge temperatuur warmtepomp)².

In alle gevallen geldt dat een hybride warmtepomp zorgt voor minimaal 50% besparing op aardgas. Als er veel gebruikt wordt kan er dus ook veel bespaard worden. Is het verbruik bijvoorbeeld $2400\text{ m}^3/\text{jaar}$ dan kan er $1200\text{ m}^3/\text{jaar}$ bespaard worden. Is het verbruik $1200\text{ m}^3/\text{jaar}$ (het gemiddelde verbruik in de Nijverheid/Genseler) dan kan er $600\text{ m}^3/\text{jaar}$ aardgas bespaard worden. 50% besparing is dus in alle gevallen binnen 1 tot 2 jaar te realiseren. (Een warmtenet kost zeker nog 4 tot 5 jaar voor het in bedrijf is). Isolatie-maatregelen en aanpassing van het verwarmingssysteem zullen tot nog grotere besparingen leiden.

De resterende benodigde warmte kan in de toekomst met duurzaam gas geleverd worden (verwachting rond 2030). Dit zou mogelijk waterstofgas kunnen zijn (waarbij de buurt in zijn geheel om zal schakelen) of duurzaam geproduceerd methaangas. Bij de vervanging van de aardgas-gestookte ketel kan deze dan vervangen worden door een gasgestookte absorptiewarmtepomp³, die nog eens 30% minder verbruikt dan een gasgestookte Cv-ketel. In alle gevallen is het verstandig bij vervanging te kiezen voor een apparaat dat 'waterstof-ready' is, omdat we verwachten dat waterstof een belangrijke rol gaat spelen in (de verwarming van) de bebouwde omgeving en we deze optie nadrukkelijk open willen houden.

Gegeven bovenstaande: waarom wordt gesteld dat een hybridewarmtepomp in combinatie met duurzaam gas geen eindoplossing is?

¹ <https://www.climate4u.nl/hybride-warmtepomp/>

² <https://aardgasvrij.nibenl.eu/woning-geschied/is-je-woning-geschied-voor-een-warmtepomp>

³ <https://www.coolt.eu/technologie/#werking>

2) Betaalbaarheid:

Op pagina 17 (3.1) wordt gesteld "De kosten van het alternatief moeten betaalbaar zijn voor de gebruiker en de eigenaar, zonder alle kosten bij de maatschappij neer te leggen. Zo zal het Niet Meer Dan Anders (NMDA) tarief in de nieuwe Warmtewet 2.0 plaatsmaken voor een ander referentietarief: kostprijsplus."

De door ons uitgevoerde berekeningen volgens het schema dat we samen met de projectgroep van de gemeente hebben opgesteld, laten zien dat de gebruikerskosten (kosten van energieverbruik en vastrecht) van warmtenet vergelijkbaar zijn met die van aardgas, maar veel hoger dan die van een hybridewarmtepomp. Deze berekeningen zijn gebaseerd op de tarieven en verbruik volgens het prijsplafond. Eerdere berekeningen (met lagere prijzen) kwamen op vergelijkbare verschillen uit.

Onze berekeningen laten zien dat gebruikerskosten voor warmtenet ongeveer 40-45% hoger zijn dan voor een hybridewarmtepomp. Kan een kostprijsplus benadering een concurrerende prijs opleveren? Graag zouden we een kwantitatieve berekening zien van de kostprijsplus voor het voorgestelde warmtenet.

- de business cases op basis van de prijzen en gemiddelde verbruik van het warmteplafond als bijlage

Reactie op Indiener 6.

Geachte [REDACTED]

U heeft een zienswijze ingediend op het voorliggende Ontwerp Warmteprogramma. Wij hebben uw zienswijze beoordeeld en hebben het Warmteprogramma vastgesteld. Uw zienswijze is bij de besluitvorming meegenomen. U geeft (samengevat) aan:

“Gezamenlijk hebben wij sinds 2018 veel tijd en moeite gestoken in het onderzoeken van verschillende oplossingen en op basis daarvan een visie en plan voor onze buurten opgesteld. **Daarom stel ik voor om voor alle buurten de hybridewarmtepomp als technisch alternatieve warmtebron toe te voegen** (pagina 13: 2.3. Kaart van de technische alternatieven).”

De kaart in het warmteprogramma van de technische alternatieven per buurt is gebaseerd op drie onafhankelijke studies. Hierbij is er al rekening gehouden met een scenario waar huizen, dan wel of niet met hybride warmtepompen, op duurzaam gas worden verwarmd. Als hybridewarmtepompen niet als (voorkeurs)alternatief voorkomt op de kaart, dan heeft de warmteoplossing slechter gepresteerd dan de andere alternatieven. Dit heeft onder meer te maken met de maatschappelijke kosten bijvoorbeeld inzake netverzwaring en de schaarsheid van duurzame gassen. Het toevoegen van een hybride warmtepomp in alle buurten is om die reden dan ook onlogisch. We nemen uw voorstel dan ook niet over.

“Op pagina 14 wordt gesteld “De kaart met warmtealternatieven per buurt geven slechts een globale richting weer. De definitieve keuze per buurt wordt in nadere besluitvorming op buurtniveau genomen.” Dit is echter niet richtinggevend bedoeld, maar kaderstellend: wethouder Bruggink en de betrokken ambtenaren hebben duidelijk gesteld dat alleen uit de alternatieven die op de kaart van een buurt aangegeven staan gekozen kan worden. Als een alternatief voor een buurt niet ingetekend is, komt het ook niet in de wijkuitvoeringsplannen (WUP). Dit is ook de reden waarom ik voorstel om voor alle buurten de hybridewarmtepomp als technisch alternatieve warmtebron toe te voegen, zodat deze bij het opstellen van de wijkuitvoeringsplannen nog als alternatief in beeld is.”

De kaart van technische alternatieven is het vertrekpunt van de buurtaanpak door de gemeente en is gebaseerd op drie verschillende studies. Dit betekent niet dat dit een definitieve keuze is, en het is ook geen garantie tot een van deze technieken. De definitieve keuze wordt gemaakt in het uitvoeringsplan.

“Gegeven bovenstaande: waarom wordt gesteld dat een hybridewarmtepomp in combinatie met duurzaam gas geen eindoplossing is?”

Dit is wel een eindoplossing. Echter is de hoeveelheid beschikbaar “duurzaam gas” nu schaars. Bovendien zal duurzaam gas in de toekomst schaars blijven en wordt het eerder ingezet om moeilijk te verduurzamen huizen in het landelijk gebied te verwarmen dan huizen in het stedelijk gebied. De verschillende studies houden rekening met dit verdeelvraagstuk.

“Onze berekeningen laten zien dat gebruikerskosten voor warmtenet ongeveer 40-45% hoger zijn dan voor een hybridewarmtepomp. Kan een kostprijsplus benadering een concurrerende prijs opleveren? Graag zouden we een kwantitatieve berekening zien van de kostprijsplus voor het voorgestelde warmtenet.”

Deze stelling gaat uit van het minimaliseren van gebruikerskosten en neemt netbeheerkosten die niet (direct) verrekend worden en de (onzekere) kosten voor duurzaam gas niet mee. Als gevolg hiervan heeft uw rekenmethode niet het uitgangspunt om de maatschappelijke kosten te minimaliseren. Twence heeft aangegeven de doelstelling te hebben om een concurrerende marktconforme warmteprijs te willen hanteren zo lang de nieuwe warmtewet niet van kracht is. Hoe de kostprijsplus uitwerking er precies uit komt te zien is in dit stadium nog niet bekend. De minister werkt hieraan. Een kwantitatieve berekening van de kostprijsplus voor het voorgestelde warmtenet is om die reden dan ook niet mogelijk. Dit staat overigens nog los van de vraag op welk niveau berekeningen openbaar gepubliceerd gaan worden.

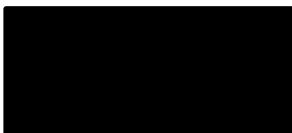
We bedanken u voor uw inbreng. Bijgaand ontvangt u het definitieve warmteprogramma. Wij adviseren u om de communicatiekanalen van de gemeente Hengelo in de gaten te houden over het verdere verloop van de warmtetransitie.

Mvg,

INDIENER 7.

Zienswijze in pdf ingediend

ZIENSWIJZE van de Bewoners Overleg Nijverheid (BON) en 't Genseler. Datum 01-03-2023

datum: 01-03-2023

Deze zienswijze betreft het ontwerp Warmteprogramma Hengelo dat op 17 januari 2023 door B&W voor inzage is vrijgegeven. Deze zienswijze en bijlagen vragen om een heroverweging van het ontwerp Warmteprogramma. Ik dien deze zienswijze mede in namens Bewonersoverleg de Nijverheid en het Wijkcomité 't Genseler. Gezamenlijk hebben wij sinds 2018 veel tijd en moeite gestoken in het onderzoeken van verschillende oplossingen en op basis daarvan een visie en plan voor onze buurten opgesteld.

Vraag: Hoe garandeert de gemeente de keuzevrijheid van de bewoners.

In hoofdstuk 2.1 worden drie alternatieve technieken voor woningverwarming genoemd. Daarnaast ook de hybridewarmtepomp, maar dan als "tussenoplossing".

In de kaart van hoofdstuk 2.3 lijkt er in bepaalde wijken een keuzevrijheid te zijn voor all-electric, hybridewarmtepomp en warmtenet. Onze vraag is of er inderdaad keuzevrijheid is en zo ja, hoe wordt deze dan gegarandeerd? Ook in het licht van een opmerking van de gemeente tijdens de presentaties in de Klokstee op 16 en 23 januari 2023, dat de gasleidingen in de toekomst zullen worden verwijderd.

Op pagina 14 wordt gesteld "De kaart met warmte alternatieven per buurt geven slechts een globale richting weer. De definitieve keuze per buurt wordt in nadere besluitvorming op buurtniveau genomen." Dit is echter niet richtinggevend bedoeld, maar kaderstellend: wethouder Bruggink en de betrokken ambtenaren hebben duidelijk gesteld dat alleen uit de alternatieven, die op de kaart van een buurt aangegeven staan, gekozen kan worden. Als een alternatief voor een buurt niet ingetekend is, komt het ook niet in de wijkuitvoeringsplannen (WUP).

Dit is ook de reden waarom wij voorstellen om voor alle buurten de hybridewarmtepomp als technisch alternatief toe te voegen, zodat deze bij het opstellen van de wijkuitvoeringsplannen nog als alternatief in beeld is.

Wij vragen ons daarnaast af waarom het alternatief waterstofgas niet is toegevoegd aan het rijtje van alternatieven. Groene waterstof wordt immers, ook door de centrale overheid, aanbevolen als CO₂ vrije energiedrager. In figuur 5 staat waterstof aangegeven als "niet marktrijp" en als "geen logische keuze voor woningen". Echter er zijn al redelijk wat waterstofketels als standaard verwarmingsketels geproduceerd en deze zijn in een aantal proefprojecten zonder problemen in bedrijf. Een aantal gemeenten¹, netbeheerders, energie leveranciers en gerenommeerde onderzoeksinstituten kijken hier dus heel anders tegenaan. Deze figuur lijkt dus wat waterstof betreft geheel achterhaald door de praktijk.

¹ o.a. Lochem, Hoogeveen, Stad aan 't Haringvliet, Zutphen

Vraag : Hoe past de afvalverbrandingsinstallatie (AVI) in de landelijke CO₂-reductieplannen?

In hoofdstuk 2.2 wordt Twence genoemd als warmteleverancier. Twence is voornamelijk een afvalverbrander.

Wij zouden graag zien dat er meer informatie wordt gegeven over de CO₂ uitstoot van Twence en hoe dit past in de landelijke CO₂- en reductieplannen. Twence is immers volgens EU ETS (Europese emissiehandelssysteem) vanaf 2026 verplicht de uitstoot daarvan vast te stellen, te registreren en te rapporteren.

Een andere vraag is hoe omgegaan wordt met het recente beleid van de provincie Overijssel om de afvalverbrandingsinstallatie Twence af te bouwen en terughoudend te zijn met subsidiëring van warmtenetten en bovendien een warmtenet niet aan te sluiten op een AVI.

Vraag: Hoe gaat de gemeente om met de bezwaren van de bewoners en hoe gaat de gemeente draagvlak creëren voor de wijkuitvoeringsplannen (WUP) ?

In hoofdstuk 5.4 wordt beschreven hoe de bewoners kunnen participeren in de energietransitie.

Onder punt 1. staat dat de gemeente de spelregels en de mate van participatie bepaalt en onder punt 4. staat dat transparantie "voorwaardelijk" is.

Deze laatste zin geeft ons niet veel vertrouwen in het participatie proces van de gemeente.

Gelet op bovenstaande vragen wij ons daarom af, hoe de gemeente omgaat met bezwaren van de bewoners en op welke wijze draagvlak wordt gecreëerd voor de WUP's.

Vraag : Waarom staat er niets in het Warmteprogramma over de verwachte kosten van de aanleg voor de gemeente.

De inhoud van hoofdstuk 3, "Wat gaat het kosten", geeft geen antwoord op de vraag wat het gaat kosten.

Er staat alleen iets in over leningen en subsidies, maar er staat niets in over de tarieven en kosten voor de bewoners. Zelfs geen indicatie.

Onduidelijk is o.a. wat de investeringskosten zijn die nodig zijn om het Warmtenet aan te leggen. Ook is onduidelijk hoe de tarieven voor de bewoners tot stand komen, bv. wat zijn de investeringen en de rentelasten, de onderhoudskosten, de beheerskosten, wie zijn de beoogde investeerders etc.

Vraag: Waarom staat er niets in het Warmteprogramma over de verwachte (financiële) risico's van de aanleg door de gemeente ?

Onduidelijk is wat de financiële en andere risico's zijn.

Is er al een risico analyse gemaakt ? Zo ja, wat zijn de grootste risico's en wie is de risico-eigenaar daarvan, wat zijn de beheersmaatregelen etc. ?

Zo nee, dan moet er voor een dergelijk complex project alsnog zo spoedig mogelijk een risico analyse worden gemaakt, waarin zowel de financiële, technische en planmatige risico's worden genoemd.

Belangrijk is dat deze risico's ook aan de politiek kenbaar worden gemaakt.

Bijlage: enquêtes BON en 't Genseler

Reactie op Indiener 7.

Geachte [REDACTED]

U heeft een zienswijze ingediend op het voorliggende Ontwerp Warmteprogramma. Wij hebben uw zienswijze beoordeeld en hebben het Warmteprogramma vastgesteld. Uw zienswijze is bij de besluitvorming meegenomen. U geeft (samengevat) aan:

“In de kaart van hoofdstuk 2.3 lijkt er in bepaalde wijken een keuzevrijheid te zijn voor all-electric, hybridewarmtepomp en warmtenet. Onze vraag is of er inderdaad keuzevrijheid is en zo ja, hoe wordt deze dan gegarandeerd? Ook in het licht van een opmerking van de gemeente tijdens de presentaties in de Klokstee op 16 en 23 januari 2023. dat de gasleidingen in de toekomst zullen worden verwijderd.”

Reactie: In de kaart met technische alternatieven staan de resultaten van de drie studies weergegeven voor alle Hengelose buurten. De technische alternatieven op deze kaart worden in de buurtaanpak verder bekeken. Deze kaart vormt het vertrekpunt voor de buurtaanpak. Nadat de buurtaanpak is gestart wordt een aanbod gedaan richting de woningeigenaren, waarbij zij de keuze krijgen om op dit aanbod in te gaan. Dit wordt ook wel keuzevrijheid genoemd. Wanneer dit aanbod (herhaaldelijk) wordt afgeslagen, wordt de woningeigenaar geacht om zelf een andere aardgasvrije oplossing te realiseren.

U verwijst naar een avond in de Klokstee die betrekking heeft op de buurtaanpak Nijverheid. Echter ligt de buurtaanpak Nijverheid op dit moment niet voor ter besluitvorming. Dit is een verdere uitwerking die volgt na het Warmteprogramma.

Desondanks is uw opmerking relevant met betrekking tot verwijdering van gasleidingen en zullen we deze toch beantwoorden. Het is echter niet de bevoegdheid van de gemeente om gasleidingen te verwijderen. De netbeheerder (Enexis en Cogas) hebben de wettelijke bevoegdheden voor het aanleggen, onderhouden, beheren en verwijderen van gasleidingen. Wanneer bijvoorbeeld de infrastructuur aan het einde van de levensduur is, zal de netbeheerder een beslissing nemen over of zij gasleidingen verwijderd of vervangt. Het kan dus zo zijn dat deze infrastructuur verwijderd wordt. De gemeente heeft wel taken in het kader van grondwerkzaamheden. Zo is in de Algemene Verordening op de Ondergrondse Infrastructuur regelgeving afgesproken hoe om te gaan met loze leidingen. Hierin staat opgenomen dat in het geval leidingen niet meer gebruikt wordt deze verwijderd moeten worden.

“Op pagina 14 wordt gesteld “De kaart met warmtealternatieven per buurt geven slechts een globale richting weer. De definitieve keuze per buurt wordt in nadere besluitvorming op buurniveau genomen.” Dit is echter niet richtinggevend bedoeld, maar kaderstellend: wethouder Bruggink en de betrokken ambtenaren hebben duidelijk gesteld dat alleen uit de alternatieven die op de kaart van een buurt aangegeven staan gekozen kan worden. Als een alternatief voor een buurt niet ingetekend is, komt het ook niet in de wijkuitvoeringsplannen (WUP). Dit is ook de reden waarom ik voorstel om voor alle buurten de hybridewarmtepomp als technisch alternatieve warmtebron toe te voegen, zodat deze bij het opstellen van de wijkuitvoeringsplannen nog als alternatief in beeld is.”

De kaart van technische alternatieven is het vertrekpunt van de buurtaanpak door de gemeente en is gebaseerd op drie verschillende studies. Dit betekent niet dat dit een definitieve keuze is, en het is ook geen garantie tot een van deze technieken. De definitieve keuze wordt gemaakt in het uitvoeringsplan.

“Wij vragen ons daarnaast af waarom het alternatief waterstofgas niet is toegevoegd aan het rijtje van alternatieven. Groene waterstof word immers, ook door de centrale overheid , aangeprezen als CO2 vrije energiedrager. In figuur 5 staat waterstof aangegeven als “niet marktrijp” en als “geen logische keus voor woningen”. Echter er zijn al redelijk wat waterstofketels als standaard verwarmingsketels geproduceerd en deze zijn in een aantal proefprojecten zonder problemen in bedrijf. Een aantal gemeenten¹, netbeheerders, energie leveranciers en gerenommeerde onderzoeksinstellingen kijken hier dus heel anders tegenaan. Deze figuur lijkt dus wat waterstof betreft geheel achterhaald door de praktijk.”

Reactie:

De gemeente Hengelo zet in op een energietransitie met de laagste maatschappelijke kosten voor de komende decennia. Hier is o.a. de Startanalyse aardgasvrije buurten van het PBL voor gebruikt. Hierin is rekening gehouden met verschillende warmtealternatieven, waaronder het verwarmen van huizen op waterstof-gestookte hybride warmtepompen. De kanttekening is en blijft echter de (mate van) beschikbaarheid en de termijn waarop. Groene waterstof is op dit moment en naar verwachting de komende vijftien jaar nog niet grootschalig beschikbaar in Nederland. Bovendien geldt voor waterstof dat er (duurzame) energie nodig is om ze te produceren. Dit betekent dat er in Nederland fors meer duurzame energiebronnen gerealiseerd moeten worden.

Als er besloten wordt om all electric/waterstof te gebruiken waar het warmtenet een logisch alternatief is, dan brengt dat extra (nationale en maatschappelijke) kosten met zich mee. Ook het onverhoopt vervangen van oude aardgasleidingen door de netbeheerders (Enexis en/of Cogas) en voorts het doen van kostbare investeringen in het gasnet vallen hieronder.

Als waterstof al grootschalig beschikbaar komt is het de vraag (verdeelvraagstuk) welke sectoren dit het hardste nodig hebben. Er is dan meer prioriteit op de inzet hiervan op activiteiten waar enkel moeilijk te realiseren duurzame alternatieven voorhanden zijn, denk aan langeafstandstransport of hoge temperatuur industriële processen. Zo is de waterstofladder van Natuur & Milieu (www.natuurenmilieu.nl) hier helder over, waterstof voor de gebouwde omgeving komt op de laatste plaats.

De relatief hoge prijs per kg H₂ maakt het niet een aantrekkelijke energiedrager voor de verwarming van huizen. Ook brengt deze techniek nieuwe kansen en risico's met zich mee die nader onderzocht moeten worden: zoals op het gebied van veiligheid (doorlaatbaarheid van dit molecuul in koppelingen en flenzen in de aardgasinfrastructuur en in de binneninstallatie van huizen), juridische bevoegdheden (de netbeheerder mag niet meer dan 5% andere gassen transporteren door haar leidingen), aansluitverplichting (100% moet meedoen – geen keuzevrijheid), etc. Dit experimentele onderzoek gebeurt op dit moment in een aantal afgebakende proeftuinen, om van te leren. Dit wil echter niet zeggen dat het marktrijp is. De matrix die Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur heeft gemaakt zegt daarom niet marktrijp en onlogisch voor woningen.

Kortom, aangezien dit alternatief afhankelijk is van goedkope productie van waterstof en dat nu nog niet beschikbaar en marktrijp is, nemen we dit mee in de volgende update van het Warmteprogramma (over vijf jaar). Op die manier kan er beter gebruik worden gemaakt van nieuwe inzichten in katalysatoren en bedrijfsmodellen voor waterstof.

WATERSTOFLADDER

 ESSENTIEEL	 BELANGRIJK	 MOGELIJK	 BEPERKT	 GERING
Dit zijn de meest prioritaire toepassingen van waterstof, waar op termijn geen duurzame alternatieven voor zijn.	De alternatieven, die op termijn beschikbaar komen, zijn in de meeste gevallen niet meer geschikt dan waterstof.	De alternatieven die op termijn beschikbaar komen, kunnen in gevallen meer geschikt zijn dan waterstof, in andere gevallen zal waterstof de meest geschikte toepassing zijn.	De alternatieven die op termijn beschikbaar komen, zijn in de meeste gevallen meer geschikt dan waterstof.	Voor deze toepassingen bestaan al geschikte duurzame alternatieven.
Toepassing	Toepassing	Toepassing	Toepassing	Toepassing
1 Grondstof productie kunstmest 2 Zeer hoge temperatuur industriële proceswarmte	1 Grondstof in plastic- en staalindustrie ter vervanging van fossiele grondstof 2 Balansfunctie energie-infrastructuur (bufferfunctie) 3 Intercontinentaal vliegen en varen	1 Niche gebouwe omgeving 2 Binnenvaart 3 Continentaal vliegen	1 Hoge temperatuur industriële proceswarmte 2 Internationaal wegvervoer	1 Lage temperatuur industriële proceswarmte 2 Verwarmen, douchen, koken 3 Regionaal en nationaal wegvervoer 4 Treinen, regionale bussen, personenvervoer
Mogelijke alternatieven	Mogelijke alternatieven	Mogelijke alternatieven	Mogelijke alternatieven	Mogelijke alternatieven
1 Geen alternatief 2 Geen reële grootschalige alternatieven	1 Recycling 2 Batterijopslag; Netverzwaringen; Afschakelen hernieuwbare productie 3 Geen grootschalige alternatieven	1 Elektrisch verwarmen, warmtenetten 2 Elektrische scheepvaart 3 Elektrisch vliegen, trein	1 Hoge temperatuur warmtepompen 2 Elektrisch vervoer	1 Elektrisch verwarmen 2 Elektrisch verwarmen 3 Elektrisch vervoer 4 Elektrisch vervoer

**NATUUR
& MILIEU**

“Vraag: Hoe past de afvalverbrandingsinstallatie (AVI) in de landelijke CO₂-reductieplannen? In hoofdstuk 2.2 wordt Twence genoemd als warmteleverancier. Twence is voornamelijk een afvalverbrander. Wij zouden graag zien dat er meer informatie wordt gegeven over de CO₂ uitstoot van Twence en hoe dit past in de landelijke CO₂- en reductieplannen. Twence is immers volgens EU ETS (Europese emissiehandelssysteem) vanaf 2026 verplicht de uitstoot van daarvan vast te stellen, te registreren en te rapporteren.”

Reactie: De gemeente Hengelo ziet Twence als duurzaamheidsbevorderaar. Zo heeft zij naast de afvalenergiecentrale ook een bioenergiecentrale en een pyrolyselijn. Verder heeft Twence een groot zonnepark en is zij volop aan het bouwen aan de CO₂ afvanginstallatie. Vanaf 2024 wordt hier 100.000 ton CO₂ (per jaar) afgevangen welke onder andere aan de glastuinbouw geleverd gaat

worden als nieuwe grondstof. Ook de komende jaren wil Twence nieuwe CO₂ afvanginstallaties realiseren om de totale CO₂ uitstoot af te vangen en daarmee netto leverancier te worden.

Het warmtenet levert bij toepassing voor 100.000 woningequivalenten een jaarlijkse besparing van 125 miljoen m³ fossiel aardgas en 225.000 ton CO₂ op. Deze potentie wordt behaald door de gasinzet van nu te vervangen door opwek van duurzame warmte uit anderszins onbruikbaar brandbaar restafval en niet anderszins toepas- of herbruikbare biomassa uit afvalhout, zoals vergane kozijnen. Twence zal aangeven hoe duurzaam de opgewekte warmte is, conform de wettelijke uitgangspunten die daarvoor gelden.

“Een andere vraag is hoe omgegaan wordt met het recente beleid van de provincie Overijssel om de afvalverbrandingsinstallatie Twence af te bouwen en terughoudend te zijn met subsidiëring van warmtenetten en bovendien een warmtenet niet aan te sluiten op een AVI.”

Reactie: Er is ons geen recent beleid van de provincie bekend hieromtrent. Mogelijk bedoelt u de recent door de Provinciale Staten aangenomen motie? In de Statenvergadering van 22 februari jl. is de [motie Twence \[overijssel.notubiz.nl\]](https://overijssel.notubiz.nl) unaniem aangenomen. Deze motie roept de Provincie Overijssel op om terughoudend te zijn met subsidiëren van warmtenetten die gevoed worden met warmte uit afvalverbranding én om een gesprek aan te gaan met Twence over het terugbrengen van de hoeveelheid afval dat verbrand wordt.

Hoe moet deze motie geïnterpreteerd worden? Het college van Gedeputeerde Staten geeft in een reactie aan: ‘We herkennen het spanningsveld tussen terugbrengen van de hoeveelheid restafval en het voeden van warmtenetten met warmte uit afvalverbranding. We zijn het eens met het doel om de hoeveelheid restafval maximaal terug te brengen. En hoewel het afvalbeleid de taak van gemeenten is en blijft, willen wij hierover wel een gesprek voeren met Twence. Tegelijkertijd is het van belang om de warmte te benutten, zolang er nog sprake is van afvalverbranding. Naar verwachting duurt dit nog tientallen jaren.’

Twence wil samen met haar aandeelhouders en samenwerkingspartners de regio verduurzamen. Ook Twence wil zoveel mogelijk grondstoffen terugwinnen uit afval. Alleen het niet herbruikbare afval komt in aanmerking om verwerkt te worden in de AEC. Het zou mooi zijn als al het afval gerecycled zou kunnen worden, maar dat is, zeker de komende decennia, een onrealistisch scenario. Voorlopig neemt de afvalberg in Nederland alleen maar toe en wordt er mondjesmaat meer gerecycled. Er wordt niet gesproken over een termijn, maar voor 2040 ziet Twence geen serieuze verandering komen in de afvalverbranding. Sterker nog, de meeste Europese landen gaan er nog volop in investeren.

Twence zet daarom nog steeds volop in op duurzame energie en draagt daarmee bij aan de regionale energietransitie. Twence produceert warmte en energie, waarmee zij het stedelijk gebied en de industrie via een stoomleiding of warmtenet van warmte kan voorzien. Twence heeft per direct voor 100.000 woningequivalenten warmte waarmee zij een substantiële bijdrage kan leveren aan de verduurzaming van de regio. Het regionale warmtenet wordt nog steeds gesteund door de provincie. Het is van belang om de warmte te benutten, zolang er nog sprake is van afvalverbranding. Naar verwachting duurt dit nog tientallen jaren.

“Vraag: Hoe gaat de gemeente om met de bezwaren van de bewoners en hoe gaat de gemeente draagvlak creëren voor de wijkuitvoeringsplannen (WUP)? In hoofdstuk 5.4 wordt beschreven hoe de bewoners kunnen participeren in de energietransitie. Onder punt 1. staat dat de gemeente de spelregels en de mate van participatie bepaalt en onder punt 4. staat dat transparantie “voorwaardelijk” is. Deze laatste zin geeft ons niet veel vertrouwen in het participatieproces van de

gemeente. Gelet op bovenstaande vragen wij ons daarom af hoe de gemeente omgaat met bezwaren van de bewoners en op welke wijze draagvlak wordt gecreëerd voor de WUP's."

Reactie: De gemeenteraad heeft als kader vastgesteld dat vroeger of later iedereen van het aardgas af gaat. Deze opgave is een opgave waar iedere woningeigenaar voor staat. Wij constateren, ook op basis van de ervaringen in de Nijverheid, dat deze opgave niet door iedereen gewaardeerd wordt. Er is weerstand tegen verandering. Dat staat nog los van de technische alternatieven die per buurt en woning mogelijk en het meest logisch zijn. In het participatieproces op buurtniveau is hier verdere aandacht en uitwerking voor. Op dit moment ligt echter het Warmteprogramma voor. Deze heeft in 5.4 op hoofdlijnen de spelregels voor de buurtaanpak c.q. participatieproces in de buurtaanpak beschreven, zoals de voorwaardelijkheid van transparantie. Dit geeft aan dat er niets te verbergen is, wat niet wil zeggen dat hierdoor weerstand verdwijnt als sneeuw voor de zon.

"Vraag: Waarom staat er niets in het Warmteprogramma over de verwachte kosten van de aanleg voor de gemeente. De inhoud van hoofdstuk 3, "Wat gaat het kosten", geeft geen antwoord op de vraag wat het gaat kosten. Er staat alleen iets in over leningen en subsidies, maar er staat niets in over de tarieven en kosten voor de bewoners. Zelfs geen indicatie. Onduidelijk is o.a. wat de investeringskosten zijn die nodig zijn om het Warmtenet aan te leggen. Ook is onduidelijk hoe de tarieven voor de bewoners tot stand komen, bv. wat zijn de investeringen en de rentelasten, de onderhoudskosten, de beheerskosten, wie zijn de beoogde investeerders etc."

Reactie: Het Warmteprogramma beschrijft de technische alternatieven, waaronder warmtenet, en geeft een gemiddelde investeringskosten per woning per buurt op basis van de woningopbouw per buurt in combinatie met het (logische) technische alternatief. In hoofdstuk 3.4 is beschreven welke uitgangspunten zijn gehanteerd bij de kostenberekening én welke investeringskosten per woning zijn meegenomen zoals een bijdrage aansluitkosten warmtenet, afsluitbijdrage aardgasnet, aanpassen installatie etc. In deze gemiddelde investeringskosten per woning per buurt (indicaties) zijn de kosten van andere partijen (posten zoals beheerskosten, investeringen) meegenomen.

"Vraag: Waarom staat er niets in het Warmteprogramma over de verwachte (financiële) risico's van de aanleg door de gemeente? Onduidelijk is wat de financiële en andere risico's zijn. Is er al een risico analyse gemaakt? Zo ja, wat zijn de grootste risico's en wie is de risico-eigenaar daarvan, wat zijn de beheersmaatregelen etc. ? Zo nee, dan moet er voor een dergelijk complex project alsnog zo spoedig mogelijk een risico analyse worden gemaakt, waarin zowel de financiële, technische en planmatige risico's worden genoemd. Belangrijk is dat deze risico's ook aan de politiek kenbaar worden gemaakt.

Reactie: Het Warmteprogramma beschrijft het waarom van de opgave, de technische alternatieven voor aardgas per buurt, de gemiddelde investeringskosten en de planning c.q. buurtvolgorde. Het is een visie. Het Warmteprogramma is niet de detailuitwerking van een uitvoeringsplan. Dit volgt in de vertaling naar uitvoeringsplannen op wijk- en buurtniveau.

Vooruitlopend, de initiatiefnemers van het Regionaal Warmtenet hebben hier wel alvast over nagedacht en e.e.a. op een rij gezet. Ditzelfde geldt overigens voor Enexis en Cogas in relatie tot de electriciteits- en gasinfrastructuur. Ook de gemeente Hengelo is hierbij betrokken.

We bedanken u voor uw inbreng. Bijgaand ontvangt u het definitieve warmteprogramma. Wij adviseren u om de communicatiekanalen van de gemeente Hengelo in de gaten te houden over het verdere verloop van de warmtetransitie.

Mvg,

Zienswijze BIT-bestuur (ondernemersvereniging bedrijventerrein Twentekanaal)

Datum: 02-03-2023

Mondelinge zienswijze per telefoon.

1. De realisatie van en een mogelijke koppeling aan de HT-warmtenet backbone van Twence.

Toelichting vanuit Parkmanagement: Bedrijven willen ook gebruik kunnen maken van de mogelijkheden van warmtenet onder bepaalde voorwaarden. Als collectief meegenomen worden in de mogelijkheden die er zijn rondom het HT-warmtenet. Alleen samen kunnen we werken aan een toekomstbestendig bedrijventerrein. Bedrijven hebben ook mogelijkheden om warmte aan het warmtenet toe te voegen.

2. Het belang van bedrijven vooropstellen bij het opstellen van het Wijkuitvoeringsplan Twentekanaal in 2023.

Het BIT-bestuur biedt aan om deze punten eventueel toe te lichten aan het college en de raad.

Reactie op Indiener 8.

Geachte bestuur van het BIT,

U heeft een zienswijze ingediend op het voorliggende Ontwerp Warmteprogramma. Wij hebben uw zienswijze beoordeeld en hebben het Warmteprogramma vastgesteld. Uw zienswijze is bij de besluitvorming meegenomen. U geeft (samengevat) aan:

“De realisatie van en een mogelijke koppeling aan de HT-warmtenet backbone van Twence. Het belang van bedrijven vooropstellen bij het opstellen van het Wijkuitvoeringsplan Twentekanaal in 2023.”

Reactie: Het is goed om te horen dat u als parkmanagement en bedrijventerrein belangstelling heeft voor de mogelijkheden van een (hoge temperatuur) warmtenet. Het is goed dat u kenbaar maakt dat u hierbij voorwaarden stelt, en dat u in de basis hier positief tegenover staat. Wij vinden het ook fijn om te horen dat er mogelijkheden zijn voor het leveren van beschikbare restwarmte door de bedrijven op het Twentekanaal voor de invoering in het warmtenet, en dat u openstaat voor een gesprek hierover. In de verdere uitwerking van de buurtaanpak Twentekanaal, na vaststelling van het warmteprogramma, gaan we hier graag spoedig samen met u dieper op in en geven we hier verdere uitwerking aan; zodat we met elkaar kunnen bouwen aan een toekomstbestendig bedrijventerrein. U wordt hierbij van harte uitgenodigd om uw eigen belangen hierbij te vertegenwoordigen en dit uitvoeringsplan een gedragen uitwerking te laten zijn. Wij lezen uw zienswijze als een bevestiging van wat hierover opgenomen staat in het Warmteprogramma.

We bedanken u voor uw inbreng. Bijgaand ontvangt u het definitieve warmteprogramma. Wij adviseren u om de communicatiekanalen van de gemeente Hengelo in de gaten te houden over het verdere verloop van de warmtetransitie.

Mvg,

INDIENER 9.

Zienswijze in pdf ingediend

Zienswijze Warmteprogramma Ontwerp versie 30 december 2022, ingediend op 2 maart 2023

Deze zienswijze bevat geen NAW gegevens. Deze zienswijze is met zorg samengesteld, genummerd en voorzien van onderbouwing, figuren en referenties. Samenvatten is aanmatigend en ongewenst. Gaarne integraal toevoegen aan de Nota van beantwoording

Introductie

Hengelo heeft technisch een redelijke uitgangspositie voor een warmtenet.

Er ligt al klein stukje warmtenet, maar overdrijf de omvang daarvan niet.

Er is al ervaring met een warmtenet, m.n. met de inherente kosten overschreiding.

Met herinneringen aan: onderschatten, kosten chantage, geen weg terug, klanten verplichtingen, afwentelen op de gemeenschap.

Er is restwarmte en er is zelfs een gratis warmte aanbieder (hoe lang nog?? zwem de fuik in).

Noem het niet duurzaam, want afval verbranden is niet duurzaam. Restwarmte gebruiken van de grootste CO2 uitstoter van Overijssel is ook niet duurzaam.

Maar restwarmte bronnen zijn nu, slim en verstandig om grootschalig een warmtenet te introduceren.

Mits het prijsvoordeel van "restwarmte" in de tarieven wordt verwerkt en wordt gebruikt om de initieele kosten te overbruggen.

Een HT-warmtenet is geen "restwarmte", en dat wordt dus verdisconteerd in de "kostprijs"

Het grootste probleem van het warmtenet is de acceptatie. De tarieven van netwarmte zijn gebaseerd op het niet-meer-dan-anders-principe (NMDA).

NMDA is het maximum tarief, wat in de praktijk ook het tarief is. NMDA is gebaseerd op gas, en dat is juist wat uitgefaseerd moet worden.

In de, meermaals uitgestelde, nieuwe Warmtewet 2.0 zal een ander referentietarief worden gebruikt, mogelijk kostprijsplus (landelijk ? Per leverancier landelijk ? Per gemeente ?).

De reputatie van warmtenetten is door commercieele sprinkhanen volledig ten gronde gericht.

Het aantal organisaties die zich inzetten tegen de misstanden van stadsverwarming zijn zeer talrijk (google!)

De gesprekken met de wijk Nijverheid¹ maken duidelijk hoe moeizaam dit proces is en nog gaat worden in heel Hengelo.

De weerstand van inwoners is nu al groot, laat staan hoe dit gaat worden bij een meerjarige incrementele roll-out over Hengelo.

De weerstand zal wijk voor wijk toenemen als een virus. Lage participatie maakt het doorzetten van een warmtenet onmogelijk.

De nieuwe warmtewet maakt het alleen maar erger: het zal duidelijk maken dat restwarmte helemaal geen restwarmte blijkt te zijn, maar bikkelaar als kostenpost wordt opgevoerd.

Welbions is dol op warmtenetten, geen CV toestelkosten en onderhoud meer, terwijl de huurder jaarlijks voor de aflevering moet betalen.

1. Zienswijze: De voordelen die verhuurders hebben bij aansluiting op een warmtenet moeten terugvloeien in de vorm van een evenredige huurverlaging.

¹ <https://www.denijverheid.nl/>

P17 Citaat 3.1 Haalbaar en betaalbaar: referentietarief: kostprijsplus

Uit de informatiebijeenkomst over Nijverheid Aardgasvrij² blijkt:

- Welbions: Warmtenet, warmte om niet beschikbaar
- Warmtebedrijf Hengelo: Warmteprijs wordt wettelijk **kostprijs plus model** vanaf 1 januari 2025
- Twence: gaat blijkaar een tweede warmtenet opzetten in Hengelo, ten koste van Warmtenetwerk Hengelo B.V.

Warmtebedrijf Hengelo: heeft een 10 (of mogelijk 15³) jarige exploitatiegebied concessie⁴ toezegging sinds 2016

2. Zienswijze: Het Twence trace suggereert dat de Gemeente Hengelo nog een concessie toezeggingen heeft gedaan
3. Zienswijze: Het Twence trace zorgt voor verdere verslechtering van de winstgevendheid³ van het Warmtenetwerk Hengelo B.V.
4. Zienswijze: De titel van Bijlage 4 van het Warmteprogramma is, fals, "warmte nieuwbouw" dit moet zijn exploitatiegebied⁴

Warmtenetwerk Hengelo B.V.

Warmtenetwerk Hengelo B.V. (WnH) voert alle transportactiviteiten middels het hoofddistributienet uit. Financieel is met 95% van de aandelen grootaandeelhouder en is de netwerkbeheerder op lokaal niveau. De gemeente heeft naast het aandeelhouderschap een belang, doordat ze een achtergestelde lening van € 1 miljoen heeft verstrekt. Warmtenetwerk is qua omzet afhankelijk van de klantenwerving door Warmtebedrijf. Er zal onderzocht moeten worden wat de consequenties zijn voor WnH bij eventuele realisatie van een regionaal warmtenet.

In 2021 bleek, dat de activa op de balans met de toen verwachte omzetprognoses niet terugverdiend zouden worden. Dit heeft geleid tot een afwaardering van de activa, die rechtstreeks leidt tot een verliespost in 2021, met een negatief eigen vermogen als gevolg. De financiële positie is verontrustend, wat uitgedrukt wordt in een hoge score bij de risicoinventarisatie.

De omzettoename bij Warmtebedrijf leidt echter automatisch tot omzettoename bij WnH. Bij voldoende warmteleverantie zal de situatie omslaan in winstgevendheid. De verbeterde prognoses maken de winstverwachting nog niet zo goed, dat de terugbetaling van de geldlening – met het oog op de complexe winstafhankelijke aflossingsvoorwaarden – waarschijnlijk wordt. Voor het verlies van de hoofdsom is een voorziening opgenomen.

Warmtebedrijf Hengelo B.V.

Warmtebedrijf Hengelo (WbH) is het energiebedrijf, verantwoordelijk voor overgedragen netwerkdelen en de Decentrale Energie Centrales (DEC's) en verantwoordelijk voor de klantenwerving in Hengelo. Ennatuurlijk is de energieleverancier die de warmte levert en tevens 95% aandeelhouder. WbH meldde in 2020, dat ondermaats (niet duurzaam) presteren van de ketels en enkele leidingdelen een bottleneck was voor verdere groei en een gezonde exploitatie. Met een aanvullende investering, waarin we 5% hebben bijgedragen, is het netwerk drastisch aangepast om in het stookseizoen duurzaam te kunnen draaien. De aanpassingen lopen ook nog door in 2021. De eerste effecten zijn er al: in december 2020 is weer voor het eerst duurzaam en daarmee goedkoop energie geleverd. Voor een goede concurrentiepositie is het noodzakelijk om een EOR (equivalent opbrekrendement met een waarde van ca 300) toegerekend te krijgen in de vorm van een EMG-verklaring. Deze verklaring is praktisch rend, maar in februari 2021 nog niet ontvangen. Ook als de EOR op niveau is, is de businesscase voor WbH uiterst dun. Wij hebben naast het aandeelhouderschap nog een belang doordat we een achtergestelde lening van € 1 miljoen hebben verstrekt met complexe winstafhankelijke aflossingsvoorwaarden. Beide laatste opmerkingen verklaren tevens waarom we een hoog risicoprofiel registreren en veelvuldig met WbH in gesprek zijn.

² https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/themasite-aardgasvrij/2023.01.23%20Presentatie_%20%20Bewonersbijeenkomst%20Nijverheid%20Aardgasvrij.pdf

³ <https://jaarstukken.hengelo.nl/de-financi%C3%ABn-van-de-gemeente-hengelo/saldo-jaarrekening>

⁴ 2009221 Verzelfstandiging Warmtenet Hengelo in een tweetal BV's.pdf

P17 Citaat: Zo zal het Niet Meer Dan Anders (NMDA) tarief in de nieuwe Warmtewet 2.0 plaatsmaken voor een ander referentietarief: kostprijsplus.

5. Zienswijze: bij een kostprijsplus model per 2025 worden warmtenet aangeslotenen geconfronteerd met het kostprijsmodel van Warmtebedrijf Hengelo (met Nobian warmte om niet beschikbaar en voor €4,25 geleverd door WNH) of met het kostprijsmodel van Twence
6. Zienswijze: Het is volstrekt onvoorspelbaar wat bewoners na 2025 moeten betalen voor energie en aansluitkosten
7. Zienwijze: Het is onethisch gedrag, om van de burger keuzes te verwachten, terwijl niemand de uitkomst van het Warmtewet 2.0 kostprijs model weet

Bijlage 1. Uitvoeringsplan

De aanvraag voor Proeftuin de Nijverheid

Wijze van uitvraag aan de markt en potentie tot kostenreductie bij verdere opschaling

Het warmtenet wordt een extensie op het bestaande net waarmee de kosten fors lager liggen in vergelijking met de aanleg van een compleet nieuw warmtenet. De uitvraag voor de aanleg van het net ligt dan ook bij de huidige exploitanten van het bestaande warmtenet. Deze partijen (WNH en WBH) kunnen door hun lokale ervaring en kunde zeer efficiënt opereren.

De subsidie van Programma Aardgasvrije Wijken voor de Nijverheid is verkregen op basis van bovenstaande aanvraag voor proeftuin de Nijverheid omschrijving.

8. Zienswijze: Het toevoegen van Twence met een eigen trace maakt dat de subsidie op oneigenlijke gronden is verstrekt
 9. Zienswijze: Het gebruiken van de ervarings referentie van WNH en WBH voor Twence is fals en oneigenlijk
 10. Zienwijze: De (voorziene) juridische constructie met Twence en andere aanbieders (WNH en WBH) is niet verklaard
-

Advies "Warm Aanbevolen"⁵ Er moet helder gecommuniceerd worden over (verschillen in) kosten die voor eigen rekening komen. Tevens moet duidelijk gemaakt worden welke kosten voor verevening of compensatie in de vorm van bijvoorbeeld subsidies in aanmerking komen.

P17 Citaat 3.1 Haalbaar en betaalbaar: Uit de informatiebijeenkomst Ontwerp Warmteprogramma⁶ (pag 39) blijkt dat de kosten tijdens de informatiebijeenkomst over Nijverheid Aardgasvrij maar ten dele benoemd zijn (figuur rechts ontbrak):

Wat kost een warmtenetaansluiting En wie betaalt dat?

- Bijdrage aansluitkosten per woning ca. € 6.000 ex. BTW
- Na aftrek van RDE subsidie particulieren resulteert dit in een netto bijdrage van ca. € 4.000, dit is exclusief benodigde aanpassingen in de woning zoals elektrisch koken.
- Warmteprijs wordt wettelijk kostprijs plus model vanaf 1 januari 2025
- Nog toe te kennen subsidies door Rijksoverheid, aanvordering reeds verkregen PAW subsidie Nijverheid, SAH voor huurwoningen en RDE voor particulieren.
- Let wel: aansluiten is een optie, geen verplichting!

- Huiseigenaar/verhuurder
 - Asbest onderzoek (bij vermoeden van asbest)
 - Verwijderen CV-ketel en rookgasafvoer
 - CV-installatie (aanvoer -en retourleiding) monteren op afleverset, inclusief expansievat
 - Koud water aansluiting monteren op afleverset (Vitens waterleiding)
 - Warm tapwater aansluiting monteren op afleverset
 - Inlaatcombinatie op riool aansluiten
 - Stopcontact voor afleverset
 - Thermostaat aansluiten
 - Vullen CV-binnen installatie en in bedrijfstellen

Daar komen nog kosten bij om de gasplaat of het gasfornuis te vervangen:

- pannenset en elektrische kookplaat en plaatsing of een elektrisch fornuis
- elektrische aansluiting in de keuken
- mogelijk een meterkast-groep uitbreiding
- mogelijk een meterkast verzwaring
- mogelijk een meterkast renovatie (voldoet niet meer aan de huidige NEN norm)

11. Zienswijze: De 3 kostenposten worden niet consequent en transparant benoemd:

- warmte aansluiting buiten,
- ontmanteling en warmte aansluiting binnen
- keukenaanpassing en meterkastaanpassing

12. Zienswijze: De kostenposten: "ontmanteling en warmte aansluiting binnen" en "keukenaanpassing" hebben een grote mate van onzekerheid en spreiding en zijn niet benoemd. De "factor arbeid" is bovendien een sterk prijsopdrijvende factor.

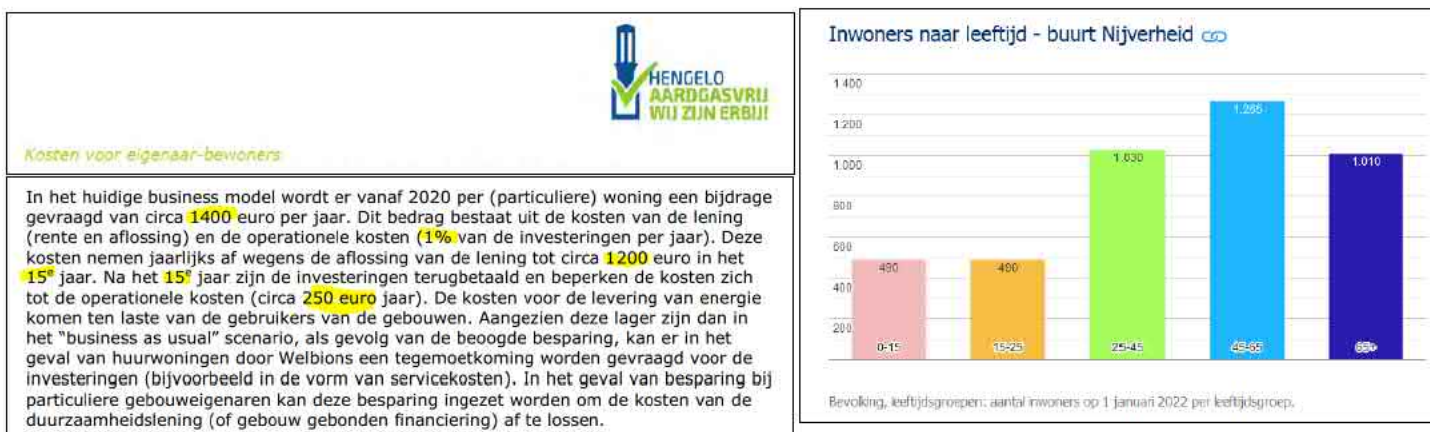
⁵ https://www.rli.nl/sites/default/files/advies_warm_aanbevolen_-_def.pdf

⁶ <https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/themasite-aardgasvrij/2023.01.31%20Informatiebijeenkomst%20Ontwerp%20Warmteprogramma.pdf>

Alternatief 1: warmtenet

Voor de financiering van het warmtenet wordt er van uitgegaan dat de woningbezitter de kosten voor aansluiting voor zijn rekening neemt (6360 euro/woning inclusief BTW). Deze aansluiting betreft de connectie van de meterkast met het warmtenet. Hierbovenop komen de kosten van de aansluitingen in de woning zelf, nu ingeschat als 2000 euro per woning (incl. BTW). Daarnaast zijn er in het huis aanpassingen nodig voor de afsluiting van het gas, de omschakeling naar inductiekoken, nieuwe pannen, etc. Deze kosten worden ingeschat op een bedrag van circa 2250 euro per woning (incl. BTW). Bovenop de bovenstaande kosten voor isolatie komt er dus een bedrag van in totaal circa 10.610 euro; wat bij elkaar neerkomt op een totale investering per gebouweigenaar á 18.110 euro inclusief BTW. Voor de financiering door de woningeigenaren is uitgegaan van eenzelfde constructie als bovenstaand.

13. Zienswijze: Bovenstaande kosten uit de aanvraag actualiseren.

14. Zienswijze: Een verzilverlening⁷ ontbreekt: overwaarde benutting zonder maandlast verhoging (zij ook bijlage 6)

⁷ <https://www.verbeterjehuis.nl/energiesubsidiewijzer/leningen/verzilverlening/>

15. Zienswijze Typo: Inhoudsopgave 5.1 Aanpak via wee sporen (twee)

Citaat P4 We doen dat op drie manieren tegelijkertijd:

i. Zorgen dat we zo min mogelijk energie nodig hebben: dus maximaal isoleren en besparen;

16. Zienswijze: er zijn vele energie besparing mogelijkheden, waarvan isoleren er 1 is (de woordkeus leidt tot denkkader beperking)

17. Zienswijze: De nota over energie besparing is al meer dan anderhalf jaar geleden aangekondigd maar nog steeds niet verschenen. Dit maakt de geloofwaardigheid van de prioriteit niet erg groot

18. Zienswijze: Door het ontbreken van de energiebesparing nota ontbreekt ook een visie op collectieve inkoop

19. Zienswijze P3, P4, P8: Hier wordt windturbines bedoeld, windmolens zijn toeristische attracties zoals de Molen van Oude Hengel in Ootmarsum.

Citaat P4 In Hengelo wordt veel aardgas verbruikt ten opzichte van andere gemeenten, waar minder bedrijvigheid is. In 2021 was dit 213,7 miljoen m³ aardgas (zie Figuur 1). Dit aardgas wordt gebruikt om woningen te verwarmen, warm tapwater te maken voor de douche, om te koken, voor de verwarming van utiliteitsgebouwen en voor productieprocessen.

20. Zienswijze: De grafiek maakt duidelijk dat woningen slechts ca. 25% van het verbruik veroorzaken

21. Zienswijze: Slechte zinsopbouw: het is gebruikelijk om eerst de grote delen van een grafiek te verklaren, en dan pas de minuscule bijdrage zoals koken

22. Zienswijze: De reductie aanpak van 75% door bedrijven en instellingen wordt niet eens genoemd

23. Zienswijze: Zinloos om 75% verbruik bedrijvigheid te noemen door "bedrijven en instellingen", als er niets tegen gedaan wordt

24. Zienswijze: Deze grafiek bevestigt het bestuurlijk onvermogen⁸

25. Zienswijze: Het doel, CO₂ reductie gaat is hier al buiten beeld geraakt.

Citaat P7 Samenvatting hoofdstuk 1: Via andere programma's wordt gewerkt aan het beëindigen van het aardgasverbruik in bijvoorbeeld de industrie

26. Zienswijze: Een samenvatting behoort geen nieuwe informatie te introduceren

⁸ <https://vng.nl/artikelen/gasvrije-woningen-meer-co2-uitstoot,toegevoegd-aan-de-leestafel>, zie einde document

Citaat P8, kader: Duurzaam gas De vraag naar duurzaam gas kan worden verminderd door de inzet van hybride warmtepompen.
27. Zienswijze: hierbij is de hybride warmtepomp blijkbaar geen tussenoplossing

Citaat P8, kader: Hybride warmtepomp (tussenoplossing):

28. Zienswijze: *tussenoplossing*: vermoedelijk is uw glazen bol kapot. Hybride is juist verstandig als snel CO₂ besparen met beperkt ingrijpen en beperkte menskracht belangrijk is. Is CO₂ reductie wel het doel?

29. Zienswijze: Tegenstrijdig overheids beleid: De landelijke overheid heeft Hybride warmtepompen per 2025 verplicht gesteld

P8 Legionella ontbreekt

Aardgas wordt niet alleen gebruikt voor woning warmte maar ook voor tapwater warmte.

Legionella kan een toenemend probleem zijn bij warmtenetten⁹ en Lucht-Water warmtepompen omdat het bereiken van Legionella veilige temperaturen voor SWW niet evident is, en met een elektrische COP=1 methode bereikt moet worden.

Veelal wordt uit zuinigheid/besparing op periodieke wijze, procedureel, een anti-Legionella run uitgevoerd.

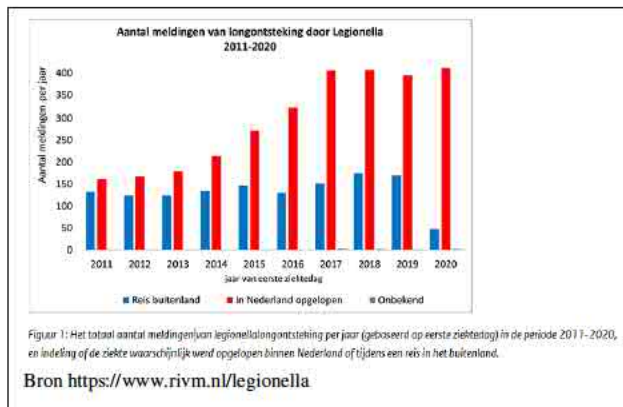
Het sprookje "Legionella komt uit het buitenland" is allang doorgeprikt. Legionella wordt veroorzaakt door te weinig verwarmd warm water en te veel verwarmd koud water. Daarom speelt vermoedelijk koud water samen met vloerverwarming ook een rol.

30. Zienswijze: Aandacht voor Legionella veilige Sanitair Warm Water productie ontbreekt

31. Zienswijze: De 4 alternatieve technieken zijn niet beoordeeld op Legionella veilige Sanitair Warm Water voorziening

Citaat P8 Er zijn HT (hoogtemperatuur), MT (midden-temperatuur) en LT (laagtemperatuur)-bronnen

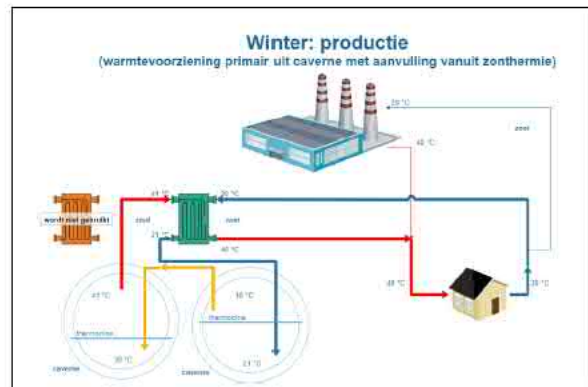
32. Zienswijze: Bij MT-warmtebronnen en LT- warmtebronnen is niet vermeld dat vanwege de lage temperatuur hiermee geen Legionella veilige Sanitair Warm Water voorziening verzorgd kan worden zonder aanvullende naverwarmingsmiddelen met i.h.a electriciteits verzwaring, metrkastaanpassing, hoge aanvullende gebruikskosten, en een beroerd rendement.

⁹ WNH: Het uiteindelijke temperatuurtraject in het primaire net is 55/25 °C. Echter, zolang er nog geen betaalbare duurzame technieken zijn om individueel warm tapwater te maken zal een temperatuurtraject van 70/40 °C aangehouden worden. WNH: Dit kan door gebruik te maken van warmtepompboilers, eventueel aangevuld met zonnecollectoren.

Citaat P9 Er is onderzocht welke bodemwarmtebronnen voorhanden zijn in Hengelo. Mogelijke opties voor opwek van warmte zijn: geothermie (aardwarmte), Hoog Temperatuur warmte/stoom (vanuit Twence), biomassa (via directe verbranding of via vergisting naar gas en vervolgens verbranding), Warmte-Koude opslag (WKO) al dan niet in combinatie met zonthermie (zonnewarmte), thermische energie uit oppervlaktewater (warmte en koude uit oppervlaktewater) of power-to-heat (omzet-ten elektrische energie in hitte). In deze studie is gekeken naar de potentie van de ondergrond in Hengelo. Daarbij is de focus gelegd op geothermie en WKO (zonder en met een zon thermisch systeem).

33. Zienswijze: Referentie 1 in voetnoot ontbreekt, niet te vinden op site van Hengelo, blijkt hier¹⁰ te vinden te zijn.
34. Zienswijze: Onjuiste zinsopbouw door knippen&plakken: Dit rapport gaat niet over Twence of Biomassa.
35. Zienswijze verbeterde zinsopbouw, citaat: Mogelijke opties voor opwek van warmte zijn: geothermie (aardwarmte), Hoog Temperatuur warmte/stoom (vanuit Twence), biomassa (via directe verbranding of via vergisting naar gas en vervolgens verbranding), Warmte-Koude opslag (WKO) al dan niet in combinatie met zonthermie (zonnewarmte), thermische energie uit oppervlaktewater (warmte en koude uit oppervlaktewater) of power-to-heat (omzet-ten elektrische energie in hitte). Er is onderzocht welke bodemwarmtebronnen voorhanden zijn in Hengelo. In deze studie is gekeken naar de potentie van de ondergrond in Hengelo. Daarbij is de focus gelegd op geothermie en WKO (zonder en met een zon thermisch systeem)
36. Zienswijze: Dit betreft onderzoek uit 2019 waarbij vergeleken wordt met de zeer gunstige restwarmte prijs van Nouryon en een Benchmark restwarmte prijs wordt gebruikt van € 4,00 – 4,50/GJ. Met de huidige prijzen en de komst van Twence als aanbieder lijkt dit onderzoek verouderd.
37. Zienswijze: Warmte opslag in de ondiepe Twentse Cavernes lijkt wel interessant te zijn en kan daarmee een "zomer/winter opslag" bron zijn¹¹

¹⁰ Wel te vinden bij <https://www.wiefm.eu/nl/hengelo-ondergrondse-mogelijkheden-warmtetransitie/>
https://www.wiefm.eu/wp-content/uploads/2019/04/quickscan-ondergrond-Hengelo-voor-warmtetoepassingen_definitief_15-3.pdf
https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/themasite-aardgasvrij/quickscan%20ondergrond%20Hengelo%20voor%20warmtetoepassingen_definitief.pdf
¹¹ <https://www.kasalsenergiebron.nl/zoekresultaten/?q=zoutcavernes#search> (bron van figuur)

Citaat P9: Ook houtstook en pellet kachels worden op woningniveau toegepast. o.a. milieu- en gezondheidsaspecten²

38. Zienswijze: verwijzing naar referentie 2 Stookoverlast, wijst naar een dode link, die niets te maken heeft met stookoverlast:

39. Zienswijze: de **niet genoemde optie "Pellet-CV"**, zal massaal zijn intrede gaat doen met navenante CO2 uitstoot? (iets met kind en badwater)

Citaat P9: Zie onderstaande tabel voor de totale cijfers per bouwperiode en Bijlage 2: Totaal overzicht woningbestand

Een opdeling in blokken van kalenderjaren geeft geen inzicht in de ca 20000 woningen van na 1975.

Deze opdeling helpt huiseigenaren ook niet om nuances en richtgetallen te begrijpen.

Vanaf 1975 is het 'Bouwbesluit' eisen gaan stellen aan de minimale isolatie eis, de RC waarde (Resistance Construction) in m2.K/W

De ontwikkeling van de RC waarde:

1975: minimaal 1,3 m2.K/W

1983: minimaal 2,0 m2.K/W

1992: minimaal 2,5 m2.K/W

2012: minimaal 3,5 m2.K/W

2015: minimaal 3,5 vloer, 4,5 gevel en 6,0 dak (m2.K/W)

Vanaf december 1995 is de Energie Prestatie Coëfficiënt (EPC) opgenomen in het 'Bouwbesluit'

De ontwikkeling van het EPC waarde:

1995: 1,4

1998: 1,2

2000: 1,0

2006: 0,8

2013: 0,6

2015: 0,4

40. Zienswijze: Een opdeling in blokken van kalenderjaren geeft geen inzicht in de ca 20.000 woningen gebouwd onder bouwbesluit regelgeving na 1975.

41. Zienswijze: Deze opdeling helpt huiseigenaren ook niet om nuances en richtgetallen te begrijpen.

42. Zienswijze: Maak de toenmalige overheidsregels (bouwbesluit) duidelijk en inzichtelijk

P28 Bijlage 2

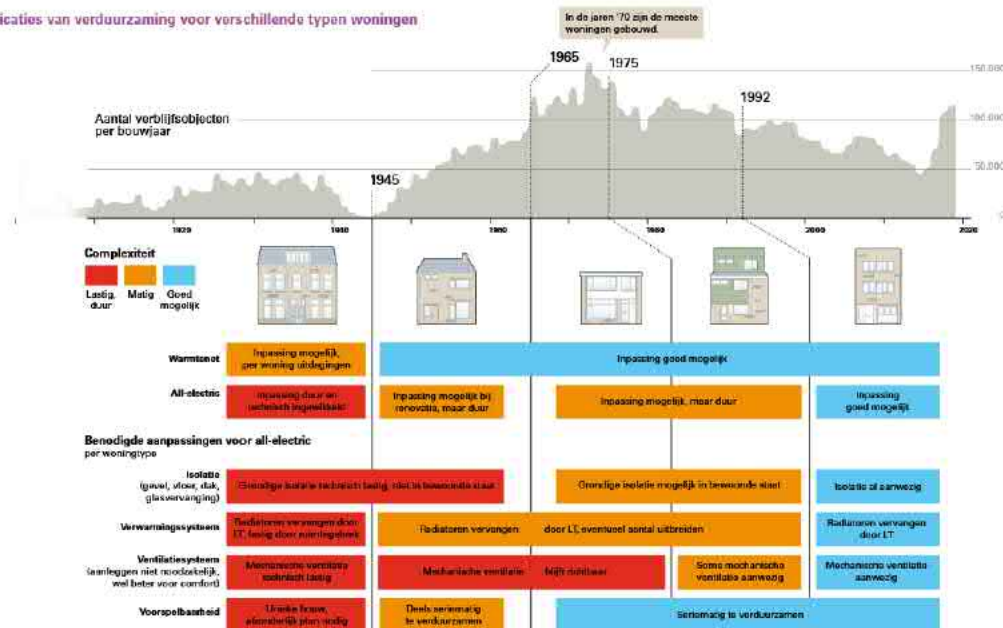
43. Zienswijze: Leuke illustratie, maar ook hier ontbreekt de bouwbesluit nuance van RC en EPC waarden.

44. Zienswijze: Evident onjuist: de kleuren suggereren dat o.a. de buurten Het Broek en Dalmeden gebouwd zijn tussen 1981-2000

Citaat P9 In Figuur 4 is een overzicht met de beste alternatieven voor de verschillende bouwperiodes volgens de studie³ van de Raad voor de Leefomgeving weergegeven.

45. Zienswijze: Deze bewering is fals en onwaar, de titel luidt Figuur 5¹²: **Implicaties van verduurzaming voor verschillende typen woningen**

Figuur 5: Implicaties van verduurzaming voor verschillende typen woningen

Bron: De Bruin et al., 2018b

P10 Figuur 4 Alternatieven per bouwjaar

46. Zienswijze: Hier ontbreekt de universeel toepasbare, sterk CO2 verminderende, Hybride waterpomp

47. Zienswijze: Meer dan 5 jaar oud inzicht, het ervarings resultaat van project aardgasvrije wijken (sinds 2018) ontbreekt

¹² https://www.rli.nl/sites/default/files/advies_warm_aanbevolen_-_def.pdf

Citaat P11: Niet elke genoemde techniek is al marktrijp of een logische keuze voor woningen (zie Figuur 5, afkomstig uit het rapport van de Raad voor Leefomgeving)

48. Zienswijze: Dit figuur komt uit een rapport uit 2018, het is inmiddels 2023: Marktrijpheid is totaal verouderd

Citaat P11: Voor de ontwikkeling van dergelijke innovaties geldt echter dat het gemiddeld 15 jaar duurt voordat ze grootschalig toegepast kunnen worden. Op basis van de afgelopen 15 jaar weten we dus ook welke 'innovaties van toen' nu grootschalig toegepast kunnen worden.

49. Zienswijze: Dit is vorige eeuw praat. De stelling: "Marktintroductie naar volwassenheid kost ca. 5 jaar" is meer realistisch.

Citaat P11: In verschillende studies 5,6,7 is onderzocht welke alternatieve technieken het meest geschikt zijn voor de verschillende buurten in Hengelo.

50. Zienswijze: Transparantie ontbreekt, Ref 5, link naar het ECOFYS rapport ontbreekt, toevoegen, is te vinden:

https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/themasite-aardgasvrij/Ecofys_Rapport%20scenarios%20warmtevoorziening%20Hengelo%20en%20Enschede.pdf

51. Zienswijze: Het is onbekend welke prijs voor restwarmte in Euro/GJ hierbij is gehanteerd en of deze gelijkwaardig is in de 3 studies.

Citaat P11: Ref 6 Planbureau Leefomgeving, 2020, in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

52. Zienswijze: Transparantie ontbreekt, waar wordt specifiek naar verwezen bij Ref 3 Planbureau Leefomgeving, 2020, in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Is dat <https://themasites.pbl.nl/leidraad-warmte/2020/#> ?

Citaat P11: Ref 7 CE Delft, 2021, in opdracht van Provincie Overijssel; en, 2017, in opdracht van Enexis.

Er wordt op <https://www.hengelo.nl/aardgasvrij> site verwezen naar: <https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/themasite-aardgasvrij/Cegoia%202019.jpg> zonder enige onderbouwing.

53. Zienswijze, transparantie ontbreekt Ref 7 CE Delft, 2021, in opdracht van Provincie Overijssel; en, 2017, in opdracht van Enexis is niet te vinden

Citaat P11: Daarnaast is bij Twence voor circa 100.000 woningen in Twente hoogtemperatuur restwarmte beschikbaar.

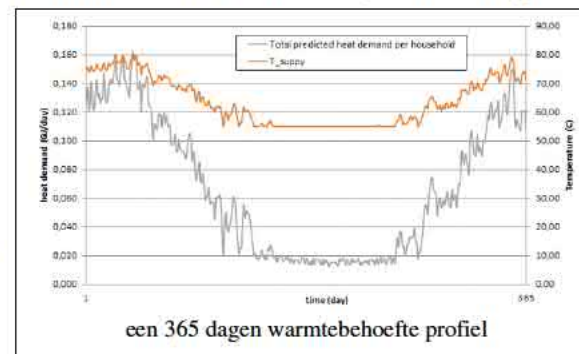
54. Zienswijze: hoogtemperatuur restwarmte is geen restwarmte, dit is warmte die onttrokken is aan andere doelen, zoals de electriciteit productie van Twence

Citaat P12: Uitbreiding met andere bronnen zoals bijvoorbeeld aquathermie zal leiden tot een degelijk en betrouwbaar systeem in de verdere toekomst (zie Figuur 8).

55. Zienswijze: aquathermie lijkt in tegenspraak met Ref 1, Ekwadraat 2019

56. Zienswijze: electra productie ontbreekt in figuur

57. Zienswijze: een verklaring ontbreekt, wat er met de "rest warmte" wordt gedaan buiten het winterseizoen (zie badkuip figuur) en buiten de dagelijkse warmwater pieken

P13 2.3. Kaart van de technische alternatieven:

Steekproef Vossenbelt Zuid en Vossenbelt Noord

Onverklaard en onbegrepen verschil tussen Vossenbelt Zuid en Vossenbelt Noord

Vossenbelt Zuid is 1995 bouw met minimaal RC 2,5 m2.K/W

Vossenbelt Noord is later dan 1995 bouw met minimaal RC 2,5 m2.K/W

Waarom, naast warmtenet, Hybride-WP in Vossenbelt Noord en All-electric-WP in Vossenbelt Zuid ?

Het enige beschikbare van de CE Delft 2021 studie is onderstaande plaatje, dat dit verschil niet ondersteunt

58. Zienswijze: een simpele steekproef brengt al onverklaarbaarheden aan het licht.

59. Zienswijze: De bronnen en onderbouwing van 2.3. Kaart van technische alternatieven zijn niet toegankelijk.

60. Zienswijze: Transparantie ontbreekt!

P14 Citaat De kaart met warmtealternatieven per buurt geven slechts een globale richting weer. De definitieve keuze per buurt wordt in nadere besluitvorming op buurtniveau genomen.

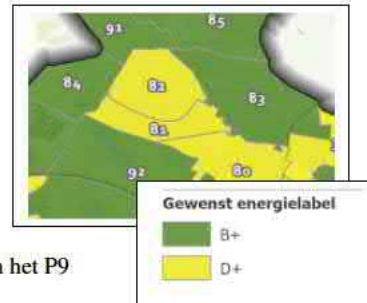
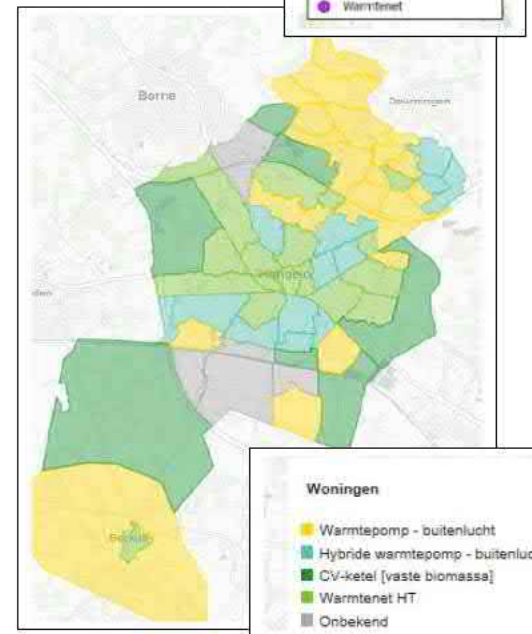
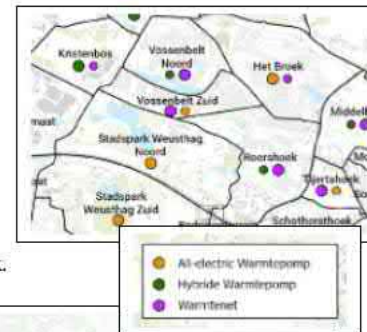
61. Zienswijze: Op deze, incrementele besliswijze, kan de investering in een warmtenet niet beoordeeld worden.

62. Zienswijze: Het warmtenet wordt zonder goede kosten/baten analyse erin gerommeld

P14 Citaat: In de kaart 'Minimaal energielabel voor logisch aardgasalternatief' is weergegeven wat het gewenste isolatieniveau is voor het logische alternatief voor aardgas per buurt. Woningen van na 1992 zijn meestal goed geïsoleerd of relatief makkelijk te isoleren. Dit heeft te maken met het Bouwbesluit 1992, waar een eis is opgenomen voor de isolatiewaarde van een nieuwbouwwoning.

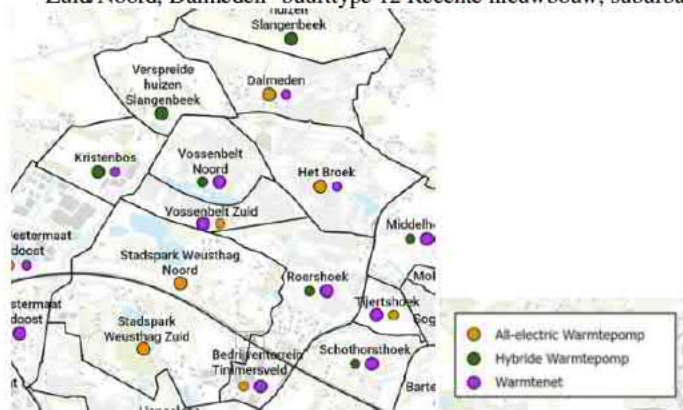
63. Zienswijze: de woningen in wijk 81 en 82 zijn allen van na het Bouwbesluit 1992 en dus label B en dus geen argument voor een warmtenet

64. Zienswijze: De grens voor/na 1992 ontbreekt in het P9 "totaal overzicht woningbestand Hengelo"

Gezien P13: 2.3 Kaart van de technische alternatieven

65. Zienswijze: Onverklaard verschil. Vossenbelt Zuid (primair Warmtenet, secundair All E) en Vossenbelt Noord (prim. Warmtenet, sec Hybride), beide wijken zijn ongeveer even oud (met 1-2 jaar verschil), beide wijken hebben enkele concentraties van huurwoningen. Terwijl Dalmeden en Het Broek het zelfde zijn.
66. Zienswijze: Onverklaard verschil. Roershoek en Vossenbelt Noord zijn het zelfde ingeschaald terwijl daar een behoorlijk leeftijdsverschil tussen zit.
67. Zienswijze: Onverklaard, hybride warmtepompen als mogelijk advies voor Vossenbelt Noord.
68. Zienswijze: Onverklaard verschil. Roershoek is "buurtype 11 Recente nieuwbouw, hoogstedelijk en matig stedelijk" terwijl Vossenbelt Zuid/Noord, Dalmeden "buurtype 12 Recente nieuwbouw, suburbaan en niet-stedelijk" zijn volgens de 2015 CE-Delft studie¹³

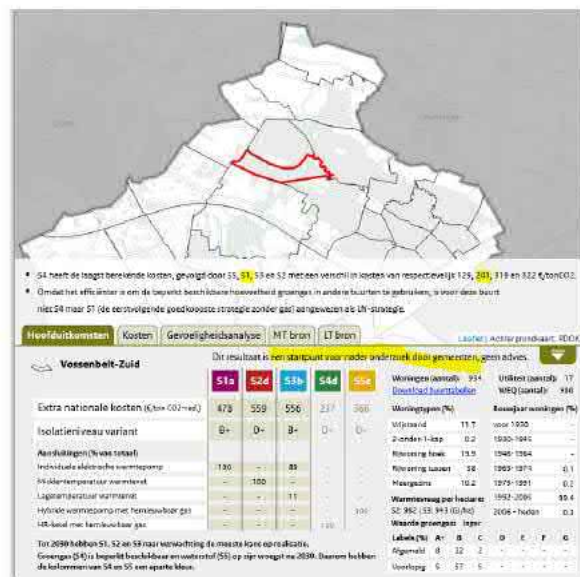

Citaat: Bovenstaande kaart is een weergave van de drie verschillende studies (uit hoofdstuk 2.1) die zijn uitgevoerd voor de gemeente Hengelo naar de logische technische alternatieven voor aardgas per buurt.

69. Zienswijze: Transparantie ontbreekt, een tussenstap met een tabel ontbreekt. Met daarin de uitkomsten van de 3 studies geordend en gebundeld naar de kaartweergave. De huidige "hoge hoed" is niet transparant.
70. Zienswijze: Onverklaard of P11 Ref5, 6 en 7 de zelfde isolatiewaarden en afschrijvingstermijnen, warmtenet aansluitkosten en overige aannames hanteren

¹³ Hosted door: https://www.stichtingbeon.nl/wp-content/uploads/2015/06/CE_Delft_Warmtekaarten-Hengelo_Enschede_juni-2015.pdf

Onderstaande kaart is van Startanalyse aardgasvrije buurten¹⁴, Vossenbelt Zuid

Strategie-code	Omschrijving strategie	Variant-code	Schil-label	Omschrijving variant
S1	Individuele elektrische warmtepomp	S1a	B+	Luchtwarmtepomp
		S1b	B+	Bodemwarmtepomp
S2	Warmtenet met midden- tot hogetemperatuurbron	S2a	B+	MT-restwarmte
		S2b	B+	MT-geothermie
		S2c	B+	MT-geothermie overal*
		S2d	D+	MT-restwarmte
		S2e	D+	MT-geothermie
		S2f	D+	MT-geothermie overal*
S3	Warmtenet met lagetemperatuurbron	S3a	B+	LT-warmtebron, levering 30°C
		S3b	B+	LT-warmtebron, levering 70°C
		S3c	B+	WKO, levering 70°C hele buurt*
		S3d	B+	WKO, levering 50°C
		S3e	B+	TEO + WKO, levering 70°C
		S3f	D+	LT-warmtebron, levering 70°C
		S3g	D+	WKO, levering 70°C hele buurt*
		S3h	D+	TEO + WKO, levering 70°C
S4	Groengas	S4a	B+	Hybride warmtepomp
		S4b	B+	hr-ketel
		S4c	D+	Hybride warmtepomp
		S4d	D+	hr-ketel
S5	Waterstof	S5a	B+	Hybride warmtepomp
		S5b	B+	hr-ketel
		S5c	D+	Hybride warmtepomp
		S5d	D+	hr-ketel

71. Zienswijze: De Startanalyse aardgasvrije buurten geeft voor Vossenbelt Zuid 241€/tonCO₂ voor Luchtwarmtepomp en 319€/tonCO₂ voor een Warmtenet, de weergave op kaart 2.1 komt hier niet mee overeen.

72. Zienswijze: Geen van de 3 rapporten ondersteunt de keuze voor een warmtenet Vossenbelt Zuid.

73. Zienswijze: Welbions heeft belang bij een warmtenet Vossenbelt Zuid.

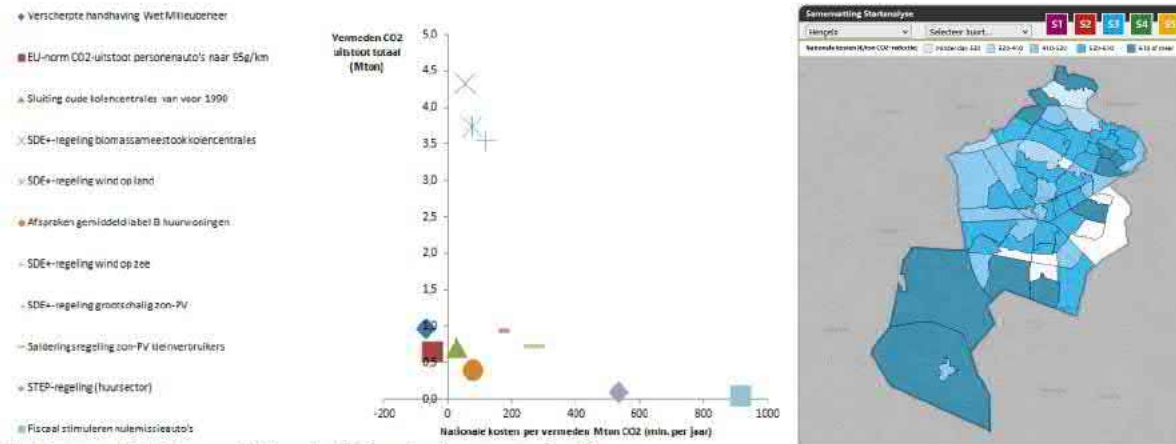
74. Zienswijze: Bewoners is nog nooit iets gevraagd.

¹⁴ <https://the.masites.pbl.nl/leidraad-warmte/2020/>

75. Zienswijze: De som van de laagst maatschappelijke kosten van wijken en hoeveel ton CO2 wordt bespaard ontbreekt

76. Zienswijze: De kosteneffectiviteit per gemiddeld ton CO2 ? ontbreekt (zoals onderstaande grafiek links) en van Startanalyse (rechts)

Figuur 3: CO₂-reductie vs kosteneffectiviteit bestaande maatregelen (2020)

Citaat P14: 2.4 Isoleren is altijd goed. Dit is een "dansen bij Jansen" uitspraak waarvan de isolatie-cowboys gretig gebruik maken. Isoleren is ook een kwestie van ergens in een fabriek CO₂ uitstoten, om het bij een woning te besparen: de CO₂ terugverdiendtijd van isolatie. Dit geldt zeker voor het lukraak vervangen van HR-glas door HR+glas, dat mogelijk als zwaar chemisch afval¹⁶ moet worden behandeld. Gezien de arbeidschaarste is het beter om b.v. een F-label huis te isoleren dan een A-label huis te "verluxe".

80. Zienswijze: "isoleren is altijd goed" beter nuanceren. Zie bijvoorbeeld de constructie materialen pyramide.¹⁷

81. Zienswijze: "Isoleren is altijd goed" gaat over stap 1 van de Trias Energetica : **Beperk de energievraag**

82. Zienswijze: Ontbrekend, verkwisting voorkomen, zoals het belang van waterzijdig inregelen van CV installaties

83. Zienswijze: Ontbrekend, geen actief beleid & support om waterzijdig inregelen te stimuleren (Installateurs gaan alleen voor het grote geld)

84. Zienswijze: Ontbrekend, niets over het het experimenteel lager instellen van de temperatuur van het CV-water in aankomende jaren om je huis te doorgronden als voorbereiding op de transitie

85. Zienswijze: Ontbrekend, een stimulans om b.v. Mindergas.nl te gebruiken om je huis te doorgronden als voorbereiding op de transitie

86. Zienswijze: Ontbrekend, Hengelse huisbewoners een gratis abonnement Mindergas aanbieden zodat burgers aandacht voor hun gasgebruik ontwikkelen en Hengelo als bijproduct inzicht krijgt in gebruik en positieve besparingsontwikkelingen.

87. Zienswijze: Ontbrekend, "beperk de energievraag" maatregelen die direct CO₂ verminderen, (mogelijk tot wel 20%)

¹⁶ F-gas zwavelhexafluoride (SF₆) met GWP van 22.800 CO₂-equivalenten, gebruikt in dubbel glas van voor 2014 <https://signalenleefomgeving.nl/signalen/sf6-in-windturbines>

¹⁷ <https://materialepyramiden.dk/>

P17 Citaat: De kosten van het alternatief moeten betaalbaar zijn voor de gebruiker en de eigenaar, zonder alle kosten bij de maatschappij neer te leggen.
88. Zienswijze: Onjuiste voorstelling van zaken, "de maatschappij" heeft geen geld en is via belastingen ook al een betaling door gebruiker en eigenaar

P17 Citaat: Zo zal het Niet Meer Dan Anders (NMDA) tarief in de nieuwe Warmtewet 2.0 plaatsmaken voor een ander referentietarief: kostprijsplus.
89. Zienwijze: Het is onethisch gedrag, om van de burger keuzes te verwachten, terwijl niemand de uitkomst van het kostprijsplus model weet

P19 Citaat: Het is op voorhand niet aan te geven of een buurt een laag, midden of hoog aardgasverbruik heeft.
90. Zienswijze: Dat lijkt prima te kunnen, zie naastliggende kaart van A'dam en zie P21 4.3 Percentage laag inkomen, hoog energieverbruik

P19is ingevoerd in het Dashboard Eindgebruikerskosten.

91. Zienswijze: Fout & fals en in tegenspraak met P8 "warmtebronnen" : er wordt gerekend met een MT-Netwerk en minimaal D schil woning, dit moet B zijn

92. Zienswijze: Dergelijke "invoer fouten" leiden tot false maatschappelijke kosten

Input Dashboard	Warmtenet	H
Woningtype-labelcombinatie	Alle die van toepassing zijn in de buurt	Al in
Eigendom	Koopwoning	Ki
Verbruikscategorie	Midden	M
Eindgebruiker	Eigenaar-bewoner	Ei
Bandbreedte	Midden	M
Scenario	Default (standaard)	D
Warmtebron	MT-restwarmte	H (g)
Minimaal schillabel	D	B
Kosten	Investeringskosten Incl. BTW, excl. subsidie	In In

- Bij MT-warmtebronnen (55-75 graden Celsius) heeft het afgiftesysteem (radiatoren) meestal geen aanpassingen nodig. Bij MT-netten met aflevering bij de woningen op 70 °C is isoleren tot schillabel B voldoende.

Citaat P20: Het Dashboard Eindgebruikerskosten maakt gebruik van geverifieerde landelijke gemiddelden en kengetallen.

93. Zienswijze: Het Dashboard is een model. De uitkomst is afhankelijk van de input. Fout in, geeft fout uit. Fals in geeft Fals uit. Gewenst in geeft gewenst uit. De parameters waarmee door de Gemeente Hengelo gerekend is zijn niet gepubliceerd, dit is niet transparant

Gemeenten kunnen voor specifieke wijken de BAK (AB en KDB) berekenen met de Templatebusinesscase warmtenetten (Template businesscase warmtenetten, 2020) en invullen in het tabblad 'Dashboard BAK' in het Datapakket om de aangepaste BAK door te laten rekenen in de eindgebruikerskosten.

94. Zienswijze: Parameter transparantie is noodzakelijk, welke bedragen hanteert Hengelo voor de BAK

Tabel 5-3 Opbouw variabele energietarieven in 2030 (prijspeil 2019) – invloed SDE++ en marges

	Aardgas (€/m ³)	Hernieuwbare elektriciteit ¹ (€/kWh)	Warmtelevering (€/GJ)	Groen gas (€/m ³ aardgas ² eq.)
Productie energie	€ 0,41	€ 0,085	€ 28,87	€ 0,67
SDE++ subsidie	€ -	€ -0,008	€ -	€ -0,26
Groothandelsprijs	€ 0,41	€ 0,077	€ 28,87	€ 0,41
Kosten en winst energieleverancier	€ 0,02	€ - ³	€ 1,51	€ 0,02
Retailprijs leverancier	€ 0,43	€ 0,08	€ 30,38	€ 0,43
Energiebelasting	€ 0,39	€ 0,07	€ -	€ 0,39
ODE	€ 0,09	€ 0,03	€ -	€ 0,09
BTW (21%)	€ 0,19	€ 0,04	€ 6,38	€ 0,19
Variabel tarief eindverbruiker	€ 1,10	€ 0,22	€ 36,76	€ 1,10

95. Zienswijze: Bovenstaande tabel uit het Dashboard laat zien hoe achterhaald de berekeningen zijn, los van gestegen materiaal- en loon-kosten

Citaat P24: Een campagnematige én doelgroepgerichte benadering waarbij we inwoners stimuleren én waar mogelijk faciliteren (kennis, subsidies) om maatregelen te nemen in de eigen woning. Meer informatie over de uitvoering van de isoleren altijd goed aanpak is weergegeven in het stimuleringsplan energiebesparing.

96. Zienswijze: Dit stimuleringsplan energiebesparing is veel te laat en is al sinds de zomer van 2021 aangekondigd (De opdracht om tot een plan voor energiebesparing te komen is eind 2021 gegeven¹⁸)

97. Zienswijze: Waarom wordt er niet over collectieve inkoop gesproken van diensten en goederen of raamcontracten? Dit als tegenwicht voor de inflatoire werking van subsidies en opgeklopte vraag. Voorbeeld: Warmtepomp offertes is 1 jaar tijd van 8K€ naar 16K€. Glasoffertes van 100€/m² naar 300€/m² in 3 jaar tijd

98. Zienswijze: Een stimulans korting op de WOZ ontbreekt voor diegenen die al van het gas af zijn gedurende de jaren dat zij vooruitlopen op de gemeentelijke planning

¹⁸ [https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/bestuur/collegebrieven/2022/2022-06-08_Stimuleringsplan%20Energiebesparen%20\(3436320\).pdf](https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/bestuur/collegebrieven/2022/2022-06-08_Stimuleringsplan%20Energiebesparen%20(3436320).pdf)

Citaat Bijlage 1: Standaard en Streefwaarden isolatie

99. Zienswijze: Typo in voertype, moet zijn vloertype

100. Zienswijze: tabel aanvullen met historische isolatiegegevens zodat duidelijk wordt welke isolatie verbeter-overbrugging noodzakelijk is. Zie ook P9 zienswijze

Bijlage 1: Standaard en Streefwaarden isolatie

	Minimale waarden die opgeteld tot de standaard leiden	Streefwaarden
Dak	isolatiewaarde $R_c = 3,5 \text{ m}^2\text{K/W}$ (afhankelijk van het isolatiemateriaal 8 – 15 cm isolatie)	$R_c 8 \text{ m}^2\text{K/W}$ (ongeveer 35cm isolatie)
Vloer	isolatiewaarde $R_c = 3,5 \text{ m}^2\text{K/W}$ (afhankelijk van het isolatiemateriaal en voertype 7 – 14 cm isolatie onder de vloer)	$R_c 3,5 \text{ m}^2\text{K/W}$ (ongeveer 14cm isolatie)
Gevel	isolatiewaarde $R_c = 1,7 \text{ m}^2\text{K/W}$ (parels, vlakken of schuim in de spouwmuur)	$R_c 6 \text{ m}^2\text{K/W}$ (ongeveer 26 cm isolatie)
Paneel	Indien aanwezig: isolatiewaarde $R_c = 1 \text{ m}^2\text{K/W}$ (40 mm sandwichpaneel)	$1,4 \text{ W/m}^2\text{K}$ (geïsoleerd)
Ramen en Kozijnen	U-waarde raam = $1,4 \text{ W/m}^2\text{K}$ (HR++ glas) in combinatie met een geïsoleerde deur of $1,0 \text{ W/m}^2\text{K}$ (triple glas)	$1,0 \text{ W/m}^2\text{K}$ (Triple glas in nieuwe kozijnen)
Voordeur	U-waarde raam = $1,4 \text{ W/m}^2\text{K}$ (HR++ glas) in combinatie met een geïsoleerde deur of $1,0 \text{ W/m}^2\text{K}$ (triple glas)	$1,4 \text{ W/m}^2\text{K}$ (geïsoleerd)
Ventilatie	natuurlijke toevoer en mechanische afzuiging in toilet, keuken en badkamer of gebalanceerde ventilatie met sensursturing in woonkamer en hoofdslaapkamer	gebalanceerde ventilatie met warmte terugwinning, sturing op toe- of afvoer door CO_2 -meting
Kierdichting	$q_{c,10} = 0,7 \text{ dm}^3/\text{sm}^2$ (verbeterde kierdichting van ramen en deuren en aansluiting gevel en dak)	$q_{c,10} = 0,4 \text{ dm}^3/\text{sm}^2$ (verbeterde kierdichting van ramen en deuren en aansluiting gevel en dak door een professional)
	Met het realiseren van al deze maatregelen wordt de Standaard bereikt.	Met het realiseren van al deze maatregelen wordt de Standaard ruimschoots behaald. (Vaak niet mogelijk binnen de constructie.)

101. Zienswijze: Ecofys¹⁹ heeft in haar 2017 (!) studie totaal andere isolatiewaarden gebruikt dan in bijlage 1 worden gehanteerd en maakt daardoor de uitkomst discutabel

Tabel 15. Karakteristieken van de gemodelleerde isolatieniveaus en de toegepaste technologieën.

Bron: Ecofys/ECN, 2015.

Isolatieniveau	R_c dak [$\text{m}^2 \cdot \text{K/W}$]	R_c gevel [$\text{m}^2 \cdot \text{K/W}$]	R_c vloer [$\text{m}^2 \cdot \text{K/W}$]	U glas [$\text{W/m}^2 \cdot \text{K}$]
Laag	0,86	0,43	0,17	Enkel glas 5,2 Dubbel glas 2,9
Midden	2,5	1,3	2,5	HR++ glas 1,8
Hoog	5,0	5,0	5,0	Triple glas 0,5

¹⁹ https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/themasite-aardgasvrij/Ecofys_Rapport%20scenarios%20warmtevoorziening%20Hengelo%20en%20Enschede.pdf

Citaat P11 Zie ook Bijlage 3: Factoren bij keuze alternatieve techniek voor een toelichting bij deze andere factoren

102. Zienswijze: Andere naamgeving dan P11: naam Bijlage 3: Factoren bij keuze alternatieve techniek

103. Zienswijze: Verwijzing naar figuur 6 ontbreekt

104. Zienswijze: Marktrijpheid en Schaarheid van bronnen ontbreekt

Bijlage 3: Citaat: Juridisch kader: de wettelijke grondslag voor de alternatieve technische oplossingen en al deze factoren zijn van belang bij de keuze voor het alternatief

105. Zienswijze: Onjuiste knip&plak werk: *en al deze factoren zijn van belang bij de keuze voor het alternatief*

Citaat Bijlage 3: Schaalniveaus van figuur 1

106. Zienswijze: Onjuiste verwijzing naar figuur 1

Citaat Bijlage 4: Kaart Hengelo met ligging warmtenet en concessiegebieden warmte nieuwbouw

107. Zienswijze: dit moet zijn exploitatiegebied²⁰ en geen *warmte nieuwbouw*

Bijlage 4:

Kaart Hengelo met ligging warmtenet en concessiegebieden warmte nieuwbouw

108. Zienswijze: Lijsten oplijnen: waarom is de P31 lijst van Bijlage 4 niet opgelijnd met de Bijlage 5 P32 lijst

²⁰ 2009221 Verzelfstandiging Warmtenet Hengelo in een tweetal BVs.pdf

Bijlage 6: Overzicht van financieringsmogelijkheden

Kosten voor eigenaar-bewoners

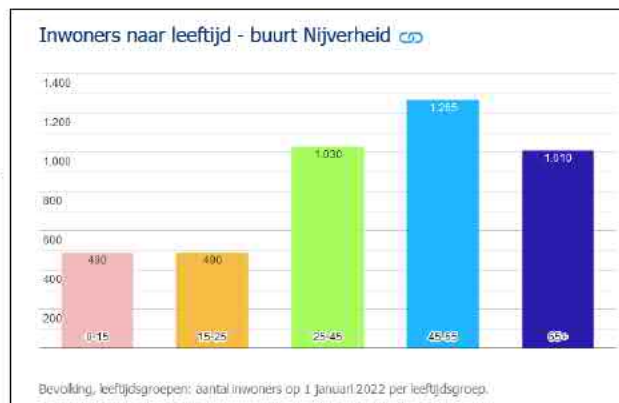
In het huidige business model wordt er vanaf 2020 per (particuliere) woning een bijdrage gevraagd van circa **1400** euro per jaar. Dit bedrag bestaat uit de kosten van de lening (rente en aflossing) en de operationele kosten (**1%** van de investeringen per jaar). Deze kosten nemen jaarlijks af wegens de aflossing van de lening tot circa **1200** euro in het **15^e** jaar. Na het **15^e** jaar zijn de investeringen terugbetaald en beperken de kosten zich tot de operationele kosten (circa **250** euro jaar). De kosten voor de levering van energie komen ten laste van de gebruikers van de gebouwen. Aangezien deze lager zijn dan in het "business as usual" scenario, als gevolg van de beoogde besparing, kan er in het geval van huurwoningen door Welbions een tegemoetkoming worden gevraagd voor de investeringen (bijvoorbeeld in de vorm van servicekosten). In het geval van besparing bij particuliere gebouweigenaren kan deze besparing ingezet worden om de kosten van de duurzaamheidslening (of gebouw gebonden financiering) af te lossen.

Gezien de leeftijdsopbouw in b.v. de buurt Nijverheid is er behoefte aan een overwaarde benutting zonder maandlast verhoging.

109. Zienswijze Waarom heeft Hengelo geen Verzilverlening²¹

Voorwaarden van deze regeling

- Minimum leenbedrag € 2.500
- Maximum leenbedrag € 50.000
- De looptijd bedraagt 900 maanden.
- De rentevaste periode bedraagt 480 maanden.
- Wel toegestaan toegestaan voor eigenaren/bewoners.
- De minimum leeftijd van beide aanvragers is 58 jaar.

Verzilverlening

Is je woning meer waard dan de hoogte van je hypotheek? Wil je die overwaarde graag gebruiken voor een aanpassing aan je woning, bijvoorbeeld voor isolatie? Dan biedt jouw gemeente de Verzilverlening aan. Je kunt de aanpassingen aan je woning dan financieren uit de overwaarde van je huis, zonder dat je maandlasten stijgen.

Voor: **Energie neutrale woning**

Aardgasvrije woning

Zonnepanelen

+10

²¹ <https://svn.nl/lening/Zutphen/svn-verzilverlening/16685>

Gezien: 3.5. Financieringsmogelijkheden voor inwoners
en Bijlage 6: Overzicht van financieringsmogelijkheden

110. Zienswijze: Een levenscyclusanalyse ontbreekt, wat is de leeftijdsopbouw per wijk en welke investeringshorizon mag u daarbij/daarvan verwachten.

Terug-verdien-tijd (TVT) is een positieve benaming voor de periode dat verlies wordt geleden en risico wordt gelopen (op onderhoudskosten of het teniet gaan van de investering). Na de TVT periode kan een voordeel ontstaan als het middel niet verouderd is en nog onderhoudbaar is.

Dus een TVT van 15 jaar en een levensduur van 15 jaar leidt tot NUL, niks, nada, en alleen maar 15 jaar risico dragen.

De levensduur van de huidige (hybride-)warmtepompen zal ca 10 jaar bedragen. Daarna zijn ze zwaar verouderd. De WP's van slechts 5 jaar geleden (zoals de Elga/Toshiba combinatie) zijn nu al zwaar verouderd en vanwege een gebrek aan onderdelen niet meer onderhoudbaar. WP's zijn nog niet zo doorontwikkeld als b.v. CV-ketels die inmiddels robuust en uitontwikkeld zijn en 20 tot 25 jaar levensduur hebben en waarvoor volop reserve delen zijn.

Als de levensduur het toelaat, komt na de terug-verdien-tijd (TVT), de verdienen-tijd (VT) minus onderhoud kosten (O&M). De levensduur van het produkt en O&M kosten moeten passen bij TVT plus VT.

Definitie: Woonverwachting, het aantal jaren dat de bewoner en het huis nog op elkaar aansluiten.

TVT plus VT moeten passen bij de woonverwachting van de bewoner.

Voorbeeld 1: Bij een leeftijd van 65 jaar en woonverwachting van 10jaar past ten hoogste een investering met een TVT van 5 jaar zodat een VT van 5 jaar overblijft, mits de investering een levensduur heeft van meer dan 10 jaar..

Voorbeeld 2: Bij een leeftijd van 30 jaar en een woonverwachting van 40 jaar past een investering met een TVT van 25 jaar zodat een VT-O&M van 10 jaar overblijft i.h.g.v. een levensduur van 35 jaar.

111. Zienswijze: Banken hebben een zorgplicht en zijn verplicht om de klant voldoende te informeren zodat de klant een weloverwogen keuze kan maken om een product of dienst af te nemen. Deze zorgplicht geldt ook voor de adviezen van de gemeente Hengelo in het warmteprogramma.

112. Zienswijze: Het warmteprogramma moet aansluiten bij bewonersleeftijd en woonverwachting en daar maatregelen met een redelijk TVT bij suggereren

- 113. Zienswijze: De gemeente Hengelo heeft een financieel belang bij een warmtenet, gezien het aandeelhouderschap in Twence.
- 114. Zienswijze: De eventuele noodzaak van een Europese aanbesteding²² voor aanleg en het beheer van warmte infrastructuur is niet verklaard.
- 115. Zienswijze: Een "supplier lock-in" met Twence en Nobian is niet beschreven.
- 116. Zienswijze: Voorkomen van prijsescalatie voor haar burgers is niet beschreven.

117. Zienswijze: Door warmte van Twence en Nobian²³ als warmtebron voor het warmtenet te bestempelen, veroorzaakt Hengelo een perfide stimulans tegendraads aan de circulaire economie en meer zuinige industriële processen.

Betrouwbaarheid bronnen: heeft te maken met hoe zeker het is dat de bron structureel geleverd kan (blijven) worden - leveringszekerheid.

Toekomstbestendigheid: de keuze voor de techniek moet toekomstbestendig zijn, oftewel omgaan met bijvoorbeeld veranderingen in vraag en aanbod, technologische innovaties en nieuwe generaties.

118. Zienswijze: Twence is geen duurzame en bestendige leverancier voor warmte, gezien de ontwikkeling richting een circulaire economie (rijksoverheid verkenningen verbranden van alle recyclebare afval vanaf 2030 te verbieden). Afvalimport, vanwege de bestaande overcapaciteit, is een verkeerde stimulans. Citaat gemeente Hengelo, stuk 3159590: In de gemeente onderschrijven we daarom het streven van het kabinet naar een economie zonder afval in 2050, waarbij alles draait om herbruikbare grondstoffen.

119. Zienswijze: Nobian is geen bestendige leverancier voor warmte, gezien: de caverne levensduur 6-18 jaar, zij moet al richting Haaksbergen, transportafstand, isolatie, winningsvergunning Isodorushoeve. Caverne beheer, bodemdaling en vergunning worden al meer problematisch,

120. Zienswijze: Hengelo geeft Nobian CO₂ uitstoot legitimatie voor/door een warmtenet, in plaats van energiebesparing bij Nobian.

121. Zienswijze: Afspraken over ETS CO₂-rechten tussen Nobian en gemeente Hengelo ontbreken

P11 2.2 citaat: Ook wordt nog een groot deel van deze vrijkomende warmte geloosd op het Twentekanaal

122. Zienswijze: Hier ontbreekt om hoeveel het gaat (getallen in GJ/dag tijdens zomer en winter)

123. Zienswijze: Omdat ze een beetje aan het warmtenet voeden, mogen ze hele grote CO₂ vervuilers zijn

Citaat: in 2013 hebben de 14 Twentse gemeenten een gezamenlijke ambitie uitgesproken om tot een afvalloos Twente te komen in 2030. Dat betekent 50 kilo huishoudelijk restafval of 90% afvalscheiding per inwoner per jaar.

124. Zienswijze: De consequentie hiervan is niet beschreven. Hoeveel Hengelose huishoudens kunnen door Twence in 2030 verwarmd worden van de 50 kilo huishoudelijk restafval per inwoner per jaar.

²² <https://aardgasvrijewijken.nl/documenten/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=1611908>

²³ WNH: De restwarmte uit het proces is 40 °C. De hoeveelheid restwarmte is vrij omvangrijk. Continu wordt 40 MW geloosd in het Twentekanaal en 30 MW afgevoerd naar de buitenlucht via een koeltoren

Citaat: Daarnaast is bij Twence voor circa 100.000 woningen in Twente hoogtemperatuur restwarmte beschikbaar..

125. Zienswijze: IPO Nationale Routekaart Restwarmte (Juni 2011 3.457.1) heeft het over een potentieel van 66.000 woningen in heel Overijssel. Het getal 100.000 is niet onderbouwd.

4.1 Potentiele warmtebronnen

De belangrijkste huidige warmtebronnen voor Hengelo en Enschede zijn de restwarmte van Nouryon en Twence en voor Almelo warmte/koudewinning Leemslagenplas, Urenco. Voor Twente vormen verder de RWZI's goede warmtebronnen. De verwachte warmtelevering bedraagt:

- Nouryon ca. 100 MWth (laag temperatuur 40°C)
- Twence in de toekomst ca. 3.300 TJ (hoog temperatuur)
- Urenco ca. 50 MWth (laagtemperatuur)
- RWZI's (laagtemperatuur): In Twente zijn 15 RWZI's, met een technische potentie om per stuk 300 tot 2.000 woningen van warmte te voorzien

126. Zienswijze: Uit bovenstaande blijkt dat "de restwarmte" opgewekt gaat worden. Twence is een warmtebron, geen restwarmte bron

Uit: Warm aanbevolen, Naar een CO2-arme verwarming van de gebouwde omgeving²⁴

Citaat: Koudevraag in woningen

Door onder andere klimaatverandering, sterk verbeterde luchtdichtheid en thermische isolatie, evenals hogere verwachtingen van comfort door gewenning aan een gekoelde auto en werkplek, wordt een toenemende behoefte aan koudelevering verwacht, aldus de RVO (2018b)

127. Zienswijze: Het warmtenet voorzien niet in de koudevraag
128. Zienswijze: Aanvullende Airco's zullen geplaatst worden in de na-geïsoleerde huizen.
129. Zienswijze Lucht-Warmte pompen kunnen in enige mate aan deze koudevraag voldoen bij het juiste afgifte systeem.
130. Zienswijze: Het warmteprogramma mist aandacht voor de koudevraag en oplossingen daarvoor

In warmteprogramma is geen aandacht voor de bemensing van de uitvoering, de personele behoefte (in capaciteit, kennis en ervaring)

De beschikbare menselijke capaciteit moet passen bij de wijkfasering. Bij plannen tegen oneindige capaciteit is dit gedoemd te mislukken

Alle omliggende gemeenten zitten in de zelfde transitie-fase. Als uitgangspunt kan Hengelo alleen maar putten uit eigen capaciteit.

131. Zienswijze: Mist aandacht aan benodigde en beschikbare capaciteit en op basis hiervan het op te stellen beleidsplan.
132. Zienswijze: Mist aandacht aan prijsopdrijving door personele schaarste
133. Zienswijze: Mist aandacht voor kwaliteitskenmerk en beoordelingen van installateurs ter beschermen van burgers
134. Zienswijze: P4 Onjuiste benaming energieloket moet zijn duurzaambouwloket <https://www.duurzaambouwloket.nl/gemeente>

²⁴ https://www.rli.nl/sites/default/files/advies_warm_aanbevolen_-_def.pdf

Gezien: Ecofys Scenario's voor de warmtevoorziening van Enschede & Hengelo²⁵

Citaat: Ecofys Warmtenet mening: sterke afhankelijkheid van een alleen lokaal te produceren energiedrager.

Citaat: Ecofys: Specifiek in Enschede en Hengelo, waar de warmte wordt geleverd uit restwarmtebronnen en doormiddel van afvalverbrandingsinstallaties en biomassaketels, is dit het geval als de maximale piekvraag groter is dan de beschikbare capaciteit.

Citaat: Ecofys: Een van de grootste uitdagingen voor een verdere uitbreidingen van warmtenetten is de publieke acceptatie. Het adresseren van deze barrière is essentieel voor het waarmaken van deze scenario's.

Citaat: Ecofys: De kosten voor en emissies van warmte is heel regio- en technologie-specifiek. Op basis van de studie Warmtekaarten Hengelo – Enschede van CE Delft wordt in deze analyse aangenomen dat de kosten 7,5 €/GJ bedragen. Er wordt aangenomen dat de emissies 5 kgCO₂/GJ zijn.²⁶ De daadwerkelijke kosten en emissies zijn sterk afhankelijk van de gekozen voeding van het warmtenet.

135. Zienswijze: Er is geen aandacht besteed aan de kritische geluiden van het Ecofys rapport

Ecofys:

- De huidige laagspanningsnetten voor elektriciteit hebben een gemiddelde capaciteit van 1,5 kW per huishouden. Zodra het piekvermogen groter is, zal het net moeten worden uitgebreid. De investeringskosten voor de aanleg van nieuwe laagspanningskabels is geschat op 700 euro per huishouden. Deze verzwarende is alleen nodig bij de inzet van elektrische warmtepompen.

136. Zienswijze: verplichte elektrische voertuigen, het dagelijkse elektrische "Kookmoment" en de gewenste zonnepanelen op het dak, maken verzwarende noodzakelijk. Warmtepompen hebben een lage continue vraag

- Voor de netverzwaringkosten van middenspanningsnetten voor elektriciteit is uitgegaan van kentallen, die per netwerktype verschillen. In de studie Waarde van congestiemanagement wordt een overzicht gegeven van de verschillende bronnen die informatie geven over middenspanningsnetten. Uiteindelijk heeft dit geleid tot een minimum, maximum en meest waarschijnlijk bedrag per netwerktype. In de voorliggende studie wordt voor dichtbebouwde en niet-dichtbebouwde gebieden een kostenpost van respectievelijk 400 en 950 euro per kW gehanteerd.

137. Zienswijze: Ook bij een warmtenet is verzwarende van het laag- & midden-spanningsnet noodzakelijk vanwege doorstroom verwarmers, boilers, elektrische voertuigen, koken, Airco's en zonnepanelen.

- De kosten voor warmtenetten bedragen respectievelijk 1250 en 1800 euro per kW voor dichtbevolkte en niet-dichtbevolkte wijken. De kosten voor warmtenetten zijn geanalyseerd op basis van beschikbare data uit een eerder door Ecofys uitgevoerd project over investeringskosten van warmtenetten voor verschillende thermische vermogens en warmtevraagdrichtheid.

138. Zienswijze: De bedragen die Hengelo gebruikt ontbreken. Een 10kW aansluiting (> 12500) is dus vele malen duurder dan een hybride WP

- Voor technologieën wordt een afschrijvingstermijn van 15 jaar gehanteerd, terwijl voor isolatie en distributienetwerken een afschrijvingstermijn van 40 jaar wordt gebruikt.

139. Zienswijze: Hier wordt 40 jaar voor isolatie gebruikt terwijl het Datapakket Eindgebruikerskosten 25 jaar gebruikt, dit leidt tot onvergelykbare resultaten.

²⁵ https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/themasite-aardgasvrij/Ecofys_Rapport%20scenarios%20warmtevoorziening%20Hengelo%20en%20Enschede.pdf

²⁶ Aanname op basis van de warmteladder in Ecofys, 2014. Warmteladder: Afwegingskader warmtebronnen voor warmtenetten. Beschikbaar op: <http://www.ecofys.com/nl/pers/ecofys-warmteladder-beoordeelt-bronnen-op-duurzaamheid/>.

Citaat 2.1.1 Hybride warmtepomp: Een hybride warmtepomp (lucht/water) bestaat uit twee onderdelen; een elektrische warmtepomp wordt ondersteund door een op (aard)gas gestookte CV-ketel. De warmtepomp neemt de basis van de warmteproductie voor zijn rekening. De CV-ketel springt bij op die momenten dat het zo koud is dat de warmtepomp het niet meer aankan. Ook wordt het warm tapwater door de CV-ketel gemaakt.

140. Zienswijze: Een hybride warmtepomp is inderdaad een middel om zonder grootscheepse isolatie verbetering en met beperkte installatie- en afgifte-systeem wijziging een forse CO2 besparing te bereiken. Het grootste voordeel is dat er door de CV ketel een intrinsieke Legionella veilige Sanitair Warm Water voorziening is.
141. Zienswijze: Het beperkte gasverbruik van een Hybride warmtepomp en de vaste leveringskosten (v.h. vastrecht) zorgt ervoor dat de gasprijs 2-3€/m³ wordt. Bij 300m³ voor SWW zorgt dit voor een post van 600 - 900€. Aandacht ontbreekt voor deze forse kostenpost, veroorzaakt door de verhoudingsgewijze hoge vaste leveringskosten, die op perfide wijze klein gasgebruik bestraffen ?
-

142. Zienswijze: Voldoe aan uw zorgplicht voor de bewoners van Hengelo door een eerlijke en vertrouwen wekkende vergelijking te maken, op één A4. met één A4 toelichting, op Consumentenbond achtige wijze (van +++ tot ---) door, alle voor&nadelen van de mogelijke opties (HT warmtenet, MT warmtenet, hybride, warmtepomp en als referentie een gas-CV) samen te vatten zoals, maar niet uitsluitend:

	HT Warmtenet	MT Warmtenet	Warmtepomp	Hybride	Vergelijk Gas-CV
CO ₂ -emissiefactor,					
CO ₂ vermindering,					
hergebruik van reeds uitgestoten CO ₂ ,					
verwarming/koeling nstallatie prijs,					
sanitair installatie prijs					
kosten geluidhinder berekening					
onderhoud prijs,					
life-time support					
verwarming gebruik prijs,					
koeling gebruik prijs,					
sanitair warmte gebruik prijs,					
gebruik prijs					
prijs escalatie verwachting					
verhouding vaste kosten/variabele kosten					
terugverdiëntijd, TVT					
verdiëntijd VT					
levensduur (max imaal TVT+VT)					
leverzekerheid & toekomst robuustheid,					
noodzakelijk isolatie nivo,					
noodzakelijk verwarming afgiftesysteem nivo,					
noodzakelijk koeling afgiftesysteem nivo,					
overige verwarming comfort regeling kosten					
overige koeling comfort regeling kosten					
intrinsieke Legionella veiligheid					
sanitairwater comfort nivo vrijheid,					
installatie ontzorgings nivo,					
onderhoud ontzorgings nivo,					
storing response,					
gebruiks eenvoud,					
ruimtebeslag binnen,					
ruimtebeslag buiten,					
geluidnivo binnen,					
geluid beslag buitenruimte,					

Citaat: In ons eigen handelen zoveel als mogelijk, impliciet en expliciet, het goede voorbeeld te geven én transparant te zijn over dilemma's waar we tegenaan lopen.

Citaat: Bouw aan een betrouwbare kennisbasis, deel informatie over warmte alternatieven. Transparantie is voorwaarde.

143. Zienswijze: Bron toevoegen: <https://aardgasvrijewijken.nl/default.aspx>

144. Zienswijze: Gezien het aandeelhouderschap in Twence en Warmtenet Hengelo (Energiefonds Overijssel, gemeente Hengelo en Ennatuurlijk, Firan?); is de gemeente Hengelo daarom wel in staat om te voldoen aan de communicatiedoelstellingen: "transparant te zijn over dilemma's" en "bouw aan een betrouwbare kennisbasis, deel informatie over warmte alternatieven. Transparantie is voorwaarde." ?

Wat ik de gemeente kwalijk neem is dat zij in de media steeds wijst op de voordelen van Warmtenet en dat ze bij de alternatieven negatieve effecten noemt

-Fred Holtkamp, Voorzitter Stichting BewonersOverleg De Nijverheid

Citaat: Hengelose wijk De Nijverheid wijst Warmtenet af: 'Veel te duur' <https://archive.ph/9Clj1>

„Warmtenet is helemaal niet aardgasvrij. De restwarmte van AKZO die wordt gebruikt om huizen te verwarmen is maar 38 tot 40 graden en moet opgehoogd worden met warmtepompen en gas. Het Warmtebedrijf wil niet eens prijsgeven hoeveel gas er nodig is om de restwarmte van AKZO bij te stellen.” (lees voor AKZO Nobian)

Citaat: Welbions en gemeente Hengelo wijzen Warmtenet (nog) niet af voor de Nijverheid <https://archive.fo/82EEp>

Citaat: Hengelo zet in op warmtenet in oudere wijken, maar inwoners²⁷ moeten het nog wel bevestigen <https://archive.ph/s4EwE>

²⁷ Warmtewerkplaatsen: <https://www.wyniasweek.nl/ook-de-burgerpanels-van-de-commissie-brenninkmeijer-kunnen-falend-klimaatbeleid-niet-redden/>

De leestafel:

Ter overdenking
(slechts 4 jaar geleden !):

NIEUWS

Warmtenet Hengelo: "Als we alles hadden geweten, was het er nooit gekomen"

6 juni 2019, 18:36 • 2 minuten leestijd

rtv Oost

Home Nieuws Overijssel Idéet Sport Kijk Luister Podcast Doss

Hot warmtenet Hengelo was er nooit gekomen als de gemeenteraad bij de start van het project in 2005 had geweten dat het de gemeente uiteindelijk vijftien miljoen euro zou kosten. Dat is de overtuiging van wethouder Mariska ten Hout. Vanmiddag was de officiële opening van een cruciaal deel van het warmtenet, de zogeheten 'backbone'.

Het warmtenet gebruikt de restwarmte van de zoutfabriek van Nouryon, het vroegere AkzoNobel, om onder meer een woonwijk met 700 woningen in Hart van Zuid en het ROC te verwarmen. In de toekomst komen daar waarschijnlijk meer bedrijven, instellingen en wijken bij.

700 woningen in Hart van Zuid en het ROC te verwarmen. In de toekomst komen daar waarschijnlijk meer bedrijven, instellingen en wijken bij.

Tegen een cadeau zeg je geen 'nee'

In 2002 kwam het toenmalige AkzoNobel met het aanbod om haar restwarmte te gebruiken voor stadsverwarming. Het indampen van het zoute water leverde veel restwarmte op en de lozing daarvan op het Twentekanaal werd door strengere milieuwetgeving niet meer mogelijk. De gemeente nam in 2005 het principebesluit om de warmte te gaan gebruiken. Immers, de warmte werd gratis aangeboden en dan is het toch een mooi cadeau, zo was de gedachte toen.

Stoppen te duur

In de loop van de jaren werd het project steeds ingewikkelder en duurder en er waren meerdere keren zware discussies in de gemeenteraad van Hengelo. Toch werd er steeds opnieuw gerd in het project gestoken. Immers, zoals wel vaker geldt: stoppen is duurder dan doorgaan. Want bij stoppen ben je alles kwijt wat je hebt geïnvesteerd. In 2015 werd besloten tot de definitieve aanleg van de 'backbone', de toevoerleiding vanaf Nouryon.

Vijftien miljoen

In totaal hebben de aanleg van de 'backbone' en de bouw van de 'DEC', de Decentrale Energie Centrale, zo'n 22 miljoen euro gekost. De aanleg kostte zoveel omdat de leiding vanaf Nouryon, onder het Twentekanaal door naar de binnenstad is gelegd, een moeilijk tracé. Provincie en Rijk legden zeven miljoen euro op tafel, Hengelo heeft er vijftien miljoen ingestoken.

Warmtenet weggegeven

Een paar jaar geleden is het totale project al overgedaan aan 'Ennatuurlijk' en 'Alliander', die de exploitatie uitvoeren. De gemeente blijft voor slechts vijf procent eigenaar. Daarmee zijn verdere risico's niet meer aan de orde en blijft 'de schade' vijftien miljoen.

De rechtbank oordeelt dat het warmteplan de toetsing aan de gelijkwaardigheid beperkt en daarom in strijd is met de gelijkwaardigheidsbepaling van het Bouwbesluit.

<https://www.hekkelman.nl/blog/overheidszaken/warmtenet-stuit-op-gelijkwaardigheid/>

<https://www.vemw.nl/Nieuwsoverzicht/2021-10-14-Rechtsbescherming-besluitvorming-consument.aspx>

14 oktober 2021

Belang consument gaat vóór het belang van de overheid in energietransitie

Europees Hof van Justitie stelt consument centraal in besluitvorming

Het Europese Hof van Justitie (EHJ) stelt het belang van de consument centraal in besluitvorming. Een belang dat gaat vóór het overheidsbelang. Dat volgt uit een [uitspraak](#) van het Hof in een zaak tussen de Europese Commissie en Duitsland. Volgens VEMW wordt, zoals vandaag opgetekend in [De Telegraaf](#), met de uitspraak de rechtsbescherming van consumenten geborgd en de energietransitie in Nederland een stuk transparanter en voorspelbaarder.

Markttoegang

Het EHJ stelt in haar uitspraak dat de Duitse overheid ten onrechte ingrijpt in het via voorwaarden in de Europese regulering vastgelegde recht van consumenten op vrije toegang tot de energienetten en de tarieven die zij betalen voor het gebruik van die netten. Omdat de overheid naast wetgever ook beleidsmaker – en in Nederland aandeelhouder – is, dreigt het gevaar van belangenverstrengeling. Het EHJ bevestigt met haar uitspraak dat het de onafhankelijke toezichthouder is – in Nederland het zelfstandig bestuursorgaan Autoriteit Markt en Consument (ACM) – die het exclusieve recht heeft om de voorwaarden voor aansluiting en transport uit te werken. Daarbij gaat het onder meer om technische voorwaarden m.b.t. het recht op een aansluiting en transport (betrouwbaarheid), tarieven die kostenreflectief zijn (betaalbaarheid) en de duurzaamheid van de voorziening: de drie pijlers van het energiebeleid.

Energiewet

In Nederland bereidt het ministerie van Economische Zaken en Klimaat (EZK) een Energiewet voor die de bestaande Elektriciteitswet en Gaswet moet gaan vervangen. In een concept-wetsvoorstel dat met de marktpartijen gedeeld is, is opgenomen dat belangrijke voorwaarden die de toegang tot de netten regelen niet langer als exclusieve bevoegdheid worden toegekend aan de ACM maar worden ingevuld door het ministerie via ministeriële

regelingen (MR) en algemene maatregelen van bestuur (AMvB). VEMW uitte hier in een [zienswijze](#) forse kritiek op, onder meer op het punt van rechtsbescherming van de consument.

Rechtsbescherming

Algemeen directeur Hans Grünfeld: “een onafhankelijke toezichthouder zoals de ACM zal in haar besluiten over de toegangsvoorwaarden het belang van de consument voorop stellen om deze te beschermen tegen de belangen van de monopolistische netbeheerder. In de besluitvorming is een belangrijke rol weggelegd voor de consument en de netbeheerder door uitwisseling van hun kennis en expertise. Wanneer de consument of de netbeheerder het niet eens is met de voorwaarden die de ACM stelt in een besluit, staat een toetsing door de rechter, het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBB), open. Als de overheid de voorwaarden gaat stellen kan belangenverstrengeling optreden. Bijvoorbeeld door het aandeelhoudersbelang (dividendinkomsten, winstmaximalisatie) in de publieke netbeheerders voorop te stellen. Of door kosten die volgen uit beleidskeuzes, die te maken hebben met bijvoorbeeld het beëindigen van gaswinning in Groningen of het beëindigen van aardgasgebruik in de gebouwde omgeving, eenzijdig neer te leggen bij de consument (tarievenverhoging) in plaats van de aandeelhouder (afwaardering). Een belangrijk uitgangspunt van de Europese regulering, zijnde kostenveroorzaking, wordt hiermee losgelaten, en dat is onacceptabel.”

Grünfeld vervolgt: “de uitspraak van het EHRJ stopt het afglijden naar een gepolitiseerd energiesysteem, met het voorop stellen van het consumentenbelang op grond van objectieve en non-discriminatoire criteria. Een systeem, waarbij de waan van de dag bepalend kan zijn voor de keuzes die gemaakt worden. Dat is ons inziens essentieel om een effectieve rechtsbescherming van de consument - burgers en bedrijven – te borgen. Met de uitspraak van het Europese Hof staat de consument weer centraal. Daarmee wordt de energietransitie een stuk transparanter en voorspelbaarder.”

VEMW, 14 oktober 2021

Bij hergebruik gelieve terug te linken naar [deze](#) pagina.

<https://vng.nl/artikelen/gasvrije-woningen-meer-co2-uitstoot>

Gasvrije woningen, meer CO2-uitstoot

Onderdeel van VNG Magazine nummer 4 (2020)

VNG Magazine nummer 4, 3 maart 2020

Auteur: Marten Muskee | Beeld: Koen Verheijden/HH

Door de snelheid waarmee de overheid de gebouwde omgeving van het gas wil afkoppelen en elektrificeren, neemt de CO2-uitstoot in de komende jaren alleen maar toe. En dat was nu juist niet de bedoeling. Hoogleraar Energy Technology David Smeulders (TU Eindhoven) ziet liever een nationaal isolatieprogramma met een langzamere uitfasering van het gebruik van aardgas. Dat zet veel meer zoden aan de dijk.

Aardgas blijft voorlopig hard nodig om in de Nederlandse energiebehoefte te voorzien, daar heeft David Smeulders geen ingewikkelde rekenmethodes voor nodig. De snelheid van elektrificeren ligt te hoog, wind- en zonne-energie voorzien nog lang niet in de behoefte. Zijn advies: zorg eerst voor voldoende opwekking en opslagcapaciteit van duurzame energie, en maak tot die tijd gebruik van aardgas, want dat geldt als meest schone fossiele brandstof. Dat gas komt niet langer uit Groningen, maar van de gasvelden op de Noordzee of wordt geïmporteerd.

De huidige 9 gigawatt aan gascentrales zal gezien de energietransitie groeien naar 25 gigawatt in 2050. Dat heeft onder meer te maken met de sluiting van kolencentrales. De ombouw van kolencentrales naar biomassacentrales zorgt eveneens voor een grotere uitstoot van CO₂. 'Een CO₂-snuffelaar ziet echt geen verschil tussen een opgestookte boomstam of kolenbriket. En het hoofddoel is nog steeds 95 procent CO₂-reductie ten opzichte van de emissies in 1990', zegt Smeulders.

Slechts een vijfde deel

Smeulders onderzoekt aan de TU Eindhoven systemen om duurzame energie op te wekken en op te slaan. Vooral de opslag van groene energie vormt een van de grootste uitdagingen na 2030. De grootste uitdaging tot die tijd is te zorgen voor voldoende groene energie.

'We zitten nu op 10 procent groene stroom in Nederland, zonder biomassa, maar omdat stroom slechts een vijfde deel van ons totale energieverbruik uitmaakt, is 98 procent gewoon fossiel. In de komende jaren wordt veel geïnvesteerd in groene stroomvoorziening. Als alles wordt uitgevoerd zoals gepland, dan komt het percentage groene energie in 2030 in het meest optimistische scenario uit op ongeveer 15; 85 procent komt dan nog steeds gewoon van fossiele brandstoffen, zo simpel ligt het.'

Waar halen we al die biomassa vandaan?

Gemeenten moeten een Regionale Energiestrategie (RES) opstellen. Ze kijken daarbij zeker naar de mogelijkheden van een warmtenet. Dat is volgens Smeulders niet meer dan een transportsysteem. De grote vraag is waar de warmte vandaan moet komen, zeker wanneer een gemeente niet bij een industriegebied ligt waar restwarmte aanwezig is. Zo voorziet de kolengestookte Amercentrale 40.000 woningen van warmte. 'Kolencentrales moeten echter dicht en gebruiken biomassa als reddingsboei. Volgens de politiek hoeft de CO₂ die daarbij vrijkomt niet te worden meegeteld, omdat dat nu eenmaal zo op Europees niveau is afgesproken.'

Verkeerde been

Gemeenten focussen zich dan ook op kleine lokale biomassacentrales, die worden gesubsidieerd en niet meetellen in de CO₂-uitstoot. Maar volgens Smeulders worden ze daarmee op het verkeerde been gezet. Er bestaan plannen voor de bouw van honderden kleine biomassacentrales. 'Dat is het slechtste wat je kunt doen. Kleine centrales zijn niet goed uit te filteren. Er komen meer fijnstof, stikstofoxides en CO₂ in de lucht, veel meer dan uit kolencentrales. Dus uiteindelijk stoot een gemeente twee keer zoveel CO₂ uit met een kleine biomassacentrale, dan toen de wijken nog aan het gas zaten. En waar halen we al die biomassa vandaan?'

Een groot deel van de politiek speelt zich af in de papieren werkelijkheid, zegt Smeulders. 'Daar wringt het ook tussen politiek en wetenschap. Het gevaar bestaat dat de RES ook een papieren werkelijkheid wordt, die niets meer met CO₂-reductie te maken heeft. De RES is straks fantastisch ingevuld, terwijl de uitstoot hoger is. De politiek is tevreden, maar het klimaat gaat er niet op vooruit.'

Ook Smeulders vindt dat Nederland af moet van de fossiele brandstof, maar heeft bedenkingen bij het tempo waarin dit gebeurt. De oplossing wordt gezocht in elektrificering, maar het plaatsen van een elektrische ketel is het domste wat je kunt doen, zegt hij. 'De uitstoot die je niet langer in het huishouden hebt, komt uit de gasketel in de centrale. Die zet gas om in elektriciteit en dat moet naar de woning getransporteerd worden. Dat betekent een rendementsverlies van 50 procent terwijl een cv-ketel een rendement van 100 procent heeft. Ik kijk nu alleen naar droge cijfers, maar er speelt meer.'

Langer aan het gas

Smeulders doelt op het Groninger gasveld en de discussie om zo snel mogelijk van fossiele brandstof af te gaan, zonder dat men zich realiseert hoe moeilijk dat is. Aan de klimaat tafel voor de gebouwde omgeving, basisonderdeel voor het Klimaatakkoord, zaten geen individuele bewoners aan tafel, wel de goed georganiseerde industrie – en die heeft de belangen het best behartigd.

De overheid wil nu snelle stappen maken bij de individuele huishoudens. 'Draai dat om en leg inwoners uit dat je als gemeente nog wat langer aan het gas blijft, omdat het doel uiteindelijk is CO2 te besparen. Vertel dat dit mogelijk op een andere manier gaat gebeuren. Dat past moeilijk in een politieke cyclus van 4 jaar, energiesystemen hebben een cyclus van 50 jaar. Gemeenten beroepen zich op de afspraken die samen zijn gemaakt. Onderbouw de discussie echter met cijfers en kijk dan wat verstandig is om te doen. Ja, een gemeente met veel nieuwbouw en veel restwarmte moet natuurlijk meteen aan de slag, maar gasloos worden is geen doel op zichzelf.'

Het plaatsen van een elektrische ketel is het domste wat je kunt doen

Smeulders stelt voor aan de slag te gaan met een nationaal isolatieprogramma waarin inwoners veel meer subsidie krijgen. Het isoleren van 7,7 miljoen woningen levert een CO2-reductie op van 50 procent. Hij weet ook waar de miljarden liggen die daarvoor nodig zijn. 'Schaf de subsidie op biomassa af. Zet de 11,4 miljard die daarnaartoe gaat in voor het nationaal isolatieprogramma. Zo winnen we tijd om goed naar de alternatieven te kijken. Misschien is het straks interessanter om waterstof door de bestaande gasleidingen te pompen. Alle ballen worden op elektriciteit gezet en bewoners moeten van het gas af. Dat vind ik controversiële politiek die niks bijdraagt aan het verminderen van de CO2-uitstoot.'

Smeulders staat niet alleen in zijn visie. Diverse wetenschappers laten een vergelijkbaar geluid horen, zoals de hoogleraren Richard van de Sanden, Machiel Mulder, Ad van Wijk en Fokko Mulder.

Importeren

Volgens de energieprofessor kunnen we gas blijven gebruiken uit de kleinere velden op de Noordzee, of door het te importeren. 'Nu kun je zeggen dat de CO2-footprint voor gas groter is in bijvoorbeeld Rusland, maar dat geldt ook voor kolen en biomassa die we uit het buitenland halen. Maak daarom Europese afspraken en sluit de meest vervuilende kolencentrales.'

Nederland heeft de schoonste kolencentrales, zoals die in de Eemshaven die de overheid wil sluiten. 'Om de energieproblemen daadwerkelijk op te lossen is Europa nodig. CO2 houdt zich niet aan grenzen.' In dat verband ziet Smeulders de EU liever weer omgevormd worden tot de EEG, de Europese Energiegemeenschap.

Kijkend naar de alternatieven om woningen te verwarmen, is Smeulders tegen de warmtepomp. Die maakt vooralsnog te veel lawaai. Er liggen mogelijkheden in PVT-panelen die zowel stroom als warmte opwekken en ook warmtenetten bieden mogelijkheden, maar dan niet gevoed door biomassacentrales.

Kernenergie biedt geen oplossing, meent hij. Het is wel heel schoon, maar van alle vormen van energie ook de duurste. Verder zet Smeulders in op de toekomstige toepassing van waterstof. Intussen doet de wetenschap veelbelovend onderzoek naar de productie van zonnegas op de langere termijn, een proces waarbij met CO2 en de zon gas wordt gemaakt.

Prima handvat

Het Planbureau voor de Leefomgeving helpt gemeenten bij hun aanpak van de energietransitie. Het PBL biedt daarbij acht opties, gekwalificeerd naar het aantal euro's dat een maatregel kost om één ton CO2-emissie te besparen. Volgens Smeulders een prima handvat om keuzes mee te maken.

Controversiële politiek die niks bijdraagt aan het verminderen van de uitstoot

De allergeodkoopste optie blijkt het omzetten van een kolencentrale naar gas. Dat kost bijna niks en kan heel snel want die zijn al voorbereid. Het scheelt 50 procent aan uitstoot. Op de tweede plaats staat het afvangen en opslaan van CO2 van kolencentrales, dat kost 75 euro per ton afgevangen CO2. Andere opties komen allemaal zo rond de 400 euro per ton uit.

Smeulders: 'We kunnen de kolencentrale bij de Eemshaven langer openhouden door de CO2 af te vangen en te injecteren in de lege gasvelden. Als we jaarlijks 20 procent van totale uitstoot opvangen, kunnen we 40 jaar vooruit om alles onder de grond te stoppen waar eerst het gas zat. Dat is relatief goedkoop, dus waar wachten we op?'

Verkeerde beslissingen

In heel Europa investeren landen in gasinfrastructuur, terwijl Nederland wil afkoppelen. Daarbij richt de overheid zich op de totale gebouwde omgeving. De individuele woningen als onderdeel daarvan zijn verantwoordelijk voor 17 megaton CO2-uitstoot tegen een totale emissie van 200 megaton. 'Woningen zitten daarmee ruim onder de 10 procent. **Daar focust de overheid op en neemt verkeerde beslissingen.**'

Hij trekt de vergelijking door naar Schiphol, verantwoordelijk voor 13,1 megaton uitstoot. ‘Dat is in dezelfde orde van grootte als onze huishoudens, en toch wordt het vliegverkeer niet belast. Voer zo snel mogelijk een vliegtax in, van 100 euro per kaartje bijvoorbeeld om impact te maken. Dan vliegen mensen niet meer voor 30 euro naar Barcelona en is Lelystad Airport niet nodig. Je kunt niet tegen inwoners zeggen dat ze van het gas af moeten en tegelijkertijd Schiphol uitbreiden. Dat is niet netjes en niet eerlijk.’

Keurslijf

Smeulders kan zich de problemen van lokale politici goed voorstellen, want die zitten in het keurslijf van de gemaakte afspraken. ‘Ik wens ze politieke moed toe om daaruit te breken. Niet door tegen te strribbelen, maar door mee te strribbelen.’

Dat bekend in de goede richting meebewegen, maar wel met een eigen invulling. De acht scenario’s van het PBL bieden daar goede aanknopingspunten voor. ‘Maak een transitieplan waarbij je gasloos zo lang mogelijk uitstelt en begin intussen wel met maatregelen om daarnaartoe te werken. Zoek lokaal naar de mogelijkheden, want die zijn er genoeg. Denk aan aardwarmte, thermische energie uit oppervlaktewater of uit het riool of uit een damwand. Daarmee onttrek je warmte uit de waterlopen die je dan gebruikt om huizen te verwarmen.’

Ter inzage

Voordat beleid wordt vastgesteld kan het ter inzage liggen. Als dat het geval is, dan vindt u dat op deze pagina.

Ontwerp Warmteprogramma

Het college van B en W heeft op 17 januari 2023 besloten het ontwerp Warmteprogramma (voorheen Transitievisie Warmte) voor inzage vrij te geven. Hierin zijn eerder ingediende zienswijzen en participatieopbrengsten verwerkt. Het maken van een warmteprogramma is een afspraak uit het landelijke Klimaatakkoord. In het Warmteprogramma staat hoe en wanneer we in Hengelo onze huizen duurzaam gaan verwarmen. Ook wordt duidelijk in welke volgorde de gemeente buurten wil aanpakken en welke geschikte alternatieven er zijn voor aardgas. In Hengelo moeten in 27 jaar zo'n 39.000 woningen aardgasvrij gemaakt worden. De Hengelose visie hoe dat doel te bereiken is vastgelegd in het ontwerp Warmteprogramma.

Bekijk het Warmteprogramma

Inzien en zienswijzen

U kunt het ontwerp Warmteprogramma van 19 januari **tot en met 2 maart 2023 inzien**. Belanghebbenden kunnen tijdens de inzageperiode mondeling of schriftelijk een zienswijze indienen bij het college van B en W. Voor het mondeling indienen van zienswijzen of meer informatie kunt u contact opnemen met Remko Cremers, Martin van Surksom of Bas Leferink.

Reactie op Indiener 9.

Geachte [REDACTED]

U heeft een zienswijze ingediend op het voorliggende Ontwerp Warmteprogramma. Wij hebben uw zienswijze beoordeeld en hebben het Warmteprogramma vastgesteld. Uw zienswijze is bij de besluitvorming meegenomen. U geeft (samengevat) aan:

1. Zienswijze: De voordelen die verhuurders hebben bij aansluiting op een warmtenet moeten terugvloeien in de vorm van een evenredige huurverlaging.
Reactie: [Dit valt buiten de verantwoordelijkheid van de gemeente.](#)
2. Zienswijze: Het Twence trace suggereert dat de Gemeente Hengelo nog een consessie toezeggingen heeft gedaan
Reactie: [Hoewel dit tracé volgens een bureaustudie op grote lijnen kansrijk lijkt, is dit nog een gespreksonderwerp en is zowel het tracé als het concessiegebied niet definitief.](#)
3. Zienswijze: Het Twence trace zorgt voor verdere verslechtering van de winstgevendheid van het Warmtenet Hengelo B.V.
Reactie: [Dit is een terecht aandachtspunt want dit hebben wij ook in ons vizier. Voor het bestaande concessiegebied is er een aansluitplicht voor nieuwbouw waardoor dit warmtekavel een hoog voorzieningsgebied heeft. Er wordt rekening gehouden met de warmtevoorziening in beide gebieden zodat de warmtekavels goed functioneren.](#)
4. Zienswijze: De titel van Bijlage 4 van het Warmteprogramma is, fals, "warmte nieuwbouw" dit moet zijn exploitatiegebied¹
Reactie: [Zie het antwoord hierboven, dit verwijst naar de aansluitplicht op het warmtenet van nieuwbouw.](#)
5. Zienswijze: bij een kostprijsplus model per 2025 worden warmtenet aangesloten geconfronteerd met het kostprijsmodel van Warmtebedrijf Hengelo (met Nobian warmte om niet beschikbaar en voor €4,25 geleverd door WNH) of met het kostprijsmodel van Twence
Reactie: [De kosten zijn afhankelijk van het warmtebedrijf van het aangesloten warmtenet. Voor het bestaande concessiegebied betekent dit dat het kostprijsmodel van Warmtebedrijf Hengelo wordt gebruikt.](#)
6. Zienswijze: Het is volstrekt onvoorspelbaar wat bewoners na 2025 moeten betalen voor energie en aansluitkosten
Reactie: [De Wet collectieve warmte \(Wcw, ook wel: Warmtewet 2.0\) is nog in ontwikkeling en dus zijn de kosten nog niet bekend. Echter, ook in de toekomst zal de ACM toezien de regulering van de tarieven.](#)
7. Zienwijze: Het is onethisch gedrag, om van de burger keuzes te verwachten, terwijl niemand de uitkomst van het Warmtewet 2.0 kostprijs model weet
Reactie: [Er worden geen keuzes van burgers verwacht voor de invoering van de Wcw.](#)
8. Zienswijze: Het toevoegen van Twence met een eigen trace maakt dat de subsidie op oneigenlijke gronden is verstrekt
Reactie: [De inzet van het PAW-budget is nog niet definitief en ligt dus nog op de plank.](#)

¹ 2009221 Verzelfstandiging Warmtenet Hengelo in een tweetal BVs.pdf

9. Zienswijze: Het gebruiken van de ervarings referentie van WNH en WBH voor Twence is fals en oneigenlijk

Reactie: Deze informatie van de PAW-aanvraag is ondertussen verouderd. Bovendien heeft Twence als leverancier van warmte áán het warmtenet ook ervaring opgebouwd.

10. Zienwijze: De (voorzien) juridische constructie met Twence en andere aanbieders (WNH en WBH) is niet verklaard

Reactie: Twence is de leverancier van warmte aan het bestaande warmtenet. Als er een nieuw warmtenet komt, dan worden de juridische en organisatorische verder uitgewerkt.

11. Zienswijze: De 3 kostenposten worden niet consequent en transparant benoemd:

- a. - warmte aansluiting buiten,
- b. - ontmanteling en warmte aansluiting binnen
- c. - keukenaanpassing en meterkastaanpassing

Reactie: De precieze kosten volgen bij de uitwerking van de buurtaanpak. Dit komt omdat de aansluitkosten van het huis op de business case volgt en de aanpassingen binnen het huis per huis verschillen.

12. Zienswijze: De kostenposten: "ontmanteling en warmte aansluiting binnen" en "keukenaanpassing" hebben een grote mate van onzekerheid en spreiding en zijn niet benoemd. De "factor arbeid" is bovendien een sterk prijsopdrijvende factor.

Reactie: Inderdaad, daarom kan er tot nu toe geen precieze kostenanalyse op huisniveau worden berekend. Andere kostenanalyses zijn ruwe schattingen op basis van beschikbare informatie.

13. Zienswijze: Bovenstaande kosten uit de aanvraag actualiseren.

Reactie: Deze kosten komen uit de aanvraag van de proeftuin en zijn niet relevant voor het Warmteprogramma. Verdere actualisering en gedetailleerdere uitwerking volgen in latere fases van de buurtaanpak.

14. Zienswijze: Een verzilverlening² ontbreekt: overwaarde benutting zonder maandlast verhoging (zij ook bijlage 6)

Reactie: Een verzilverlening kan een interessant instrument zijn voor het verduurzamen van huizen. Echter zou dit in een aparte raadstuk behandeld moeten worden.

15. Zienswijze Typo: Inhoudsopgave 5.1 Aanpak via wee sporen (twee)

Reactie: Bedankt voor deze opmerking: dit passen we in de definitieve versie aan.

16. Zienswijze: er zijn vele energie besparing mogelijkheden, waarvan isoleren er 1 is (de woordkeus leidt tot denkkader beperking)

Reactie: Inderdaad en isoleren sluit de andere twee vuistregels niet uit. Echter is isoleren noodzakelijk als er effectief gebruikt wordt gemaakt van lage temperatuur voorzieningen. Bovendien is het opwekken van elektriciteit uit duurzame bronnen al het onderwerp van andere raadstukken.

17. Zienswijze: De nota over energie besparing is al meer dan anderhalf jaar geleden aangekondigd maar nog steeds niet verschenen. Dit maakt de geloofwaardigheid van de prioriteit niet erg groot

² <https://www.verbeterjehuis.nl/energiesubsidiewijzer/leningen/verzilverlening/>

Reactie: Een grondige uitwerking is nodig voor een effectieve uitvoering.

18. Zienswijze: Door het ontbreken van de energiebesparing nota ontbreekt ook een visie op collectieve inkoop

Reactie: Hier is dus verdere uitwerking voor nodig.

19. Zienswijze P3, P4, P8: Hier wordt windturbines bedoeld, windmolens zijn toeristische attracties zoals de Molen van Oude Hengel in Ootmarsum.

Reactie: Windturbines zijn windmolens; het een sluit het ander niet uit.

20. Zienswijze: De grafiek maakt duidelijk dat woningen slechts ca. 25% van het verbruik veroorzaken

Reactie: Het doel is om in de toekomst geen aardgas meer te gebruiken: het doel om woningen niet meer te verwarmen met aardgas sluit niet uit dat bedrijven eenzelfde transitie door gaan maken.

21. Zienswijze: Slechte zinsopbouw: het is gebruikelijk om eerst de grote delen van een grafiek te verklaren, en dan pas de miniscule bijdrage zoals koken

22. Zienswijze: De reductie aanpak van 75% door bedrijven en instellingen wordt niet eens genoemd

Reactie: In de door u geciteerde tekst staat: "Via andere programma's wordt gewerkt aan het beëindigen van het aardgasverbruik in bijvoorbeeld de industrie". Dit is dus niet het onderwerp van het Warmteprogramma.

23. Zienswijze: Zinloos om 75% verbruik bedrijvigheid te noemen door "bedrijven en instellingen", als er niets tegen gedaan wordt

Reactie: Zie het antwoord hierboven.

24. Zienswijze: Deze grafiek bevestigt het bestuurlijk onvermogen³

Reactie: Als de energietransitie voor 2050 afgerond moet zijn, dan is er geen tijd voor een gefaseerde aanpak van het opwekken van duurzame elektriciteit en het elektrificeren van de warmtevoorziening.

25. Zienswijze: Het doel, CO2 reductie gaat is hier al buiten beeld geraakt.

Reactie: Het doel is om voor 2050 geen fossiele brandstoffen zoals aardgas te gebruiken waardoor de CO₂-emissiereductie gehaald wordt. Tijdelijke CO₂-emissies zijn onvermijdelijk bij deze doelstelling.

26. Zienswijze: Een samenvatting behoort geen nieuwe informatie te introduceren

27. Zienswijze: hierbij is de hybride warmtepomp blijkbaar geen tussenoplossing

Reactie: Bij het alternatief genaamd "hybride warmtepomp" wordt verondersteld dat huizen zonder duurzaam gas verwarmd worden. Bij het alternatief "duurzaam gas" wordt verondersteld dat huizen met duurzaam gas verwarmd worden en dus ook mogelijk met hybride warmtepompen.

28. Zienswijze: tussenoplossing: vermoedelijk is uw glazen bol kapot. Hybride is juist verstandig als snel CO2 besparen met beperkt ingrijpen en beperkte menskracht belangrijk is. Is CO2 reductie wel het doel?

Reactie: Zie de verschillende antwoorden hierboven.

³ <https://vng.nl/artikelen/gasvrije-woningen-meer-co2-uitstoot>, toegevoegd aan de leestafel, zie einde document

29. Zienswijze: Tegenstrijdig overheids beleid: De landelijke overheid heeft Hybride warmtepompen per 2025 verplicht gesteld

Reactie: [De gemeente stuurt op een transitie met de laagste maatschappelijke kosten en hybride warmtepompen spelen niet in elke buurt een belangrijke rol. De gemeente heeft niet de verantwoordelijkheid over Rijksbeleid.](#)

30. Zienswijze: Aandacht voor Legionella veilige Sanitair Warm Water productie ontbreekt

Reactie: [Dit is inderdaad een aandachtspunt maar de verantwoordelijkheid van een veilig operatie ligt niet bij de gemeente.](#)

31. Zienswijze: De 4 alternatieve technieken zijn niet beoordeeld op Legionella veilige Sanitair Warm Water voorziening

Reactie: [Zie het antwoord hierboven.](#)

32. Zienswijze: Bij MT-warmtebronnen en LT- warmtebronnen is niet vermeld dat vanwege de lage temperatuur hiermee geen Legionella veilige Sanitair Warm Water voorziening verzorgd kan worden zonder aanvullende naverwarmingsmiddelen met i.h.a electriciteits verzwaring, metrkastaanpassing, hoge aanvullende gebruikskosten, en een beroerd rendement.

Reactie: [Bij elke verwarmingsalternatief horen aanpassingen in het huis die tijdens een buurtaanpak verder worden uitgewerkt.](#)

33. Zienswijze: Referentie 1 in voetnoot ontbreekt, niet te vinden op de site van Hengelo, blijkt hier⁴ te vinden te zijn.

Reactie: [Het is goed opgemerkt dat de hyperlink ontbrak. Dit passen wij in de definitieve versie aan.](#)

34. Zienswijze: Onjuiste zinsopbouw door knippen&plakken: Dit rapport gaat niet over Twence of Biomassa.

35. Zienswijze verbeterde zinsopbouw, citaat: Mogelijke opties voor opwek van warmte zijn: geothermie (aardwarmte), Hoog Temperatuur warmte/stoom (vanuit Twence), biomassa (via directe verbranding of via vergisting naar gas en vervolgens verbranding), Warmte-Koude opslag (WKO) al dan niet in combinatie met zonthermie (zonnewarmte), thermische energie uit oppervlaktewater (warmte en koude uit oppervlaktewater) of power-to-heat (omzet-ten elektrische energie in hitte). Er is onderzocht welke bodemwarmtebronnen voorhanden zijn in Hengelo. In deze studie is gekeken naar de potentie van de ondergrond in Hengelo. Daarbij is de focus gelegd op geothermie en WKO (zonder en met een zon thermisch systeem).

Reactie: [Het klopt dat deze zinnen niet goed op elkaar volgen en dat passen wij aan.](#)

36. Zienswijze: Dit betreft onderzoek uit 2019 waarbij vergeleken wordt met de zeer gunstige restwarmte prijs van Nouryon en een Benchmark restwarmte prijs wordt gebruikt van € 4,00 – 4,50/GJ. Met de huidige prijzen en de komst van Twence als aanbieder lijkt dit onderzoek verouderd.

⁴ 0 Wel te vinden bij <https://www.wiefm.eu/nl/hengelo-ondergrondse-mogelijkheden-warmtetransitie/>
https://www.wiefm.eu/wp-content/uploads/2019/04/quickscan-ondergrond-Hengelo-voor-warmtetoepassingen_definitief_15-3.pdf
https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/themasite-aardgasvrij/quickscan%20ondergrond%20Hengelo%20voor%20warmtetoepassingen_definitief.pdf

Reactie: Het klopt dat de prijzen waar het onderzoek op gebaseerd is ondertussen verouderd zijn. Echter blijft de techniek van aardwarmtewinning hetzelfde en blijft de conclusie staan dat de bodem hier niet geschikt is.

37. Zienswijze: Warmte opslag in de ondiepe Twentse Cavernes lijkt wel interessant te zijn en kan daarmee een "zomer/winter opslag" bron zijn⁵

Reactie: Dit kan een interessante optie zijn maar er is hier meer onderzoek voor nodig. Elke vijf jaar wordt het Warmteprogramma vernieuwd en dit zou er dan bij aan kunnen sluiten.

38. Zienswijze: verwijzing naar referentie 2 Stookoverlast, wijst naar een dode link, die niets te maken heeft met stookoverlast:

Reactie: Dit klopt en we vervangen de dode link met de link naar de webpagina over stookoverlast.

39. Zienswijze: de niet genoemde optie "Pellet-CV" , zal massaal zijn intrede gaat doen met navenante CO2 uitstoot? (iets met kind en badwater)

Reactie: Als dit warmtealternatief nog zijn massale intrede moet doen, dan is het dus nog niet marktrijp en in deze versie daarom niet meegenomen.

40. Zienswijze: Een opdeling in blokken van kalenderjaren geeft geen inzicht in de ca 20.000 woningen gebouwd onder bouwbesluit regelgeving na 1975.

Reactie: Verdere specificering naar bouwjaren vertroebelt het beeld van hoe groot de verduurzamingsopgave is. Aangezien huizen na het bouwjaar verder geïsoleerd kunnen zijn, is het nuttiger om dit op individueel niveau tijdens de verdere uitwerking van de buurtaanpak te behandelen.

41. Zienswijze: Deze opdeling helpt huiseigenaren ook niet om nuances en richtgetallen te begrijpen.

Reactie: Zie het antwoord hierboven.

42. Zienswijze: Maak de toenmalige overheidsregels (bouwbesluit) duidelijk en inzichtelijk

Reactie: Verdere isolatie vereist maatwerk en dus is er een verdere uitwerking nodig.

43. Zienswijze: Leuke illustratie , maar ook hier ontbreekt de bouwbesluit nuance van RC en EPC waarden.

Reactie: Dit geeft een grof overzicht, verdere nuances behoeven verdere uitwerking.

44. Zienswijze: Evident onjuist: de kleuren suggereren dat o.a. de buurten Het Broek en Dalmeden gebouwd zijn tussen 1981-2000

Reactie: De gegevens van de bouwjaren van de woningen die in de gebieden staan komen vanuit het kadaster. Hier kan weinig aan veranderd worden.

45. Zienswijze: Deze bewering is fals en onwaar, de titel luidt Figuur 5⁶: Implicaties van verduurzaming voor verschillende typen woningen

Reactie: Terecht punt. We hebben de verwijzing naar figuur 4 in de tekst onder hoofdstuk 2.1 aangepast.

⁵ <https://www.kasalsenergiebron.nl/zoekresultaten/?q=zoutcavernes#search> (bron van figuur)

⁶ https://www.rli.nl/sites/default/files/advies_warm_aanbevolen_-_def.pdf

46. Zienswijze: Hier ontbreekt de universeel toepasbare, sterk CO2 verminderende, Hybride waterpomp

Reactie: Deze afbeelding kan niet door de gemeente worden aangepast.

47. Zienswijze: Meer dan 5 jaar oud inzicht, het ervarings resultaat van project aardgasvrije wijken (sinds 2018) ontbreekt

Reactie: Het ervaringsresultaat sluit aan met dit inzicht.

48. Zienswijze: Dit figuur komt uit een rapport uit 2018, het is inmiddels 2023: Marktripheid is totaal verouderd

Reactie: Dit is de recentste analyse van de marktripheid die beschikbaar is. Eventueel nieuwe analyses kunnen in de volgende versie verwerkt worden.

49. Zienswijze: Dit is vorige eeuw praat. De stelling: "Marktintroductie naar volwassenheid kost ca. 5 jaar" is meer realistisch.

Reactie: Dat is afhankelijk van het type innovatie en de bijbehorende context; dit doet niet af dat nieuwe alternatieven over vijf jaar aan het vernieuwde Warmteprogramma kunnen worden toegevoegd.

50. Zienswijze Transparantie ontbreekt, Ref 5, link naar het ECOFYS rapport ontbreekt, toevoegen, is te vinden: https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/themasite-aardgasvrij/Ecofys_Rapport%20scenarios%20warmtevoorziening%20Hengelo%20en%20Enschede.pdf

Reactie: U geeft een goede suggestie om de bronnen toegankelijker te maken.

51. Zienswijze: Het is onbekend welke prijs voor restwarmte in Euro/GJ hierbij is gehanteerd en of deze gelijkwaardig is in de 3 studies.

Reactie: Het klopt dat dit onbekend is met betrekking tot de parameters in de verschillende studies. Dit geldt eveneens voor de prijzen van gas en elektriciteit. In de basis zijn deze prijzen aan elkaar gekoppeld en is er bij de onderzoeken ten behoeve van het bepalen van het logische technische alternatief op basis van deze verhouding gewerkt. Daarmee is deze parameter niet absoluut maar relatief.

52. Zienswijze: Transparantie ontbreekt, waar wordt specifiek naar verwezen bij Ref 3 Planbureau Leefomgeving, 2020, in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Is dat <https://themasites.pbl.nl/leidraad-warmte/2020/#> ?

Reactie: Ja dat klopt, dat is de Startanalyse aardgasvrije buurten die is gebruikt. Merk op dat deze analyse mogelijk verouderd is.

53. Zienswijze, transparantie ontbreekt Ref 7 CE Delft, 2021, in opdracht van Provincie Overijssel; en, 2017, in opdracht van Enexis is niet te vinden

Reactie: Er is geen rapport beschikbaar van deze studie. Het betreft een kaart met het logische alternatief per buurt. Deze is beschikbaar via www.hengelo.nl/aardgasvrij op <https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/themasite-aardgasvrij/Cegoia%202019.jpg>.

54. Zienswijze: hoogtemperatuur restwarmte is geen restwarmte, dit is warmte die onttrokken is aan andere doelen, zoals de elektriciteit productie van Twence

Reactie: Elektriciteitsproductie is makkelijker op korte termijn te verduurzamen door de bouw van windparken en zonnenvelden dan om de verwarming van (oudere) gebouwen te verduurzamen. Er is dus rekening gehouden met deze afweging.

55. Zienswijze: aquathermie lijkt in tegenspraak met Ref 1, Ekwadraat 2019

Reactie: In de verkenning is TEO inderdaad niet interessant maar dat sluit aquathermie van rioolwater niet uit. Ook gaat het hierbij om een regionaal warmtenet, waarbij ook bronnen van buiten gemeente Hengelo op ingebracht zouden kunnen worden.

56. Zienswijze: electra productie ontbreekt in figuur

Reactie: Nee, in het figuur zijn een windmolen en een zonnepaneel te zien.

57. Zienswijze: een verklaring ontbreekt, wat er met de "rest warmte" wordt gedaan buiten het winterseizoen (zie badkuip figuur) en buiten de dagelijkse warmwater pieken

Reactie: Zover mogelijk gebruikt Twence dat dan voor elektriciteitsproductie. Eventuele warmtelozingen door Twence en Nouryon worden binnen de normen van de afgegeven loosvergunningen gedaan.

58. Zienswijze: een simpele steekproef brengt al onverklaarbaarheden aan het licht.

Reactie: Interessant dat u dat gevonden hebt. Deze kaart is gebaseerd op onder andere de Startanalyse aardgasvrije buurten van het PBL. Deze analyse heeft ondertussen een update gehad wat de kaart deels verouderd maakt. Dit is echter niet heel relevant omdat de kaart het vertrekpunt is voor de buurtaanpak en daar dus van afgeweken kan worden. Bovendien zijn dit twee buurten die naar verwachting tussen 2040 en 2050 aan beurt zijn voor een wijkaanpak en dan is er nieuw onderzoek beschikbaar om een beter beeld te geven.

59. Zienswijze: De bronnen en onderbouwing van 2.3. Kaart van technische alternatieven zijn niet toegankelijk.

Reactie: Voor en na deze zienswijze heeft u de bronnen voor deze kaart ingezien.

60. Zienswijze: Transparantie ontbreekt!

61. Zienswijze: Op deze, incrementele besliswijze, kan de investering in een warmtenet niet beoordeeld worden.

Reactie: Het warmtenet is als alternatief samen met de andere alternatieven onderzocht. Op buurtniveau komt het warmtenet in veel buurten als voorkeursalternatief of als een van de technisch logische alternatieven naar voren. Dit betekent nog niet dat de investeringsbeslissing rond is. De precieze tracés en concessiegebieden worden in een businesscase van de buurtaanpak bepaald en deze businesscase wordt dan opnieuw vergeleken met de andere alternatieven.

62. Zienswijze: Het warmtenet wordt zonder goede kosten/baten analyse erin gerommeld

Reactie: Zie het antwoord hierboven.

63. Zienswijze: de woningen in wijk 81 en 82 zijn allen van na het Bouwbesluit 1992 en dus label B en dus geen argument voor een warmtenet

Reactie: De labels van de woningen zijn niet zodanig gebruikt als argument voor een warmtenet in deze situatie. Hiervoor zijn de 3 studies zoals genoemd in het Warmteprogramma gebruikt (kaart p.13). Daaruit blijkt dat twee studies aangeven dat warmtenet in deze twee buurten het meest logische alternatief is. Op basis daarvan is vervolgens de kaart op p.15 gemaakt.

64. Zienswijze: De grens voor/na 1992 ontbreekt in het P9 "totaal overzicht woningbestand Hengelo"

Reactie: Het klopt dat in de tabel op p.9 dit onderscheid niet is gemaakt. De opdeling van het aantal woningen per bouwperiode is bedoeld om een beeld te geven van de relatieve verhoudingen. Het is echter

niet perse van belang om dit onderscheid te maken, omdat de beschrijving van het beste alternatief in die tabel de lading voldoende dekt. Zowel warmtenet als ell-electric staan beschreven met argumentatie.

65. Zienswijze: Onverklaard verschil. Vossenbelt Zuid (primair Warmtenet, secundair All E) en Vossenbelt Noord (prim. Warmtenet, sec Hybride), beide wijken zijn ongeveer even oud (met 1-2 jaar verschil), beide wijken hebben enkele concentraties van huurwoningen. Terwijl Dalmeden en Het Broek het zelfde zijn.

Reactie: Deze kaart is gebaseerd op drie verschillende studies met elk een andere invalshoek. Er gaan meer parameters in deze modellen dan alleen de kwaliteit van de huizen zelf. Dit betekent dat elke studie vanuit zijn eigen invalshoek valide kan zijn en tegelijkertijd niet met elkaar te vergelijken zijn. Deze kaart is slechts de samenvatting van deze onderzoeken.

66. Zienswijze: Onverklaard verschil. Roershoek en Vossenbelt Noord zijn het zelfde ingeschaald terwijl daar een behoorlijk leeftijdsverschil tussen zit.

Reactie: [Zie de antwoorden hierboven.](#)

67. Zienswijze: Onverklaard, hybride warmtepompen als mogelijk advies voor Vossenbelt Noord.

Reactie: [Zie de antwoorden hierboven.](#)

68. Zienswijze: Onverklaard verschil. Roershoek is "buurtype 11 Recente nieuwbouw, hoogstedelijk en matig stedelijk" terwijl Vossenbelt Zuid/Noord, Dalmeden "buurtype 12 Recente nieuwbouw, suburbaan en niet-stedelijk" zijn volgens de 2015 CE-Delft studie⁷

Reactie: Het buurtype is volgens dat onderzoek gebaseerd op verschillende waarden die vanuit BAG beschikbaar zijn gesteld. Deze waarden zijn waarschijnlijk correct maar door kleine verschillen zoals adressen dichtheid kunnen twee op elkaar lijkende buurten anders geclassificeerd worden.

69. Zienswijze: Transparantie ontbreekt, een tussenstap met een tabel ontbreekt. Met daarin de uitkomsten van de 3 studies geordend en gebundeld naar de kaartweergave. De huidige "hoge hoed" is niet transparant.

Reactie: De drie studies beschrijven voor iedere buurt het technische alternatief. Het geheel van deze studies is gepresenteerd in een overzichtelijke kaart. Er is vanwege de leesbaarheid gekozen voor een visuele weergave en niet voor een tabel, omdat het detailniveau van welke studie schetst welk alternatief voor welke buurt minder relevant is voor alle inwoners.

70. Zienswijze: Onverklaard of P11 Ref5, 6 en 7 de zelfde isolatiewaarden en afschrijvingstermijnen, warmtenet aansluitkosten en overige aannames hanteren

Reactie: Deze drie rapporten gebruiken verschillende invalshoeken en zijn op verschillende momenten uitgevoerd. Zie de toelichting op eerdere vragen: ze kunnen valide zijn en niet 1-op-1 te vergelijken zijn.

71. Zienswijze: De Startanalyse aardgasvrije buurten geeft voor Vossenbelt Zuid 241€/tonCO2 voor Luchtwarmtepomp en 319€/tonCO2 voor een Warmtenet, de weergave op kaart 2.1 komt hier niet mee overeen.

Reactie: Inderdaad, de kaart gebruikt een oudere versie van deze analyse waardoor de resultaten kunnen afwijken. Verder is deze kaart niet bindend en elke buurtaanpak voert actueel onderzoek uit.

⁷ Hosted door: https://www.stichtingbeon.nl/wp-content/uploads/2015/06/CE_Delft_Warmtekaarten-Hengelo_Enschede_juni-2015.pdf

72. Zienswijze: Geen van de 3 rapporten ondersteunt de keuze voor een warmtenet Vossenbelt Zuid.

Reactie: [Zie het antwoord hierboven.](#)

73. Zienswijze: Welbions heeft belang bij een warmtenet Vossenbelt Zuid.

Reactie: [We kunnen geen uitspraken doen of deze uitspraak klopt maar dat is niet relevant voor de kaders van dit stuk.](#)

74. Zienswijze: Bewoners is nog nooit iets gevraagd.

Reactie: [De toekomstige buurtanpak gaat verder in op de warmtealternatieven van de buurten. Het klopt dat bewoners niet gevraagd zijn omdat de buurtanpak nog georganiseerd moet worden.](#)

75. Zienswijze: De som van de laagst maatschappelijke kosten van wijken en hoeveel ton CO2 wordt bespaard ontbreekt

Reactie: [Dit klopt maar de conclusie van de Startanalyse aardgasvrije buurten staat op de kaart van technische alternatieven.](#)

76. Zienswijze: De kosteneffectiviteit per gemeden ton CO2 ? ontbreekt (zoals onderstaande grafiek links) en van Startanalyse (rechts)

Reactie: [Zie het antwoord hierboven.](#)

77. Zienswijze: De betekenis en gebruik van "eindgebruikerskosten" ontbreekt.

Reactie: [Er zijn in het Warmteprogramma geen berekeningen gedaan over eindgebruikerskosten, enkel investeringskosten. Daarom is een definitie van eindgebruikerskosten niet van belang.](#)

[Eindgebruikerskosten zoals benoemd in het Warmteprogramma slaan alleen op de naam van het toegepaste rekenmodel.](#)

78. Zienswijze: er zijn eenmalige "eindgebruikerskosten" , de bijdrage in de transitie kosten

Reactie: [Onduidelijk wat met deze zienswijze precies wordt bedoeld. In het Warmteprogramma is een berekening gemaakt van de investeringskosten voor een bepaald alternatief per buurt. Er is beschreven wat onder investeringskosten wordt verstaan.](#)

79. Zienswijze: er zijn jaarlijkse "eindgebruikerskosten" , de energie rekening na transitie plus de schuldbetaling

Reactie: [Zie antwoord zienswijze 78.](#)

80. Zienswijze: "isoleren is altijd goed" beter nuanceren. Zie bijvoorbeeld de constructie materialen pyramide:⁸

Reactie: ["Isoleren is altijd goed" is óf de eerste stap om over te gaan tot warmtealternatieven óf een mogelijk effectieve manier om energielasten te verminderen. Dit maakt het in beide situaties een goede stap.](#)

[Verder is isoleren als eerste stap noodzakelijk om huizen op een effectieve manier op een lagere temperatuur te verwarmen. Dit is weer nodig om lagere temperatuurwarmtenetten en warmtepompen te kunnen gebruiken. Bovendien is het nuttig om zonnepanelen te installeren als woningen een warmtepomp hebben. Op die manier draagt isoleren bij aan de hele Trias Energetica en kan het niet als een enkele stap gezien worden.](#)

⁸ <https://materialepyramiden.dk/>

81. Zienswijze: "Isoleren is altijd goed" gaat over stap 1 van de Trias Energetica : Beperk de energievraag

Reactie: [Zie het antwoord hierboven.](#)

82. Zienswijze: Ontbrekend, verkwisting voorkomen, zoals het belang van waterzijdig inregelen van CV installaties

Reactie: [Zie het antwoord hierboven.](#)

83. Zienswijze: Ontbrekend, geen actief beleid & support om waterzijdig inregelen te stimuleren (Installateurs gaan alleen voor het grote geld)

Reactie: [Zie het antwoord hierboven.](#)

84. Zienswijze: Ontbrekend, niets over het het experimenteel lager instellen van de temperatuur van het CV-water in aankomende jaren om je huis te doorgronden als voorbereiding op de transitie

Reactie: [Zie het antwoord hierboven.](#)

85. Zienswijze: Ontbrekend, een stimulans om b.v. Mindergas.nl te gebruiken om je huis te doorgronden als voorbereiding op de transitie

Reactie: [Dit is een interessante suggestie en specifiek advies laten we over aan energiecoaches.](#)

86. Zienswijze: Ontbrekend, Hengelse huisbewoners een gratis abonnement Mindergas aanbieden zodat burgers aandacht voor hun gasgebruik ontwikkelen en Hengelo als bijproduct inzicht krijgt in gebruik en positieve besparingsontwikkelingen.

Reactie: [Betaalde instrumenten moeten eerst op de toepassingsmogelijkheden onderzocht worden en goedgekeurd worden. Dit zou dan een ander stuk volgen.](#)

87. Zienswijze: Ontbrekend, "beperk de energievraag" maatregelen die direct CO2 verminderen, (mogelijk tot wel 20%)

Reactie: [Isoleren en andere verduurzamingsmaatregelen in samenhang gezien als een manier om de energievraag te verminderen.](#)

88. Zienswijze: Onjuiste voorstelling van zaken, "de maatschappij" heeft geen geld en is via belastingen ook al een betaling door gebruiker en eigenaar

Reactie: [De gemeente stuurt op de laagste maatschappelijke kosten. Individuele gebruikers ervaren niet allemaal dezelfde lusten en ook niet alle doorgerekende kosten. Dit vraagt om een systeemanalyse om de kosten van netbeheerders en andere partijen te minimaliseren.](#)

89. Zienwijze: Het is onethisch gedrag, om van de burger keuzes te verwachten, terwijl niemand de uitkomst van het kostprijsplus model weet

Reactie: [Zie de reactie op dezelfde zienswijze die eerder is gemaakt.](#)

90. Zienswijze: Dat lijkt prima te kunnen, zie naastliggende kaart van A'dam en zie P21 4.3 Percentage laag inkomen, hoog energieverbruik

Reactie: [Dit zijn schattingen op basis van verschillende aannames: de term "op voorhand" is cruciaal in dit citaat.](#)

91. Zienswijze: Fout & fals en in tegenspraak met P8 "warmtebronnen" : er wordt gerekend met een MT-Netwerk en minimaal D schil woning, dit moet B zijn

Reactie: Er is gerekend met het scenario S2d in het Dashboard Eindgebruikerskosten. Dit is de strategie 'Warmtenet met MT-HT-bronnen' en als warmtebron 'MT-restwarmte' met schillabel 'D+'.

92. Zienswijze: Dergelijke "invoer fouten" leiden tot false maatschappelijke kosten

Reactie: Zie antwoord zienswijze 91.

93. Zienswijze: Het Dashboard is een model. De uitkomst is afhankelijk van de input. Fout in, geeft fout uit. Fals in geeft Fals uit. Gewenst in geeft gewenst uit. De parameters waarmee door de Gemeente Hengelo gerekend is zijn niet gepubliceerd, dit is niet transparant

Reactie: Wij hebben gerekend met de meest recente versie van het Dashboard Eindgebruikerskosten (versie 2.1) welke nog niet publiek beschikbaar is. De parameters waarmee is gerekend zijn publiekelijk toegankelijk via de website van het ECW, welke ook als bronvermelding is opgenomen in het Warmteprogramma. In het Warmteprogramma is aangegeven dat Default waarden zijn gebruikt.

94. Zienswijze: Parameter transparantie is noodzakelijk, welke bedragen hanteert Hengelo voor de BAK

Reactie: In de gehanteerde versie (2.1) van het Dashboard Eindgebruikerskosten is geen afzonderlijk BAK Dashboard beschikbaar. Deze is dus ook niet gebruikt. Voor aansluitkosten van warmtenet is de Default-waarde gebruikt.

95. Zienswijze: Bovenstaande tabel uit het Dashboard laat zien hoe achterhaald de berekeningen zijn, los van gestegen materiaal- en loon-kosten

Reactie: Deze gemiddelde investeringskosten per woning per buurt zijn een schatting om weer te geven hoe groot de opgave in verschillende buurten is. Het verouderen van de cijfers betekent niet dat de verschillen tussen buurten kleiner zijn geworden.

96. Zienswijze: Dit stimuleringsplan energiebesparing is veel te laat en is al sinds de zomer van 2021 aangekondigd (De opdracht om tot een plan voor energiebesparing te komen is eind 2021 gegeven⁹)

Reactie: Zoals ook al eerder beantwoord: een effectieve uitvoering heeft tijd nodig.

97. Zienswijze: Waarom wordt er niet over collectieve inkoop gesproken van diensten en goederen of raamcontracten? Dit als tegenwicht voor de inflatoire werking van subsidies en opgeklopte vraag. Voorbeeld: Warmtepomp offertes is 1 jaar tijd van 8K€ naar 16K€. Glasoffertes van 100€/m2 naar 300€/m2 in 3 jaar tijd

Reactie: Dit valt onder het stimuleringsplan en hier wordt nog naar gekeken.

98. Zienswijze: Een stimulans korting op de WOZ ontbreekt voor diegenen die al van het gas af zijn gedurende de jaren dat zij vooruitlopen op de gemeentelijke planning

Reactie: Daar is in de huidige wetgeving geen grondslag voor.

99. Zienswijze: Typo in voertype, moet zijn vloertype

Reactie: Deze tabel kan niet aangepast worden omdat deze is gekopieerd van het Rijk.

⁹ [https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/bestuur/collegebrieven/2022/2022-06-08_Stimuleringsplan%20Energiebesparen%20\(3436320\).pdf](https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/bestuur/collegebrieven/2022/2022-06-08_Stimuleringsplan%20Energiebesparen%20(3436320).pdf)

100. Zienswijze: tabel aanvullen met historische isolatiegegevens zodat duidelijk wordt welke isolatie verbeter-overbrugging noodzakelijk is. Zie ook P9 zienswijze

Reactie: [Verdere detaillering van isolatiewaardes kunnen beter op huisniveau in de buurtaanpak uitgewerkt worden aangezien bouwfouten, renovaties en verbouwingen niet meeneemt.](#)

101. Zienswijze: Ecofys¹⁰ heeft in haar 2017 (!) studie totaal andere isolatiewaarden gebruikt dan in bijlage 1 worden gehanteerd en maakt daardoor de uitkomst discutabel

Reactie: [Bijlage 1 beschrijft de isolatiewaardes waar de gemeente voor nieuw te isoleren huizen naar streeft. Tabel 15 van het Ecofys beschrijft de isolatieniveaus van de bestaande bouw. Dit zijn twee verschillende dingen.](#)

102. Zienswijze: Andere naamgeving dan P11: naam Bijlage 3: Factoren bij keuze alternatieve techniek

Reactie: [Op alle 3 de plekken waar de titel van Bijlage 3 staat, is exact dezelfde titel gebruikt.](#)

103. Zienswijze: Verwijzing naar figuur 6 ontbreekt

Reactie: [De bijlage hoeft niet naar Figuur 6 te verwijzen.](#)

104. Zienswijze: Marktrijpheid en Schaarsheid van bronnen ontbreekt

Reactie: [Dat klopt en dat wordt in de definitieve versie aangepast.](#)

105. Zienswijze: Onjuiste knip&plak werk: en al deze factoren zijn van belang bij de keuze voor het alternatief

Reactie: [Dit wordt ook aangepast in de definitieve versie.](#)

106. Zienswijze: Onjuiste verwijzing naar figuur 1

Reactie: [Goed opgemerkt omdat dit Figuur 2 moet zijn. Dit is ook in de definitieve versie aangepast.](#)

107. Zienswijze: dit moet zijn exploitatiegebied¹¹ en geen warmte nieuwbouw

Reactie: [Dit zijn de concessiegebieden waar nieuwbouw op het warmtenet moet aansluiten \(zie eerdere reacties\).](#)

108. Zienswijze: Lijsten oplijnen: waarom is de P31 lijst van Bijlage 4 niet opgelijnd met de Bijlage 5 P32 lijst

Reactie: [In deze lijsten is ervoor gekozen om op de nummering te sorteren.](#)

109. Zienswijze Waarom heeft Hengelo geen Verzilverlening¹²

Reactie: [Zie de antwoorden van de eerdere zienswijzen.](#)

¹⁰ https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/themasite-aardgasvrij/Ecofys_Rapport%20scenarios%20warmtevoorziening%20Hengelo%20en%20Enschede.pdf

¹¹ 0 2009221 Verzelfstandiging Warmtenet Hengelo in een tweetal BV's.pdf

¹² <https://svn.nl/lening/Zutphen/svn-verzilverlening/16685>

110. Zienswijze: Een levenscyclusanalyse ontbreekt, wat is de leeftijdsopbouw per wijk en welke investeringshorizon mag u daarbij/daarvan verwachten.

Reactie: De investeringen die bij het verduurzamen van woningen horen is niet voor elke bewoner op alle momenten interessant. Daarom zet de gemeente in op het investeren in maatregelen tijdens zogenaamde 'natuurlijke momenten' wanneer het voor bewoners interessant is om dat te doen. Denk bij deze momenten aan nieuwe bewoners, het levensloopbestendig maken van huizen en gezinsuitbreidingen.

111. Zienswijze: Banken hebben een zorgplicht en zijn verplicht om de klant voldoende te informeren zodat de klant een weloverwogen keuze kan maken om een product of dienst af te nemen. Deze zorgplicht geldt ook voor de adviezen van de gemeente Hengelo in het warmteprogramma.

Reactie: Pas tijdens de buurtaanpak worden concrete maatregelen geadviseerd en genomen. Pas als duidelijk is wat de mogelijke kosten en baten zijn, is het mogelijk om inzicht te krijgen in de mogelijke risico's. Alle mogelijk te interpreteren adviezen aan inwoners zijn echter nog niet concreet genoeg om risico's te benoemen.

112. Zienswijze: Het warmteprogramma moet aansluiten bij bewonersleeftijd en woonverwachting en daar maatregelen met een redelijk TVT bij suggereren

Reactie: Daarom zet de gemeente in op investeren tijdens natuurlijke momenten. Daarnaast wordt gebouw gebonden financiering door het Rijk ontwikkeld om de kosten en baten van investeringen beter over huidige en nieuwe bewoners te verdelen.

113. Zienswijze: De gemeente Hengelo heeft een financieel belang bij een warmtenet, gezien het aandeelhouderschap in Twence.

Reactie: Inderdaad maar daarmee draagt de gemeente ook financieel risico.

114. Zienswijze: De eventuele noodzaak van een Europese aanbesteding¹³ voor aanleg en het beheer van warmte infrastructuur is niet verklaard.

Reactie: Dit is afhankelijk van de definitieve vorm van de Wcw en de wijze waarop het warmtenet georganiseerd wordt. Verdere uitwerking vind in buurtaanpakken plaats.

115. Zienswijze: Een "supplier lock-in" met Twence en Nobian is niet beschreven.

Reactie: Elke leverancier van warmte moet 30 jaar warmtelevering garanderen. Als de temperatuur van het warmtenet tegen die tijd verlaagd kan worden, dan kunnen andere bronnen ook aangesloten worden.

116. Zienswijze: Voorkomen van prijsescalatie voor haar burgers is niet beschreven.

Reactie: Het is niet duidelijk wat u met escalerende prijzen bedoeld en waardoor dit veroorzaakt zou worden. Hierdoor kunnen we niet op deze zienswijze reageren.

117. Zienswijze: Door warmte van Twence en Nobian¹⁴ als warmtebron voor het warmtenet te bestempelen, veroorzaakt Hengelo een perfide stimulans tegendraads aan de circulaire economie en meer zuinige industriële processen.

¹³ <https://aardgasvrijewijken.nl/documenten/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=1611908>

¹⁴ WNH: De restwarmte uit het proces is 40 °C. De hoeveelheid restwarmte is vrij omvangrijk. Continu wordt 40 MW geloosd in het Twentekanaal en 30 MW afgevoerd naar de buitenlucht via een koeltoren

Reactie: Ook als huizen aangesloten zijn op een warmtenet zullen ze hun energievraag op termijn moeten verminderen. Een bijkomend voordeel is dat beter geïsoleerde huizen ook met minder maatregelen een lagere verwarmingstemperatuur aankunnen. Als de temperatuur van het warmtenet lager komt te liggen, dan kunnen er op termijn ook andere warmtebronnen zoals rioolwaterzuiveringsinstallaties aangesloten worden.

118. Zienswijze: Twence is geen duurzame en bestendige leverancier voor warmte, gezien de ontwikkeling richting een circulaire economie (rijksoverheid verkenningen verbranden van alle recyclebare afval vanaf 2030 te verbieden). Afvalimport, vanwege de bestaande overcapaciteit, is een verkeerde stimulans. Citaat gemeente Hengelo, stuk 3159590: In de gemeente onderschrijven we daarom het streven van het kabinet naar een economie zonder afval in 2050, waarbij alles draait om herbruikbare grondstoffen.

Reactie: Ook als afval meer hergebruikt wordt, dan zullen er afvalstromen ontstaan door de degradatie van bronmaterialen. Daarnaast zal het warmtenet gefaseerd uitrollen waardoor de ontwikkelingen in de warmtevraag en -aanbod beter afgestemd kunnen worden. Bovendien worden er op termijn gezocht naar extra warmtebronnen.

119. Zienswijze: Nobian is geen bestendige leverancier voor warmte, gezien: de caverne levensduur 6-18 jaar, zij moet al richting Haaksbergen, transportafstand, isolatie, winningsvergunning Isodorushoeve. Caverne beheer, bodemdaling en vergunning worden al meer problematisch,

Reactie: Vooralsnog heeft Nobian zelf voor de lange termijn geïnvesteerd in de positie in Hengelo. Het is met de huidige kennis onwaarschijnlijk dat alle activiteiten van Nobian uit Hengelo verdwijnen.

120. Zienswijze: Hengelo geeft Nobian CO₂ uitstoot legitimatie voor/door een warmtenet, in plaats van energiebesparing bij Nobian.

Reactie: Nobian heeft er vooralsnog baat bij om diens warmtevraag te beperken.

121. Zienswijze: Afspraken over ETS CO₂-rechten tussen Nobian en gemeente Hengelo ontbreken

Reactie: Het Rijk en niet de gemeente Hengelo is het bevoegde gezag hierover.

122. Zienswijze: Hier ontbreekt om hoeveel het gaat (getallen in GJ/dag tijdens zomer en winter)

Reactie: Deze citaat is alleen bedoeld om aan te geven dat er ongebruikt warmteaanbod is vanuit Nobian.

123. Zienswijze: Omdat ze een beetje aan het warmtenet voeden, mogen ze hele grote CO₂ vervuilers zijn

Reactie: Het is niet juist dat het geoorloofd is dat Nobian om deze reden een grote CO₂ vervuiler mag zijn. Op termijn moet ook Nobian diens CO₂-uitstoot beperken. Op lokaal niveau betekent dit dat de gemeente Hengelo ook een aanpak voor bedrijven regisseert. Verder wordt het verduurzamen van chemische industrie ook door het Rijk via o.a. wet- en regelgeving aangepakt. Zie ook de afspraken die Nobian met de Minister heeft gemaakt.

124. Zienswijze: De consequentie hiervan is niet beschreven. Hoeveel Hengelose huishoudens kunnen door Twence in 2030 verwarmd worden van de 50 kilo huishoudelijk restafval per inwoner per jaar.

Reactie: Twence heeft aangegeven dat ze warmteleveringen voor de komende 30 jaar kan garanderen. Een afname van huishoudelijk restafval betekent niet dat andere afvalstromen, zoals het bedrijfsafval en het vervuilde plasticafval, evenredig afnemen. Bovendien heeft Twence aangegeven dat ze hun elektriciteitsproductie kunnen verlagen als het warmteaanbod lager uitvalt. Dit komt omdat duurzame

elektriciteit makkelijker op te wekken is dan HT-warmte. Bovendien zullen de aangesloten huizen op termijn ook beter geïsoleerd moeten worden waardoor de warmtevraag daalt.

125. Zienswijze: IPO Nationale Routekaart Restwarmte (Juni 2011 3.457.1) heeft het over een potentieel van 66.000 woningen in heel Overijssel. Het getal 100.000 is niet onderbouwd.

Reactie: Dat document is ondertussen sterk verouderd omdat zowel het afvalaanbod als het verbrandingsaanbod gegroeid zijn.

126. Zienswijze: Uit bovenstaande blijkt dat "de restwarmte" opgewekt gaat worden. Twence is een warmtebron, geen restwarmte bron

Reactie: Zie de beantwoording van eerdere zienswijzen hierover.

127. Zienswijze: Het warmtenet voorzien niet in de koudevraag

Reactie: Dit klopt voor een hoog temperatuur warmtenet. Als er op termijn naar een lagere temperatuur warmtenet over gegaan kan worden, dan kan ook aan de koude vraag voldaan worden.

128. Zienswijze: Aanvullende Airco's zullen geplaatst worden in de na-geïsoleerde huizen.

Reactie: Dit is mogelijk als er geen gebruik wordt gemaakt van hybride of all-electric warmtepompen.

129. Zienswijze Lucht-Warmte pompen kunnen in enige mate aan deze koudevraag voldoen bij het juiste afgifte systeem.

Reactie: Dat klopt.

130. Zienswijze: Het warmteprogramma mist aandacht voor de koudevraag en oplossingen daarvoor

Reactie: In de eerste instantie is het warmteprogramma bedoelt voor het regelen van aardgasvrije warmte. Dit is wel een terecht punt en past goed in een vernieuwde versie van het Warmteprogramma.

131. Zienswijze: Mist aandacht aan benodigde en beschikbare capaciteit en op basis hiervan het op te stellen beleidsplan.

Reactie: Dat is een terechte opmerking. Dit is ook de reden waarom niet alle wijken een exacte datum voor de buurtaanpak hebben. Aangezien alle Twentse gemeente beperkte capaciteit hebben wordt er aan een opschaling gewerkt.

132. Zienswijze: Mist aandacht aan prijsopdrijving door personele schaarste

Reactie: Zie het antwoord hierboven.

133. Zienswijze: Mist aandacht voor kwaliteitskenmerk en beoordelingen van installateurs ter beschermen van burgers

Reactie: Regulering van de kwaliteit van installateurs is een taak van het Rijk en brancheorganisaties. U heeft wel gelijk dat dit een aandachtspunt is en dit is van belang bij de uitvoering van de buurtaanpak voor isolatiemaatregelen.

134. Zienswijze: P4 Onjuiste benaming energieloket moet zijn duurzaambouwloket
<https://www.duurzaambouwloket.nl/gemeente>

Reactie: De gemeente Hengelo maakt voor haar energieloket gebruik van de diensten van Duurzaam Bouwloket. Wij hanteren echter het energieloket als benaming omdat dit communicatief meer duidelijk is voor inwoners.

135. Zienswijze: Er is geen aandacht besteed aan de kritische geluiden van het Ecofys rapport

Reactie: Aangezien de kosten en CO₂ uitstoot sterk afhankelijk zijn van de gebruikte techniek is het belangrijk hier rekening mee te houden bij de toekomstige businesscases van het warmtenet. Dit is verder uitwerking en volgt na het warmteprogramma. Bovendien stuurt Hengelo als aandeelhouder van Twence op een duurzamere bedrijfsvoering.

136. Zienswijze: verplichte elektrische voertuigen, het dagelijkse elektrische "Kookmoment" en de gewenste zonnepanelen op het dak, maken verzwarend noodzakelijk. Warmtepompen hebben een lage continue vraag

Reactie: Het klopt dat er netverzwaringen nodig zijn maar de omvang van deze verzwaring is sterk afhankelijk van het warmtealternatief dat wordt gevolgd. Een HT/MT-warmtenet heeft per 1200 bewoners bijvoorbeeld 1500-3500 meter extra LS-kabels nodig terwijl een all-electric alternatief voor dezelfde buurt 4000-6500 meter extra LS-kabels nodig heeft¹⁵.

137. Zienswijze: Ook bij een warmtenet is verzwaring van het laag- & midden-spanningsnet noodzakelijk vanwege doorstroom verwarmers, boilers, elektrische voertuigen, koken, Airco's en zonnepanelen.

Reactie: Zie het antwoord hierboven.

138. Zienswijze: De bedragen die Hengelo gebruikt ontbreken. Een 10kW aansluiting (> 12500) is dus vele malen duurder dan een hybride WP

Reactie: Als dat bedrag nog actueel is, dan klopt het dat een verzwaring van het elektriciteitsnet duurder is dan het aanschaffen van hybride warmtepompen. Dit gaat er echter niet vanuit dat het huidige gasnet in de komende decennia ook vervangen moet worden. Bovendien is het de vraag of er genoeg duurzaam gas beschikbaar is voor alle huizen.

139. Zienswijze: Hier wordt 40 jaar voor isolatie gebruikt terwijl het Datapakket Eindgebruikerskosten 25 jaar gebruikt, dit leidt tot onvergeloofbare resultaten

Reactie: Het rapport van Ecofys is gebruikt om de beschikbaarheid van warmtebronnen in kaart te brengen zodat een logisch technisch alternatief bepaald kan worden. Het Datapakket Eindgebruikerskosten is gebruikt om de investeringskosten te bepalen. Dit zijn twee verschillende doelen en zijn ook niet bedoeld om met elkaar vergeleken te worden.

140. Zienswijze: Een hybride warmtepomp is inderdaad een middel om zonder grootscheepse isolatie verbetering en met beperkte installatie- en afgifte-systeem wijziging een forse CO₂ besparing te bereiken. Het grootste voordeel is dat er door de CV ketel een intrinsieke Legionella veilige Sanitair Warm Water voorziening is.

Reactie: De veiligheid van tapwater is belangrijk maar dit is de verantwoordelijkheid voor de eigenaar van binnenhuisinstallatie. De verantwoordelijkheid van de gemeente ligt vooral bij het beperken van de maatschappelijke kosten van de warmtealternatieven.

¹⁵ https://www.netbeheernederland.nl/_upload/RadFiles/New/Documents/20221011%20-%20BNL%20T1%20-%20WGO%20-%20Netimpact%20van%20warmtealternatieven.pdf

141. Zienswijze: Het beperkte gasverbruik van een Hybride warmtepomp en de vaste leveringskosten (v.h. vastrecht) zorgt ervoor dat de gasprijs 2-3€/m3 wordt. Bij 300m3 voor SWW zorgt dit voor een post van 600 - 900€. Aandacht ontbreekt voor deze forse kostenpost, veroorzaakt door de verhoudingsgewijze hoge vaste leveringskosten, die op perfide wijze klein gasgebruik bestraffen ?

Reactie: Het vastrecht is een doorrekening van de beheerkosten van de infrastructuur, waaronder dus ook het gasnet. Als bewoners kiezen voor hybride warmtepompen, dan zijn netbeheerders verplicht verouderde gasnetten te vervangen. Deze extra kosten worden op termijn doorgerekend aan alle netgebruikers. Om dergelijke lock-in beslissingen te overzien en mee te wegen stuurt de gemeente op het minimaliseren van maatschappelijke kosten i.p.v. eindgebruikerskosten.

142. Zienswijze: Voldoe aan uw zorgplicht voor de bewoners van Hengelo door een eerlijke en vertrouwen wekkende vergelijking te maken, op één A4. met één A4 toelichting, op Consumentenbond achtige wijze (van +++ tot ---) door, alle voor- en nadelen van de mogelijke opties (HT warmtenet, MT warmtenet, hybride, warmtepomp en als referentie een gas-CV) samen te vatten zoals, maar niet uitsluitend:

Reactie: Een dergelijke vergelijking neemt de nuances die van buurt tot buurt verschillen niet mee en houdt geen rekening met de maatschappelijke kosten.

143. Zienswijze: Bron toevoegen: <https://aardgasvrijewijken.nl/default.aspx>

Reactie: De uitgangspunten zijn door de gemeenteraad geformuleerd en een verwijzing naar de website van het PAW is niet nodig.

144. Zienswijze: Gezien het aandeelhouderschap in Twence en Warmtenet Hengelo (Energiefonds Overijssel, gemeente Hengelo en Ennatuurlijk, Firan?); is de gemeente Hengelo daarom wel in staat om te voldoen aan de communicatiedoelstellingen: "transparant te zijn over dilemma's" en "bouw aan een betrouwbare kennisbasis, deel informatie over warmte alternatieven. Transparantie is voorwaarde." ?

Reactie: Juist omdat gemeente Hengelo de expliciete doelstelling heeft om transparant te zijn, kan gemeente Hengelo ook beter hierop sturen.

We bedanken u voor uw inbreng. Bijgaand ontvangt u het definitieve warmteprogramma. Wij adviseren u om de communicatiekanalen van de gemeente Hengelo in de gaten te houden over het verdere verloop van de warmtetransitie.

Mvg,

Staat van Wijzigingen Warmteprogramma

Ambtshalve wijzigingen

Sectie	Wijziging
Bijlage 7	Toevoegen tabel: aantal woningen per buurt om concreter te maken wat de Hengelse bijdrage is in het isoleren en/of aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving.
Sectie 2.3	Toevoeging aan de keuze van technische alternatieven: "Dit vindt plaats in de uitvoeringsplannen op wijk- en buurtniveau (WUP) waarop weer inspraak mogelijk is."
Sectie 4.2	Toevoeging van de zin: "We verwachten dat we ongeveer 10 jaar per buurt nodig hebben, inclusief voorbereiding, om deze aardgasvrij te kunnen maken."

Wijzigingen naar aanleiding van zienswijzen:

Sectie	Wijziging
Inhoud s-opgave	De spelfout "wee" in "5.1. Aanpak via [t]wee sporen" verbeteren
Inhoud s-opgave	Toevoegen "Bijlage 7. Tabel woningvoorraad en gebruikte techniek voor indicatieve kostenberekening"
Sectie 2.1	Verwijzing naar Figuur 4 aangepast.
Sectie 2.1	Figuur 6 is gewijzigd in een versie met enkel transparante bollen.
Sectie 2.1	Het toevoegen van een link naar het onderzoek in voetnoot 1 (https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/themasite-aardgasvrij/quickscan%20ondergrond%20Hengelo%20voor%20warmtetoepassingen_de_finitief.pdf).
Sectie 2.1	De opbouw van de alinea onder Figuur 3 aanpassen. Deze alinea begint met bodemwarmtebronnen, gaat vervolgens over alle mogelijke warmtebronnen en gaat daarna verder over de ondergrond.
Sectie 2.1	De link in voetnoot 2 is dood en moet vervangen worden met: https://www.hengelo.nl/Welkom-in-Hengelo/GPDC-Producten-catalogus-1/Burger/Stookoverlast.html
Sectie 2.2	De link van het Ecofys rapport aan het voetnoot 5 toevoegen: https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/themasite-aardgasvrij/Ecofys_Rapport%20scenarios%20warmtevoorziening%20Hengelo%20en%20Enschede.pdf .
Sectie 2.3	Kaart van technische alternatieven (omvang van de bollen) is vervangen.
Sectie 2.4	Toelichting op het verschil tussen energie- en schillabels toegevoegd.
Sectie 3.3	'(versie 2022)' gewijzigd in '(versie 2.1)'
Sectie 3.4	Verduidelijking van de gehanteerde uitgangspunten bij het maken van (initiële) keuzes voor de technische alternatieven per buurt voor de indicatieve kostenberekening.

Sectie 3.4	Verduidelijkende inleidende zin toegevoegd: "Voor het berekenen van de gemiddelde investeringskosten per woning per buurt is de woningopbouw in de gemeente Hengelo gebruikt."
Bijlage 3	- Verwijs bij schaalniveaus naar Figuur 2 i.p.v. Figuur 1. - Toelichting over marktrijpheid en schaarsheid van bronnen. - Verwijder "en al deze factoren zijn van belang bij de keuze voor het alternatief" bij de toelichting van het juridisch kader.
Bijlage 7	Toevoegen 'Tabel woningvoorraad en gebruikte techniek voor indicatieve kostenberekening' waarin is aangegeven met welke technische alternatieven per buurt is gerekend om de gemiddelde investeringskosten per woning per buurt te bepalen (i.r.t. de kaart op pagina 18).

Warmte- programma

Hoe en wanneer gaan we in de
toekomst onze woningen
duurzaam verwarmen?

Definitief

7 maart 2023

www.hengelo.nl

Gemeente
Hengelo

Inhoud

Veel gestelde vragen van inwoners staan centraal in de opbouw van ons Warmteprogramma. Dit programma is natuurlijk enerzijds een beleidsdocument, en anderzijds voor onze inwoners bedoeld. Het dient als kader, richting en handelingsperspectief. Het is bedoeld om duidelijkheid te geven over waar we naar toe gaan. Het is een levend document dat iedere vijf jaar wordt bijgesteld.

Voorwoord	3
1. Waarom Hengelo aardgasvrij?	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Waarom deze transitie?	4
1.3 Waar gaan we naar toe?	5
1.4 Samenhang op verschillende schaalniveaus	5
1.5 Uitgangspunten	7
1.6 Leeswijzer	7
2. Wat wordt het alternatief?	8
2.1 Beschrijving technische alternatieven en (on)mogelijkheden	8
2.2 De Hengelose situatie onderzocht	11
2.3 Kaart van de technische alternatieven	13
2.4 Isoleren is altijd goed	14
3. Wat gaat het kosten?	17
3.1 Haalbaar en betaalbaar	17
3.2 Startanalyse: alternatief met de laagste maatschappelijke kosten	17
3.3 Inzicht in de Hengelose investeringskosten per buurt	17
3.4 Gehanteerde uitgangspunten in de kostenberekening	19
3.5 Financieringsmogelijkheden voor inwoners	20
4. Wanneer gaat het gebeuren?	21
4.1 Waarom een buurtvolgorde?	21
4.2 De Hengelose buurtvolgorde	21
4.3 Gehanteerde methode om tot een Hengelose buurtvolgorde te komen	21
5. Hoe pakken we het aan?	24
5.1 Aanpak via twee sporen	24
5.2 Drie strategieën bij de buurtaanpak aardgasvrij	24
5.3 Uitgangspunten voor de buurtaanpak aardgasvrij	25
5.4 Participatie uitgangspunten	25
Bijlagen	
Bijlage 1. Standaard en Streefwaarden isolatie	27
Bijlage 2. Overzicht woningbestand Hengelo met bouwjaren	28
Bijlage 3. Factoren bij keuze alternatieve techniek	29
Bijlage 4. Kaart Hengelo met ligging warmtenet en concessiegebieden warmte nieuwbouw	30
Bijlage 5. Buurtnummers en buurtnamen	32
Bijlage 6. Overzicht van financieringsmogelijkheden	33
Bijlage 7. Aantal woningen en ingevoerd alternatief per buurt voor kostenberekening	35

Voorwoord

Voor u ligt het Warmteprogramma waarin we als college aangeven hoe en wanneer we in Hengelo onze woningen duurzaam gaan verwarmen. De opwarming van de aarde gaat duizelingwekkend snel én steeds duidelijker blijkt dat wij mensen de belangrijkste veroorzakers zijn. Wij die onze woningen verwarmen, ons verplaatsen met auto en vliegtuig, goederen kopen et cetera. Dat betekent dat de oplossing ook van ons moet komen, dat er iets wezenlijks moet veranderen in de keuzes die we maken. Door de oorlog in Oekraïne en de daardoor enorm oplopende gasprijzen zijn veel van onze inwoners al noodgedwongen op zoek naar manieren om hun aardgasverbruik te verminderen. Er wordt veel energie bespaard. Dit is ingegeven door de schaarste maar helaas ook uit armoede die soms leidt tot mensonterende situaties. We staan aan het begin van een van de grootste opgaven van deze eeuw in Nederland: de warmtetransitie. Voor Hengelo betekent het dat we 63 buurten met ongeveer 39.000 bestaande woningen aardgasvrij moeten maken in 27 jaar. De aantallen zijn groot maar ook het proces vraagt veel, omdat we het samen met onze inwoners gaan doen. Het is dus tijd voor actie.

Aan de slag

In dit Warmteprogramma presenteren we onze wensen en ambities. In 2021 hebben we met veel inwoners gesproken over de ontwerp Transitievisie Warmte, de voorloper van dit Warmteprogramma. Hun input, de ingediende zienswijzen en de veranderingen in de actualiteit zijn verwerkt in dit programma en tevens meegenomen in het stimuleringsplan energiebesparing. We gaan nu verder om de uitvoering samen met inwoners op te pakken. Haalbaarheid, betaalbaarheid en keuzevrijheid staan hierbij voorop. We nemen iedereen mee: jong oud, rijk arm, meer en minder gemotiveerd. We zorgen voor goede, onafhankelijke en deskundige ondersteuning en advisering van inwoners. We gaan voor zorgvuldige participatieprocessen in de wijken en buurten. Naar ons idee, en zoals ook blijkt in de lessen die we leren in het landelijk programma aardgasvrije wijken en onze eigen proeftuin in de Nijverheid, is 'samen en zorgvuldig' de enige juiste weg.

Hengelo's vraagstuk

Hengelo heeft dezelfde opgave als elke andere gemeente in Nederland. We maken allemaal gebruik van aardgas. Dit was jarenlang een relatief goedkope warmtebron. Nu zoeken we allemaal naar geschikte duurzame alternatieven die liefst net zo goedkoop zijn. Helaas is het niet eenvoudig om een geschikte totaaloplossing te vinden. We hebben landelijk en lokaal te maken met schaarste aan warmtebronnen en daardoor met een verdeelvraagstuk. Voor dit Warmteprogramma hebben we met open vizier de geschikte alternatieve bronnen onderzocht want alle mogelijke warmtebronnen zijn hard nodig.

In Hengelo hebben we de unieke situatie dat we beschikken over een grote hoeveelheid restwarmte. Een groot deel daarvan verdwijnt nu ongebruikt in het Twentekanaal en in de atmosfeer. Dat is zonde. Deze restwarmte is goed voor de verwarming van wel 100.000 woningen. We kunnen en willen het ons niet permitteren om zo 'slordig' met warmte om te gaan. Dus die kans willen we niet laten lopen. Zeker omdat gebleken is dat het voor Hengelo een enorme opgave is om op eigen grondgebied duurzame energie op te wekken met windmolens en zonnepanelen. Als we er dan ook nog voor kiezen om onze huizen meer elektrisch bijvoorbeeld met warmtepompen te gaan verwarmen, dan moeten we dus nog meer duurzame elektriciteit opwekken.

Met dit Warmteprogramma bieden we duidelijkheid over de geschikte warmtebronnen, over de gemiddelde kosten en over de manier waarop we te werk gaan de komende jaren. We staan voor een van de grootste transitieopgaves ooit. Dat doen we goed gefundeerd, zorgvuldig en samen. Doet u mee?

Claudio Bruggink,
wethouder duurzaamheid

1. Waarom Hengelo aardgasvrij?

1.1. Inleiding

Wereldwijd, in Nederland en ook in onze gemeente staan we samen voor de opgave om klimaatverandering tegen te gaan. Als we niets doen gaan we steeds vaker taferelen zien van ernstige overstromingen, hittegolven en uitdroging. Afgelopen zomers kwam dit al wel heel dichtbij. Met de maatregelen die zijn afgesproken in het Klimaatakkoord kunnen we samen het tij keren, kunnen we de klimaatverandering een halt toeroepen en de toekomst voor onze kinderen en kleinkinderen veiligstellen. Om dat te bereiken is er heel veel inspanning nodig, op wereldschaal, maar ook hier in Hengelo in uw buurt en achter uw voordeur. Dit wordt ook wel de grootste en meest ingrijpende transitie ooit genoemd en we zitten er middenin! De visie op een Duurzaam Hengelo staat in de Koers 2050 beschreven.

Aardgas is verantwoordelijk voor een belangrijk deel van de CO₂-uitstoot en dus voor de klimaatverandering. Bovendien raakt het Nederlandse aardgas op en de import van buitenlands gas maakt ons land en onze stad afhankelijk van andere landen. We zien aan de oorlog in Oekraïne hoe kwetsbaar dat ons maakt. Het is dus zaak die CO₂-uitstoot te verminderen. We doen dat op drie manieren tegelijkertijd:

- i. Zorgen dat we zo min mogelijk energie nodig hebben: dus maximaal isoleren en besparen;
- ii. Zoeken naar duurzame manieren van energie opwekken, bijvoorbeeld met windmolens en zonnepanelen;
- iii. Voor elke woning een geschikt alternatief vinden om uiteindelijk het aardgas te kunnen afsluiten.

Dit Warmteprogramma gaat over hoe wij de derde stap gaan zetten. Dus "Hoe en wanneer gaan we in de toekomst onze woningen duurzaam verwarmen?" In dit programma staat bijvoorbeeld waar we het eerst aan de slag willen, hoe we het samen met bewoners en andere betrokkenen gaan organiseren en welke logische technische alternatieven voor aardgas in welke woningen/ situaties kansrijk zijn. Tegelijkertijd hebben we een plan voor de aanpak van stap 1: energiebesparing door isolatie en gedrag, het Stimuleringsplan energiebesparing en stap 2: duurzame energie opwekking, het omgevingsprogramma nieuwe energie. Dit doen we omdat de mate waarin isolatie noodzakelijk is samenhangt met het alternatief voor aardgas. Van iedere woningeigenaar en bedrijf wordt inzet verwacht. Doet u mee?

1.2. Waarom deze transitie?

In het klimaatakkoord van Parijs is gesteld dat we in 2050 een CO₂-reductie van 95% moeten hebben om de opwarming van de aarde te beperken tot twee graden Celsius. De uitstoot van broeikasgassen inclusief CO₂-uitstoot, kan gereduceerd worden door het gebruik van fossiele brandstoffen te verminderen. Nederland ondertekende dit akkoord en daarom hebben we als doel om in 2030 49% minder CO₂ uit te stoten. Inmiddels is de doelstelling van CO₂-reductie in Europa voor 2030 opgehoogd naar 55% CO₂-reductie en wordt er landelijk ingezet op 60% CO₂-reductie.

Op dit moment zijn bijna alle Nederlandse huizen nog aangesloten op het aardgasnetwerk en samen zorgen ze voor flinke CO₂-uitstoot. De temperaturen stijgen wereldwijd en dit heeft enorme gevolgen voor de leefbaarheid op aarde. Het IPCC-rapport (09-08-2021) heeft de ernst van de situatie en de noodzaak tot maatregelen nog een keer aangetoond. Bovendien is aardgas een eindige bron die niet oneindig op voorraad blijft, en heeft de winning ervan in Groningen tot de nodige aardbevingen geleid. De Rijksoverheid heeft daarom het doel gesteld om uiterlijk in 2050 een aardgasvrije gebouwde omgeving te hebben. Dat lijkt heel ver weg, maar het betekent dat we in 27 jaar tijd allemaal van het aardgas afgaan. Om deze opgave niet onnodig groter te maken, is ervoor gekozen om geen nieuwe woningen meer aan te sluiten op aardgas. Aardgasvrij nieuwbouwen is de nieuwe norm in Nederland en dus ook in Hengelo.

Figuur 1: Aardgasverbruik Hengelo (in miljoen m³) (bron: Klimaatmonitor, 2022)

In Hengelo wordt veel aardgas verbruikt ten opzichte van andere gemeenten, waar minder bedrijvigheid is. In 2021 was dit 213,7 miljoen m³ aardgas (zie Figuur 1). Dit aardgas wordt gebruikt om woningen te verwarmen, warm tapwater te maken voor de douche, om te koken, voor de verwarming van utiliteitsgebouwen en voor productieprocessen. Dit zorgt voor veel uitstoot van broeikasgassen, waaronder CO₂. Een te grote hoeveelheid CO₂ draagt bij aan klimaatverandering. Klimaatverandering is dé opgave van deze eeuw. In Hengelo kijken we niet alleen naar het nu, maar ook naar de toekomst. We willen voor onze inwoners in Hengelo (en ook voor onze kinderen en kleinkinderen) een gezonde, groene en energieneutrale stad, waar inwoners met plezier leven. Daarom stapt Hengelo over naar duurzame warmtebronnen en wordt Hengelo aardgasvrij.

1.3. Waar gaan we naartoe?

De energietransitie betekent de overgang van energiegebruik uit fossiele brandstoffen, zoals aardgas, naar volledig duurzame energie uit zon, wind, water en biomassa. De warmtetransitie in Nederland betekent het overgaan van ongeveer 7 miljoen woningen en 1 miljoen gebouwen op duurzame warmte en elektriciteit. Volgens de meest recente Europese CO₂-reductiedoelstellingen betekent dit dat er in Nederland in 2030 maar liefst 2,25 miljoen bestaande woningen verduurzaamd en aardgasvrij worden gemaakt. Dit betekent dat er de komende jaren gefaseerd veel gebouwen van het aardgas af gaan.

Dat we in Hengelo van het aardgas af gaan staat vast. Hoe we van het aardgas afgaan is nog een puzzel. Een puzzel die we graag met inwoners leggen. De gemeente Hengelo maakt de komende jaren samen met inwoners en stakeholders per buurt een plan hoe die buurt aardgasvrij wordt. De aanpak kan dus verschillen per buurt. Hiervoor doen we onder andere kennis op en wisselen we ervaringen uit met andere gemeenten en betrokkenen in het Programma Aardgasvrije wijken (PAW). Om dit complexe proces in goede banen te leiden, is dit Warmteprogramma opgesteld. Hierin staat het tijdsplan waarin buurten van het aardgas gaan. Ook wordt ingegaan op de verschillende manieren van verduurzaming, welke techniek het beste past per buurt, hoe de financiering en betaalbaarheid geregeld worden en hoe de participatie en communicatie plaatsvindt. Ook is afgesproken dat de inwoners van Hengelo zoveel mogelijk geholpen worden. Op diverse manieren zal samen met onze inwoners onderzocht worden hoe zij kunnen verduurzamen en wat dit kost en oplevert. Op deze manier bouwen we samen aan een energieneutraal Hengelo: een aantrekkelijke en duurzame stad!

Om te zorgen dat elke inwoner de best passende duurzame oplossing kan krijgen, wordt op verschillende niveaus gewerkt om tot deze oplossingen te komen (Zie Figuur 2). Deze schaalniveaus hangen met elkaar samen. De gehele inspanning van alle partijen op alle schaalniveaus heeft als doel om CO₂-neutraal te worden. Daarbij is inspanning en verantwoordelijkheid van alle partijen, bedrijven en woningeigenaren noodzakelijk. Deze opgave ligt ook bij de sectoren Transport, Industrie, Mobiliteit en Landbouw. Hier lopen aparte programma's op.

1.4. Samenhang op verschillende schaalniveaus

Landelijk niveau: Klimaatakkoord

Landelijk zijn de uitgangspunten voor de transitie vastgelegd in het klimaatakkoord. Eén van deze uitgangspunten is de wijkgerichte aanpak. Woningen worden wijk-voor-wijk verduurzaamd. Iedere wijk heeft een eigen planning waarbij uitgegaan wordt van een voorbereidings-tijd van twee jaar en uitvoeringstijd van 8 jaar. Verder zijn er een tweetal uitgangspunten opgesteld, gericht op de financiële kant van verduurzaming. Zo moet het voor iedereen haalbaar en betaalbaar zijn. Hiervoor zijn standaarden en streefwaarden opgesteld die aangeven wat 'verstandige verduurzaming' is voor elk woningtype (Bijlage 1: Standaard en Streefwaarden isolatie). Verder wordt er gewerkt aan het afgesproken juridisch instrumentarium. Wetgeving ten behoeve van het gemeentelijk instrumentarium warmtetransitie (WGIW) en de collectieve warmtevoorziening (WCW).

Regionaal niveau: Regionale Energie Strategie (RES)

Er zijn in het Klimaatakkoord dertig regio's aangewezen, die elk een Regionale Energiestrategie (RES) moeten opstellen. De gemeente Hengelo is partner binnen de Regionale Energiestrategie Twente (RES Twente). Samen met de andere Twentse gemeenten, waterschappen, provincie, netbeheerders, Twence, Twentse woningcorporaties en kennisinstellingen is op 1 juli 2021 de RES Twente 1.0 opgeleverd, met daarin een uitgewerkt voorstel voor het duurzaam opwekken van 1,5 TWh elektriciteit (TerraWattuur) en een Regionale Structuur Warmte (RSW), met een voorstel voor de benutting van de bovenregionaal aanwezige warmtebronnen (o.a. Twence en Nobian). De ambities uit alle RES'en zijn bij elkaar opgeteld. Op basis daarvan is vastgesteld dat ze gezamenlijk de nationale ambities halen. Er vindt regionale- en bovenregionale afstemming plaats om warmtebronnen te verdelen tussen regio's en gemeenten. Daarnaast zijn er afspraken gemaakt in de RES 1.0 hoe gemeenten kunnen samenwerken voor de opwekking van duurzame elektriciteit. Het bevat inzicht in hoe de regio de energieproductiecapaciteit voor de regio kan realiseren en op gemeentelijk niveau. Dit wordt doorvertaald in de lokale en provinciale Omgevingsvisies en Omgevingsplannen. De RES wordt elke 2 jaar bijgesteld.

Gemeentelijk niveau: Warmteprogramma

Zoals uitgelegd moet elke gemeente in Nederland uiterlijk in 2021 een Warmteprogramma hebben vastgesteld. Wegens het niet op orde zijn van landelijke randvoorwaarden (woonlastenneutraliteit en compensatie uitvoeringslasten) heeft de gemeenteraad van Hengelo de – toen nog genoemde- Transitievisie Warmte in 2021 niet willen vaststellen. Het Warmteprogramma wordt nauw afgestemd met de RSW in de RES, zodat beoogde warmtebronnen in lijn zijn met de beschikbare bronnen in de regio. Het Warmteprogramma wordt elke vijf jaar herzien om in te kunnen spelen op nieuwe ontwikkelingen.

Wijk- en buurtniveau: uitvoeringsplannen (WUP)

Voor buurten waarvan de transitie voor 2030 start, wordt een uitvoeringsplan op buurt of wijkniveau (WUP) vastgesteld. Hierin wordt de definitieve keuze voor het aardgasalternatief gemaakt. Samen met bewoners, vastgoedeigenaren en andere stakeholders willen wij met een participatief proces een gedragen plan tot stand brengen over hoe de buurt van het aardgas af gaat. In het WUP bepaalt de gemeente met de betrokken stakeholders de warmtebron en -techniek voor de buurt en op welke datum de levering van aardgas daadwerkelijk beëindigd wordt. Ook wordt specifiek ingezet op energiebesparing. Daarnaast zijn belangrijke onderdelen in het WUP: de financiering van de transitie en communicatie & participatie. Om de communicatie en participatie met inwoners en bedrijven in Hengelo vorm te geven wordt gebruik gemaakt van o.a. www.hengelo.nl/aardgasvrij en het energieloket.

Woningniveau: eigendom en bouwjaar

Naast de bovenliggende schaalniveaus is er het woningniveau. Woningen kunnen in eigendom zijn van een sociale verhuurder, particuliere verhuurder of particuliere eigenaar. Daarnaast zijn er woningen met een gedeeld eigenaarschap (Vereniging van Eigenaren). Het eigendom stelt kaders aan de (on)mogelijkheden voor de warmtetransitie. Datzelfde geldt voor de bouwjaar, energielabels, en andere woningkenmerken. Zo geldt bijvoorbeeld sinds 1 juli 2018 dat nieuwbouwwoningen aardgasvrij moeten worden gebouwd, waarbij in Hengelo concessiegebieden voor een warmtenet zijn afgesproken (zie Bijlage 4: Kaart Hengelo met ligging warmtenet en concessiegebieden warmte nieuwbouw). Bij bestaande bouw hebben we te maken met de eigenaren (en eventueel gebruikers/huurders) die afhankelijk van eventuele contracten, statuten en wetgeving invloed hebben in de beslissing. In het klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt om eigenaren te ondersteunen om energiemaatregelen te nemen. Een gedeelte van dit instrumentarium is beschikbaar en/of wordt ontwikkeld vanuit de (Rijks)overheid voor de inwoners: financieel instrumentarium, standaard en streefwaarden, subsidies etc.

Spanningsveld individueel versus algemeen belang

We realiseren ons dat de voorkeur van een individuele inwoner soms strijdig kan zijn met het algemeen belang, bijvoorbeeld als in een buurt is gekozen voor een collectieve oplossing en iemand toch niet mee wil of kan doen. Als gemeente bekijken we de schaalniveaus vanuit de inwoner, met als vertrekpunt het algemeen belang van de gemeente, de regio en het land. Dat kan dus strijdig zijn met de voorkeur van een inwoner. Dan is het aan ons om alles in het werk te stellen om inwoners zo goed mogelijk te informeren en ondersteunen.

Figuur 2: Schaalniveaus van het Klimaatakkoord

1.5. Uitgangspunten

Op 18-11-2020 heeft de gemeenteraad de kaders en uitgangspunten voor het opstellen van de Transitievisie Warmte voor Hengelo vastgesteld. We noemen dit nu het Warmteprogramma. Ondanks dat er gesteld is dat iedereen van het aardgas afgaat (vroeger of later) en er juridisch instrumentarium beschikbaar komt om mensen verplicht van het aardgas af te halen, zal de gemeente Hengelo hier voorlopig nog geen gebruik van maken. Hieronder zijn de hoofdpunten van deze kaders en uitgangspunten weergegeven.

1.6. Leeswijzer

In het tweede hoofdstuk gaan we in op de relevante technische alternatieven voor aardgas in relatie tot de opgave in Hengelo. Ook kijken we naar de (on)mogelijkheden. In hoofdstuk 3 leggen we de focus op de kosten en betaalbaarheid. In hoofdstuk 4 kijken we in welke buurten we wanneer aan de slag gaan en welke strategieën we gebruiken. In hoofdstuk 5 gaan we in op de aanpak, communicatie en participatie.

Samenvatting hoofdstuk 1

Dit hoofdstuk gaat over de vraag: 'Waarom Hengelo aardgasvrij?'. Wereldwijd, in Nederland en in Hengelo staan we samen voor de opgave om klimaatverandering tegen te gaan. Klimaatverandering brengt ernstige negatieve effecten met zich mee, zoals overstromingen, hittegolven en uitdroging. Klimaatverandering wordt veroorzaakt door de uitstoot van broeikasgassen, waarvan CO₂ de belangrijkste is. Daarom hebben we mondiaal, in Europa en in Nederland afspraken gemaakt om de uitstoot van broeikasgassen tegen te gaan. In 2050 moeten we wereldwijd een CO₂-reductie van 95% hebben. In Europa hebben we daarom afgesproken om in 2030 55% minder CO₂ uit te stoten. De Nederlandse regering zet in op 60% in 2030.

Het gebruik van aardgas zorgt voor forse CO₂-uitstoot. Bovendien is het een eindige energiebron. Daarom moeten we ervoor zorgen dat de CO₂-uitstoot en het aardgasgebruik uiterlijk in 2050 is gestopt. Uiterlijk in 2050 moet de gebouwde omgeving van Hengelo aardgasvrij zijn. Dit is een grote puzzel, die we samen met inwoners gaan leggen. Via andere programma's wordt gewerkt aan het beëindigen van het aardgasverbruik in bijvoorbeeld de industrie. In de opgave om aardgasvrij te worden gebeurt er veel op verschillende schaalniveaus, van het landelijke Klimaatakkoord tot op woningniveau. Hengelo heeft zelf een aantal uitgangspunten vastgesteld waaraan deze transitie moet voldoen.

Naast het aardgasvrij maken van de gebouwde omgeving werken we tegelijkertijd op nog twee andere manieren aan het verminderen van CO₂-uitstoot. Dat doen we door te zorgen dat we zo min mogelijk energie nodig hebben (isoleren en besparen) en door de energie die we dan nog wel nodig hebben duurzaam op te wekken, bijvoorbeeld met windmolens en zonnepanelen.

2. Wat wordt het alternatief?

2.1. Beschrijving technische alternatieven en (on)mogelijkheden

Technisch gezien zijn er verschillende mogelijkheden om van het aardgas af te stappen in de gebouwde omgeving. Het kiezen van de juiste alternatieve techniek per buurt is een complex proces. Achtereenvolgens worden de volgende stappen doorlopen.

1. Kiezen van de hoofdtechniek
2. Kiezen van beschikbare warmtebronnen
3. Kijken naar de verschillende alternatieven per bouwjaar
4. Kijken naar de geschiktheid en marktrijpheid van de technieken
5. Kijken naar andere factoren die een rol spelen

Hieronder worden de verschillende stappen verder toegelicht, waarna de situatie voor Hengelo wordt beschreven.

1. Hoofdtechnieken

Op hoofdlijnen zijn er drie alternatieve technieken, te weten: all-electric, warmtenet en duurzaam gas. Deze technieken kunnen vanuit verschillende bronnen worden gevoed. Hieronder volgt een kort overzicht van de drie hoofdtechnieken. De hybride warmtepomp, een combinatie van all-electric en duurzaam gas, is een vierde techniek. Dit is veelal een tijdelijke oplossing, een tussenoplossing.

Drie alternatieve technieken voor woningverwarming en de hybride tussenoplossing

Warmtenetten: collectieve netwerken van warm water om gebouwen mee te verwarmen. Mogelijke energiebronnen zijn aardwarmte, restwarmte van bedrijven en vormen van aquathermie, zoals warmte uit oppervlaktewater of rioolzuiveringswater. Afhankelijk van de bron kan leveringstemperatuur van een warmtenet verschillen van hoge temperatuur (HT), midden temperatuur (MT) tot lage temperatuur (Z)LT). Hierbij geldt: hoe lager de temperatuur des te beter je moet isoleren.

All-electric: woningen worden elektrisch verwarmd, meestal met een waterpomp. Warmtepompen verwarmen met een lage temperatuur. Als bron wordt de temperatuur uit de lucht, bodem of grondwater gebruikt. Deze techniek wordt vaak op individueel woningniveau toegepast, maar kan ook op grotere schaal. Een buurt all-electric maken vraagt om verregaande isolatie en vaak om een verzwaring van het elektriciteitsnet.

Duurzaam gas: gasnetten kunnen duurzame, hoge temperatuur gassen (biogas, groen gas, waterstof) naar woningen vervoeren. De beschikbaarheid en marktrijpheid van deze gassen is nog onzeker en onbekend. De vraag naar duurzaam gas kan worden verminderd door de inzet van hybride warmtepompen. Deze verwarmen met elektriciteit en schakelen alleen bij koude dagen over op gas.

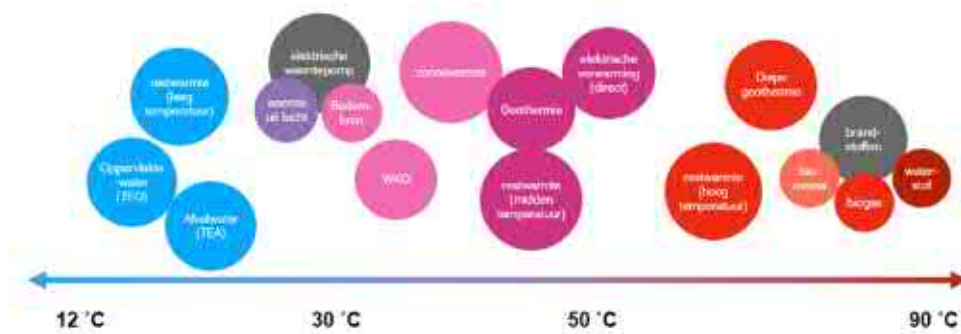
Hybride warmtepomp (tussenoplossing): Een hybride warmtepomp (lucht/water) bestaat uit twee onderdelen; een elektrische warmtepomp die wordt ondersteund door een op (aard)gasgestookte CV-ketel. De warmtepomp neemt de basis van de warmteproductie voor zijn rekening. De CV-ketel springt bij op die momenten dat het zo koud is dat de warmtepomp het niet meer aankan. Ook wordt het warm tapwater door de CV-ketel gemaakt. De hybride warmtepomp blijft gebruik maken van aardgas. De mogelijkheid bestaat om dit aardgas in de toekomst te vervangen door een duurzaam gas zoals biogas of waterstofgas, mits dit voor de gebouwde omgeving beschikbaar komt.

2. Warmtebronnen

Eén van de belangrijkste te onderscheiden kenmerken voor verwarming is de temperatuur van de warmtebron. Deze bepaalt welke isolatie en warmteafgifte maatregelen in de woning nodig zijn. Er zijn HT (hoogtemperatuur), MT (midentemperatuur) en LT (laagtemperatuur)-bronnen.

- Bij HT-warmtebronnen (>70 graden Celsius) zijn vaak geen tot weinig aanpassingen nodig. Bijvoorbeeld geen vloerverwarming of verdere isolatie van de woning.
- Bij MT-warmtebronnen (55-75 graden Celsius) heeft het afgiftesysteem (radiatoren) meestal geen aanpassingen nodig. Bij MT-netten met aflevering bij de woningen op 70 °C is isoleren tot schillabel B voldoende.
- Bij LT-warmtebronnen (30-55 graden Celsius) moet de infrastructuur voor warmteafgifte (bv. aanpassing radiatoren) wel worden aangepast. Ook moet de woning goed geïsoleerd zijn.

Er zijn onvoldoende HT-warmtebronnen beschikbaar om heel Nederland te verwarmen. Daarom is het een logische keuze om te beginnen met het toepassen van LT-warmtebronnen in nieuwere, beter geïsoleerde panden van na 2005. Lage temperatuur (LT) bronnen zijn minder schaars, omdat overal om ons heen lage temperatuur beschikbaar is. Zo kunnen we warmte halen uit de lucht, uit water en de bodem. Deze omgevingswarmte is minder goed te transporteren. De opgave is om een optimale mix van warmtebronnen in te zetten, passend bij het type woningen en de warmtevraag. Figuur 3 geeft het temperatuurniveau van diverse warmtebronnen weer op een schaal van LT (blauw) naar HT (rood).

Figuur 3 Temperatuurniveau van verschillende warmtebronnen

Er zijn verschillende mogelijkheden om warmte op te wekken: geothermie (aardwarmte), Hoog Temperatuur warmte/stoom (vanuit Twente), biomassa (via directe verbranding of via vergisting naar gas en vervolgens verbranding), Warmte-Koude opslag (WKO) al dan niet in combinatie met zonthermie (zonnewarmte), thermische energie uit oppervlaktewater (warmte en koude uit oppervlaktewater) of power-to-heat (omzetten elektrische energie in hitte). Er is onderzoek¹ gedaan naar de potentie van de ondergrond in Hengelo. Daarbij is de focus gelegd op geothermie en WKO (zonder en met een zonthermisch systeem). De ondergrond in Hengelo blijkt nauwelijks de geschikte steenlagen te hebben die nodig zijn voor de winning van aardwarmte. Hierdoor hebben geothermie en WKO minder potentie dan bijvoorbeeld restwarmte die veel in de omgeving te vinden is. Restwarmte komt vrij bij industriële productieprocessen en kan gebruikt worden voor het verwarmen van gebouwen en tapwater. Ook houtstook en pellet kachels worden op woningniveau toegepast. Het advies is om hier verstandig mee om te gaan en rekening te houden met elkaar vanwege o.a. milieu- en gezondheidsaspecten².

3. Alternatieven per bouwjaar

De meeste woningen in Hengelo zijn gebouwd tussen 1961-1980 (10979 woningen) en 1981-2000 (9881 woningen). Zie onderstaande tabel voor de totale cijfers per bouwperiode en Bijlage 2: Overzicht woningbestand Hengelo met bouwjaar voor een overzichtskaart van het woningbestand in Hengelo. In Figuur 4 is een overzicht met de implicaties van verduurzaming voor verschillende typen woningen voor de verschillende bouwperiodes volgens de studie³ van de Raad voor de Leefomgeving weergegeven.

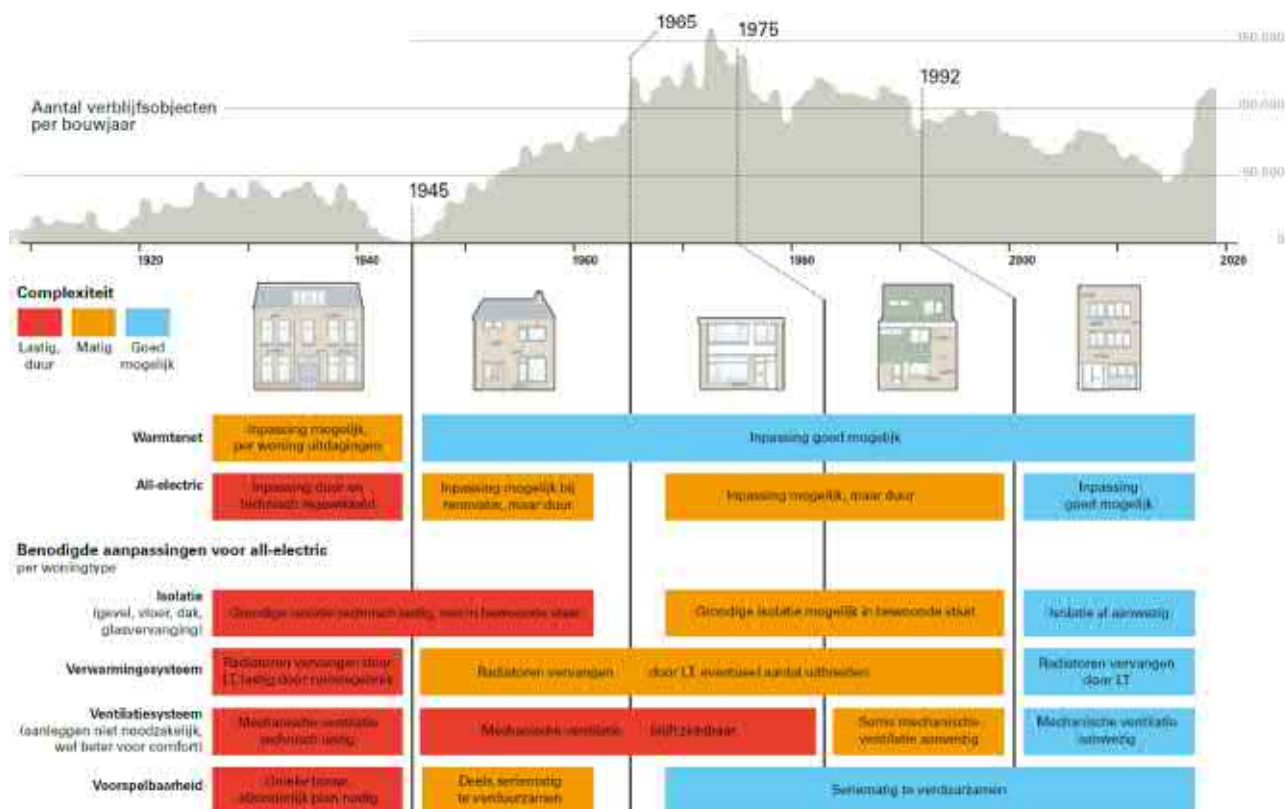
Totaaloverzicht woningbestand Hengelo

Bouwjaar	Aantal woningen	Beste alternatief
Voor 1921	2252	Inpassing in een warmtenet mogelijk - per woning uitdagingen, grondige isolatie lastig, radiatoren vervangen voor LT - lastig door ruimtegebrek, mechanische ventilatie technisch lastig, afzonderlijke plannen nodig, want unieke bouw
1921-1940	5307	Inpassing in een warmtenet mogelijk - per woning uitdagingen, grondige isolatie lastig, radiatoren vervangen voor LT - lastig door ruimtegebrek, mechanische ventilatie technisch lastig, afzonderlijke plannen nodig, want unieke bouw
1941-1960	5514	Bij woningen voor 1945 is inpassing in een warmtenet mogelijk - per woning uitdagingen, tussen 1945-1960 is inpassing goed mogelijk, grondige isolatie is lastig, radiatoren moeten worden vervangen door LT en eventueel uitbreiden, mechanische ventilatie blijft zichtbaar, deels seriematig te verduurzamen
1961-1980	10979	Warmtenet, all-electric met grondige isolatie, vervanging radiatoren voor LT en eventueel uitbreiden, bij woningen tussen 1975-1980 soms mechanische ventilatie aanwezig, seriematig te verduurzamen
1981-2000	9881	Warmtenet, all-electric met grondige isolatie, vervanging radiatoren voor LT en eventueel uitbreiden, bij woningen tussen 1975-2000 soms mechanische ventilatie aanwezig, seriematig te verduurzamen
2001 en later	5067	Warmtenet en all-electric goed mogelijk, isolatie al aanwezig, radiatoren vervangen door LT, mechanische ventilatie aanwezig, seriematig te verduurzamen

¹ Ekwadmaat, 2019, in opdracht van de gemeente Hengelo.

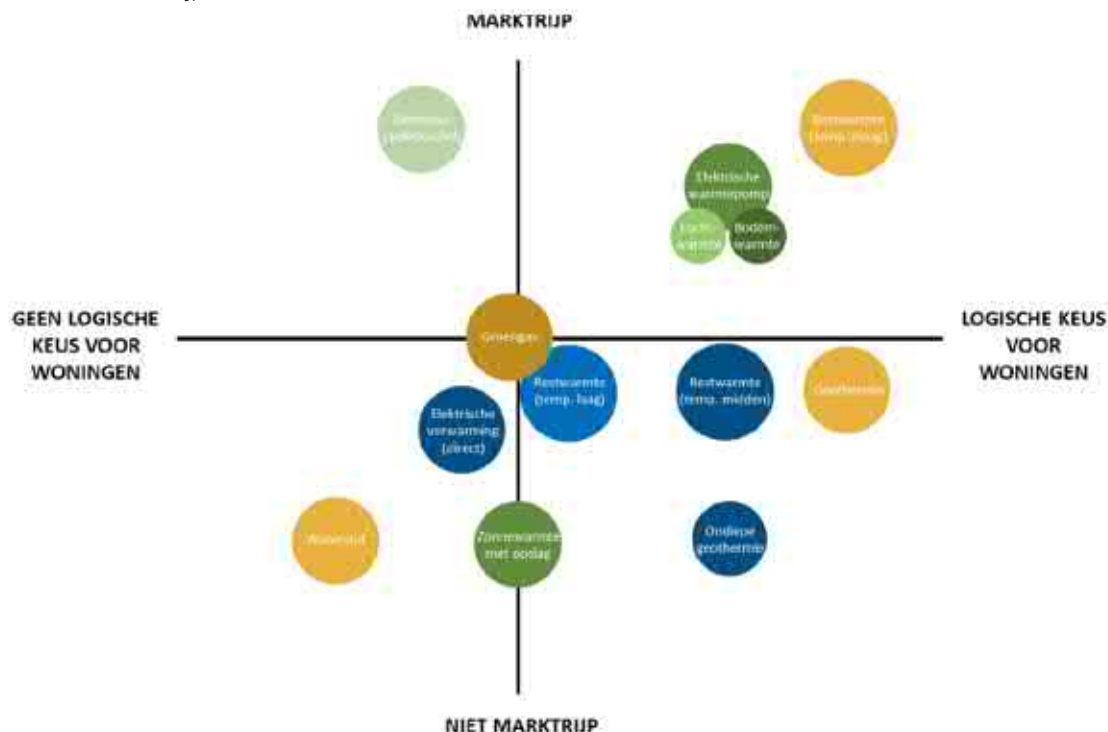
² Stookoverlast (hengelo.nl)

³ Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur, "Warm aanbevolen", 2018.

Figuur 4: Alternatieven per bouwjaar

4. Geschiktheid en marktrijpheid technieken

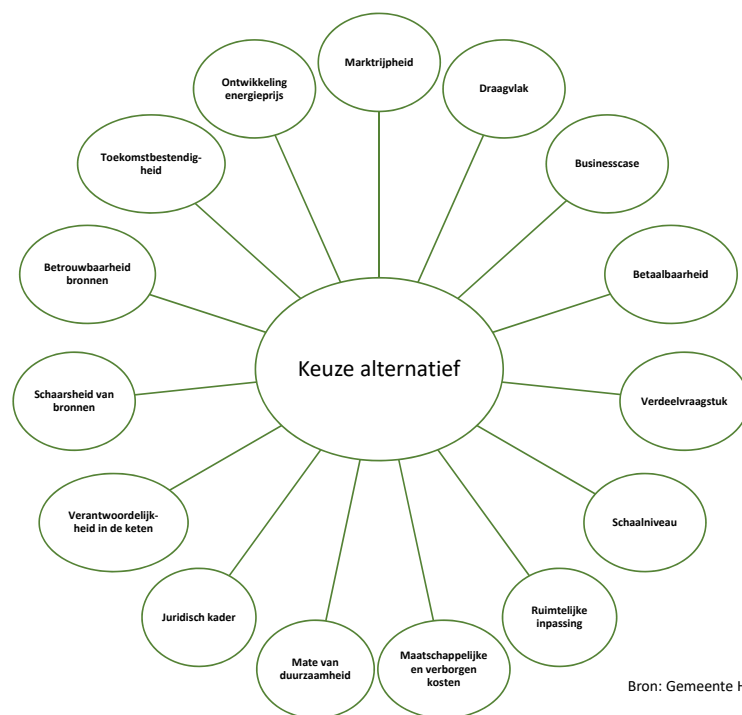
Figuur 5 Technieken gesorteerd naar marktrijpheid en logische keuze voor woningen

Bij het maken van dit eerste Warmteprogramma is rekening gehouden met de mate van technische gereedheid en de mate van marktrijpheid van (innovatieve) technieken. De verschillende alternatieven voor aardgas hebben vanuit technisch oogpunt allemaal voor- en nadelen. Niet elke genoemde techniek is al marktrijp of een logische keuze voor woningen (zie Figuur 5, afkomstig uit het rapport van de Raad voor Leefomgeving). Sommige technieken moeten nog verder worden ontwikkeld, terwijl andere technieken al beschikbaar zijn. De ene techniek leent zich goed voor woningen, terwijl andere technieken zich weer beter lenen voor mobiliteit, bedrijven en industrie. Op dit moment zijn met name een (lokaal) warmte-

net en all-electric verwarming (warmtepompen) interessante eindoplossingen voor woningen in Hengelo. Vervanging van aardgas door duurzaam gas lijkt minder logisch voor woningen. De reden hiervoor is de schaarste van duurzame gassen en de behoefte aan hoogwaardig gas vanuit de industrie en mobiliteit. Hierover zijn (landelijk en regionaal) echter nog geen systeemkeuzes gemaakt. Nadat deze keuzes landelijk gemaakt zijn, kunnen er lokaal goede redenen zijn om alsnog voor de inzet van groengas van biomassa te kiezen. Bijvoorbeeld in een gebied met veel lokaal beschikbare biomassa of in een bepaalde buurt met veel oude/monumentale panden. We gaan ervan uit dat er nog de nodige innovatie gaat plaatsvinden. Voor de ontwikkeling van dergelijke innovaties geldt echter dat het gemiddeld 15 jaar duurt voordat ze grootschalig toegepast kunnen worden. Op basis van de afgelopen 15 jaar weten we dus ook welke 'innovaties van toen' nu grootschalig toegepast kunnen worden. In een volgende update van het Warmteprogramma (iedere vijf jaar) krijgen deze innovaties een plek afhankelijk van de voortgang die ze op marktrijpheid hebben gemaakt.

5. Andere factoren die een rol spelen

Naast het bouwjaar, de marktrijpheid en de aanwezigheid van lokale/regionale bronnen zijn er andere factoren bepalend voor de keuze van het beste alternatief per buurt. Zie in Figuur 6 een overzicht van deze aanvullende factoren om te komen tot het beste alternatief. Zie ook Bijlage 3: Factoren bij keuze alternatieve techniek voor een toelichting bij deze andere factoren.

Bron: Gemeente Hengelo, 2023

Figuur 6: Factoren ten behoeve van de keuze voor het alternatief

2.2. De Hengelose situatie onderzocht

In verschillende studies^{5,6,7} is onderzocht welke alternatieve technieken het meest geschikt zijn voor de verschillende buurten in Hengelo. Er zijn drie invalshoeken gebruikt om de technische alternatieven in kaart te brengen: 1) laagste maatschappelijke kosten (PBL, Startanalyse); 2) impact op het elektriciteitsnet (CE Delft); en 3) maximale benutting van de warmtebronnen (Ecofys). Deze studies zijn uitgevoerd in verschillende jaren ten behoeve van het bepalen van de alternatieven voor aardgas. De studie van PBL is als hulpmiddel door de Rijksoverheid beschikbaar gesteld aan alle gemeenten. De optelsom van deze drie studies is in 2.3 Kaart van de technische alternatieven weergegeven.

In Hengelo ligt al een bestaand warmtenet. Dit werkt op de restwarmte van circa 40°C die bij Nobian vrijkomt. Het warmtenet in Hengelo koppelt een deel van deze industriële restwarmte uit en transporteert dit naar de eindgebruiker. Een deel van de eindgebruikers ontvangt deze laagtemperatuur restwarmte rechtstreeks. Voor bestaande woningen is het noodzakelijk om deze laagtemperatuur op te waarderen naar hoogtemperatuur warmte. Ook wordt nog een groot deel van deze vrijkomende warmte geloosd op het Twentekanaal.

Daarnaast is bij Twence voor circa 100.000 woningen in Twente hoogtemperatuur restwarmte beschikbaar. Die warmte is goed in te zetten in onder andere Hengelo voor het verwarmen van woningen (zie Figuur 7)⁸ Om te voorkomen dat er een groeiende behoefte ontstaat om meer afval te verbranden blijven we sturen op reductie van afval en meer circulair hergebruik van grondstoffen. Twence voorziet echter dat er afvalstromen zullen blijven bestaan die uitsluitend in Afval Energie Centrales verwerkt kunnen worden. De AEC's van Twence behoren tot de top van Nederland qua duurzaamheidsprestaties en technische staat. Twence garandeert samen met de warmteleverancier in ieder geval 30 jaar warmtelevering. Uitbreiding met andere bronnen zoals bijvoorbeeld aquathermie zal leiden tot een degelijk en betrouwbaar systeem in de verdere toekomst (zie Figuur 8).

⁵ Ecofys, 2017, in opdracht van de Provincie Overijssel.

⁶ Planbureau Leefomgeving, 2020, in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

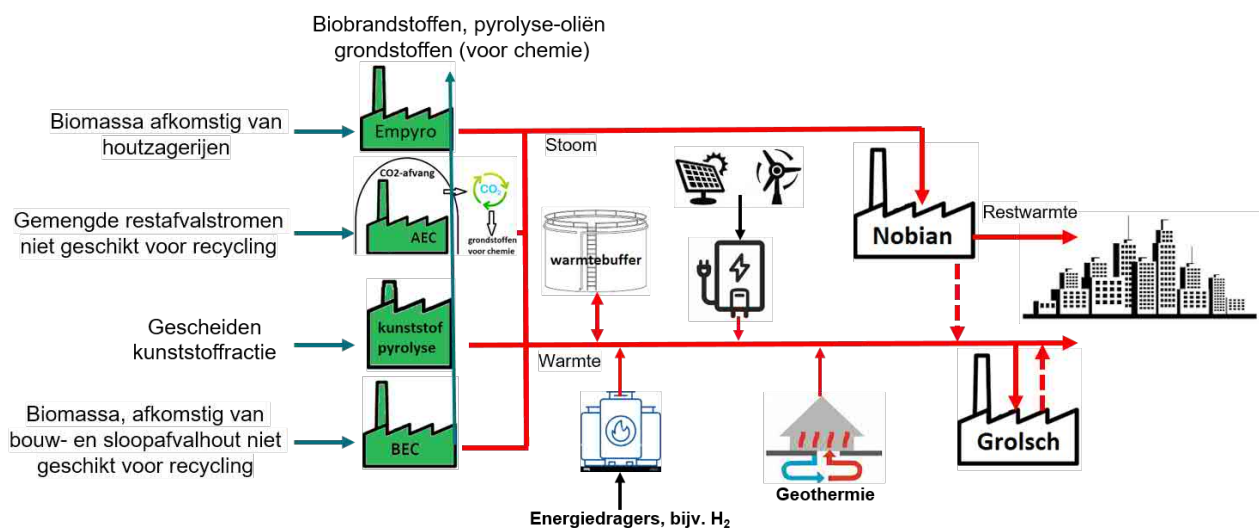
⁷ CE Delft, 2021, in opdracht van Provincie Overijssel; en, 2017, in opdracht van Enexis.

⁸ Twente zit er straks duurzaam warmpjes bij, Twence 2022.

De bronnen van Twence en Nobian bieden veel toepassingsmogelijkheden, vullen elkaar goed aan en vragen om investeringen die te overzien zijn. Ook zijn slechts beperkte aanpassingen van de woningen nodig. Door normering via doelstellingen en wetgeving wordt er door de Rijksoverheid kaderstellend opgetreden in de verduurzaming van warmtenetten.

Figuur 7 Contouren Regionaal Warmtenet

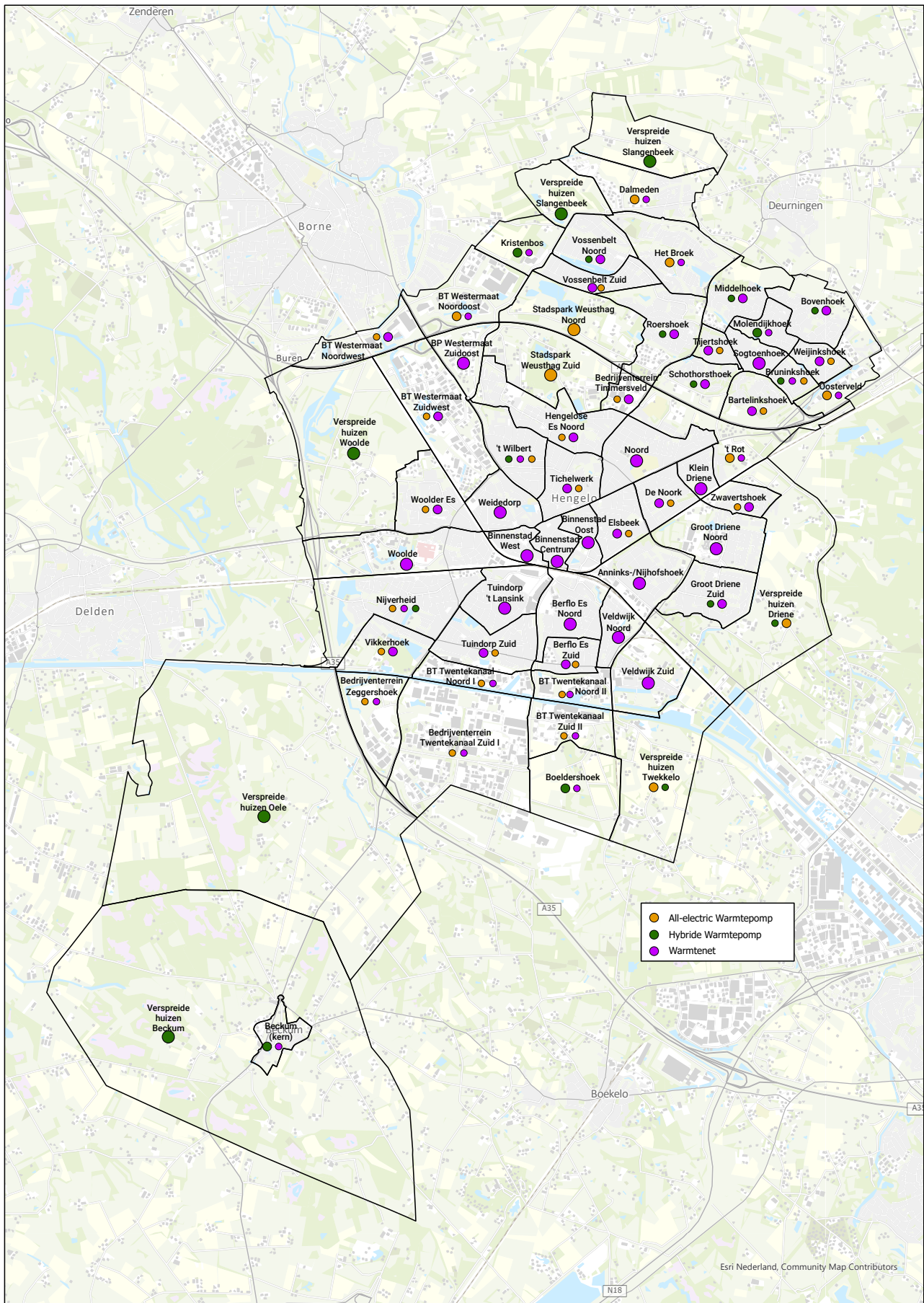

Figuur 8 Een toekomstbestendig warmtenet⁹

Samenvattend, de bovenstaande vijf stappen uit 2.1 (hoofdtechniek, beschikbare warmtebronnen, verschillende alternatieven per bouwjaar, geschiktheid en marktrijpheid van de technieken, en andere factoren) en de drie onderzoeken naar de Hengelose situatie uit 2.2 vormen de basis om te komen tot het een overzicht van de meest kansrijke alternatieven per buurt.

⁹ Presentatie warmte t.b.v. raadsleden Hengelo, Twence 2022.

2.3. Kaart van de technische alternatieven

Bovenstaande kaart is een weergave van de drie verschillende studies (uit hoofdstuk 2.2) die zijn uitgevoerd voor de gemeente Hengelo naar de logische technische alternatieven voor aardgas per buurt. In deze kaart is met kleuren en bollen weergegeven welke technische oplossingen per buurt het meest geschikt zijn. Iedere stip staat voor een studie. De kleuren geven de technische alternatieven weer. Wanneer er één stip staat betekent dit dat de drie studies unaniem zijn over het meest logische alternatief. Wanneer er twee stippen staan, zien de verschillende studies twee mogelijkheden. Wanneer er drie stippen staan dan, zijn er meerdere mogelijkheden voorzien. Er staat minimaal één stip en maximaal drie stippen. Afhankelijk van het aantal studies dat een alternatief logisch acht is de stip kleiner of groter. Op basis van deze kaart lijkt een warmtenet voor de meeste buurten kansrijk te zijn. Voor de nieuwere woningen/ buurten is het advies: all-electric met een warmtepomp.

De kaart met warmtealternatieven per buurt geven slechts een globale richting weer. De definitieve keuze per buurt wordt in nadere besluitvorming op buurtniveau genomen. Dit vindt plaats in de uitvoeringsplannen op wijk- en buurtniveau (WUP) waarop weer inspraak mogelijk is. Vervolgens hebben woningeigenaren de keuzevrijheid om van dit technische alternatief gebruik te maken of zelf een andere keuze te maken.

2.4. Isoleren is altijd goed

De meest duurzame energie is niet gebruikte energie. Besparen is altijd goed. Ook is het isoleren van woningen meestal nodig om zonder aardgas comfortabel te kunnen wonen. Het isoleren van een gebouw is een no-regret maatregel (geen spijt). Welke alternatieve warmtebron er ook komt, het is altijd nuttig en positief voor de energierekening omdat je met isolatie je energievraag vermindert. Zeker wanneer de aardgasprijzen en daaraan gekoppelde elektriciteitsprijzen torenhoog zijn. Ook geeft isolatie meer comfort in de woning. Hoe beter de isolatie van een gebouw, hoe minder het warmteverlies. Hoe lager de warmtevraag per woning, des te meer woningen verwarmd kunnen worden vanuit dezelfde warmtebron. Daarnaast zorgt isoleren voor een lagere piekvraag (de vraag naar energie op momenten dat het erg koud is). Dit is belangrijk is om de kosten van energienetten en duurzame bronnen beperkt te houden.

In de kaart 'Minimaal energielabel voor logisch aardgasalternatief' is weergegeven wat het gewenste isolatieniveau is voor het logische alternatief voor aardgas per buurt. Let op: het energielabel is gewijzigd door strengere eisen. In de nieuwe berekening zijn energiemaatregelen die niet tot verbetering van de thermische schil hebben geleid (zoals zonnepanelen en warmtepomp), niet meer meegenomen. Dit kan betekenen dat u meer moet isoleren dan u op basis van uw huidige energielabel zou verwachten. Voor de buurten waar een warmtenet het meest logische alternatief is, is tenminste energielabel D vereist. Bij de andere twee alternatieven is minimaal energielabel B vereist. Naar een beter label isoleren is altijd goed. Zie Bijlage 5 voor de buurtnummers en buurtnamen.

De kosten voor het isoleren van een woning kunnen flink oplopen. Dit geldt met name voor oudere huizen, waar de buitengevel soms volledig vervangen moet worden om voldoende isolatiewaarde te bereiken voor lage temperatuur warmte. Als regel geldt: hoe beter de woning geïsoleerd is, des te lager de temperatuur kan zijn om je woning te verwarmen. Ter vergelijking: een slecht geïsoleerd huis uit de jaren '60 wordt verwarmd met radiatoren waar water van 90 graden Celsius doorheen stroomt. Een goed geïsoleerd huis van na 1992 kan met een temperatuur van 35 tot 55 graden Celsius behaaglijk worden verwarmd. Vanwege de extremere weersomstandigheden door klimaatverandering kijken we in de uitvoering niet alleen naar warmte, maar nemen we ook de koudevraag mee en hebben we aandacht voor goede ventilatie.

Woningen van na 1992 zijn meestal goed geïsoleerd of relatief makkelijk te isoleren. Dit heeft te maken met het Bouwbesluit 1992, waar een eis is opgenomen voor de isolatiewaarde van een nieuwbouwwoning. Bij woningen gebouwd vóór 1992 zijn er sterke verschillen in isolatiewaarde. Dit moet per woning worden vastgesteld. In dit Warmteprogramma is daarom bij het bepalen van de logische technische alternatieven een onderscheid gemaakt tussen woningen gebouwd na 1992 en woningen gebouwd vóór 1992. In praktijk hoeft deze grens niet zo scherp te zijn. Als vloer, ramen en dak goed zijn geïsoleerd, zijn ook veel woningen van na 1980 geschikt voor lage temperatuurwarmte. Hiervoor is maatwerk nodig.

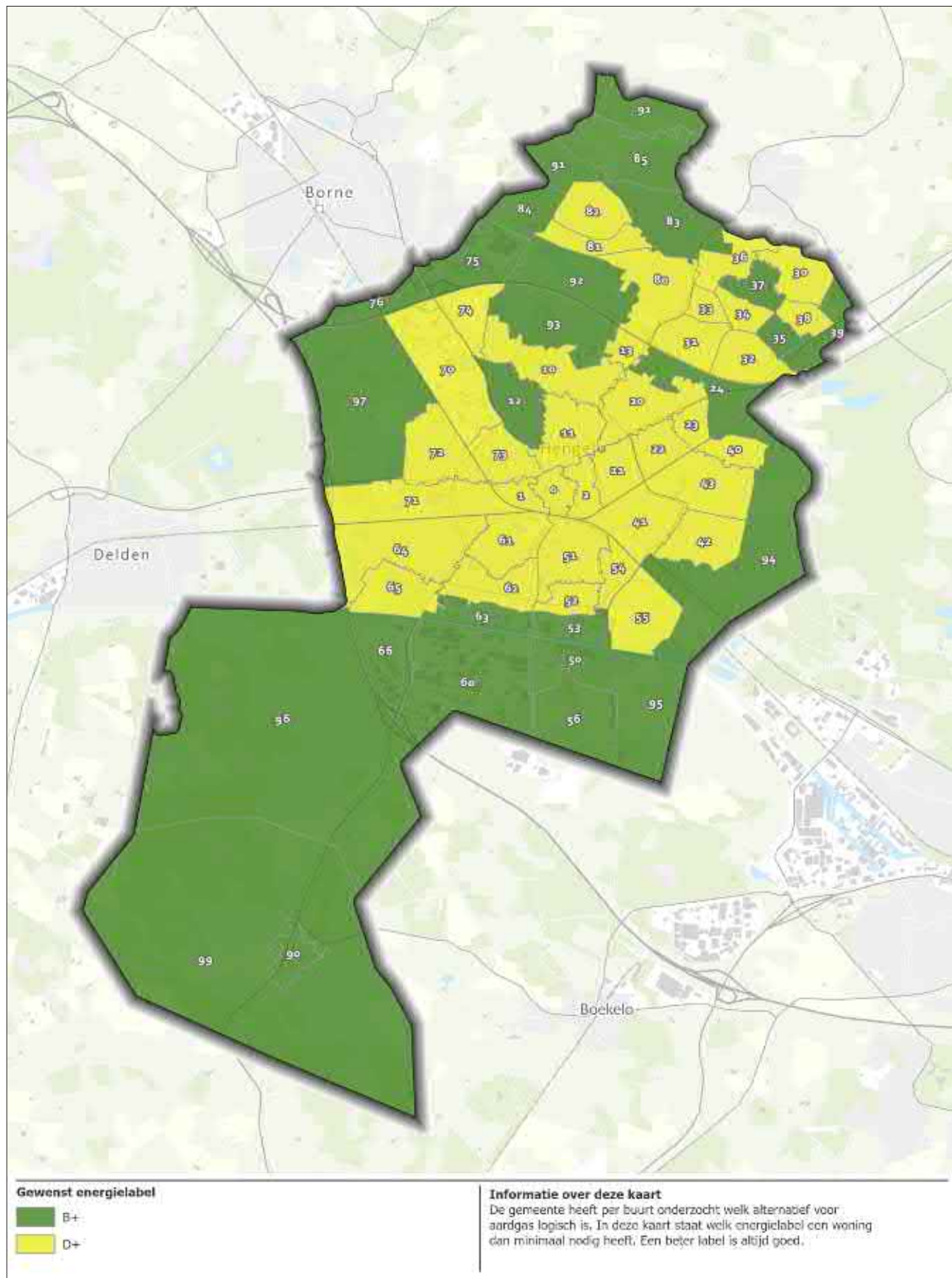
In het Klimaatakkoord is afgesproken dat er een 'Standaard en Streefwaarden' voor woningsisolatie komt (referentie voor 2050). Deze standaard geeft aan welke maatregelen genomen kunnen worden en wanneer woningen goed genoeg geïsoleerd zijn om aardgasvrij te worden. Wanneer de maatregelen met de juiste isolatiestandaard (RC-waarde) worden uitgevoerd, is de woning geschikt. Ook geeft het aan hoeveel warmte dan nog nodig is om de woning voldoende warm te krijgen. Er zijn verschillende maatregelenpakketten waarmee de 'Standaard' kan worden bereikt. Zie Figuur 9 waarin verschillende pakketten zijn weergegeven om de standaard te halen. Deze isolatiemaatregelen zijn zowel voor de bouwdelen (dak, vloer, gevel en beglazing) als voor ventilatie en kierdichting.

Naast een standaard voor de gehele woning bestaan er ook streefwaarden voor afzonderlijke bouwdelen van de woning. Deze streefwaarden zijn bedoeld voor het geval als een of enkele delen van de woning wordt verduurzaamd. Zie Bijlage 1: Standaard en Streefwaarden isolatie.

Figuur 9 Verschillende maatregelenpakketten om de standaard te bereiken

Minimaal energielabel voor logisch aardgasalternatief

Samenvatting hoofdstuk 2

Dit hoofdstuk gaat over de verschillende alternatieven die er zijn voor aardgas in de gebouwde omgeving. Technisch gezien zijn er verschillende mogelijkheden. Het kiezen van de juiste alternatieve techniek is een complex proces.

Door verschillende studies uit te (laten) voeren hebben we verkend welke technieken voor Hengelo kansrijk zijn. De conclusie is dat er drie hoofdtechnieken zijn: all-electric, warmtenet en duurzaam gas. Een hybride warmtepomp is een vierde techniek, maar is veelal een tussenoplossing. All-electric is vooral kansrijk in woningen die al redelijk goed geïsoleerd zijn. Hybride oplossingen zijn vooral kansrijk in woningen waarvoor nog geen eindoplossing voorhanden is. Voor het overgrote deel van Hengelo is een warmtenet een kansrijke techniek. Dat komt doordat we in Hengelo een unieke situatie hebben met Twence en Nobian die veel restwarmte beschikbaar hebben. Er liggen kansen om een regionaal warmtenet op te zetten met meerdere warmtebronnen, om zo een betrouwbaar systeem te realiseren.

De resultaten van de drie studies zijn weergegeven op een kaart. Per buurt is weergegeven welke technische alternatieven kansrijk zijn. Dit is echter nog niet de definitieve keuze. Die wordt pas gemaakt via de buurtaanpak. In elke buurt doorlopen we een participatieproces om tot een uitvoeringsplan te komen. Dan wordt ook de keuze voor het alternatief definitief gemaakt.

Een opgave die hiermee sterk samenhangt is het isoleren van woningen. Daarom hebben we per buurt bekeken wat het minimale energielabel van de woning moet zijn als het alternatief wordt gekozen dat het meest logisch is. Dit is ook weergegeven op een kaart. Energiebesparing en isolatie zijn 'no-regret' maatregelen (geen spijt). Ofwel, het is altijd goed en zinvol om energie te besparen.

3. Wat gaat het kosten?

3.1. Haalbaar en betaalbaar

Het uitgangspunt uit het Klimaatakkoord is dat de alternatieve warmtevoorziening 'haalbaar' en 'betaalbaar' moet zijn. Bij 'haalbaarheid' gaat het om de technische haalbaarheid (zie hoofdstuk 2) en de sociale haalbaarheid (draagvlak en maatschappelijke acceptatie voor het alternatief). De sociale haalbaarheid zal in de verdere vertaling van dit Warmteprogramma naar uitvoeringsplannen op wijk- en buurniveau een plek krijgen. Bij 'betaalbaarheid' gaat het om de balans tussen de maatschappelijke kosten, gebruikerskosten en de opbrengsten. Aardgasvrije alternatieven brengen vaak investeringen met zich mee zoals in infrastructuur, in de openbare ruimte en in/aan de woningen. Aan de andere kant kent nietsdoen ook een prijs, zoals de consequenties van CO₂-uitstoot op klimaatverandering (wateroverlast, droogte, hitte etc.) en de stijgende energierekening als gevolg van schaarse fossiele brandstoffen. De kosten van het alternatief moeten betaalbaar zijn voor de gebruiker en de eigenaar, zonder alle kosten bij de maatschappij neer te leggen. Zo zal het Niet Meer Dan Anders (NMDA) tarief in de nieuwe Warmtewet 2.0 plaatsmaken voor een ander referentietarief: kostprijsplus.

Ons uitgangspunt is dat de warmtetransitie alleen slaagt als iedereen mee kan doen. Daarvoor moet de overstap naar een alternatief op aardgas en, indien nodig, de verduurzaming van de woning, ook voor iedereen betaalbaar zijn. Woonlastenneutraliteit voor het overgrote deel van de bewoners is hierbij het uitgangspunt. Dat betekent dat de investering in de verduurzaming op termijn wordt terugverdiend door de besparing op energiekosten. Dit kan echter niet voor alle individuele bewoners worden gegarandeerd. Bij het opstellen van het uitvoeringsplan op buurt- of wijkniveau (WUP) c.q. in het omgevingsplan, moeten we rekening houden met de verwachte betaalbaarheid voor bewoners, instellingen en bedrijven.

3.2. Startanalyse: alternatief met de laagste maatschappelijke kosten

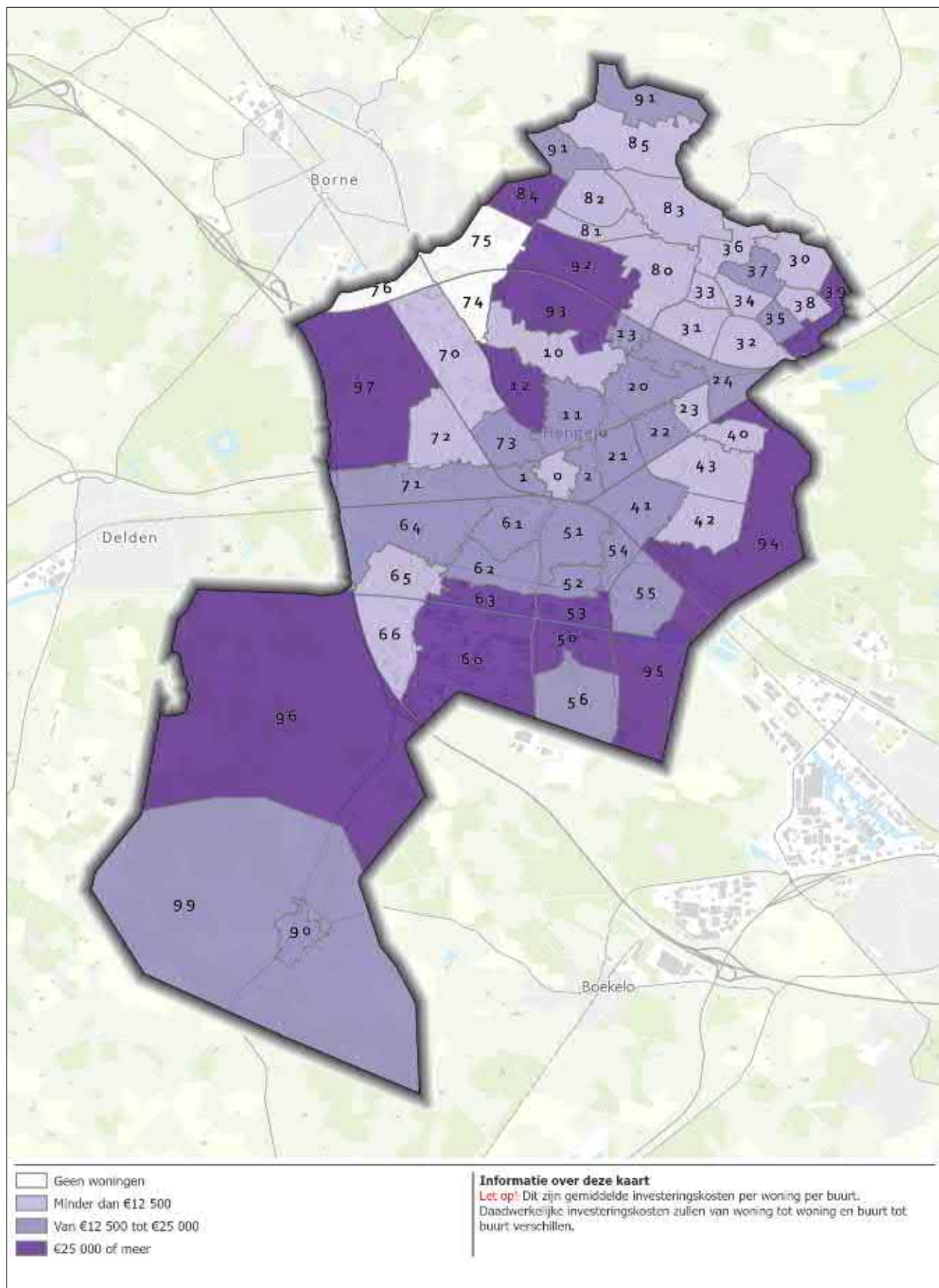
De Startanalyse van Planbureau voor de leefomgeving (2020) geeft inzicht in de warmtealternatieven per buurt met de laagste maatschappelijke kosten. Deze studie is één van de drie studies die in hoofdstuk 2 van deze visie is gebruikt. Het alternatief met de laagste maatschappelijke kosten komt voort uit alle kosten en baten van alle partijen, maar houdt geen rekening met waar die terecht komen. Een alternatief dat voor de bewoner het goedkoopst is, kan bijvoorbeeld voor de netbeheerder het duurst zijn, en andersom. Als elke bewoner in Nederland zou kiezen voor het alternatief met de laagste eigen kosten, dan betalen we de hoogste maatschappelijke rekening. Sommige bewoners zijn duurder uit om de maatschappelijke kosten te beperken, maar hier is over het algemeen weinig begrip voor. Het is de publieke taak en verantwoordelijkheid van de overheid om de kosten voor iedereen betaalbaar te houden. Daarom zal de (lokale) overheid het verdeelvraagstuk moeten oplossen door middel van duidelijke regie op de beschikbare alternatieven en hiervoor de beste keuze per buurt maken. Instrumenten zoals subsidies kunnen hier een rol in vervullen. In hoofdstuk 5 staat beschreven hoe we het aanpakken.

3.3 Inzicht in de Hengelse investeringskosten per buurt

Voor elke buurt is in kaart gebracht wat de gemiddelde investeringskosten voor de eigenaar-bewoner zijn om aardgasvrij te worden. Met investeringskosten zijn bedoeld alle kosten die door de eigenaar-bewoner gemaakt moeten worden voor een specifiek technisch alternatief. Hiervoor is gebruik gemaakt van het Dashboard Eindgebruikerskosten¹⁰ (versie 2.1) van het Expertise Centrum Warmte (ECW). Dit Dashboard helpt gemeenten om inzicht te krijgen in kosten van de warmtetransitie. Aan de hand van de woningopbouw per buurt (woningtype en energielabel) en het meest logische technische alternatief voor aardgas in die buurt is met dit Dashboard een inschatting gemaakt van de gemiddelde investeringskosten per woning voor die buurt. Dit is weergegeven in de volgende kaart. Zie Bijlage 5 voor de buurtnamen en buurtnummers.

¹⁰ [Dashboard Eindgebruikerskosten - Expertise Centrum Warmte](#).

Gemiddelde investeringskosten per woning per buurt

3.4 Gehanteerde uitgangspunten in de kostenberekening

Voor het berekenen van de gemiddelde investeringskosten per woning per buurt is de woningopbouw in de gemeente Hengelo gebruikt. De woningopbouw voor heel Hengelo is hieronder weergegeven (bron: BAG 2021). Onderliggend (niet weergegeven) is gebruik gemaakt van de woningopbouw per buurt. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen huur en koop. De huursector bestaat uit zowel particuliere als sociale huur.

Hengelo	Energie-label								Eindtotaal
Woningtype	A	B	C	D	E	F	G	onbekend	
Huur	1432	1675	5445	329	4401	1474	1065	673	16494
Appartement	968	1169	3032	1	3639	26	275	551	9661
Hoekwoning	107	148	424	291	4	421	457	26	1878
Tussenwoning/geschakeld	346	295	1914	3	743	700	24	72	4097
Twee-onder-een-kap	8	37	49	24	2	301	234		655
Vrijstaande woning	3	26	26	10	1	22	72	24	184
Onbekend					12	4	3		19
Koop	1444	3830	6760	1265	883	2115	5113	411	21821
Appartement	232	607	422	5	328	22	89	90	1795
Hoekwoning	202	583	1338	556	1	490	817	47	4034
Tussenwoning/geschakeld	543	1247	3609	92	550	662	227	96	7026
Twee-onder-een-kap	135	299	752	249	3	599	2670	25	4732
Vrijstaande woning	332	1094	638	363	1	341	1310	149	4228
Onbekend			1			1		4	6
Eindtotaal	2876	5505	12205	1594	5284	3589	6178	1084	38315

Er is gekozen om bij de berekeningen uit te gaan van alleen de koopwoningen. De sociale huurwoningen zijn buiten beschouwing gelaten omdat de woningbouwcorporaties veel nauwkeurigere informatie hebben (van de energetische kwaliteit) over deze woningen en aan de lat staan om die woningen aardgasvrij te maken. De particuliere huurwoningen zijn ook buiten beschouwing gelaten vanwege praktische beperkingen in de beschikbare data. Bovendien nemen we aan dat de koopwoningen (in energetische kwaliteit) overeenkomen met de particuliere huurwoningen.

In de berekening zijn de volgende investeringskosten meegenomen: afsluitbijdrage aardgasnet, bijdrage aansluitkosten warmtenet, inductiekookplaat en pannenset, installatie aanpassen, isolatie, (laagtemperatuur)warmteafgiftesysteem, uitgespaarde hr-ketel, ventilatiesysteem aanpassen en woningaanpassing koken. Niet alle kosten zijn bij ieder alternatief van toepassing. De investeringskosten zijn inclusief btw, maar exclusief subsidies. Dit geeft het meest realistische beeld van de investering die gedaan moet worden.

Om een inschatting van de investeringskosten te kunnen maken moet, ondanks de meerdere mogelijke alternatieven, één alternatief per buurt worden gekozen. Daarom zijn de uitkomsten van de drie verschillende studies (zie hoofdstuk 2) als uitgangspunt gebruikt als invoer in het Dashboard. Er is gekozen voor het meest logische alternatief op basis van die drie studies (het dikste bolletje). Er zijn ook buurten waar drie bolletjes staan. Hier is gekozen voor het alternatief wat de meeste impact heeft op het elektriciteitsnetwerk, of wat de voorkeur heeft vanuit de woningbouwcorporatie. Met deze aanname wordt verondersteld dat alle woningen in een buurt op hetzelfde alternatief overgaan. In de praktijk hoeft dit echter niet het geval te zijn. Die definitieve keuze wordt pas gemaakt in het uitvoeringsplan op buurt of wijkniveau (WUP). Deze berekening is bedoeld om een indicatie van de investeringskosten te presenteren, dit is niet bedoeld om een definitieve keuze voor een van de alternatieven te presenteren.

Het aardgasverbruik verschilt sterk per buurt, woningtype, gezinssamenstelling, energielabel en gedrag. Daarom is er uitgegaan van een gemiddeld aardgasverbruik per woningtype-labelcombinatie. Het is op voorhand niet aan te geven of een buurt een laag, midden of hoog aardgasverbruik heeft.

Voor elk van de technische alternatieven voor aardgas (warmtenet, all-electric en duurzaam gas in de vorm van hybride) is een set aan instellingen gebruikt die is ingevoerd in het Dashboard Eindgebruikerskosten. Dit is hieronder te zien.

Input Dashboard	Warmtenet	Hybride	Elektrisch
Woningtype-labelcombinatie	Alle die van toepassing zijn in de buurt	Alle die van toepassing zijn in de buurt	Alle die van toepassing zijn in de buurt
Eigendom	Koopwoning	Koopwoning	Koopwoning
Verbruikscategorie	Midden	Midden	Midden
Eindgebruiker	Eigenaar-bewoner	Eigenaar-bewoner	Eigenaar-bewoner
Bandbreedte	Midden	Midden	Midden
Scenario	Default (standaard)	Default (standaard)	Default (standaard)
Warmtebron	MT-restwarmte	Hybride-warmtepomp (groengas)	Lucht-warmtepomp
Minimaal schillabel	D	B	B
Kosten	Investeringskosten Incl. BTW, excl. subsidie	Investeringskosten Incl. BTW, excl. subsidie	Investeringskosten Incl. BTW, excl. subsidie

Dit heeft geresulteerd in de gemiddelde investeringskosten per woningtype-labelcombinatie. Een vermenigvuldiging hiervan van met de aanwezige woningopbouw per buurt resulteert in een totale investering per buurt. Tot slot is dit bedrag gedeeld door het totaal aantal woningen in de buurt. Dat levert het gemiddelde investeringsbedrag per woning per buurt, zoals weer gegeven in voorgaande kaart.

Disclaimer

Het Dashboard Eindgebruikerskosten maakt gebruik van geverifieerde landelijke gemiddelden en kengetallen. Voor meer achtergrondinformatie over het Dashboard en de toegepaste getallen kunt u terecht op de website van het ECW¹¹. Ook zijn er in de schatting naar gemiddelde investeringskosten verschillende aannames gehanteerd (zie opsomming hierboven). Met de beschikbare data, het Dashboard Eindgebruikerskosten en de gehanteerde aannames is een best mogelijke schatting gemaakt voor de gemiddelde investeringskosten per woning per buurt. Deze zijn in drie categorieën weergegeven om de schijn van nauwkeurigheid te voorkomen. De beschikbaarheid van materialen en arbeid kunnen ook invloed hebben op de kosten (en snelheid van de transitie).

De investeringskosten zeggen op zichzelf nog niets over betaalbaarheid. Daarvoor moeten ook de baten worden meegenomen, zoals subsidies, waardestijging van de woning en energiebesparing. Bovendien verschilt de betaalbaarheid van persoon tot persoon afhankelijk van wat er al aan de woning is verbeterd, het individuele kostenplaatje, de individuele portemonnee, stijgende energieprijzen en de bereidheid. Hiervoor is maatwerk nodig.

3.5 Financieringsmogelijkheden voor inwoners

Er zijn meerdere financieringsmogelijkheden voor isolatie en warmte. Op hoofdlijnen zijn er drie vormen: spaargeld, lenen en subsidies. In Bijlage 6: Overzicht van financieringsmogelijkheden is een opsomming van de mogelijkheden weergegeven. Hierin is weergegeven welke actuele regelingen er zijn. De mogelijkheden om hiervan gebruik te maken kunnen van situatie tot situatie verschillen bijvoorbeeld omdat sommige maatregelen al zijn uitgevoerd.

Door de beschikbaarheid van dit ruime aanbod aan regelingen wordt de overstap naar een aardgasvrij alternatief beter betaalbaar. Of woningeigenaren de verduurzaming van de woning en/of de overstap op een alternatief voor aardgas als betaalbaar beschouwen, is uiteindelijk een individuele afweging. Het gaat er ten eerste om of de baten van de investering in de ogen van de woningeigenaar opwegen tegen de kosten. Ook spelen niet-financiële baten zoals toegenomen comfort, stijging van de woningwaarde en een positief gevoel over verduurzaming een rol. Ten slotte speelt de verwachte woonduur een rol in de bereidheid om te investeren.

Samenvatting hoofdstuk 3

In dit hoofdstuk staat de vraag centraal: 'Wat gaat het kosten?'. Van het aardgas af gaan vraagt investeringen door de overheid, netbeheerders en gebouweigenaren. Het uitgangspunt is dat de warmtetransitie haalbaar en betaalbaar moet zijn. Deze transitie slaagt alleen als iedereen mee kan doen. Woonlastenneutraliteit voor het overgrote deel van de bewoners is hierbij het uitgangspunt. Dat betekent dat de investering in de verduurzaming op termijn wordt terugverdiend door de besparing op energiekosten. De betaalbaarheid wordt geholpen door de verschillende financieringsmogelijkheden. Zo zijn er duurzame leningen en meerdere subsidies vanuit het Rijk. Toch blijft betaalbaarheid verschillen van persoon tot persoon. Dit is afhankelijk van wat er al aan de woning is verbeterd, het individuele kostenplaatje, de individuele portemonnee en de bereidheid.

Waar we, naast individuele betaalbaarheid, ook rekening mee moeten houden zijn de maatschappelijke kosten. Dat zijn de kosten die door alle partijen gemaakt moeten worden bij een alternatief, dus ook bijvoorbeeld door de netbeheerder. Als elke bewoner zou kiezen voor het alternatief met de laagste eigen kosten, dan betalen we de hoogste maatschappelijke rekening. Daarom zal de (lokale) overheid het verdeelvraagstuk moeten oplossen door middel van duidelijke regie op de beschikbare alternatieven.

Voor elke buurt hebben we in kaart gebracht wat de gemiddelde investeringskosten voor de eigenaar-bewoner van koopwoningen zijn om aardgasvrij te worden als het meest logische technische alternatief wordt toegepast. Deze resultaten zijn weergegeven op een kaart en geven een indicatie van de benodigde investering per woning in een buurt. De investeringskosten zeggen op zichzelf nog niets over betaalbaarheid. Daarvoor moeten ook de baten worden meegenomen, zoals subsidies, comfortverbetering, besparing op de energierekening en ook de individuele portemonnee.

¹¹ Dashboard Eindgebruikerskosten - Expertise Centrum Warmte.

4. Wanneer gaat het gebeuren?

4.1 Waarom een buurtvolgorde?

Vroeger of later komt iedere buurt en gebouweigenaar aan de beurt via de 'wijk aanpak' om aardgasvrij te worden. We hebben ervoor gekozen om de 10 wijken van Hengelo op te delen in de verschillende buurten. Dit past beter bij het sociale schaalniveau, biedt meer kansen voor maatwerk en maakt de aanpak beter behapbaar. We werken dus via de buurt aanpak aan een uitvoeringsplan. Inwoners hoeven niet te wachten op de buurt aanpak om zelf al stappen te zetten, zoals isoleren en energiebesparing.

4.2 De Hengelose buurtvolgorde

Het college van B en W heeft de Nijverheid aangewezen om als eerste buurt aardgasvrij te worden. De Nijverheid maakt onderdeel uit van het Programma Aardgasvrije Wijken waarin ervaring wordt opgedaan. Aanvullend heeft het college het Twentekanaal aangewezen als tweede gebied waarvoor een uitvoeringsplan wordt opgesteld. Meer informatie over het proces van de buurt aanpak is te lezen in hoofdstuk 5.

Tijdens de warmtewerkplaatsen over het Ontwerp Transitievisie warmte is met de aanwezige inwoners geprobeerd om samen tot een buurtvolgorde te komen voor de overige buurten. Dit bleek een lastige opgave te zijn. Daarom is gekozen om een op data gebaseerde methode te hanteren. Het resultaat is te zien op de kaart Volgorde buurt aanpak op de volgende pagina. Zie Bijlage 5 voor de buurtnummers en buurtnamen.

De buurten waar we in de periode tot 2030 gaan beginnen met de buurt aanpak zijn:

- 2018:** Nijverheid (buurt nummer 64)
- 2023:** Gebied Twentekanaal (buurt nummers 50, 53, 60, 63, 65, 66)
- 2024:** Berflo Es Noord en Berflo Es Zuid (buurt nummers 51, 52)
- 2025/2026:** Tuindorp het Lansink en Tuindorp Zuid (buurt nummers 61, 62)
- 2027:** Veldwijk Noord en Veldwijk Zuid (buurt nummers 54, 55)
- 2028:** Verspreide Huizen Tweekelo en Boeldershoek (buurt nummers 95, 56)
- 2029/2030:** Bijstelling van de planning volgt in 2028 in de update van het Warmteprogramma.

We verwachten dat we ongeveer 10 jaar per buurt nodig hebben, inclusief voorbereiding, om deze aardgasvrij te maken. De praktijk zal uitwijzen of bovenstaande planning uitvoerbaar is.

4.3 Gehanteerde methode om tot een Hengelose buurtvolgorde te komen

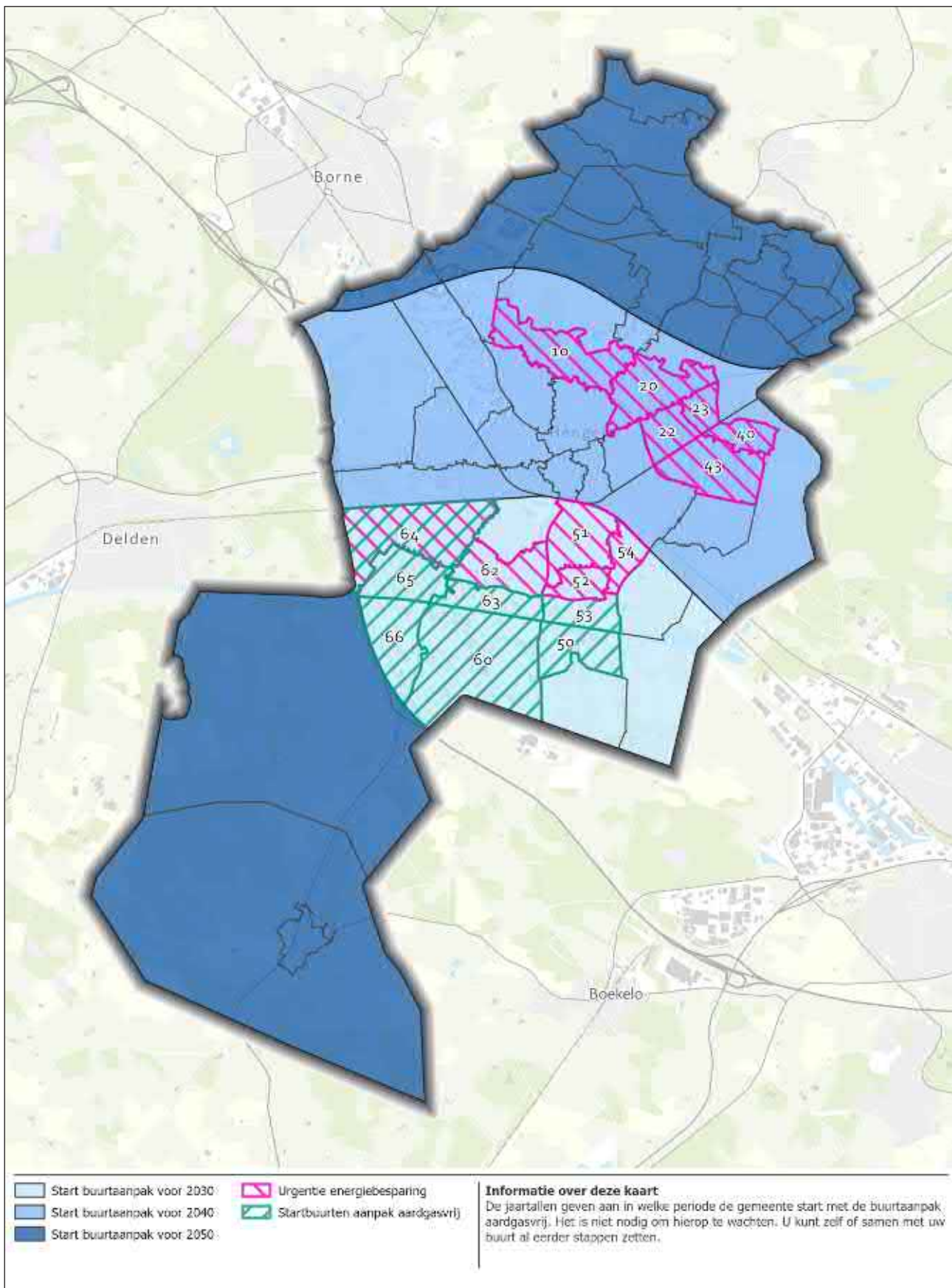
Er is een aantal stappen gezet om tot de Hengelose buurtvolgorde voor de buurt aanpak aardgasvrij te komen. Het eindresultaat is te zien op de kaart Volgorde buurt aanpak. Hierna is de methode omschreven hoe tot dit resultaat is gekomen.

Urgentie energiebesparing

Als eerste is in kaart gebracht in welke buurten in Hengelo er een hoge urgentie is om energie te besparen. Dit is gedaan door gebruik te maken van verschillende indicatoren die iets zeggen over de noodzaak om energie te besparen. Deze indicatoren zijn voor elke buurt op elkaar gelegd. De toegepaste indicatoren zijn:

- **Percentage hoge energierekening**
Dit is percentage huishoudens in een buurt dat 8% of meer van hun inkomen besteedt aan de gas- en elektriciteitsrekening. Data van CBS 01-01-2018.
- **Percentage laag inkomen, hoog energieverbruik**
Dit is het percentage huishoudens dat valt in de laagste 25% inkomens en tegelijkertijd een gasverbruik heeft dat in de hoogste 50% gasverbruiken valt. Data van CBS 01-01-2018.
- **Gemiddeld energielabel en het aantal woningen**
Het energielabel van een woning geeft de warmtevraag van die woning weer (kWh/(m² p/jaar)). Het gemiddeld energielabel van een buurt geeft een indicatie van het gasverbruik en mate van isolatie van de woningen. Samen met het aantal woningen in de buurt geeft dit een sterke indicatie dat er veel energiebesparing mogelijk is. Data op basis van BAG 01-01-2021, bekende energielabels, bouwjaar en woningtypen.
- **Aantal bijstandsuitkeringen**
Het aantal bijstandsuitkeringen in een buurt geeft een indicatie van de hoeveelheid huishoudens die het financieel niet ruim hebben. Bij dit criterium is zowel het absolute aantal, als het percentage meegenomen.
- **Aantal huurders Welbions**
Welbions is de woningcorporatie in Hengelo en heeft sociale huurwoningen. Ook dit criterium geeft een indicatie van de hoeveelheid huishoudens die het financieel niet ruim heeft. Het geeft ook een indicatie van waar zich veel corporatiebezit bevindt. Dat biedt kansen om veel energiebesparing in één keer te realiseren.

Volgorde buurtaanpak

Voor elke buurt is aan elke van deze indicatoren een score van 1 tot 5 gehangen. Vervolgens is een gemiddelde score per buurt berekend. De 10 buurten die het hoogst hebben gescoord zijn aangemerkt als buurten met een hoge urgentie voor energiebesparing en zijn paars gearceerd in de kaart 'Volgorde buurtaanpak'. Energiebesparing heeft een belangrijke relatie met de opgave om van het aardgas af te zijn in 2050 (warmtetransitie). Hoe minder energie we hoeven te halen uit alternatieve (duurzame) warmtebronnen, des te beter.

Toch zijn energiebesparing en de warmtetransitie niet exact hetzelfde. Energiebesparing is een opgave die niet altijd parallel hoeft te lopen met de opgave van de warmtetransitie. Je kan ook energie besparen zonder aardgasvrij te worden en andersom. Daarom is er een apart plan voor energiebesparing, het Stimuleringsplan energiebesparing (2023). In dit plan wordt verdere aandacht besteed aan energiebesparing en aan de buurten die een hoog urgentieniveau voor energiebesparing hebben.

Start buurtaanpak aardgasvrij

De buurten die door het college zijn aangewezen als startbuurten zijn de Nijverheid en het bedrijventerrein Twentekanaal. Voor deze buurten wordt als eerste een uitvoeringsplan (WUP) gemaakt waarin de definitieve keuze voor het aardgasalternatief wordt vastgesteld. Deze startbuurten zijn groen gearceerd op de kaart Volgorde buurtaanpak.

Voor het bepalen van de buurtvolgorde is gekeken naar een logische volgorde geredeneerd vanuit de beschikbare warmtebronnen, Nobian en Twence. Wij zien dat voor het realiseren van een collectieve oplossing veel regie vanuit de overheid nodig is en de geografische nabijheid tot de warmtebron daarbij bepalend is. Beide bronnen bieden parallel mogelijkheden voor het aanleggen van een tracé; waarbij het ene deel de oostkant van Hengelo bereikt, terwijl het andere deel de westkant bereikt. Bij het bepalen van de buurtvolgorde tot 2030 is de mogelijke planning van deze realisatie aangehouden.

Ook is de keuze voor de buurtvolgorde mede gemaakt op basis van de onderhouds- en vervangingsopgave van Enexis. Enexis geeft aan dat op grote schaal (buurtaanpak) all-electric alternatieven voor 2030 niet mogelijk zijn als gevolg van de benodigde verzwaring van het elektriciteitsnetwerk.

Daarnaast geeft Welbions aan dat zij in Berflo Es Zuid, Veldwijk Noord en Veldwijk Zuid tot en met 2030 plannen heeft om woningen aan te sluiten op het bestaande warmtenet, mits het aan hun voorwaarden voldoet. Ook zien zij kansen voor een warmtenet in de Nijverheid. Momenteel en de komende jaren renoveren zij veel woningen in Groot Driene, Noord en ook 't Wilbert. Hier liggen kansen om gezamenlijk op te trekken, ook in de aanpak energiebesparing. Deze planning van Welbions is van groot belang geweest bij het bepalen van de buurtvolgorde.

Samenvatting hoofdstuk 4

Dit hoofdstuk gaat over de buurtvolgorde: 'In welke buurten starten we met de 'buurtaanpak' aardgasvrij en waar is urgentie voor energiebesparing?'. De startbuurten voor de aardgasvrij aanpak zijn gebaseerd op de nabijheid van de grootste warmtebronnen. In de buurten waar de urgentie voor energiebesparing hoog is staan veelal slecht geïsoleerde woningen en behoren relatief veel inwoners tot de lagere-inkomensgroepen.

Start buurtaanpak vóór 2030

Het is al eerder vastgesteld dat in de Nijverheid het eerste wijkuitvoeringsplan wordt gemaakt. Dat betekent dat er een definitief besluit komt over de logische alternatieve warmtebron(nen) om de aardgaslevering te kunnen beëindigen. Als tweede gebied, dat is ook al vastgesteld, maken we een wijkuitvoeringsplan Twentekanaal. Vervolgens gaat de gemeente aan de slag in de overige buurten ten zuiden van het spoor.

Start buurtaanpak vóór 2040

Op het kaartje is te zien waar we daarna aan de slag gaan. Daarbij heeft het centrumgebied wel eerste prioriteit omdat de woningen daar slecht geïsoleerd zijn.

Start buurtaanpak vóór 2050

Tot slot is de rest van Hengelo aan de beurt: het buitengebied waaronder Beckum en Oele én de buurten boven de A1, zoals Slangenbeek.

Deze volgorde betekent niet dat er in de tussentijd niets kan in de buurten die nog niet 'aan de beurt zijn'. Inwoners van buurten die pas later 'aan de beurt' zijn om volledig aardgasvrij te worden, kunnen zeker al gebruik maken van subsidies en ondersteuning om zelf te isoleren en besparen. Mochten er in de tussentijd kansrijke ontwikkelingen plaatsvinden, dan anticiperen we hierop en spelen we hierop in.

5. Hoe pakken we het aan?

5.1 Aanpak via twee sporen

Op de weg naar 'Hengelo Aardgasvrij' bewandelen we twee sporen tegelijkertijd:

Spoor 1. Isoleren Altijd Goed

Een campagnematige én doelgroepgerichte benadering waarbij we inwoners stimuleren én waar mogelijk faciliteren (kennis, subsidies) om maatregelen te nemen in de eigen woning. Bij deze aanpak sluiten we aan bij wat er al is in Hengelo, bijvoorbeeld de energiecoaches. Deze aanpak richt zich op de hele stad maar legt focus op de urgentiebuurten. Isoleren is een belangrijke manier om de weg naar 'Hengelo Aardgasvrij' te plaveien. We gaan op stadsniveau campagnematig te werk. Dan bereiken we mensen die interesse hebben. Extra inspanningen doen we met een duurzaamheidsteam in de buurten waar we werken aan de buurtaanpak aardgasvrij en de urgentiebuurten energiebesparing.

Isoleren Altijd Goed:

Mensen zijn ontvankelijk voor informatie over ingrepen in de woning als er veranderingen plaatsvinden in het huishouden en als ze plannen maken voor verbouwing en verhuizing. Dan wordt er toch al geïnvesteerd. Met gerichte informatie op die momenten bereiken we het meeste effect. Denk aan: geboorte (vloerisolatie), kinderen naar middelbare school (dakisolatie), nieuwe keuken (op inductie koken), nieuwe badkamer (warmte terug win installatie voor douche-water), rotte kozijnen (vervangen incl. triple glas) etc. We willen deze mensen bereiken door de contactmomenten van de gemeente te benutten (aanvraag vergunning, inschrijven als inwoner, WMO-aanpassing woning), door inzet van onze eigen media, maar ook door intermediairs (bv. makelaars, aannemers) te voorzien van informatie en advies.

Meer informatie over de uitvoering van de isoleren altijd goed aanpak is weergegeven in het stimuleringsplan energiebesparing.

Spoor 2. Buurtaanpak Aardgasvrij

Ons motto is: we zijn dichtbij, duidelijk én volgend. We bieden maatwerk in de buurt die 'aan de beurt is': een intensieve aanpak die past bij de bouwkundige situatie, eigendomsverhoudingen en de inwoners in de buurt. Een aanpak die aansluit bij de wensen, mogelijkheden en mate van eigenaarschap van de inwoners en stakeholders in de buurt. Dat kan dus in de ene buurt maximaal ontzorgen van bewoners zijn en in de andere buurt minimaal faciliteren van initiatieven van inwoners.

5.2 Drie strategieën bij de buurtaanpak aardgasvrij

Op basis van hoe Hengelo is opgebouwd, de demografische gegevens en de overwegingen in hoofdstuk 4 hanteren we in Hengelo een drietal strategieën voor de uitvoering van de buurtaanpak:

- Een individuele oplossing met een individuele aanpak,
- Een individuele oplossing voor een collectieve aanpak met beperkte regie,
- Een collectieve oplossing met een collectieve aanpak en veel regie.

Individuele oplossing, individuele aanpak

De individuele aanpak is logisch voor die buurten waar een individuele technische oplossing het meest voor de hand ligt. Het biedt inwoners de mogelijkheid om in het eigen tempo, op het natuurlijke moment en/of wanneer mensen die stap willen zetten de logische keuze maken. Buurten waar een individuele aanpak goed past zijn o.a. de buurten met 'verspreide huizen', waar de (hybride) warmtepomp een goede oplossing is. Ondanks dat afstemming met de netbeheerder voor de impact op het elektriciteitsnetwerk nodig blijft, biedt deze aanpak ruimte om minder buurtgericht en meer individueel te werken.

Individuele oplossing voor een collectieve aanpak met beperkte regie

Deze aanpak sluit goed aan bij buurten waar veel (collectief) eigenaarschap wordt gevoeld en gepakt, en waar een individuele oplossing het best passend is. Deze aanpak past bij buurten waar bewoners al actief aan de slag zijn met het verduurzamen van woningen en andere opgaven, er veel interesse is en al stappen in de goede richting genomen zijn. Het faciliteren door middel van collectieve inkoopacties kan in sommige buurten behulpzaam zijn. Deze aanpak en de mate van ondersteuning kan per buurt verschillen afhankelijk van de behoefte per buurt. We gaan hierbij in het participatieproces bekijken welke buurten hiervoor interesse hebben. We doen dit per tijdsblok (voor 2030, voor 2040, voor 2050).

Collectieve oplossing met een collectieve aanpak en veel regie

Deze aanpak past het beste bij buurten waar een collectieve oplossing het meest passend is en/of waar minder eigenaarschap gevoeld wordt. Veelal betreft dit buurten waar een warmtenet het meest logisch is (zie 2.3). Dit betekent ook dat er een intensiever communicatie- en participatieproces benodigd is. Buurten waar deze aanpak goed past zijn ten zuiden van het spoor en in het centrumgebied van Hengelo.

De keuze voor bovenstaande drie strategieën is mede ingegeven door het feit dat er veel restwarmte in Hengelo en omgeving aanwezig is en dat de collectieve oplossing van een warmtenet voor veel buurten een geschikte oplossing is. We hebben alle duurzame bronnen nodig en wat voorhanden is moeten we dan ook goed benutten. Deze strategieën bieden ook de ruimte aan mensen die dat willen om alvast (voorbereidend) aan de slag te gaan. Ook biedt het ruimte voor mensen die het nog niet kunnen/willen of er nog geen prioriteit aan geven.

Tot slot biedt bovenstaande aanpak ruimte om enerzijds te experimenteren met innovaties in het geval van individuele oplossingen en kunnen we anderzijds grotere impact maken door de collectieve aanpak. Het vastgestelde kader door de gemeenteraad staat hierbij voorop: als een collectieve oplossing mogelijk is, heeft dat de voorkeur. We willen de komende periode tot aan 2030 dan ook voornamelijk inzetten op regievoering bij de collectieve oplossingen en het faciliteren bij de individuele aanpak in buurten die daarvoor geschikt zijn.

5.3 Uitgangspunten voor de buurtaanpak aardgasvrij

Afhankelijk van het logische technische alternatief wordt in elke buurtaanpak uiteindelijk een of meerdere van bovenstaande strategieën toegepast. In elk van deze strategieën hanteren we de volgende uitgangspunten:

- Enerzijds duidelijk en sturend informeren waar we voor kiezen en waarom. Om vervolgens het uitvoeren van maatregelen zo goed mogelijk uit te leggen en faciliteren met (landelijke) subsidies, onafhankelijke ondersteuning en advies. We ontzorgen de bewoners in de hele keten, van eerste oriëntatie en offertes opvragen tot en met de uitvoering. Ook is het belangrijk (dit hebben we geleerd in de Nijverheid) om processen niet te lang te laten duren en om de autonomie en keuzevrijheid die inwoners hebben te respecteren en faciliteren, bijvoorbeeld door het aanbieden van meerdere opties of momenten van overstap.
- Anderzijds zorgvuldig luisteren naar inwoners en aansluiten bij hun zorgen en vragen. Mensen willen zich gehoord en gezien voelen en dat geldt zeker bij dit proces waarbij de invloed van het besluit tot achter de voordeur komt. We komen naar de mensen toe en zijn alle dagen fysiek en telefonisch bereikbaar in de wijk.
- Een goede, bereikbare en transparante kennisbasis voor iedereen. Inwoners zitten met veel vragen, onzekerheden en meningen op basis van informatie die soms met de dag wijzigt. Onduidelijkheid en onwetendheid nodigt uit tot weggijken en nietsdoen. Vandaar een duidelijke database.
- Samen kom je verder: bewoners zien vaak wel dat samenwerken (bijvoorbeeld samen een aannemer inhuren voor dakisolatie) kan lonen, maar hoe pak je dat aan en hoe regel je dat zonder dat er gedoe komt? We sporen mensen die dat willen op en helpen ze actief verder. Zodat ze vervolgens zelf verder kunnen.
- In ons eigen handelen zoveel als mogelijk, impliciet en expliciet, het goede voorbeeld te geven én transparant te zijn over dilemma's waar we tegenaan lopen.
- Positiviteit en hoop uit te dragen. Natuurlijk is de situatie van het klimaat heel ernstig en is een serieuze urgentie (ook gezien de aardgasprijzen) reden te over voor deze ingrijpende aanpak. Het is aan ons als overheid om het eindbeeld te schetsen en handelingsperspectief te bieden, dat in voor inwoners behapbare acties te vertalen en daar ook in te geloven. We laten zien wat we met zijn allen kunnen en moeten bereiken en helpen dat gezamenlijk te realiseren.

5.4 Participatie uitgangspunten

Bij het opstellen van de buurtuitvoeringsplannen hanteren we de participatie uitgangspunten van het Programma Aardgasvrije Wijken en het door de gemeenteraad in 2022 vastgestelde Denkkader Participatie¹². Ook maken we gebruik van de lessen die we leren in onze proeftuin de Nijverheid en adviezen die we meekregen in de 5 warmtewerkplaatsen (juni t/m oktober 2021). Samengevat onze aanpak:

1. We komen tot een procesontwerp met bewoners en partijen. We maken spelregels en bepalen welke mate van participatie in welke fase (oriëntatie op de buurt, ontwikkeling van buurtplan, realisatie buurtplan, beheer en nazorg) en op welke onderdelen (proces, communicatie, techniek en financiën) wenselijk is.
2. We geven alle mensen de mogelijkheid om mee te doen. We kondigen tijdig en via allerlei media aan wat er gaat gebeuren en waar mensen terecht kunnen als ze mee willen praten en/of vragen hebben. We werken inclusief: jong en oud; meer en minder taalvaardig; meer en minder technisch onderlegd enz.
3. We zorgen dat iedereen gehoord wordt. We zorgen voor een laagdrempelig communicatiepunt (bijvoorbeeld een voorbeeldwoning), laten weten wat er met inbreng gebeurt en gebruiken inwonerpanels of andere middelen waarin iedereen wordt bereikt.
4. We bouwen aan een betrouwbare kennisbasis en delen informatie over warmtealternatieven. Transparantie is voorwaardelijk.

We ondersteunen bewoners om de stap te maken via een onafhankelijke plek waar zij hulp en advies kunnen vragen als ze er zelf niet uitkomen.

¹² *Denkkader Participatie, Gemeente Hengelo, 2022.*

Samenvatting hoofdstuk 5

In dit hoofdstuk staat de vraag centraal: "Hoe pakken we het aan?". We bewandelen twee sporen tegelijkertijd. Aan de ene kant gaan we campagnematig en doelgroepgericht inwoners stimuleren en waar mogelijk faciliteren om energiebesparende maatregelen te nemen in hun woning. Dit noemen we de 'Isoleren Altijd Goed' aanpak. Energiebesparing en isolatie zijn belangrijke manieren om de weg naar 'Hengelo Aardgasvrij' eenvoudiger te maken. We leggen hierbij de focus op de urgentiebuurten energiebesparing. Dit zijn de buurten waar veelal slecht geïsoleerde woningen staan en relatief veel inwoners behoren tot de lagere-inkomensgroepen. Deze aanpak is verder uitgewerkt in het stimuleringsplan energiebesparing.

Aan de andere kant gaan we aan de slag met de buurtanpak aardgasvrij. Dit is een intensieve aanpak die aansluit bij de wensen, mogelijkheden en mate van eigenaarschap van de inwoners en stakeholders in de buurt. Via de buurtanpak komen we tot een definitieve keuze voor het alternatief op aardgas. Dit wordt vastgelegd in een uitvoeringsplan. We hanteren een drietal strategieën in de uitvoering van de buurtanpak:

- Een individuele oplossing met een individuele aanpak.
- Een individuele oplossing voor een collectieve aanpak met beperkte regie.
- Een collectieve oplossing met een collectieve aanpak en veel regie.

Afhankelijk van het logische technische alternatief én de sociale dynamiek, wordt in elke buurtanpak een of meerdere van bovenstaande strategieën toegepast. Daarbij hanteren we een aantal vooraf opgestelde uitgangspunten. In het participatieproces van de buurtanpakken hanteren we daarnaast het Hengelose denkkader participatie, de uitgangspunten van het Programma Aardgasvrije Wijken, de lessen die we leren in onze proeftuin de Nijverheid en de adviezen die we meekregen in de 5 warmtewerkplaatsen.

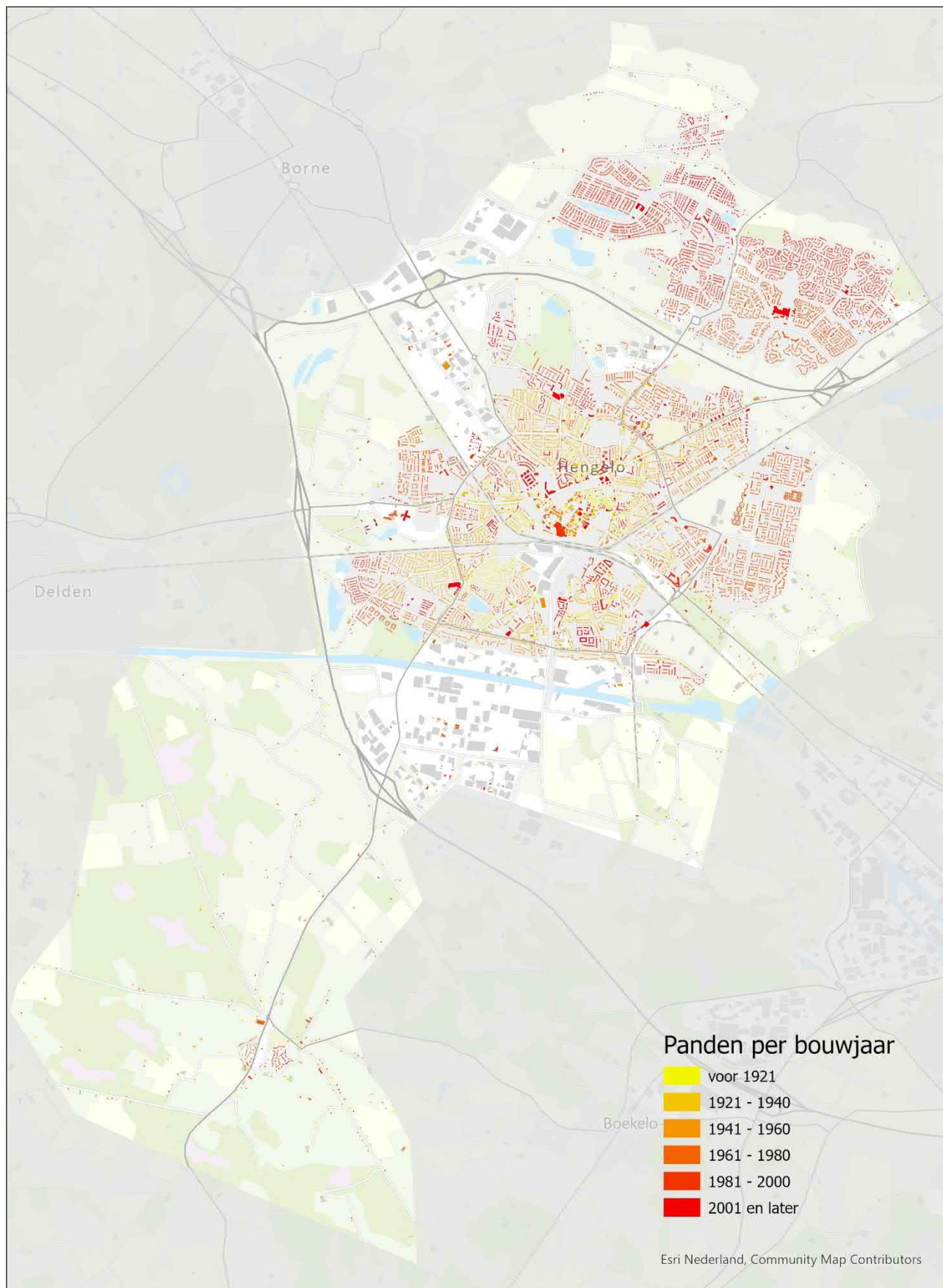
Bijlage 1:

Standaard en Streefwaarden isolatie

	Minimale waarden die opgeteld tot de standaard leiden	Streefwaarden
Dak	Isolatiewaarde $R_c = 3,5 \text{ m}^2\text{K/W}$ (afhankelijk van het isolatiemateriaal 8 -15 cm isolatie)	$R_c 8 \text{ m}^2\text{K/W}$ (ongeveer 35cm isolatie)
Vloer	Isolatiewaarde $R_c = 3,5 \text{ m}^2\text{K/W}$ (afhankelijk van het isolatiemateriaal en voertype 7 – 14 cm isolatie onder de vloer)	$R_c 3,5 \text{ m}^2\text{K/W}$ (ongeveer 14cm isolatie)
Gevel	Isolatiewaarde $R_c = 1,7 \text{ m}^2\text{K/W}$ (parels, vlokken of schuim in de spouwmuur)	$R_c 6 \text{ m}^2\text{K/W}$ (ongeveer 26 cm isolatie)
Paneel	Indien aanwezig: isolatiewaarde $R_c=1 \text{ m}^2\text{K/W}$ (40 mm sandwichpaneel)	$1,4 \text{ W/m}^2\text{K}$ (geïsoleerd)
Ramen en Kozijnen	U-waarde raam = $1,4 \text{ W/m}^2\text{K}$ (HR++ glas) in combinatie met een geïsoleerde deur of $1,0 \text{ W/m}^2\text{K}$ (triple glas)	$1,0 \text{ W/m}^2\text{K}$ (Triple glas in nieuwe kozijnen)
Voordeur	U-waarde raam = $1,4 \text{ W/m}^2\text{K}$ (HR++ glas) in combinatie met een geïsoleerde deur of $1,0 \text{ W/m}^2\text{K}$ (triple glas)	$1,4 \text{ W/m}^2\text{K}$ (geïsoleerd)
Ventilatie	natuurlijke toevoer en mechanische afzuiging in toilet, keuken en badkamer of gebalanceerde ventilatie met sensorsturing in woonkamer en hoofdslaapkamer	gebalanceerde ventilatie met warmte terugwinning, sturing op toe- of afvoer door CO_2 -meting
Kierdichting	$q_{v,10} = 0,7 \text{ dm}^3/\text{sm}^2$ (verbeterde kierdichting van ramen en deuren en aansluiting gevel en dak)	$q_{v,10}=0,4 \text{ dm}^3/\text{sm}^2$ (verbeterde kierdichting van ramen en deuren en aansluiting gevel en dak door een professional)
	Met het realiseren van al deze maatregelen wordt de Standaard bereikt.	Met het realiseren van al deze maatregelen wordt de Standaard ruimschoots behaald. (Vaak niet mogelijk binnen de constructie.)

Bijlage 2:

Overzicht woningbestand Hengelo met bouwjaren

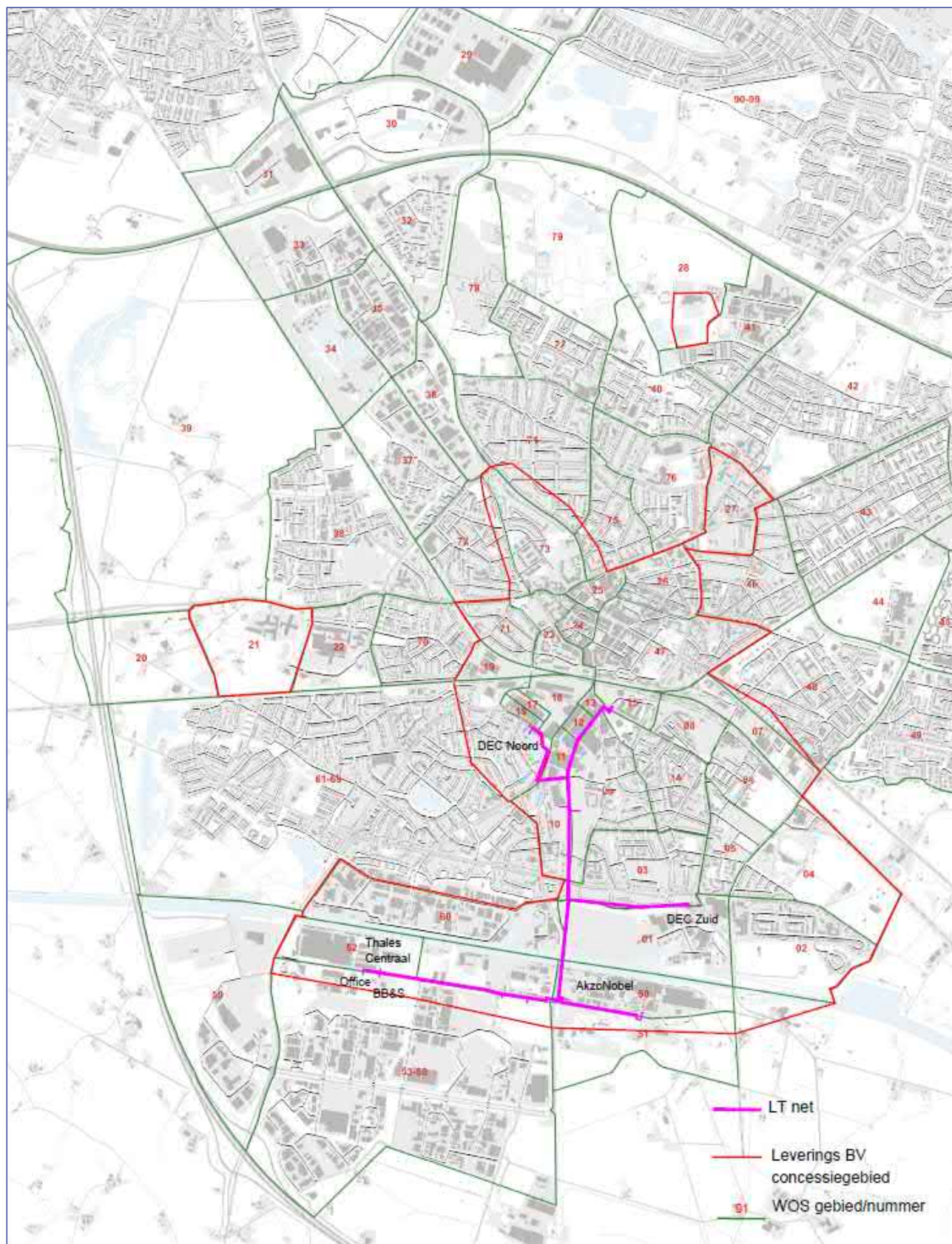
Bijlage 3:

Factoren bij keuze alternatieve techniek

- **Draagvlak:** heeft te maken met de vraag in hoeverre bewoners en lokale organisaties welwillend staan tegenover de techniekeuze.
- **Businesscase:** heeft te maken met de kosten en opbrengsten van de verschillende technieken.
- **Betaalbaarheid:** heeft te maken met welke subsidies, leningen en andere financieringsvormen er zijn en welke invloed deze op de betaalbaarheid van de alternatieven hebben voor de eigenaren en gebruikers.
- **Verdeelvraagstuk:** Het verdeelvraagstuk gaat over de beschikbaarheid van regionale en lokale bronnen, voor welke sector/gebruikers deze bestemd zijn en hoe deze worden verdeeld.
- **Schaalniveau:** De schaalniveaus van figuur 2 (Klimaatakkoord, RES, TVW, WUP en woning) hangen met elkaar samen. Een keuze op het ene schaalniveau heeft consequenties voor de mogelijkheden op een ander schaalniveau.
- **Ruimtelijke inpassing:** de keuze voor de techniek heeft invloed op de ruimte (infrastructuur en benodigde elektriciteitsopwek). Ook heeft het invloed op het ruimtegebruik in de woning door nieuwe installaties.
- **Maatschappelijke en verborgen kosten:** de keuze voor de techniek heeft invloed op de infrastructuur (en de mate waarop deze verzwaard moet worden). Deze maatschappelijke en verborgen kosten zijn niet (volledig) in beeld en worden op een bepaalde manier bekostigd die per techniek verschilt.
- **Mate van duurzaamheid:** heeft te maken met hoe duurzaam de techniek en de (opwaardering van de) bron is.
- **Verantwoordelijkheid in de keten:** Dit gaat over wie welke juridische aansprakelijkheid, eigendom en/of verantwoordelijkheid heeft. Zo zijn netbeheerders bij wet verantwoordelijk voor het ononderbroken leveren van aardgas en elektriciteit; warmtebedrijven voor de verduurzaming en continuïteit van warmtelevering en de leveringszekerheid; woningcorporaties voor het aardgasvrij maken en verduurzamen van hun woningbezit; particuliere eigenaren voor hun woningen.
- **Betrouwbaarheid bronnen:** heeft te maken met hoe zeker het is dat de bron structureel geleverd kan (blijven) worden - leveringszekerheid.
- **Toekomstbestendigheid:** de keuze voor de techniek moet toekomstbestendig zijn, oftewel omgaan met bijvoorbeeld veranderingen in vraag en aanbod, technologische innovaties en nieuwe generaties.
- **Ontwikkeling energieprijzen:** heeft te maken met de ontwikkeling van de energieprijzen. Deze worden onder andere bepaald door energiebelasting, transportkosten en productiekosten.
- **Juridisch kader:** de wettelijke grondslag voor de alternatieve technische oplossingen.
- **Marktrijpheid:** de mate waarin een techniek op grote schaal is toegepast.
- **Schaarsheid van bronnen:** de mate waarin een duurzame energiebron breed beschikbaar en lokaal inzetbaar is.

Bijlage 4:

Kaart Hengelo met ligging warmtenet en concessiegebieden warmte nieuwbouw

WOS Omschrijving	WOS Omschrijving
1 Kanaalzone	51 Strootbeekpark
2 Veldwijk Zuid	52 Thales
3 Berflo Es Zuid	53 Bedrijventerrein Twentekanaal Zuid
4 Veldwijk Sportpark	54 Bedrijventerrein Twentekanaal Zuid
5 Veldwijk Noord – Midden	55 Bedrijventerrein Twentekanaal Zuid
6 Veldwijk Noord – Noord	56 Bedrijventerrein Twentekanaal Zuid
7 Noordelijke Spoorzone	57 Bedrijventerrein Twentekanaal Zuid
8 Brouwerijterrein	58 Bedrijventerrein Twentekanaal Zuid
9 Hart van Zuid - Oost	59 Bedrijventerrein Zeggershoek
10 Hart van Zuid – West	60 Bedrijventerrein Twentekanaal Noord
11 Stork City I	61 Ntb
12 Stork City II	62 Ntb
13 Siemens Nieuwbouw	63 Ntb
14 Berflo Es Noord	64 Ntb
15 Industrieplein	65 Ntb
16 Lansinkveld	66 Ntb
17 ROC Noord	67 Ntb
18 ROC Zuid	68 Ntb
19 Holec-Hazemeijer	69 Ntb
20 Gezondheidspark West	70 Bloemenbuurt
21 Gezondheidspark Oost	71 Dichtersbuurt
22 Ziekenhuis	72 Weidedorp
23 M-kwadraat	73 Thiemsland
24 B3	74 't Wilbert
25 Lange Wemen	75 Bomenbuurt
26 O-kwadraat	76 Tichelwerk
27 Groothuis-locatie	77 Hengelose Es
28 Twentebad	78 Medaillon
29 Eaton	79 Weusthag
30 Campus	80 Tuindorp
31 Plein	81 Wilderinkshoek
32 Westermaat ZuidOost	82 Reserve
33 Expocenter	83 Reserve
34 RWZI	84 Reserve
35 Westermaat ZuidWest I	85 Reserve
36 Westermaat ZuidWest II	86 Reserve
37 Westermaat ZuidWest III	87 Reserve
38 Woolde	88 Reserve
39 Retentiegebied	89 Reserve
40 Heerbaart	90 Reserve
41 Timmersveld	91 Reserve
42 't Rot	92 Reserve
43 Klein Driene	93 Reserve
44 Sportpark Groot Driene	94 Reserve
45 't Swafert	95 Reserve
46 Vogelbuurt	96 Reserve
47 Bataafse Kamp	97 Reserve
48 Nijhofshoek	98 Reserve
49 Groot Driene	99 Reserve
50 AkzoNobel	

Bijlage 5:

Buurtnummers en buurtnamen

Buurtnummer Buurtnaam

0	Binnenstad-Centrum
1	Binnenstad-West
2	Binnenstad-Oost
10	Hengelse Es-Noord
11	Tichelwerk
12	't Wilbert
13	Bedrijventerrein Timmersveld
20	Noord
21	Elsbeek
22	De Noork
23	Klein Driene
24	't Rot
30	Bovenhoek
31	Schothorsthoek
32	Bartelinkshoek
33	Tijertshoek
34	Sogtoenhoek
35	Bruninkshoek
36	Middelhoek
37	Molendijkhoek
38	Weijinkshoek
39	Oosterveld
40	Zwavertshoek
41	Anninks-/Nijhofshoek
42	Groot Driene-Zuid
43	Groot Driene-Noord
50	Bedrijventerrein Twentekanaal-Zuid II
51	Berflo Es Noord
52	Berflo Es Zuid
53	Bedrijventerrein Twentekanaal-Noord II
54	Veldwijk-Noord
55	Veldwijk-Zuid
56	Boeldershoek
60	Bedrijventerrein Twentekanaal-Zuid I
61	Tuindorp 't Lansink
62	Tuindorp-Zuid
63	Bedrijventerrein Twentekanaal-Noord I
64	Nijverheid
65	Vikkerhoek

Buurtnummer Buurtnaam

66	Bedrijventerrein Zeggershoek
70	Bedrijventerrein Westermaat-Zuidwest
71	Woolde
72	Woolder Es
73	Weidedorp
74	Bedrijvenpark Westermaat-Zuidoost
75	Bedrijventerrein Westermaat-Noordoost
76	Bedrijventerrein Westermaat-Noordwest
80	Roershoek
81	Vossenbelt-Zuid
82	Vossenbelt-Noord
83	Het Broek
84	Kristenbos
85	Dalmeden
90	Beckum kern
91	Verspreide huizen Slangenbeek
91	Verspreide huizen Slangenbeek
92	Stadspark Weusthag-Noord
93	Stadspark Weusthag-Zuid
94	Verspreide huizen Driene
95	Verspreide huizen Tweekelo
96	Verspreide huizen Oele
97	Verspreide huizen Woolde
99	Verspreide huizen Beckum

Bijlage 6:

Overzicht van financieringsmogelijkheden

Spaargeld

Zeker wanneer de spaarrente laag is, loont het gebruik hiervan (indien aanwezig) om te gebruiken voor verduurzaming. Het rendement van spouwmuurisolatie is vergelijkbaar met een rente van 10 procent op een spaarrekening¹³.

Lenen

Wie zijn huis wil verduurzamen en hiervoor onvoldoende eigen geld heeft, kan een lening afsluiten. Geld lenen voor energiebesparende maatregelen kan op de volgende manieren:

- Hypotheek
- Energiebesparing via de hypotheek ('verduurzamingsdepot')
- Hogere hypotheek

Voor meer informatie: [Geld lenen voor energiebesparing](#) (eigenhuis.nl) en [Extra hypotheekruimte voor verduurzamen](#) | Milieu Centraal

- Energiebespaarlening (voor bestaande bouw, nieuwbouw en verenigingen van eigenaren (VvE))

Voor meer informatie: [Het Nationaal Warmtefonds](#) en [VvE Energiebespaarlening](#)

- Groene leningen

Verschillende banken verstrekken groene leningen of hypotheek. Hiermee kun je een aantrekkelijkere hypotheek krijgen in het geval van een duurzamere woning.

- Duurzame Monumenten-Lening

Een lening met lage rente van maximaal 30 jaar die wordt verstrekt aan een eigenaar-bewoner van een rijksmonument die het pand wil verduurzamen.

Voor meer informatie: [Duurzame Monumenten-Lening](#) | Restauratiefonds

- Energiebespaarlening via het warmtefonds

De energiebespaarlening voor particulieren is een aantrekkelijke mogelijkheid om energiebesparende investeringen in of aan uw eigen huis te kunnen financieren. Tot maximaal € 25.000 lenen met een gunstige rente.

Voor meer informatie: [Energiebespaarlening voor particulieren](#)

- Energiebespaarhypotheek via het warmtefonds

Een eigenaar-bewoner komt in aanmerking voor deze variant als een aanvraag voor een Energiebespaarlening niet kan worden geaccepteerd vanwege onvoldoende financiële draagkracht. De omvang van de Energiebespaarhypotheek bedraagt maximaal € 25.000,- en heeft een looptijd van maximaal 20 jaar.

Voor meer informatie: [De Energiebespaarhypotheek - Warmtefonds](#)

Subsidies

Er zijn landelijke, provinciale, regionale en gemeentelijke subsidies voor energiebesparende maatregelen.

- Subsidie energiebesparing eigen huis voor Verenigingen van Eigenaren (SEEH)

Bedoeld voor (gemengde) VvE's, woonverenigingen en wooncoöperaties die energie willen besparen in hun gebouw(en) en appartement(en).

Voor meer informatie: [Subsidie energiebesparing eigen huis \(SEEH\) voor VvE](#) (rvo.nl)

- Investeringssubsidie duurzame energie en energiebesparing (ISDE)

Stimuleren investeringen in opwek duurzame energie en in energiebesparende technieken of (isolatie)maatregelen, bijvoorbeeld zonneboilers en warmtepompen. Deze subsidie is bedoeld voor particuliere woningeigenaren.

Voor meer informatie: [Investeringssubsidie duurzame energie en energiebesparing voor woningeigenaren](#) (ISDE) (rvo.nl)

- Stimuleringsregeling aardgasvrije huurwoningen (SAH)

Stimuleren van verhuurders (woco's, institutionele beleggers, zakelijk en particuliere verhuurders) en gemengde VvE's om woningen aardgasvrij te maken.

Voor meer informatie: [Stimuleringsregeling aardgasvrije huurwoningen](#) (SAH) (rvo.nl)

¹³ Milieu Centraal, Spouwmuurisolatie: makkelijk isoleren | Milieu Centraal

- Subsidieregeling Verduurzaming en Onderhoud Huurwoningen (SVOH)

Deze subsidie is voor particuliere verhuurders en institutioneel beleggers. Met deze subsidie kunnen energiebesparende maatregelen genomen worden.

Voor meer informatie: [Subsidieregeling Verduurzaming en Onderhoud Huurwoningen \(SVOH\)](#) (rvo.nl)

- SVVE: subsidie voor energieadvies

Deze subsidie is bedoeld voor VvE's, woonverenigingen en wooncoöperaties om energieadvies te verkrijgen.

Voor meer informatie: [SVVE: subsidie voor energieadvies](#) (rvo.nl)

- SVVE: subsidie voor verduurzamingsmaatregelen

Deze subsidie is bedoeld voor VvE's, woonverenigingen en wooncoöperaties voor energiebesparende maatregelen en duurzame warmteopties, zoals een warmtepomp.

Voor meer informatie: [SVVE: subsidie voor verduurzamingsmaatregelen](#) (rvo.nl)

In de [Energiesubsidiewijzer](#) staat welke provinciale, regionale en gemeentelijke subsidies er zijn. Sommige gemeenten hebben subsidies voor kleine energiebesparende maatregelen.

Let op: bovenstaande regelingen kunnen in de tijd wijzigen en/of voorwaarden kunnen veranderen.

Bijlage 7:

Aantal woningen en ingevoerd alternatief per buurt voor kostenberekening

Wijk	Buurt	Woningvoorraad (aantal) (bron: BAG, peildatum 06-03-2023)	Technisch alternatief gebruikt in kostenberekening
Wijk 00 Binnenstad	Binnenstad-Centrum	865	Warmtenet
Wijk 00 Binnenstad	Binnenstad-West	690	Warmtenet
Wijk 00 Binnenstad	Binnenstad-Oost	634	Warmtenet
Wijk 01 Hengelose Es	Hengelose Es-Noord	1977	Warmtenet
Wijk 01 Hengelose Es	Tichelwerk	2025	Warmtenet
Wijk 01 Hengelose Es	't Wilbert	1422	All Electric
Wijk 01 Hengelose Es	Bedrijventerrein Timmersveld	28	Warmtenet
Wijk 02 Noord	Noord	2052	Warmtenet
Wijk 02 Noord	Elsbeek	948	Warmtenet
Wijk 02 Noord	De Noork	1185	Warmtenet
Wijk 02 Noord	Klein Driene	863	Warmtenet
Wijk 02 Noord	't Rot	112	All Electric
Wijk 03 Hasseler Es	Bovenhoek	927	Warmtenet
Wijk 03 Hasseler Es	Schothorsthoek	279	Warmtenet
Wijk 03 Hasseler Es	Bartelinkshoek	559	Warmtenet
Wijk 03 Hasseler Es	Tijertshoek	497	Warmtenet
Wijk 03 Hasseler Es	Sogtoenhoek	725	Warmtenet
Wijk 03 Hasseler Es	Bruninkshoek	453	All Electric
Wijk 03 Hasseler Es	Middelhoek	634	Warmtenet
Wijk 03 Hasseler Es	Molendijkhoek	687	Hybride warmtepomp
Wijk 03 Hasseler Es	Weijinkshoek	501	Warmtenet
Wijk 03 Hasseler Es	Oosterveld	33	All Electric
Wijk 04 Groot Driene	Zwavertshoek	532	Warmtenet
Wijk 04 Groot Driene	Anninks-/Nijhofshoek	1138	Warmtenet
Wijk 04 Groot Driene	Groot Driene-Zuid	1109	Warmtenet
Wijk 04 Groot Driene	Groot Driene-Noord	1841	Warmtenet
Wijk 05 Berflo Es	Bedrijventerrein Twentekanaal-Zuid II	3	All Electric
Wijk 05 Berflo Es	Berflo Es Noord	2050	Warmtenet
Wijk 05 Berflo Es	Berflo Es Zuid	744	Warmtenet
Wijk 05 Berflo Es	Bedrijventerrein Twentekanaal-Noord II	27	All Electric
Wijk 05 Berflo Es	Veldwijk-Noord	689	Warmtenet
Wijk 05 Berflo Es	Veldwijk-Zuid	507	Warmtenet
Wijk 05 Berflo Es	Boeldershoek	7	Hybride warmtepomp

Wijk 06 Wilderinkshoek	Bedrijventerrein Twentekanaal-Zuid I	26	All Electric
Wijk 06 Wilderinkshoek	Tuindorp 't Lansink	971	Warmtenet
Wijk 06 Wilderinkshoek	Tuindorp-Zuid	1621	Warmtenet
Wijk 06 Wilderinkshoek	Bedrijventerrein Twentekanaal-Noord I	11	All Electric
Wijk 06 Wilderinkshoek	Nijverheid	2337	Warmtenet
Wijk 06 Wilderinkshoek	Vikkerhoek	340	Warmtenet
Wijk 06 Wilderinkshoek	Bedrijventerrein Zeggershoek	3	All Electric
Wijk 07 Woolde	Bedrijventerrein Westermaat-Zuidwest	53	Warmtenet
Wijk 07 Woolde	Woolde	870	Warmtenet
Wijk 07 Woolde	Woolder Es	1221	Warmtenet
Wijk 07 Woolde	Weidedorp	1633	Warmtenet
Wijk 07 Woolde	Bedrijvenpark Westermaat-Zuidoost	0	Warmtenet
Wijk 07 Woolde	Bedrijventerrein Westermaat- Noordoost	0	All Electric
Wijk 07 Woolde	Bedrijventerrein Westermaat- Noordwest	1	Warmtenet
Wijk 08 Slangenbeek	Roershoek	997	Warmtenet
Wijk 08 Slangenbeek	Vossenbelt-Zuid	935	Warmtenet
Wijk 08 Slangenbeek	Vossenbelt-Noord	845	Warmtenet
Wijk 08 Slangenbeek	Het Broek	988	All Electric
Wijk 08 Slangenbeek	Kristenbos	6	Hybride warmtepomp
Wijk 08 Slangenbeek	Dalmeden	385	All Electric
Wijk 09 Buitengebied	Beckum kern	214	Hybride warmtepomp
Wijk 09 Buitengebied	Verspreide huizen Slangenbeek	5	Hybride warmtepomp
Wijk 09 Buitengebied	Stadspark Weusthag- Noord	16	All Electric
Wijk 09 Buitengebied	Stadspark Weusthag- Zuid	15	All Electric
Wijk 09 Buitengebied	Verspreide huizen Driene	43	All Electric
Wijk 09 Buitengebied	Verspreide huizen Twekkelo	106	All Electric
Wijk 09 Buitengebied	Verspreide huizen Oele	33	Hybride warmtepomp
Wijk 09 Buitengebied	Verspreide huizen Woolde	97	Hybride warmtepomp
Wijk 09 Buitengebied	Verspreide huizen Beckum	23	Hybride warmtepomp

Colofon

maart 2023. Uitgave van de gemeente Hengelo. Aan de inhoud van deze brochure kunnen geen rechten ontleend worden.

Bezoekadres stadhuis
Burgemeester van der Dussenplein 1

Postadres
Postbus 18, 7550 AA Hengelo

Telefoonnummer
14-074

E-mail
Gemeente@hengelo.nl

www.hengelo.nl

Gemeente
Hengelo

College van Burgemeester en Wethouders
Postbus 18
7550 AA Hengelo

A Paul Krugerstraat 44 Hengelo
Stationsstraat 12 Borne
Postbus 430
7550 AK HENGELO
T 074 24 68 300
E klantenservice@welbions.nl
I www.welbions.nl
KVK 06032957
BTW NL002637261B01
IBAN NL74 INGB 0674 2123 20

Plaats, datum Hengelo, 3 januari 2023
Onderwerp Aanleg warmtenet(ten)

Best College,

In deze brief willen wij als woningcorporatie onze visie geven op het aanleggen van warmtenet(ten) als duurzame oplossing binnen de gehele warmtetransitie. Wij stellen het op prijs wanneer u en uw Raad dit bij de verdere besluitvorming inzake het Warmteprogramma en het aardgasvrij maken van de Nijverheid betrekken. Wij zijn gaarne bereid om onze visie aan u en uw raad toe te lichten.

Warmtenetten

De aanleg van warmtenetten als collectieve oplossing is een van de oplossingen die zich aandienen om te voorzien in de warmtevraag van veel woningen in Twente en woningen van het aardgas af te halen. In Hengelo ligt een warmtenet die op korte termijn kan worden verdicht en uitgebreid naar meer huishoudens. Dit warmtenet maakt gebruik van restwarmte van Nobian. Daarnaast dient zich de mogelijkheid aan om een regionaal warmtenet aan te leggen met restwarmte van Twence.

Restwarmte enorm potentieel

Restwarmte van industrie en Twence biedt een enorm potentieel om woningen in Twente duurzaam te verwarmen. Denk aan wijken als de Nijverheid en Berflo Es Noord. Wij stellen ons hier op het standpunt dat restwarmte die aanwezig is niet meer opgewekt hoeft te worden en daarmee duurzaam is en het milieu ontlast. Zeker voor oudere woningen is midden tot hoog temperatuur warmte nodig om de woning voldoende te kunnen verwarmen en de bewoners comfort te bieden. Een warmtenet is hier uitermate geschikt voor. Zeker voor woningen in wijken in zuid en midden Hengelo, maar ook verder in de regio Twente.

Warmtetransitie

De warmtetransitie is voor ons een route tot 2050 om woningen CO₂-neutraal te krijgen. Soms lukt dit in een keer, maar vaak zal dit in stappen gaan. Belangrijk is dat wij hierin stappen zetten waarvan we geen spijt krijgen, dus verantwoorde keuzes maken in deze ingewikkelde energietransitie. Momenteel zijn er maar enkele duurzame of deels duurzame energiebronnen voor handen om uiterlijk in 2030 aan de landelijke doelstelling om een deel van de woningen aardgasvrij te maken te voldoen. Dat zijn voor wat betreft warmte: een warmtenet, een all-electric warmtepomp en een hybride warmtepomp. Waarbij aangetekend moet worden dat de laatste bron een tussenoplossing is, omdat deze nog gebruik maakt van aardgas en op termijn (voor 2050) vervangen moet worden voor een duurzame warmtebron en opnieuw een investering betekent.

Betrouwbaarheid

Voor wat betreft leveringszekerheid moet vooraf vastgelegd worden: de duur van het contract en hoe de back-up bij uitval of storing geregeld is. De Overheid heeft een zorgplicht voor wat betreft levering van warmte aan huishoudens, zodat daarmee de leveringszekerheid geborgd is. Aangezien we toewerken naar een circulaire economie zal Twence aan moeten tonen of voldoende afval beschikbaar is de komende jaren om aan de warmtevraag van de aangesloten eenheden te kunnen voldoen en welke mogelijke toekomstige duurzame energiebronnen aangesloten kunnen worden op het toekomstige open warmtenet. Dat is een belangrijke voorwaarde voor de aanleg van een warmtenet.

Betaalbaarheid

Betaalbaarheid is zeker in deze tijd van energiecrisis een belangrijk onderwerp. In een energiemarkt waar niets meer zeker lijkt is het dan ook lastig om op voorhand te bepalen wat betaalbaar is. Het hanteren van het 'niet meer dan anders'(NMDA) principe is wellicht lastig, maar een aanleg van een warmtenet moet financieel aantrekkelijk zijn voor de huurders ten opzichte van andere alternatieven die beschikbaar zijn in de markt. Het alternatief moet financieel aantrekkelijk zijn voor de investeerder (eigenaar) en de gebruiker (operationele kosten). De Overheid is er veel aan gelegen dat het potentieel aan restwarmte, dat gewoon beschikbaar is, te gebruiken in de energietransitie. Deze warmte hoeft niet meer opgewekt te worden door wind- of zonne-energie. De Overheid stelt dan ook subsidies beschikbaar om de aanleg van warmtenetten financieel haalbaar te maken.

Een ander belangrijk punt is de betaalbaarheid voor huurders. Wat is het vastrecht en welke tarieven worden gehanteerd voor de jaarlijkse kosten van de bewoners? Momenteel zijn deze tarieven nog gekoppeld aan de aardgasprijzen, maar met ingang van de nieuwe warmtewet (circa 1 januari 2025) zal dit losgekoppeld zijn. Hoe het er dan uitkomt te zien, is nu nog niet duidelijk. Over de betaalbaarheid moeten we vooraf duidelijkheid hebben om zekerheid te kunnen bieden aan onze huurders.

Draagvlak bewoners

De derde belangrijke voorwaarde is het draagvlak bij de huurders. Nu hebben wij nog 70% instemming nodig om een warmtenet in een complex of wijk aan te laten leggen. Ook hier zien we dat de Overheid er veel aan gelegen is dat het voor woningcorporaties mogelijk moet zijn om met een redelijk verduurzamingsvoorstel een warmtenet te kunnen aansluiten. Zij zet in op vereenvoudiging van de huidige regelgeving door expliciet te maken wanneer een verduurzamingsvoorstel als redelijk dient te worden beschouwd en door vast te leggen dat huurders die niet reageren op een voorstel niet meegeteld hoeven te worden in de draagvlakmeting.

Conclusie

Vooraf zijn dus drie voorwaarden van belang op basis waarop een besluit voor het al dan niet aanleggen van een warmtenet genomen kan worden.

1. Betrouwbaarheid van het warmtenet (duur, leveringszekerheid, back-up).
 - Aantonen voldoende aanbod duurzame warmte voor minimaal 30 jaar, inclusief de back-up bij uitval of storing.
2. Betaalbaarheid voor woningeigenaar en gebruiker.
 - Voor huurders NMDA principe toepassen voor de gehele looptijd met jaarlijkse toetsing op marktconformiteit.
 - Voor woningeigenaar investering marktconform in vergelijking met alternatieven.
3. Draagvlak bij bewoners en/of redelijk voorstel.
 - Zoeken naar draagvlak bij de bewoners en/of
 - een redelijk verduurzamingsvoorstel conform regelgeving.

Als aan deze voorwaarden wordt voldaan, dan is de aanleg van warmtenet(ten) in Hengelo voor ons een belangrijke duurzame oplossing in de energietransitie.

Bel of e-mail mij als u vragen heeft

Wilt u een afspraak maken om onze visie toe te lichten? Of heeft u andere vragen? Neem gerust contact met mij of mijn collega Bert Schipper op via 074 24 68 300. Of stuur een e-mail naar e.markvoort@welbions.nl of b.schipper@welbions.nl.

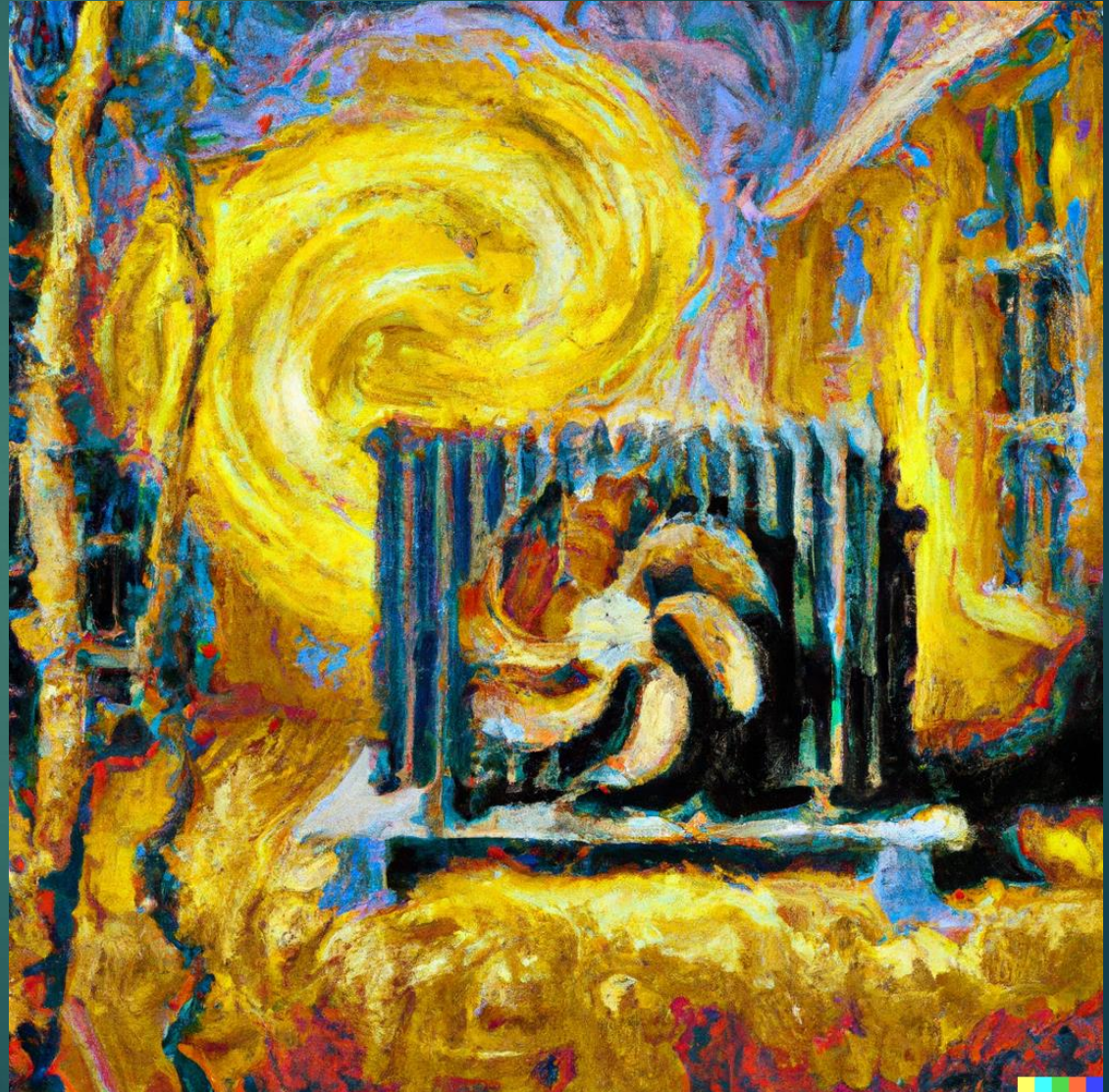
Met vriendelijke groet,

D. Markvoort
Directeur-bestuurder

Energietransitie '† Genseler/Nijverheid

2023

Hybride Warmtepomp, Warmtenet

Beide eindoplossingen

- ▶ Beide technologieën zijn toepasbaar op alle huizen
- ▶ Warmtepompen is een eindoplossing
- ▶ Bij een HWP besparen we morgen 50-70% aardgas. Aardgas wordt H2 of biogas.

Groot verschil :

De infrastructuur voor HWP ligt er al.

De elektrische infrastructuur gelijk belast.

- 1) Elektrisch vermogen warmtepomp 1.0-1,5 kW afgegeven
vermogen 4-4.5 kW komt grotendeels uit de buitenlucht
- 2) Warmtenet behoeft ook een el. koken 2 kW

Waarom niet inzetten op beide scenario's? Wij denken dat een HWP oplossing aanzienlijk goedkoper is.

Kabinet: Gasunie gaat gasnetwerk ombouwen voor waterstof uit windenergie

"Het gasleidingenstelsel dat we in ons land hebben is uniek. Het is een fijnmazig stelsel dat we kunnen ombouwen voor waterstof", zegt de staatssecretaris. "Het zou zonde zijn om die gasleidingen niet te gebruiken." Ze doet daarmee op de transitie van gas naar duurzame energie, waardoor het gasleidingennetwerk op den duur overbodig zou worden.

Benodigde
verwarmings-
vermogen
kWh/°C

Alleen gas

Hybide

Alleen warmtepomp

1800

1600

1400

1200

1000

800

600

400

200

0

-7

0

15

Omgevings-
temperatuur
°C

- › Warmtelast: 14 kW
- › 70% warmtepompvermogen
- › 30% cv-ketelvermogen

+35% rendement (ruimteverwarming) in
vergelijking met een hr-ketel

Warmteprogramma

Dames en Heren Gemeenteraadsleden

Ik ga u een rekenmodel aanbieden

Waarom:

Omdat de bewoners van Hengelo vooraf willen weten wat zijn mijn energiekosten als ik overstap van een gasleverancier naar de leverancier van het warmtenet.

Kostenvergelijk 1200 m³/37 GJ

Combiketel	1200 m ³		
	Variabele kosten	1200 x €1,45	€1740,00
	Vaste kosten		€275,44
		Totaal	€2015,44
Hybride warmtepomp	600 m ³ + 1465 kWh		
	Variabele kosten gas	600 x €1,45	€870,00
	Var. kosten elektriciteit	1465 x €0,40	€586,14
	Vaste kosten		€275,44
		Totaal	€1731,58
Warmtenet WBH	37 GJ		
	Variabele kosten		€1753,06
	Vaste kosten		€621,02
		Totaal	€2374,08

Warmtenet is **€358,64** (18 %) duurder dan verwarming met aardgas en **€642,50** (37 %) duurder dan verwarmen met een hybride warmtepomp.

Kostenvergelijk 1800 m³/55,5 GJ

Combiketel	1800 m ³		
	Variabele kosten	1800 x €1,4149	€2546,76
	Vaste kosten		€275,44
		Totaal	€2822,20
Hybride warmtepomp	900 m ³ + 2198 kWh		
	Variabele kosten gas	900 x €1,45	€1305,00
	Var. kosten elektriciteit	2198 x €0,3708	€815,03
	Vaste kosten		€275,44
		Totaal	€2395,47
Warmtenet WBH	55,5 GJ		
	Variabele kosten		€3200,50
	Vaste kosten		€621,02
		Totaal	€3821,52

Warmtenet is **€999,32** (35 %) duurder dan verwarming met aardgas en **€1426,05** (60 %) duurder dan verwarmen met een hybride warmtepomp.

Businesscase uitbreiding warmtenet Hengelo:

Kosten aanleg warmtenet? na 3 jaar nog niet inzichtelijk gemaakt

Transparantie richting burger:

- ▶ Wie wordt warmteproducent? LT of HT
- ▶ Wie wordt eigenaar van het transportnet?
- ▶ Wie wordt verantwoordelijk voor distributie en levering?
- ▶ Wie draagt dus de kosten/risico's?

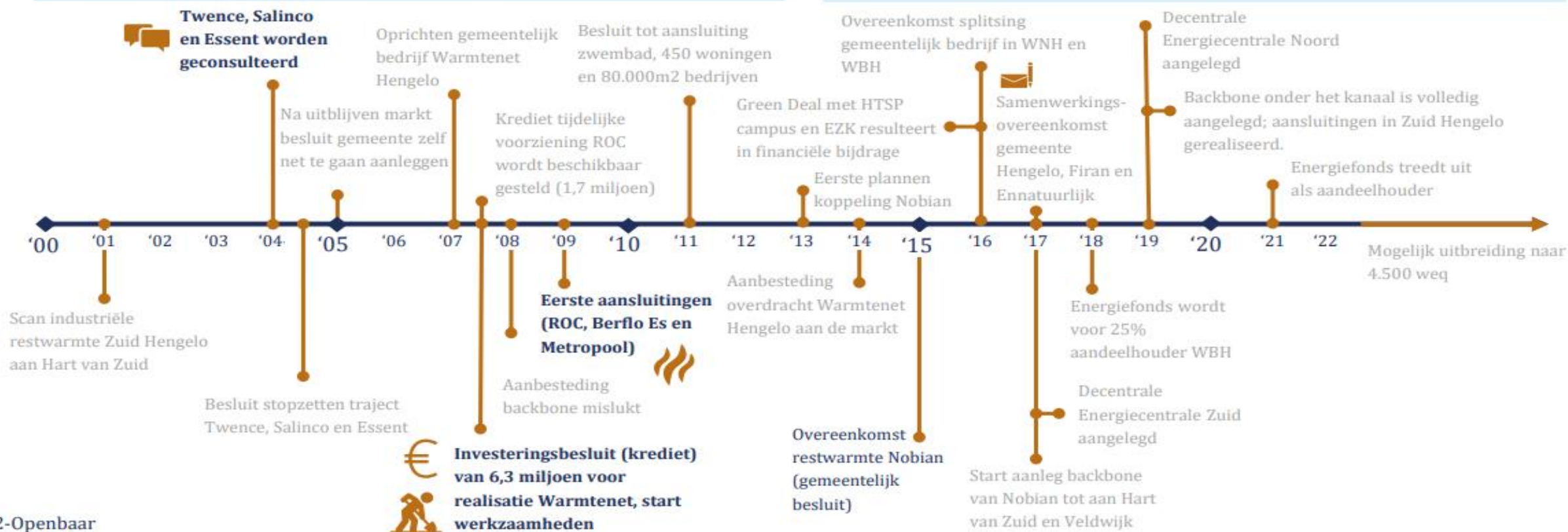
Snelheid van CO2 besparing

Het warmtenet in Hengelo is gestart door het warmtebedrijf van de gemeente

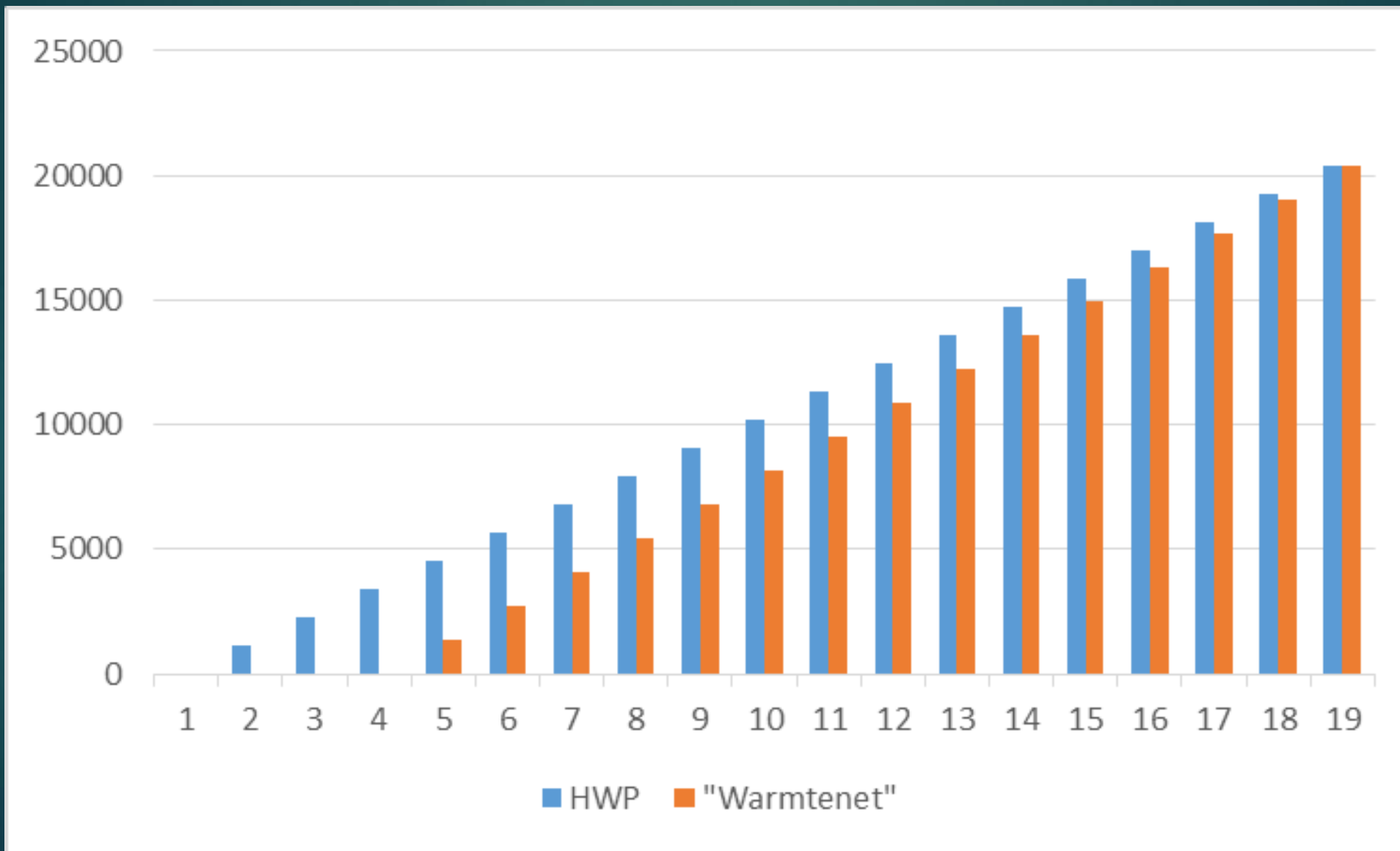
Het warmtenet in Hengelo is gestart op initiatief van de gemeente in 2001. Na het uitblijven van een positieve reactie op de marktconsultatie besloot de gemeente zelf te starten met gasgestookte ketels (containers). Het initiële doel was om 5.000 woningen en 400.000 m² bedrijfs- en kantoorgebouwen aan te sluiten. De eerste aansluitingen werden gerealiseerd in 2009. Vanwege het niet-rendabel zijn van het net heeft de gemeente het bedrijf verkocht aan Firan en Ennatuurlijk, met behoud van 5% aandeelhouderschap in zowel het transportnet (WNH) als het distributienet/leverancier (WBH).

De groei in aansluitingen blijft achter op de plannen

Na overname van het gemeentelijke bedrijf zijn verschillende uitbreidingen gedaan. Er is een backbone aangelegd onder het Twentekanaal om van het bedrijventerrein een net naar de woningaansluitingen te krijgen. Het investeringsbesluit is genomen op basis van het plan om 4.500 weq (nieuwbouw) aan te hebben gesloten rond 2035-2040. Hiervan zouden 1.500-2.000 weq woningen zijn en de rest zakelijk. Tot aan 2050 moeten dit 5.000 weq woningen en 500.000 m² bedrijven worden. Momenteel zijn er 900 weq gerealiseerd.

Cumulative effect

Wie draagt de risico's:

- ▶ Aanlegkosten(vervuilde grond, drukke ondergrond...
- ▶ Lang traject, vergunningen
- ▶ Participatiegraad
- ▶ Nationalisering van warmtenetten maakt het zeer complex
- ▶ Transportverliezen
- ▶ Grote risicovolle investeringen
- ▶ Faillissement aannemer, bouwkundige partner en warmtebedrijf
- ▶ Wat gebeurt er als het warmtebedrijf niet aan de CO2-eisen voldoet?

Conclusies:

- ▶ Onafhankelijke getoetste begroting
- ▶ Risico analyse en verdeling
- ▶ Wie doet wat , stakeholders
- ▶ Verlies Gemeente Hengelo 15 miljoen (€ 187 per inwoner van Hengelo). Verlies rijk en provincie nog eens € 7 miljoen.
- ▶ Welke lessen zijn er uit het verleden getrokken om een nieuw debacle te voorkomen
- ▶ Juridische advies ; nationalisering, stikstof etc.
- ▶ Wat gebeurt er bij tekorten
- ▶ Waarom alles zetten op 1 scenario warmtenet, Participatiegraad
- ▶ Dwingt het warmtenet consortium concurrerend te zijn.

Maatregelen genomen om energiegebruik te reduceren of op te wekken

Antwoorden	't Genseler		Nijverheid	
	161 reacties		237 reacties	
	Reactie	Ratio	Reactie	Ratio
Zonnepanelen	96	60%	71	30%
Extra isolatie	58	36%	137	58%
Pellet CV/houtkachel	19	12%	31	13%
(Hybride) warmtepomp	9	6%	16	7%
Warmtepanelen (IR)	2	1%	11	5%
Warmteterugwinning (WtW)	9	6%	8	3%
Nog niets	36	22%	60	25%
Andere...	19	12%	35	15%

Initiatieven locale (wijk) oplossingen (buurtbatterij, Waterstof, etc)

Antwoorden	't Genseler		Nijverheid	
	161 reacties		237 reacties	
	Reactie	Ratio	Reactie	Ratio
Positief, wil financieel deelnemen	65	40%	71	30%
Positief, wil financieel niet deelnemen			73	31%
Negatief	13	8%	33	14%
Is taak van overheid	25	16%		
Geen mening	58	36%	60	25%

Mening over de aanleg van een warmtenet in de wijk

Antwoorden	't Genseler		Nijverheid	
	161 reacties		237 reacties	
	Reactie	Ratio	Reactie	Ratio
Geen goede oplossing	108	67%	109	46%
Geen mening / neutraal	45	28%	94	40%
Goede oplossing	8	5%	34	14%

Bezwaren aansluiting op warmtenet

Antwoorden	't Genseler	
	161 reacties	
	Reactie	Ratio
Geen keuzevrijheid energieleverancier	116	72%
Verwacht beter alternatief in de toekomst	112	70%
Geen aardgasvrije oplossing	67	42%
Vertrouwen besluitvorming gemeente	64	40%
Investering in alternatief (panelen/warmtepomp)	35	21%
Geen	5	3%
Andere...	20	12%

Conclusies :

- ▶ Eis een implementatie plan. Wie heeft de regie en waarover.
- ▶ De burger wil weten wat het kost, welke risico's, Laat onafhankelijk begrotingen maken
- ▶ De burger wil keuzevrijheid, Voeg alternatieven toe bv HWP
- ▶ De burger geloofd in innovatie, Benoem zaken als H2 en buurt-batterijen
- ▶ De burger is al begonnen met CO2 besparing! De ambitie van een proefwijk en uitrol rond 2030 is niet van deze tijd.

Daarom als onze vertegenwoordigers , vraag het B&W dit toe te voegen !
Accepteer geen vlucht na voren (TZZ), het kan en moet beter.

U bent onze stem!

Vergelijking kosten combiketel, hybride warmtepomp en warmtenet 2023 bij verbruik beneden plafond.

Plafondprijzen: gas €1,45/m³ tot 1200 m³, elektriciteit €0,40/kWh tot 2900 kWh en warmte €47,38 tot 37 GJ.

Combiketel gasverbruik **1000 m³** (getal <1200 invullen!)

Kosten per m³ aardgas, plafondprijs €1,45/m³:

€ 1,45

variabele kosten	1000	x	€ 1,45	1450,00
vaste kosten Eneco				71,88
netbeheer kosten Enexis				203,56

Totaal € 1.725,44

Hybride warmtepomp gasverbruik **500 m³** (50% besparing door warmtepomp)
elektriciteitsverbruik **1221 kWh** (sCOP=4)

Kosten elektriciteit per kWh, plafondprijs €0,40:

€ 0,4000

variabele kosten gas	500	x	€ 1,45	725,00
vaste kosten gas Eneco				71,88
netbeheer kosten gas Enexis				203,56

variabele kosten elektriciteit	1221	x	€ 0,4000	€ 488,45
vaste kosten elektriciteit (geen extra kosten)				€ 0,00

Totaal € 1.488,89

Warmteverbruik bij WBH: 30,8 GJ Omreken factor WBH: 1200 m³ = 37 GJ (32,43 m³/GJ)

variabele kosten (prijsplafond)	30,8	x	€ 47,38	1460,88
jaarlijkse kosten afleverset				140,88
jaarlijkse meetkosten				30,75
jaarlijkse vaste kosten				449,39

Totaal € 2.081,90

Warmtenet is € 356,46 21% duurder dan verwarmen met aardgas.
Warmtenet is € 593,01 40% duurder dan verwarmen met een hybride warmtepomp.

In het blauwe veld kan het huidige eigen gasverbruik combiketel ingevuld worden.

In de groene velden staan nu plafondprijzen maar hier kunnen ook andere leveranciersprijzen ingevuld worden bv.:

Prijzen Eneco 6 mnd. vast maart 2023: €0,3708 per kWh stroom en €1,3446 per m³ aardgas.

Omreken factor WBH geeft relatief gunstige uitkomsten voor een warmtenet, het rekenmodel warmtewet geeft bv. aan dat een aardgasverbruik van 1500 m³ overeenkomt met een warmteverbruik van 55 GJ (27,27 m³/GJ). In de praktijk kan het warmteverbruik dus nog wel eens ca. 20% hoger uitvallen.

Vergelijking 2023

Combiketel	gasverbruik	1500 m³ (getal >1200 invullen!)
-------------------	--------------------	---

Kosten per m³ aardgas Eneco 6 mnd. vast maart 2023: € 1,3446 (lager dan plafondprijs €1,45/m³).

variabele kosten tot plafond	1200	x	€ 1,45	1740,00
variabele kosten boven plafond	300	x	€ 1,3446	403,38
vaste kosten Eneco				71,88
netbeheer kosten Enexis				203,56

Totaal € 2.418,82

Hybride warmtepomp	gasverbruik	750 m³	(50% besparing door warmtepomp)
	elektriciteitsverbruik	1832 kWh	(sCOP=4)

Kosten elektriciteit per kWh Eneco 6 mnd. vast maart 2023: € 0,3708 (lager dan plafondprijs €0,40/kWh).

variabele kosten gas	750	x	€ 1,45	1087,50
vaste kosten gas Eneco				71,88
netbeheer kosten gas Enexis				203,56

variabele kosten elektriciteit	1832	x	€ 0,3708	€ 679,19
vaste kosten elektriciteit (geen extra kosten)				€ 0,00

Totaal € 2.042,13

Warmteverbruik bij WBH: 46,3 GJ Omreken factor WBH: $1200 \text{ m}^3 = 37 \text{ GJ}$ ($32,43 \text{ m}^3/\text{GJ}$)

variabele kosten (prijsplafond)	37	x	€ 47,38	1753,06
variabele kosten	9,3	x	€ 78,24	723,72
jaarlijkse kosten afleverset				140,88
jaarlijkse meetkosten				30,75
jaarlijkse vaste kosten				449,39

Totaal € 3.097,80

Warmtenet is € 678,98 28% duurder dan verwarmen met aardgas.

Warmtenet is € 1.055,67 52% duurder dan verwarmen met een hybride warmtepomp.

In het blauwe veld kan het huidige eigen gasverbruik combiketel ingevuld worden.

In de groene velden kunnen eventueel andere leveranciersprijzen of de plafondprijzen ingevuld worden.

Omreken factor WBH geeft relatief gunstige uitkomsten voor een warmtenet, het rekenmodel warmtewet geeft bv. aan dat een aardgasverbruik van 1500 m³ overeenkomt met een warmteverbruik van 55 GJ (27,27 m³/GJ). In de praktijk kan het warmteverbruik dus nog wel eens ca. 20% hoger uitvallen.

Warmteprogramma

CO2 uitstoot ↓

2022: 214 Miljoen m3 gas

23 % woningen

77 % bedrijven

Trias Energetica
is een **3** stappen strategie

- 1) - Bespaar
- 2) - Gebruik duurzame
- 3) - Optimaliseer fossiel

• Warmteprogramma gaat niet over 77% van het gasverbruik !

• Besparen gasverbruik bij woningen ???

de 600 Miljoen Euro vraag

$$30.000 \text{ huizen} \times 20.000\text{€} = 600 \text{ Miljoen Euro}$$

Prijspeil Juni 2018

Alternatief 1: warmtenet

Voor de financiering van het warmtenet wordt er van uitgegaan dat de woningbezitter de kosten voor aansluiting voor zijn rekening neemt (6360 euro/woning inclusief BTW). Deze aansluiting betreft de connectie van de meterkast met het warmtenet. Hier bovenop komen de kosten van de aansluitingen in de woning zelf, nu ingeschat als 2000 euro per woning (incl BTW). Daarnaast zijn er in het huis aanpassingen nodig voor de afsluiting van het gas, de omschakeling naar inductiekoken, nieuwe pannen, etc. Deze kosten worden ingeschat op een bedrag van circa 2250 euro per woning (incl. BTW). Bovenop de bovenstaande kosten voor isolatie komt er dus een bedrag van in totaal circa 10.610 euro; wat bij elkaar neerkomt op een totale investering per gebouweigenaar á 18.110 euro inclusief BTW. Voor de financiering door de woningeigenaren is uitgegaan van eenzelfde constructie als bovenstaand.

de 600 Miljoen Euro vraag

30.000 huizen x 20.000€ = 600 Miljoen Euro

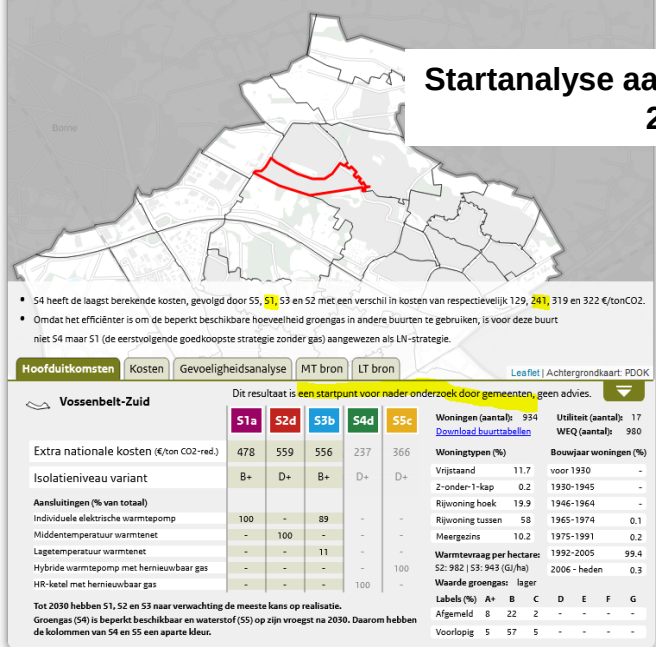
**Is de kwaliteit van dit warmteprogramma voldoende voor
een 600 Miljoen Euro besluit ?**

te voldoen door de huiseigenaren

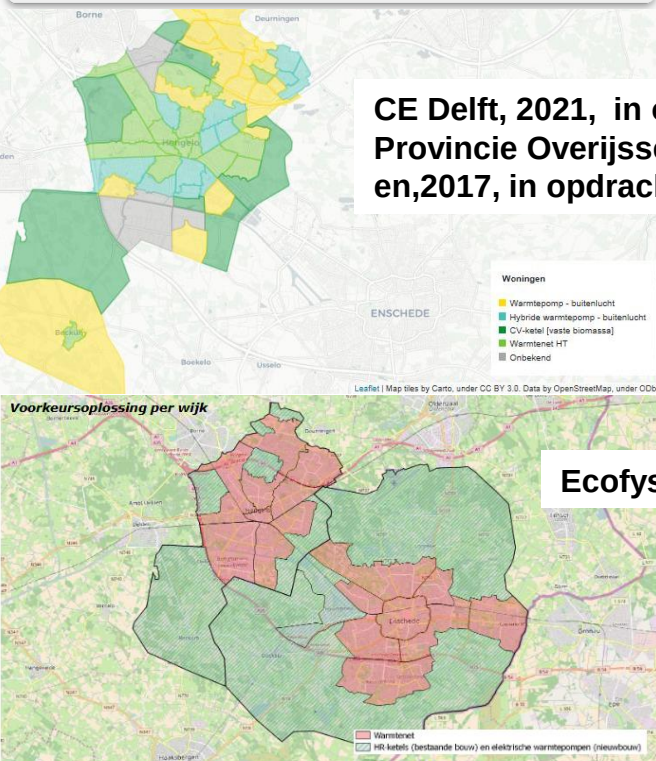
Hoeveel ton CO2 wordt bespaard tegen welke kosten ?

kosten effectiviteit per ton CO2-reductie ?

Startanalyse aardgasvrije buurten 2020

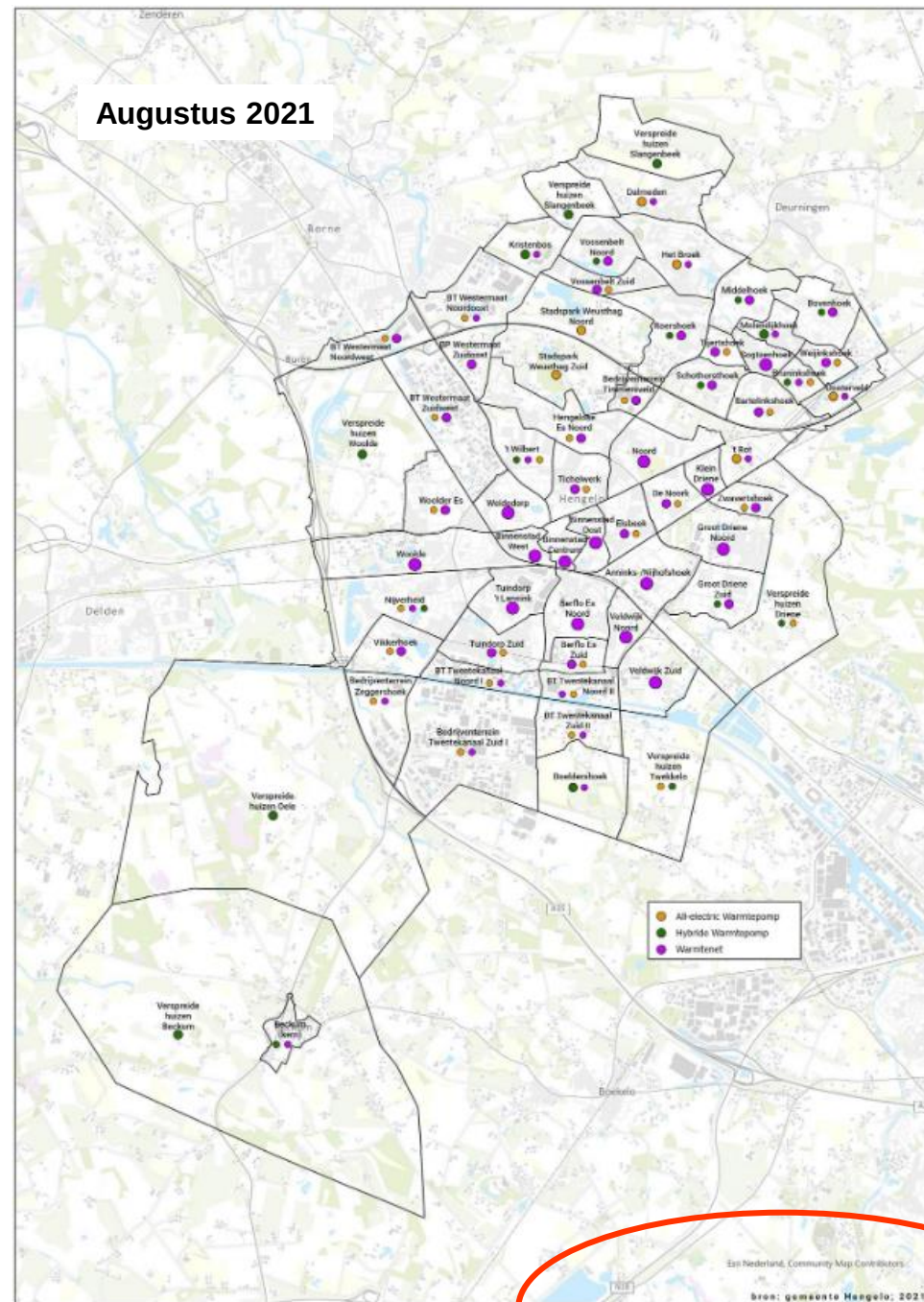
CE Delft, 2021, in opdracht van Provincie Overijssel; en, 2017, in opdracht van Enexis

Ecofys_Rapport 2017

Bestaande woningen worden gerenoveerd naar minimaal label B, waarbij warmte wordt ingezet voor de

Augustus 2021

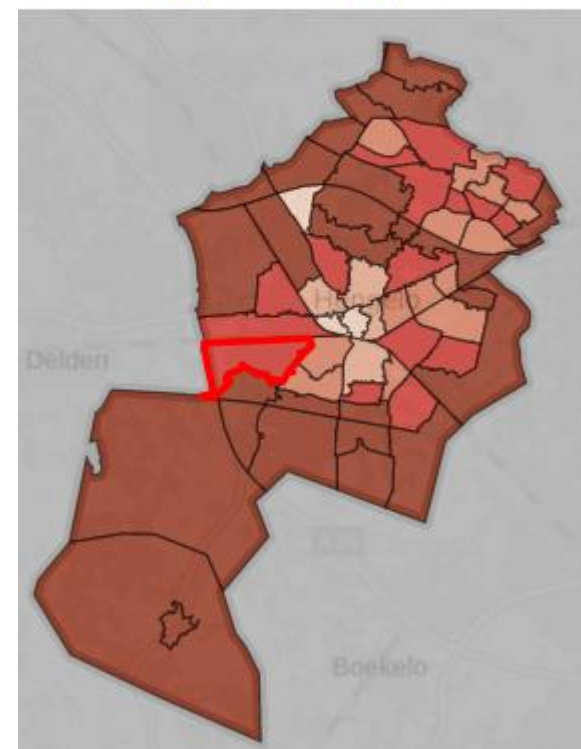

STARTANALYSE AARDGASVRIJE BUURTEN 2020

De Startanalyse geeft globale resultaten van de **nationale kosten** voor alternatieven voor aardgas per buurt en gemeente in de vorm van een gemeenterapport, een viewer en een datapakket.

Strategie-code	Omschrijving strategie	Variant-code	Schil-label	Omschrijving variant
S1	Individuele elektrische warmtepomp	S1a	B+	Luchtwarmtepomp
		S1b	B+	Bodemwarmtepomp
S2	Warmtenet met midden- tot hogetemperatuurbron	S2a	B+	MT-restwarmte
		S2b	B+	MT-geothermie
		S2c	B+	MT-geothermie overal*
		S2d	D+	MT-restwarmte
		S2e	D+	MT-geothermie
		S2f	D+	MT-geothermie overal*
S3	Warmtenet met laagtemperatuurbron	S3a	B+	LT-warmtebron, levering 30°C
		S3b	B+	LT-warmtebron, levering 70°C
		S3c	B+	WKO, levering 70°C hele buurt*
		S3d	B+	WKO, levering 50°C
		S3e	B+	TEO + WKO, levering 70°C
		S3f	D+	LT-warmtebron, levering 70°C
		S3g	D+	WKO, levering 70°C hele buurt*
		S3h	D+	TEO + WKO, levering 70°C
S4	Groengas	S4a	B+	Hybride warmtepomp
		S4b	B+	hr-ketel
		S4c	D+	Hybride warmtepomp
		S4d	D+	hr-ketel
S5	Waterstof	S5a	B+	Hybride warmtepomp
		S5b	B+	hr-ketel
		S5c	D+	Hybride warmtepomp
		S5d	D+	hr-ketel

Warmteprogramma:

3.2. Startanalyse: alternatief met de laagste maatschappelijke kosten

De Startanalyse van Planbureau voor de leefomgeving (2020) geeft inzicht in de warmtealternatieven per buurt met de laagste **maatschappelijke kosten**.

Nationale kosten

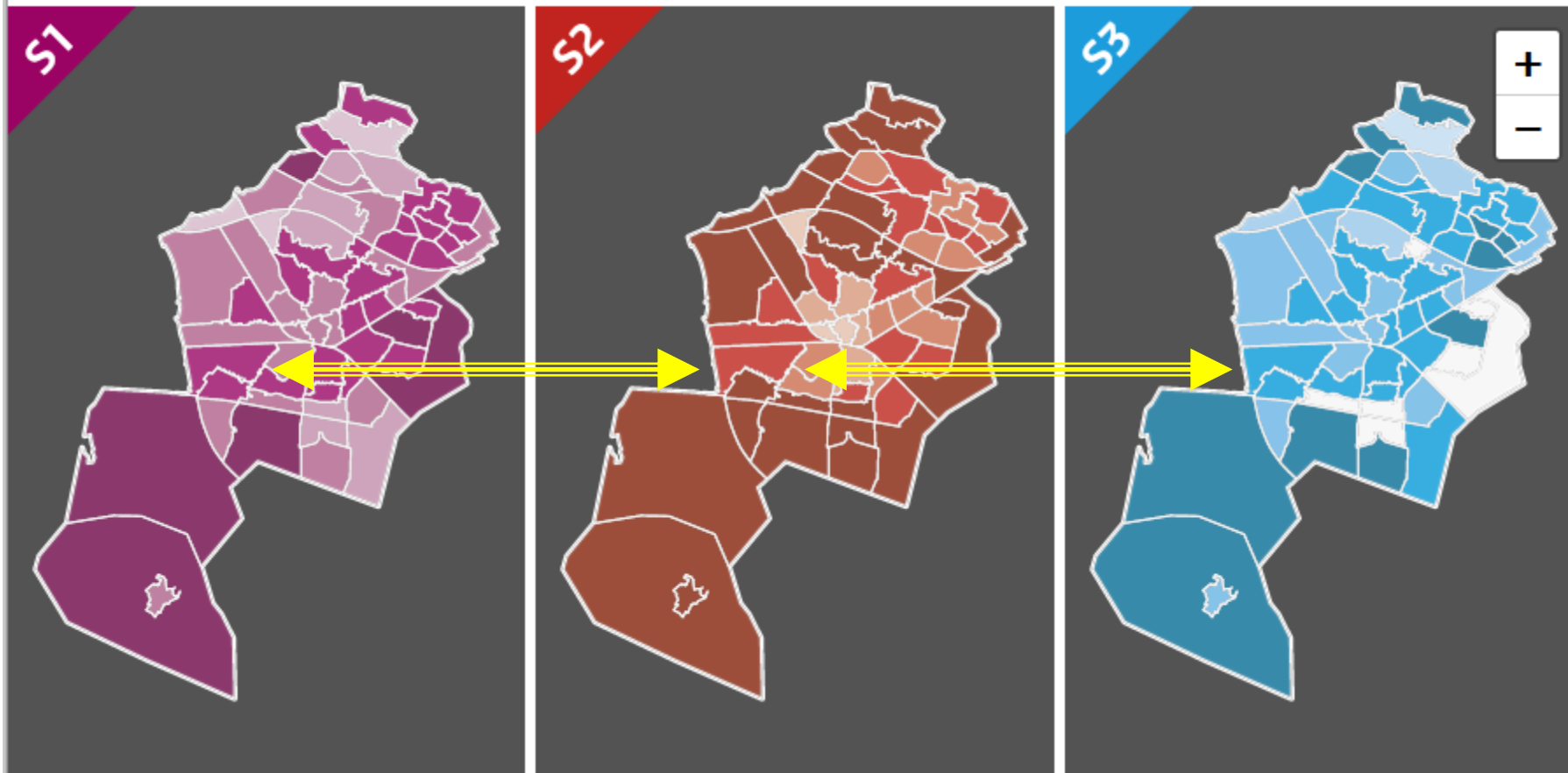
kosten effectiviteit
per ton CO2-reductie

Nationale kosten (€/ton CO2-reductie) Minder dan 320 320-410 410-520 520-610 610 of meer

Nationale kosten (€/ton CO2-reductie) Minder dan 320 320-410 410-520 520-610 610 of meer

Nationale kosten (€/ton CO2-reductie) Minder dan 320 320-410 410-520 520-610 610 of meer

de laagste
maatschappelijke kosten ?

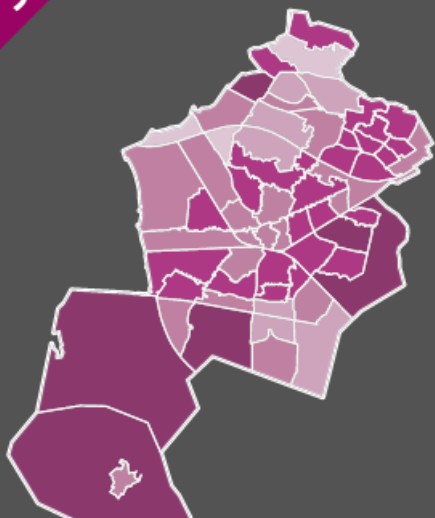
Individuele elektrische
warmtepomp

Warmtenet met
HT-MT-bronnen

Warmtenet met
LT-bronnen

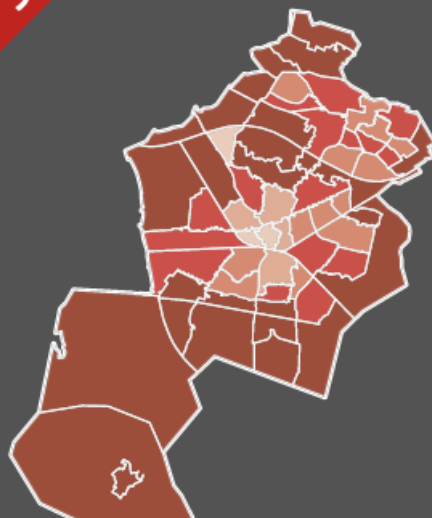
Nationale kosten (€/ton CO₂-reductie) Minder dan 320 320-410 410-520 520-610 610 of meer

S1

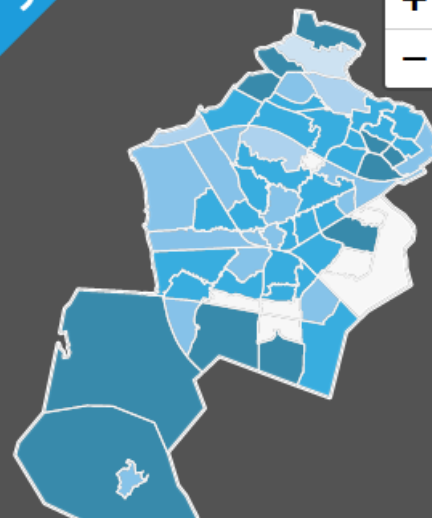
Individuele elektrische warmtepomp

S2

Warmtenet met HT-MT-bronnen

S3

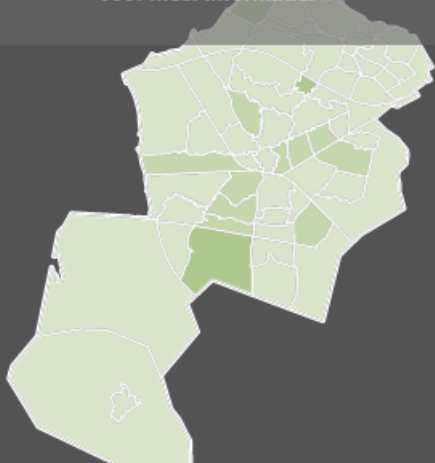

Warmtenet met LT-bronnen

kosten effectiviteit
per ton CO₂-reductie

S4

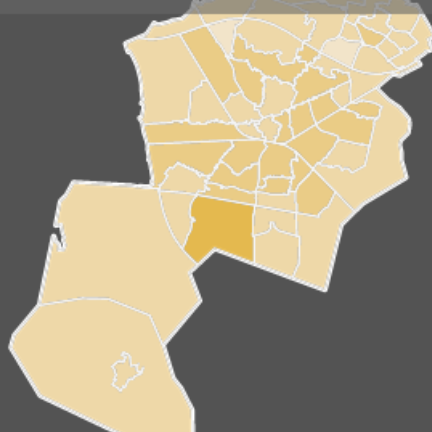
Groengas wordt beperkt beschikbaar geacht. Klik op de knop 'S4' in de rechter menubalk voor meer informatie.

Groengas (hybride)

S5

Van waterstof wordt tot 2030 geen grootschalige toepassing in de gebouwde omgeving verwacht. Klik op de knop 'S5' in de rechter menubalk voor meer informatie.

Waterstof (hybride?)

Figuur 3: CO₂-reductie vs kosteneffectiviteit bestaande maatregelen (2020)

Verscherpte handhaving Wet Milieubeheer

EU-norm CO₂-uitstoot personenauto's naar 95g/km

Sluiting oude kolencentrales van voor 1990

SDE+regeling biomassa-eestook kolencentrales

SDE+regeling wind op land

Afspraken gemiddeld label B huurwoningen

SDE+regeling wind op zee

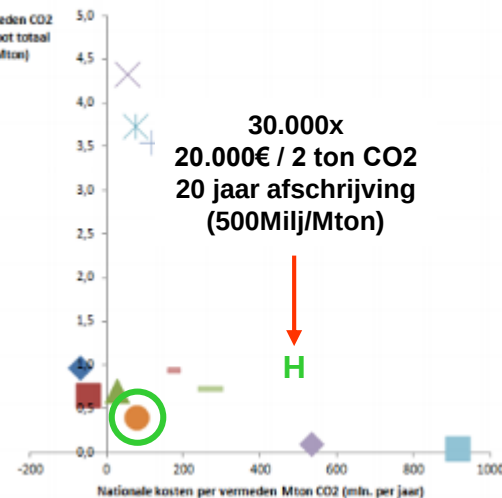
SDE+regeling grootschalig zon-PV

Salderingsregeling zon-PV kleinverbruikers

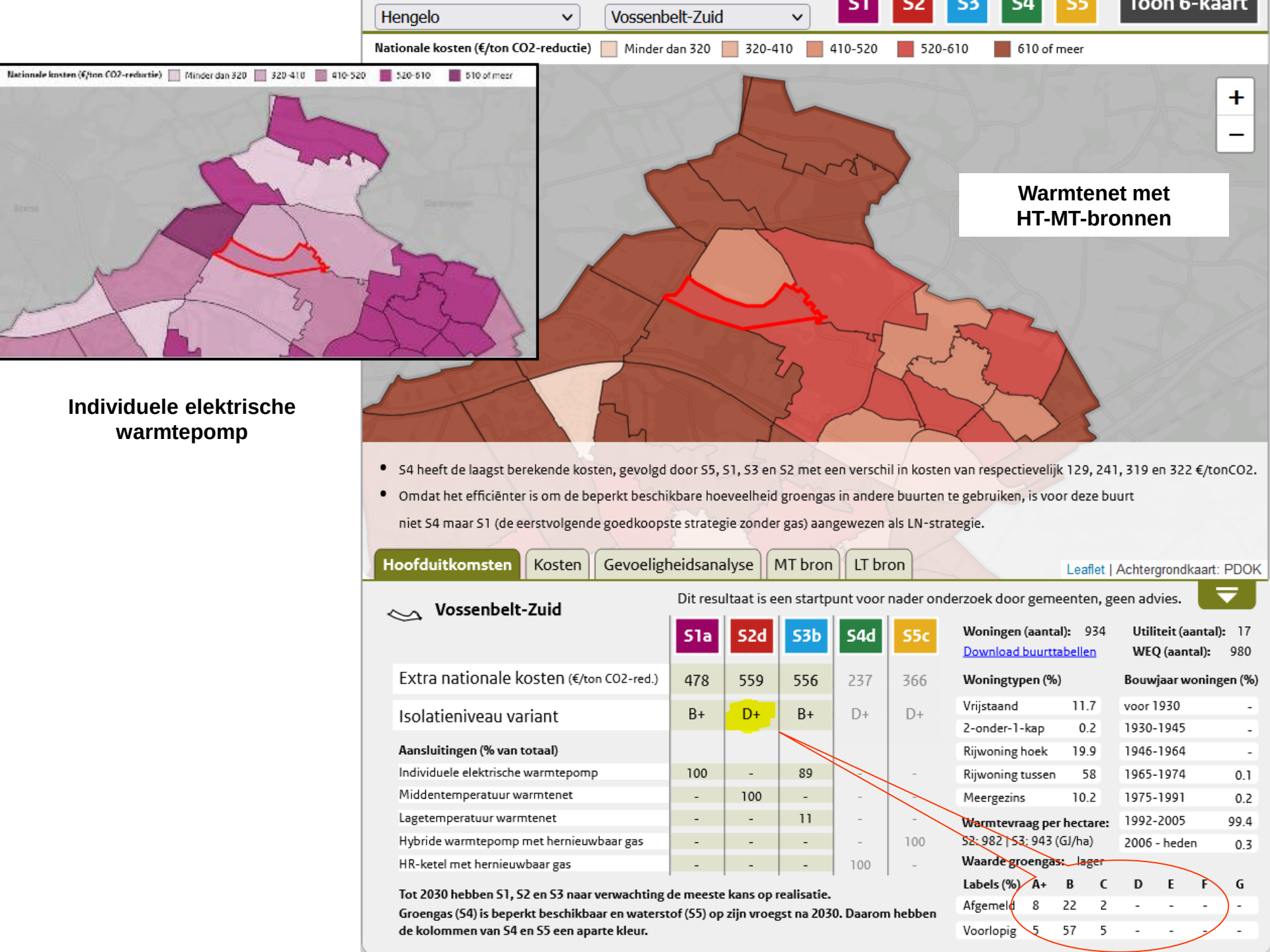
STEP-regeling (huursector)

Fiscaal stimuleren nul-emissieauto's

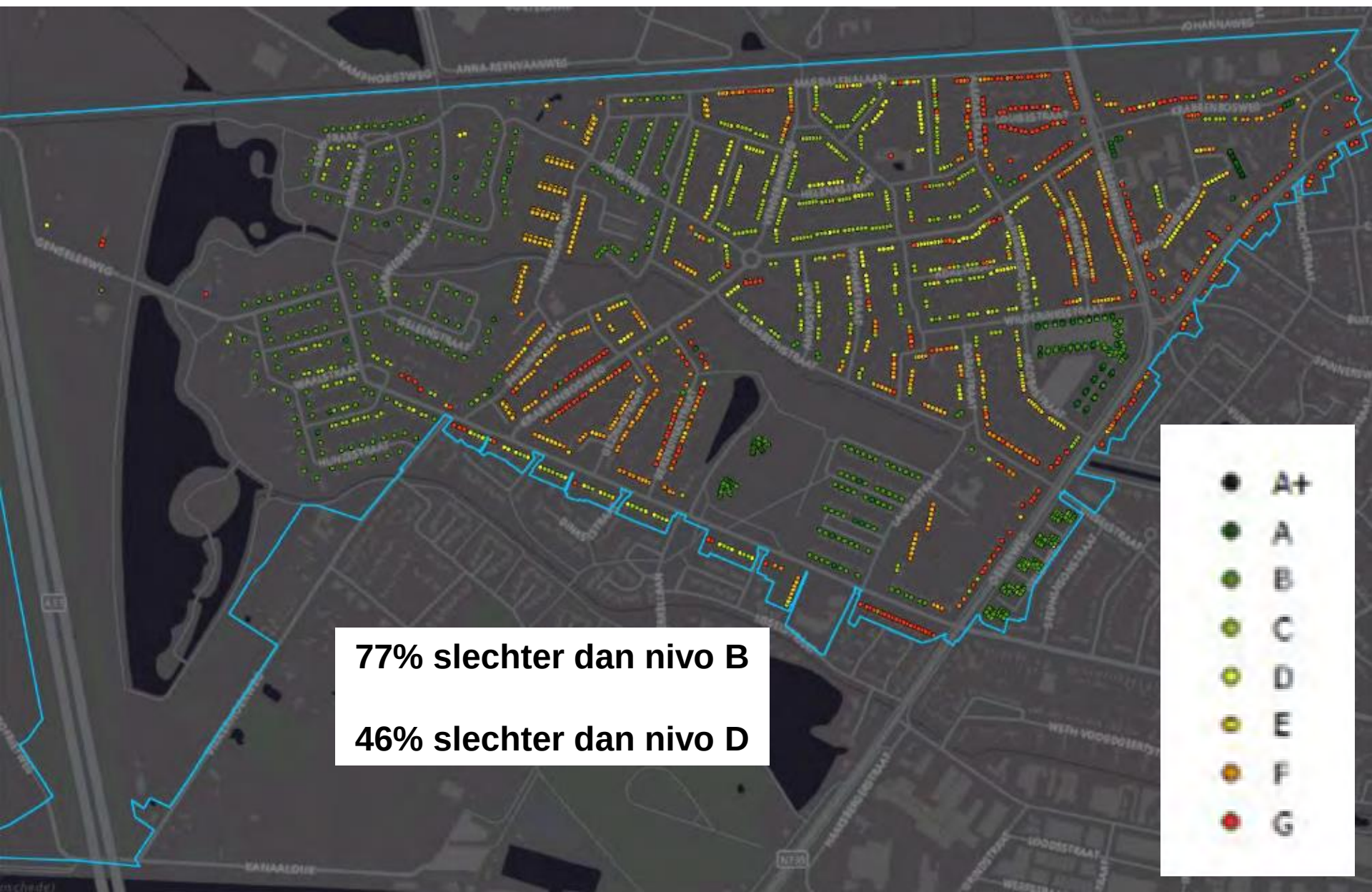
Verminderd CO₂-
uitstoot totaal
(Mton)

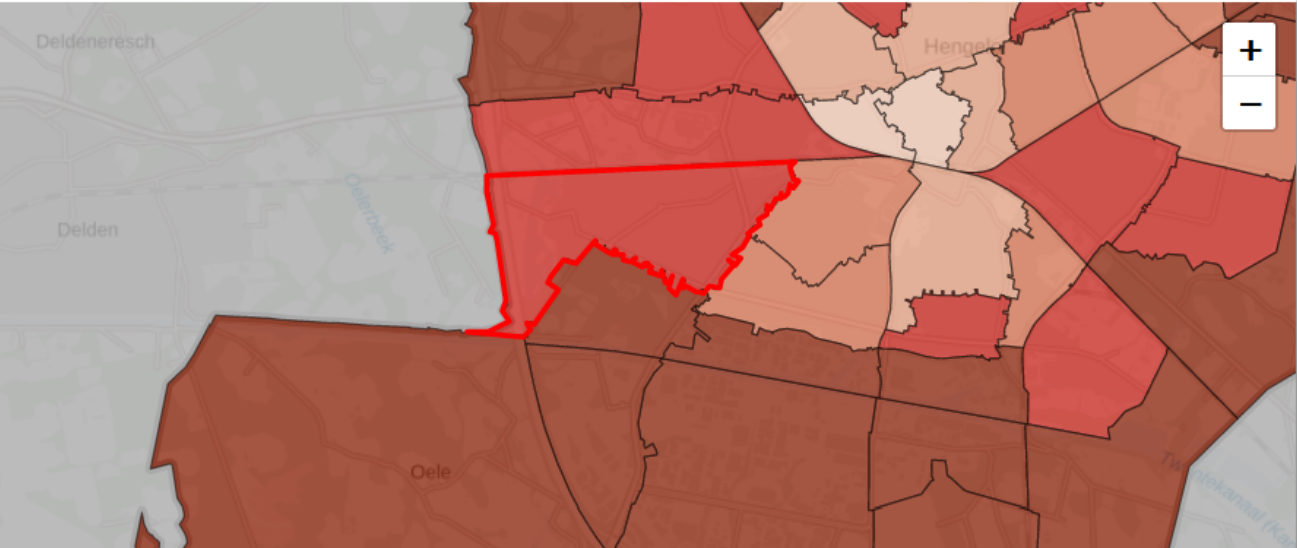
<https://themasites.pbl.nl/leidraad-warmte/2020/#>

Isolatie labels wijk Nijverheid en 't Genseler

Nationale kosten (€/ton CO2-reductie) Minder dan 320 320-410 410-520 520-610 610 of meer

- S4 heeft de laagst berekende kosten, gevolgd door S5, S1, S3 en S2 met een verschil in kosten van respectievelijk 116, 241, 245 en 290 €/tonCO2.
- Omdat het efficiënter is om de beperkt beschikbare hoeveelheid groengas in andere buurten te gebruiken, is voor deze buurt niet S4 maar S1 (de eerstvolgende goedkoopste strategie zonder gas) aangewezen als LN-strategie.

Nijverheid

Dit resultaat is een startpunt voor nader onderzoek door gemeenten, geen advies.

	S1a	S2d	S3f	S4d	S5c		
Extra nationale kosten (€/ton CO2-red.)	543	592	547	302	418	Woningen (aantal): 2266	Utiliteit (aantal): 254
Isolatievariant	B+	D+	D+	D+	D+	Download buurttabellen	WEQ (aantal): 2421
Aansluitingen (% van totaal)						Woningtypen (%)	Bouwjaar woningen (%)
Individuele elektrische warmtepomp	100	-	93	-	-	Vrijstaand 11.4	voor 1930 24.2
Middentemperatuur warmtenet	-	100	-	-	-	2-onder-1-kap 16.8	1930-1945 21.7
Lagetemperatuur warmtenet	-	-	7	-	-	Rijwoning hoek 21	1946-1964 24.5
Hybride warmtepomp met hernieuwbaar gas	-	-	-	-	100	Rijwoning tussen 29.2	1965-1974 2.4
HR-ketel met hernieuwbaar gas	-	-	-	100	-	Meergezins 21.6	1975-1991 12.8
Tot 2030 hebben S1, S2 en S3 naar verwachting de meeste kans op realisatie.						Warmtevraag per hectare:	1992-2005 14.1
Groengas (S4) is beperkt beschikbaar en waterstof (S5) op zijn vroegst na 2030. Daarom hebben de kolommen van S4 en S5 een aparte kleur.						S2: 685 S3: 613 (GJ/ha)	2006 - heden 0.3
						Waarde groengas: lager	
						Labels (%)	A+ B C D E F G
						Afgemeld	3 3 15 11 5 2 2
						Voorlopig	17 4 1 3 17 17

in de berekening aangesloten warmtebron - Klik op de

Hengelo

Naam: locatie Boeldershoek Twence

Type: AVI

Vermogen: 200 MW

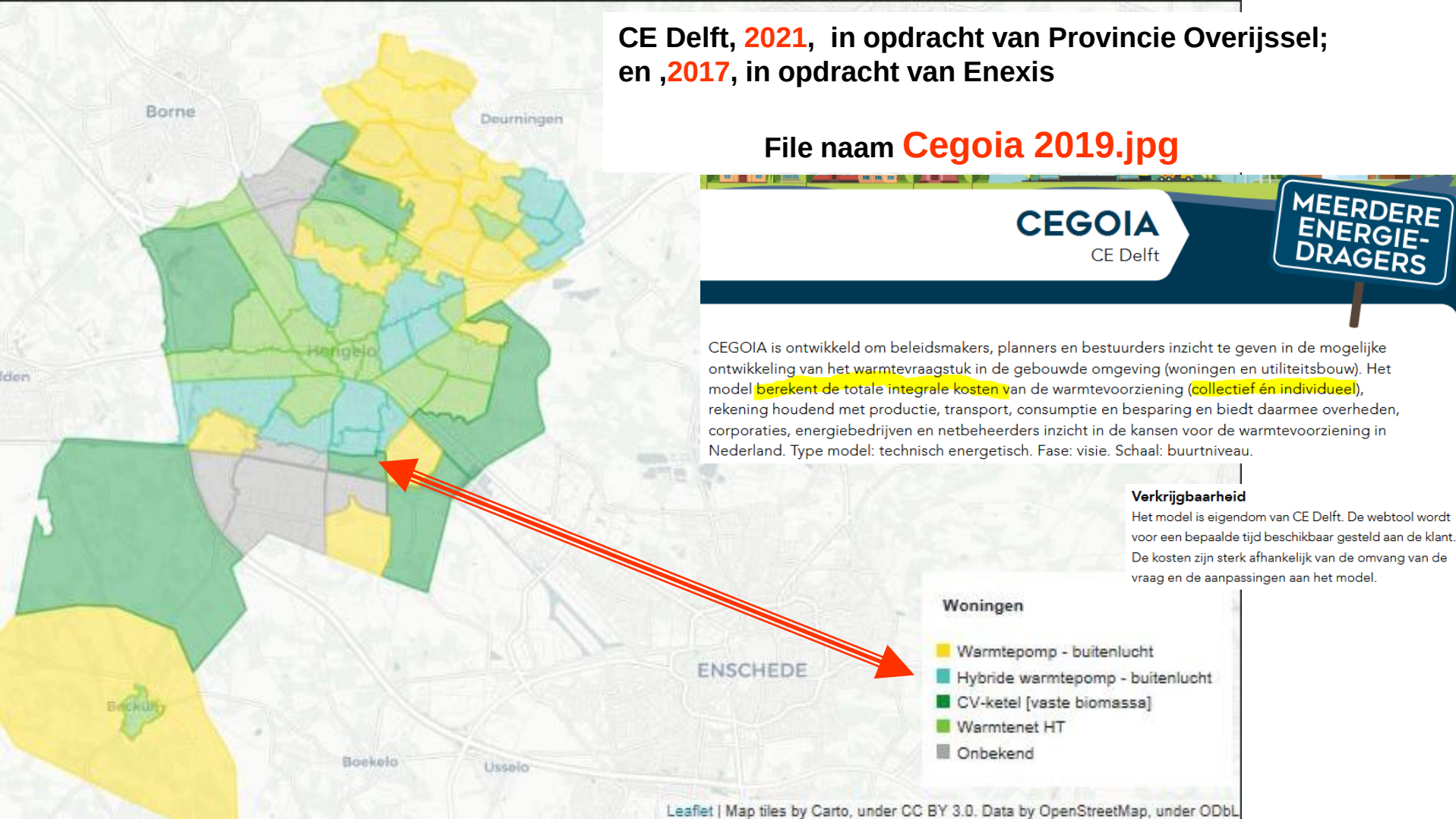
rekenen met D+ is mooipraat en afwentelen van isolatiekosten op de energiekosten van bewoners

77% slechter dan nivo B

46% slechter dan nivo D

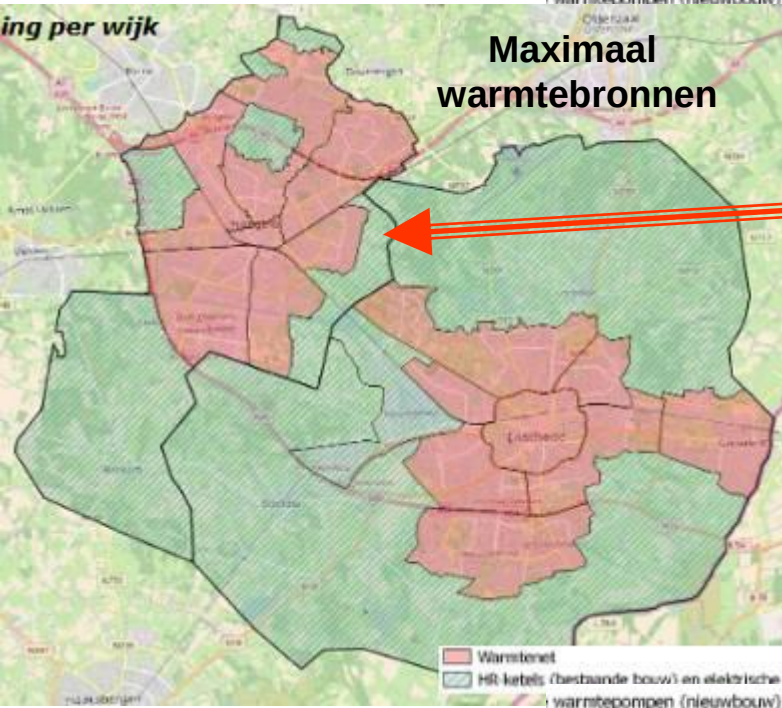
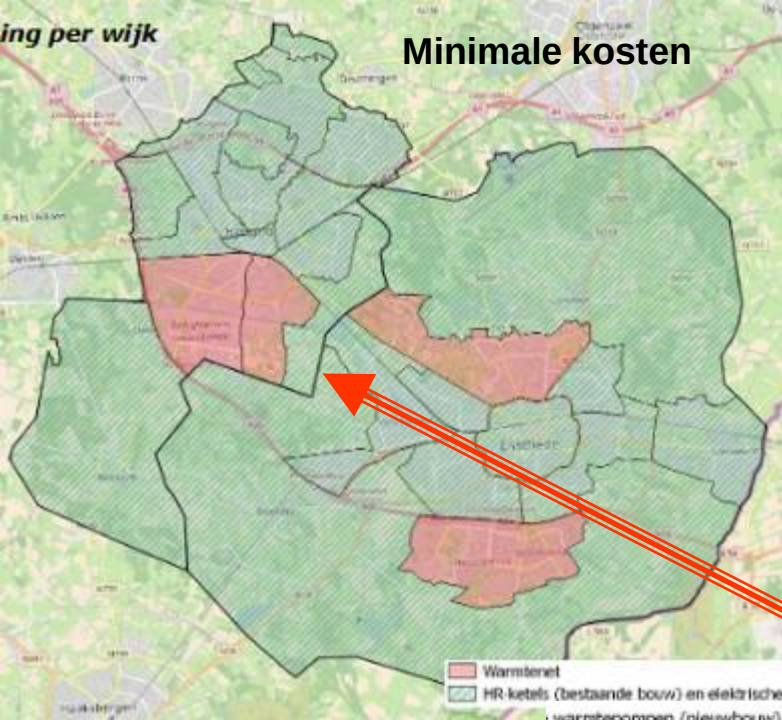
CE Delft, **2021**, in opdracht van Provincie Overijssel;
en **2017**, in opdracht van Enexis

File naam **Cegoia 2019.jpg**

53. Zienswijze, transparantie ontbreekt Ref 7 CE Delft, 2021, in opdracht van Provincie Overijssel; en, 2017, in opdracht van Enexis is niet te vinden

Reactie: Er is geen rapport beschikbaar van deze studie. Het betreft een kaart met het logische alternatief per buurt. Deze is beschikbaar via www.hengelo.nl/aardgasvrij op <https://www.hengelo.nl/bestanden/documenten/themasite-aardgasvrij/Cegoia%202019.jpg>.

Datum: 7 maart 2017

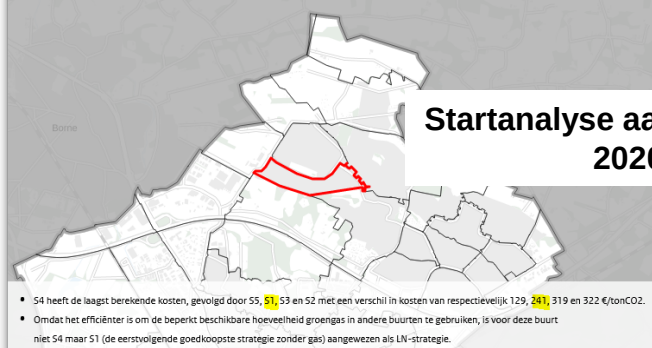
Scenario's voor de warmtevoorziening van Enschede & Hengelo

Rapport

Scenario	Karakteristieken	Kosten	Uitstoot	Randvoorwaarden	Realiseerbaarheid
<i>Minimale kosten</i>	- Gericht op lage systeemkosten - Goede isolatie (label B) - Forse inzet van groen gas en warmte	+	~	+	+
<i>Maximale duurzaamheid</i>	- Gericht op lage CO₂-uitstoot - Zeer goede isolatie (label A+) - Forse inzet van elektriciteit en warmte	-	+	-	-
Maximale inzet warmtebronnen	- Gericht op maximale inzet van warmtebronnen - Goede isolatie (label B) - Verregaande inzet van warmtenetten	~	+	~	+
<i>Maximale individuele keuzevrijheid</i>	- Gericht op maximale keuzevrijheid - Goede isolatie (label B) - Verregaande inzet van groen gas, forse inzet van elektrische warmtepompen	+	~	+	-

Uitgangspunt: Goede isolatie (label B)

Startanalyse aardgasvrije buurten 2020 / 2022

Hoofduitkomsten | Kosten | Gevoeligheidsanalyse | MT bron | LT bron | Leaflet | Achtergrondkaart: PDOK

Dit resultaat is een startpunt voor nader onderzoek door gemeenten, geen advies.

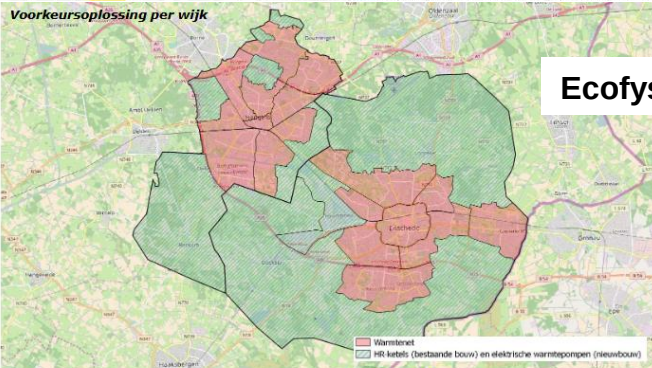
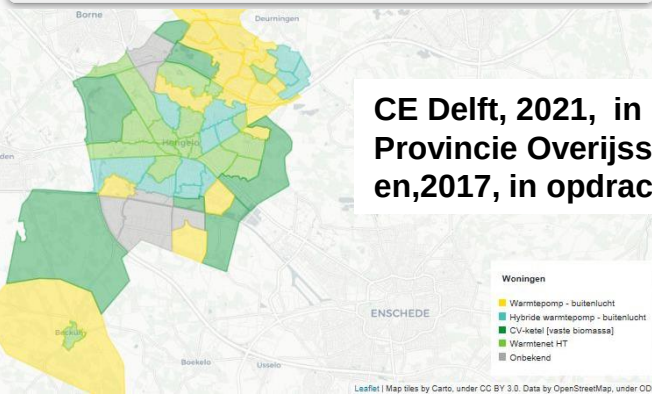
Vossenbelt-Zuid

	S1a	S2d	S3b	S4d	S5c
Extra nationale kosten (€/ton CO ₂ -red.)	478	559	556	237	366
Isolatieniveau variant	8+	D+	8+	D+	D+
Aansluitingen (% van totaal)					
Individuele elektrische warmtepomp	100	-	89	-	-
Middentemperatuur warmtenet	-	100	-	-	-
Lagetemperatuur warmtenet	-	-	11	-	-
Hybride warmtepomp met hernieuwbaar gas	-	-	-	-	100
HR-netal met hernieuwbaar gas	-	-	-	100	-

Tot 2030 hebben S1, S2 en S3 naar verwachting de meeste kans op realisatie. Groengas (S4) is beperkt beschikbaar en waterstof (S5) op zijn vroegst na 2030. Daarom hebben de kolommen van S4 en S5 een aparte kleur.

Woningtypen (%)	Woningen (aantal)	Uitbreit (aantal)
Vrijstaand	11.7	17
2-onder-1-kap	0.2	-
Rijwoning hoek	19.9	980
Rijwoning tussen	58	-
Meergezins	10.2	-
Warmtevraag per hectare	52: 982 53: 943 (GJ/ha)	-
Waarde groengas	lager	-
Labels (%)	A+ B C D E F G	-
Afgemeld	8 22 2 - - - -	-
Voorlopig	5 57 5 - - - -	-

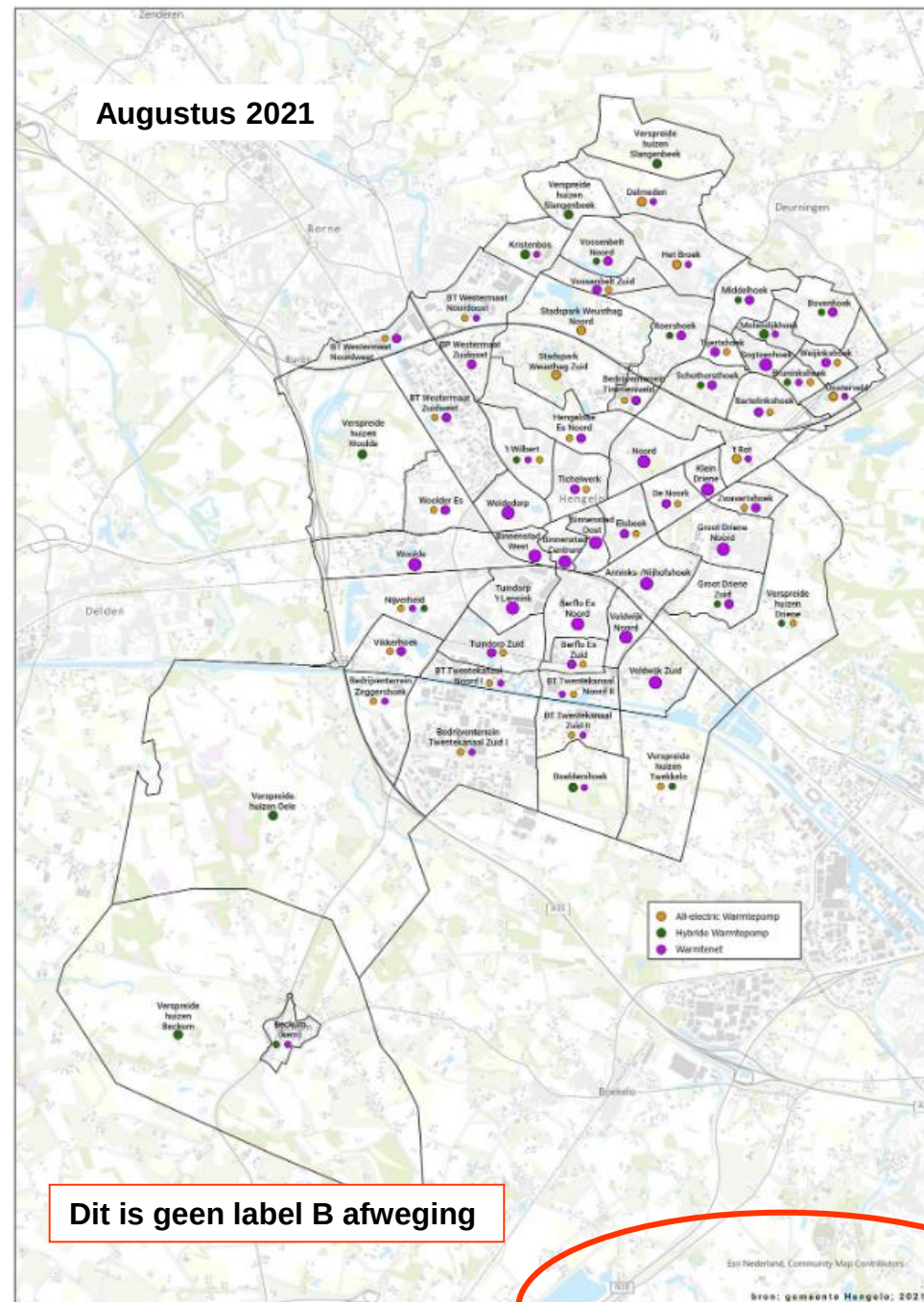
CE Delft, 2021, in opdracht van Provincie Overijssel; en, 2017, in opdracht van Enexis

Ecofys_Rapport 2017

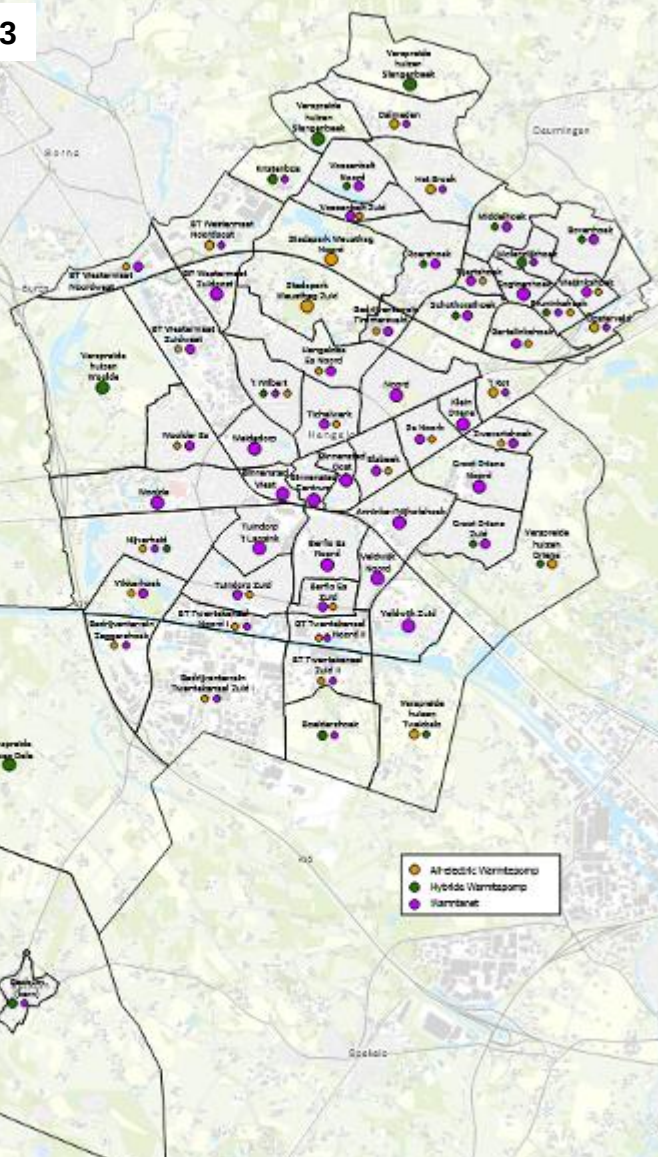
Bestaande woningen worden gerenoveerd naar minimaal label B, waarbij warmte wordt ingezet voor de

Augustus 2021

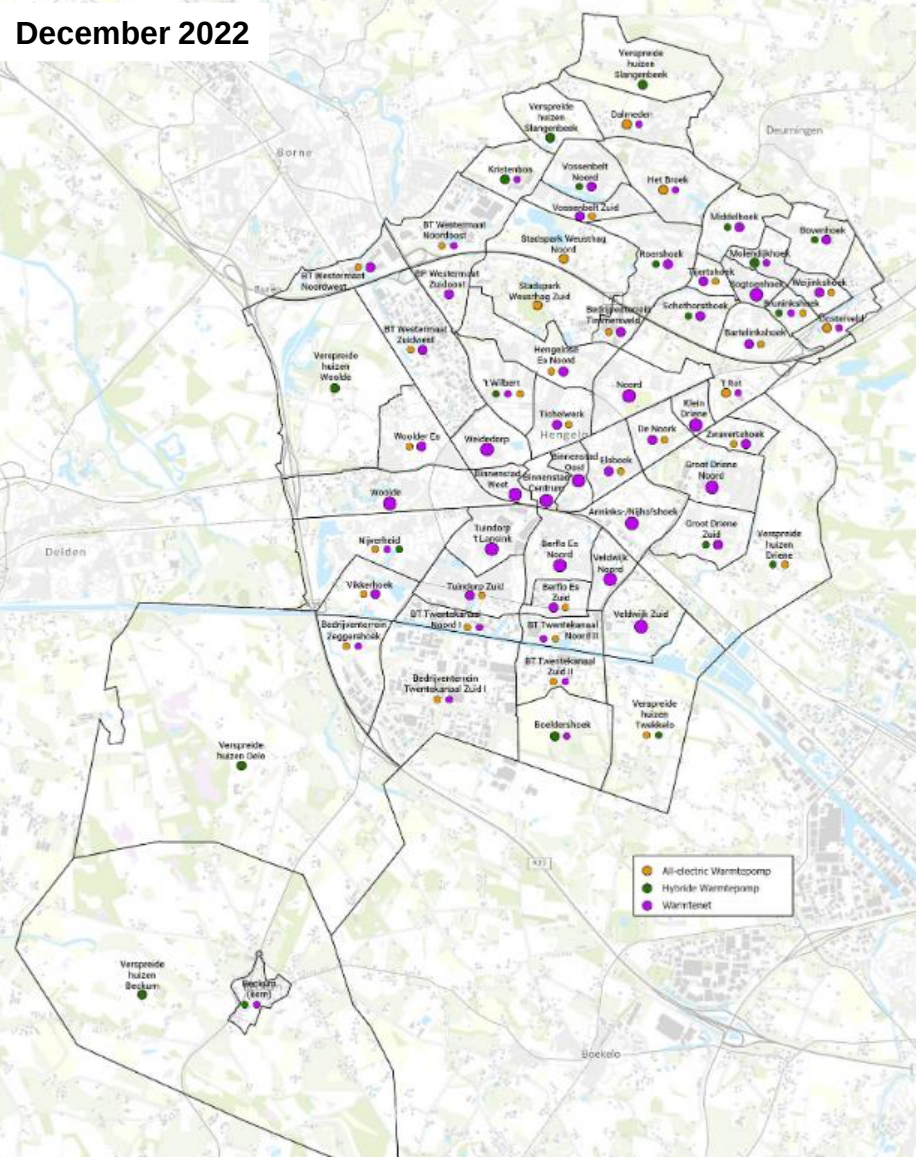

Dit is geen label B afweging

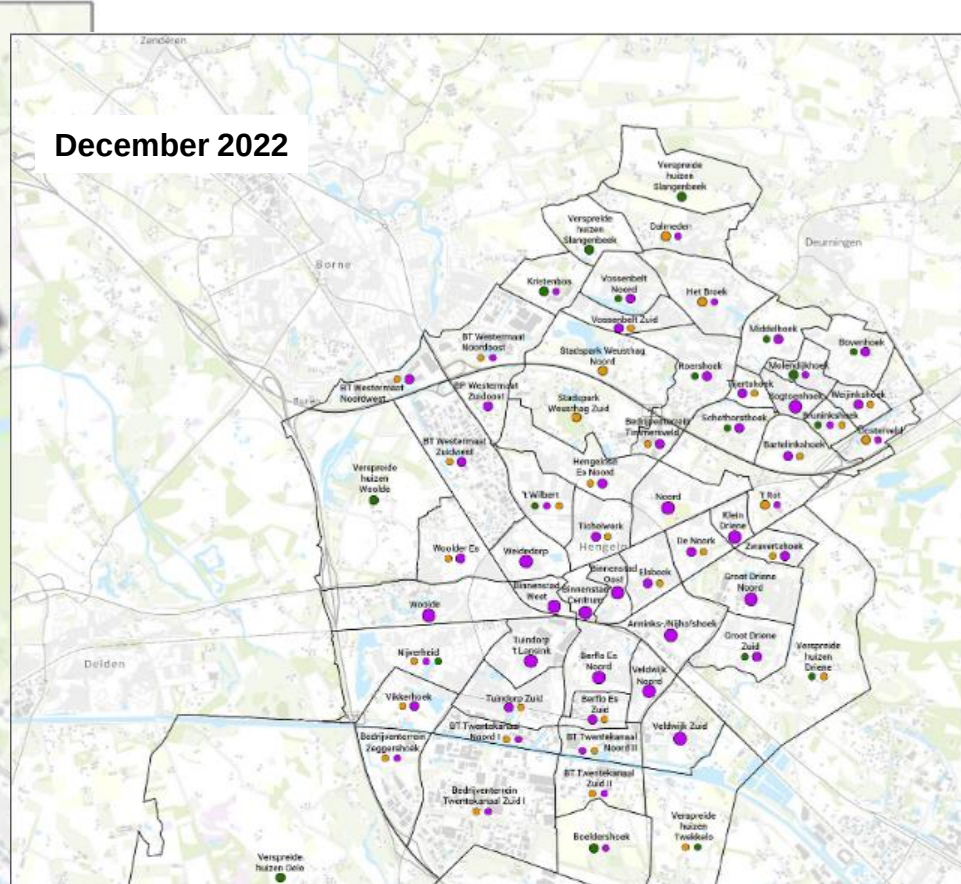
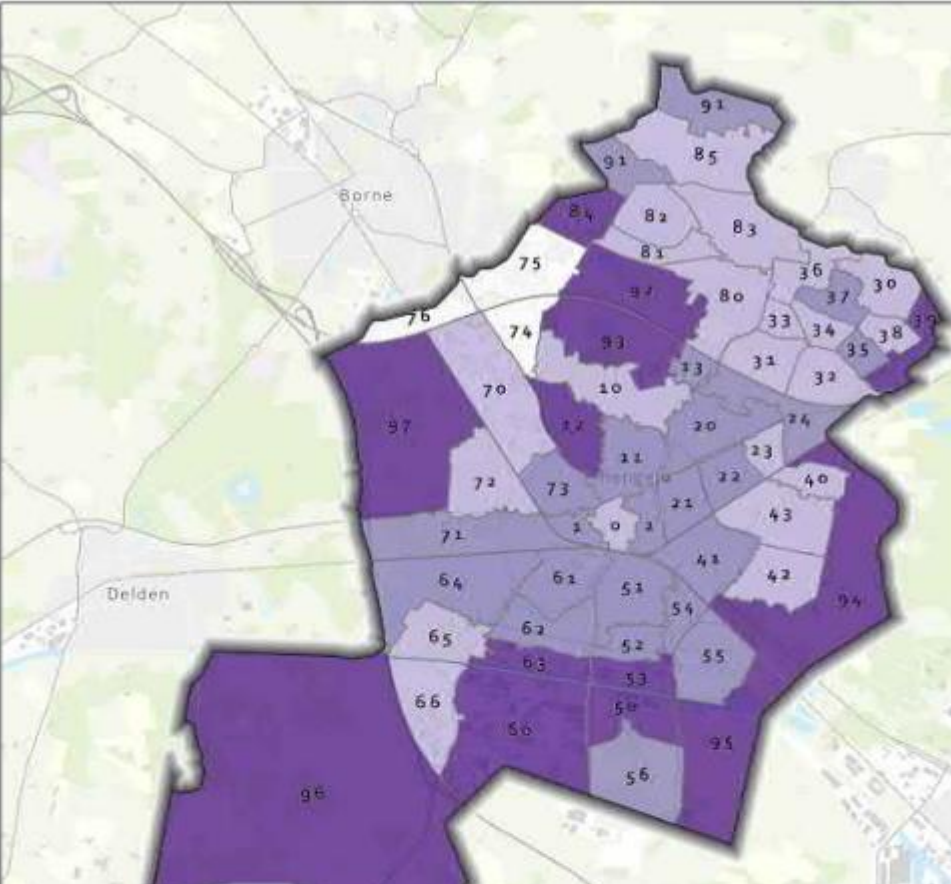
Maart 2023

December 2022

Antw: 71 Verder is deze kaart niet bindend en elke buurtaanpak voert actueel onderzoek uit.

Isolatie labels wijk Nijverheid en Genseler

2. Warmtebronnen

Eén van de belangrijkste te onderscheiden kenmerken voor verwarming is de temperatuur van de warmtebron. Deze bepaalt welke isolatie en warmteafgifte maatregelen in de woning nodig zijn. Er zijn HT (hoogtemperatuur), MT (midentemperatuur) en LT (laagtemperatuur)-bronnen.

- Bij HT-warmtebronnen (>70 graden Celsius) zijn vaak geen tot weinig aanpassingen nodig. Bijvoorbeeld geen vloerverwarming of verdere isolatie van de woning.
- Bij MT-warmtebronnen (55-75 graden Celsius) heeft het afgiftesysteem (radiatoren) meestal geen aanpassingen nodig. Bij MT-netten met aflevering bij de woningen op 70 °C is isoleren tot schillabel B voldoende.
- Bij LT-warmtebronnen (30-55 graden Celsius) moet de infrastructuur voor warmteafgifte (bv. aanpassing radiatoren) wel worden aangepast. Ook moet de woning goed geïsoleerd zijn.

Input Dashboard	Warmtenet	Hybride	Elektrisch
Woningtype-labelcombinatie	Alle die van toepassing zijn in de buurt	Alle die van toepassing zijn in de buurt	Alle die van toepassing zijn in de buurt
Eigendom	Koopwoning	Koopwoning	Koopwoning
Verbruikscategorie	Midden	Midden	Midden
Eindgebruiker	Eigenaar-bewoner	Eigenaar-bewoner	Eigenaar-bewoner
Bandbreedte	Midden	Midden	
Scenario	Default (standaard)	Default (standaard)	
Warmtebron	MT-restwarmte	Hybride-warmtepomp (groengas)	
Minimaal schillabel	D	B	
Kosten	Investeringskosten Incl. BTW, excl. subsidie	Investeringskosten Incl. BTW, excl. subsidie	

Strategie-code	Omschrijving strategie	Variant-code	Schillabel	Omschrijving variant
S1	Individuele elektrische warmtepomp	S1a	B+	Luchtwarmtepomp
		S1b	B+	Bodenwarmtepomp
S2	Warmtenet met midden- tot hogetemperatuurbron	S2a	B+	MT-restwarmte
		S2b	B+	MT-geothermie
		S2c	B+	MT-geothermie overal*
		S2d	D+	MT-restwarmte
		S2e	D+	MT-geothermie
		S2f	D+	MT-geothermie overal*
S3	Warmtenet met laagtemperatuurbron	S3a	B+	LT-warmtebron, levering 30°C
		S3b	B+	LT-warmtebron, levering 70°C
		S3c	B+	WKO, levering 70°C hele buurt*
		S3d	B+	WKO, levering 50°C
		S3e	B+	TEO + WKO, levering 70°C
		S3f	D+	LT-warmtebron, levering 70°C
		S3g	D+	WKO, levering 70°C hele buurt*
		S3h	D+	TEO + WKO, levering 70°C
S4	Groengas	S4a	B+	Hybride warmtepomp
		S4b	B+	hr-ketel
		S4c	D+	Hybride warmtepomp
		S4d	D+	hr-ketel
S5	Waterstof	S5a	B+	Hybride warmtepomp
		S5b	B+	hr-ketel
		S5c	D+	Hybride warmtepomp
		S5d	D+	hr-ketel

91. Zienswijze: Fout & fals en in tegenspraak met P8 "warmtebronnen" : er wordt gerekend met een MT-Netwerk en minimaal D schil woning, dit moet B zijn

Reactie: Er is gerekend met het scenario S2d in het Dashboard Eindgebruikerskosten. Dit is de strategie 'Warmtenet met MT-HT-bronnen' en als warmtebron 'MT-restwarmte' met schillabel 'D+'.

Nijverheid Aardgasvrij

Warmtebedrijf Hengelo

Wat kost een warmtenetaansluiting En wie betaalt dat?

- Bijdrage aansluitkosten per woning ca. € 6.000 ex. BTW
- Na aftrek van ISDE subsidie particulieren resulteert dit in een netto bijdrage van ca. € 4.000. (dit is exclusief benodigde aanpassingen in de woning zoals elektrisch koken.
- Warmteprijs wordt wettelijk **kostprijs plus model** vanaf **1 januari 2025**
- Nog toe te kennen subsidies door Rijksoverheid, aanwending reeds verkregen PAW subsidie Nijverheid, SAH voor huurwoningen en ISDE voor particulieren.
- Let wel: aansluiten is een optie, geen verplichting!

- Het Leveringsbedrijf betaalt aan het Transportbedrijf een GJ prijs: van EUR 4,- / GJ. Dit zijn de GJ's die door het LT net in de DEC/WOS worden afgeleverd ten behoeve van het Leveringsbedrijf

Warmtebedrijf Hengelo kostprijs plus model ?

Nijverheid Aardgasvrij

Warmtebedrijf Hengelo

Wat kost een warmtenetaansluiting En wie betaalt dat?

- Bijdrage aansluitkosten per woning ca. € 6.000 ex. BTW
- Na aftrek van ISDE subsidie particulieren resulteert dit in een netto bijdrage van ca. € 4.000. (dit is exclusief benodigde aanpassingen in de woning zoals elektrisch koken.
- Warmteprijs wordt wettelijk **kostprijs plus model** vanaf **1 januari 2025**

LEES OOK

Draagvlak stadsverwarming wordt uitgehold door enorme prijsstijging

toewending reeds
voor woningen en ISDE voor

verplichting!

Ennatuurlijk

Warmtenet-exploitant **Ennatuurlijk** heeft de prijzen van het warmtenet flink verhoogd. De prijs is nu nog gekoppeld aan de aardgasprijs, om te voorkomen dat leveranciers met exorbitante prijzen zouden komen. Door 'directe en indirecte kosten' zegt het bedrijf **genoodzaakt** te zijn de **prijzen te verhogen**. Dat betekent voor een gemiddeld huishouden dat de energieprijs is verdubbeld. In Enschede zorgt dit **voor allerlei problemen**: mensen weten niet hoe ze de rekening straks moeten betalen.

Wat kost een warmtenetaansluiting En wie betaalt dat?

- Bijdrage aansluitkosten per woning ca. € 6.000 ex. BTW
- Na aftrek van ISDE subsidie particulieren resulteert dit in een **netto bijdrage van ca. € 4.000.** (dit is exclusief benodigde aanpassingen in de woning zoals elektrisch koken.)
- Warmteprijs wordt wettelijk kostprijs plus model vanaf 1 januari 2025
- Nog toe te kennen subsidies door Rijksoverheid, aanwending reeds verkregen PAW subsidie Nijverheid, SAH voor huurwoningen en ISDE voor particulieren.
- **Let wel: aansluiten is een optie, geen verplichting!**

Bijdrage aansluitkosten plus:

- Huiseigenaar/verhuurder
 - Asbest onderzoek (bij vermoeden van asbest)
 - Verwijderen CV-ketel en rookgasafvoer
 - CV-installatie (aanvoer -en retourleiding) monteren op afleverset, inclusief expansievat
 - Koud water aansluiting monteren op afleverset (Vitens waterleiding)
 - Warm tapwater aansluiting monteren op afleverset
 - Inlaatcombinatie op riool aansluiten
 - Stopcontact voor afleverset
 - Thermostaat aansluiten
 - Vullen CV-binnen installatie en in bedrijfstellen

Daar komen nog kosten bij om de gasplaat of het gasfornuis te vervangen:

- pannenset en elektrische kookplaat en plaatsing of een elektrisch fornuis
- elektrische aansluiting in de keuken
- mogelijk een meterkast-groep uitbreiding
- mogelijk een meterkast verzwaring
- mogelijk een meterkast renovatie (voldoet niet meer aan de huidige NEN norm)

Plannen voor Hengelo

- Grote afnemers, o.a. Welbions en bedrijfsleven, zijn zeer belangrijke partners voor het warmtenet.
- Kans om mee te doen. Particuliere huishoudens bepalen zelf **of** en wanneer ze willen aansluiten.

Het Twence trace zorgt voor verdere verslechtering van de winstgevendheid van het Warmtenetwerk Hengelo B.V

Twence (een ander?) kostprijs plus model ?

2009221 Verzelfstandiging Warmtenet Hengelo in een tweetal BVs.pdf

Gemeente Hengelo
en
Alliander Duurzame Gebiedsontwikkeling B.V.
en
Ennatuurlijk B.V.
ten aanzien van
het warmtenet en de warmtelevering te Hengelo

Bijlage 4: Kaart Hengelo met ligging warmtenet en concessiegebieden warmte nieuwbouw

Partijen hebben gebieden aangewezen waar Levering BV de komende 10 jaar concessies bezit met het oog op de benodigde werving van nieuwe klanten die moet plaats vinden om het klantenbestand uit te breiden, zonder dat dit de open netwerk gedachte ondergraaft.

Exploitatiegebied:

de warmtegebieden binnen de grenzen van de Gemeente, zoals nader aangeduid in **Bijlage 2**, alsmede de nader tussen Partijen overeen te komen warmtegebieden

Warmteplan:

het onherroepelijk van kracht geworden besluit van de gemeenteraad van de Gemeente inzake de aanleg van een distributienet voor warmte in het **Exploitatiegebied**, waarin voor een periode van ten hoogste 15 jaar, uitgaande van het voor die periode geplande aantal aansluitingen op dat distributienet, de mate van energiezuinigheid en bescherming van het milieu, gebaseerd op de energiezuinigheid van dat distributienet en het opwekkingsrendement van de over dat distributienet getransporteerde warmte, bij aansluiting op dat distributienet is opgenomen

- De mate waarin nieuwe klanten (nieuwbouw en **bestaande bouw**) vanaf 2022 aangesloten kunnen worden (mede met het oog op nieuwbouw woningconcepten waardoor behoefte aan warmte sterk reduceert).

Exploitatiegebied:

de warmtegebieden binnen de grenzen van de Gemeente, zoals nader aangeduid in **Bijlage 2**, alsmede de nader tussen Partijen overeen te komen warmtegebieden

Bijlage 2
Exploitatiegebied

Warmteplan:

het onherroepelijk van kracht geworden besluit van de gemeenteraad van de Gemeente inzake de aanleg van een distributienet voor warmte in het **Exploitatiegebied**, waarin voor een periode van ten hoogste 15 jaar, uitgaande van het voor die periode geplande aantal aansluitingen op dat distributienet, de mate van energiezuinigheid en bescherming van het milieu, gebaseerd op de energiezuinigheid van dat distributienet en het opwekkingsrendement van de over dat distributienet getransporteerde warmte, bij aansluiting op dat distributienet is opgenomen

3.1.6 De Transport BV en de Leverings BV zullen gezamenlijk optreden in het **Exploitatiegebied**, in de zin dat de Transport BV zorgdraagt voor transport van (rest)warmte door de lage temperatuur warmteleiding (i.e. Backbone) en de Leverings BV voor de verkoop en levering van Warmte en Koude aan de eindverbruikers.

3.1.7 De Leverings BV zal voor eigen rekening en risico, tenzij in de SOK expliciet anders is bepaald, overeenkomsten aangaan met projectontwikkelaars, woningcorporaties en andere partijen teneinde in het **Exploitatiegebied** zo veel mogelijk verbruikers op het Warmtedistributienetwerk aan te sluiten.

4. PUBLIEKRECHTELIJKE MEDEWERKING

4.1 Indien en voor zover binnen het **Exploitatiegebied** gebieden ontwikkeld zullen worden die zich naar het inzicht Partijen lenen voor de verkoop en levering van Warmte en/of Koude, zal de Gemeente ernaar streven een Warmteplan vast te stellen op basis waarvan nieuwe woningen en andere utiliteitsgebouwen van verbruikers aangesloten dienen te worden op het Warmtedistributienetwerk.

Partijen hebben gebieden aangewezen waar Levering BV de komende 10 jaar **concessies** bezit met het oog op de benodigde werving van nieuwe klanten die moet plaats vinden om het klantenbestand uit te breiden, zonder dat dit de open netwerk gedachte ondergraaft.

De visie van Welbions

College van Burgemeester en Wethouders
Postbus 18
7550 AA Hengelo

A Paul Krugerstraat 44 Hengelo
Stationsstraat 12 Borne
Postbus 430
7550 AK HENGELO
T 074 24 68 300
E klantenservice@welbions.nl
I www.welbions.nl
KVK 06032957
BTW NL002637261B01
IBAN NL74 INGB 0674 2123 20

Plaats, datum Hengelo, 3 januari 2023
Onderwerp Aanleg warmtenet(ten)

Best College,

In deze brief willen wij als woningcorporatie onze visie geven op het aanleggen van warmtenet(ten) als duurzame oplossing binnen de gehele warmtetransitie. Wij stellen het op prijs wanneer u en uw Raad dit bij de verdere besluitvorming inzake het Warmteprogramma en het aardgasvrij maken van de Nijverheid betrekken. Wij zijn gaarne bereid om onze visie aan u en uw raad toe te lichten.

De visie van Welbions

Afwegingskader Welbions

Oplossingen nu beschikbaar:

- All-electric verwarmen; laag temperatuur; eindoplossing
- Warmtenet; LT, MT of HT; eindoplossing
- Hybride warmtepomp; tussenoplossing

- Voorkeur Welbions: eindoplossing
- Verdeelvraagstuk: welke woning waarvoor geschikt
- Warmtenet; **warmte om-niet beschikbaar**

- Het Leveringsbedrijf betaalt aan het Transportbedrijf een GJ prijs: van EUR 4,- / GJ. Dit zijn de GJ's die door het LT net in de DEC/WOS worden afgeleverd ten behoeve van het Leveringsbedrijf

Welk kostprijs plus model ?

De visie van Welbions

Verhuurder besparing door Warmtenet (i.h.a.):

- geen CV ketel aanschaf meer
- geen CV ketel onderhoud meer
- geen CV storingsdienst kosten meer

Bij gas zitten de kosten voor een cv-installatie in de huur.

Warmtenet voor Huurders:

- betalen de “uitgespaarde” CV ketel kosten via de tariefstelling (Niet Meer Dan Anders)
- en betalen jaarlijks €140 (!!) voor de aansluitset
- en heet keukenkraan water (>55C) zelf kopen en extra e-rekening betalen

Hoeveel huur verlaging ?

De visie van Welbions

Hoeveel huur verlaging ?

Dat blijkt zeer nauwkeurig uit de uitgespaarde kosten van de Niet Meer Dan Anders (NMDA) berekening van ACM

Parameters voor de berekening van het verschil in gebruikskosten gas uit Warmteregeling (artikel 2)	
	Waarden in € (prijspeil 2017) excl. BTW
Aanschafwaarde cv-ketel in	1.926,00
Jaarlijkse onderhoudskosten cv ketel	117,19
Aanschafwaarde warmtewisselaar	1.622,91
Jaarlijkse onderhoudskosten warmtewisselaar	37,74
Meerkosten van elektrisch koken	17,43
Gemiddelde levensduur cv-ketel (in jaren)	15
Gemiddelde resterende levensduur cv-ketel (in jaren)	7,5
Gemiddelde levensduur warmtewisselaar (in jaren)	15
Gemiddelde resterende levensduur warmtewisselaar (in jaren)	7,5

Bron: Algemene parameters en parameters uit Warmteregeling (artikel 2 en 3) voor 2017 (ACM)

1. Zienswijze: De voordelen die verhuurders hebben bij aansluiting op een warmtenet moeten terugvloeien in de vorm van een evenredige huurverlaging.

Reactie: Dit valt buiten de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Huur verlaging opnemen in aansluitvoorwaarden voor huurhuizen

Volgens subsidie aanvraag Juni 2018:

In het huidige business model wordt er vanaf 2020 per (particuliere) woning een bijdrage gevraagd van circa 1400 euro per jaar. Dit bedrag bestaat uit de kosten van de lening (rente en aflossing) en de operationele kosten (1% van de investeringen per jaar). Deze kosten nemen jaarlijks af wegens de aflossing van de lening tot circa 1200 euro in het 15^e jaar. Na het 15^e jaar zijn de investeringen terugbetaald en beperken de kosten zich tot de operationele kosten (circa 250 euro jaar). De kosten voor de levering van energie komen ten laste van de gebruikers van de gebouwen. Aangezien deze lager zijn dan in het "business as usual" scenario, als gevolg van de beoogde besparing, kan er in het geval van huurwoningen door Welbions een tegemoetkoming worden gevraagd voor de investeringen (bijvoorbeeld in de vorm van servicekosten). In het geval van besparing bij particuliere gebouweigenaren kan deze besparing ingezet worden om de kosten van de duurzaamheidslening (of gebouw gebonden financiering) af te lossen.

Particulieren & Ondernemers

← LENINGEN

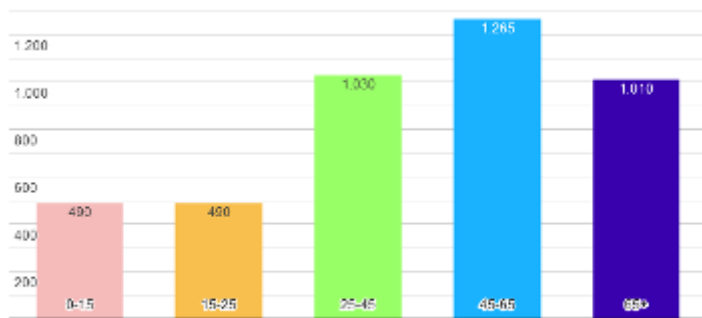
**Verzilveren
Zutphen**

Een SVn Verzilverlening is een bijzondere Hypothecaire lening om producten of diensten aan te schaffen of een (onder)pand te verbouwen, te verbeteren of te verduurzamen.

- ✓ Vaste gunstige rente voor 40 jaar en vaste looptijd van 75 jaar
- ✓ Geen maandlasten door een oplopende schuld
- ✓ Verstrekking via de notaris

AANVRAGEN BEREKENEN

Inwoners naar leeftijd - buurt Nijverheid

Bevolking, leeftijdsgroepen: aantal inwoners op 1 januari 2022 per leeftijdsgroep.

Home > Geld & Verzekering > Hypotheek

SVn Verzilverlening

Eerste indruk | Met de SVn Verzilverlening kunnen huiseigenaren van minimaal 57 jaar en met een flinke overwaarde tegen lage kosten geld lenen. Ook als je inkomen beperkt is. De lening is bedoeld om de eigen woning te verbeteren, seniervriendelijk te maken of te verduurzamen.

Elke Koot, Expert Geld & Verzekering | Bijgewerkt op: 10 oktober 2022

Aanbieder	Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten	Rente	1,7%
Afsluiten	Via gemeente en provincie	Kosten	€475 afsluitkosten + notaris- en advieskosten

14. Zienswijze: Een verzilverlening² ontbreekt: overwaarde benutting zonder maandlast verhoging

Reactie: Een verzilverlening kan een interessant instrument zijn voor het verduurzamen van huizen. Echter zou dit in een aparte raadstuk behandeld moeten worden.

- Gezien de onzekerheden van warmtenet-eigendom en kostprijs+:
wachten op de minister en druk opvoeren
- Voorkeurs oplossing met label B onderbouwen en exploitatie gebieden vastleggen
- Gezien de urgentie: prioriteit geven aan besparen en schillabel verbeteren

Een beetje zoet toevoegen aan het zuur:

Warmtenet aansluitvoorwaarden :
huurprijs CV vrij maken

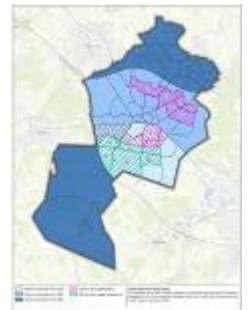
Overwaarde aflossingsvrij gebruiken
voor warmtetransitie

Warmtetransitie versneller:

“van het gas af” WOZ restitutie voor voorlopers,
tijdens de voorloop periode

WOZ waarde

ONTWERP

VISIE/ZIENSWIJZE MARCEL van der MEER

IS PROCESMATIG EN INHOUDELIJK VOLSTREKT ONVOLDOENDE

- KEUZE
- OMVANG
- ORGANISATIE
- INVESTERINGEN
- VERBRUIKSKOSTEN

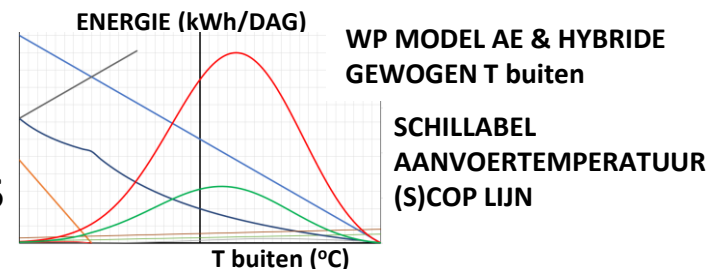
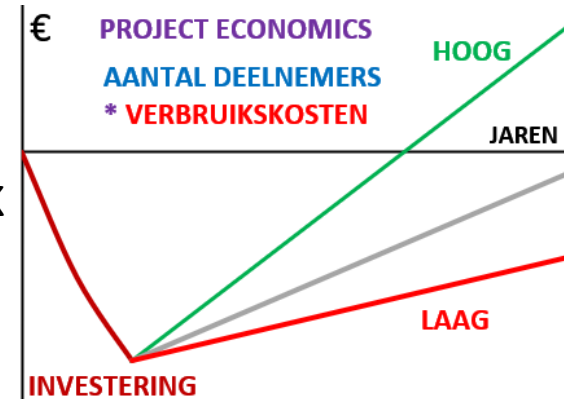
VEREIST
PROFESSIONELE
PROJECT AANPAK
EN GEDEGEN
BUSINESS CASE

WARMTENET

TWENCE HEEFT GEEN RESTWARMTE, MAAR GENEREERT WARMTE
VOOR ELEKTRICITEITS PRODUCTIE EN/OF EVENTUEEL EEN HT WARMTENET
WARMTENET IS NIET NOODZAKELIJK EN IS VOOR HET KLIMAAT NIET BETER
MET HET PRIJSPLAFOND ZIJN WARMTENETTEN 17% TOT 2,26 KEER DUURDER
VOORAL PROBLEMATISCH VOOR VEELGEBRUIKERS IN OUDE WONINGEN

WARMTEPOMPEN

BESPAREN MEER IN KOSTEN EN IN CO2
HYBRIDE VERBRUIKEN NOG MAAR WEINIG GAS
KUNNEN STRAKS OP WATERSTOF

HEEFT EEN HT WARMTENET WEL TOEKOMST IN HENGEL?

VERBRUIKSKOSTEN

- "NIET DUURDER DAN ANDERS"
- "HAALBAAR EN BETAALBAAR"
- MOET EERST EXPLICIET WORDEN AANGETOOND EN GEGARANDEERD
- PAS DAARNA KAN EVENTUEEL VOOR EEN WARMTENET WORDEN GEKOZEN

DEMOCRATIE

- DE NIJVERHEID EN HET GENSELER ZIJN TEGEN EEN WARMTENET
- WILLEN GEEN MONOPOLIEPOSITIE, MAAR KEUZEVRJHEID
- LUISTER NAAR UW BURGERS

Gemeente.nu

ADVIES

- NEEM GEDEGEN KENNIS VAN DE VÉLE NEGATIEVE ERVARINGEN IN DEN LANDE
- LEER VAN HET ONDERZOEKSRAPPORT VAN KENNISPUNT TWENTE UIT 2015
- BEZINT EER GIJ BEGINT EN ADOPT EEN GEFASEERDE BESLUITVORMING

KERNVRAAG

"WAAROM ZOU EEN HT WARMTENET IN HENGEL WEL EEN SUCCES WORDEN?"

REACTIE OP WEBSITE

- NIET NAAR ZIENSWIJZEN GELUISTERD EN NIET SERIEUS GENOMEN
- MIJN BELANGRIJKE BREDE ZIENSWIJZE ONTERECHT VOLLEDIG TERZIJDE GELEGD
- BEVESTIGD PRECIES WAAR IK VOOR GEWAARSCHUWD HEB
- GEEN JUISTE PROJECT AANPAK EN GEEN BUSINESS CASE?
- ORGANISATIE NOG ONDUIDELIJK?
- COÖRDINATIE DOOR ONVOLDOENDE DESKUNDIGE GEMEENTE?
- ZODAT TWENCE EN WELBIONS SUBSIDIE KUNNEN AANVRAGEN?
- HOOGTE VERBRUIKSKOSTEN BELEGD BIJ DE OVERHEID?
- DEELNAME NIJVERHEID EN GENSELER NOG ONDERZOEKEN?

IK LAAT DIT ALLES NU AAN U ALLEN TER BEOORDELING
EN WENS U DAARBIJ VEEL ENERGIE, KENNIS EN WIJSHEID

Inspreken Eddy van Essen bij de Politieke Markt op 28-3-2023 over het warmteprogramma.

Een warmtenet aangesloten op een Afvalverbrandingsinstallatie is niet duurzaam. Afvalverbranden is nu nog vaak een noodzakelijk kwaad maar we moeten er zoveel mogelijk vanaf.

Dat Twence afval van ver buiten de regio verbrand is niet noodzakelijk en door het transport extra milieubelastend. Het buitenland moet haar eigen afvalprobleem oplossen. Zolang ze het goedkoper bij Nederlandse AEC's kwijt kunnen blijven ze het exporteren en dit belemmert de verduurzaming van afvalverwerking in het buitenland. Uit Rome gaat binnenkort 900 ton afval per week, 1.300 km. per trein, naar AEB in Amsterdam. Zei iemand CO₂, stikstof? Afvalverbranden is Big Business.

Twence is al lang niet meer het bedrijf waarvoor het is opgericht en heeft niet het mandaat van al haar aandeelhouders. Almelo, Oldenzaal en Twenterand zien het niet als een duurzaamheidsbevorderaar. Het is nog maar de vraag wat het Hoger Beroep van AVR tegen Twence oplevert. Kansloos is het zeker niet. Het met een truc omzeilen van de aanbestedingsregels is uitermate dubieus.

Het wordt hoogtijdstijd dat in de Hengelse gemeenteraad een fundamentele discussie gevoerd gaat worden over Twence. De VVD heeft haar keuze al gemaakt en wil de aandelen verkopen.

Twence verbrandt ook een grote hoeveelheid afgekeurd PMD dat voor een aanzienlijk deel recyclebaar is. Het verbranden van papier, textiel, hout en gft wordt bestempeld als biomassa en daardoor groen. Stroom uit biomassa wordt gezien als groene stroom. Echter een groot gedeelte kan ook gerecycled worden. GFT composteren en vergisten is vele malen duurzamer en efficiënter dan verbranden. Mede omdat bioafval in Hengelo onder een Diftartarief valt gaat een groot gedeelte de verbrandingsoven in.

Hengelo beweert de VANG doelstelling 2020 van maximaal 100 kg./inw. te hebben gerealiseerd. In 2021 bedroeg het grof, fijn en het afgekeurd PMD dat als restafval verbrand is samen 119 kg. en dan hebben we het nog niet over het restafval dat via andere verwerkers uit het zicht verdwijnt.

Volgens D'66 wethouder Claudio Bruggink hebben we in Hengelo de unieke situatie dat we beschikken over een grote hoeveelheid restwarmte. Beschikken? Het is bijvangst van afvalverbranden en omdat het niet CO₂ vrij is mag het volgens het Expertisecentrum Warmte niet eens restwarmte genoemd worden.

Dit zou voor Twence betekenen dat er nog twee kostbare CO₂ afvang installaties gebouwd moeten worden. CO₂ die je niet uitstoot hoef je ook niet af te vangen. Het kabinet ziet het afvangen van CO₂ bij AVI's als een tussenstap voor industriële toepassingen waar emissieloze alternatieven voorsnog geen optie zijn. Omdat het afgevangen CO₂ niet opgeslagen wordt moet Twence CO₂-heffing betalen.

Het emissieloze alternatief voor Twence is het uitschakelen van afvalverbranding en overgaan op nascheiding en recycling. Het CO₂ als gevolg van verbranden van het Twense huishoudelijke afval bij Avi Twente B.V. wordt niet afgevangen.

CO2 wordt straks afgevangen bij de derde verbrandingslijn die op eigen initiatief van Twence en zonder garantstelling van de aandeelhouders tot stand kwam en waarin hoofdzakelijk bedrijfsval wordt verbrand. Hoe teleurstellend is het dat Twence wel voor €145 miljoen investeerde in uitbreiding van de afvalverbranding maar weigert te investeren in duurzame nascheiding en recycling omdat het te duur zou zijn?

CO2 is niet het enige probleem. Zowel Nobian als Twence zijn stikstofpiekbelasters. De CO2 afvanginstallatie veroorzaakt zelfs een verhoogde stikstof en ammoniakemissie die mogelijk neerslaat in het Natura 2000 gebied Lonnekermeer.

Waarom worden de boeren keihard aangepakt en blijven bedrijven als Twence buiten schot?

Zoals de op 22 februari unaniem in de Provinciale Staten aangenomen motie terecht stelt past afval verbranden niet bij een circulaire economie.

Volgens Rob Buurman, directeur van Recycling Netwerk Benelux, betekend erkennen van metalen en assen uit verbrandingsovens als recyclage het failliet van de circulaire economie.

De motie is volledig in overeenstemming met het huidige overheidsbeleid. Toch diskwalificeerde een oud PvdA wethouder het als een onzinmotie. Hoeveel respect heb je dan voor de Provinciale volksvertegenwoordigers?

De motie, mede ondersteund door de D'66 fractie, deed D'66 wethouder Claudio Bruggink de wenkbrauwen fronsen. De statenleden moesten volgens hem nog beter bijgepraat worden rond warmtenet, in Hengelo zou de politiek gelukkig een stuk beter ingevoerd zijn.

De reactie op de motie van Han Daals van BurgerBelangen Hengelo deed bij mij de wenkbrauwen fronsen. "Fractievoorzitter Daals zegt dat Hengelo graag een warmtenet wil hebben, dat wordt gevoed vanuit Twence en Nobian. Dat de provincie zegt dat het niet duurzaam genoeg is, gaat er bij hem niet in. Hij zegt "Ja, met alle respect, maar zo komen we er natuurlijk niet."

"Hengelo wil graag een warmtenet hebben." Wie is Hengelo? De Hengelose burger? Die wordt met dwangmaatregelen als Diftar en omgekeerd Inzamelen aangespoord zo weinig mogelijk afval over te houden. Moeten die nu hun huizen verwarmen door het verbranden van afval dat van heinde en ver aangesleept wordt?

Bij de Provinciale Staten verkiezingen hebben we gezien dat er grote onvrede heerst, de burger voelt zich niet gehoord door de politiek. Zo ook bij het warmtenet, het zal en moet er komen, dat was vanaf het begin al duidelijk.

"Als we alles hadden geweten, was het er nooit gekomen" waren de woorden van oud-wethouder Mariska ten Heuw over het Hengelose warmtenet. Zelfs een ezel stoot zich geen twee keer aan dezelfde steen.

28 maart 2023, Afval Informatie en Advies Hengelo,
Eddy van Essen, Adviseur Circulaire Economie.

Behandelvoorstel

Onderwerp	a. Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo b. Nota Investerings- en activeringsbeleid m.i.v. begrotingsboekjaar 2024 c. Verordening artikel 213 Gemeentewet		
Zaaknummer	3509875 / 3546128 / 3559273	Portefeuillehouder	Hanneke Steen-Klok
Belangrijkste beslis/-bespreekpunten	De gemeenteraad wordt voorgesteld om: a. Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo: 1. In te stemmen met de Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo (Financiële Verordening). 2. De reserve decentralisatie-uitkeringen aan te passen in de reserve nog uit te voeren werken/activiteiten. b. Nota Investerings- en activeringsbeleid m.i.v. begrotingsboekjaar 2024: 1. De Nota Investerings- en activeringsbeleid m.i.v. begrotingsboekjaar 2024 vast te stellen; 2. Te besluiten dat deze nota in werking treedt per begrotings-/boekjaar 2024; en 3. Te bepalen dat de Nota Investerings- en activeringsbeleid m.i.v. begrotingsboekjaar 2024 van 4 april 2017 nog van toepassing is tot en met het begrotings-/boekjaar 2023. c. Verordening artikel 213 Gemeentewet 1. De Verordening controle op het financiële beheer en op de inrichting van de financiële organisatie (artikel 213 Gemeentewet) gemeente Hengelo 2023 vast te stellen.		
Historie	Ten behoeve van deze drie voorstellen is er voor de raadsleden en fractievertegenwoordigers een technisch beraad georganiseerd op maandag 27 maart 2023.		

Politieke Markt	28 maart 2023			
Voorzitter	Griffiemedewerker	Zaal	Domein	Duur
Vincent Mulder	Coen Hartendorp	Vergaderkamer 5	Bestuur	75 min
Doel van de sessie	Oordeelsvormend			
Behandeladvies	De drie zaken worden in deze politieke markt gezamenlijk behandeld. De opzet van de politieke markt is als volgt: - De voorzitter opent de vergadering en inventariseert welke fracties op welke zaak het woord willen voeren. - De voorzitter geeft per agendapunt de aangemelde sprekers namens de fracties het woord. Hierbij is er ruimte voor debat tussen de aanwezige leden. - Daarna is het woord aan het college voor een reactie op de inbreng uit de fracties. - Aan het eind van de sessie inventariseert de voorzitter of én de wijze waarop de voorstellen geagendeerd worden voor de eerstvolgende raadsvergadering Maximaal 2 woordvoerders per fractie toegestaan.			
Spreekrecht publiek	ja ☒ nee ☐		duur: maximaal 5 minuten	

Raad	Datum	
Doel van de sessie		
Behandeladvies		
Spreekrecht publiek	nee	

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	AFDELING	PORT. HOUDER
3559273	Valerie Rings	FAC	Hanneke Steen
ONDERWERP			
Controleverordening (artikel 213 Gemeentewet) gemeente Hengelo 2023			

BESLUIT

De gemeenteraad besluit:

1. De Verordening controle op het financiële beheer en op de inrichting van de financiële organisatie (artikel 213 Gemeentewet) gemeente Hengelo 2023 vast te stellen

INLEIDING

De gemeente Hengelo moet volgens de BBV aantonen dat de financiële verslaggeving getrouw en rechtmatig is. Dit wordt mede uitgevoerd door een accountant die onafhankelijk onderzoek uitvoert naar de getrouwheid. Door de inwerkingtreding van de wet Versterking decentrale rekenkamers in 2022 zijn burgemeester en wethouders verantwoordelijk voor de rechtmatigheidsverantwoording. De accountantscontrole beperkt zich tot de getrouwheid van de jaarrekening en geeft geen afzonderlijk oordeel over de rechtmatigheid. Dit is voor het eerst zichtbaar bij de jaarverantwoording over 2023. In deze verordening is de wetswijziging verwerkt en bij vaststelling vervangt deze de controleverordening uit 2004.

Deze verordening beschrijft de kaders voor de accountantscontrole. De raad wijst de accountant aan en bepaalt de reikwijdte en diepgang van de controle. De kaders voor de rechtmatigheidsverantwoording staan in de financiële verordening.

ARGUMENTEN

1. Vanaf boekjaar 2023 nemen burgemeester en wethouders een rechtmatigheidsverantwoording op in de jaarrekening.
De rechtmatigheidsverantwoording geeft inzicht in hoeverre de gemeente rechtmatig, volgens de wet- en regelgeving, heeft gehandeld. Het college voert hiervoor diverse interne controles uit. Waar de accountant voorheen een oordeel vormde over de getrouwheid én rechtmatigheid van de jaarverslaggeving, beperkt de accountant zich nu tot een oordeel over het getrouwe beeld van de jaarrekening (inclusief de rechtmatigheidsverantwoording).
In de verordening leggen we vast dat zij zoveel mogelijk steunen op de werkzaamheden die door het college zijn uitgevoerd, zodat controlewerkzaamheden niet dubbel worden uitgevoerd. Met de vaststelling van de verordening treedt deze vanaf de controle van boekjaar 2023 in werking. De verordening is het kader voor de aanwijzing van de accountant en accountantscontrole.

KANTTEKENINGEN

1. Het onafhankelijke oordeel van de accountant over rechtmatigheid vervalt, het college moet de organisatie voldoende toerusten om rechtmatigheid te onderzoeken.
Het kan lastig zijn om zelf een kritisch oordeel te geven over de rechtmatigheid. Om een volledig beeld te krijgen over de rechtmatigheid voeren we interne controles uit en verantwoorden managers over de rechtmatigheid van processen op hun afdeling. Dat vraagt een goede kritische blik op eigen organisatie en een goede derde lijn die toeziet op het proces. Om dit voor te bereiden is er vanaf 2021 geoefend met het verantwoorden op rechtmatigheid. Met als resultaat dat we klaar zijn om de verantwoording op te stellen.

VERVOLG

1. Na vaststelling van de verordening wordt deze gepubliceerd op overheid.nl.
2. De Controleverordening gemeente Hengelo 2004 wordt ingetrokken.
3. Bij de jaarrekening 2023 is een rechtmatigheidsverantwoording opgenomen, die wordt opgesteld door burgemeester en wethouders.
4. Bij de aanwijzing voor een nieuwe accountant gelden de kaders uit deze verordening.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Verordening controle op het financiële beheer en op de inrichting van de financiële organisatie (artikel 213 Gemeentewet) gemeente Hengelo 2023

Bijlage 2: Wijzigendocument met zichtbare wijzigingen t.o.v. de controleverordening 2004.

RAADSBSLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3559273	rings, valerie	FAC-AC	Hanneke Steen-Klok
ONDERWERP			
3559273 - Verordening artikel 213 Gemeentewet			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGELO BESLUIT:

De gemeenteraad besluit:

De Verordening controle op het financiële beheer en op de inrichting van de financiële organisatie (artikel 213 Gemeentewet) gemeente Hengelo 2023 vast te stellen.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Deze verordening bevat het kader voor de controle van de financiële verantwoording door de accountant. Vanwege een wetswijziging zal de accountant geen verklaring meer geven over de rechtmatigheid. Dit wordt de verantwoordelijkheid van het college. In de nieuwe controleverordening is de rechtmatigheidsverantwoording uit de opdracht van de accountant gehaald.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGELO,

DATUM

De griffier

De voorzitter

Verordening controle op het financiële beheer en op de inrichting van de financiële organisatie (artikel 213 Gemeentewet) gemeente Hengelo 2023

Besluit van de raad van de gemeente Hengelo tot vaststelling van de Verordening controle op het financiële beheer en op de inrichting van de financiële organisatie (artikel 213 Gemeentewet) Gemeente Hengelo 2023

De raad van de gemeente Hengelo;
gelezen het voorstel van burgemeesters en wethouders van **7 maart 2023**;
gelet op artikel 213, eerste lid, van de Gemeentewet;
besluit vast te stellen de volgende verordening:

Verordening controle financiële beheer en organisatie (artikel 213 Gemeentewet) gemeente Hengelo 2023

Artikel 1. Definities

In deze verordening wordt verstaan onder:

- a. accountant: een door de raad aangewezen accountant als bedoeld in artikel 213, tweede lid, van de Gemeentewet;
- b. accountantscontrole: controle van de in artikel 197 van de Gemeentewet bedoelde jaarrekening door de accountant;
- c. boardletter: een samenvatting van de managementletter met de bestuurlijke relevante punten, met als oogmerk om hierover publiekelijk verantwoording af te leggen;
- d. deelverantwoording: een in opdracht van de raad ten behoeve van de verslaglegging opgestelde verantwoording van een deel van de gemeentelijke organisatie, welke verantwoording onderdeel uitmaakt van de jaarrekening;
- e. jaarrekening: jaarrekening van de gemeente als bedoeld in artikel 197 van de Gemeentewet;
- f. managementletter: verslag van de accountant gericht aan het bestuur met belangrijke bevindingen en adviezen voor verbetering van de interne beheersing, de IT-omgeving en actuele ontwikkelingen;
- g. rechtmatigheidsverantwoording: de rapportage van burgemeester en wethouders waarbij aangegeven wordt in welke mate de totstandkoming van de financiële beheershandelingen en de vastlegging daarvan overeenstemmen met de relevante wet- en regelgeving.
- h. goedkeuringstolerantie: De goedkeuringstolerantie is het bedrag dat de som van fouten in de jaarrekening of onzekerheden in de controle aangeeft, die in een jaarrekening maximaal mogen voorkomen, zonder dat de bruikbaarheid van de jaarrekening voor de oordeelsvorming door de gebruikers wordt beïnvloed.
- i. rapporteringstolerantie: De rapporteringstolerantie(s) is een bedrag dat gelijk is aan of lager is dan de bedragen voortvloeiend uit de goedkeuringstolerantie. Bij overschrijding van dit bedrag vindt rapportering plaats in het verslag van bevindingen.
- j. omvangsbasis: De omvangsbasis is gelijk aan het totaal van de lasten inclusief de toevoegingen aan de reserves van de gemeente in het verslagjaar, danwel het totaal van lasten op de deelverantwoording.

Artikel 2. Opdrachtverlening accountantscontrole

1. De accountantscontrole vindt plaats door een accountant. De aanwijzing van de accountant geschiedt door de raad, voor een periode van 3 jaar, met de mogelijkheid voor het verlengen van 3x1 jaar.
2. Burgemeester en wethouders bereiden in overleg met de raad de aanbesteding van de accountantscontrole voor.
3. De raad stelt voor de aanbesteding van de accountantscontrole het programma van eisen vast. Het programma van eisen bevat voor de jaarlijkse accountantscontrole in ieder geval:
 - a. de toe te passen goedkeuringstoleranties bij de accountantscontrole, de verantwoordingsgrens door burgemeester en wethouders en afwijkende rapportagegrenzen;
 - b. de apart te controleren deelverantwoordingen en de daarbij toe te passen omvangsbases, en goedkeuringstoleranties en afwijkende rapporteringstoleranties;
 - c. de inrichtingseisen voor het verslag van bevindingen;

- d. de aanvullende uit te voeren tussentijdse controles;
 - e. de frequentie en inrichtingseisen van de aanvullende tussentijdse rapportering, zoals de management- en boardletter;
 - f. de posten van de jaarrekening met bijbehorende afwijkende rapporteringstoleranties, waaraan de accountant bij zijn accountantscontrole specifiek aandacht dient te besteden;
 - g. de gemeentelijke producten of organisatieonderdelen met bijbehorende afwijkende rapporteringstoleranties, waaraan de accountant bij zijn accountantscontrole specifiek aandacht dient te besteden;
 - h. de mogelijkheid voor het gunnen van extra controleopdrachten die voortkomt uit samenwerking met of dienstverlening van de gemeente Hengelo aan derden, zoals bedoeld in artikel 3 lid 3.
4. In afwijking van het derde lid, aanhef, kan de raad in het programma van eisen opnemen, dat de raad jaarlijks voorafgaand aan de accountantscontrole in overleg met de accountant de onder f en g genoemde onderdelen vaststelt.
 5. De raad stelt de selectiecriteria en per selectie criterium de bijbehorende wegingsfactoren vast.

Artikel 3. Overige controles en opdrachten

1. Burgemeester en wethouders kunnen de accountant opdracht geven tot het uitvoeren van specifieke werkzaamheden met betrekking tot de doelmatigheid en doeltreffendheid als bedoeld in Verordening college-onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeente Hengelo (artikel 213a Gemeentewet) voor zover de onafhankelijkheid van de accountant daarmee niet in het geding komt. Burgemeester en wethouders informeren de raad over deze aan de accountant te verstrekken opdrachten.
2. Burgemeester en wethouders dragen de zorg voor de uitvoering van het beleid betreffende de specifieke uitkeringen volgens de eisen van rechtmatigheid van de ministeries.
3. Burgemeester en wethouders dragen de zorg voor de verantwoording aan derden en nemen hierbij de gestelde controle-eisen in acht. Als een deel van deze vereisten moet worden uitgevoerd door een accountant, zijn burgemeester en wethouders bevoegd hiervoor de opdracht te verlenen aan een andere dan de door de raad aangewezen accountant, indien dit in het belang van de gemeente is.

Artikel 4. Inrichting accountantscontrole

1. De accountant bepaalt binnen het kader van de opdrachtverlening:
 - a. de wijze waarop de accountantscontrole wordt ingericht, alsmede de aard en de omvang van de daarbij behorende werkzaamheden. De accountant vraagt voorafgaand aan de accountantscontrole de benodigde dossierstukken schriftelijk op bij de ambtelijke organisatie;
 - b. De accountant voert de controlewerkzaamheden met voorafgaande kennisgeving aan een vertegenwoordiger van de ambtelijke organisatie van de gemeente uit.
2. Ter bevordering van een efficiënte en doeltreffende accountantscontrole vindt periodiek overleg plaats tussen de accountant, een vertegenwoordiging uit de raad, de portefeuillehouder financiën, bijgestaan door de ambtelijke organisatie en de concerncontroller.

Artikel 5. Informatieverstrekking door burgemeester en wethouders

1. Burgemeester en wethouders zijn verantwoordelijk voor de samenstelling van de jaarrekening, met de rechtmatigheidsverantwoording, conform de geldende wet- en regelgeving en overlegt deze aan de accountant ten behoeve van de accountantscontrole.
2. Burgemeester en wethouders dragen er zorg voor dat alle aan de jaarrekening ten grondslag liggende bescheiden voor de accountant ter inzage liggen en onbelemmerd toegankelijk zijn.
3. Burgemeester en wethouders overleggen de gecontroleerde jaarrekening samen met de accountantsverklaring en het verslag van bevindingen van ieder jaar tijdig aan de raad voor vaststelling, zodat deze uiterlijk voor 15 juli aan gedeputeerde staten kan worden toegezonden.
4. Burgemeester en wethouders geven een schriftelijke reactie bij de boardletter voordat deze door de griffie aan de raad wordt voorgelegd.
5. Alle informatie die na afgifte van de accountantsverklaring en voor behandeling van de jaarrekening in de raad beschikbaar komt en die van invloed is op het beeld dat de

jaarrekening geeft, wordt terstond door burgemeester en wethouders aan de raad en de accountant gemeld.

6. De accountant maakt voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording door burgemeester en wethouders zo veel mogelijk gebruik van het namens burgemeester en wethouders uitgevoerde onafhankelijke onderzoek.
7. De accountant maakt in de accountantscontrole zo veel mogelijk gebruik van de aanwezige interne beheersing van de werkzaamheden van de interne auditfunctie van de gemeente en stimuleert door een zo veel mogelijke organisatiegerichte accountantscontrole de verdere kwaliteitsverbetering en professionalisering van de ambtelijke organisatie.

Artikel 6. Toegang tot informatie door accountant

1. Burgemeester en wethouders dragen er zorg voor dat de accountant voor de uitvoering van zijn controlewerkzaamheden een onbelemmerde toegang heeft tot alle relevante werkplaatsen van de gemeente.
2. De accountant is bevoegd om van alle in de gemeentelijke organisatie werkende personen mondelinge en schriftelijke inlichtingen en verklaringen te verlangen die hij voor de uitvoering van zijn opdracht denkt nodig te hebben. Burgemeester en wethouders dragen er zorg voor, dat de in de gemeentelijke organisatie werkende personen hieraan hun medewerking verlenen.
3. Burgemeester en wethouders dragen er zorg voor, dat alle in de gemeentelijke organisatie werkende personen zijn gehouden de accountant alle informatie te verstrekken, opdat de accountant zich een juist en volledig oordeel kan vormen over het gevoerde financiële beheer, de getrouwheid van zowel het financiële beeld als de verklaring omtrent de rechtmatige totstandkoming van de baten en lasten.

Artikel 7. Rapportering door accountant

1. Indien de accountant bij een accountantscontrole tot het oordeel komt dat de rechtmatigheidsverantwoording door burgemeester en wethouders niet getrouw is, dan wel afwijkingen constateert die op zichzelf leiden tot het niet afgeven van een goedkeurende controleverklaring, meldt hij dit terstond schriftelijk aan de raad en zendt een afschrift hiervan aan burgemeester en wethouders.
2. In aanvulling op het verslag van bevindingen brengt de accountant over de door hem uitgevoerde controles verslag uit over zijn bevindingen die niet van bestuurlijk belang zijn in de managementletter en aan de daarvoor in aanmerking komende ambtenaren.
3. De controleverklaring en het verslag van bevindingen worden voor verzending aan de raad door de accountant aan burgemeester en wethouders voorgelegd met de mogelijkheid voor burgemeester en wethouders om op deze stukken te reageren.
4. De accountant bespreekt voorafgaand aan de raadsbehandeling van de jaarstukken het verslag van bevindingen met een vertegenwoordiging uit de raad, de portefeuillehouder financiën, bijgestaan door de ambtelijke organisatie en de concerncontroller

Artikel 8. Intrekking oude regeling

De Controleverordening gemeente Hengelo 2004 wordt ingetrokken.

Artikel 9. Inwerkingtreding en citeertitel

1. Deze verordening treedt in werking op de dag na publicatie, met dien verstande dat zij van toepassing is op de accountantscontrole van de jaarrekening en deelvragen van het verslagjaar 2023 en later.
2. Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening controle financiële beheer en organisatie (artikel 213 Gemeentewet) gemeente Hengelo 2023.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van **19 april 2023**.

De griffier,

De voorzitter,

Toelichting

Algemeen

Artikel 213 van de Gemeentewet verplicht de raad bij verordening regels vast te stellen voor de controle op het financiële beheer en op de inrichting van de financiële organisatie. Door middel van de Verordening controle financiële beheer en organisatie (artikel 213 Gemeentewet) stelt de raad de kaders voor de accountantscontrole, gebruik makend van de mogelijkheden die artikel 213 van de Gemeentewet en het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (hierna: Bado) daartoe bieden.

Het is de raad die de accountant voor de controle van de jaarrekening aanwijst. In het voortraject voor de aanwijzing – de aanbesteding – zijn burgemeester en wethouders nauw betrokken. Burgemeester en wethouders kunnen daarnaast extra opdrachten aan dezelfde of een andere accountant verstrekken.

Wanneer de opdracht is verleend, bepaalt de accountant binnen de kaders van de opdracht, op welke wijze hij de controle uitvoert. Uiteraard vindt hierover wel periodiek overleg plaats, zodat afgestemd kan worden met betrokkenen en andere onderzoeken en controles.

Voor een goede uitvoering van en rapportage over de controle, hebben burgemeester en wethouders en de accountant verschillende rechten en plichten. Zo moeten burgemeester en wethouders ervoor zorgen dat de accountant alle informatie krijgt die hij nodig heeft om de controle uit te voeren. De accountant, aan de andere kant, zorgt dat betrokkenen tijdig worden geïnformeerd over bevindingen. Verder hebben burgemeester en wethouders een eigenstandige informatieplicht richting de raad.

Relatie met de rechtmatigheidsverantwoording door burgemeester en wethouders

Vanaf boekjaar 2023 nemen burgemeester en wethouders een rechtmatigheidsverantwoording op in de jaarrekening. De rechtmatigheidsverantwoording geeft inzicht in hoeverre de gemeente rechtmatig heeft gehandeld. Waar de accountant voorheen een oordeel vormde over de getrouwheid én rechtmatigheid van de jaarverslaggeving, beperkt de accountant zich nu tot een oordeel over het getrouwe beeld van de jaarrekening (inclusief de rechtmatigheidsverantwoording). De accountant geeft vanaf dit moment dus geen afzonderlijk oordeel meer over de rechtmatigheid.

De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording is mede bedoeld om het gesprek te ondersteunen tussen de raad en burgemeester en wethouders, over de (financiële) rechtmatigheid. Met als doel om de kaderstellende en controlerende rol van de raad op dit vlak te versterken.

Met de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording toetst de accountant uitsluitend of de jaarrekening getrouw is, maar toetst daarbij ook of de rechtmatigheidsverantwoording dat is. Dit betekent onder meer dat afwijkingen van rechtmatigheid (voor zover deze niet tevens van invloed zijn op het getrouwe beeld), geen invloed hebben op de strekking van de controleverklaring. Hierdoor kan het bijvoorbeeld voorkomen dat er omvangrijke afwijkingen van rechtmatigheid opgenomen zijn in de rechtmatigheidsverantwoording van burgemeester en wethouders, terwijl de strekking van de controleverklaring toch goedkeurend is, omdat de omvangrijke rechtmatigheidsfouten getrouw opgenomen zijn in de rechtmatigheidsverantwoording.

Artikelsgewijs

Enkel die bepalingen die verdere toelichting behoeven, worden hieronder nader toegelicht.

Artikel 1. Definities

In artikel 213, vijfde lid, van de Gemeentewet is bepaald dat de accountant verslag uitbrengt aan de raad met een afschrift aan burgemeester en wethouders. In Hengelo brengt de accountant, uit hoofde van zijn natuurlijke adviesfunctie, ook een zogenoemde managementletter uit met meer gedetailleerde bevindingen die niet direct de verklaring raken. De accountant kan daar aanbevelingen voor verbeteringen aan toevoegen met betrekking tot de interne beheersing, de IT-omgeving en actuele ontwikkelingen. Een dergelijke managementletter is uiteraard bestemd voor het management van het

gemeentelijk apparaat en burgemeester en wethouders. Daarnaast wordt ook een boardletter opgesteld die naar de raad wordt gestuurd. Deze boardletter houdt alleen de bestuurlijk relevante punten van de managementletter in en eventuele publicatie gevoelige informatie (zoals over IT-beveiliging) is uit deze letter verwijderd. Hierop reageren burgemeester en wethouders in een brief op de aanbevelingen richting de raad.

Artikel 2. Opdrachtverlening accountantscontrole

Na afloop van ieder begrotingsjaar moeten burgemeester en wethouders verantwoording afleggen aan de raad over het gevoerde bestuur door overlegging van de jaarrekening en het jaarverslag (artikel 197, eerste lid, van de Gemeentewet). Voor het overleggen van deze stukken aan de raad moet de jaarrekening door een bevoegd accountant zijn gecontroleerd (artikel 197, tweede lid, van de Gemeentewet). Artikel 2 regelt de opdrachtverlening van de accountantscontrole van de jaarrekening. In de opdrachtverlening kan de raad aandachtspunten meegeven aan de accountant die de raad nader belicht wil zien.

Eerste lid

Artikel 213 van de Gemeentewet geeft aan dat raad een of meerdere accountants aanwijst. Hierbij wordt verwezen naar de kwaliteitseisen zoals die zijn geformuleerd in artikel 393, eerste lid, van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. Het moet gaan om een registeraccountant of een Accountant-Administratieconsulent ten aanzien van wie in het accountantsregister een aantekening is geplaatst.

Door gebruikmaking van deze bevoegdheid kan de raad zijn controlerende rol richting de organisatie versterken. De periode van de verbintenis met de accountant voor de controle van de jaarrekening is ook vastgelegd in het eerste lid. Dit impliceert niet dat daarna van accountant wordt gewisseld. De accountant maakt bij de nieuwe aanbesteding wederom kans op de opdracht. Een raad die per periode wil wisselen van controlerend accountant zal hierbij met de aanbesteding rekening moeten houden, door de controlerend accountant van de afgelopen periode uit te sluiten.

Tweede lid

Het tweede lid dicht een uitvoerende rol toe aan burgemeester en wethouders. De raad heeft een kaderstellende rol; hij stelt de selectiecriteria vast op basis waarvan de keuze voor de accountant wordt bepaald. In de praktijk stellen burgemeester en wethouders het programma van eisen (in concept) op, in samenwerking met de raad. Ook voeren burgemeester en wethouders de aanbesteding uit. Na aanwijzing door de raad is het de burgemeester die de overeenkomst voor de accountantscontrole met de accountant sluit. De burgemeester vertegenwoordigt de gemeente in en buiten rechte, zie artikel 171, eerste lid, van de Gemeentewet.

Derde lid, onder a

Voor de accountantscontrole geldt het Bado, dat krachtens artikel 213, zesde lid, van de Gemeentewet door de minister is vastgesteld. Het Bado bevat onder andere regels voor de omvangsbases en goedkeuringstoleranties voor de accountantsverklaring en de rapporteringstoleranties voor het verslag van bevindingen.

De goedkeuringstoleranties zijn kwantitatieve criteria. Het geeft de grens weer van fouten of onzekerheden in de controle, die maximaal mogen voorkomen in een jaarrekening om een goedkeurende accountantsverklaring te ontvangen. Komen de fouten of onzekerheden boven deze grens uit, dan acht de accountant dat de jaarrekening geen getrouw beeld geeft. De bovengrenzen van de goedkeuringstoleranties zijn 1% van de omvangsbasis voor de fouten in de jaarrekening en 3% van de omvangsbasis voor de onzekerheden in de controle. De omvangsbasis is gelijk aan de totale lasten van de gemeente. De raad kan deze percentages aanscherpen, dat wil zeggen op een lager percentage dan 1% of 3% zetten. De accountant brengt hierover verslag uit in het verslag van bevindingen.

De toleranties moeten al bij de aanbesteding van de accountantscontrole worden bepaald en zodoende worden opgenomen in het programma van eisen. Een aanscherping van de eisen door de raad zal in veel gevallen leiden tot een hogere prijsstelling door de accountant(s), vanwege de daarmee gepaard gaande werkzaamheden

De verantwoordingsgrens en eventuele afwijkende rapportagegrenzen door burgemeester en

wethouders worden geregeld in de Verordening op het financiële beleid en beheer van de gemeente Hengelo (artikel 212 Gemeentewet). De verantwoordingsgrens moet tussen de 0 – 3 % liggen van de totale lasten van de gemeente, inclusief de dotaties aan de reserves. Het geeft aan boven welke grens burgemeester en wethouders een fout of onduidelijkheid moeten rapporteren aan de raad via de rechtmatigheidsverantwoording. Daarnaast kan de raad een rapportagegrens vaststellen, waarboven burgemeester en wethouders afwijkingen die in de rechtmatigheidsverantwoording zijn opgenomen moeten toelichten in de paragraaf bedrijfsvoering van de jaarrekening.

Derde lid, onder b

Het derde lid, onder b, gaat in op de deelverantwoordingen die de accountant apart moet controleren. Ook bij de deelverantwoordingen geldt dat de bovengrenzen van de goedkeuringstoleranties 1% van de omvangsbasis zijn voor de fouten in de jaarrekening en 3% van de omvangsbasis voor de onzekerheden in de controle. De raad kan ook hier de percentages aanscherpen, dat wil zeggen op een lager percentage dan 1% of 3% zetten. Op grond van (bijzondere) activiteiten van het deel van de gemeentelijke organisatie kan de accountant voor de berekening van de goedkeuringstoleranties voor bepaalde deelverantwoordingen gemotiveerd kiezen voor een andere omvangsbasis dan de totale lasten van de deelverantwoording (artikel 2, zesde lid, van het Bado).

Derde lid, onder c tot en met h

Bij de overige onderdelen in het derde lid is een aantal zaken gespecificeerd die mogelijk kostenverhogend kunnen werken. Daarom is hiervan expliciet opgenomen dat ze in de uitvraag voor de opdrachtverlening expliciet benoemd moeten worden.

Vierde lid

De raad kan de onderdelen van de jaarrekening, de onderdelen van deelverantwoording en gemeentelijke organisatieonderdelen jaarlijks opnieuw vaststellen. Op deze manier kan de raad rekening houden met gewijzigde politieke omstandigheden. Hierover worden bepalingen in het programma van eisen bij de aanbesteding en opdrachtverlening opgenomen.

Vijfde lid

Het bedrag dat is gemoeid met de accountantscontrole van de jaarrekening kan zo hoog zijn, dat deze controle Europees moet worden aanbesteed. Dit hangt natuurlijk ook af van de contractsduur die met de accountant wordt aangegaan. Bij een langere contractsduur is de prijs van het contract eveneens hoger. Bij Europese aanbesteding zijn het de selectiecriteria en de bijbehorende wegingsfactoren die uiteindelijk de selectie van de accountant voor de controle van jaarrekening bepalen. De raad stelt de selectiecriteria en de bijbehorende wegingsfactoren vast.

Artikel 3. Overige controles en opdrachten

Naast de controle van de jaarrekening zijn er meer werkzaamheden binnen de gemeente die de inzet van een accountant (kunnen) vereisen. Zo eisen ministeries voor de verantwoording over de uitvoering van de medebewindstaken door gemeenten (specifieke uitkeringen) vaak een aparte accountantsverklaring. De aanwijzing van de accountant voor dit soort accountantscontroles is een bevoegdheid van burgemeester en wethouders. Ook kunnen burgemeester en wethouders besluiten om advieswerkzaamheden uit te besteden aan de accountant. Het betreft hier vanzelfsprekend advieswerkzaamheden die samenhangen met de natuurlijke adviesfunctie van de accountant die de onafhankelijkheid van de accountant niet in gevaar brengen.

Eerste lid

Het eerste lid regelt hoe burgemeester en wethouders moeten omgaan met de uitbesteding van specifieke werkzaamheden met betrekking tot de doelmatigheid en doeltreffendheid, zoals de verbetering van de administratieve organisatie, aan de accountant. Veelal zal het hier gaan om onderzoeken die vallen onder de reikwijdte van Verordening college-onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeente Hengelo 2004 (artikel 213a Gemeentewet). Door deze werkzaamheden te gunnen aan de accountant kan de onafhankelijkheid en daarmee de integriteit van de accountant ten aanzien van zijn controlewerkzaamheden voor de raad in het geding komen. Op de loer liggende belangenverstrengeling tussen burgemeester en wethouders en accountant kan mogelijk een weerslag hebben op de kwaliteit van de controle van de jaarrekening. Indien burgemeester en wethouders het voornemen hebben de accountant te vragen voor advieswerkzaamheden, dienen

burgemeester en wethouders de raad hier vooraf over te informeren. Dit biedt de raad de mogelijkheid om over de desbetreffende uitbesteding van werkzaamheden zijn oordeel te vormen en zijn bedenkingen aan burgemeester en wethouders kenbaar te maken.

Tweede en derde lid

Het tweede en het derde lid regelen, dat burgemeester en wethouders voor de overige controlewerkzaamheden in het algemeen de door de raad aangewezen accountant inschakelen. Voor de controles die worden bedoeld in het tweede en derde lid, gelden vaak afwijkende controle-eisen van de derden, bijvoorbeeld vanuit de ministeries. In dat geval dient in de opdrachtverlening aan de accountant te worden aangegeven dat de controle aan deze eisen moet voldoen.

Artikel 4. Inrichting accountantscontrole

Eerste lid

Het eerste lid regelt de bevoegdheidsverdeling tussen de accountant en burgemeester en wethouders ten aanzien van de inrichting van de accountantscontrole. De accountant is leidend ten aanzien van de inrichting van de accountantscontrole. Hij mag zelfs onaangekondigd controles uitvoeren. Burgemeester en wethouders zijn hierin volgend. Met de accountant worden afspraken gemaakt over de contactpersonen uit de ambtelijke organisatie.

Tweede lid

Wel moet er ter bevordering van een soepele accountantscontrole periodiek overleg worden gevoerd tussen de accountant, een vertegenwoordiger uit de raad en de verschillende functies uit de gemeente. De werkgroep accountancy is de afvaardiging van de raad. Verder zijn aanwezig de portefeuillehouder, bijgestaan door bijvoorbeeld het hoofd financiën en de ambtelijke contactpersonen voor de accountant. De concerncontroller sluit aan vanuit zijn eigen onafhankelijke rol. Ook is uitwisseling van informatie gewenst over specifieke aandachtsgebieden bij de accountantscontrole.

Daarnaast moet men bewust zijn van het feit dat er vanuit verschillende invalshoeken controlerende werkzaamheden plaatsvinden: werkzaamheden vanuit de verbijzonderde interne controle, de onderzoeken die worden uitgevoerd door de lokale rekenkamer en de doelmatigheids- en doeltreffendheidsonderzoeken die door burgemeester en wethouders worden uitgevoerd. Om te voorkomen dat er dubbel werk wordt verricht is het raadzaam dat er periodiek afstemming plaats vindt over de uit te voeren onderzoeken.

Artikel 5. Informatieverstrekking door burgemeester en wethouders

Eerste lid

Burgemeester en wethouder zijn niet alleen verantwoordelijk voor de jaarrekening en de rechtmatigheidsverantwoording, waar een verklaring op wordt afgegeven, ten opzichte van de raad zijn burgemeester en wethouders ook verantwoordelijk voor de samenstelling van eventuele door de raad geëiste deelverantwoordingen.

Tweede lid

Voor de controle van de jaarrekening doet de accountant onderzoek naar de achterliggende bescheiden, bijvoorbeeld verordeningen, nota's, collegebesluiten, deelverantwoordingen, administraties, plannen, overeenkomsten en berekeningen. Burgemeester en wethouders zorgen ervoor dat deze bescheiden voor de accountant ter inzage liggen en goed toegankelijk zijn.

Derde lid

In het vierde lid is een uiterlijke datum aan burgemeester en wethouders gesteld voor de overlegging van de gecontroleerde jaarrekening aan de raad. De jaarrekening moet namelijk binnen twee weken na vaststelling, maar in elk geval vóór 15 juli worden toegezonden aan gedeputeerde staten (artikel 200 van de Gemeentewet). Dat betekent dat voor deze datum de jaarrekening door de raad moet zijn behandeld, een eventuele erop volgende indemniteitsprocedure (artikel 198 van de Gemeentewet) doorlopen en de jaarrekening wel of niet zijn vastgesteld.

Overigens verzendt de accountant de accountantsverklaring en het verslag van bevindingen ook rechtstreeks aan de raad. Artikel 197, tweede lid, van de Gemeentewet bepaalt dat burgemeester en wethouders bij de overlegging van de jaarrekening en het jaarverslag aan de raad, de accountantsverklaring en het verslag van bevindingen daarbij moeten toevoegen.

Vierde lid

Het vierde lid gaat in op de wijze waarop burgemeester en wethouders de boardletter aanbieden aan de raad.

Vijfde lid

Het vijfde lid gebiedt burgemeester en wethouders alle informatie die van invloed is op het beeld van de jaarrekening – en pas na de afgifte van de accountantsverklaring, maar voor de vaststelling van de jaarrekening door de raad aan burgemeester en wethouders bekend is geworden – terstond te melden aan de raad en de accountant. Het sluit verrassingen tijdens de raadsbehandeling uit.

Zesde en zevende lid

De zesde en zevende leden beogen te waarborgen dat de accountant bij de uitvoering van zijn werkzaamheden zoveel als mogelijk zal steunen op de interne auditfunctie binnen de gemeente. Als de werkzaamheden van voldoende kwaliteit zijn en voldoen aan de daarvoor geldende standaarden, dan dient de accountant daar zoveel als mogelijk op te steunen bij de totstandkoming van zijn oordeel. Hiermee wordt beoogd dat door een zo veel mogelijke organisatiegerichte accountantscontrole de verdere kwaliteitsverbetering en professionalisering wordt gestimuleerd.

Artikel 6. Toegang tot informatie door accountant

Om een goede controle uit te voeren moet de accountant onbelemmerd onderzoek kunnen doen. Artikel 6 kent deze bevoegdheid toe aan de accountant. De verantwoordelijkheid ligt bij burgemeester en wethouders om de accountant deze onbelemmerde toegang te verschaffen.

Eerste lid

De accountant is bijvoorbeeld bevoegd tot het opnemen van alle kassen, waardepapieren en voorraden en het inzien van alle boeken, notulen, brieven, computerbestanden en overige bescheiden, waarvan hij inzage voor de accountantscontrole nodig oordeelt.

Tweede lid

Burgemeester en wethouders dragen er zorg voor dat de accountant voor de uitvoering van zijn controlewerkzaamheden een onbelemmerde toegang heeft tot alle kantoren, magazijnen, werkplaatsen, terreinen en informatiedragers van de gemeente.

Dit natuurlijk met in achtneming van de afspraken met de raad, zoals neergelegd in het programma van eisen bij de aanbesteding.

Artikel 7. Rapportering door accountant

Artikel 213, derde en vierde lid, van de Gemeentewet geeft aan waar de accountantsverklaring en het verslag van bevindingen betrekking op moeten hebben. Zo moet de accountant onder meer aangeven of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de baten en lasten en de grootte en de samenstelling van het vermogen. Het verslag van bevindingen bevat in ieder geval bevindingen over de vraag of de inrichting van het financiële beheer en van de financiële organisatie een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk maken.

Artikel 7 regelt zaken aangaande de rapportering op grond van de door de accountant uitgevoerde controles. Zaken die dan natuurlijk ook in het programma van eisen bij de aanbesteding moeten worden geregeld.

Eerste lid

Naast de uiteindelijke eindcontrole van de jaarrekening verricht de accountant meestal meerdere controles. Dit kunnen door de raad in het programma van eisen van de aanbesteding opgenomen tussentijdse controles zijn. Het eerste lid regelt dat burgemeester en wethouders in elk geval bij geconstateerde afwijkingen door de accountant, die leiden tot het niet afgeven van een goedkeurende

controleverklaring bij de jaarrekening, een afschrift krijgt van de schriftelijke mededeling hierover aan de raad. Hetzelfde geldt voor het oordeel van de accountant dat de rechtmatigheidsverantwoording door burgemeester en wethouders niet getrouw is (zie toelichting bij artikel 2, derde lid). Dit zodat burgemeester en wethouders (in overleg met de raad en de accountant) mogelijk nog tijdig maatregelen tot herstel kunnen treffen.

Tweede lid

Het tweede lid regelt, dat daarvoor in aanmerking komende ambtenaren een rapportage krijgen van de door de accountant uitgevoerde controles. Overigens kan dit ook gaan om een deelcontrole (een gedeelte van de volledige controle). De in aanmerking komende ambtenaren zijn bijvoorbeeld de ambtenaar van wie het geldelijk beheer, het vermogensbeheer, de administratie en de beheersdaden zijn gecontroleerd, het hoofd van de dienst waar de ambtenaar werkzaam is, de (concern-)controller en het hoofd financiën dan wel andere daarvoor in aanmerking komende ambtenaren.

In deze rapportage worden kleine afwijkingen en tekortkomingen, die niet leiden tot het niet afgeven van een goedkeurende verklaring en niet van bestuurlijk belang zijn, aan het management meegedeeld. Het gaat hier bijvoorbeeld om opmerkingen over (kleine) rubriceringfouten en (kleine) onvolkomenheden in de administratieve organisatie, die eenvoudig in onderling overleg met het management van de gemeente kunnen worden opgelost. Het management kan op grond van de rapportage actie ondernemen voor herstel van de afwijkingen en onvolkomenheden.

Derde lid

Het derde lid regelt de procedure van hoor en wederhoor. De constatering in de controleverklaring en het verslag van bevindingen worden voorafgaand aan verzending van de controleverklaring en het verslag van bevindingen aan de raad door de accountant besproken met burgemeester en wethouders. Het geeft burgemeester en wethouders de mogelijkheid kanttekeningen te plaatsen bij de constatering in de controleverklaring en het verslag van bevindingen.

Vierde lid

De accountant licht zijn verslag van bevindingen aan de raad mondeling toe. De werkgroep accountancy is daarbij de afvaardiging van de raad. Verder zijn aanwezig de portefeuillehouder, bijgestaan door bijvoorbeeld het hoofd financiën en de ambtelijke contactpersonen voor de accountant. De concerncontroller sluit aan vanuit zijn eigen onafhankelijke rol.

Dienst/Sector: BD/CF
Nr.: 57525

De raad der gemeente Hengelo;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 30 maart 2004, BD/CF, nr. 57525;

b e s l u i t :

vast te stellen de volgende

Controleverordening gemeente Hengelo 2004

Verordening controle op het financiële beheer en op de inrichting van de financiële organisatie (artikel 213 Gemeentewet) gemeente Hengelo 2023

Besluit van de raad van de gemeente Hengelo tot vaststelling van de Verordening controle op het financiële beheer en op de inrichting van de financiële organisatie (artikel 213 Gemeentewet) Gemeente Hengelo 2023

De raad van de gemeente Hengelo;
gelezen het voorstel van burgemeesters en wethouders van [datum en nummer];
gelet op artikel 213, eerste lid, van de Gemeentewet;
besluit vast te stellen de volgende verordening:

Verordening controle financiële beheer en organisatie (artikel 213 Gemeentewet) gemeente Hengelo 2023

Artikel 1 Definities

In deze verordening wordt verstaan onder:

- a. accountant: een door de raad aangewezen accountant als bedoeld in artikel 213, tweede lid, van de Gemeentewet;
~~accountant: een door de raad benoemde:~~
 - 1. ~~registeraccountant of~~
 - 2. ~~accountant-administratieconsulent met een aantekening in het inschrijvingsregister als bedoeld in het derde lid van artikel 36, Wet op de Accountant-Administratieconsulenten of~~
 - 3. ~~organisatie waarin voor de accountantscontrole bevoegde accountants samenwerken, belast met de controle van de in artikel 197 Gemeentewet bedoelde jaarrekening.~~
- b. accountantscontrole: controle van de in artikel 197 van de Gemeentewet bedoelde jaarrekening door de accountant;

~~accountantscontrole: de controle van de in artikel 197 Gemeentewet bedoelde jaarrekening, uitgevoerd door de door de raad benoemde accountant, van:~~

- 1. ~~het getrouwe beeld van de in de jaarrekening gepresenteerde baten en lasten en de grootte en samenstelling van het vermogen;~~
- 2. ~~het rechtmatig tot stand komen van de baten en lasten en balansmutaties;~~
- 3. ~~het in overeenstemming zijn van de door het college opgestelde jaarrekening met de bij of krachtens algemene maatregel van bestuur te stellen regels bedoeld in artikel 186 Gemeentewet;~~

4. ~~de inrichting van het financieel beheer en de financiële organisatie gericht op de vraag of deze een getrouwe en rechtmatige verantwoording mogelijk maken;~~
- c. ~~rechtmatigheid in het kader van de accountantscontrole: het overeenstemmen van het tot stand komen van de financiële beheershandelingen en de vastlegging daarvan met de relevante wet- en regelgeving, zoals bedoeld in het Besluit accountantscontrole provincies en gemeenten.~~
- d. ~~deelverantwoording: een in opdracht van de raad ten behoeve van de verslaglegging opgestelde verantwoording van een afzonderlijke organisatie-eenheid binnen de gemeentelijke organisatie, welke verantwoording onderdeel uit maakt van de jaarrekening.~~
- c. *boardletter: een samenvatting van de managementletter met de bestuurlijke relevante punten, met als oogmerk om hierover publiekelijk verantwoording af te leggen;*
- d. *deelverantwoording: een in opdracht van de raad ten behoeve van de verslaglegging opgestelde verantwoording van een deel van de gemeentelijke organisatie, welke verantwoording onderdeel uitmaakt van de jaarrekening;*
- e. *jaarrekening: jaarrekening van de gemeente als bedoeld in artikel 197 van de Gemeentewet;*
- f. *managementletter: verslag van de accountant gericht aan het bestuur met belangrijke bevindingen en adviezen voor verbetering van de interne beheersing, de IT-omgeving en actuele ontwikkelingen;*
- g. *rechtmatigheidsverantwoording: de rapportage van burgemeester en wethouders waarbij aangegeven wordt in welke mate de toestandkoming van de financiële beheershandelingen en de vastlegging daarvan overeenstemmen met de relevante wet- en regelgeving.*
- h. *goedkeuringstolerantie: De goedkeuringstolerantie is het bedrag dat de som van fouten in de jaarrekening of onzekerheden in de controle aangeeft, die in een jaarrekening maximaal mogen voorkomen, zonder dat de bruikbaarheid van de jaarrekening voor de oordeelsvorming door de gebruikers wordt beïnvloed.*
- i. *rapporteringstolerantie: De rapporteringstolerantie(s) is een bedrag dat gelijk is aan of lager is dan de bedragen voortvloeiend uit de goedkeuringstolerantie. Bij overschrijding van dit bedrag vindt rapportering plaats in het verslag van bevindingen.*
- j. *omvangsbasis: De omvangsbasis is gelijk aan het totaal van de lasten van de gemeente in het verslagjaar.*

Artikel 2

Opdrachtverlening accountantscontrole

1. ~~De accountantscontrole wordt opgedragen aan een door de raad te benoemen accountant. De benoeming van de accountant geschiedt in beginsel voor een periode van 4 jaar.~~

De accountantscontrole vindt plaats door een accountant. De aanwijzing van de accountant geschiedt door de raad, voor een periode van 3 jaar, met de mogelijkheid voor het verlengen van 3x1 jaar.

2. ~~Het college bereidt Burgemeester en wethouders bereiden in overleg met de raad de aanbesteding van de accountantscontrole voor.~~
3. De raad stelt voor de aanbesteding van de accountantscontrole het programma van eisen vast. In het programma van eisen worden voor de jaarlijkse accountantscontrole opgenomen:
- a. de toe te passen goedkeuringstoleranties en rapporteringstoleranties bij de accountantscontrole, ~~de verantwoordingsgrens door burgemeester en wethouders en afwijkende rapportagegrenzen van de jaarrekening volgens de minimum-eisen van het Besluit Accountantscontrole Provincies en Gemeenten;~~
 - b. de apart te controleren deelverantwoordingen en de daarbij toe te passen omvangsbases, goedkeuringstoleranties en rapporteringstoleranties;
 - c. de inrichtingseisen voor het verslag van bevindingen;
 - d. de *aanvullende* uit te voeren tussentijdse controles;
 - e. de frequentie en inrichtingseisen van de tussentijdse rapportering; ~~zoals de management- en boardletter; en voor ieder afzonderlijk te controleren begrotingsjaar;~~

- f. de posten van de jaarrekening en deelverantwoordingen met bijbehorende rapporteringstoleranties, waaraan de accountant bij zijn controle specifiek aandacht dient te besteden;
 - g. de gemeentelijke producten en of organisatieonderdelen met bijbehorende rapporteringstoleranties, waaraan de accountant bij zijn controle specifiek aandacht dient te besteden.
 - h. *de mogelijkheid voor het gunnen van extra controleopdrachten die voortkomt uit samenwerking met of dienstverlening van de gemeente Hengelo aan derden, zoals bedoeld in artikel 3 lid 3.*
4. *In afwijking van het gestelde in lid 3, aanhef, kan de raad in het programma van eisen opnemen, dat de raad jaarlijks voorafgaand aan de accountantscontrole in overleg met de accountant de onder f en g genoemde onderdelen vaststelt. ~~letters f en g kan de raad in het programma van eisen opnemen, dat de raad jaarlijks voorafgaand aan de accountantscontrole in overleg met de accountant vaststelt de posten van de jaarrekening, de posten van de deelverantwoordingen, de gemeentelijke producten en de gemeentelijke organisatieonderdelen, waaraan de accountant bij zijn controle specifiek aandacht dient te besteden en welke rapporteringstoleranties hij daarbij dient te hanteren.~~*
4. ~~Met betrekking tot Europese aanbesteding van de accountantscontrole stelt de raad vóór de selectie van de accountant. De raad stelt de selectiecriteria en per selectie criterium de bijbehorende wegingsfactoren vast.~~

Artikel 6 3 *Overige controles en opdrachten*

1. ~~Het college kan Burgemeester en wethouders kunnen de door de raad benoemde accountant opdracht geven tot het uitvoeren van specifieke werkzaamheden met betrekking tot de rechtmatigheid, de doelmatigheid en de doeltreffendheid als bedoeld in Verordening college-onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeente Hengelo (artikel 213a Gemeentewet) voor zover de onafhankelijkheid van de accountant daarmee niet in het geding komt. Burgemeester en wethouders informeren de raad over deze aan de accountant te verstrekken opdrachten.~~
2. ~~Het college draagt Burgemeester en wethouders dragen de zorg voor de uitvoering van het beleid betreffende de specifieke uitkeringen volgens de eisen van rechtmatigheid van de ministeries. Het college is voor de controle van de rechtmatige besteding van specifieke uitkeringen bevoegd de opdracht te verlenen aan een andere dan de door de raad benoemde accountant, indien dit in het belang van de gemeente is.~~
3. ~~Het college draagt Burgemeester en wethouders dragen de zorg voor de verantwoording aan derden en neemt hierbij de gestelde controle-eisen in acht. Indien een deel van deze vereisten moet worden uitgevoerd door een accountant, is het college bevoegd hiervoor de opdracht verlenen aan een andere dan de door de raad benoemde accountant, indien dit in het belang van de gemeente is.~~

Artikel 4 *Inrichting accountantscontrole*

1. De accountant bepaalt binnen het kader van de opdrachtverlening,
 - a. de wijze waarop de accountantscontrole wordt ingericht, alsmede de aard en de omvang van de daarbij behorende werkzaamheden. *De accountant vraagt voorafgaand aan de accountantscontrole de benodigde dossierstukken schriftelijk op bij de ambtelijke organisatie;*
 - b. *De accountant voert de controlewerkzaamheden met voorafgaande kennisgeving aan de ambtelijke organisatie van de gemeente uit.*
2. ~~De accountant bepaalt, binnen het kader van de opdrachtverlening, de frequentie van de uit te voeren controles. De accountant kan de controlewerkzaamheden zonder voorafgaande kennisgeving uitvoeren.~~

2. Ter bevordering van een efficiënte en doeltreffende accountantscontrole vindt periodiek overleg plaats tussen de accountant, *een vertegenwoordiging uit de raad, de portefeuillehouder financiën, bijgestaan door de ambtelijke organisatie en de concerncontroller.*

Artikel 3 5

Informatieverstrekking door burgemeester en wethouders college

1. ~~Het college is~~ *Burgemeester en wethouders zijn* verantwoordelijk voor de samenstelling van de jaarrekening, *met de rechtmatigheidsverantwoording*, conform de geldende ~~interne- en externe~~ wet- en regelgeving en overlegt deze aan de accountant *ten behoeve van de accountantscontrole.*
2. ~~Het college draagt~~ *Burgemeester en wethouders dragen* er zorg voor dat alle ~~aan voor de controle op~~ de jaarrekening *ten grondslag liggende bescheiden* ~~relevante stukken~~ voor de accountant ter inzage liggen en ~~goed~~ *onbelemmerd* toegankelijk zijn.
3. *Burgemeester en wethouders overleggen de gecontroleerde jaarrekening samen met de accountantsverklaring en het verslag van bevindingen van ieder jaar tijdig aan de raad voor vaststelling, zodat deze uiterlijk voor 15 juli aan gedeputeerde staten kan worden toegezonden.*
4. *Burgemeester en wethouders geven een schriftelijke reactie bij de boardletter voordat deze door de griffie aan de raad wordt voorgelegd.*
5. Alle informatie die na afgifte van de accountantsverklaring en voor behandeling van de jaarrekening in de raad beschikbaar komt en die van invloed is op het beeld dat de jaarrekening geeft, wordt terstond door ~~het college~~ *door burgemeester en wethouders* aan de raad en de accountant gemeld.
6. *De accountant maakt voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen rechtmatigheidsverantwoording door burgemeester en wethouders zo veel mogelijk gebruik van het namens burgemeester en wethouders uitgevoerde onafhankelijke onderzoek.*
7. *De accountant maakt in de accountantscontrole zo veel mogelijk gebruik van de aanwezige interne beheersing van de werkzaamheden van de interne auditfunctie van de gemeente en stimuleert door een zo veel mogelijke organisatiegerichte accountantscontrole de verdere kwaliteitsverbetering en professionalisering*

Artikel 6 5

Toegang tot informatie

1. ~~De accountant is bevoegd tot het opnemen van alle kassen, waardepapieren en voorraden en het inzien van alle boeken, notulen, brieven, computerbestanden en overige bescheiden, waarvan hij inzage voor de accountantscontrole nodig oordeelt.~~ Het college draagt er zorg voor dat de accountant voor de uitvoering van zijn controlewerkzaamheden een onbelemmerde toegang heeft tot alle ~~kantoren, magazijnen, relevante werkplaatsen terreinen en informatiedragers~~ van de gemeente.
2. De accountant is bevoegd om van alle ~~ambtenaren in de gemeentelijke organisatie~~ *werkende personen* mondelinge en schriftelijke inlichtingen en verklaringen te verlangen die hij voor de uitvoering van zijn opdracht denkt nodig te hebben. ~~Het college draagt Burgemeester en wethouders dragen er zorg voor, dat de desbetreffende ambtenaren dat de in de gemeentelijke organisatie werkende personen~~ *hieraan hun medewerking verlenen., opdat de accountant zich een juist en volledig oordeel kan vormen over de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten, balansmutaties en het gevoerde beheer en over de getrouwheid van de daarover verstrekte informatie.*
3. *Burgemeester en wethouders dragen er zorg voor, dat alle in de gemeentelijke organisatie werkende personen zijn gehouden de accountant alle informatie te verstrekken, opdat de accountant zich een juist en volledig oordeel kan vormen over het gevoerde financiële beheer, de getrouwheid van zowel het financiële beeld als de verklaring omtrent de rechtmatige totstandkoming van de baten en lasten.*

Artikel 7

Rapportering

1. ~~Indien de accountant bij een controle afwijkingen constateert die leiden tot het niet afgeven van een goedkeurende verklaring, meldt hij deze terstond schriftelijk aan de raad en zendt een afschrift hiervan aan het college.~~ Indien de accountant bij een accountantscontrole tot het oordeel komt dat de rechtmatigheidsverantwoording door burgemeester en wethouders niet getrouw is, dan wel afwijkingen constateert die op zichzelf leiden tot het niet afgeven van een goedkeurende controleverklaring, meldt hij dit terstond schriftelijk aan de raad en zendt een afschrift hiervan aan burgemeester en wethouders.
2. In aanvulling op het ~~in de wet voorgeschreven~~ verslag van bevindingen brengt de accountant over de door hem uitgevoerde ~~(deel)controles~~ verslag uit over zijn bevindingen in de ~~een~~ managementletter die niet van bestuurlijk belang zijn in de managementletter en aan de daarvoor in aanmerking komende ambtenaren. ~~aan het hoofd en de controller van de betreffende dienst en aan de concerncontroller.~~ Deze managementletter bevat de niet bestuurlijk relevante afwijkingen welke niet leiden tot het niet afgeven van een goedkeurende verklaring.
3. ~~De accountantsverklaring~~ De controleverklaring en het verslag van bevindingen worden voor verzending aan de raad door de accountant aan ~~het college~~ aan burgemeester en wethouders voorgelegd met de mogelijkheid voor ~~het college~~ burgemeester en wethouders om op deze stukken te reageren.
4. De accountant bespreekt voorafgaand aan de raadsbehandeling van de jaarstukken het verslag van bevindingen met de meest betrokken raadscommissie een vertegenwoordiging uit de raad, de portefeuillehouder financiën, bijgestaan door ambtelijk vertegenwoordigers van de gemeente en de concerncontroller.

Artikel 8

Intrekking oude regeling

De Controleverordening gemeente Hengelo 2004 wordt ingetrokken.

Artikel 8 9

Inwerkingtreding

~~Deze verordening treedt in werking per 1 januari 2004, met dien verstande dat zij van toepassing is op de accountantscontrole van de jaarrekening (en deeltverantwoordingen) van het verslagjaar 2004 en later.~~

1. Deze verordening treedt in werking op **[datum]**, met dien verstande dat zij van toepassing is op de accountantscontrole van de jaarrekening en deeltverantwoordingen van het verslagjaar 2023 en later.
2. Deze verordening wordt aangehaald als: Verordening controle financiële beheer en organisatie (artikel 213 Gemeentewet) gemeente Hengelo 2023.

*Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van **[datum]**.*

*De voorzitter,
De griffier,*

~~Artikel 9~~
~~Citeertitel~~

~~Deze verordening kan worden aangehaald als "Controleverordening gemeente Hengelo".~~

~~Aldus gedaan door de raad der gemeente Hengelo
in zijn openbare vergadering van 6 april 2004~~

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	AFDELING	PORT. HOUDER
3542980	Leferink, Douwe	FAC-FIN	Hanneke Steen-Klok
ONDERWERP			
3542980 – 2 ^e verzamelwijziging Beleidsbegroting 2023-2026			

BESLUIT

De gemeenteraad besluit:

1. De 2^e verzamelwijziging van de Beleidsbegroting 2023 vast te stellen.

INLEIDING

De Beleidsbegroting 2023 - 2026 is eerder vastgesteld. Dit voorstel bevat de 2^e verzamelwijziging van de Beleidsbegroting voor het jaar 2023.

ARGUMENTEN

1.1 Technische verwerking van voorstellen met financiële gevolgen voor de Beleidsbegroting 2023. De 2^e wijziging is een verzameling met voorstellen met financiële gevolgen voor de programma's van de Beleidsbegroting 2023. Dit besluit is nodig om budgetten beschikbaar te stellen en de uitgaven aan de rechtmatigheid te kunnen toetsen.

1.2 Begrotingsrechtmatigheid

Door de wijzigingen middels een verzamelwijziging aan de raad voor te leggen en vast te laten stellen voldoen wij aan de begrotingsrechtmatigheid.

De belangrijkste mutaties van deze 2^e verzamelwijziging betreffen:

- SPUK (specifieke uitkering) Energiearmoede
- Septembercirculaire 2022 gemeentefonds
- Budgetoverheveling 2022-2023
- Decembercirculaire 2023 Gemeentefonds

Gezamenlijk zorgen bovenstaande mutaties voor een uitzetting van € 5,3 miljoen. Daarnaast is er nog € 0,6 miljoen aan overige wijzigingen. In totaal een toename van lasten en baten van € 5,9 miljoen; het begrotingssaldo wijzigt niet.

Voor de verdere inhoud wordt verwezen naar onderstaande financiële specificatie en overzichten.

KANTTEKENINGEN

Geen.

VERVOLG

Financiën

De programma's worden conform het onderstaand overzicht "Financiële specificatie 2e Verzamelwijziging 2023" gemuteerd.

Begrotingswijzigingen zonder afzonderlijke voorstellen:					
Begrotingswijzigingen die mutaties van inkomsten en uitgaven veroorzaken:					
BW	Omschrijving	Iris nr		Lasten	Baten
23004	Aanpassing erfpachtopbrengst ivm verkoop strook grond achter Bornsedijk 53	3394979		-3	-3
23009	Septembercirculaire 2022 gemeentefonds	3487219		1.990	1.990
23010	Aanpassing erfpachtopbrengst ivm verkoop perceel grond Parelmoervlinder	3393230		-7	-7
23011	Sloop gebouw Harmsveldweg 3 (structurele bedragen)	3486344		-16	-16
23012	Opstalrecht leidingen Haaksbergerstraat	3496156		13	13
23014	Vorbereidingskrediet Zonneveld Boeldershoek	3496717		75	75
23015	Anterieure overeenkomst Schalmedenweg	3504415		25	25
23017	Ontvangen incidentele subsidie 2023 twentse belofte			90	90
23018	Decembercirculaire 2023 Gemeentefonds	3515925		194	194
23019	Beheer CArel	3515017		23	23
23034	Tijdelijke huisvesting statushouders COA	3551421		148	148
Begrotingswijzigingen zonder gevolg voor de explotatie					
23007	Intergraal werken naar preventie			0	0
23013	Controle BAG WOZ			0	0
23016	Uitvoering civiel Bloemenbuurt	3495231		0	0
23020	Indexering 2023 e.v. inkomenstoelag en verstrekking bijzondere bijstand	3527222		0	0
23022	Formatie communicatiemedewerker ROZ	3511595		0	0
23023	Programmamanager Duurzaamheid			0	0
23025	Extra prijsindex 0,74% Sociaal Domein	3526132		0	0
23027	Omzetting subsidie SAM in uitbreiding zorgloket	3263725		0	0
23028	Vervanging 2G modems rioolgemalen	3516438		0	0
23030	Invoering. Lage Weide naar voren halen	3487655		0	0
23032	Rioleringswerkzaamheden Pasteurstraat	3541967		0	0
23036	Bouwrijp maken parkeerterrein Kloosterhof	3537458		0	0

23004 De jaarlijkse erfpachtopbrengst wordt verlaagd met € 3.016 en verrekend met de algemene reserve grondexploitatie door verkoop van een strook grond achter Bornsedijk 53.

23009 Het betreft mutaties in de ontwikkeling van het accres, de aanpassing van aantallen van diverse maatstaven en taakmutaties. Het financieel effect van deze circulaire leidt tot aanpassing van het begrotingssaldo 2023 tot en met 2026. Voor een uitgebreide toelichting verwijzen we naar de raadsbrief 'Septembercirculaire 2022 gemeentefonds'.

23010 De jaarlijkse erfpachtopbrengst wordt verlaagd met € 7.292 en verrekend met de algemene reserve grondexploitatie door de verkoop van een perceel grond aan de Parelmoervlinder.

23011 Het semi permanente gebouw aan de Harmsveldweg 3 wordt gesloopt. De geraamde structurele kosten worden verrekend met de reserve vastgoedbedrijf.

23012 De jaarlijkse retributie van het recht van opstalrecht op leidingen bij het Kennispark Twente wordt toegevoegd aan de algemene reserve grondexploitatie.

23014 Voor de voorbereiding op de realisatie van een zonneveld op de Boeldershoek is een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld.

23015 De gemeente voert de procedure tot herziening van het plaatselijk geldend bestemmingsplan, die ertoe strekt om op genoemde locatie 5 woonbestemmingen, elk voor 1 nieuw te bouwen woning, vast te stellen. De kosten van de procedure, berekend op € 24.898 alsmede het separaat in rekening te brengen kosten van beroep, achteraf vast te stellen op basis van de gemeentelijke urenverantwoording, komen voor rekening van de initiatiefnemer.

23017 Voor 2023 is door de gemeente Enschede een incidentele subsidie toegekend voor RMC (Regionale Meld- en Coördinatiefunctie) activiteiten.

23018 Bij de Decemercirculaire 2022 gemeentefonds worden mutaties in de ontwikkeling van het accres, de aanpassing van aantallen van diverse maatstaven en taakmutaties (financieel) verwerkt. Het financieel effect van deze circulaire leidt tot aanpassing van het begrotingssaldo 2023 tot en met 2026. Voor een uitgebreide toelichting verwijzen we naar de raadsbrief 'Decemercirculaire 2022 gemeentefonds'.

23019 In 2019 is regionaal besloten om een gezamenlijke aanbesteding te organiseren voor de aanschaf van een applicatie voor de processen leerplicht en RMC. Aanleiding hiervoor was de beëindiging van de ondersteuning van de applicatie Key2JongerenMonitor (K2JM) door de leverancier. Dit vraagt extra beheerscapaciteit bij I&IT, hiervoor zijn middelen vrijgemaakt bij RMC.

23034 Voor de tijdelijke huisvesting van statushouders krijgen we een inkomst hier staat eenzelfde bedrag aan lasten tegenover.

Begrotingswijzigingen zonder gevolg voor de exploitatie:

Dit betreffen wijzigingen die niet tot een mutatie van het begrotingssaldo leiden, maar beperkt zich tot verschuivingen binnen de begroting. Het zijn in deze verzamelwijziging met name stelposten die nader toegewezen worden en investeringsprojecten.

23007 De middelen vanuit de Stelpost gemeentefonds – Integraal werken worden voor € 13.000 ingezet voor de het nieuw gevormde Preventieteam Jeugd.

23013 De werkwijze van uitwisseling van gegevens tussen gemeenten en het GBTwente over het inmeten van nieuwbouw en verbouw van woningen is gewijzigd. Niet alleen is dit efficiënter maar is ook een voorbereiding op samenhangende objectenregistratie, die de rijksoverheid over enkele jaren wil gaan invoeren. Om dit te realiseren is hiervoor een software-tool aangeschaft.

23016 Hiermee wordt het beschikbaar gestelde uitvoeringskrediet voor het infrastructuurele project de Bloemenbuurt verwerkt.

23020 Voor 2023 dienen de inkomenstoeslag en verstrekkingen bijzondere bijstand nog te worden geïndexeerd. De inkomenstoeslag is per abuis niet meegenomen in de begroting 2023. Voor de verstrekkingen is de indexatie hoger dan in de begroting is meegenomen. Het verschil wordt middels deze wijziging opgeheven.

23022 Uitbreiding formatie communicatiemedewerker ROZ met 0,25 fte. Dekking is aanwezig binnen budgetten ROZ. Hiervoor overheveling naar loonkosten.

23023 Recent is de keuze gemaakt om duurzaamheid als 1 van de 10 strategische opgaven in de gemeente Hengelo op te pakken. Het thema staat centraal in het nieuwe Coalitieprogramma `Hengelo in Verbinding`. Er was al een start gemaakt de opgave, maar nu is besloten om deze politieke prioritering ook te vertalen naar een intensivering van deze aanpak. De belangrijkste opgave van de programmamanager duurzaamheid is om na het opstellen, de komende jaren ook uitvoering te geven aan het programma duurzaamheid.

23025 De indexatie op de Jeugdhulp en WMO, vallend onder het contract Twents Ondersteunings Model, worden voor het jaar 2023 verhoogd met 0,74% naar 6,5%. Dit betreft een correctie op de nacalculatie 2022, conform de aanpassing van het NZA.

23027 In verband met de werkzaamheden van de sociaal activeringsmakelaar is de formatie van het zorgloket verhoogd met 0,56 fte (20 uur). Deze personele lasten worden gedekt uit bestaande middelen, namelijk deels vanuit de Rijksregeling Impuls Brede Scholen, Sport en Cultuur, Preventiemiddelen Jeugd en BSOpus. De wijziging was abusievelijk incidenteel doorgevoerd in 2022. Nu wordt deze alsnog structureel verwerkt.

23028 Hiermee wordt het beschikbaar gestelde uitvoeringskrediet voor het vervangen van de 2G modems van rioolgemalen verwerkt.

23030 In de 2e Beleidsrapportage 2022 is besloten de investering Lage Weide naar voren te halen. Door deze wijziging worden de financiële consequenties in de meerjarenbegroting 2023 en verder verwerkt.

23032 Hiermee wordt het beschikbaar gestelde uitvoeringskrediet voor rioleringswerkzaamheden aan de Pasteurstraat verwerkt.

23036 Er is een overeenkomst met de ontwikkelaar van Lange Wemen gesloten waarin is opgenomen dat wij de kosten voor het bouwrijp maken van parkeerterrein Kloosterhof voor onze rekening nemen. Voor deze kosten regelen we nu dekking middels een onttrekking uit de reserve grondexploitaties van € 140.000 in (naar schatting) 2025. Dit jaar wordt € 90.000 vanuit de stelpost binnenstad aan de

reserve grondexploitatie toegevoegd; waardoor de netto bijdrage uit de reserve plusminus € 50.000 bedraagt.

Begrotingswijzigingen die reeds eerder in de raad zijn besloten:					
Met budgetaire gevolgen voor de exploitatie					
BW	Omschrijving	Iris nr	Raad	Lasten	Baten
23002	Aangenomen moties Beleidsbegroting 2023-2026		9-11-2023	90	90
23003	Deelcomplex Hart van Zuid De Koppeling	3261787	26-10-2022	120	120
23024	SPUK Energiearmoede	3486179	5-10-2022	2.051	2.051
23031	Budgetoverheveling 2022-2023	3527558	15-2-2023	1.082	1.082

23002

- De aangenomen motie "Ondersteuning 1Twente" (motie C01-M03) tijdens de behandeling van de Beleidsbegroting 2023-2026 wordt gedekt uit de algemene reserve.
- De aangenomen motie "Vouchers voor regentonnen" (motie C01-M01) tijdens de behandeling van de Beleidsbegroting 2023-2026 wordt gedekt uit het gemeentelijk rioleringsplan.
- De aangenomen motie "Drempel verlagen toegankelijkheid" (motie C01-A01) tijdens de behandeling van de Beleidsbegroting 2023-2026 wordt gedekt uit de algemene reserve.

23003 Een herrubricering van deelcomplexen binnen Hart van Zuid, dit betreft het nieuwe deelcomplex "De Koppeling" en afsluiting van het deelcomplex "Industrieplein CS".

23024 Voor de aanpak energiearmoede door verduurzaming voor inwoners gaan we de € 2.051.311 aan specifieke uitkeringsmiddelen van het rijk inzetten in 2023 met name gericht op woningeigenaren. Dit is de administratieve verwerking van het eerdere raadsbesluit inzake Aanpak energiearmoede 2022 (Iris 3286179).

23031 In de raadsvergadering op 15 februari is de budgetoverheveling 2022-2023 goedgekeurd.

Financiële toelichting 2e Verzamelwijziging 2023

Taak-veld	BW-nr	Omschrijving	Iris nr.	Lasten (x 1.000)	Baten (x 1.000)
1		Bestuur			
				0	0
2		Verkeer, vervoer en waterstaat			
	23030	Invulling Lage Weide naar voren halen	3487655	22	
	23031	Budgetoverheveling 2022-2023	3527558	84	
				106	0
3		Economie			
				0	0
4		Onderwijs			
	23017	Ontvangen incidentele subsidie 2023 twentse belofte		90	90
				90	90
5		Sport, cultuur en Recreatie			
	23002	Aangenomen moties Beleidsbegroting 2023-2026		50	
	23031	Budgetoverheveling 2022-2023	3527558	188	
				238	0
6		Sociaal Domein			
	23002	Aangenomen moties Beleidsbegroting 2023-2026		40	
	23007	Intergraal werken naa preventie		13	
	23009	Septembecirculaire 2022 gemeentefonds	3487219	200	
	23020	Indexering 2023 e.v. inkomenstoeslag en verstrekking bijzondere bijstand	3527222	89	
	23022	Formatie communicatiemedewerker ROZ	3511595	- 2	
	23025	Extra prijsindex 0,74% Sociaal Domein	3526132	299	
	23031	Budgetoverheveling 2022-2023	3527558	424	
	23034	23034 Hotel accommodatie COA	3551421	148	148
				1.211	148
7		Volksgesondheid en milieu			
	23002	Aangenomen moties Beleidsbegroting 2023-2026		-	
	23014	Vorbereidingskrediet Zonneveld Boeldershoek	3496717	75	
	23023	Programmamanager Duurzaamheid		121	
	23024	SPUK Energiearmoede	3486179	2.051	2.051
				2.247	2.051
8		Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing			
	23003	Deelcomplex Hart van Zuid De Koppeling	3261787	120	120
	23004	Aanpassing erfpachtopbrengst ivm verkoop strook grond achter Bornsedijk 53	3394979		- 3
	23010	Aanpassing erfpachtopbrengst ivm verkoop perceel grond Parelmoervlinder	3393230		- 7
	23012	Opstalrecht leidingen Haaksbergerstraat	3496156		13
	23015	Anterieure overeenkomst Schalmedenweg	3504415	25	25
	23018	Decembecirculaire 2023 Gemeentefonds	3515925	5	
	23031	Budgetoverheveling 2022-2023	3527558	300	
				450	148

RAADSBESLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3542980	van der gaag, anton	FAC-FIN	Hanneke Steen-Klok
ONDERWERP			
3542980 - 2e verzamelwijziging Beleidsbegroting 2023-2026			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGELO BESLUIT:

1. De 2e verzamelwijziging van de Beleidsbegroting 2023 vast te stellen.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

De 2e wijziging is een verzameling met voorstellen met financiële gevolgen voor de programma's van de Beleidsbegroting 2023 en collegebesluiten welke niet via een afzonderlijk raadsvoorstel zijn voorgelegd. Dit besluit is nodig om budgetten beschikbaar te stellen en de uitgaven aan de rechtmatigheid te kunnen toetsen. Het begrotingssaldo 2023 blijft ongewijzigd.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGELO,

DATUM

De griffier

De voorzitter

BETREFT: 2e Verzamelijzingen van de Beleidsbegroting 2023

Nr	Programma	Lasten per programma				Baten per programma				Resultaat voor bestemming			
		primitief	1e Wijziging	2e Wijziging	Na wijz.	primitief	1e Wijziging	2e Wijziging	Na wijz.	primitief	1e Wijziging	2e Wijziging	Na wijz.
1	Veiligheid	9.836	0	0	9.836	88	0	0	88	-9.748	0	0	-9.748
2	Verkeer, vervoer en waterstaat	11.112	0	106	11.218	1.174	0	0	1.174	-9.938	0	-106	-10.044
3	Economie	5.835	0	0	5.835	4.643	0	0	4.643	-1.192	0	0	-1.192
4	Onderwijs	11.011	0	90	11.101	3.133	0	90	3.223	-7.878	0	0	-7.878
5	Sport, cultuur en Recreatie	27.506	0	238	27.744	6.528	0	0	6.528	-20.978	0	-238	-21.216
6	Sociaal Domein	154.331	0	1.405	155.736	42.662	0	148	42.810	-111.669	0	-1.257	-112.926
7	Volksgesondheid en milieu	25.291	0	2.247	27.538	23.206	0	2.051	25.257	-2.085	0	-196	-2.281
8	Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	30.759	0	450	31.209	28.635	0	148	28.783	-2.124	0	-302	-2.426
9	Bestuur en ondersteuning	67.045	0	1.247	68.292	228.743	0	2.198	230.941	161.698	0	951	162.649
	Resultaat begroting	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Totaal Taakvelden	342.726	0	5.783	348.509	338.812	0	4.635	343.447	-3.914	0	-1.148	-5.062
	Mutaties reserves												
980	toevoegingen reserve	4.698	0	92	4.790				0	4.698	0	92	4.790
980	Onttrekking reserves				0	8.612	0	1.240	9.852	8.612	0	1.240	9.852
	Resultaat na bestemming	347.424	0	5.875	353.299	347.424	0	5.875	353.299	0	0	0	0

Behandelvorschlag

Onderwerp	Subsidieplafond Uitvoeringsregeling regentonvouchers Hengelo 2023		
Zaaknummer	3570155	Portefeuillehouder	Claudio Bruggink
Belangrijkste beslis/- bespreekpunten	Het subsidieplafond voor de Uitvoeringsregeling regentonvouchers Hengelo 2023 voor de periode 24 april – 1 juli 2023 vast te stellen op €25.000.		
Historie	Op 9 november 2022 is door de gemeenteraad de motie C01-M01 "Vouchers voor regentonnen" aangenomen. De raad heeft het college opgedragen om een regeling voor te bereiden waarmee maximaal vijfhonderd vouchers van € 50 per voucher in 2023 beschikbaar worden gesteld voor inwoners van de gemeente Hengelo voor de aanschaf van een regenton. Het college heeft hiertoe nu een uitvoeringsregeling opgesteld en het betreft nu de bevoegdheid van de raad om het bijbehorende subsidieplafond vast te stellen.		

Raad	19 april 2023	
Doel van de sessie	Besluitvorming	
Behandeladvies	De raad wordt geadviseerd om in te stemmen met het subsidieplafond voor de Uitvoeringsregeling regentonvouchers Hengelo 2023. Hierover kan de raad met elkaar en het college in debat.	
Spreekrecht publiek	nee	

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	AFDELING	PORT. HOUDER
3570155	van surksum, martin	SBO	Claudio Bruggink
ONDERWERP			
3570155 - Subsidieplafond Uitvoeringsregeling regentonvouchers Hengelo 2023			

BESLUIT

De gemeenteraad besluit:

1. Het subsidieplafond voor de Uitvoeringsregeling regentonvouchers Hengelo 2023 voor de periode 24 april – 1 juli 2023 vast te stellen op €25.000.

INLEIDING

Op 9 november 2022 is door de gemeenteraad de motie C01-M01 “Vouchers voor regentonnen” aangenomen (zie bijlage 1). De raad heeft het college opgedragen om een regeling voor te bereiden waarmee maximaal vijfhonderd vouchers van € 50 per voucher in 2023 beschikbaar worden gesteld voor inwoners van de gemeente Hengelo voor de aanschaf van een regenton. Hiervoor is de Uitvoeringsregeling regentonvouchers Hengelo 2023 door het college opgesteld (zie bijlage 2).

Deze regeling is tot stand gekomen op basis van de succesvolle regelingen van andere gemeenten zoals die van gemeente Losser en gemeente Tubbergen. De regeling is zo eenvoudig mogelijk gemaakt voor de inwoner en de bedrijven, als ook de ambtelijke organisatie om uit te voeren. In de voorbereiding zijn alle Hengelose bedrijven die regentonnen verkopen betrokken. Uiteindelijk hebben zes van de acht bedrijven hun commitment voor de regeling uitgesproken en doen hieraan mee.

Vanaf 24 april tot en met uiterlijk 14 mei 2023 is het mogelijk voor inwoners om een voucher aan te vragen, tenzij de 500 vouchers eerder vergeven zijn. Vanaf 8 mei tot en met 1 juli 2023 kunnen de vouchers ingeleverd worden bij één van de zes deelnemende bedrijven. Voor de communicatie wordt onder meer een aparte pagina op de gemeentelijke website gemaakt, soortgelijk aan die van de Subsidie Groene Pet.

ARGUMENTEN

1.1 Als vervolg op de aangenomen motie C01-M01 d.d. 9 november 2022 is het gebruikelijk binnen de gemeente Hengelo dat de gemeenteraad het subsidieplafond ook expliciet vaststelt.

- a. Het subsidieplafond bestaat uit maximaal 500 vouchers van €50. Dat is in totaal maximaal €25.000.

KANTTEKENINGEN

N.v.t.

VERVOLG

Bestuurlijk vervolg

N.v.t.

Financiën

De kosten van maximaal €25.000 worden gedekt uit de middelen van het GRP en zijn reeds meegenomen in de beleidsbegroting 2023-2026.

Communicatie

Publicatie in gemeentebld en overheid.nl

Juridische zaken

N.v.t.

Uitvoering

De uitvoering geschiedt zoals beschreven in de Uitvoeringsregeling regentonvouchers Hengelo 2023.

Evaluatie

Na afloop van de voucherregeling worden de opzet en de uitvoering geëvalueerd. Daarbij wordt een fraudecheck uitgevoerd op de ingeleverde vouchers. De resultaten van de evaluatie worden te zijner tijd aan het college en de raad aangeboden.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Motie C01-M01 - Vouchers voor regentonnen

Bijlage 2: Uitvoeringsregeling regentonvouchers Hengelo 2023

RAADSBSLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3570155	van surksum, martin	SBO	Claudio Bruggink
ONDERWERP			
3570155 - Subsidieplafond Uitvoeringsregeling regentonvouchers Hengelo 2023			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGELO BESLUIT:

1. Het subsidieplafond voor de Uitvoeringsregeling regentonvouchers Hengelo 2023 voor de periode 24 april – 1 juli 2023 vast te stellen op €25.000.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

De gemeenteraad heeft het subsidieplafond van €25.000 voor de Uitvoeringsregeling regentonvouchers Hengelo 2023 vastgesteld.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGELO,

DATUM

De griffier

De voorzitter

**Burger
Belangen**
HENGELO

S136644

LOKAAL HENGelo

ChristenUnie
+ Geloven in Hengelo

Motie
C01-M01

Motie: Vouchers voor regentonnen

De gemeenteraad van Hengelo, in vergadering bijeen op woensdag 9 november 2022

Constaterende dat:

- in het coalitieakkoord duurzaamheid en klimaat belangrijke speerpunten zijn;
- droogte de laatste jaren een groot probleem is geweest in Twente en dus ook in Hengelo;
- wateroverlast door hevige regenbuien in de zomer een dringend probleem is;
- elke bijdrage ter voorkoming van wateroverlast zeer gewenst is;
- inwoners op hun eigen erf daaraan ook kunnen bijdragen.

24 voor
10 tegen

aanvaard

Overwegende dat:

- regentonnen bij hevige regenval een buffer vormen tussen afvoerpijpen en erf waardoor zo het riool minder belast wordt;
- elke opslag van water er aan meehelpt om het riool minder te belasten;
- er naast voorlichting om betegeling van tuinen tegen te gaan er ook op deze manier gewerkt wordt aan preventie van wateroverlast;
- het belangrijk is om zuinig om te gaan met drinkwater;
- door regenwater op te vangen in tijden met veel regen, dit water kan worden gebruikt in tijden van droogte;
- bij voldoende deelname aan een regentonactie deze vorm van water vasthouden een bijdrage levert aan de waterberging in Hengelo en daarmee aan de klimaatopgave;
- het zelf opvangen van regenwater de inwoners van Hengelo bewust maakt van de klimaatproblemen;
- door middel van het beschikbaar stellen van vouchers aan inwoners de aanschaf van regentonnen wordt versneld;
- de regentonvouchers in de gemeenten Almelo, Tubbergen en Losser veelvuldig worden gebruikt;
- een proef met maximaal 500 vouchers van € 50 per voucher inzicht geeft in de belangstelling voor een regenton bij inwoners van de gemeente Hengelo;
- in het GRP (gemeentelijk rioleringsplan) geld beschikbaar is voor klimaatcampagnes.

Draagt het college op:

- een regeling voor te bereiden waarmee maximaal 500 vouchers van € 50,-- per voucher in 2023 beschikbaar worden gesteld voor inwoners van de gemeente Hengelo voor de aanschaf van een regenton;
- de kosten van maximaal € 25.000 te dekken uit de middelen van het GRP (gemeentelijk rioleringsplan).

En gaat over tot de orde van de dag,

BurgerBelangen Hengelo
Lokaal Hengelo
ChristenUnie

Tonny Noordman
Glenn Dedecker
Susanne van den Beukel

Uitvoeringsregeling regentonvouchers Hengelo 2023

Tekst van de regeling

Intitulé

Uitvoeringsregeling regentonvouchers Hengelo 2023

Het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Hengelo,

overwegende dat het ter uitvoering van de Algemene subsidieverordening gewenst is nadere regels te stellen inzake het verstrekken van vouchers ten behoeve van de aanschaf van regentonnen; gelet op het bepaalde in:

- Artikel 2 lid 2 Algemene subsidieverordening;
- De Algemene Wet Bestuursrecht;

besluit vast te stellen de volgende uitvoeringsregeling:

Uitvoeringsregeling regentonvouchers Hengelo 2023

Artikel 1. Definities

In deze uitvoeringsregeling wordt verstaan onder:

- a) Voucher: een door het college bij een positieve beslissing op de aanvraag beschikbaar gestelde waardebon die gebruikt kan worden om daarmee een aankoop te doen van een regenton met korting.
- b) Regenton: een vat of ton welke bedoeld is voor het via een regenpijp opvangen van hemelwater.
- c) Afkoppelen: het scheiden van regenwater van het rioolstelsel.
- d) Subsidieplafond: het maximaal beschikbare subsidiebedrag.

Artikel 2 Doel

De subsidie wordt verstrekt om eigenaren van woningen tegemoet te komen in de kosten van de aanschaf van een regenton. Het doel is een bijdrage leveren aan het voorkomen van wateroverlast in het bebouwde gebied door het opvangen van hemelwater, met behulp van een regenton, dat normaliter in het riool terecht komt.

Artikel 3. Voorwaarden

1. Deze regeling is uitsluitend van toepassing op inwoners van de gemeente Hengelo.
2. Per adres kan maximaal 1 voucher worden aangevraagd.
3. De voucher kan alleen besteed worden ten behoeve van de aanschaf van een regenton met een inhoud van minimaal 200 liter.
4. Extra kosten boven de vergoeding die de voucher biedt zijn voor eigen rekening van de aanvrager.
5. De aanvrager levert de voucher fysiek in bij de verkoper van de regenton.
6. De voucher is één keer geldig.
7. De aanvrager schaft de regenton aan bij een van de aangewezen bedrijven en haalt de regenton op eigen initiatief op. Het aansluiten van de regenton doet de aanvrager zelf, op het adres van de aanvrager.

- Indien de regenton ongebruikt bij de verkoper wordt teruggebracht krijgt de koper alleen het werkelijk betaalde bedrag terug en niet de €50 korting die de voucher biedt. De voucher kan niet worden ingeruild, volledig of gedeeltelijk, voor een geldbedrag.
- De regenton wordt gebruikt voor de opvang van regenwater vanuit een regenpijp. De af te koppelen regenpijp is in de oude situatie aangesloten op de riolering.

Artikel 4. Subsidieplafond

Als het subsidieplafond van €25.000 (zoals door de raad opgedragen bij motie d.d. 9 november 2022 met kenmerk C01-M01 – 500 vouchers van €50) is bereikt, kan geen subsidie meer worden toegekend.

Artikel 5. De hoogte van het subsidiebedrag

- De subsidie bedraagt €50 per voucher.
- De maximale subsidie bedraagt 1 voucher ter waarde van €50 per adres.
- Er zijn maximaal 500 vouchers van €50 beschikbaar.

Artikel 6. Voucher aanvraag

- De aanvraag wordt ingediend middels het digitale aanvraagformulier welke beschikbaar is op de website van de gemeente Hengelo.
- Voor het doen van de aanvraag is inloggen met DigiD vereist. De aanvrager vult zijn/haar contactgegevens in en geeft aan akkoord te zijn met de voorwaarden.
- Indien de aanvraag onvolledig is, wordt deze niet in behandeling genomen.

Artikel 7. Procedure

- De voucher is aan te vragen van 24 april 2023 tot en met uiterlijk 14 mei 2023. Indien voor 14 mei reeds 500 aanvragen binnen zijn die goedgekeurd worden, zal de mogelijkheid tot het doen van een aanvraag eerder sluiten.
- Het college beslist op aanvragen op volgorde van binnenkomst.
- Het college beslist uiterlijk zeven werkdagen na afloop van de uiterlijke termijn als bedoeld in het eerste lid en stelt de aanvrager hiervan schriftelijk op de hoogte.
- Indien de aanvrager voldoet aan de voorwaarden onder Artikel 3 lid 1 en 2 wordt een voucher toegekend.
- De voucher is vanaf 8 mei 2023 tot en met 1 juli 2023 in te leveren bij een van de aangewezen bedrijven.
- De aangewezen bedrijven staan vermeld op de website van de gemeente Hengelo en op de voucher.

Artikel 8. Weigeringsgronden

- Volgens het bepaalde in artikel 8 van de Algemene subsidieverordening wordt de subsidieaanvraag geweigerd indien:
 - Op grond van deze regeling het maximale subsidiebedrag voor dat betreffende adres reeds is bereikt;
 - Niet wordt voldaan aan de in deze regeling gestelde eisen;
- Een subsidieaanvraag wordt eveneens geweigerd indien het subsidieplafond is bereikt.

Artikel 9. Inwerkingtreding en looptijd

Deze uitvoeringsregeling treedt in werking op 24 april 2023 en eindigt op 1 juli 2023.

Artikel 10. Citeertitel

Deze uitvoeringsregeling wordt aangehaald als Uitvoeringsregeling regentonvouchers Hengelo 2023.

Datum:

Burgermeester en wethouders van Hengelo,
De secretaris,

de burgermeester

De heer J. Eshuis

De heer S.W.J.G.
Schelberg

Gemeente
Hengelo

www.hengelo.nl

Behandelvorschlag

Onderwerp	5e wijziging Algemene plaatselijke verordening 2019 (APV 2019)		
Zaaknummer	3549224	Portefeuillehouder	Sander Schelberg
Historie / Inleiding	De Algemene plaatselijke verordening 2019 (APV), die grotendeels is gebaseerd op het VNG-model, wordt regelmatig geactualiseerd. Dat gebeurt om redactionele redenen, bijvoorbeeld de aanpassing van verwijzingen naar wetgeving of verbeterde formulering van een bepaling. Maar ook om gewijzigde inzichten in jurisprudentie te kunnen verwerken. Daarnaast is de actualisatie het moment waarop wijzigingen kunnen worden doorgevoerd die nodig zijn voor de (uitvoerings)praktijk of om bestuurlijke afspraken te verwerken. Zo worden de regels over evenementen vereenvoudigd en verruimd, zodat het makkelijker wordt een evenement te organiseren. Wijzigingsverordening Een gewijzigde verordening kan integraal als nieuwe verordening worden vastgesteld. Een alternatief is, dat een wijzigingsverordening wordt vastgesteld. Na publicatie en inwerkingtreding is de volledige (geconsolideerde) verordening uiteindelijk op www.overheid.nl te vinden.		
Belangrijkste beslis/-besprekingspunten	Voor de APV wordt nu opnieuw gekozen voor het vaststellen van een wijzigingsverordening, in dit geval bestaande uit 2 artikelen. Het eerste artikel bestaat uit een groot aantal onderdelen, de feitelijke wijzigingen – het tweede artikel heeft betrekking op de inwerkingtreding. Voor de inhoudelijke artikelen wordt verwezen naar het raadsadvies en de was-woord- tabel. De raad wordt gevraagd om de verordening "Wijziging Algemene Plaatselijke verordening 2019, 5e wijziging" vast te stellen.		

Politieke Markt	N.v.t			
Voorzitter	Griffiemedewerker	Zaal	Domein	Duur
				min
Doel van de sessie				
Behandeladvies				
Spreekrecht publiek	ja ☐	nee ☐	duur:	

Raad	19 april	
Doel van de sessie	Besluitvorming door de raad.	
Behandeladvies	De raad wordt gevraagd om de verordening "Wijziging Algemene Plaatselijke verordening 2019, 5e wijziging" vast te stellen.	
Spreekrecht publiek	nee	

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	AFDELING	PORT. HOUDER
3549224	Greutink, Remco	SBO-SR	Sander Schelberg
ONDERWERP			
3549224 - 5e wijziging Algemene plaatselijke verordening 2019 (APV 2019)			

BESLUIT

De gemeenteraad besluit:
De verordening 'Wijziging Algemene plaatselijke verordening 2019, 5e wijziging' vast te stellen

INLEIDING

De Algemene plaatselijke verordening 2019 (APV), die grotendeels is gebaseerd op het VNG-model, wordt regelmatig geactualiseerd. Dat gebeurt om redactionele redenen, bijvoorbeeld de aanpassing van verwijzingen naar wetgeving of verbeterde formulering van een bepaling. Maar ook om gewijzigde inzichten in jurisprudentie te kunnen verwerken.

Daarnaast is de actualisatie het moment waarop wijzigingen kunnen worden doorgevoerd die nodig zijn voor de (uitvoerings)praktijk of om bestuurlijke afspraken te verwerken.

Wijzigingsverordening

Een gewijzigde verordening kan integraal als nieuwe verordening worden vastgesteld. Een alternatief is, dat een wijzigingsverordening wordt vastgesteld. Na publicatie en inwerkingtreding is de volledige (geconsolideerde) verordening uiteindelijk op www.overheid.nl te vinden.

Voor de APV wordt nu opnieuw gekozen voor het vaststellen van een wijzigingsverordening, in dit geval bestaande uit 2 artikelen. Het eerste artikel bestaat uit een groot aantal onderdelen, de feitelijke wijzigingen – het tweede artikel heeft betrekking op de inwerkingtreding.

Was-wordt-tabel

Bij de wijzigingsverordening hoort een was-wordt-tabel. In deze tabel wordt eerst aangegeven welk artikel(onderdeel) wijzigt, met daarbij een verwijzing naar het bijbehorende onderdeel in de verordening. In de linkerkolom ('WAS') staat de bestaande tekst, in de rechterkolom ('WORDT') staat de nieuwe tekst, waarbij de nieuwe woorden en/of leestekens vet zijn gedrukt. Onder elke wijziging staat een korte toelichting, soms voor een aantal artikelen tezamen.

Dat betekent, dat voor een overzicht van alle wijzigingen de was-wordt-tabel kan worden geraadpleegd. Om die reden worden in dit raadsadvies de onderwerpen genoemd waar bijzondere aandacht voor is geweest of wordt gevraagd.

ARGUMENTEN

1.1 Uitweg (art. 2:12 A)

Voor het veranderen van een uitwegconstructie moet een melding worden gedaan. Die wordt op dezelfde manier getoetst als een vergunningaanvraag en biedt voor belanghebbenden ook de mogelijkheid bezwaar te maken. Het verschil ten opzichte van een vergunning is daarmee zo beperkt, dat wordt voorgesteld te kiezen voor een vereenvoudiging. Zowel aanleggen als veranderen van een uitweg zijn vergunningplichtig.

1.2 Evenementen (art. 2:24 t/m 2:25 A)

Op dit moment wordt onderscheid gemaakt tussen vergunningsvrije, meldingsplichtige en vergunningsplichtige evenementen. Het voorstel is de categorie meldingsplichtige evenementen te laten vervallen door het aantal vergunningvrije evenementen ('klein evenement') te vergroten. Dit leidt tot een vermindering van de administratieve lasten voor organisatoren (deregulering).

1.3 Evenementenkalender (art. 2:25 C)

Er wordt voorgesteld te gaan werken met een evenementenkalender. Belangrijkste reden is, dat op die manier in samenwerking met Hengelo Promotie beter gestuurd kan worden op (wenselijke) evenementen. Ook biedt het meer duidelijkheid voor organisatoren, omdat ze in een vroegtijdig stadium weten of er

wellicht een ander evenement gepland is.

1.4 Exploitatievergunning horeca (art. 2:28)

In 2018 is het exploitatievergunning-stelsel voor horeca opgenomen in de APV. Dat hing samen met de behoefte aan een instrument om makkelijker in te grijpen bij door aan de horeca gerelateerde overlast.

Sindsdien hebben er ontwikkelingen plaatsgevonden die voor zorgen dat de openbare orde en veiligheid op een alternatieve wijze gereguleerd zijn. Daarmee zijn de voornaamste redenen om het exploitatievergunningstelsel dat naar aanleiding van de vaststelling van de Horecavisie 2017 is ingevoegd te implementeren, grotendeels achterhaald. Zo is de binnenstad opnieuw ingericht, heeft het evenementenplein gestalte gekregen, zijn er oude horecapanden verwijderd, is er een nieuw kader voor terrassen vastgesteld, zijn de openingstijden van de horeca herzien en is de APV voorzien van een aantal nieuwe burgemeestersbevoegdheden zoals voor optreden bij woonoverlast, het opleggen van gebiedsverboden aan veroorzakers van overlast en het optreden als sprake is van 'slecht levensgedrag' van de zijde van horecaondernemers.

De noodzaak van een exploitatievergunningstelsel is daardoor niet meer aanwezig. De toegevoegde waarde ervan is momenteel zeer beperkt terwijl de in- en externe (administratieve) lastendruk ervan behoorlijk zou zijn.

1.5 Proeverijen in slijtlokaliteiten (art. 2:34o)

Sinds de invoering van de Alcoholwet kan bij gemeentelijke verordening vrijstelling worden verleend van het verbod buiten de reguliere openingstijden een proeverij te organiseren. Inmiddels is gebleken dat ondernemers deze mogelijkheid zouden willen gebruiken – daarom wordt een artikel opgenomen dat deze ruimte biedt.

1.6 Lachgas (art. 2:47A)

Omdat lachgas per 1 januari 2023 is toegevoegd aan lijst II van de Opiumwet moet deze bepaling wegens strijd met hogere regelgeving worden geschrapt. Optreden tegen gebruik van en/of overlast door lachgas kan nog steeds, maar dan op basis van de reguliere bepalingen die zien op drugshandel, -gebruik en overlast.

1.7 Colorverbod (art. 2:50A)

In een arrest van 24 december 2021 heeft de Hoge Raad het in de APV opgenomen 'colorverbod' (het dragen van goederen die uiterlijke kenmerken zijn van een verbonden organisatie) onverbindend verklaard, omdat dit in strijd is met het in de Grondwet neergelegde recht op vrijheid van meningsuiting. Dit artikel vervalt daarom, evenals de aanvulling van art. 2:26 (ordeverstoring bij evenementen).

1.8 Kampeermiddelen (art. 5:6)

Door aanpassing van dit artikel wordt de werking beperkt. Niet langer gaat het om 'in de openlucht en tevens zichtbaar vanaf de openbare weg', maar alleen nog om daadwerkelijk plaatsen of hebben op de weg. Het artikel wordt daarmee in overeenstemming gebracht met het model van de VNG.

In veel gevallen wordt het huidige artikel van stal gehaald als sprake is van een geschil tussen burens. Terwijl het bedoeld is voor bescherming van algemene belangen, zoals bijvoorbeeld de beschikbare parkeerruimte. Ingrijpen in een specifiek gebied omdat het uiterlijk aanzien wordt aangetast (denk bijvoorbeeld aan Tuindorp 't Lansink) blijft mogelijk. Daarvoor moet het college dan eerst gemotiveerd dat gebied aanwijzen.

1.9 Deelmobiliteit (art. 5:1)

Naar aanleiding van een bestuurlijke afspraak wordt (in afstemming met Enschede) een vergunningplicht voor het aanbieden van deelfietsen en –scooters opgenomen. Dit zal nader worden uitgewerkt in beleidsregels die door het college zullen worden vastgesteld.

1.10 Deur-aan-deur verkoop

Eind 2019 is een motie aangenomen over deur-aan-deur verkoop. Het college is opgedragen de Adviescommissie Gemeenterecht van de VNG om advies te vragen om te kijken of een verbod op deur-aan-deur verkoop kan worden ingevoerd. En de raad vervolgens terugkoppeling te geven. Door diverse omstandigheden is dat laatste tot op heden niet gebeurd, terwijl wel contact is geweest met de Adviescommissie van de VNG. En inmiddels ook meerdere aanpassingen van de (model)APV hebben plaatsgevonden.

De Adviescommissie ziet geen reden om de bestaande model-bepaling aan te passen. Het is op basis van

deze bepaling mogelijk voorwaarden te stellen aan deur-aan-deur verkoop, bijvoorbeeld door dagen en/of tijden aan te wijzen waarop het verboden is. Veel gemeenten, waaronder Hengelo, hebben van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Een absoluut verbod is in strijd met de Dienstenwet en de Europese regels waar deze wet een vertaling van is. Daarnaast kan (mits daar voldoende capaciteit voor is) te allen tijde worden opgetreden als sprake is van overlast of verstoring van de openbare orde.

KANTTEKENINGEN

1.2 Evenementen (art. 2:24 t/m 2:25 A)

Als het aantal vergunningsvrije evenementen wordt uitgebreid vindt minder toetsing vooraf plaats. Dat zou kunnen betekenen, dat het veiligheidsniveau verlaagd wordt.

Het aantal algemene voorwaarden waaraan moet worden voldaan wordt uitgebreid, zodat de veiligheid niet in het geding komt. Dit verlaagt de administratieve lasten voor mensen die een evenement willen organiseren, terwijl het wel mogelijk blijft in te grijpen als dat nodig is.

VERVOLG

- Na inwerkingtreding van de wijzigingsverordening zal beoordeling van aanvragen en het toetsen van mogelijk illegale situaties plaatsvinden conform de gewijzigde APV 2019.
- De beleidsregels voor evenementen zullen moeten worden aangepast aan de gewijzigde APV 2019.
- Later dit jaar zal een wijzigingsverordening worden aangeboden die de APV 2019 in overeenstemming brengt met de Omgevingswet, die naar verwachting op 1 januari 2024 in werking treedt.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Verordening tot wijziging Algemene plaatselijke verordening 2019 (5^e wijziging)

Bijlage 2: Was-wordt-tabel 5^e wijziging Algemene plaatselijke verordening 2019

RAADSBSLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3549224	de vries, leonie	SBO-SR	Sander Schelberg
ONDERWERP			
3549224 - 5e wijziging Algemene plaatselijke verordening 2019 (APV 2019)			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGELO BESLUIT:

De verordening 'Wijziging Algemene plaatselijke verordening 2019, 5e wijziging' vast te stellen.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

De Algemene plaatselijke verordening 2019 (APV 2019) wordt regelmatig geactualiseerd. Dat gebeurt om redactionele redenen, bijvoorbeeld de aanpassing van verwijzingen naar wetgeving of verbeterde formulering van een bepaling. Maar ook om nieuwe jurisprudentie te kunnen verwerken. Daarnaast is de actualisatie het moment waarop wijzigingen kunnen worden doorgevoerd die nodig zijn voor de (uitvoerings)praktijk of om bestuurlijke afspraken te verwerken. Zo worden de regels over evenementen vereenvoudigd en verruimd, zodat het makkelijker wordt een evenement te organiseren.

De raad heeft nu de 5e wijziging van de APV 2019 vastgesteld.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGELO,

DATUM

De griffier

De voorzitter

Verordening 'Wijziging Algemene plaatselijke verordening 2019, 5^e wijziging'

Besluit van de raad van de gemeente Hengelo tot wijziging van de Algemene plaatselijke verordening 2019,

De raad van de gemeente Hengelo;
gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van **21 maart 2023**;
gelet op artikel 149 van de Gemeentewet en artikel 25e van de Alcoholwet;
besluit:

Artikel I

De Algemene plaatselijke verordening 2019 wordt als volgt gewijzigd:

A

Aan artikel 1:1 wordt een definitie toegevoegd:

Deelvoertuig: een publiek toegankelijk (elektrisch) voertuig, niet zijnde een (elektrische) auto, dat tegen betaling op een openbare plaats wordt aangeboden door een commerciële aanbieder.

B

Aan artikel 1:2 wordt een vierde lid toegevoegd:

4. In afwijking van het eerste lid is artikel 2:25 B van deze verordening van toepassing als beslist wordt op een aanvraag zoals bedoeld in artikel 2:25 lid 1.

C

Artikel 2:12 eerste lid, onder b komt te luiden:

b. verandering te brengen aan een bestaande uitweg;

D

Artikel 2:12 A komt te vervallen.

E

Artikel 2:19 aanhef komt te luiden:

Artikel 2:19 Gevaarlijk of hinderlijk voorwerp

F

Artikel 2:24 komt te luiden:

Artikel 2:24 Definities

1. In deze afdeling wordt onder evenement verstaan: elke voor publiek toegankelijke verrichting van vermaak, met uitzondering van:
 - a. bioscoop- en theatervoorstellingen;
 - b. markten als bedoeld in artikel 160, eerste lid, aanhef en onder g, van de Gemeentewet en artikel 5:22 van deze verordening (snuffelmarkt);
 - c. kansspelen als bedoeld in de Wet op de kansspelen;
 - d. het in een inrichting in de zin van de Alcoholwet gelegenheid geven tot dansen;
 - e. betogingen, samenkomsten en vergaderingen als bedoeld in de Wet openbare manifestaties;
 - f. activiteiten als bedoeld in 2:39 van deze verordening (speelgelegenheden);
 - g. reguliere sportactiviteiten in en op sportaccommodaties en sportwedstrijden, niet zijnde vechtsportevenementen of –gala's.
2. Onder evenement wordt mede verstaan:
 - a. een herdenkingsplechtigheid;
 - b. een braderie;
 - c. een optocht op de weg, niet zijnde een betoging als bedoeld in artikel 2:3 van deze verordening;
 - d. een feest, muziekvoorstelling of wedstrijd op of aan de weg;
 - e. een straatfeest of buurtbarbecue;
3. Onder organisator wordt verstaan: de rechtspersoon of meerderjarige natuurlijke persoon die het evenement organiseert en/of meldt en/of houder is van de daarvoor verleende evenementenvergunning.
4. In deze afdeling wordt onder een klein evenement verstaan een evenement waarbij:
 - a. het aantal aanwezigen niet meer bedraagt dan 100 personen;
 - b. de activiteiten plaatsvinden op maandag t/m zaterdag tussen 09.00 en 24.00 uur of op zon- of feestdag tussen 13.00 en 23.00 uur;
 - c. omwonenden die niet aan het evenement deelnemen daarvan geen onevenredige hinder en/of overlast ondervinden;
 - d. direct omwonenden en andere belanghebbende uiterlijk één week voordat het evenement plaatsvindt worden geïnformeerd over begin- en eindtijd, plaats en aard en omvang van het evenement, inclusief naam en telefoonnummer van de organisator;
 - e. het niet plaatsvindt op het Burgermeester Jansenplein of het door het college aangewezen gebied voor de warenmarkt op de woensdag en zaterdag;
 - f. geen (versterkte) muziek ten gehore wordt gebracht op maandag t/m zaterdag voor 09.00 uur of na 23.00 uur, tenzij een ontheffing geluid is verleend of melding incidentele festiviteit is gedaan;
 - g. bij gebruik van een gebouw wordt er voldaan aan de gebruiksvoorwaarden voortvloeiende uit de gebruiksmelding behorend bij het gebouw;
 - h. geen gebruiksmelding of afwijking van de gebruiksmelding nodig is in de zin van het Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen (Bbgbop);
 - i. slechts kleine objecten worden geplaatst met een verblijfsruimte die niet groter is dan 50m²;
 - j. een podium met een maximale hoogte van 1 meter wordt geplaatst;
 - k. bij het plaatsen van objecten een minimale vrije doorloop (looppad) tussen de objecten van 2 meter wordt gerealiseerd;
 - l. de toegang voor hulpverleningsvoertuigen wordt gewaarborgd en eventueel te plaatsen objecten ten behoeve van de activiteiten onmiddellijk verwijderd kunnen worden;
 - m. brandkranen, brandputten en nooduitgangen worden vrijgehouden;

- n. geen vuurwerk wordt afgestoken;
 - o. er geen open vuur is, met uitzondering van vuurkorven, mits zij zodanig gebruikt worden dat zij geen gevaar voor de omgeving opleveren en voldoende blusmiddelen aanwezig zijn;
 - p. de deelnemers aan een wandel en/of fietsactiviteit reguliere verkeersdeelnemers zijn en niet afwijken van de bestaande wegen en paden;
 - q. ter begeleiding van een optocht of stoet verkeersregelaars worden aangesteld en ingezet;
 - r. alleen 30-km straten worden afgesloten indien het geen doorgaande weg of busroute betreft;
 - s. geen verkeersomleidingen noodzakelijk zijn;
 - t. toestemming is gegeven door de rechthebbende/eigenaar van de gebruikte ruimte c.q. grond;
 - u. de noodzakelijke maatregelen genomen zijn om te voorkomen dat de gemeente Hengelo, dan wel een derde, ten gevolge van het evenement schade lijdt;
 - v. er aan aanwezige bomen of beplantingen geen beschadiging wordt toegebracht;
 - w. na afloop van het evenement de openbare ruimte geheel schoon en in de oorspronkelijke staat wordt opgeleverd (eventuele beschadigingen en/of vernielingen zullen voor rekening van de organisator worden hersteld);
 - x. eventuele bevelen en/of aanwijzingen van ambtenaren, politie, brandweer en/of gemeente stipt worden opgevolgd.
5. Onder evenemententerrein wordt verstaan: de ruimte die in de evenementenvergunning is aangegeven om de activiteiten te laten plaatsvinden en het publiek in staat te stellen daarnaar te kijken en/of eraan deel te nemen.

G

Artikel 2:25 Evenementenvergunning

- 1. Het is verboden zonder of in afwijking van een vergunning van de burgemeester een evenement te organiseren.
- 2. Geen vergunning is vereist voor een klein evenement.
- 3. De burgemeester kan besluiten een klein evenement te verbieden, als er aanleiding is te vermoeden dat daardoor de openbare orde, de openbare veiligheid, de volksgezondheid of het milieu in gevaar komt.
- 4. De aanvraag om een evenementenvergunning bevat ten minste:
 - a. een volledig ingevuld door de burgemeester vastgesteld (elektronisch) aanvraagformulier met bijlagen voor evenementen;
 - b. een volledig ingevuld door de burgemeester vastgesteld (elektronisch) aanvraagformulier met bijlagen en een calamiteitenplan voor evenementen met een verhoogd risico voor de openbare orde, de openbare veiligheid, de volksgezondheid en/of het woon- en leefklimaat.
- 5. Bij de indiening van de vergunningaanvraag worden de gegevens, bedoeld in artikel 2.3 van het Bbgbp, aangeleverd voor zover voor het evenement een gebruiksmelding zou moeten worden gedaan op grond van artikel 2:1, eerste lid, van het Bbgbp.
- 6. Risico verhogende feiten of omstandigheden waarvan pas na indiening van de aanvraag is gebleken, worden door de organisator onverwijld aan de burgemeester gemeld.
- 7. Het verbod in het eerste lid is niet van toepassing op een wedstrijd op of aan de weg, voor zover in het geregelde onderwerp wordt voorzien door artikel 10 juncto 148, van de Wegenverkeerswet 1994.
- 8. Onverminderd het bepaalde in artikel 1:8 kan de burgemeester een vergunning voor een vechtsportevenement of –gala weigeren als de organisator of de aanvrager van de vergunning in enig opzicht van slecht levensgedrag is.
- 9. Op de aanvraag om een vergunning als bedoeld in het eerste lid is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) niet van toepassing.

H

Artikel 2:25 A komt te vervallen

I

Na artikel 2:25 B wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 2:25 C Evenementenkalender

1. De burgemeester stelt jaarlijks vóór 1 december een evenementenkalender vast voor het volgende kalenderjaar.
2. Degene die voornemens is een evenement te organiseren kan de burgemeester jaarlijks vóór 1 november verzoeken een evenement te plaatsen op de evenementenkalender van het volgende jaar. Een dergelijk verzoek is geen aanvraag om vergunning als bedoeld in deze verordening.

J

Artikel 2:26 komt te luiden:

Artikel 2:26 Ordeverstoring

Het is verboden bij een evenement de orde te verstoren.

K

Artikel 2:28 komt te vervallen.

L

Na artikel 2:28 wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 2:28A Aanwezigheid leidinggevende en/of barvrijwilliger

1. Het is verboden de openbare inrichting voor bezoekers geopend te hebben, zonder dat de op de vergunning vermelde leidinggevende in de openbare inrichting aanwezig is.
2. In afwijking van het eerste lid is het verboden een para commerciële inrichting voor het publiek geopend te houden indien in de inrichting geen barvrijwilliger aanwezig is.

M

Na artikel 2:34n wordt een nieuw artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 2:34o Proeverijen in slijtlokaliteiten

1. Slijtersbedrijven zijn vrijgesteld van het in artikel 3, eerste lid, en het in artikel 14, eerste lid, van de Alcoholwet vervatte verbod, ten behoeve van het tegen betaling organiseren van een proeverij in hun slijtlokaliteit.
2. De vrijstelling geldt buiten de dagen en tijden dat de slijtlokaliteit bij of krachtens de Winkeltijdenwet regulier is opengesteld.

N

Artikel 2:47A vervalt.

O

Artikel 2:50A vervalt.

P

In artikel 2:60, eerste lid, artikel 4:13, eerste lid, en artikel 5:12, eerste lid, wordt 'opheffing' vervangen door 'beëindiging'.

Q

Artikel 2:65 komt te luiden:

Artikel 2:65 Bedelarij

Het is verboden op een openbare plaats te bedelen om geld of andere zaken in door het college ter voorkoming of beëindiging van overlast aangewezen gebieden.

R

Artikel 2:77 komt te luiden:

Artikel 2:77 Bij zich hebben van carbid

1. Het is verboden op of aan de weg carbid bij zich te hebben op andere dagen dan op 31 december tussen 10.00 en 24.00 uur en op 1 januari tussen 00.00 en 02.00 uur.
2. Het bepaalde in het eerste lid is niet van toepassing op degenen aan wie carbid is afgeleverd, gedurende de tijd die nodig is om thuis te komen, noch op degene die aannemelijk maakt dat hij het carbid nodig heeft in de uitoefening van beroep of bedrijf.

S

Artikel 4:3 Melding incidentele festiviteiten

1. Het is een inrichting toegestaan om maximaal zes dagen per kalenderjaar incidentele festiviteiten te houden waarbij de geluidsnormen als bedoeld in de artikelen 2.17, 2.19 en 2.20 van het Besluit en artikel 4:5 van deze verordening niet van toepassing zijn, mits de houder van de inrichting ten minste twee weken voor de aanvang van de festiviteit het college daarvan in kennis heeft gesteld.
2. Het is een inrichting toegestaan om tijdens maximaal 12 dagen per kalenderjaar de verlichting langer aan te houden ten behoeve van sportactiviteiten waarbij artikel 3.148, eerste lid van het Besluit niet van toepassing is, mits de houder van de inrichting ten minste twee weken voor de aanvang van de festiviteit het college daarvan in kennis heeft gesteld.
3. Het college stelt een formulier vast voor het doen van een kennisgeving.
4. De kennisgeving wordt geacht te zijn gedaan wanneer het formulier, volledig en naar waarheid ingevuld, tijdig is ingeleverd op de plaats op dat formulier vermeld.
5. De kennisgeving wordt tevens geacht te zijn gedaan wanneer het college op verzoek van de houder van een inrichting een incidentele festiviteit, die redelijkerwijs niet te voorzien was, terstond toestaat.
6. Het college stelt in het gemeentelijk geluidbeleid voor festiviteiten als bedoeld in het eerste lid voorwaarden ter beperking van de geluidbelasting van geluidgevoelige gebouwen.

7. De geluidsnormen als bedoeld in het zesde lid gelden voor het bebouwde gedeelte van de inrichting en niet voor de buitenruimte.
8. Bij het ten gehore brengen van muziekgeluid in het bebouwde gedeelte blijven ramen en deuren gesloten, behoudens voor het onmiddellijk doorlaten van personen of goederen.

T

De aanhef van afdeling 1 van hoofdstuk 5 komt te luiden:

Afdeling 1. Parkeerexcessen en deelmobiliteit

U

Artikel 5:1 komt te luiden:

Artikel 5:1 Ter gebruik aanbieden van voertuigen op of aan de weg (deelvoertuigen)

1. Het is verboden voertuigen die op of aan de weg staan zonder vergunning tegen betaling of anderszins met commerciële doeleinden ter gebruik aan derden aan te bieden.
2. Het in het eerste lid bedoelde verbod is niet van toepassing op door het college aangewezen categorieën voertuigen
3. Het college stelt nadere regels vast voor het aanbieden van deelvoertuigen als bedoeld in dit artikel.
4. Het college kan de vergunning weigeren als:
 - a. het ter gebruik aanbieden van de voertuigen:
 1. gevaar oplevert voor de veiligheid van de gebruikers, de verkeersveiligheid of de doorstroming van het verkeer;
 2. hinder veroorzaakt voor het woon- of leefklimaat;
 3. een nadelige invloed heeft op het milieu;
 4. onevenredig beslag legt op de openbare ruimte;
 5. afbreuk doet aan het uiterlijk aanzien van de openbare ruimte of;
 6. niet voldaan wordt aan de gestelde nadere regels.
 - b. een kwantitatieve of territoriale beperking als gevolg van bijzondere omstandigheden in de gemeente of een deel van de gemeente noodzakelijk is in verband met een dwingende reden van algemeen belang. Hierbij kunnen ook beperkingen worden gesteld aan het maximum aantal vergunningen en aantal voertuigen.
4. Op de vergunning is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) niet van toepassing.
5. In afwijking van het eerste lid geldt het verbod voor de exploitant die op het moment van inwerkingtreding van dit artikel reeds vergunningplichtige activiteiten verricht, voor die bestaande activiteiten pas vanaf 1 januari 2024.

V

Artikel 5:6 komt te luiden:

Artikel 5:6 Kampeermiddelen en andere voertuigen

1. Het is verboden een voertuig dat voor recreatie of anderszins voor andere dan verkeersdoeleinden wordt gebruikt:
 - a. langer dan gedurende drie achtereenvolgende dagen op de weg te plaatsen of te hebben;

b. op een door het college aangewezen plaats te parkeren, waar dit naar zijn oordeel schadelijk is voor het uiterlijk aanzien van de gemeente.

2. Het college kan ontheffing verlenen van het verbod, bedoeld in het eerste lid, aanhef en onder a.

3. Het verbod in het eerste lid is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door het Provinciaal wegenreglement of de Provinciale landschapsverordening.

4. Op de aanvraag om een ontheffing is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) van toepassing.

W

Artikel 5:18 komt te luiden:

Artikel 5:18 Standplaatsvergunning en weigeringsgronden

1. Het is verboden zonder vergunning van het college een standplaats in te nemen of te hebben.

2. Het college weigert de vergunning wegens strijd met een geldend bestemmingsplan, beheersverordening, exploitatieplan of voorbereidingsbesluit.

3. Een standplaatsvergunning wordt tevens geweigerd indien en voor zover het een andere locatie betreft dan die is aangewezen op grond van de vastgestelde beleidsregels.

4. Onverminderd het bepaalde in artikel 1:8 kan de vergunning worden geweigerd als:

a. de standplaats hetzij op zichzelf, hetzij in verband met de omgeving niet voldoet aan redelijke eisen van welstand; of

b. een kwantitatieve of territoriale beperking als gevolg van bijzondere omstandigheden in de gemeente of in een deel van de gemeente noodzakelijk is in verband met een dwingende reden van algemeen belang.

5. Op de aanvraag om een vergunning is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) niet van toepassing.

X

Artikel 6:1 komt te luiden:

Artikel 6:1 Sanctiebepaling

1. Overtreding van het bij of krachtens de volgende artikelen bepaalde en de op grond van artikel 1:4 daarbij gegeven voorschriften en beperkingen wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden of een geldboete van de tweede categorie en kan bovendien worden gestraft met openbaarmaking van de rechterlijke uitspraak: artikel 2:1, 2:10 A, 2:11, 2:12, 2:15, 2:16, 2:19, 2:22, 2:23, 2:25, 2:26, 2:28A, 2:29, 2:31, 2:32, 2:34e, 2:34f, 2:34g, 2:34h, 2:34i, 2:34j, 2:34k, 2:39, 2:41, 2:42, 2:43, 2:44, 2:45, 2:46, 2:47, 2:47A, 2:47B, 2:48, 2:49, 2:50, 2:51, 2:52, 2:57, 2:58, 2:59, 2:60, 2:60A, 2:61A, 2:65, 2:67, 2:68, 2:72, 2:73, 2:75, 2:77, 2:81, 2:82, 2:86, 2:87, 3:4, 3:6, 3:8, 3:9, 3:10, 3:11, 4:6, 4:7, 4:8, 4:13, 4:15, 4:18, 5:1, 5:2, 5:3, 5:4, 5:5, 5:6, 5:7, 5:8, 5:9, 5:11, 5:12, 5:13, 5:15, 5:18, 5:19, 5:23, 5:32, 5:33, 5:34, 5:36, 5:37.

2. In afwijking van het eerste lid is artikel 1a van de Wet op de economische delicten van toepassing op overtreding van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 2:11 lid 1 als sprake is van een omgevingsvergunningplichtige activiteit, 2:12 lid 1 en 2:12 A lid 1.

Zaaknummer 3549224

Artikel II

Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking ervan.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van **19 april 2023**.

De voorzitter,

De griffier,

Was-wordt-tabel 'Wijziging Algemene plaatselijke verordening 2019, 5^e wijziging'

Artikel 1:1 (artikel I, onderdeel A, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 1:1 Definities In deze verordening wordt verstaan onder: • bebouwde kom: de bebouwde kom waarvan de gemeenteraad bij hun besluit van 3 juli 2007 overeenkomstig artikel 27, tweede lid, van de Wegenwet de grenzen heeft vastgesteld; • bevoegd gezag: bestuursorgaan dat bij of krachtens deze verordening bevoegd is tot het nemen van een besluit ten aanzien van een aangevraagde vergunning of ontheffing respectievelijk dat bevoegd is tot het nemen van een besluit ten aanzien van een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht; • bouwsel: bijeenkomsttent, tribune, podium of elke andere constructie die naar een plaats is gebracht of ter plaatse is geconstrueerd om daar kortstondig te functioneren; • bouwwerk: hetgeen daaronder wordt verstaan in : elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, die op de plaats van bestemming hetzij direct hetzij indirect met de grond verbonden is, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond, bedoeld om ter plaatse te functioneren; • bromfiets: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1, eerste lid, onder e, van de Wegenverkeerswet 1994; • college: het college van burgemeester en wethouders; • gebouw: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1, eerste lid, van de Woningwet; • handelsreclame: iedere openbare aanprijzing van goederen of diensten, waarmee kennelijk beoogd wordt een commercieel belang te dienen; • motorvoertuig: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990; • openbaar water: wateren die voor het publiek bevaarbaar of op andere wijze toegankelijk zijn; • openbare plaats: hetgeen daaronder wordt	Artikel 1:1 Definities In deze verordening wordt verstaan onder: • bebouwde kom: de bebouwde kom waarvan de gemeenteraad bij hun besluit van 3 juli 2007 overeenkomstig artikel 27, tweede lid, van de Wegenwet de grenzen heeft vastgesteld; • bevoegd gezag: bestuursorgaan dat bij of krachtens deze verordening bevoegd is tot het nemen van een besluit ten aanzien van een aangevraagde vergunning of ontheffing respectievelijk dat bevoegd is tot het nemen van een besluit ten aanzien van een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht; • bouwsel: bijeenkomsttent, tribune, podium of elke andere constructie die naar een plaats is gebracht of ter plaatse is geconstrueerd om daar kortstondig te functioneren; • bouwwerk: hetgeen daaronder wordt verstaan in : elke constructie van enige omvang van hout, steen, metaal of ander materiaal, die op de plaats van bestemming hetzij direct hetzij indirect met de grond verbonden is, hetzij direct of indirect steun vindt in of op de grond, bedoeld om ter plaatse te functioneren; • bromfiets: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1, eerste lid, onder e, van de Wegenverkeerswet 1994; • college: het college van burgemeester en wethouders; • deelfoertuig: een publiek toegankelijk (elektrisch) voertuig, niet zijnde een (elektrische) auto, dat tegen betaling op een openbare plaats wordt aangeboden door een commerciële aanbieder; • gebouw: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1, eerste lid, van de Woningwet; • handelsreclame: iedere openbare aanprijzing van goederen of diensten, waarmee kennelijk beoogd wordt een commercieel belang te dienen; • motorvoertuig: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1 van het Reglement

verstaan in artikel 1 van de Wet openbare manifestaties; • parkeren: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990; • rechthebbende: degene die over een zaak zeggenschap heeft krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht; • rijbaan: elk voor rijdende voertuigen bestemd weggedeelte, met uitzondering van de fietspaden en de fiets/bromfietspaden; • voertuig: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990, 'met uitzondering van kleine wagens, zoals kruiwagens en kinderwagens, en rolstoelen • weg: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1, eerste lid, onder b, van de Wegenverkeerswet 1994.	verkeersregels en verkeerstekens 1990; • openbaar water: wateren die voor het publiek bevaarbaar of op andere wijze toegankelijk zijn; • openbare plaats: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1 van de Wet openbare manifestaties; • parkeren: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990; • rechthebbende: degene die over een zaak zeggenschap heeft krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht; • rijbaan: elk voor rijdende voertuigen bestemd weggedeelte, met uitzondering van de fietspaden en de fiets/bromfietspaden; • voertuig: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1 van het Reglement verkeersregels en verkeerstekens 1990, 'met uitzondering van kleine wagens, zoals kruiwagens en kinderwagens, en rolstoelen • weg: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 1, eerste lid, onder b, van de Wegenverkeerswet 1994.
Toelichting: In verband met de introductie van de vergunning voor deelvoertuigen is het nodig een definitie toe te voegen.	

Artikel 1:2 (artikel I, onderdeel B, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 1:2 Beslistermijn 1. Het bevoegde bestuursorgaan beslist op een aanvraag voor een vergunning of ontheffing binnen acht weken na de datum van ontvangst van de aanvraag. 2. Het bestuursorgaan kan de termijn voor ten hoogste acht weken verdagen. 3. In afwijking van het tweede lid is artikel 3.9 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht van toepassing als beslist wordt op een aanvraag om een [ontheffing als bedoeld in artikel 2:10 A, eerste lid, of een vergunning als bedoeld in artikel 2:11, tweede lid.	Artikel 1:2 Beslistermijn 1. Het bevoegde bestuursorgaan beslist op een aanvraag voor een vergunning of ontheffing binnen acht weken na de datum van ontvangst van de aanvraag. 2. Het bestuursorgaan kan de termijn voor ten hoogste acht weken verdagen. 3. In afwijking van het tweede lid is artikel 3.9 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht van toepassing als beslist wordt op een aanvraag om een [ontheffing als bedoeld in artikel 2:10 A, eerste lid, of een vergunning als bedoeld in artikel 2:11, tweede lid. 4. In afwijking van het eerste lid is artikel 2:25 B van deze verordening van toepassing als beslist wordt op een aanvraag zoals bedoeld in artikel 2:25 lid 1.
Toelichting: In verband met de wijziging van art. 2:25 B (zie hieronder) wordt een vierde lid toegevoegd.	

Artikel 2:12 (artikel I, onderdeel C, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 2:12 Maken, veranderen van een uitweg 1. Het is verboden zonder vergunning van het college: a. een uitweg te maken naar de weg; b. verandering te brengen aan een bestaande uitweg indien wordt voldaan aan het genoemde in artikel 2:12 A, lid 1 onder b; c. van de weg gebruik te maken voor het hebben van een uitweg. 2. Voor de toepassing van het eerste lid wordt onder weg verstaan wat artikel 1 van de Wegenverkeerswet 1994 daaronder verstaat. 3. Een vergunning als bedoeld in het eerste lid kan worden geweigerd in het belang van: a. de bruikbaarheid van de weg; b. het veilig en doelmatig gebruik van de weg; c. de bescherming van het uiterlijk aanzien van de omgeving; d. de bescherming van groenvoorzieningen in de gemeente; e. er sprake is van een uitweg van een perceel dat al door een andere uitweg wordt ontsloten, en de aanleg van deze tweede uitweg ten koste gaat van een openbare parkeerplaats of het openbaar groen. 4. Het verbod in het eerste lid geldt niet voor zover in het daarin geregelde onderwerp wordt voorzien door de Wet beheer Rijkswaterstaatswerken, de Waterschapskeur of de provinciale Regeling uitwegen. 5. Het maken of veranderen van een uitweg wordt uitgevoerd door de gemeente.	Artikel 2:12 Maken, veranderen van een uitweg 1. Het is verboden zonder vergunning van het college: a. een uitweg te maken naar de weg; b. verandering te brengen aan een bestaande uitweg; c. van de weg gebruik te maken voor het hebben van een uitweg. 2. Voor de toepassing van het eerste lid wordt onder weg verstaan wat artikel 1 van de Wegenverkeerswet 1994 daaronder verstaat. 3. Een vergunning als bedoeld in het eerste lid kan worden geweigerd in het belang van: a. de bruikbaarheid van de weg; b. het veilig en doelmatig gebruik van de weg; c. de bescherming van het uiterlijk aanzien van de omgeving; d. de bescherming van groenvoorzieningen in de gemeente; e. er sprake is van een uitweg van een perceel dat al door een andere uitweg wordt ontsloten, en de aanleg van deze tweede uitweg ten koste gaat van een openbare parkeerplaats of het openbaar groen. 4. Het verbod in het eerste lid geldt niet voor zover in het daarin geregelde onderwerp wordt voorzien door de Wet beheer Rijkswaterstaatswerken, de Waterschapskeur of de provinciale Regeling uitwegen. 5. Het maken of veranderen van een uitweg wordt uitgevoerd door de gemeente.
Toelichting: Voor het veranderen van een uitwegconstructie moet een melding worden gedaan. Die wordt op dezelfde manier getoetst als een vergunningaanvraag en biedt voor belanghebbenden ook de mogelijkheid bezwaar te maken. Het verschil ten opzichte van een vergunning is daarmee zo beperkt, dat wordt voorgesteld te kiezen voor een vereenvoudiging. Zowel aanleggen als veranderen van een uitweg zijn vergunningplichtig.	

Artikel 2:12 A (artikel 1, onderdeel D, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 2:12 A Veranderen van een uitweg 1. Het is verboden een verandering te brengen in een bestaande uitweg naar de weg indien: a. degene die voornemens is verandering te brengen in een bestaande uitweg naar de weg daarvan niet van tevoren met behulp van een door het college	(Vervallen)

verstrekt formulier melding heeft gedaan aan het college, onder indiening van een situatieschets van de gewenste uitweg en een foto van de bestaande situatie; b. het college het maken of veranderen van de uitweg heeft verboden. 2. Het college verbiedt het veranderen van de uitweg indien: a. daardoor het verkeer op de weg in gevaar wordt gebracht; b. dat zonder noodzaak ten koste gaat van een openbare parkeerplaats; c. het openbaar groen daardoor op onaanvaardbare wijze wordt aangetast. 3. De verandering kan worden aangebracht indien het college niet binnen zes weken na ontvangst van de melding heeft besloten dat de gewenste verandering wordt verboden. 4. Het verbod in het eerste lid is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door de Wet beheer Rijkswaterstaatswerken, de Waterschapskeur of de provinciale Regeling uitwegen. 5. Het maken of veranderen van een uitweg wordt uitgevoerd door de gemeente.	
Toelichting: Voor het veranderen van een uitwegconstructie moet een melding worden gedaan. Die wordt op dezelfde manier getoetst als een vergunningaanvraag en biedt voor belanghebbenden ook de mogelijkheid bezwaar te maken. Het verschil ten opzichte van een vergunning is daarmee zo beperkt, dat wordt voorgesteld te kiezen voor een vereenvoudiging. Zowel aanleggen als veranderen van een uitweg zijn vergunningplichtig.	

Artikel 2:19 aanhef (artikel I, onderdeel E, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 2:19	Artikel 2:19 Gevaarlijk of hinderlijk voorwerp
Toelichting: Bij dit artikel was de omschrijving weggevalen.	

Artikel 2:24 (artikel I, onderdeel F, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 2:24 Definities 1. In deze afdeling wordt onder evenement verstaan: elke voor publiek toegankelijke verrichting van vermaak, met uitzondering van: a. bioscoop- en theatervoorstellingen; b. markten als bedoeld in artikel 160, eerste lid, aanhef en onder g, van de Gemeentewet en artikel 5:22 van deze verordening (snuffelmarkt); c. kansspelen als bedoeld in de Wet op de kansspelen; d. het in een inrichting in de zin van de Alcoholwet gelegenheid geven tot	Artikel 2:24 Definities 1. In deze afdeling wordt onder evenement verstaan: elke voor publiek toegankelijke verrichting van vermaak, met uitzondering van: a. bioscoop- en theatervoorstellingen; b. markten als bedoeld in artikel 160, eerste lid, aanhef en onder g, van de Gemeentewet en artikel 5:22 van deze verordening (snuffelmarkt); c. kansspelen als bedoeld in de Wet op de kansspelen; d. het in een inrichting in de zin van de Alcoholwet gelegenheid geven tot

dansen; e. betogingen, samenkomsten en vergaderingen als bedoeld in de Wet openbare manifestaties; f. activiteiten als bedoeld in 2:39 van deze verordening. 2. Onder evenement wordt mede verstaan: a. een herdenkingsplechtigheid; b. een braderie; c. een optocht, niet zijnde een betoging als bedoeld in artikel 2:3 van deze verordening, op de weg; d. een feest, muziekvoorstelling of wedstrijd op of aan de weg; 3. Onder organisator wordt verstaan: de rechtspersoon of meerderjarige natuurlijke persoon die het evenement organiseert en/of meldt en/of houder is van de daarvoor verleende evenementenvergunning. 4. a. Een evenement is vergunning- en meldingsvrij als: • het niet plaatsvindt op het marktplein; • het een eendaags evenement betreft; • het aantal aanwezigen niet meer bedraagt dan 100 personen; • het plaatsvindt tussen 9.00 en 00.00 uur, en op een zon- of feestdag tussen 13.00 en 23.00 uur; • er geen alcoholhoudende drank wordt verstrekt, anders dan aan de aanwezigen; • er geen kook- en/of bakactiviteiten worden verricht, tenzij dit op eigen terrein gebeurt; • er slechts één bouwsel (bijv. partytent of springkussen) met een oppervlakte van niet meer dan 25 m² wordt geplaatst, dat tevens makkelijk verplaatsbaar is; • het niet plaatsvindt op de rijbaan van een van de door de burgemeester aangewezen wegen binnen de bebouwde kom; • er een organisator is. b. Een evenement is meldingsplichtig als: • het niet plaatsvindt op het marktplein; • het een eendaags evenement betreft; • het aantal bezoekers hoger is dan 100, maar minder dan 500 personen; • het plaatsvindt tussen 9.00 en 00.00 uur, en op een zon- of feestdag tussen 13.00 en 23.00 uur; • het niet plaatsvindt op de rijbaan van een van de door de	dansen; e. betogingen, samenkomsten en vergaderingen als bedoeld in de Wet openbare manifestaties; f. activiteiten als bedoeld in 2:39 van deze verordening (speelgelegenheden); g. reguliere sportactiviteiten in en op sportaccommodaties en sportwedstrijden, niet zijnde vechtsportevenementen of –gala's. 2. Onder evenement wordt mede verstaan: a. een herdenkingsplechtigheid; b. een braderie; c. een optocht op de weg, niet zijnde een betoging als bedoeld in artikel 2:3 van deze verordening; d. een feest, muziekvoorstelling of wedstrijd op of aan de weg; e. een straatfeest of buurtbarbecue. 3. Onder organisator wordt verstaan: de rechtspersoon of meerderjarige natuurlijke persoon die het evenement organiseert en/of meldt en/of houder is van de daarvoor verleende evenementenvergunning. 4. In deze afdeling wordt onder een klein evenement verstaan een evenement waarbij: a. het aantal aanwezigen niet meer bedraagt dan 100 personen; b. de activiteiten plaatsvinden op maandag t/m zaterdag tussen 09.00 en 24.00 uur of op zon- of feestdag tussen 13.00 en 23.00 uur; c. omwonenden die niet aan het evenement deelnemen daarvan geen onevenredige hinder en/of overlast ondervinden; d. direct omwonenden en andere belanghebbende uiterlijk één week voordat het evenement plaatsvindt worden geïnformeerd over begin- en eindtijd, plaats en aard en omvang van het evenement, inclusief naam en telefoonnummer van de organisator; e. het niet plaatsvindt op het Burgermeester Jansenplein of het door het college aangewezen gebied voor de warenmarkt op de woensdag en zaterdag; f. geen (versterkte) muziek ten gehore wordt gebracht op maandag t/m zaterdag voor 09.00 uur of na 23.00 uur, tenzij een ontheffing geluid is verleend of melding incidentele festiviteit is gedaan; g. bij gebruik van een gebouw wordt er voldaan aan de gebruiksvoorwaarden voortvloeiende uit de gebruiksmelding behorend bij het gebouw; h. geen gebruiksmelding of afwijking van de gebruiksmelding nodig is in de zin
---	--

burgemeester aangewezen wegen binnen de bebouwde kom ; • ten behoeve van het evenement bouwsels (bijv. partytent of springkussen) worden geplaatst met maximale oppervlakte van 25 m² per bouwsel; • er een organisator is; • het evenement geen vechtsportwedstrijd of -gala is. c. Een evenement is vergunningplichtig als het niet een evenement is als bedoeld in dit lid onder a of b.	van het Besluit brandveilig gebruik en basishulpverlening overige plaatsen (Bbgbop); i. slechts kleine objecten worden geplaatst met een verblijfsruimte die niet groter is dan 50m²; j. een podium met een maximale hoogte van 1 meter wordt geplaatst; k. bij het plaatsen van objecten een minimale vrije doorloop (looppad) tussen de objecten van 2 meter wordt gerealiseerd; l. de toegang voor hulpverleningsvoertuigen wordt gewaarborgd en eventueel te plaatsen objecten ten behoeve van de activiteiten onmiddellijk verwijderd kunnen worden; m. brandkranen, brandputten en nooduitgangen worden vrijgehouden; n. geen vuurwerk wordt afgestoken; o. er geen open vuur is, met uitzondering van vuurkorven, mits zij zodanig gebruikt worden dat zij geen gevaar voor de omgeving opleveren en voldoende blusmiddelen aanwezig zijn; p. de deelnemers aan een wandel en/of fietsactiviteit reguliere verkeersdeelnemers zijn en niet afwijken van de bestaande wegen en paden; q. ter begeleiding van een optocht of stoet verkeersregelaars worden aangesteld en ingezet; r. alleen 30-km straten worden afgesloten indien het geen doorgaande weg of busroute betreft; s. geen verkeersomleidingen noodzakelijk zijn; t. toestemming is gegeven door de rechthebbende/eigenaar van de gebruikte ruimte c.q. grond; u. de noodzakelijke maatregelen genomen zijn om te voorkomen dat de gemeente Hengelo, dan wel een derde, ten gevolge van het evenement schade lijdt; v. er aan aanwezige bomen of beplantingen geen beschadiging wordt toegebracht; w. na afloop van het evenement de openbare ruimte geheel schoon en in de oorspronkelijke staat wordt opgeleverd (eventuele beschadigingen en/of vernielingen zullen voor rekening van de organisator worden hersteld); x. eventuele bevelen en/of aanwijzingen van ambtenaren, politie, brandweer en/of gemeente stipt worden opgevolgd. 5. Onder evenemententerrein wordt
--	--

	verstaan: de ruimte die in de evenementenvergunning is aangegeven om de activiteiten te laten plaatsvinden en het publiek in staat te stellen daarnaar te kijken en/of eraan deel te nemen.
Toelichting: Op dit moment wordt onderscheid gemaakt tussen vergunningsvrije, meldingsplichtige en vergunningsplichtige evenementen. Het voorstel is de categorie meldingsplichtige evenementen te laten vervallen door het aantal vergunningvrije evenementen ('klein evenement') te vergroten. Dit leidt tot een vermindering van de administratieve lasten voor organisatoren (deregulering). Het aantal algemene voorwaarden waaraan moet worden voldaan wordt uitgebreid, zodat de veiligheid niet in het geding komt. Dit verlaagt de administratieve lasten voor mensen die een evenement willen organiseren, terwijl het mogelijk blijft in te grijpen als dat nodig is.	

Artikel 2:25 (artikel I, onderdeel G, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 2:25 Evenementenvergunning 1. Het is verboden zonder vergunning van de burgemeester een vergunningplichtig evenement te organiseren. 2. De aanvraag om een evenementenvergunning bevat ten minste: a. een volledig ingevuld door de burgemeester vastgesteld (elektronisch) aanvraagformulier met bijlagen voor evenementen; b. een volledig ingevuld door de burgemeester vastgesteld (elektronisch) aanvraagformulier met bijlagen en een calamiteitenplan voor evenementen met een verhoogd risico voor de openbare orde, de openbare veiligheid, de volksgezondheid en/of het woon-en leefklimaat. 3. Risicoverhogende feiten of omstandigheden waarvan pas na indiening van de aanvraag is gebleken, worden door de organisator onverwijld aan de burgemeester gemeld. 4. Het verbod in het eerste lid is niet van toepassing op een wedstrijd op of aan de weg, voor zover in het onderwerp wordt voorzien door artikel 10 juncto artikel 148 van de Wegenverkeerswet 1994. 5. Op de aanvraag om een vergunning bedoeld in het eerste lid is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) niet van toepassing. 6. Onverminderd het bepaalde in artikel 1:8 kan de burgemeester een vergunning voor een vechtsportevenement weigeren als de organisator of de aanvrager van de vergunning in enig opzicht van slecht levensgedrag is.	Artikel 2:25 Evenementenvergunning 1. Het is verboden zonder of in afwijking van een vergunning van de burgemeester een evenement te organiseren. 2. Geen vergunning is vereist voor een klein evenement. 3. De burgemeester kan besluiten een klein evenement te verbieden, als er aanleiding is te vermoeden dat daardoor de openbare orde, de openbare veiligheid, de volksgezondheid of het milieu in gevaar komt. 4. De aanvraag om een evenementenvergunning bevat ten minste: a. een volledig ingevuld door de burgemeester vastgesteld (elektronisch) aanvraagformulier met bijlagen voor evenementen; b. een volledig ingevuld door de burgemeester vastgesteld (elektronisch) aanvraagformulier met bijlagen en een calamiteitenplan voor evenementen met een verhoogd risico voor de openbare orde, de openbare veiligheid, de volksgezondheid en/of het woon-en leefklimaat. 5. Bij de indiening van de vergunningaanvraag worden de gegevens, bedoeld in artikel 2.3 van het Bbgbp, aangeleverd voor zover voor het evenement een gebruiksmelding zou moeten worden gedaan op grond van artikel 2:1, eerste lid, van het Bbgbp. 6. Risico verhogende feiten of omstandigheden waarvan pas na indiening van de aanvraag is gebleken, worden door de organisator onverwijld aan de burgemeester gemeld. 7. Het verbod in het eerste lid is niet van toepassing op een wedstrijd op of aan de weg, voor zover in het geregelde onderwerp wordt voorzien door artikel 10 juncto 148, van de Wegenverkeerswet

	1994. 8. Onverminderd het bepaalde in artikel 1:8 kan de burgemeester een vergunning voor een vechtsportevenement of –gala weigeren als de organisator of de aanvrager van de vergunning in enig opzicht van slecht levensgedrag is. 9. Op de aanvraag om een vergunning als bedoeld in het eerste lid is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) niet van toepassing.
Toelichting: Zie de toelichting bij art. 2:24.	

Artikel 2:25 A (artikel I, onderdeel H, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 2:25 A Meldingsplichtig evenement 1. Het is verboden een meldingsplichtig evenement te organiseren zonder dat daarvan uiterlijk twee weken tevoren door de organisator melding is gedaan aan de burgemeester door indiening van een volledig ingevuld door de burgemeester vastgesteld (elektronisch beschikbaar gesteld) 'meldingsformulier evenementen'. 2. De burgemeester kan binnen 10 werkdagen na ontvangst van de melding besluiten op grond van bijzondere omstandigheden het evenement alsnog aan te wijzen als vergunningsplichtig dan wel het organiseren van het evenement te verbieden, indien door het evenement de openbare orde, de openbare veiligheid, de volksgezondheid of het milieu in gevaar komt. 3. De organisator draagt er zorg voor dat: a. omwonenden die niet aan het evenement deelnemen daarvan geen onevenredige hinder en/of overlast ondervinden; b. hij tijdens het evenement te allen tijde mondeling, schriftelijk en/of per mobiele telefoon bereikbaar is voor het doorgeven en laten behandelen van klachten; c. klagers serieus en vriendelijk te woord worden gestaan, klachten zo mogelijk direct in behandeling worden genomen en naar behoren worden afgehandeld; d. direct omwonenden en andere belanghebbenden uiterlijk één week voordat het evenement plaatsvindt worden geïnformeerd over begin- en eindtijd, plaats en aard en omvang van het evenement, inclusief naam en telefoonnummer van de organisator.	(Vervallen)
Toelichting: Zie de toelichting bij art. 2:24.	

Artikel 2:25 C (artikel I, onderdeel I, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst

	Artikel 2:25 C Evenementenkalender 1. De burgemeester stelt jaarlijks vóór 1 december een evenementenkalender vast voor het volgende kalenderjaar. 2. Degene die voornemens is een evenement te organiseren kan de burgemeester jaarlijks vóór 1 november verzoeken een evenement te plaatsen op de evenementenkalender van het volgende jaar. Een dergelijk verzoek is geen aanvraag om vergunning als bedoeld in deze verordening.
Toelichting: Er wordt voorgesteld te gaan werken met een evenementenkalender. Belangrijkste reden is, dat op die manier in samenwerking met Hengelo Promotie beter gestuurd kan worden op (wenselijke) evenementen. Ook biedt het meer duidelijkheid voor organisatoren, omdat ze in een vroegtijdig stadium weten of er wellicht een ander evenement gepland is.	

Artikel 2:26 (artikel I, onderdeel J, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 2:26 Ordeverstoring 1. Het is verboden bij een evenement de orde te verstoren. 2. Het is verboden bij een evenement zichtbaar goederen te dragen, bij zich te hebben of te vervoeren die uiterlijke kenmerken zijn van een organisatie die bij rechterlijke uitspraak of bestuurlijk besluit verboden is verklaard of is ontbonden vanwege een doel of werkzaamheid in strijd met de openbare orde. 3. Het verbod in het tweede lid geldt niet voor zover in het daarin geregelde onderwerp wordt voorzien door het Wetboek van Strafrecht.	Artikel 2:26 Ordeverstoring Het is verboden bij een evenement de orde te verstoren.
Toelichting: Zie de toelichting bij art. 2:50A	

Artikel 2:28 (artikel I, onderdeel K, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 2:28 Exploitatie openbare inrichting 1. Vanaf een nader door de burgemeester te bepalen datum is het verboden een openbare inrichting te exploiteren zonder vergunning van de burgemeester. 2. De burgemeester weigert de vergunning als bedoeld in het eerste lid indien de exploitatie van de openbare inrichting in strijd is met een geldend bestemmingsplan, beheersverordening, exploitatieplan of voorbereidingsbesluit. 3. In afwijking van het bepaalde in artikel 1:8 kan de burgemeester de vergunning als bedoeld in het eerste lid slechts geheel of gedeeltelijk weigeren indien naar zijn oordeel moet worden aangenomen dat: a. de woon- of leefsituatie in de omgeving van	(Vervallen)

de openbare inrichting of de openbare orde op ontoelaatbare wijze nadelig wordt beïnvloed; of b. de exploitant of de leidinggevende in enig opzicht van slecht levensgedrag is. 4. De burgemeester kan nadere regels stellen ten aanzien van de vergunning als bedoeld in het eerste lid. 5. Geen vergunning is vereist voor een openbare inrichting die zich bevindt in a. een winkel als bedoeld in artikel 1 van de Winkeltijdenwet voor zover de activiteiten van de openbare inrichting een nevenactiviteit vormen van de winkelactiviteit; b. een zorginstelling; c. een museum; of d. een bedrijfskantine of – restaurant. e. andere naar aard en omvang vergelijkbare door de burgemeester aangewezen categorieën openbare inrichtingen. 6. Op de aanvraag om een vergunning is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) niet van toepassing. 7. Indien voor een openbare inrichting tevens een vergunning op grond van de Alcoholwet is vereist, houdt de burgemeester, in afwijking van artikel 1:2 APV, zijn beslissing aan totdat op de aanvraag om een vergunning als bedoeld in de Alcoholwet is beslist. 8. De burgemeester weigert de vergunning als bedoeld in het eerste lid indien en voor zover er een vergunning op grond van de Alcoholwet is vereist en deze geweigerd moet worden.	
Toelichting: In 2018 is het exploitatievergunning-stelsel voor horeca opgenomen in de APV. Dat hing samen met de behoefte aan een instrument om makkelijker in te grijpen bij door aan de horeca gerelateerde overlast. Sindsdien hebben er ontwikkelingen plaatsgevonden die voor zorgen dat de openbare orde en veiligheid op een alternatieve wijze gereguleerd zijn. Daarmee zijn de voornaamste redenen om het exploitatievergunningstelsel dat naar aanleiding van de vaststelling van de Horecavisie 2017 is ingevoegd te implementeren, grotendeels achterhaald. Zo is de binnenstad opnieuw ingericht, heeft het evenementenplein gestalte gekregen, zijn er oude horecapanden verwijderd, is er een nieuw kader voor terrassen vastgesteld, zijn de openingstijden van de horeca herzien en is de APV voorzien van een aantal nieuwe burgemeestersbevoegdheden zoals voor optreden bij woonoverlast, het opleggen van gebiedsverboden aan veroorzakers van overlast en het optreden als sprake is van 'slecht levensgedrag' van de zijde van horecaondernemers. De noodzaak van een exploitatievergunningstelsel is daardoor niet meer aanwezig. De toegevoegde waarde ervan is momenteel zeer beperkt terwijl de in- en externe (administratieve) lastendruk ervan behoorlijk zou zijn.	

Artikel 2:28A (artikel I, onderdeel L, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
	Artikel 2:28A Aanwezigheid

	leidinggevende en/of barvrijwilliger 1. Het is verboden de openbare inrichting voor bezoekers geopend te hebben, zonder dat de op de vergunning vermelde leidinggevende in de openbare inrichting aanwezig is. 2. In afwijking van het eerste lid is het verboden een para commerciële inrichting voor het publiek geopend te houden indien in de inrichting geen barvrijwilliger aanwezig is.
Toelichting: Dit artikel maakt het mogelijk op te treden als niet wordt voldaan aan de wettelijke voorschriften.	

Artikel 2:23 (artikel I, onderdeel M, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst Artikel 2:34o Proeverijen in slijtlokaliteiten 1. Slijtersbedrijven zijn vrijgesteld van het in artikel 3, eerste lid, en het in artikel 14, eerste lid, van de Alcoholwet vervatte verbod, ten behoeve van het tegen betaling organiseren van een proeverij in hun slijtlokaliteit. 2. De vrijstelling geldt buiten de dagen en tijden dat de slijtlokaliteit bij of krachtens de Winkeltijdenwet regulier is opengesteld.
Toelichting: Sinds de invoering van de Alcoholwet kan bij gemeentelijke verordening vrijstelling worden verleend van het verbod buiten de reguliere openingstijden een proeverij te organiseren. Inmiddels is gebleken dat ondernemers deze mogelijkheid zouden willen gebruiken – daarom wordt een artikel opgenomen dat deze ruimte biedt.	

Artikel 2:47A (artikel I, onderdeel N, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst Artikel 2:47A Lachgasgebruik 1. Het is verboden op een openbare plaats lachgas recreatief als roesmiddel te gebruiken, voorbereidingen daartoe te verrichten of ten behoeve van dat gebruik voorwerpen of stoffen bij zich te hebben, indien dit gepaard gaat met overlast of andere gedragingen die de openbare orde verstoren, het woon- of leefklimaat nadelig beïnvloeden of anderszins hinder veroorzaken. 2. Het is verboden op een openbare plaats die deel uitmaakt van een door het college ter bescherming van de openbare orde of het woon- en leefklimaat aangewezen gebied lachgas recreatief als roesmiddel te gebruiken, voorbereidingen daartoe te verrichten of ten behoeve van dat gebruik voorwerpen of stoffen bij zich te hebben. 3. Het college kan in het aanwijzingsbesluit het in het tweede lid bedoelde verbod beperken tot bepaalde tijden.	Nieuwe tekst (Vervallen)
Toelichting: Omdat lachgas per 1 januari 2023 is toegevoegd aan lijst II van de Opiumwet moet deze	

bepaling wegens strijd met hogere regelgeving worden geschrapt. Optreden tegen gebruik van en/of overlast door lachgas kan nog steeds, maar dan op basis van de reguliere bepalingen die zien op drugshandel, -gebruik en overlast.

Artikel 2:50A (artikel I, onderdeel O, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 2:50A Verbod op zichtbare uitingen van verboden organisaties 1. Het is verboden op openbare plaatsen of in voor het publiek toegankelijke openstaande gebouwen en daarbij behorende erven zichtbaar goederen te dragen, bij zich te hebben of te vervoeren die uiterlijke kenmerken zijn van een organisatie die bij rechterlijke uitspraak of bestuurlijk besluit verboden is verklaard of is ontbonden vanwege een werkzaamheid of doel in strijd met de openbare orde. 2. Het verbod geldt niet voor zover in het daarin geregelde onderwerp wordt voorzien door het Wetboek van Strafrecht.	
Toelichting: In een arrest van 24 december 2021 heeft de Hoge Raad het in de APV opgenomen 'colorverbod' (het dragen van goederen die uiterlijke kenmerken zijn van een verboden organisatie) onverbindend verklaard, omdat dit in strijd is met het in de Grondwet neergelegde recht op vrijheid van meningsuiting. Dit artikel vervalt daarom, evenals de aanvulling van art. 2:26 (ordeverstoring bij evenementen).	

Artikel 2:60, eerste lid, artikel 4:13, eerste lid, en artikel 5:12, eerste lid (artikel I, onderdeel P, van het wijzigingsbesluit) worden als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 2:60 Houden of voeren van hinderlijke of schadelijke dieren 1. Het is verboden op door het college ter voorkoming of opheffing van overlast of schade aan de openbare gezondheid aangewezen plaatsen, buiten een inrichting in de zin van de Wet milieubeheer, bij dat aanwijzingsbesluit aangeduide dieren: - aanwezig te hebben; - aanwezig te hebben anders dan met inachtneming van de door het college in het aanwijzingsbesluit gestelde regels; - aanwezig te hebben in een groter aantal dan in het aanwijzingsbesluit is aangegeven[; of - te voeren]. Artikel 4:13 Opslag voertuigen, vaartuigen, mest, afvalstoffen enz. 1. Het is verboden op door het college in het belang van het uiterlijk aanzien van de gemeente, ter voorkoming of opheffing van overlast dan wel voorkoming van schade aan de openbare gezondheid aangewezen plaatsen, buiten een	Artikel 2:60 Houden of voeren van hinderlijke of schadelijke dieren 1. Het is verboden op door het college ter voorkoming of beëindiging van overlast of schade aan de openbare gezondheid aangewezen plaatsen, buiten een inrichting in de zin van de Wet milieubeheer, bij dat aanwijzingsbesluit aangeduide dieren: - aanwezig te hebben; - aanwezig te hebben anders dan met inachtneming van de door het college in het aanwijzingsbesluit gestelde regels; - aanwezig te hebben in een groter aantal dan in het aanwijzingsbesluit is aangegeven; of - te voeren. Artikel 4:13 Opslag voertuigen, vaartuigen, mest, afvalstoffen enz. 1. Het is verboden op door het college in het belang van het uiterlijk aanzien van de gemeente, ter voorkoming of beëindiging van overlast dan wel voorkoming van schade aan de openbare gezondheid aangewezen plaatsen, buiten een

inrichting in de zin van de Wet milieubeheer, in de openlucht of buiten de weg de volgende voorwerpen of stoffen op te slaan, te plaatsen of aanwezig te hebben: a. onbruikbare of aan hun oorspronkelijke bestemming onttrokken voer- of vaartuigen of onderdelen daarvan; b. bromfietsen en motorvoertuigen of onderdelen daarvan; c. kampeermiddelen als bedoeld in artikel 4:17 of onderdelen daarvan, voor zover het plaatsen of aanwezig hebben daarvan geschiedt voor verkoop of verhuur of anderszins voor een commercieel doel; of d. mestopslag, gierkelders of andere verzamelplaatsen van vuil, een verzameling ingekuild gras, loof of pulp of ingekuilde landbouwproducten, afbraakmaterialen en oude metalen. Artikel 5:12 Overlast van fietsen of bromfietsen 1. Het is verboden op door het college in het belang van het uiterlijk aanzien van de gemeente, ter voorkoming of opheffing van overlast of ter voorkoming van schade aan de openbare gezondheid aangewezen plaatsen fietsen of bromfietsen onbeheerd buiten de daarvoor bestemde ruimten of plaatsen te laten staan.	inrichting in de zin van de Wet milieubeheer, in de openlucht of buiten de weg de volgende voorwerpen of stoffen op te slaan, te plaatsen of aanwezig te hebben: a. onbruikbare of aan hun oorspronkelijke bestemming onttrokken voer- of vaartuigen of onderdelen daarvan; b. bromfietsen en motorvoertuigen of onderdelen daarvan; c. kampeermiddelen als bedoeld in artikel 4:17 of onderdelen daarvan, voor zover het plaatsen of aanwezig hebben daarvan geschiedt voor verkoop of verhuur of anderszins voor een commercieel doel; of d. mestopslag, gierkelders of andere verzamelplaatsen van vuil, een verzameling ingekuild gras, loof of pulp of ingekuilde landbouwproducten, afbraakmaterialen en oude metalen. Artikel 5:12 Overlast van fietsen of bromfietsen 1. Het is verboden op door het college in het belang van het uiterlijk aanzien van de gemeente, ter voorkoming of beëindiging van overlast of ter voorkoming van schade aan de openbare gezondheid aangewezen plaatsen fietsen of bromfietsen onbeheerd buiten de daarvoor bestemde ruimten of plaatsen te laten staan.
Toelichting: Dit betreft slechts een tekstuele wijziging	

Artikel 2:65 (artikel I, onderdeel Q, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst Artikel 2:65 Bedelarij Het is verboden in door het college aangewezen gebieden op een openbare plaats te bedelen om geld of andere zaken.	Nieuwe tekst Artikel 2:65 Bedelarij Het is verboden op een openbare plaats te bedelen om geld of andere zaken in door het college ter voorkoming of beëindiging van overlast aangewezen gebieden.
Toelichting: Door deze wijziging wordt beter tot uitdrukking gebracht voor welk doel (voorkoming of beëindiging van overlast) de bevoegdheid kan worden ingezet.	

Artikel 2:77 (artikel I, onderdeel R, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst Artikel 2:77 Bij zich hebben van carbid Bij zich hebben van carbid Het is verboden op of aan de weg carbid bij zich te hebben op andere dagen dan op 31 december tussen 10.00 en 24.00 uur en op 1 januari tussen 00.00 en 02.00 uur. Het bepaalde in het eerste lid is niet van toepassing op degenen aan wie carbid is afgeleverd, gedurende de tijd die nodig is om thuis te komen, noch op degene die aannemelijk maakt dat hij het carbid nodig	Nieuwe tekst Artikel 2:77 Bij zich hebben van carbid 1. Het is verboden op of aan de weg carbid bij zich te hebben op andere dagen dan op 31 december tussen 10.00 en 24.00 uur en op 1 januari tussen 00.00 en 02.00 uur. 2. Het bepaalde in het eerste lid is niet van toepassing op degenen aan wie carbid is afgeleverd, gedurende de tijd die nodig is om thuis te komen, noch op degene die aannemelijk maakt dat hij het carbid nodig heeft in de uitoefening van beroep of bedrijf.
---	--

heeft in de uitoefening van beroep of bedrijf.	
Toelichting: Dit is een technische wijziging, in de huidige APV 2019 is per abuis de artikelnummering weggelaten.	

Artikel 4:3 (artikel I, onderdeel S, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 4:3 Melding incidentele festiviteiten 1. Het is een inrichting toegestaan om een door het college vast te stellen maximum aantal incidentele festiviteiten per kalenderjaar te houden waarbij de geluidsnormen als bedoeld in de artikelen 2.17, 2.19 en 2.20 van het Besluit en artikel 4:5 van deze verordening niet van toepassing zijn, mits de houder van de inrichting ten minste twee weken voor de aanvang van de festiviteit het college daarvan in kennis heeft gesteld. 2. Het is een inrichting toegestaan om tijdens een door het college vast te stellen maximum aantal incidentele festiviteiten per kalenderjaar de verlichting langer aan te houden ten behoeve van sportactiviteiten waarbij artikel 3.148, eerste lid van het Besluit niet van toepassing is, mits de houder van de inrichting ten minste tien werkdagen voor de aanvang van de festiviteit het college daarvan in kennis heeft gesteld. 3. Het college stelt een formulier vast voor het doen van een kennisgeving. 4. De kennisgeving wordt geacht te zijn gedaan wanneer het formulier, volledig en naar waarheid ingevuld, tijdig is ingeleverd op de plaats op dat formulier vermeld. 5. De kennisgeving wordt tevens geacht te zijn gedaan wanneer het college op verzoek van de houder van een inrichting een incidentele festiviteit, die redelijkerwijs niet te voorzien was, terstond toestaat. 6. Het college stelt in het gemeentelijk geluidbeleid voor festiviteiten als bedoeld in het eerste lid voorwaarden ter beperking van de geluidbelasting van geluidgevoelige gebouwen.	Artikel 4:3 Melding incidentele festiviteiten 1. Het is een inrichting toegestaan om maximaal zes dagen per kalenderjaar incidentele festiviteiten te houden waarbij de geluidsnormen als bedoeld in de artikelen 2.17, 2.19 en 2.20 van het Besluit en artikel 4:5 van deze verordening niet van toepassing zijn, mits de houder van de inrichting ten minste twee weken voor de aanvang van de festiviteit het college daarvan in kennis heeft gesteld. 2. Het is een inrichting toegestaan om tijdens maximaal 12 dagen per kalenderjaar de verlichting langer aan te houden ten behoeve van sportactiviteiten waarbij artikel 3.148, eerste lid van het Besluit niet van toepassing is, mits de houder van de inrichting ten minste twee weken voor de aanvang van de festiviteit het college daarvan in kennis heeft gesteld. 3. Het college stelt een formulier vast voor het doen van een kennisgeving. 4. De kennisgeving wordt geacht te zijn gedaan wanneer het formulier, volledig en naar waarheid ingevuld, tijdig is ingeleverd op de plaats op dat formulier vermeld. 5. De kennisgeving wordt tevens geacht te zijn gedaan wanneer het college op verzoek van de houder van een inrichting een incidentele festiviteit, die redelijkerwijs niet te voorzien was, terstond toestaat. 6. Het college stelt in het gemeentelijk geluidbeleid voor festiviteiten als bedoeld in het eerste lid voorwaarden ter beperking van de geluidbelasting van geluidgevoelige gebouwen. 7. De geluidsnormen als bedoeld in het zesde lid gelden voor het bebouwde gedeelte van de inrichting en niet voor de buitenruimte. 8. Bij het ten gehore brengen van muziekgeluid in het bebouwde gedeelte blijven ramen en deuren gesloten, behoudens voor het onmiddellijk doorlaten van personen of goederen.
Toelichting: Door deze wijziging wordt op voorhand duidelijk wat het maximaal aantal dagen is waarvoor deze bepaling geldt, zonder dat een aanvullend collegebesluit noodzakelijk is. Daarnaast wordt een tweetal bepalingen met betrekking tot geluidsnormen verduidelijkt.	

De aanhef van afdeling 1 van hoofdstuk 5 (artikel I, onderdeel T, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Afdeling 1. Parkeerexcessen	Afdeling 1. Parkeerexcessen en deelmobiliteit
Toelichting: In verband met de toevoeging van het onderwerp wordt 'deelmobiliteit' ook in de aanhef van deze afdeling opgenomen.	

Artikel 5:1 (artikel I, onderdeel U, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 5:1 (Vervallen)	Artikel 5:1 Ter gebruik aanbieden van voertuigen op of aan de weg (deelvoertuigen) 1. Het is verboden voertuigen die op of aan de weg staan zonder vergunning tegen betaling of anderszins met commerciële doeleinden ter gebruik aan derden aan te bieden. 2. Het in het eerste lid bedoelde verbod is niet van toepassing op door het college aangewezen categorieën voertuigen. 3. Het college stelt nadere regels vast voor het aanbieden van deelvoertuigen als bedoeld in dit artikel. 4. Het college kan de vergunning weigeren als: a. het ter gebruik aanbieden van de voertuigen: 1. gevaar oplevert voor de veiligheid van de gebruikers, de verkeersveiligheid of de doorstroming van het verkeer; 2. hinder veroorzaakt voor het woon- of leefklimaat; 3. een nadelige invloed heeft op het milieu; 4. onevenredig beslag legt op de openbare ruimte; 5. afbreuk doet aan het uiterlijk aanzien van de openbare ruimte of; 6. niet voldaan wordt aan de gestelde nadere regels. b. een kwantitatieve of territoriale beperking als gevolg van bijzondere omstandigheden in de gemeente of een deel van de gemeente noodzakelijk is in verband met een dwingende reden van algemeen belang. Hierbij kunnen ook beperkingen worden gesteld aan het maximum aantal vergunningen en aantal voertuigen. 4. Op de vergunning is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) niet van toepassing. 5. In afwijking van het eerste lid geldt het verbod voor de exploitant die op het moment van inwerkingtreding van dit artikel reeds

	vergunningplichtige activiteiten verricht, voor die bestaande activiteiten pas vanaf 1 januari 2024.
Toelichting: Naar aanleiding van een bestuurlijke afspraak wordt (in afstemming met Enschede) een vergunningplicht voor het aanbieden van deelfietsen en –scooters opgenomen. Dit zal nader worden uitgewerkt in beleidsregels die door het college zullen worden vastgesteld. In verband hiermee wordt aan artikel 1:1 de definitie van het begrip ‘deelvoertuig’ toegevoegd.	

Artikel 5:6 (artikel I, onderdeel V, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 5:6 Kampeermiddelen en andere voertuigen 1. Het is verboden een voertuig dat voor recreatie of anderszins voor andere dan verkeersdoeleinden wordt gebruikt langer dan drie dagen aaneengesloten in de openlucht en tevens zichtbaar vanaf de weg te plaatsen of te hebben; 2. Het college kan ontheffing verlenen van het verbod, bedoeld in het eerste lid, aanhef en onder a. 3. Het verbod in het eerste lid is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door het Provinciaal wegenreglement of de Provinciale landschapsverordening. 4. Op de aanvraag om een ontheffing is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) van toepassing.	Artikel 5:6 Kampeermiddelen en andere voertuigen 1. Het is verboden een voertuig dat voor recreatie of anderszins voor andere dan verkeersdoeleinden wordt gebruikt: a. langer dan gedurende drie achtereenvolgende dagen op de weg te plaatsen of te hebben; b. op een door het college aangewezen plaats te parkeren, waar dit naar zijn oordeel schadelijk is voor het uiterlijk aanzien van de gemeente. 2. Het college kan ontheffing verlenen van het verbod, bedoeld in het eerste lid, aanhef en onder a. 3. Het verbod in het eerste lid is niet van toepassing op situaties waarin wordt voorzien door het Provinciaal wegenreglement of de Provinciale landschapsverordening. 4. Op de aanvraag om een ontheffing is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) van toepassing.
Toelichting: Door aanpassing van dit artikel wordt de werking beperkt. Niet langer gaat het om ‘in de openlucht en tevens zichtbaar vanaf de openbare weg’, maar alleen nog om daadwerkelijk plaatsen of hebben op de weg. Het artikel wordt daarmee in overeenstemming gebracht met het model van de VNG. In veel gevallen wordt het huidige artikel van stal gehaald als sprake is van een geschil tussen burens. Terwijl het bedoeld is voor bescherming van algemene belangen, zoals bijvoorbeeld de beschikbare parkeerruimte. Ingrijpen in een specifiek gebied omdat het uiterlijk aanzien wordt aangetast (denk bijvoorbeeld aan Tuindorp 't Lansink) blijft mogelijk. Daarvoor moet het college dan eerst gemotiveerd dat gebied aanwijzen.	

Artikel 5:18 (artikel I, onderdeel W, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 5:18 Standplaatsvergunning en weigeringsgronden 1. Het is verboden zonder vergunning van het college een standplaats in te nemen of te hebben. 2. Het college weigert de vergunning wegens strijd met een geldend bestemmingsplan, beheersverordening, exploitatieplan of	Artikel 5:18 Standplaatsvergunning en weigeringsgronden 1. Het is verboden zonder vergunning van het college een standplaats in te nemen of te hebben. 2. Het college weigert de vergunning wegens strijd met een geldend bestemmingsplan, beheersverordening, exploitatieplan of

voorbereidingsbesluit. 3. Onverminderd het bepaalde in artikel 1:8 kan de vergunning worden geweigerd als: a. de standplaats hetzij op zichzelf, hetzij in verband met de omgeving niet voldoet aan redelijke eisen van welstand; of b. een kwantitatieve of territoriale beperking als gevolg van bijzondere omstandigheden in de gemeente of in een deel van de gemeente noodzakelijk is in verband met een dwingende reden van algemeen belang. 4. Op de aanvraag om een vergunning is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) niet van toepassing.	voorbereidingsbesluit. 3. Een standplaatsvergunning wordt tevens geweigerd indien en voor zover het een andere locatie betreft dan die is aangewezen op grond van de vastgestelde beleidsregels. 4. Onverminderd het bepaalde in artikel 1:8 kan de vergunning worden geweigerd als: a. de standplaats hetzij op zichzelf, hetzij in verband met de omgeving niet voldoet aan redelijke eisen van welstand; of b. een kwantitatieve of territoriale beperking als gevolg van bijzondere omstandigheden in de gemeente of in een deel van de gemeente noodzakelijk is in verband met een dwingende reden van algemeen belang. 5. Op de aanvraag om een vergunning is paragraaf 4.1.3.3 van de Algemene wet bestuursrecht (positieve fictieve beschikking bij niet tijdig beslissen) niet van toepassing.
Toelichting: Aan dit artikel wordt een bepaling toegevoegd waarmee duidelijk wordt, dat een standplaatsvergunning wordt geweigerd als niet wordt voldaan aan het standplaatsenbeleid. Het beleid is gebaseerd op de weigeringsgronden, dus er is geen sprake van een inhoudelijke verandering van de beoordeling.	

Artikel 6:1 (artikel I, onderdeel X, van het wijzigingsbesluit) wordt als volgt gewijzigd:

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
Artikel 6:1 Sanctiebepaling 1. Overtreding van het bij of krachtens de volgende artikelen bepaalde en de op grond van artikel 1:4 daarbij gegeven voorschriften en beperkingen wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden of een geldboete van de tweede categorie en kan bovendien worden gestraft met openbaarmaking van de rechterlijke uitspraak: artikel 2:1, 2:10 A, 2:15, 2:16, 2:19, 2:22, 2:23, 2:25, 2:26, 2:28, 2:29, 2:31, 2:32, 2:34e, 2:34f, 2:34g, 2:34h, 2:34i, 2:34j, 2:39, 2:41, 2:42, 2:43, 2:44, 2:45, 2:46, 2:47, 2:47A, 2:47B, 2:48, 2:49, 2:50, 2:50A, 2:51, 2:52, 2:57, 2:58, 2:59, 2:60, 2:60A, 2:61A, 2:65, 2:72, 2:73, 2:75, 2:77, 2:81, 2:82, 2:86, 2:87, 3:4, 3:6, 3:8, 3:9, 3:10, 3:11, 4:6, 4:7, 4:8, 4:13, 4:15, 4:18, 5:2, 5:3, 5:4, 5:5, 5:6, 5:7, 5:8, 5:9, 5:11, 5:12, 5:13, 5:15, 5:18, 5:19, 5:23, 5:32, 5:33, 5:34, 5:36, 5:37. 2. In afwijking van het eerste lid is artikel 1a van de Wet op de economische delicten van toepassing op overtreding van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 2:11 lid 1 als sprake is van een omgevingsvergunningplichtige activiteit, 2:12 lid 1 en 2:12 A lid 1.	Artikel 6:1 Sanctiebepaling 1. Overtreding van het bij of krachtens de volgende artikelen bepaalde en de op grond van artikel 1:4 daarbij gegeven voorschriften en beperkingen wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste drie maanden of een geldboete van de tweede categorie en kan bovendien worden gestraft met openbaarmaking van de rechterlijke uitspraak: artikel 2:1, 2:10 A, 2:11, 2:12, 2:15, 2:16, 2:19, 2:22, 2:23, 2:25, 2:26, 2:28A, 2:29, 2:31, 2:32, 2:34e, 2:34f, 2:34g, 2:34h, 2:34i, 2:34j, 2:34k, 2:39, 2:41, 2:42, 2:43, 2:44, 2:45, 2:46, 2:47, 2:47A, 2:47B, 2:48, 2:49, 2:50, 2:51, 2:52, 2:57, 2:58, 2:59, 2:60, 2:60A, 2:61A, 2:65, 2:67, 2:68, 2:72, 2:73, 2:75, 2:77, 2:81, 2:82, 2:86, 2:87, 3:4, 3:6, 3:8, 3:9, 3:10, 3:11, 4:6, 4:7, 4:8, 4:13, 4:15, 4:18, 5:1, 5:2, 5:3, 5:4, 5:5, 5:6, 5:7, 5:8, 5:9, 5:11, 5:12, 5:13, 5:15, 5:18, 5:19, 5:23, 5:32, 5:33, 5:34, 5:36, 5:37. 2. In afwijking van het eerste lid is artikel 1a van de Wet op de economische delicten van toepassing op overtreding van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 2:11 lid 1 als sprake is van een omgevingsvergunningplichtige activiteit,

	2:12 lid 1 en 2:12 A lid 1.
Toelichting: De strafbepaling is aangepast en in overeenstemming gebracht met de tekst van de APV 2019 zoals deze gaat gelden.	

Behandelvoorstel

Onderwerp	Financiële bijdrage IJsbaan Enschede		
Zaaknummer	3575064	Portefeuillehouder	Claudio Bruggink
Historie	Net als nagenoeg alle andere ijsbanen in Nederland verkeert de IJsbaan Twente in zwaar weer. De huidige exploitant zag zich genoodzaakt haar contract per 1 april 2023 te beëindigen. De gemeente Enschede wil zich inspannen om de ijsbaan voor Twente te behouden en heeft gemeenten uit de regio Twente verzocht een financiële bijdrage te leveren. Het betreft een incidentele bijdrage voor de overbrugging van één schaatsseizoen 2023-2024. Dit geeft de gemeente Enschede tijd om onderzoek te doen naar een structurele oplossing. Voorafgaand aan de laatste raadsvergadering op 29 maart is er een petitie aan uw raad aangeboden over "Structurele oplossing en continuïteit voor de IJsbaan op lange termijn".		
Belangrijkste beslis/-bespreekpunten	1. In stemmen met het beschikbaar stellen van een incidenteel bedrag van € 81.486 aan de gemeente Enschede ten behoeve van de continuering van de exploitatie van de ijsbaan Twente gedurende seizoen 2023-2024. 2. Als dekking voor het incidentele bedrag een beroep doen op de Algemene Reserve.		

Politieke Markt	N.v.t.			
Voorzitter	Griffiemedewerker	Zaal	Domein	Duur
				min
Doel van de sessie				
Behandeladvies				
Spreekrecht publiek	ja ☐	nee ☐	duur:	

Raad	19 april 2023	
Doel van de sessie	Besluitvorming door de raad.	
Behandeladvies	De raad wordt voorgesteld te besluiten om: 1. In te stemmen met het beschikbaar stellen van een incidenteel bedrag van € 81.486 aan de gemeente Enschede ten behoeve van de continuering van de exploitatie van de ijsbaan Twente gedurende seizoen 2023-2024. 2. Als dekking voor het incidentele bedrag een beroep te doen op de Algemene Reserve.	
Spreekrecht publiek	nee	

RAADSADVIES

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	AFDELING	PORT. HOUDER
3575064	beernink, coen	MSO-MP	Claudio Bruggink
ONDERWERP			
3575064 – Financiële bijdrage ijsbaan Twente			

BESLUIT

De gemeenteraad besluit:

1. In te stemmen met het beschikbaar stellen van een incidenteel bedrag van € 81.486 aan de gemeente Enschede ten behoeve van de continuering van de exploitatie van de ijsbaan Twente gedurende seizoen 2023-2024.
2. Als dekking voor het incidentele bedrag een beroep te doen op de Algemene Reserve.

INLEIDING

Het verzoek vanuit de gemeente Enschede om een incidentele bijdrage voor de instandhouding van de ijsbaan Twente voor één jaar.

Samenvatting

Net als nagenoeg alle andere ijsbanen in Nederland verkeert de IJsbaan Twente in zwaar weer. De huidige exploitant zag zich genoodzaakt haar contract per 1 april 2023 te beëindigen. De gemeente Enschede wil zich inspannen om de ijsbaan voor Twente te behouden en heeft gemeenten uit de regio Twente verzocht een financiële bijdrage te leveren. Het betreft een incidentele bijdrage voor de overbrugging van één schaatsseizoen 2023-2024. Dit geeft de gemeente Enschede tijd om onderzoek te doen naar een structurele oplossing.

ARGUMENTEN

1.1 Beoogd effect/doel en rolbeschrijving participatie

Recreatieve schaatsers uit gemeente Hengelo zijn voor het uitoefenen van hun hobby primair aangewezen op de ijsbaan in Enschede. Daarnaast kent gemeente Hengelo een actieve schaatsvereniging die gebruik maakt van de IJsbaan Twente. Ook Hengelo Sport maakt actief gebruik van de schaatsbaan om kinderen kennis te laten maken met sporten op het ijs en draagt bij aan een gezondere leefstijl.

1.1.1 Hengelose vereniging behoort tot de grootste gebruikers

Jaarlijks wordt er door circa 80.000 recreatieve schaatsers, 20.000 schoolschaatsers, 1.400 clubschaatsers en 400 ijshockeysers en/of ijsdansers gebruik gemaakt van de ijsbaan. Ook is de ijsbaan nog beschikbaar voor de topsporters van TalentNED. Deze gebruikers zijn afkomstig uit de gehele regio. En ook uit gemeente Hengelo.

Het behouden van de ijsbaan heeft een meerwaarde voor het Hengelose verenigingsleven, want Hengelo is met de Hengelose IJsclub een van de grootste gebruikers van de ijsbaan.

1.1.2 Onvoldoende ruimte bij alternatieve locatie

Voor de schaatsvereniging is het dichtstbijzijnde alternatief de ijsbaan in Deventer. De programmering hier biedt echter onvoldoende ruimte om die van Enschede volledig over te nemen.

1.1.3 Gezonde leefstijl en leefomgeving

Het in stand houden van de ijsbaan past goed bij het bevorderen van een gezonde leefstijl en leefomgeving. Want gemeente Hengelo zet zich, via het sportbeleid en het Lokaal Sportakkoord, in voor vitale verenigingen en voorzieningen. En alhoewel de ijsbaan als voorziening buiten de gemeentegrenzen ligt draagt deze wel bij aan een gevarieerd en toegankelijk aanbod. Waar zowel topsport als recreatief aanbod samenkomen.

1.1.4 Cultureel erfgoed

De schaatssport kan gezien worden als cultureel erfgoed in Nederland.

1.1.5 Buurtgemeente en samenwerkingen

De ijsbaan is gevestigd in het gebied van spoorzone Hengelo Enschede (SHE). De ijsbaan draagt bij aan het wonen en werken in regio Twente, want het aantrekkelijke (en sportieve) klimaat wordt hiermee gestimuleerd.

KANTTEKENINGEN

Toekomstbestendigheid van de ijsbaan is onzeker

Gemeente Enschede onderzoekt de toekomstbestendigheid van de ijsbaan. De uitkomst van dit onderzoek is nog onbekend.

Financiële onzekerheid

De financiële bijdrage van gemeente Hengelo, en regiogemeenten, geeft geen garantie op het voortbestaan van de ijsbaan, want het is alleen voor de overbrugging van seizoen 2023-2024.

Afwijkend van regionaal beleid

Met het verzoek van gemeente Enschede wordt afgeweken van regionaal beleid. In het regionaal beleid is opgenomen dat de gemeente, waar de accommodatie is gevestigd, verantwoordelijk is voor de exploitatie en toekomstbestendigheid.

VERVOLG

Financiële paragraaf

Het totaal begrootte exploitatietekort voor het schaatsseizoen 2023-2024 bedraagt € 584.000. De gemeente Enschede heeft de andere gemeenten uit de regio gevraagd om eenmalig op basis van een bedrag van € 1 per inwoner bij te dragen. Dit bedrag is bedoeld om de exploitatie met ten minste één jaar te kunnen continueren.

Met circa 650.000 inwoners zorgt deze bijdrage voor een eerlijke verdeling van kosten met een opbrengst die nagenoeg overeenkomt met het begrootte exploitatietekort van de ijsbaan Twente.

Voor gemeente Hengelo resulteert dit in een bijdrage van € 81.486.

Het merendeel van de regiogemeenten heeft zich bestuurlijk bereid verklaard dit aan haar gemeenteraad voor te leggen. Indien de afzonderlijke gemeenteraden instemmen betekent dit een bijdrage vanuit regiogemeenten van in totaal € 353.000. De gemeente Enschede neemt zelf de resterende € 231.000 voor haar rekening.

Er is expliciet uitgesproken dat de incidentele bijdrage niet de intentie omvat voor een structurele bijdrage en slechts bedoeld is om de gemeente Enschede tijd te bieden om voor eigen rekening een sluitende business case op te zetten.

Evaluatie

Er is geen evaluatie.

Vervolgprocedure

De gemeente Enschede wordt middels een brief geïnformeerd over het besluit op haar verzoek.

BIJLAGEN

Geen.

RAADSBESLUIT

ZAAKNUMMER	BEHANDELEND AMBTENAAR	SECTOR	PORT. HOUDER
3575064	webbink, koert	MSO-MP	Claudio Bruggink
ONDERWERP			
3575064 – Financiële bijdrage IJsbaan Enschede			

DE RAAD VAN DE GEMEENTE HENGELO BESLUIT:

De raad besluit:

1. In te stemmen met het beschikbaar stellen van een incidenteel bedrag van € 81.486 aan de gemeente Enschede ten behoeve van de continuering van de exploitatie van de ijsbaan Twente gedurende seizoen 2023-2024.
2. Als dekking voor het incidentele bedrag een beroep te doen op de Algemene Reserve.

PUBLIEKSVRIENDELIJKE SAMENVATTING

Gemeente Hengelo ziet meerwaarde in het behoud van de ijsbaan Twente. De gemeenteraad wordt voorgesteld om een incidenteel bedrag beschikbaar te stellen van € 81.486 voor seizoen 2023-2024. Als dekking wordt er beroep gedaan op de Algemene Reserve. In dit seizoen vindt een toekomstbestendig onderzoek plaats. De uitkomst hiervan is nog niet bekend.

DE GEMEENTERAAD VAN HENGELO,

19 APRIL 2023

De griffier

De voorzitter